ئەخمەت تۇردى

قاباھەت

شىنجاڭ ياشلار-ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

قاباھەت

شىنجاڭ ياشلار-ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: غالىب شاھ

خەتتات: ئابلىكىمجان زۇنۇن جەۋلانى

قاباھەت

ISBN 978-7-5371-5830-5

9 787537 158305 >

باھاسى: 25.00 يۈەن

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

警察

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يىگانە ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

ئەخمەت تۇردى

قاباھەت

(رومان)

شىنجاڭ ياشلار-ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى

مەسئۇل مۇھەررىرى: ئابلىز قېيۇم
مەسئۇل كوررېكتورى: ئىبادەت ياسىن
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: غالىب شاھ

قاباھەت

(رومان)

ئاپتورى: **ئەخەت تۇردى**

*

شىنجاڭ ياشلار - ئۆسمۈرلەر نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى غالىبىيەت يولى 2 - كوچا، 1 - قورۇ، پ: 830049)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ جىگبەن باسما چەكلىك شىركىتىدە بېسىلدى
ئۆلچىمى: 1168×850مم، 32 كەسلەم، باسما تاۋىقى: 12.25
2008 - يىل 5 - ئاي 1 - نەشرى
2008 - يىل 5 - ئاي 1 - بېسىلىشى
ISBN978−7 − 5371 − 5830 − 5
سانى: 1−5000
باھاسى: 25.00 يۈەن
بېسىلىشتا، تۈپلەشتە خاتالىق بولسا نەشرىياتىمىزغا ئەۋەتىڭ، تېگىشىپ بېرىمىز

www.uyghurkitap.com

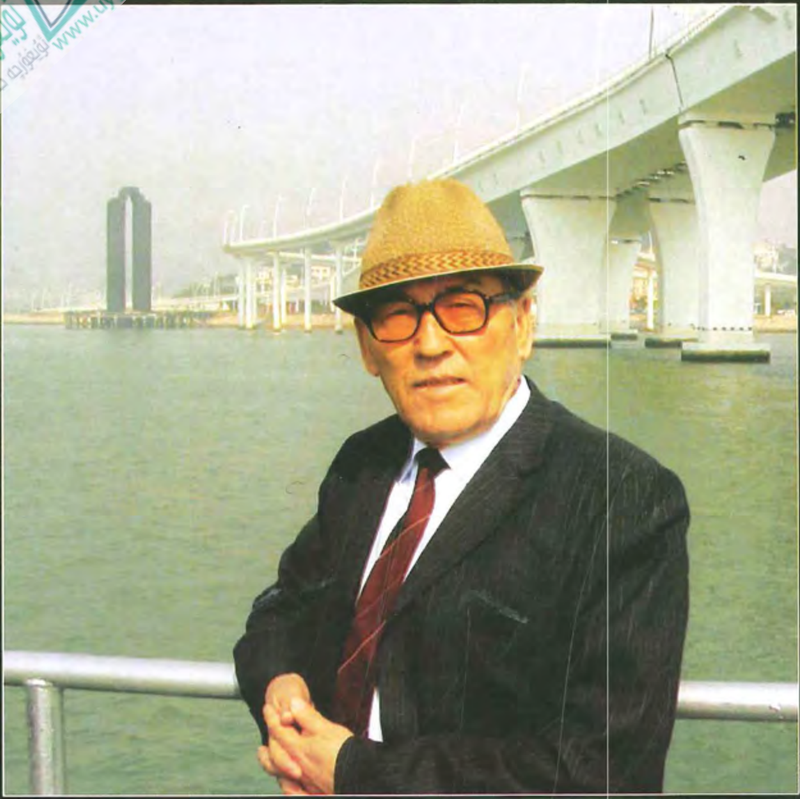

www.uyghurkitap.com

«قاباھەت» كە باركاللا !

مەن بۇ رومانىنى بەكمۇ ئېغىر ئازابلىق تۇيغۇ ئىچىدە ئوقۇپ تۈگەتتىم . ئەلەم ۋە خورلۇقتىن قەلبىم مجىلىپ ، غەزەپ ۋە نەپرەتتىن ۋۇجۇدۇم لەرزىگە كەلدى .

يېڭى دەۋر تەرەققىياتىدىن كۈچ ئېلىپ ، مەنىۋى ئەركىنلىك بىلەن روھىي ئازادلىقنىڭ بىپايان ئالىمىگە قەدەم قويغان بىزنىڭ ئىپتىخارلىق مىللىي ھاياتىمىز ئۈمىد ۋە ئىشەنچ بىلەن مۇھەببەت ۋە مېھىر ـ شەپقەت تۇيغۇسىغا تويۇنغان يېڭىچە مۇناسىۋەتلەر مۇھىتىدا ئۆزىنىڭ ئەخلاق يۈكسەكلىكى بىلەن مەنىۋى ئۇلۇغۋار- لىقىنى تېخىمۇ يارقىن نۇرلاندۇرۇشى لازىم ئىدى . لېكىن ، بۇلغانغان مال ـ دۇنيا بىلەن چىرىكلىكتىن بىخىسىغان ، راھەت ـ پاراغەتنى ۋىجدان ۋە نومۇستىن ئەلا بىلىدىغان ، ئۆزى- نىڭ ھاياتى قەدىر ـ قىممىتىنى زورلۇق ۋە شەپقەتسىزلىكتە ھېس قىلىدىغان بىر قىسىم كىشىلىرىمىز زامانىنىڭ كەڭلىكى ۋە شەخس ھەرىكىتىنىڭ دەخلىسىزلىكى ھالىتىدىن پايدىلىنىپ ، تۇرمۇشقا يېڭىلا كۆز ئاچقان سەبىي بالىلىرىمىز بىلەن تىرىكچى- لىك سىرلىرىنى تېخى چۈشىنىپ يەتمىگەن ساددا ئۆسمۈرلىرى- مىزنى ئالداپ ياكى تۇتقۇن قىلىپ ، ئۆزلىرىنىڭ رەزىل مەقسەت ۋە ئىرادىسىنىڭ بىچارە قۇللىرىغا ئايلاندۇردى . ئۇلارنى ئۆزلىرى ئەركىن ۋە دەخلىسىز دۇنيا دەپ بىلىدىغان ئىچكىرىدىكى تەرەق- قىي قىلغان بەزى شەھەرلەرگە ئاپىرىپ ، ئوغرىلىق ۋە يانچۇقچى- لىققا سېلىپ ياكى بەزمىخانا ۋە ئىشرەتخانىلارغا سېتىپ ، مىللىي غۇرۇر ۋە نومۇسىمىزنى مىسلى كۆرۈلمىگەن دەرىجىدە دەپسەندە قىلىپ ، ئېتىقادلىق پاك مىللىي ھاياتىمىزنى ھاقارەتلىك ئەخلا-

قىي كىرىزىسىنىڭ ئىپلاس يۈندىسى بىلەن بۇلغىدى .
تۇرمۇشىمىزدا بىز بىلەن بىللە ياشاپ ، بىللە ئىلگىرىلەپ ، ئۇنىڭدا پەيدا بولىۋاتقان ھەربىر ماھىيەتلىك ۋەقە ـ ھادىسىلەرنى سەزگۈرلۈك بىلەن كۆزىتىپ كېلىۋاتقان بىزنىڭ مىللىي ئەدەبىـ ياتىمىز ھاياتىمىزدىكى بۇ ئازابلىق رېئاللىققا تېگىشلىك نەزەر ئاغدۇرۇپ ، ئۇنى ئۆز ۋاقتىدا ئەكس ئەتتۇرۇشكە تەرەددۇت قىلـ دى . بىزنىڭ بىر قىسىم ئىقتىدارلىق ئاپتورلىرىمىز بۇ ھەسرەتـ لىك تېمىنى يىرىك ئىجادىي پىلاندا تەسۋىرلەپ ، ئوقۇرمەنلەرنى روھەن ئويغاقلىققا ئۈندەپ ، بۇ خىل پاجىئەلىك تەقدىر ئىسكەنـ جىسىدە خورلىنىۋاتقان بەختسىز باللىرىمىزنى ئۆز ئارزۇسىدىـ كى پاك ۋە گۈزەل ھاياتقا قايتۇرۇش ئىرادىسىغا كەلگەن بولسىـ مۇ ، ئەمما ، ئۇلار بۇ يېڭى ھاياتىي تېمىنىڭ زامان ۋە ماكان تۇسىنىڭ سىرلىق ۋە مۇرەككەپلىكى ، ئۇنىڭغا باغلانغان تارقاق ھايات كۆرۈنۈشلىرىنىڭ مەزمۇن ، ماھىيىتىنى ئەسلىي ھالىتى بويىچە ئىگىلەشنىڭ قىيىن ۋە مۇشەققەتلىكى تۈپەيلىدىن ، ئەمەـ لىي ھالدا قەلەم تەۋرىتىشكە جۈرئەت قىلالمىدى . لېكىن يازغۇچى ئەخەت تۇردى بۇ ئەھمىيەتلىك ، مۇرەككەپ تېمىغا دادىل تۇتۇش قىلىپ ، شاڭخەي ، گۇاڭجۇ ، شېنجېن ، جۇخەي ، خەيكو ۋە سەنـ يالارغا كۆپ قېتىم جاپالىق سەپەر قىلىپ ، روھىيىتىمىزنى خۇنۇكلەشتۇرۇۋاتقان بۇ ھاقارەتلىك تۇرمۇشنىڭ قاراڭغۇ بۇرـ جەكلىرىگىچە كىرىپ ، ئۇنىڭدىكى ھەرخىل كىشىلەرنىڭ ئالاھىدە ھەرىكەت ۋە مۇناسىۋەت يوللىرىنى چوڭقۇر ئىگىلەپ ، كىشىلىرىـ مىزنىڭ روھىيىتىنى تەۋرىتىپ ، ئۇلارنى ھاياتنى پاكلاشنىڭ يېڭى شىجائەتلىك يولىغا باشلايدىغان ، ئۆزگىچە بەدىئىي پۇراقتا ئىگە بىر ئىجادىي رومانىنى يارىتىپ ، ئەدەبىياتىمىزنىڭ ئىجتىماـ ئىي بۇرچ تۇيغۇسىنىڭ قۇدرەتلىك مەنىۋى كۈچىنى روشەن گەۋـ دىلەندۇرۇپ بەردى . بۇ — يازغۇچى ئەخەت تۇردىنىڭ بەدىئىي پروزىمىزنىڭ تېماتىك مەزمۇنىنىڭ تېخىمۇ بېيىشى ۋە مۇكەممەلـ

لىنىشىغا قوشقان يەنە بىر ئەمەلىي تۆھپىسى .

ئەخەت تۇردىنىڭ بۇ يېڭى رومانىدا ، ئۇنىڭ بۇرۇنقى يىرىك ئەسەرلەر ئىجادىيىتىدە ئىزچىل داۋاملىشىپ كەلگەن ئۆزگىچە خاس ئىجادىيەت ئالاھىدىلىكى تېخىمۇ روشەن بەدىئىي تۈستە ئايان بولغان . ئۇ پۈتۈن ئىجادىي زېھنىي كۈچىنى پېرسوناژلار خاراكتې-رىنىڭ خاسلىقى ۋە روشەنلىكى بىلەن ۋەقەلەر قۇرۇلمىسىنىڭ ئىخچام ۋە ھەرىكەتچانلىقى ئۈستىگە قويۇپ ، ئەسىرىنىڭ تېماتىك مەزمۇنىنى ماھىيەتلىك تۇرمۇش كۆرۈنۈشلىرىنىڭ بەدىئىي تى-پىكلەشتۈرۈلۈشىدىن بارلىققا كەلگەن ، كەسكىن ۋە مۇرەككەپلى-كى بىلەن ئايرىلىپ تۇرىدىغان جىددىي ۋە ئۆتكۈر زىددىيەت توقۇنۇشلىرى مۇھىتىدا ئوبرازلىق ئېچىپ بەرگەن . يازغۇچى قەلبى ئۆز ئارزۇسىدەك پاك ، ھاياتنى دائىم تەسەۋۋۇرىدەك گۈ-زەل ۋە مۇھەببەتلىك ھېس قىلىدىغان ساددا قىز خىسلەت بىلەن ھەرقانداق ۋاقىتتا ئادالەت ۋە ھەققانىيەت قارىشىدىن كەچمەيدىغان ئىرادىلىك يىگىت ئۇتۇقنىڭ ئىشەنچ ۋە ئارمان بىلەن تولغان ئۆزگىچە مۇھەببەت يولىنى بەدىئىي تۈگۈن قىلىپ ، رومان سۇژى-تىنى ئالدىن ھېس قىلىش تەس بولغان مۇرەككەپ ، تراگېدىيە-لىك تۇرمۇش سەرگۈزەشتىلىرى ئاساسىدا راۋاجلاندۇرۇپ ، ئۇلار-نىڭ ھەرىكەت پائالىيىتى بىلەن ھاياتىي تەقدىرىگە مۇناسىۋەتلىك بولغان ھەرخىل تىپىك پېرسوناژلارنى بەدىئىي سەھنىگە چىقىرى-دۇ . ھايات قارىشى بىلەن تۇرمۇش ئادىتى يىلتىزىدىن تۈپتىن پەرق قىلىدىغان ، ئاڭ ـ پىكرى بىلەن ئارزۇ ـ ئىنتىلىشىدىكى خاسلى-قى ، ئەقىدە ـ ئېتىقادىدىكى چىگىلىق ۋە جاھىللىق بىلەن مەڭگۈ چىقىشالمايدىغان بۇ كىشىلەرنىڭ ئۆز خالىغىنىچە ئەركىن ھەرى-كەت قىلىشىغا يول قويۇپ ، ئۇلارنى رېئال تۇرمۇشنىڭ ئەڭ نازۇك ، ئەڭ مۇرەككەپ ھالەتلىرىدە ، ئۆزلىرىنىڭ ھاياتىي مەۋ-جۇتلۇقىغا باغلىق بولغان ئەڭ ئەجەللىك كۆرۈنۈشلىرىدە ئۇچراش-تۇرۇپ ، رومانىنىڭ بەدىئىي سەھىپىلىرىنى ئىككى خىل ئەقلىي ،

www.uyghurkitap.com

ئەخلاقىي كوچىنىڭ رەھىمسىز ئېلىشىشىنىڭ ، بىر ـ بىرىنى بېسىپ چۇشۇش يولىدىكى شىددەتلىك مەنىۋى تىركىشىشىنىڭ كەڭ بەدىئىي زېمىنىغا ئايلاندۇرىدۇ ...

شۇنداق قىلىپ ، پېرسوناژلار سىرلىق ۋە مۇرەككەپ روھىي دۇنياسىنى ئۆزلىرىنىڭ ئالاھىدە پىكرى ۋە ھەرىكىتى ئارقىلىق ئۆزلىرى ئاچىدىغان ، ئىدىيىۋى خاراكتېر يېقىدىن ئۆزىدىن باشقا ھېچكىمگە ئوخشاشمايدىغان بىر گۇرۇپپا تىپىك پېرسوناژلار ئوبـ ـرازىنى يارىتىدۇ . بۇ ئوبرازلار غەزەپ ۋە نەپرەت ، ئۆچ ۋە قىساس ئېقىمىغا تويۇنغان ئالاھىدە ئىش ـ ھەرىكەتلىرى ئارقىلىق ، رومان ۋەقەلىكلىرىگە جىددىي ۋە دولقۇنلۇق تۈس بېرىپ ، ئەسەرنىڭ تېماتىك مەزمۇنىغا ماس بولغان ، ئوقۇرمەنلەرنى ئەلەم ۋە ھەسـ ـرەت تۇيغۇسىدا قىينايدىغان ئۆزگىچە بىر خىل ئازاب ۋە ۋەھىمىدـ ـلىك بەدىئىي ئېقىمنى بارلىققا كەلتۈرىدۇ ! ...

قەدىرلىك ئوقۇرمەن ، يۇقىرىقىلار مېنىڭ يازغۇچىمىز ئەخەت تۇردىنىڭ «قاباھەت» ناملىق رومانى بىلەن ئەڭ دەسلەپ ئۇچرىشىشتىن ئالغان كىچىككىنە تەسىراتىم . سىز ئوقۇپ كۆرـ ـگەندىن كېيىن قانداق ئوي ـ خىيالغا كېلىسىز ، پۇرسەت بولسا مەتبۇئاتتا پىكىرلىشەيلى .

مۇھەممەد پولات

2008 ـ يىلى 18 ـ مارت ، ئۈرۈمچى .

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مۇندەرىجە

بىرىنچى قىسىم

مۇھەببەت ۋە تۇتقۇن 1

ئىككىنچى قىسىم

كۆلپەتلىك كەچمىش 52

ئۈچىنچى قىسىم

رەھىمسىز باھار 267

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى
www.uyghurkitap.com

بىرىنچى قىسىم

مۇھەببەت ۋە نۇتقۇن

«ئادەملەر تەقدىرنى ، تەقدىر ئادەملەرنى ئىزدەپ يۈرىدۇ... ھاياتنىڭ ئەزەلدىن بۇيانقى ئايلىنىشى شۇ !»

— «قىيامەت» رومانىدىن

1

خىسلەتنىڭ تۈيۈقسىز يوقاپ كېتىشى ھەممەيلەننى پاراكەندە قىلىپ ، ئۆي ئىچىنى غالغۇيىتىۋەتتى !

ئانىسى توقاچخان ھالىدىن كەتتى ، ئۇ ناھايىتى ئىچكۆيەر ، مۇلايىم ئايال ئىدى . دادىسى ئابدۇسەمەر ياتقان جايىدا قېتىپ قالدى ، رەڭگى بوزدەك ئاقىرىپ كەتتى ، نېمىدۇر دېمەكچى ئىدى ، لېكىن گەپ ئاغزىدا قالدى ، تىلى ئايلانمىدى . ئىنىسى سۇبات يىغلاپ كەتتى ، ئامراق ئاچىسىغا چىدىماي شۇمشىيىپ قالدى...

— بۇ قىز نەلەردە يۈرىدىغاندۇ ؟ ئۇ ئەزەلدىن مۇنداق يوقاپ كەتمەيتتى !— ئانىنىڭ كۆڭلى بىر شۇملۇقنى سەزگەندەك ئەندىشىگە چۈشتى .

ئۆي ئىچىنى پۈتۈنلەي ساراسىمە ۋە پەرىشانلىق ئىگىلەپ ئالغانىدى ...

ئۇلار خىسلەتنى كۈن بويى ئىزدىدى ، بارمىغان ئۇرۇق -

تۇغقان ، دوست ـ بۇرادەرنىڭ ئۆيى ، كىرمىگەن كوچا ، چىقمىغان دۆڭ قالمىدى ، لېكىن خىسلەتنىڭ خەۋىرى يوق . نە يەردە ، نە كۆكتە ئىز ـ دېرىكى بولمىدى .

«تېرىلغۇنىڭ دەردى بىر يىللىق ، بالىنىڭ دەردى مىڭ يىللىق» دېگەندەك ، ئۇلار بىرنەچچە كۈن ئىچىدىلا بالا دەردىدە تۇگىشىپلا كەتتى . بىچارە ئانا قىزىنىڭ دەردىدە كېچە ـ كېچىلىرى ئۇخلىيالماي ، گويا سانسىز يىڭنە ـ نەشتەرلەر ئۈستىدە ئېغناپ چىققاندەك قىينالدى . توقاچخانىنىڭ قەلبىدىكى ئازاب كېسەلچان ئېرىنىڭ چىرايىدا ئىپادىلەنگەندە ، ئېغىر دەرد ـ ئەلەم ۋە ئار ـ نومۇستىن تەڭ پۇچىلانغان ئاتا ـ ئانا ئىككىيلەننىڭ تېنى گويا بىر تەن بولۇپ كەتكەندەك بىلىندى . ئۇلار زادىلا چىدىيالمىدى ، بۇ سەۋەبسىز جۇدالىققا بەرداشلىق بېرەلمىدى . دېمىسمۇ ، ئىنسان يۈرىكى ئۆز باغرىدىن يېرىپ چىققان پۇشتى ـ پاناھىدىن بۇنداق تۇيۇقسىز ، مۇنداق مۇدھىش ئايرىلىشقا قادىر ئەمەس ! نېمە ئۈچۈن تەقدىر ئۇلار بىلەن ھەمىشە بىللە ياشاشقا تېگىشلىك يۈرەك پارىدىن جۇدا قىلىدۇ ؟ !

خىسلەت بۇ ئائىلىنىڭ خۇشلۇقى ، بەختى ۋە يورۇق يۇلتۇزى ئىدى . ئۇ ، شۇنداق بىر شوخلۇق بىلەن خەندان ئۇرۇپ كۈلسە ، گويا ئۆي ئىچىنى ئىسسىق بىر مۇھەببەت ئارىلاپ ئۆتكەندەك بولاتتى . ئەمما ، بۈگۈن مانا شۇ بەختلىك ، شادىمان ئائىلىنى قانداقتۇر كۈلكە شادلىقلىرى ئەمەس ، بەلكى مۇسىبەت قايغۇلىرى چىرماپ ئالغانىدى . ئانا يىغلايتتى ، ئويغىدا ، چۈشىدە ، نامىزىدا ، دۇئاسىدا بىرلا سۆزنى تەكرارلايتتى : «كۆڭلۈمنىڭ چىمەنى قىزىم ، كۆزۈمنىڭ نۇرى قىزىم ، تېنىمنىڭ قۇۋۋىتى قىزىم ، قاراڭغۇ ئۆيۈمنىڭ چىرىغى قىزىم ⋯ نەدىسەن قىزىم ، نەلەردە يۈرۈيسەن قىزىم ؟ ! ⋯ »

كېسەلچان ئاتا ئۆز ئورنىدا يېتىپ ، ئۆز ئاجىزلىقىدىن ئۇھسىنىپ ، خۇداغا نالە قىلاتتى : «ئى كەرەملىك خۇدا ، سەن ئۆز

www.uyghurkitap.com

ھەممىتىڭ بىلەن تۆت قىرغاق ، سەككىز گىردابنى ئۆز ئىسمى ۋە جىسمى بىلەن ياراتتىڭ . سەن يەنە ئۆز كارامىتىڭ بىلەن بىر تېمىم ئەلەق سۈيىدىن ئادەم زاتىنى ئاپىرىدە قىلىپ ، ئۇنىڭغا جان ھەم تەن بەردىڭ ! ئى خۇدا ، خىسلەتمۇ ئۆزۈڭ ياراتقان ئاجىز بەندەڭغۇ ! ئۇنىڭ نەدە يۈرۈپ ، نەدە تۇرۇۋاتقانلىقىنى ئۆزۈڭ بىلىسەن ، ئۇنى زار قىلمىغىن ، خار قىلمىغىن ، بىزدىن ئايرىمىغىن ، ئۇ بىزنىڭ يۈرەك پارىمىز ! ...»

پەرزەنت ! ئاتا ـ ئانا ئۈچۈن نېمىدېگەن تاتلىق ، نېمىدېگەن مۇقەددەس نام ـ ھە ! ؟ ئۇ ئۆمۈرنىڭ شېرىن مېۋىسى ، ئائىلىنىڭ ئاۋاتلىقى ، شادلىقى ھەم بەختى ! پەرزەنت — بۇ كېلەچەك ، ئەجدادلار بىلەن ئەۋلادلارنى مەڭگۈ بىر ـ بىرىگە باغلايدىغان ئالتۇن ھالقا ! مانا شۇ پەرزەنتلەر شاراپىتى بىلەن ئۆمۈر باقى ، ھايات چەكسىز ئەمەسمۇ ! ؟

بۇ ئائىلىدە ئۇلۇغ ـ ئۇششاق تۆت جان بار ئىدى . ئابدۇسەمەر بىلەن توقاچخاننىڭ قىزى خىسلەت ، ئوغلى سۇبات ئارقا ـ ئارقىدىن چوڭ بولۇپ ، مەھەللىنىڭ دۇردانە بالىلىرىغا ئايلانغاندى . مانا ئەمدى خىسلەتكە كۆز تەگكەندەكلا ئىش بولدى ، ئۈچ كۈن بۇرۇن ئەتىگەندىلا : «مەكتەپكە بېرىپ كېلەي ، بىرەر خەۋەر كەلدىمىكىن» دەپ چىقىپ كەتكەن پېتى ئۇن ـ تىنسىز يوقالدى . ئۇ بۇ يىل ئالىي مەكتەپكە ئىمتىھان بەرگەنىدى ، دەسلەپكى ئىمتىھان مەيداندىن ناھايىتى خۇشال چىققان بولسىمۇ ، ئەمما ئاخىرقى ئىمتىھاندىن كۆڭلى يېرىم ئىدى . چۈنكى ، ئاخىرقى ئىمتىھانغا قاتنىشىدىغان كۈنىنىڭ ئالدىدا دادىسى تۇيۇقسىز ماشىنا ۋەقەسىگە ئۇچراپ دوختۇرخانىغا ئېلىپ كېلىنىدى ، دادىسىنىڭ ئەھۋالى ئېغىر ئىدى ، ئۇ كىچىكچە دادىسىنىڭ بېشىدا ئۆرە تۇرۇپ چىقتى ، ئەتىسى بىر كۆزى ياش ، بىر كۆزى قان ئىمتىھان مەيدانىغا كىردى ، كۆڭلى جايىدا بولمىغاچقا ، ئىمتىھاننى قانداق بەرگەنلىكىنى ئۆزىمۇ بىلەلمەي قالدى . بىرنەچچە كۈندىن كېيىن

دادىسىنىڭ كېسەللىك ئەھۋالى تۇراقلاشتى، بۇ جەھەتتە خىسلەت-
نىڭ ئەنسىز كۆڭلى ئىزىغا چۈشكەن بولسىمۇ، ئەمما ئاخىرقى
ئىمتىھان نەتىجىسىنىڭ قانداق بولۇشىنى ئويلاپ خاتىرجەم بولال-
ماي يۈرەتتى، شۇڭا، ھەمىشە مەكتەپنى تىڭ - تىڭلايتتى...
بۈگۈن خىسلەتنىڭ يوقاپ كەتكىنىگە ھايت - ھۇيت دېگۈچە
ئالتە كۈن بولۇپ قالدى. بۇ ئالتە كۈن توقاچخان ئۈچۈن گويا
ئازابلىق ئالتە يىلدەك تۇيۇلدى، ئۇنىڭ بىر پۇتى ئۆيدە، بىر پۇتى
سىرتتا ئىدى، كۆڭلى شۇنداقلا بۇزۇلسا، ئۆيدە كىيىدىغان ساڭ-
گىل - سۇڭگۇل كىيىملىرى بىلەنلا سىرتقا چۇراپ چىقىپ
كېتەتتى، بۇ كۈنلەردە ئۇنىڭ ئۈچۈن، كىيىم - كېچەك،
گىرىم - پەرداز، يېمەك - ئىچمەك دېگەنلەر ئەھمىيەتسىز نەر-
سىلەرگە ئايلىنىپ كەتكەنىدى. تاماق تاماقتەك يېتىمايتتى، پەر-
داز تۈگۈل، چىرايلىقراق كىيىم يەڭگۈشلەشكىمۇ ھەپىلىسى
يوق ئىدى. بۈگۈن ئەتىگەندىمۇ، ئۇ ئېرىگە ئازراق ناشتىلىق
تەييار قىلىپ بېرىپ، يەنە چىقىپ كەتتى، نەگە بېرىپ، نەدە
تۇرۇشىنى ئۆزىمۇ بىلمەيتتى، ئىشقىلىپ، كۆڭلىنىڭ بىر يېرىدە
«قىزىمنى ئىزدەپ تاپىمەن» دەيدىغان مەۋھۇم بىر پىكىر ھۆكۈم-
ران ئىدى. بۇنداق چاغدا ئابدۇسەمەرمۇ ئۇنىڭ رايىغا باقاتتى،
ئانا قەلبىنىڭ ئاجىز، ئەمما قەيسەرلىكىنى چۈشىنەتتى.

توقاچخان چىقىپ كېتىپ، بىرەر سائەت ئۆتە - ئۆتمەي،
سۇباتىنىمۇ بىر ئاغىنىسى چاقىرىپ چىقىپ كەتتى، جىمجىت ئۆيدە
ياتقان ئابدۇسەمەرنى ئاستا - ئاستا تاتلىق ئۇيقۇ باستى. شۇ
ئارىلىقتا، دەھلىزدىكى تېلېفون قاتتىق جىرىڭلاپ ئابدۇسەمەرنى
چۆچۈتۈۋەتتى، ئۇنىڭ كۆڭلى بىر نەرسىنى تۇيغاندەك، ئورنىدىن
ئۆمىلەپ تۇردى ۋە قولتۇق تاياقىنى تايىنىپ، دىڭگۇسلاپ مېڭىپ
ناھايىتى تەستە دەھلىزگە چىقتى، ئەمما ئۇ تۇرۇپكىغا قولىنى
ئۇزاتقىچە، تېلېفون توختاپ قالدى. ئابدۇسەمەرنىڭ كۆڭلى بەك-
مۇ يېرىم بولدى، گويا ئۇلار بىر ھەپتىدىن بېرى زارىقىپ

كۆتكەن تېلېفون كەلگەنۇ ، ئەمما ئۇ ئېلىشقا ئۈلگۈرمىگەن ! ئابـ
دۇسەمەر «تېلېفون يەنە كېلىدۇ» دېگەن ئۈمىدتە ئۆرە تۇرغان
پېتى تېلېفونغا قاراپ تۇرىۋەردى ، ئالاھازەل چارەك سائەت ئۆتكەن
بولسىمۇ ، تېلېفون قايتا جىرىڭلىمىدى ، ئابدۇسەمەرنىڭ نىمجان
پۇتلىرى تىترەپ ، پېشانىسىدىن مونچاق - مونچاق تەر چىقىپ
كەتتى . شۇ چاغدا ، ئۇنىڭ تېلېفونغا تىكىلىپ تۇرغان كۆزى
بىردىنلا تېلېفون ئېكرانىغا خاتىرىلىنىپ قالغان ئىمىر - چىمىر
نومۇرلارغا چۈشتى . ئۇ زېھنىنى يىغىپ ، كۆز نۇرىنى مەركەز-
لەشتـۈرۈپ قارىۋىدى ، ئۇنىڭ كۆز ئۆڭىدە : «02081875338»
دېگەن ناتونۇش بىر نومۇر نامايان بولدى .
ۋاي خۇدايىمــەي ، بۇ بىر غەلىتە نومۇرغـۇ ! ئابدۇسەمەر
ئەزەلدىن مۇنداق نومۇرنى ئىشلىتىپ باقمىغان . تېخى بۇ سەككىز
خانىلىق نومۇر ئىكەن ، ئالدىدىكى ئۈچ نومۇر چوقۇم رايون
نومۇرى ، بۇ زادى نەدۇر ؟ ئابدۇسەمەر سودا ئالاقىسى قىلىپ
يۈرگەن ئوتتۇرا ئاسىيا رايونلىرىدىمۇ مۇنداق سەككىز خانىلىق
نومۇر يوق ! بۇ چوقۇم ئۇلار بىر ھەپتىدىن بېرى كۈتكەن ،
ئىزدىگەن ، زارىققان ئادەمنىڭ تېلېفون نومۇرى ! ئۇ نېمىشقىمۇ
ئۆملەپ بولسىمۇ تېزرەك چىقىپ ئالمىغاندۇ ، بۇ كاساپەت پۇت
ئۇنىڭ ئىشلىرىغا ئەجەبمۇ كاشىلا بولدىغۇ ! ھېلىمۇ ياخشى ، بۇ
ناتونۇش نومۇر تېلېفون ئېكرانىغا خاتىرىلىنىپ قاپتۇ ، ھېچبولـ
مىغاندا ، بۇ نومۇرنى تەكشۈرۈش ئارقىلىق ، خىسلەتنىڭ نەدىلى-
كىنى بىلگىلى بولىدۇ !...
ئابدۇسەمەرنىڭ كۆڭلى سەل - پەل جايىغا چۈشتى . ئۆز
خىيالىدىن ئۆزى تەسەللى تاپتى .
چۈشتە قايتىپ كەلگەن توقاچخان بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ ، دەس-
لەپ كۆڭلى يېرىم بولغان بولسىمۇ ، كېيىن خۇددى خىسلەتنىڭ
سايىسىنى كۆرگەندەك ، شەپىسىنى ئاڭلىغاندەك ، ھىدىنى پۇرىـ
غاندەك يىقىملىق تۇيغۇغا كېلىپ قالدى ۋە چۈشلۈك تاماق يې-

يېشىنمۇ ئۇنتۇپ، ھېلىقى نومۇر كۆچۈرۈلگەن قەغەزنى چىڭ تۇتقىنىچە پوچتىخانىغا يۈگۈرۈپ كەتتى ...

سىرلىق نومۇرنىڭ تەۋەلىكى تېزلا ئېنىقلاندى، «گۇاڭجۇ شەھىرى» دېگەن نامنى ئاڭلىغاندا توقاچخان ھوشىدىن كەتكىلى تاس قالدى، كېيىن ئۆزىنى تۇتالماي ھۆڭرەپ يىغلاپ كەتتى، ئۇنىڭ ئاۋازى تولىمۇ ئېچىنىشلىق، ھالسىز ۋە مۇڭلۇق ئىدى. ئۇ توختىماي قىزىنىڭ ئىسمىنى تىلغا ئېلىپ، ئۇنىڭ قانداقلارچە دۇنيانىڭ بىر چېتىگە بېرىپ قالغانلىقىنى ئاڭقىرالماي زارلايتتى. ئەھۋالنى ئۇققانلار ئۇنىڭغا تەرەپ - تەرەپتىن ھېسداشلىق قىلدى، تەسەللى بەردى، ساقچىغا بېرىپ ئەھۋالنى مەلۇم قىلىشقا دەۋەت قىلدى، لېكىن ناتىۋان ئانا چىداپ بولالماس جۇدالىق ئەلىمى ۋە ئازاب - ئوقۇبىتى ئەكس ئەتكەن كۆزلىرىنى يوغان - يوغان ئېچىپ ھاسىرايتتى، ئۆزىنى ئەقلىدىن ئازغاندەك دەھشەت ئىچىدە ھېس قىلاتتى. توقاچخاننىڭ ھالىغا ئېچىنغان ئىككى ئاق كۆڭۈل قىز ئۇنى يۆلەپ تۇرغۇزۇپ تاكسىغا سالدى ۋە ئۆزلىرى بىللە شەھەرلىك جامائەت خەۋپسىزلىك ئىدارىسىغا كەلدى.

توقاچخان يېنىدىكى قىزلارنىڭ رىغبەتلەندۈرۈشى بىلەن ساقچى ئىدارىسىغا زور ئۈمىدتە — گويا ئۇلار بىر ئىلاھىي كۈچ بىلەن خىسلەتنى ھايالشىمايلا تېپىپ بېرەلەيدۇ دەيدىغان ساددا ئۈمىدتە كەلگەنىدى. ئەمما بۇ يەردە ئاڭلىغان گەپلىرى ئۇنى ئۈمىدسىزلەندۈرۈپلا قالماستىن، بەلكى تېخىمۇ ئېغىر دەردكە مۇپتىلا قىلىپ قويدى.

ساقچى ئىدارىسىنىڭ ئوتتۇرا ياشلىق، تەمكىن، گەپ - سۆزلىرى جايىدا بىر بۆلۈم باشلىقى مۇنداق دېدى:

— بۇ تېلېفون نومۇرى پەقەت قىزىڭىزنىڭ مەلۇم كىشىلەر تەرىپىدىن تۇتقۇن قىلىنىپ، گۇاڭجۇغا ئەكېتىلگەنلىكىدىن ئىبارەت بىرلا پاكىتنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. ئەمما گۇاڭجۇ دېگەن

www.uyghurkitap.com

بەكمۇ كاتتا شەھەر ، سەككىز رايون ، ئىككى ناھىيىسى بار . ھەربىر رايونى بىزنىڭ بۇ شەھىرىمىزدىنمۇ چوڭ . ئۇ يەرنىڭ مۇقىم نوپۇسى سەككىز ـ توققۇز مىليون ، كۈنلۈكى كىرىپ ـ چىقىپ تۇرىدىغان ئاقما نوپۇسمۇ يېرىم مىليونغا يېتىدىغان تۇرسا ، مۇنداق زور ئادەم دېڭىزى ئىچىدىن قىزىڭىزنى قانداق ئىزدەيمىز ؟ ! ئۇنىڭ ئۈستىگە ، بۇ نومۇر مۇقىم تېلېفوننىڭ ئەمەس ، كىچىك زىرەكنىڭ نومۇرى ، بۇنىڭ رايون تەۋەلىكى تېخىمۇ ئېنىق ئەمەس . ئەڭ ياخشىسى ، يەنە بىرنەچچە كۈن سەۋر قىلىپ كۈتۈڭ . بىر قېتىم كەلگەن تېلېفون چوقۇم يەنە كېلىپ قېلىشى مۇمكىن . بىز قىزىڭىزنىڭ تۇرۇۋاتقان ئېنىق ئورنىنى بىلگەندىن كېيىنلا ، ئاندىن ھەرىكەت قوللىنالايمىز ! ...

گەپ تۈگىدى ، زور ئۈمىد بىلەن كەلگەن ساقچى ئىدارىسىدىكى ئىشمۇ تۈگىدى . توقاچخاننىڭ كاللىسى ھەرە ئۇۋىسىدەك غوڭۇلداپ كەتتى . باش ـ ئايىغى يوق بۇ دەرد ـ ئەلەملەردىن ، جاۋابى يوق ئاچچىق سوئاللاردىن شۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆزلىرى لىققىدە ياش ، يۈرىكى خۇناپ ئىدى . ئۇ دەلدۈگۈنۈپ قايتىشقا تەمشىلىۋاتقاندا ، ھېلىقى بۆلۈم باشلىقى ئۇنىڭ ھالىغا ئېچىنىدى بولغاي ، ھېسداشلىق بىلەن قوشۇپ قويدى :

— قىزىڭىزدىن بەك ئەنسىرەپ كەتمەڭ . ھەممە يەردە قانۇن ـ تۈزۈم بار . سىز ئۇنىڭ تولۇق ئەھۋالىنى ، ئۆزىڭىزنىڭ ئادرېسىڭىزنى ماڭا قويۇپ كېتىڭ ، بىز گۇاڭجۇدىكى ساقچى ئورۇنلىرى بىلەن ئالاقىلىشىپ ، ئۇلارغا مەلۇم قىلايلى ، بىرەر خەۋەر بولسا ، سىزگە ئۇقتۇرىمىز !

توقاچخان ساقچى ئىدارىسىدىن چىقىۋېتىپ ، ئەتراپقا غەلىتە نەزەردە قارىدى ، شۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆزلىرى ئاللىقانداق تەشۋىش ۋە ھەتتا چۆچۈش بىلەن باقاتتى ، ئۇ ئازاب ۋە ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە ئۆيىگە قايتتى .

2

ئۆتۈق يىگىرمە ئالتە ياشلار چامىسىدىكى بوي - بەستى كېلىشكەن ، ماڭلىيى كەڭ ، كۆزلىرى نۇرلۇق ، كۆڭلىدىكى سە-مىمىي - ساداقىتى يۈزىگە تەپكەن دىلكەش يىگىت ئىدى .

بۇ بىر ھەپتە ئۇ بەكمۇ ئالدىراش ئۆتتى ، كۈندە دېگۈدەك ئوپېراتسىيىگە قاتناشتى ، كېچىلىرى ئۇنىۋان ئۈچۈن ئىلمىي ماقا-لە يازدى . ئالدىراشچىلىقتا دوستلىرى تۇگۇل ، ھەتتا سۆيگەن يارى خىسلەت بىلەنمۇ كۆرۈشەلمىدى . ئەمەلىيەتتە ئۇنى ئىزدەي دېسە ، يىگىتلىك غۇرۇرى يار بەرمىدى ، چۈنكى ئۇ ، ئون كۈن بۇرۇن پۈتۈن نام - ئابرۇيى ، ئىززەت - نەپسى ، غۇرۇرى - ئېتىبارىنى دو تىكىپ يازغان سۆيگۈ خېتىگە خىسلەت تېخىچە جاۋاب بەرمەي يېتىۋالغانىدى . ئەمما بۈگۈن تۇيۇقسىزلا ئۇنىڭ خىسلەتنى بەكمۇ كۆرگۈسى كەلدى ، ئىچ - ئىچىدىن پىغان بولۇپ كۆتۈرۈلۈۋاتقان سېغىنىش ۋە سۆيگۈ ئىستىكى ئۇنى تەقەززا قى-لىپ قويدى ، شۇ تاپتىكى بۇ تەقەززالىق ئالدىدا قانداقتۇر يىگىت-لىك غۇرۇر ، ئىززەت - ئابرۇيى دېگەندەك نەرسىلەر بەئەينى قىزىق چايغا چۈشكەن قەنتتەك شۈررىدە ئېرىپ كەتكەنىدى .

ئۆتۈقنىڭ ھاياجاندىن تىترەۋاتقان بارماقلىرى ئىختىيارسىز ھالدا تېلېفوندىكى تونۇش نومۇرلار ئۈستىدە ھەرىكەتلىنىشكە باش-لىدى . ھايال ئۆتمەي قارشى تەرەپتىكى تېلېفوندىن ئۆتۈق ئىنتى-زار بولۇپ كەتكەن ئادەمنىڭ ئەمەس ، بەلكى بىر ئوغۇل بالىنىڭ زەئىپ ئاۋازى كەلدى . ئۆتۈق بىر دەقىقە تۇرۇۋېلىپ : «خىسلەت-نى چاقىرىپ قويغىنە سۇبات !» دېۋىدى ، سۇباتنىڭ بىردىنلا دېمى ئىچىگە چۈشۈپ كەتتى ۋە ئاۋازى تىترەپ : «ئاچام··· ئاچامنى··· تۈنۈگۈن قىلىپ ··· گۇاڭجۇغا ئە ··· كېتىپتۇ ! ···» دەپلا ھۆكۈرەپ يىغلاپ كەتتى . بۇ شۇم خەۋەرنى ئاڭلىغان ئۆتۈقنىڭ يۈرىكى خۇددى بىرى شەپقەتسىز قول بىلەن مۇجۇغاندەك يېقىمسىز ئاغ-

دى ، ئۇنىڭ چىرايى شۇنچىلىك ئۆچتىكى ، ھەتتا لەۋلىرى كۆكىرىپ كەتتى . ئۇ ، شۇ ئەلپازدا خېلىغىچە سوكۇت ئىچىدە ئولتۇردى ، خىياللىرىنى ئۆز ئىقىمىغا قويۇۋەتتى . ئالاھازەل مېڭىسىدىن «بۇ زادى نېمە ئىش؟ چاقچاقمۇ ، راست گەپمۇ؟ !» دېگەن سوئال تۇغۇلغان ھامان يەنە دىككىدە ئورنىدىن تۇردى ، ئەمما ئۇ ، سۇباتىنىڭ ئىچىنىشلىق يىغىسىنى چاقچاققا چىقىرالمىدى ، ھەرقانچە بولسىمۇ ئۇ بۇنداق كېلىشتۇرۇپ ئارتىسلىق قىلالمايتتى . ئۇتۇق بىردىنلا ئىسىگە كەلگەندەك ، قولىدىكى ئىشلىرىنى ئۇياق ـ بۇياق ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇپ ، خىسلەتنىڭ ئۆيىگە ئالدىراپ ماڭدى . ئۇ ، يول بويى ئۆزىگە ـ ئۆزى مەدەت بېرىپ ، ئاڭلىغان شۇم خەۋىرىنىڭ راست ئەمەسلىكىگە ئۆزىنى ئىشەندۇرۇپ كەلگەن بولسىمۇ ، ئەمما بوسۇغىدىن ئاتلىغاندا كۆرگىنى ھەقىقەتەنمۇ مۇسىبەت باسقاندەك مۇڭسىراپ قالغان ئۆي بىلەن جۇدالىق ئەلىمىدە ئىڭراپ ياتقان بەختى قارا ئاتا ـ ئانا بولدى . ئابدۇسەمەر بىر ھەپتە ئىچىدىلا بۇرۇنقى كېسەللىك ھالىغا كېلىپ قالغاندەك شىپپىدە چۆكۈپ ، نىمجان ھالەتكە كېلىپ قالغانىدى ، ئۆسۈپ تىكمىنەك بولۇپ كەتكەن ساقال ـ بۇرۇتلىرى تاتىراڭغۇ يۈزىنى تېخىمۇ خۇنۇكلەشتۈرۈۋەتكەنىدى . توقاچخان بولسا ، ئۇنىڭدىن بەتتەر ئىدى ، ئۇنىڭ بۇرۇنقى كەم سۆز ھالىتى ئۆزگىرىپ تېخىمۇ ئۇندىمەس بولۇپ قالغان ، ئۇنىڭ چىرايىنى گۈزەللەشتۈرۈپ ، چېھرىنى مۇلايىم قىلىدىغان يېقىملىق تەبەسسۇملىرىمۇ پۈتۈنلەي غايىب بولغانىدى …

ئۇتۇق ئەھۋالنى ئۇقتى ، ھەممە نەرسە ئۇنىڭ ئۈچۈن ئايان بولدى : ئۇ خىسلەتتىن تۇيۇقسىز ئايرىلىپ قالغانىدى ، بۇنداق قاباھەتلىك ئايرىلىشقا ئۇنىڭ ئاشىق قەلبى بەرداشلىق بېرەلمەيتتى . شۇڭا ، ئۇنىڭ كۆكرىكى بىرنەچچە دەقىقە ئېچىشىپ ئاغرىدى ۋە تامىقىغا قاتتىق بىر نەرسە تىقىلغاندەك يۈرىكى سىقىپ كەتتى . شۇ تاپتا ئۇ ، كۆزلىرى پارقىراپ ، ئىچ ـ ئىچىدىن كۆتۈرۈلۈپ

چىقىۋاتقان غەليانىنى زورغا بېسىپ ئولتۇراتتى . كېيىن نېمىشقىدۇر تومۇرلىرىدىكى قان سوۋۇپ قالغاندەك بولدى ، ئۆيدە ئۇنىڭ پەقەت جىسمى ئولتۇراتتى ، روھى بولسا ، ئاللىقەيەرلەردە سەرسانە كېزىپ يۈرەتتى ...

ئېغىر ، ناھايىتى ئېغىر جىمجىتلىق ۋە ئۈن - تىنسىز دەرد خېلى ئۇزاق داۋام قىلدى . ئالاھازەل چارەك سائەتلەردىن كېيىن ئۇتتۇق ئېغىز ئېچىپ ، بۇ كۆڭۈلسىز جىمجىتلىقنى ئاخىر بۇزدى :

— يەنە بىرنەچچە كۈن كۈتەيلى ، پەقەت خەۋىرى بولمىسا ، جاھاننىڭ ئۇ چېتىدە بولسىمۇ ئىزدىمىسەك بولمايدۇ !

ئۇتتۇقنىڭ سۆزىگە ئابدۇسەمەرنىڭ ئۇلۇغ - كىچىك تىنىشى بىلەن توقاچخاننىڭ چوڭقۇر ئۇھسىنىشى جاۋاب بولدى . ئەمدىكى گەپ ئۆزئارا تەسەللى بىلەن كۆڭۈل كۆتۈرىدىغان سۆزلەرگە كۆچتى . ئۇتتۇق ئابدۇسەمەرنىڭ كېسىلى ئۈستىدە توختىلىپ ، بىرمۇنچە پايدىلىق تېببىي مەسلىھەتلەرنى بەردى ، توقاچخاننى ئۈمىدۋار ، روھلۇق بولۇشقا رىغبەتلەندۈردى ، خىسلەتنىڭ ئەقىللىق ، ئىرادىلىك ، قەيسەر قىز ئىكەنلىكىنى تىلغا ئېلىپ ، ئۇنىڭ تەقدىر - ئىستىقبالىدىن ۋايىم يېمەسلىككە دەۋەت قىلدى :

— ئۈمىدسىزلىك ، چۈشكۈنلۈك ئادەمنى خالتا كوچىغا سۆرەيدۇ !— دېدى ئۇ نەسىھەتكويلۇق بىلەن ،— سىلەر ئۆزۈڭلارنى بەردەمرەك تۇتۇڭلار ، ھەممە ئىش ياخشى بولۇپ كېتىدۇ ، چوقۇم ياخشى بولۇپ كېتىدۇ !— ئاندىن ئۇ توقاچخاندىن ،— خىسلەتنىڭ ھۇجرا ئۆيىگە كىرىپ باقسام بولارمۇ ؟— دەپ سورىۋىدى ، توقاچخان دەرھاللا :

— بولىدۇ بالام ، بولىدۇ ، كىرىۋەرسىلە !— دەپ ئۇتتۇقنى خىسلەتنىڭ ھۇجرا ئۆيىگە باشلاپ قويدى .

ئۇتتۇق بۇ ئۆيگە كىرىشتە قانداقتۇر بىر خىيالنى — خىسلەتنىڭ ئۆيدىن ئايرىلىشتىن بۇرۇن بىرەر پارچە خەت ياكى بىرەر بەلگە - نىشانىدەك نەرسىلەرنى قالدۇرۇپ قويدىمۇ ، قانداق

دېگەن خىيالنى كاللىسىدىن ئۆتكۈزگەنىدى . شۇڭا ئۇ ، خىسلەتنىڭ ئاددىي ـ ساددا ، ئەمما پاكىز ، كۆزگە يېقىشلىق سەرەمجانلانغان ھۇجرىسىغا كىرگەندە ، ھەممە يەرنى ئىنچىكە ۋە سەزگۈرلۈك بىلەن كۆزەتتى . ھۇجرىنىڭ بۇلۇڭىغا قويۇلغان كىچىككىنە ئەينەكلىك ئىشكاپتا ھەرخىل كىتاب ـ ژۇرناللار ، بولۇپمۇ ئەدەبىي كىتاب ـ ژۇرناللار كۆپ ھەم رەتلىك ئىدى . دېرىزىنىڭ ئالدىغا قويۇلغان يېزىق ئۈستىلىدىمۇ بىرنەچچە كىتاب ۋە ژۇرناللاردىن باشقا ، يېزىپ ، سىجاپ ، ئۆچۈرۈپ ، يەنە يېزىپ بىر چەتكە تاشلاپ قويغان بىرنەچچە ۋاراق شېئىر پارچىلىرى رەتسىز تۇراتتى . ئۇتتۇق شېئىر پارچىلىرىغا كۆز يۈگۈرتتى ۋە ئۇنىڭ ئارىسىدىن نېمىنىدۇر ئىزدىمەكچىدەك سىنچىلاپ قارىدى ، ئەمما ھېچنېمىنى چۈشىنەلمىدى ، بىر ـ بىرىگە باغلاپ ئوقۇپمۇ پىكىر ئىزچىللىقىنى تاپالمىدى ، قارىغاندا ، خىسلەت بىرەر پارچە شېئىر يازماقچى بولغانۇ ، ئەمما پىكرى چېچىلىپ ، نېمىگىدۇر ئىچى تىت ـ تىت بولۇپ ، يازغان نەرسىلىرىنى شۇ پېتى قالايمىقان تاشلاپ چىقىپ كەتكەن…

ئۇتتۇق كېيىن يېزىق ئۈستىلىنىڭ تارتمىسىنى ئاچتى ، ئۇ يەردىمۇ بىرنەچچە ئوقۇشلۇقلار بىلەن پارچە ـ پۇرات قەغەزلەر ياتاتتى ، ئۇتتۇق ئۇلارنى رەتلەۋېتىپ ، تۇيۇقسىز ئەڭ ئاستىدىكى بېغىررەڭ خۇرۇم تاشلىق بىر خاتىرىنى كۆرۈپ قالدى ، ئۇ خاتىرىنى ئېلىپ قىزىقىپ ئاچتى ، بىرىنچى بەتنىڭ ئۈستىدە «خىسلەت» دېگەن ئىسىم كۆك سىياھ بىلەن ، ئاستىدىكى «كۈندىلىك خاتىرە» دېگەن خەتلەر قىزىل سىياھ بىلەن ناھايىتى چىرايلىق خۇشخەتچىلەپ يېزىلغانىدى . ئۇتتۇق كۈندىلىك خاتىرىنىڭ ئۇ يەر ـ بۇيەرلىرىدىكى چېسلالىرىغا قاراپ ، ئۇنىڭ تېخى يېقىندىلا يېزىلىشقا باشلىغان يېڭى خاتىرە ئىكەنلىكىنى بىلدى ۋە شۇ ھامان ئۇنىڭ كۆڭلىدە خاتىرىنى ئوقۇپ بېقىش ئىستىكى تۇغۇلدى . ئۇتتۇقنىڭ نەزىرىدە ، خاتىرە خىسلەتنىڭ روھىي دۇنياسىنىڭ ئەينىكى ئىدى ، شۇنداق ئىكەن ، چوقۇم ئۆزى ھەققىدىمۇ بايانلار

بولۇشى ، بولۇپمۇ ئۇنىڭ يېقىندا يېزىپ جاۋابسىز قالغان سۆيگۈ خېتى ھەققىدە يۈرەك سۆزلىرى بولۇشى مۇمكىن ئىدى ، شۇڭا ئۇنىڭ خاتىرىنى كۆرۈپ بېقىش خىيالى كۈچلۈك ئىدى . ئەمما ، يەنە تۇرۇپلا ئۆز خىيالىدىن ئۆزى خىجىل بولۇپ قالدى ، چۈنكى كۈندىلىك خاتىرە دېگەن پەقەت ئۇنى يازغان كىشىگىلا خاس نەرسە ، بولۇپمۇ قىزلارنىڭ تۇرمۇشىدىكى بىر مەخپىيەتلىك ، ئۇنى پەقەت خاتىرە ئىگىسىنىڭ رۇخسىتى بىلەنلا كۆرۈشكە بولىدۇكى ، ھەرگىزمۇ ئوغرىلىقچە ، يوشۇرۇنچە كۆرۈشكە بولمايدۇ ! شۇڭا ئۇ ، خاتىرىنى كۆرۈپ بېقىش خىيالىدىن يالتايدى ، خاتىرىنى ئۆز جايىغا قويۇپ قويدى . ئەمما ئارقىغا يېنىۋېتىپ يەنە توختاپ قالدى . «كۆرۈپ باقسام نېمە بوپتۇ ؟— دەپ ئۆز ـ ئۆزىگە مەدەت بەردى ئۇ ، — شۇ تاپتا خىسلەت بولغان بولسا مېنىڭ كۆرۈپ بېقىشىمغا قوشۇلغان بولاتتى . چۈنكى ، ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا بىر ـ بىرىمىزگە ئېيتىشقا بولمايدىغان يەنە قانداق سىر بولۇشى مۇمكىن ؟ ! ئۇنىڭ ئۈستىگە ، بۇ خاتىرىدە خىسلەتنىڭ تۇيۇقسىز يوقاپ كېتىشىگە ئائىت بىرەر يىپ ئۇچى چىقىپ قالسا ئەجەب ئەمەس ، ھازىر دېگەن پەۋقۇلئاددە ۋاقىت !… »

ئۇتۇق كۈندىلىك خاتىرىنى كۆرۈپ بېقىشنىڭ پەتىۋاسىنى ئەنە شۇنداق ئويلاپ چىقاردى ۋە ئۆزىنى ھەقلىق يوسۇندا خاتىرىنىڭ ھەقدارى ھېسابلاپ ، ئۇنى يانچۇقىغا سالدى .

ئۇ ئۆيدىكىلەر بىلەن خوشلىشىپ سىرتقا چىققاندا ، خېلىلا كەچ كىرىپ قالغانىدى . ئۇتۇق ھارغىن بېشىنى كۆتۈرۈپ ئاسمانغا قارىدى ، ئاينىڭ يۇپقا بۇلۇتلار ئارىسىدا ئۈزۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەندە ، قەلبى بوش ، قۇرۇپ قالغاندەك ناھايىتى بىئارام بولدى ، بۇنىڭغا ئاي ياكى بۇلۇت ئەمەس ، بەلكى خىسلەتنىڭ تۇيۇقسىز يوقاپ كېتىشى سەۋەب بولغانىدى . دېمىسىمۇ ، ئۇ ئەمدى مەستخۇش ھالەتكە كېلىپ ، ئىشق ـ مۇھەببەتنىڭ راسا پەيزىنى سۈرۈۋاتقان شادىمان كۈنلەرنىڭ بىرىدە ، خۇددى تۇيۇقسىز زىمىستان سوغۇقىنىڭ قەھرىگە دۇچ كەلگەندەك ، يار ۋىسالى بىلەن سۆيگۈ لەززىتىدىن مەھرۇم بولۇپ قالغانىدى !…

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

3

كۆندىلىك خاتىرە يېزىش — قىزلارنىڭ ئىشى . قىزلاردىكى بۇنداق تۇغما ئادەت ئۇلارنىڭ پاك قەلبىگە تۈنجى مۇھەببەت ئوتى چۈشكەندە پەيدا بولىدۇ . بۇ ئوت ئۇلارنىڭ خىيال دۇنياسىدا «سۆيگۈ» دەپ ئاتىلىدىغان گۈزەل بىر قەسرنى بىنا قىلىدۇ ، ئۇلار بۇ قەسردە يۈرۈپ ، كۆيگەن يارىغا ئېيتالمىغان يۈرەك سۆزلىرىنى قەغەزگە چۈشۈرىدۇ ، يازىدۇ ، يېزىۋې-رىدۇ ... بىر كۈنلەردە كۆز ياشلىرىدىن سارغىيىپ كەتكەن دەپتەرنى سىرداش دوستىغا ئوقۇپ بېرىدۇ ، ئىككىسى بىر ھۆج-رىغا كىرىۋېلىپ ، تاڭ ئاتقۇچە پىچىرلىشىدۇ ، كۆڭۈل سىرلىرى-نى تۆكۈپ ، بىر - بىرلىرىگە ھەمدەرد بولۇشىدۇ ! ...

ۋەھالەنكى ، خىسلەتنىڭ خاتىرىسى قايسى بىر سىرداش دوستىنىڭ ئەمەس ، بەلكى شۇ خاتىرىدە تىلغا ئېلىنىغان «يار» نىڭ نەق ئۆز قولىغا چۈشكەنىدى .

ئۇتتۇق شۇ كۈنى تۈن يېرىمىغىچە خاتىرىنى كۆردى ، ئۇ ناھايىتى قىزغىن ، تەسىرچان يېگىت ئىدى ، خاتىرە ئۇنى قاتتىق ھاياجانلاندۇردى ، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا ئاجايىپ بىر مېھىر - مۇھەب-بەت بىلەن قۇدرەتلىك كۈچنى ئويغاتتى . بۇ خاتىرىلەردە سادا-قەت ، ۋاپادارلىق ، غۇرۇر ۋە جاسارەت ئىزھار قىلىنىغانىدى . ئۇنىڭدا يەنە خىسلەتنىڭ يوشۇرۇن تالانتى ، كىشىلىك قاراشلى-رى ، ھايات چۈشەنچىلىرى ، ياشلارغا خاس جۇشقۇن ، نازۇك ھېسسىياتلىرى يارقىن ئىپادىلەنگەنىدى .

ئۇتتۇق خاتىرىنى ئەتىسمۇ كۆردى ، ئەمما بۇ قېتىم تەپسى-لىي ئەمەس ، بەلكى ئارىلاپ ئوقۇشقا باشلىدى :

«مىلادىيە 2004 ـ يىل ، 7 ـ ئىيۇن .
ئىمتىھان دېسە قورقمايدىغان كىم بار ؟ ئاڭلىسام ، دۇنيانى بويسۇندۇرماقچى بولغان قاپ يۈرەك ناپولېئونمۇ ئىمتىھاندىن قورققانىكەن ! خۇداغا شۈكرى ، بۈگۈنكى ئىمتىھاننى بەك ياخشى بەردىم ، ئۆزۈم سۆيگەن كەسىپ ئەمەسمۇ ، ھەممىسى مېنىڭ كۆڭلۈمدىكى سوئاللار ئىكەن ، تەمتىرەپ كەتمىدىم ، ئىمتىھان مەيدانىدىن غالىبلارچە چىقتىم ! ••• »

«مىلادىيە 2004 ـ يىل ، 9 ـ ئىيۇن .
توۋا ، بىر خۇشاللىقنىڭ بىر قايغۇسى بار دېگىنى راست ئوخشايدۇ ! ئاخىرقى ئىمتىھانغا قاتنىشىدىغان كۈنىڭ ئاخشىمى ئائىلىمىز كۈتۈلمىگەن بەختسىزلىككە دۇچ كەلدى . دادام ماشىنا ھادىسىسىدە ئېغىر يارىلىنىپ ، تورغات يولىدىن يېرىم كېچىدە دوختۇرخانىغا ئېلىپ كېلىندى . ئۇنىڭ بىھوش ھالىتىنى كۆ-رۈپ ، ھوشۇمدىن كەتكىلى تاس قالدىم . دادام ئائىلىمىزنىڭ تۈۋرۈكى ، يۆلەنچۈكى ، باشپاناھى ئىدى . ئۇنىڭ تىجارىتى بىلەن مەنمۇ ، ئۇكاممۇ خاتىرجەم ئوقۇپ ، باياشات تۇرمۇش كەچۈرۈۋا-تاتتۇق . ئەمدى تەقدىرىمىز نېمە بولۇپ كېتەر ؟ ! دادامدىن ئايرى-لىپ قېلىش بىز ئۈچۈن ئۆلۈم بىلەن باراۋەر ئەمەسمۇ ؟ ! خۇدا ساقلىسۇن ، ئۇ كۈنلەرنى خۇدايىم بىزگە كۆرسەتمەس ! مەن كې-چىچە دادامنىڭ بېشىدا ئۆرە تۇرۇپ ، ئۇنىڭغا شىپالىق ، ھاياتلىق ۋە كۈچ ـ قۇۋۋەت تىلىدىم ! ئەتىسى كۆزلىرىم تالغان ، كاللام ئېلىشقان ھالدا ئىمتىھان مەيدانىغا كىردىم . سوئاللارغا قانداق جاۋاب بەرگەنلىكىمنى ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن . مەن سوئاللارغا جا-ۋاب بەردىممۇ ياكى سوئاللار ماڭا سوئال قويدىمۇ ، ئىشقىلىپ قەغەزگە بىر نەرسىلەرنى يېزىپ ، ئىمتىھان مەيدانىدىن روھسىز ، خامۇش قايتىپ چىقتىم !••• »

ئۆتۆق خاتىرىدىن كۆزىنى ئۈزۈپ ئويلىنىپ قالدى، خىسلەتنىڭ شۇ كۈنكى ئەھۋالى ئۇنىڭغا بەشقولدەك ئايان ئىدى. ئۇ يىگىتلىك قەلبىدە ئالەمشۇمۇل ئۆزگىرىش پەيدا قىلغان ئۇ دەقىقىنى قانداقمۇ ئۇنتۇپ قالسۇن؟! شۇ كۈنى يېرىم كېچىدە ئابدۇسەمەر تەڭلە قازان بولۇپ دوختۇرخانىغا ئېلىپ كېلىنگەندە، ئۆتۆق تاشقى كېسەللىكلەر بۆلۈمىدە دىجورنىلىق قىلىۋاتاتتى. ئۇ ئابدۇسەمەرنى تەپسىلىي تەكشۈردى ۋە دەرھال ئوپېراتسىيە قىلمىسا بولمايدىغانلىقىنى كېسىپلا ئېيتتى.

— ئوپېراتسىيىنى كىم قىلىدۇ؟— بۇ سوئالنى دادىسىنىڭ بېشىدا ئېسەدەپ تۇرغان خىسلەت سورىغانىدى.

— مەن! — دېگەنىدى ئۆتۆق ئىشەنچ بىلەن، — ئوپېراتسىيىنى ئۆزۈم قىلىمەن!

— سىز ...، — خىسلەتنىڭ ئاۋازىدىن بۇ ياش يىگىتكە تازا ئىشەنچ قىلالمايۋاتقانلىقى سېزىلىپ تۇراتتى.

— شۇنداق، مەن!— دېگەنىدى ئۆتۆق تەمەننا چاقنىغان كۆزلىرىنى قىزنىڭ مەيۈس چىرايىغا تىكىپ.

شۇ چاغدا ئۆتۆق خىسلەتكە خېلى بەھۇزۇر، يەتكۈچە قارىۋالغانىدى. ئۇنىڭ كۆز ئۆڭىدىكى تورگۈن قىزنىڭ يۈزى بەئەينى سۈتتە چايقالغاندەك ئاپئاق، ئەگىم قاشلىرى ئاستىدىكى چېچەن كۆزلىرى كەھرىۋادەك چاقنايتتى، كىرپىكلىرى بولسا، يۈزىگە سايە تاشلىغۇدەك ئۇزۇن ھەم قويۇق ئىدى، ئۇنىڭ سۈزۈك، قىزىل مەڭزىدە توختاپ قالغان كۆز يېشى خۇددى پىشقان ئالمىنىڭ يۈزىدە يالتىراپ تۇرغان شەبنەمگە ئوخشايتتى...

ئابدۇسەمەرنىڭ كېسەللىك ئەھۋالى ئېغىر بولغاچقا، ئۆتۆق ياردەمچى دوختۇرلار بىلەن سېستىرالارغا ئوپېراتسىيە تەييارلىقىنى تېز پۈتتۈرۈشكە بۇيرۇدى. ئوپېراتسىيە قەغىزىگە قول قويىدىغان چاغدا، خىسلەت يىغىدىن قىزارغان كۆزلىرىنى بىردە ئۆتۆققا، بىردە ۋەھىمىلىك قەغەزگە تىككىنىچە دېلىغۇل بولۇپ تۇرۇپ

قالدى . ئۇ دادىسىنىڭ تەقدىرىدىن ئەنسىرەيتتى ، قورقاتتى ، دې-مىسىمۇ ، ئەركە ۋە دانا قىز ئۇچۇن دادىسى ھەممە نەرسىدىن يۇقىرى ، ھەممە بۈيۈكلەردىن بۈيۈك ئىدى .

— قورقماڭ ، خانقىز ! — دېگەنىدى ئۇتتۇق ئۇنىڭغا مەدەت بېرىپ ، — مەن پۈتۈن كۈچۈم بىلەن دادىڭىزنى قۇتقۇزىمەن !

ئابدۇسەمەر ھوشسىز ھالەتتە ئوپېراتسىيە ئۆيىگە ئېلىپ مېڭىلدى ، خىسلەتنىڭ مۆڭلۈق كۆزلىرىدىن خۇددى ئەلۋەك بۇ-لاق سۈيىدەك ياشلار قۇيۇلدى . بۇنى كۆرگەن بىر سېسترا قىز ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ مۇنداق دېگەنىدى :

— دادىڭىزنىڭ ئەھۋالى ھەقىقەتەن ئېغىر ، سول پۇتى بىلەن قازان سۆڭىكى زەخىملىنىپتۇ ، ئۇنىڭ ئۈستىگە جىق قان سىرىپ كېتىپتۇ ، شۇنداق بولسىمۇ بەك ئەنسىرەپ كەتمەڭ ، ئۇتتۇق دوخ-تۇر ياش بولغان بىلەن ناھايىتى ئۇستا ، تېخنىكىسى يۇقىرى ، سىلەرنىڭ بۈگۈن ئۇنىڭغا ئۇچراپ قالغىنىڭلار تەلىيىڭلار !

كۆڭلى پەرىشان بولۇپ تۇرغان خىسلەت بۇ سۆزلەرنى پەقەت ئۆزىگە قىلىنغان تەسەللى ۋە كەسىپداشلارنىڭ ئۆزئارا قوللىشى دەپ چۈشەنگەنىدى . ئەمما ، ئەتىسى چۈشتىن كېيىن ئاخىرقى ئىمتىھان مەيدانىدىن پاراكەندە قايتىپ كەلگەن خىسلەتنىڭ كۆر-گىنى باشقىچە مەنزىرە بولدى : دادىسى پۈتۈنلەي ھوشىغا كەلگەنى-دى ، بۇ مۆجىزىلىك ئەھۋال ھەقىقەتەنمۇ ئۇتتۇقنىڭ قابىل ، ئىس-تېداتلىق دوختۇر ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ بەرگەنىدى . خىسلەت شۇ چاغدا شۇنداق بىر كەيپىياتتا ئىدىكى ، كىمگىدۇر ، نېمىگى-دۇر قىزغىن ۋە قايناق مىننەتدارلىق بىلدۈرگۈسى كېلەتتى ، بەلكى ئۇتتۇققا ۋە بەلكى ئەتراپتىكى ھەممەيلەنگە ئۆز تەشەككۇرىنى ئېيتىشنى ئىستەيتتى ، ئۇ ئۆزىنى ھەددىدىن تاشقىرى بەختىيار سەزگەنىدى ...

ئۇ ، چۈشتىن كېيىن دادىسىغا يېگۈدەك بىر نەرسە ئەكېلىش ئۈچۈن بالنىستتىن چىقىشىغا كارىدوردا ئۇتتۇق دوختۇر بىلەن

دوقۇرۇشۇپ قالدى . بۇ چاغدىكى خىسلەتنىڭ قارىشى ئاخشامقىغا زادىلا ئوخشاشمايتتى ، بۈگۈن ئۇ شۇنچىلىك مۇلايىم ، جىلمىيىشى شۇ قەدەر بىغۇبار ، سەممىمىي ئىدىكى ، ئۆتۈق بىردىن توختىدى ۋە ئۇنىڭغا پۈتۈنلەي باشقىچە بىر كۆز بىلەن قارىدى .

— رەھمەت سىزگە دوختۇر ! — دېگەندى خىسلەت مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرۈپ ، — دادامنى خەتەردىن قۇتقۇزۇپ قالدىڭىز ، كۆپ رەھمەت !

— ئەرزىمەيدۇ ، — دېگەندى ئۆتۈقمۇ قىزنىڭ كۆزلىرىگە مۇلايىم تىكىلىپ ، — ئۆز ئىشىمىز ئەمەسمۇ !

بۈگۈن خىسلەتنىڭ كۆزلىرىدە زەررىچە قەھر ۋە زەررىچە سوغۇقلۇق يوق ئىدى ، ئۇ ئۆتۈققا ئۈركەك ۋە مەيىن نىگاھى بىلەن قارايتتى ، بۇ قاراشتا ئۇنىڭ كۆزلىرى ئوت چېچىۋاتقانغا ئوخشايتتى . ئۇنىڭغا قاراپ ئۆتۈقنىڭ يۈرىكى شېرىن ئۇۋۇشۇپ كەتتى .

— ئاڭلىسام ، بۈگۈن ئاخىرقى مەيدان ئىمتىھانغا قاتنىشىپسىز ،— دېگەندى ئۆتۈق ئاق خالاتلىق بەستىدىكى ئەركىن تۇتۇپ ، — كېچىچە ئۇخلىماي ، يەنە ئىمتىھان بېرىپ تازا جاپا چەككەنسىز ؟

— سىزمۇ شۇنداققۇ !— دېگەندى خىسلەت سوئالغا سوئال بېرىپ ،— كېچىچە ئوپېراتسىيە قىلىپ ، يەنە ئىشقا كەپسىز !

— كۆنۈپ كەتتۇق دەڭە ، دوختۇر دېگەننىڭ ۋاقىت ـ قەرەلى يوق …

— خوش ئەمىسە ، سىزگە دەخلى قىلماي … خوش ، يەنە كۆرۈشەرمىز …

خىسلەت سەيلانە قامىتىنى تىك تۇتۇپ ، شۇنداق لاتاپەت بىلەن بىر قەدەم ـ بىر قەدەمدىن يىراقلىدى ، ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قاراپ تۇرغان ئۆتۈققا قانداقتۇر بىر ئوتلۇق ئېقىم يۈرىكىنى «پىژژىدە» كۆيدۈرۈپ ئۆتكەندەك تۇيۇلدى . ئۇ ئۆزىدە ھېچقاچان

بۇگۈنكىدەك بۇنداق بىر ئالاھىدە ، يېقىملىق سېزىمنىڭ بولغانلىقىنى بىلمەيتتى . بۇگۈن ئۇنىڭ قەلبىدە ئاجايىپ تاتلىق بىر تۇيغۇ ئويغانغانىدى …

مانا شۇ كۈندىن باشلاپ ئۇتۇق ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا ، ئابدۇسەمەر ياتقان كېسەلخانىغا كۈندە نەچچە قېتىم كېلىشنى ، ھەر كەلگەندە يىراقتىن بولسىمۇ ، خىسلەتنى بىر كۆرۈۋېلىشنى ئارزۇ قىلاتتى . خىسلەت ھايالىق ، لاتاپەتلىك بولۇپ يېتىلگەن ئاق كۆڭۈل قىز ئىدى . ئۇنىڭ ئاشۇ ئۇياتچان كۆزلىرىدە ، تولۇپ كېلىۋاتقان خۇشپىچىم قەددى ـ قامىتىدە ھەرقانداق يىگىتنى لال قىلىدىغان ئاجايىپ بىر سېھرىي كۈچ بار ئىدى . راستىنى ئېيتقاندا ، ئۇتۇق دەسلەپ بۇ قىزغا پەقەتلا قىزىقتى ، ھېسداشلىق قىلدى ، كېيىن بولسا ئۆزىمۇ تۇيماي قالدى ، قىزنىڭ بارا ـ بارا چوڭقۇرلاپ كەتتى . مانا ئەمدى خىسلەت ئۇنىڭ خىيالىنى ئوغرىلايدىغان ، ھەتتا يۇرگەندە يولىدا ، ئولتۇرغاندا ئورنىدا ، ياتقاندا تۆشۈكىدە ئۇنىڭغا تىنچلىق بەرمەيدىغان بولۇپ قالدى . ئۇنىڭ ئاللىقانداق يېقىملىق ئاۋازى قۇلىقى ئاستىدا سېھىرلىك ياڭرايتتى ، ئۇنى نېمىگىدۇر ئۇندەيتتى ، ۋاپادارلىقىا ، ئىزگۇلۇككە يېتەكلەيتتى ، چۇشكۇن كەيپىياتلىرىنى تاڭدىكى تۇماندەك تارقىتىۋېتەتتى . يۇرىكىدە كىرى يوق ، گەپلىرى تاتلىق ، قىلىقى ئۆزىگە يارىشىدىغان بۇنداق قىزنىڭ ۋەسلىگە يەتكەن يىگىتنىڭ ئارمىنى بولمىسا كېرەك دۇنيادا !…

ئۇتۇق ناھايىتى سەمىمىي سۇرەتتە شۇنداق ھېس قىلاتتى : خىسلەت مېنى سۆيۈپ قېلىشى مۇمكىنمۇ ، يا بولمىسا ، مەن ئۇنى سۆيۈپ قېلىشىم مۇمكىنمۇ ! بۇ ، ياشلار ئارىسىدا ھەمىشە بولۇپ تۇرىدىغان ئادىمىي ھېسسىياتلارغۇ ! … شۇنداق ، ئۇ خىسلەتنى تۇنجى قېتىم كۆرگەن چېغىدىلا ، بۇ گۇزەل سىيما ئۇنىڭ يۇرىكىدە لەززەتلىك بىر ئازاب ئويغاتقانىدى ، ئۇ خېلى كۈنلەرگىچە مانا شۇ لەززەتلىك ئازاب تۇيغۇسىدىن قۇتۇلالمىدى ، بەلكى بۇ تۇيغۇ

كۆندىن ـ كۆنگە كۆچىيىپ ، چوڭقۇرلىشىپ ، ھەتتا زورىيىپ باردى . شۇڭا ، ئۇتۇق ئەمدى خىسلەتنى كىچىك قىز دەپ ھېسابلىمايتتى . كېيىنكى پەيتلەردە قىزنىڭ بەزى قاراشلىرى ، بەزى سۆزلىرى ئۇنى دەھشەتكە سالاتتى ، ئۇنىڭغا بەزىدە قىز ئۆزىنى بەھۇزۇر تۇتۇپ ، شەيتىنىغا ھاي بېرىپ ، ھېسسىياتىنى بېسىپ تۇرغاندەك كۆرۈنەتتى ۋە مانا شۇ نەرسە ئۇتۇقنى چۆچۈتەتتى . «بۇ قىزنىڭ كۆڭلىدە زادى نېمە باردۇر ؟ !» خىيالىدىن بىرى ئۇنى مانا شۇ تېپىشماق قىينايتتى .

ئۇتۇق ئاخىر غەيرەتكە كەلدى ، خىسلەتنى پايلاپ تۇرۇپ ، دادىسىنىڭ يېنىدىن چىققاندا كۆرۈشتى ـ دە ، بۈگۈن كەچ سائەت يەتتىدە دوختۇرخانىنىڭ گۈلزارلىقىدا ساقلايدىغانلىقىنى ئېيتىپلا كېتىپ قالدى . خىسلەتكە «ماقۇل» يا «ياق» دەيدىغانغا پۇرسەتمۇ بولمىدى . سائەت يەتتىگە يېقىنلاشقانسېرى ئۇنىڭ يۈرىكى تېز ۋە قاتتىق سوقۇپ ، كۆكرەك قەپىسىگە ئاغرىق كىرىپ كەتكەندەك بولدى ، ئەمما ئۇ تولىمۇ تاتلىق ۋە بەختلىك ئاغرىق ئىدى !

خىسلەت سائەت يەتتە بولغۇچە بىر قارارغا كېلەلمىدى ، خىجىللىق ، ئەيمىنىش ۋە قىزلىق غۇرۇر ئۇنى بارماسلىققا ئۈندەيتتى ، ئەمما سائەت يەتتىدىن بەش مىنۇت ئۆتكەندە ، ئادەمگەرچىلىك تۇيغۇسى بىلەن «چاقىرغانغا بار ، چاققاندىن قاچ» دەيدىغان ئەنئەنىۋى ئەقىدە ھەممە ئۈستىدىن غالىب كەلدى .

ئۇلار تارتىنىپ ، ئەندىكىپ تۇرۇپ كۆرۈشتى . خىسلەتنىڭ مانا بۈگۈن تۇنجى قېتىم ئەركەك زاتى بىلەن يالغۇز قېلىشى ، سۆزلىشىشى ئىدى . شۇڭا ئۇنىڭ يۈرىكىنى شۇ پەيتكىچە ئۆزى ھېس قىلىپ باقمىغان ئاجايىپ بىر خىل ھاياجان ۋە شېرىن قورقۇش تۇيغۇسى چىرمىۋالغانىدى .

ئۇتۇقنىڭ ئەھۋالىمۇ ئۇنچە ئەركىن ، بەھۇزۇر ئەمەس ئىدى . ئۇ ئاخىر غەيرەتكە كېلىپ ، خىسلەتكە چوڭقۇر نەزەر بىلەن بىر كۆز تاشلىدى ـ دە ، تامىقى قۇرۇپ كېتىۋاتقاندەك

تازا بىر يۆتقۇنۇپ ، ئاندىن سىپايە تىلغا كىردى :
— لەۋزىمنى يەردە قويماي كەلگىنىڭىزگە رەھمەت !
خىسلەتمۇ ئۆز يولىدا سەمىمىي جاۋاب قىلدى :
— تەكەللۇپ قىلماڭ !

ئارىغا جىملىق چۈشتى . خىسلەت گۈللۈكتىكى شىپاڭنىڭ سوغۇق تېمىغا يۆلەندى ، خىرە - شىرە يورۇقلۇقتا ئۇتۇقنىڭ كۆزلىرى ئاۋۋال ئۇنىڭ ئاپئاق زىنىخلىق يۈزىگە ، سۈزۈك بويىنىغا ، ئاندىن ناۋات رەڭ يىپەك كوپتا ئىچىدىن كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان ئالمىدەك يۇمران كۆكسىگە چۈشتى . ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن باشلانغان ئاجايىپ بىر خىل سېزىم پۈتۈن ۋۇجۇدىغا تارىدى ، بۇ سېزىم ئۇنى كۆز ئالدىدا تۇرغان پەرىشتە سۈپەت بۇ قىزنى جانني تىكىپ بولسىمۇ ئۆز ئەمرىگە ئېلىشقا ، ئۇنى مەڭگۈ بەختىسىزلىككە ئۇچراتماسلىققا ئۈندەيتتى ...

ئېغىر جىملىق داۋام قىلىۋاتاتتى . يىگىتنىڭ بۇنداق جىم بولۇۋېلىشى قىزنى زېرىكتۈرۈپ قويۇشى ، ھەتتا بىزار قىلىپ قويۇشى مۇمكىن ئىدى . شۇڭا ئۇتۇق خىيالىغا كەلگەن گەپلەرنى قىلىشقا باشلىدى :

— خىسلەت ، مەن سىزنىڭ نۇقتىلىق ئۇنىۋېرسىتېتلارغا كىرىشىڭىزنى ، ئاسپىرانتلىقتا ئوقۇپ ، ماگىستىر ۋە دوكتور بولۇشىڭىزنى تىلەيمەن ! ئادەمنىڭ ئۆمۈر بويى ھاسىل قىلغان بىلىمى ۋە شۇ يولدا ئۆمۈر بويى ئادا قىلغان ئىشلىرى بىر كۈنى ئەمەس بىر كۈنى ئادەمنى شۇنداق يۈكسەكلىككە كۆتۈرىدۇكى ، شۇ چاغدا ئادەم ئۆزىنىڭ دۇنياغا ناھايىتى ئۇلۇغ مىراسلارنى قالدۇرۇشقا قادىر ئىكەنلىكىنى بىلىپ يېتىدۇ ! ...

— ئېمىلەرنى دەيدىغانسىز ، ئۇتۇق دوختۇر !— دېدى خىسلەت خىجىل بولغاندەك زەئىپ ئاۋازدا ،— مەن تېخى ئىمتىھاندىن ئۆتۈشۈمگە دەر گۇماندا تۇرسام ! ...

— ياق ، ياق ، كەمتەرلىك قىلماڭ ، مەن سىزنىڭ ئىمتىھان-

دىن يۇقىرى نومۇردا ئۆتۈشكىزگە ئىشىنىمەن !
— سىز قانداق بىلىسىز ؟
— يۈرىكىم تۇيۇپ تۇرىدۇ ، يوشۇرۇن ئىقتىدارىم بىشارەت بېرىۋاتىدۇ ...
— سىز يوشۇرۇن ئاڭ دېگەندەك نەرسىلەرگە ئىشىنەمسىز ؟ — سورىدى خىسلەت سەل - پەل قىزىقىپ .
— ئىشىنىمەن ، — دېدى ئۆتۈق كېسىپلا ، — ھەممە ئادەمدە يوشۇرۇن ئاڭ بولىدۇ ، پسىخولوگلارنىڭ ئېيتىشىچە ، ئادەتتىكى ئادەملەرنىڭ يوشۇرۇن ئېڭى ئىككى پىرسەنتتىن سەككىز پىرسەنت ئەتراپىدا ، ئېينىشتېيندەك ئۇلۇغ ئالىملارنىڭ ئون پىرسەنتتىن يىگىرمە پىرسەنت ئەتراپىدا ئېچىلغان بولىدىكەن . ناۋادا ، بىر ئادەمنىڭ يوشۇرۇن ئېڭى ئەللىك پىرسەنت ئەتراپىدا ئېچىلسا ، ئۇ ئادەم تۆت يۈز پارچە كىتابنى يادلاپ ، ئون نەچچە ئۇنىۋېرسىتېتنىڭ دەرسلىكلىرىنى ئوقۇپ ، يەنە يىگىرمە نەچچە خىل تىلنى ئۆگىنىۋالالايدىكەن...
— بۇ قالتىسكەنغۇ ، — دېدى خىسلەت ھەيران بولغاندەك ، — ئۇنداقتا بىزنىڭ توقسان پىرسەنت ئېڭىمىز يوشۇرۇن ھالەتتە تۇرىدىكەن - دە !
— شۇنداق ...
— ئەمىسە ئۇنى قانداق ئاچىدىكەنمىز ؟
— تىرىشىپ - تىرىمشىپ ... — دېدى ئۆتۈق پاراڭنىڭ قىزغىن كېتىۋاتقانلىقىدىن خۇشال بولۇپ ، — كىمكى مۆجىزە يارىتىمەن دەيدىكەن ، بار كۈچى بىلەن ئەمەس ، بەلكى يوشۇرۇن كۈچىنى ئىشقا سېلىپ تىرىشقاندىلا ، ئاندىن نەتىجىگە ئېرىشەلەيدۇ .
خىسلەت بۇ سۆزلەرگە ئېرەن قىلىپ ئىشەنمىسىمۇ ، ئەمما ئۆتۈقنىڭ كۆزلىرىدە چاقنىغان كۈچلۈك نۇر ، يۈزىدىكى ئىللىقلىق بىلەن سەممىيلىك ئۇنى دەماللىققا تەمتىرىتىپ قويدى ، شۇڭا ئۇ ، ئۆتۈقنىڭ سۆزىگە رەددىيە بەرگۈدەك ئاساس تاپالماي قالدى .

— قايسى ئۇنىۋېرسىتېتتا ئوقۇشنى ئارزۇ قىلىسىز ؟— ئۇتتۇق ئەمدى ئەمەلىي سوئاللارغا ئۆتتى .

— شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ،— دېدى خىسلەتمۇ نېزىقاپ تۇرماي .

— قايسى كەسپتە ؟

— ئەدەبىياتتا .

— مۇنىداق دەڭ ، يازغۇچى ياكى شائىر بولغۇڭىز بار ئىكەن ـ دە ؟

— ئارزۇ قىلىمەن ...

— ئارزۇ قانچە ئۇلۇغ بولسا ، نەتىجىمۇ شۇنچە زور بولىدۇ !

گەپ يەنە توختىدى . ئەمدى ئۇتتۇقمۇ نېمە دېيىشىنى بىلمەي جىمىپ قالدى ، ئۇ پەقەت خىسلەتنىڭ يۈزىگە تويماي قارايتتى ، ئۇنىڭدىن چەكسىز لەززەتلىنەتتى ۋە هامان تىلى گەپكە كەلمەيتتى ، ئەندىكىپ ، نەپسى بوغۇلاتتى . قىزنىڭ ئوماق ، مۇلايىم چېھرى بىلەن بولاقتەك كۆزلىرى ئۇنى مەپتۇن قىلىۋالغانىدى ...

تۇنجى قېتىملىق ئۇچرىشىش ئەنە شۇنداق مۆتىدىل كەيپىياتتا ئاخىرلاشتى ، بۇ ھەر ئىككىسى ئۈچۈن دەسلەپكى يۈز كۆرۈشۈش بولۇپ قالدى .

ئىككىنچى قېتىم ئۇلار يەنە شۇ يەردە ئۈچ كۈندىن كېيىن ئۇچراشتى . بۇ قېتىمقى ئۇچرىشىش تۇنجى قېتىمقىغا قارىغاندا ، خېلى ئازادە ، تەبىئىي ھەم قىزغىن بولدى . خىسلەت بۈگۈن ناھايىتى باشقىچە — ئادەمنىڭ كۆزىنى قاماشتۇرىدىغان دەرىجىدە گۈزەل ئىدى . بۈگۈن ئۇتتۇقنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى خېلى تەمكىن ھەم سىپايە تۇتتى . ئۇتتۇق دەسلەپ تاغدىن باغدىن سۆزلەپ ، كېيىن خېلى پاساھەتلىك ھەم نازاكەتلىك ئىككى جۈملە سۆزنى سوئال قىلىپ ئېيتتى :

— خىسلەت ، پەرۋانە شەمئىنىڭ يولىنى كىمدىن سورىغان ؟

خىسلەتمۇ بوش كەلمىدى ، سوئالغا سوئال بىلەن جاۋاب بەردى :

— ئۇتتۇق ، بۇلبۇلغا گۈلىستان باغنىڭ يولىنى كىم كۆرسىـ

تىپ بەرگەن ؟

ھەر ئىككىسى كۈلۈشۈپ كەتتى ، كۈلگەندىمۇ راھەتلىنىپ ، ئۇزاق كۈلدى .

بۇ قېتىم ئۇتتۇق ئانچە ھولۇقۇپ ، تەمتىرەپ كەتمىدى ، ئۇ خېلى سۆزمەن ئىدى ، بىلىدىغان نەرسىلىرىمۇ خېلى كەڭ ھەم مول ئىدى . ئۇنىڭ سۆزلىرىنىڭ نەپىس ھەم چوڭقۇرلۇقى ، ھۆر-مەت - ئېتىبار بىلەن ئېيتىلىۋاتقانلىقى خىسلەتنىڭ كۆڭلىنى ئېرىتتى ئېھتىمال ، ئۇ خېلى تەمكىنلىشىپ ئويلىنىپ قالدى . شۇنداقتىمۇ ، ئۇ يەنە كۇتۇلمىگەندە «ئۇتتۇق راستتىنلا مېنى چىن كۆڭلىدىن ياخشى كۆرەمدىغاندۇ ؟ !» دېگەندەك گۇمان بىلەن بى-گانە قاراپ قوياتتى . لېكىن ، يىگىتنىڭ گەپلىرى شۇ قەدەر سەممىي ۋە تەبىئىي ئىدىكى ، ئۇنىڭ گۇمان - شۈبھىلىرىگە ئورۇن يوق ئىدى . خىسلەت ئاستا - ئاستا ئۆزىنى بەختىيار سېزىشكە باشلىغانىدى . ئۇ ئۇتتۇقنىڭ ئالدىدا كەم سۆز ئىدى ، پەقەت ئۇ سورىغان سوئاللارغىلا جاۋاب بېرەتتى ، باشقا ۋاقىتلاردا پاراغەت ۋە لەززەتكە پاتقان ھالدا مەززە قىلىپ ، يىگىتنىڭ گەپلى-رىنى تىڭشاپ ئولتۇراتتى . ئاستا - ئاستا ئۇنىڭ قەلبى ئاللىقاند-داق ئىلھام سادالىرىغا تولۇشقا باشلايتتى ، پۇرسەت كەلسە ، بۇ ئىلھام شارقىراتمىدەك شېئىر بولۇپ قۇيۇلۇشقا تەييار ئىدى ...

ئۇتتۇقنىڭ بۇنداق دىلكەش ، مۇلايىم سۆزلىرى ، قايناق ئىش-تىياق بىلەن قاراشلىرى ياش قىزنىڭ ئەمدى - ئەمدى سۇ يۈگۈ-رۈۋاتقان قەلب ئېقىنلىرىدا يورۇق جاھاننىڭ ئەڭ سائادەتمەن ، جۈپتى ھالاللىرىدا بولىدىغان ، ئەمما ئۆزگىلەرگە زادى ئاشكارا قىلمايدىغان تاتلىق ، جۇشقۇن بىر ئارزۇ كۆز ئاچقانىدى...

* *

ئۇتتۇق ئەسلىملەر قوينىدىن چىقىپ ، نەزىرىنى يەنە خاتىرد-

گە ئاغدۇردى . ئۇ خاتىرىنى ئوقۇغانسېرى ئۇنىڭ ئىچىگە چۆكۈپ كەتتى . ئۇنىڭدىكى ھەر قۇر خەت ، ھەر مىسرا شېئىر گويا لەززەتلىك بىر ھېسسىيات سۈيىدەك ئۇنى ھۆزۈرلاندۇردى . شۇ تاپتا ، ئۇنىڭ ۋۇجۇدى ئاشۇ ھېسسىيات سۈيىگە چۆمۈلۈپ ئېرىد-مەكتە ، ئۇنىڭ يۈرىكى ئاشۇ ھېسسىيات سۈيىنىڭ دولقۇنىغا تەڭ-كەش بولۇپ ، ھاياجانلىق سوقماقتا ئىدى …

«مىلادىيە 2004 ـ يىل ، 15 ـ ئىيۇن .

ئۇتۇقنىڭ كۆزلىرى ماڭا باشقىچە قارايدىغان بولۇپ قالدى . مەن بۇ كۆزلەردىن ئۇنىڭ ئىچكى سىرىنىڭ نەقەدەر چوڭقۇر ، نەقەدەر پىنھان ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدىم … ھەرقانداق قىز بۇنداق سەمىمىي ، قابىل ، ئىنتىلىشچان ، غۇرۇرلۇق يىگىتنىڭ سادىغىسى بولسا ئەرزىيدۇ ! ئەمما مەنچۇ ؟ قورقىمەن … توغرا ، مېنىڭمۇ يۈرىكىم بار ، ناھايىتى تەسىرچان ھەم ھېسسىياتلىق بولمىسىمۇ ، لېكىن ئالىيجاناب يۈرىكىم بار ، مەن بۇنىڭ بىلەن پەخىرلىنىمەن ! ئادەم ياخشىلىق تىلىگەنگە ياخشىلىق قىلىش كېرەك ، سەمىمىي دوستلار بىر ـ بىرىگە ياخشىلىق تىلەيدۇ ، دىلكەش ، ۋاپادار دوست تۇرمۇشۇڭنىڭ زىننىتى !

ئۇلۇغ شائىر ئابدۇراخمان جامى ناھايىتى توغرا ئېيتقان :

دىل ، ئەگەر ناگاھان غەمگە ئۇچرىساڭ ،
غەمخور دوستۇڭ بولسا ، ئۇ غەم ئەمەستۇر .
كۆلپەت كۈنى سادىق دوستلىرىڭ كېرەك ،
بەختلىك كۈندە دوستلار ھېچ كەم ئەمەستۇر .

شۇنداق ، باشقا كۈن چۈشكەندە دوست كېرەك ، دوستنىڭ ھەمدىمى كېرەك . ھەقىقىي دوستلۇق قىش ـ ياز كۆكىرىپ تۇرىدىغان دەرەخكە ئوخشايدۇ ! مەن ئۇتۇقنى ئۆزۈمگە ئەنە شۇنداق ھەقىقىي دوست دەپ قارايمەن ، ئۇنى ھەمىشە ئۆز يېنىمدا يۈرگەن-دەك ھېس قىلىمەن ! … »

«مىلادىيە 2004 ـ يىل ، 18 ـ ئىيۇن .
ئاخشامدىن بېرى شاھ مەشرەپنىڭ ئىككى مىسرا غەزىلى ئىچىمگە كىرىۋېلىپ ، ۋۇجۇدۇمنى ئۆرتىۋەتتى :

‹ئەجەب مەجنۇندۇرمەن ، ھەردەشتۇ ، ھەر سەھراغا سىغماسمەن ،
دىلىم دەرياىي نۇردۇر ، مەۋج ئۇرۇپ دۇنياغا سىغماسمەن !؟ ›

مانا بۇنى شېئىر دېسە ، ياق شېئىر ئەمەس ، بەلكى ئېتىقاد ، ئىمان ، ئوت ۋە نۇر دېسە بولىدۇ . بۇنداق شېئىرلار ھەۋەسنىڭ مەھسۇلى ئەمەس ، بەلكى يۈرەكنىڭ ئىسيانى ، مۇھەببەت غەلىيانى ۋە كۆڭۈلنىڭ ئەمرى ئوخشايدۇ ! مەشرەپنىڭ ھەربىر شېئىرى بىر كۆز ، ھەربىر مىسراسى بىر ئەقلىيە سۆز ئىكەن . مەن شۇنىڭغا قاراپ ، ھەقىقىي شېئىرنى بىزنىڭ ئۇلۇغ كلاسسىكلىرىمىز يېزىپ بوپتىكەن دەپ ئويلاپ قالدىم …
ئۆتكەن يىلى سىنىپتا شېئىر يېزىپ ئولتۇرسام ، ئەدەبىيات مۇئەللىمىمىز كۆرۈپ قالدى . ئۇنىڭدىن يوشۇرۇشقا ئۈلگۈرەلمىدىم ، پەقەت بىر كۇپلېتلا شېئىر ئىدى ، ئۇ قولىغا ئېلىپ ئوقىدى :

دۇنيا كەچكى بازار ھەممە ئالدىراش ،
خېرىدارۇ ساتقۇچى ، دەللاللار ھارغان .

خالتىلار تولمىغان ، ئۇنىڭ ئۈستىگە —
رەستىلەردە ساپلا ساختا مال قالغان !

‹ياخشى ، ناھايىتى ياخشى !— دېدى مۇئەللىم دەسلەپ مېنى ئىلھاملاندۇرۇپ ، ئارقىدىن راست گېپىنى ئېيتتى ،— ئەمما بۇ شېئىرىڭىز تېتىقسىز ، يېيىلىپ ئاققان ئەگىز سۇيىگە ئوخشايدۇ.

كەن ، ھېچقانداق دولقۇن يوق . شېئىردا بىرەر دولقۇن ، مەۋج بولمىسا ، كىشىگە قانداق بەدىئىي زوق بېرەلەيدۇ ؟ ›
مانا شۇ گەپ مېنىڭ شېئىر توغرىسىدا قايتا ئويلىنىشىمغا سەۋەب بولۇپ قالدى ! ... »

«مىلادىيە 2004 ـ يىل ، 23 ـ ئىيۇن .
توۋا ، كۆڭۈل ، ھېسسىيات مەسىلىسىدە مەن ئۆزۈمنى ناھايىتى چىلىڭ ، گەدەنكەش دەپ بىلەتتىم . لېكىن مۇھەببەت تەڭداشسىز ئىكەن ، ئۇ قاتتىق تۆمۈرنى يۇمشىتىپ ، مەشۇت يىپقا ئايلاندۇرۇۋېتەلەيدىكەن ! ئەمما بەرداشلىق بېرىپ ، سىر ساقلاپ ئۆزىنى سەزدۈرمىگەن مۇھەببەت ئەڭ ئېسىل مۇھەببەت بولىدۇ . ياخشى يىگىت سېنىڭ بەختسىزلىكىڭدە دوستلۇقنى ئىپادە قىلسا ، بەختلىك چېغىڭدا مىننەت قىلمايدۇ ، بۇنداق ياخشىلىق ئۆمۈرۋايەت كىشىنىڭ ئېسىدىن چىقمايدۇ ! »

«مىلادىيە 2004 ـ يىل ، 26 ـ ئىيۇن .
بۈگۈن كەچ ئۇتۇق بىلەن مۇڭدىشىپ ئولتۇرۇپ ، كۆڭلۈم يايراپ قالدى . ئۇ ماڭا قىزىق بىر ھېكايە ئېيتىپ بەردى :
‹بىر ئوغۇل سەكراتتا ياتقان دادىسىدىن دۇئا تەلەپ قىپتۇ . دادا دۇئاغا قول كۆتۈرۈپ ئوغلىغا مۇنداق دەپتۇ : خۇدايىم ساڭا خوتۇن كىشىدەك غەيرەت ، ئېشەكتەك ئەقىل بەرسۇن !
بۇ گەپنى ئاڭلىغان ئوغۇل دادىسىدىن قاتتىق خاپا بوپتۇ ، دادام مېنى قارغىدى ، دەپ ئويلاپتۇ . كېيىن بىر دانىشمەن ئۇنىڭغا دادىسىنىڭ ۋەسىيىتىنى يېشىپ بېرىپتۇ :
تۇرمۇشتا ، قارىماققا خوتۇن كىشى ئاجىزدەك كۆرۈنىدۇ ، ئەمما ناھايىتى غەيرەتلىك كېلىدۇ ، ئۇنىڭ پەرزەنت ئۈچۈن توققۇز ئاي توققۇز كۈن قورساق كۆتۈرگەنلىكى ، ۋاقتى توشقاندا ئەڭ ئېغىر تولغاق ئازابىنى تارتىپ ، بىر تىرىك جاننى بۇ دۇنياغا

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

كۆز ئاچقۇزغانلىقى ئۇنىڭ ھەقىقەتەنمۇ تەڭداشسىز غەيرەت ـ چىدامىلىقلىقىنى كۆرسىتىدۇ ، ئۇنىڭدىن باشقا ، ئەرلەر ئۇچۇن قىيىن ، مۇشكۇل تۇيۇلىدىغان ئىشلارمۇ ئۇلار ئۇچۇن قىيىن تۇيۇلمايدۇ . مەسىلەن ، ئۇلار غەيرەت بىلەن ناتونۇش ئەرلەرنىڭ ، يۇقىرى ياكى تۆۋەن تەبىقىلەرنىڭ ئۆيلىرىگە خوتۇن بولۇپ كىرىپ ، ئۇلارنىڭ خىزمىتىنى قىلىپ ، ئۇلار بىلەن ئىجىل ـ ئىناق ئۆتەلەيدۇ ! ئەمدى ئېشەك بولسا ، راستتىنلا ئىنتايىن ئەقىللىق ، ئۇ بىر قېتىم ماڭغان يولنى بىرنەچچە يىل ئۆتسىمۇ ئۇنتۇمايدۇ ، شۇنداقلا ، بىر قېتىم پۇتى تىقىلغان كۆۋرۈكتىن ئىككىنچى قېتىم زادىلا ئۆتمەيدۇ ! …

بۇنى ئاڭلىغان ئوغۇل دادىسىغا قايىل بوپتۇ . »

بۇ ھېكايە چوڭقۇر ئىبرەتلىك ئىدى ، مەن بۇنىڭدىن ئۇتۇق-نىڭ ئاياللارغا بولغان چوڭقۇر ھۆرمىتى بىلەن ھېسداشلىقىنى بىلىۋالدىم ! … »

«مىلادىيە 2004 ـ يىل ، 28 ـ ئىيۇن .

بۈيۈك شائىر گيۇتىنىڭ ‹ئىنسان بولماق — كۈرەشچى بولماقتۇر › دېگەن ھېكمەتلىك سۆزىنى ئوقۇپ ئويلىنىپ قالدىم . دەرۋەقە ، ئىنسان ھايات يولىنىڭ ھەربىر دەقىقىسىدە دۇچ كېلىدىغان كۈتۈلمىگەن تەقدىر ـ قىسمەتلەردىن ، ھەرخىل سوئال ـ تېپىشماقلاردىن ئاتلاپ ئۆتۈشىمۇ ئۆزىگە خاس بىر خىل كۈرەش . ئۇسسۇز قالغاندا سۇ ، ئاچ قالغاندا ئاش ئىزدەشىمۇ بىر خىل كۈرەش ؛ مۇھەببەتكە ، ۋىسالغا ، بەختكە ئېرىشىشىمۇ بىر خىل جاپالىق كۈرەش . راست ، ئادەم بولۇش ئۈچۈن ھارماي ـ تالماي كۈرەش قىلىش كېرەك ئىكەن . تەقدىرنى ئادەم ئۆز قولى بىلەن يارىتىدۇ . غايىبتىن بەخت كېلىدۇ دېيىش بىر ئەپسانە !… »

«مىلادىيە 2004 ـ يىل ، 3 ـ ئىيۇل .
ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئەل ئۆمرىدە بىرەر قېتىم يۇرۇكى پارە ـ پارە بولىدىغان ۋاقتى بولىدىغان ئوخشايدۇ ! بۇ ۋاقىت دەل ئۇنىڭ ھەقىقىي مۇھەببەتكە ، ھەقىقىي سۆيگۈگە ، ھەقىقىي ياخشى كۆرۈشكە مۇيەسسەر بولغان ۋاقتى بولۇشى مۇمكىن ! ...
ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن ، شۇ كۈنلەردە مېنىڭ نەزىرىمدە ، دۇنيا پەقەت ‹ئۇتۇق › دېگەن ئاشۇ نام بىلەن لىپمۇلىپ بولۇپ قالدى . مەن بۇ نامنىڭ گويا ئانا سۈتىگە ئوخشاش ۋۇجۇدۇمغا سىڭىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىۋاتىمەن !
بىر چاغلاردا قايسىبىر كونا ژۇرنالدىن :

‹قولى كۆيسە كىشىنىڭ ،
ئوتتىن قاچار يىراققا .
يۈرەك كۆيسە ھەيرانمەن ،
يېقىنلىشار نېمىشقا ؟ ! ›

دېگەن شېئىرنى ئوقۇپ ئېرەن قىلمىغانىدىم . ئەمدى قارىسام ئۇنىڭدا بىر ھەقىقەت بار ئىكەن . راست ، مۇھەببەتتە سەۋەب بولمايدۇ ، سەۋەب : يۈرەكتە ! پەقەت يۈرەكلا ئۇنى ھېس قىلالايدۇ !... »

«مىلادىيە 2004 ـ يىل ، 8 ـ ئىيۇل .
مەن سۆزلەرنىڭ مەنىسىنى ئىزدەپ تېپىشنى بەك ياخشى كۆرىمەن . چۈنكى ، بىزنىڭ تىلىمىز بەكمۇ باي ، بەكمۇ ئەۋرىشىم تىل . مەسىلەن ، كۈن بىلەن ئاينىڭ بىر تالاي ناملىرى بار . ئالايلى ، كۈننى — قۇياش ، ئاپتاپ ، شەمسى دېگەندەك ؛ ئاينى — تولۇن ، ھىلال ، ماھ ، قەمەر دېگەندەك . ئەمما مەن بۇ تىللارنى زادىلا جايىدا ئىشلىتىپ ، چوڭقۇر پىكىرلىك شېئىرلار-

نى يازالمايۋاتىمەن . مۇئەللىمىنىڭ دېيىشىچە ، ئۇستاز پىردەۋس قۇياشنىڭ مىڭ بىر نامىنى ئاتىغانىكەن . ئاخشام ئۇيقۇم كەلمەي ، خىيلى ۋاقىتقىچە ھەپىلىشىپ بىر شېئىر يازدىم :

سەنسىز ياشاش قىيىن ··· يالغۇز چاغلاردا ،
سۆزلىرىڭ يۈرەككە بولار دەرمانلار .
سۆيۈلۈپ ئېزىتراپ چەككەن باغلاردا ،
قەلبىمدىن تۆكۈلۈپ قالار ئارمانلار ···

شېئىرنى بەزىلەر : «بىپايان مەنزىل ، بۇ مەنزىلنى پەقەت شائىرنىڭ قەلب كۆزىلا كۆرەلەيدۇ » ، دەيدىكەن . بەلكىم مېنىڭ قەلب كۆزلىرىم كۆرۈپ يەتكەن پايانسىز مەنزىل شۇ بولسا كېرەك ! ··· »

«مىلادىيە 2004 - يىل ، 22 - ئىيۇل .
مۇھەببەت ئوتى يۈۋ دېسە ئۆچۈپ كېتىدىغان شام ئەمەسكەن . ئۇ بەئەينى بىر ھۆكۈمدار ئىكەن ! شۇ كۆڭلەردە ئۇتۇق مېنىڭ بارلىقىمنى ئىگىلەپ ئالدى ! مەن پاك مۇھەببەتنى ئاللانىڭ ئىنسانلارغا قىلغان قىممەتلىك سوۋغىسى دەپ بىلىمەن . شۇڭا ئۇنى قەدىرلەش كېرەك ، ئۇنى ئادەم قەدىرلەيدۇ ، ئالەممۇ قەدىرلەيدۇ ، ئۇنىڭ قۇدرىتى چەكسىز ، ئۇ ئۆلۈمنى يېڭىدۇ ، ئۇ تەلەپ قىلىش بىلەن ئەمەس ، بەلكى تەقدىم قىلىش بىلەن ئۇلۇغ ! مەن ئۇتۇقنى سۆيىمەن ، ئۇن - تىنۇشسىز ، يۈرىكىمنىڭ ئەڭ چوڭقۇر قاتلىمىدا سۆيىمەن ! مانا بۇ مېنىڭ تۇنجى ، پاك مۇھەببىتىم ، مېنىڭ زىننىتىم ، سۆلىتىم . ئۇ تەن ، مەن بولسام روھ ! بۇ روھ ھازىر ئۇنىڭ تېنىدە ماكانلاشتى ، بۇ ماكان مېنىڭ جەننىتىم ، مېنىڭ بەختىم !···
ۋاي خۇدايىمەي ، نېمىلەرنى يېزىپ كەتتىم - ھە ! ؟ مانا

يۈزۈممۇ ئوت چاچقاندەك لاۋۇلداپ كەتتى . بىرى كۆرسە نېمىدەپ قالار !؟ ياق ، بۇنى كىم كۆرەتتى ، ھېچكىم كۆرەلمەيدۇ ، بۇ پەقەت ماڭىلا خاس خاتىرە ، بۇ مېنىڭ مەڭگۈلۈك سىرىم ! ··· »

«مىلادىيە 2004 ـ يىل ، 3 ـ ئاۋغۇست .

شېكىسپىرنىڭ بۇ داڭلىق سۆزىنى ئۆزۈمگە دەستۇر قىلىش ئۈچۈن خاتىرىلەپ قويدۇم : ‹قىز بالىنىڭ ھەممە بايلىقى — ئۇنىڭ نومۇسى . بۇ بايلىق ھەرقانداق مىراستىنمۇ قىممەتلىك ! ›

شۇنداق تۇرۇقلۇق ، بۈگۈن ھاياجاندا ئۆزۈمنى تۇتالماي مۇھەببەت سارىڭى بولۇپ قېلىشقا تاس قالدىم . مانا بۈگۈن — ئۇنتۇلغۇسىز ئۈچىنچى ئاۋغۇست ئۇتۇقنىڭ سۆيگۈ خېتىنى تاپشۇرۇپ ئېلىپ ، سۆيگۈ شارابىنى ئىچكەندەك بولدۇم . شۇ ھامان ئېسىمگە خىسراۋ گەنجەۋىنىڭ بىر كۇپلېت ئېسىل شېئىرى كەپقالدى :

‹ئىشق مۇنبىرىگە چىققان چاغدا بىز ،
ئىشقتىن باشقا سۆز بىلمىدۇق ھەرگىز .
بىزنىڭ بۇ مەنزىلگە ئاياغ قويمىسۇن ،
ئىشق بىلەن يانمىغان يۈرىكى ھېسسىز ! ›

مۇھەببەت ئادەمدە روھ پەيدا قىلىدىكەن ، روھ بولسا ئادەم تېنىدە نۇر پەيدا قىلىدىكەن ، بۇ نۇر ناھايىتى خاسىيەتلىك ئىكەن !

روھىي دۇنيايىم داۋالغۇپ كەچكىچە تىنچلىنالمىدىم ، پەقەت يۈرەك قېتىمدىن ئۇرغۇپ چىققان بىر كۇپلېت شېئىرنى يازغاندىن كېيىنلا كۆڭلۈم جايىغا چۈشتى :

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

بىر خېتىڭنى يۈز مەرتە ئوقۇپ ،
يۈز قېتىم كۆكسۈمگە باسقىنىم ، بۇ راست .
گاھ ئۇزاق يۇلتۇزغا نىگاھىم تىكىپ ،
سېغىنىشتىن ئەندىكىپ قويىمەن خالاس !

ئەمما بۇ ئۆزۈمگە — پەقەت ئۆزۈمگىلا خاس پىنھانە تۇيغۇ !
دۇنيادا ئەڭ مۇقەددەس ، ئەڭ ئېسىل نەرسىلەر ئەڭ مۇستەھكەم ،
ئەڭ پىنھان يەرلەردە ساقلىنىدۇ . مۇھەببەتمۇ شۇنداق ! مەن
ئۇتۇقنىڭ سۆيگۈ لەززىتىگە ئەمەس ، بەلكى سۆيگۈ ئازابىغا بەر-
داشلىق بېرەلىشىنى ئارزۇ قىلىمەن ! ... »

ئۇتۇق خاتىرىنى ئوقۇپ مۇشۇ يەرگە كەلگەندە توختاپ قال-
دى .

3 ـ ئاۋغۇست ئۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ئاجايىپ ئۇنتۇلغۇسىز ھەم
ئازابلىق كۈن بولغانىدى . شۇ كۈنى ئۇ بىر نەرسىگە تەن بەردى ،
ئۆز ۋاقتىدا پۈتۈن ـ سۈرۈك بىر دادىدىن مەڭگۈ ئايرىلىپ
قېلىشقا تاس قالغان بۇ كاج تەلەي قىزغا نىسبەتەن كۆڭلىدە پەيدا
بولغان ھېسداشلىق ، ئېچىنىش ۋە رەھىم ـ شەپقەت ئورنىنى
مۇھەببەت دەپ ئاتالمىش نازۇك بىر تۇيغۇنىڭ ئىگىلەشكە باشلى-
غىنىنى ئۇ خېلى ۋاقىتلارغىچە سەزمەي يۈرگەنىدى . مانا بۈگۈن
ئون نەچچە كۈن ئۆتتۈۋېدى ، ئۇ خىسلەتنى خېلىدىن بېرى چىن
دىلىدىن سۆيۈپ قالغىنىغا ئىقرار بولدى . يالغۇز قالغان پەيتلىرى-
دە قۇلاقلىرىغا قىزنىڭ يېقىملىق ئاۋازى ئاڭلىنىپ تۇرىدىغان ،
كۆزىگە ئۇنىڭ بىغۇبار ئوتلۇق كۆزلىرى قاراپ تۇرىدىغان ، ئۇخلى-
دىمۇ ، چۈشىدىمۇ ئۇنى سېغىنىدىغان بولۇپ قالغانىدى . ئۇ دۇن-
ياغا كېلىپ ، تۇنجى مەرتىۋە پاك ۋە پىنھان مۇھەببەتنىڭ ئادەم-
لەرگە ئاللا تەرىپىدىن بەخش ئېتىلگەن ئۇلۇغ نېمەت ئىكەنلىكى-
نى ، شۇڭا ئۇنى قەدىرلىمەي قولدىن بېرىپ قويسا ، بىر ئۆمۈر

ھەسرەت ـ نادامەتتە ئۆتىدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ يەتكەندى. قايسىبىر يازغۇچى: «قۇشلارنىڭمۇ ئەركىكى سايرايدۇ» دېگەندەكەن. ئۇ يىگىت تۇرۇپ، خىسلەتتەك ئۇياتچان، نازۇك، شەرمـھايالىق قىزنىڭ ئالدىن ئېغىز ئېچىشىنى كۇتسۇنمۇ؟! ...

شۇڭا ئۇ، ئاخىر 3 ـ ئاۋغۇست كۇنى كەچتە يۇرىكىدىن يېرىپ چىققان سەممىي سۆزلەرنى تىزىپ، بىر پارچە سۆيگۇ خېتى يازغان ۋە خەتنىڭ ئاخىرىنى مۇنداق بىر كۇپلېت ئەنئەنىۋى شېئىر بىلەن چۇشۇرگەندى:

«قاشلىرى ئىننا پەتەھنا،
كۆزلىرى زىرۇ زەبەر.
ئىشقىڭىزدا مەن يۇرۇيمەن،
سىز يۇرۇيسىز بىخەۋەر.»

ئۇلار كەچتە ئۇچراشتى. بۇ قېتىم گۇللۇكتە ئەمەس، بەلكى دوختۇرخانىنىڭ ئالدىدىكى تورتخانىدا تاتلىق يېمەكلىكلەر بىلەن قەھۋە ئىچكەچ پاراڭلاشتى.

بۇگۇن خىسلەتنىڭ روھى شاد، كۆزلىرىدە سۆيگۇ ئۇچقۇنلىرى چاقنايتتى. ئۇتۇق قىزغا ئۇزاق تىكىلىپ ئولتۇردى، ئاشۇ يېقىملىق، تەبىئىي جىلۋە، ئاشۇ سۇزۇك، خۇمارلاشقان جان ئالغۇچى كۆزلەر ئۇنى ھالىدىن كەتكۇزدى.

ئۇنىڭ كۆزلىرى... قىزنىڭ كۆزلىرى شۇنداق چىرايلىق، شۇنداق بىغۇبار، رايىشلىق بىلەن باقاتتىكى، يۇرىكىڭنى سۇغۇرۇپ ئېلىۋاتقانغا ئوخشايتتى.

ئۇتۇق ئۆزىنى شۇنداق گۇزەل، خۇشروي ۋە بەركامال قىزغا ئۇچراشتۇرغان تەقدىرگە تەشەككۇر ئېيتقىنىچە، يارىنىڭ لالە رەڭ ياڭاقلىرىغا، گىجەك زۇلپى چاچلىرىغا تويماي قاراپ ئولتۇراتتى ...

بۇگۈنكى پاراڭ تېمىسى كۆپرەك خىسلەتنىڭ دادىسى ئابدۇ-
سەمەرنىڭ كېسەللىك ئەھۋالى ئۈستىدە بولدى .
— دادام ياخشى بولۇپ قالدى ،— دېدى خىسلەت مىننەتدار-
لىق تۇيغۇسى بىلەن ،— پۈتۈن ئائىلىدىكىلەر سىزگە رەھمەت
ئېيتىمىز . ياخشى داۋالاپ ، ئوبدان پەرۋىش قىلدىڭىز ! ...
— ئەگەر دادىڭىزنىڭ ئىشىدا ،— دېدى ئۆتكۈر تەۋەززۇ
بىلەن گەپلىرىنى ئەمرىمەرۋىقا كەلتۈرۈپ ،— پېقىرنىڭ جىندەك-
كىنە كەمتىرانە مېھنىتىم سىڭگەن بولسا ، سىز ئەزىز دوست -
بۇرادەرلىرىم ئالدىدا يۈزۈم يورۇق ، ۋىجدانىم پاك دەپ
بىلىمەن ! ...
ئۆتكۈرنىڭ گەپ ئورامى ، تەلەپپۇزى ۋە ھەرىكىتىگە قاراپ ،
خىسلەت كۈلۈپ سالدى ، كۈلگەندىمۇ نازاكەت بىلەن يېقىملىق
ھەم چىرايلىق كۈلدى .
— ئۆتكۈر ، سىزنىڭچە دادامنى بىرنەچچە كۈندىن كېيىن
ياتاقتىن چىقارساق بولامدۇ ؟ — سورىدى خىسلەت كۈلكىسىنى
توختىتىپ .
— مېنىڭچە بولىدۇ ، — دېدى ئۆتكۈر ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى
چۈشىنىپ ،— دېسەم - دېمىسەم ، تاماقتىن قىينىلىپ قالدى ،
ئۆيدە ئوبدانراق كۈتۈنەلەيدۇ ئەمەسمۇ ؟
— ئۇنداقتا ، سىز··· ، — خىسلەت كۆزىنى ئەپقېچىپ ، بىر
خىل ئوڭايسىزلىق ئىچىدە سورىدى ، — ئانچە - مۇنچە يوقلاپ
تۇرارسىزمۇ ؟
— ئەگەر سىز خالىسىڭىزلا··· ، — دېدى ئۆتكۈر دەرھال
ئۇنىڭغا جاۋاب بېرىپ ،— پات - پات كىرىمەن ، ھەتتا تېڭىقلىرى-
نى ئۆزۈم يەڭگۈشلەپ قويىمەن .
— رەھمەت !
— ئەرزىمەيدۇ !
ئۇلار خوشلىشىدىغان چاغدا ، ئۆتكۈر ناھايىتى چاققانلىق بى-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

لەن خەتنى خىسلەتنىڭ ئالىقىنىغا تۇتقۇزۇپ قويدى ، خىسلەتمۇ
بىر نەرسىنى سەزگەندەك خەتنى ئاۋايلاپ يانچۇقىغا سېلىپ ،
يەرگە قارىغىنىچە كېتىپ قالدى .

خىسلەت كەچتە خالىي پۇرسەتنى تېپىپ ، دوختۇرخانا مەيدا-
نىدىكى چىراغنىڭ يورۇقىدا خەتنى ئوقۇدى . بىر كۆڭۈلنىڭ
ئىزھارى بولغان بۇ خەت ئۆزىنىڭ ناھايىتى سەممىمىي ، قىزغىن
ۋە ئاق كۆڭۈللۈكى بىلەن ئادەمنى ئۆزىگە رام قىلاتتى . خەت
خىسلەتنى ھاياجانلاندۇردى ، ھاياجاندىن قوللىرى تىترەپ ، يۈرد-
كى قاتتىق سوقۇپ كەتتى . دېمىسىمۇ ، مۇھەببەتكە ئەمدىلا كۆز
ئېچىۋاتقان مەسۇم قىزنىڭ تۇنجى قېتىم ئۆزى ھۆرمەتلەيدىغان ،
چىن دىلىدىن ياقتۇرۇپ قالغان بىر يىگىتتىن تۇيۇقسىز سۆيگۈ
خېتى تاپشۇرۇپ ئالغان چاغدىكى كۆڭلى ئاجايىپ سېھىرلىك
ھېس - تۇيغۇلارغا چۆمىدۇ ، خۇددى تىپتىنچ تۇرغان تىنىق
كۆلگە بىر پارچە ئېغىر تاش چۈشكەندەك داۋالغۇپ ، تەبىئىي ھالدا
تىنچلىنالمايدۇ ... ئۇتۇقنىڭ خېتىدىكى سۆيگۈ سۆزلىرى قىز
قەلبىدە يېنىك ، سەلكىن بىر دولقۇن پەيدا قىلدى ، ئۇ تۇنجى
قېتىم ئۆزىدە بىر خىل تەشنالىق تۇيغۇسىنىڭ ئىچ - ئىچىدىن
لەڭ ئۇرۇپ كۆتۈرۈلۈۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى . دەرۋەقە ، مۇ-
ھەببەت بىر خىل سەۋدايىلىق ، بىر خىل بېسىلغۇسىز مەپتۇن-
لۇق ! ئۇنىڭ ئالدىدا شاھمۇ ، گادايمۇ ئوخشاش . خىسراۋنىڭ زەر
لىباسى بىلەن پەرھاتنىڭ ئەسكى جەندىسى تەڭ قىممەتتە !...

بىرنەچچە كۈن تېزلا ئۆتۈپ كەتتى . ئابدۇسەمەرمۇ كېسەلخا-
نىدىن چىقىدىغان بولدى . شۇ كۈننىڭ ئالدىنقى كېچىسى ئۇتۇق
بىلەن خىسلەت دوختۇرخانا گۈللۈكىنىڭ شىپاڭىدا ئۇچراشتى .
ئاي قاراڭغۇسى بولسىمۇ ، ئاسماننى يۇلتۇزلار قاپلىغانىدى ، ئۇلار
گويا بىر پارچە قارا دۇخاۋىغا قادالغان گۆھەرلەردەك يالتىراپ
كۆزنى چاقاتتى . گىرىمسەن نۇرغا چۆمۈلگەن خىيابان گۈللۈك
ئىچىدىكى گۈل - چېچەكلەرنىڭ خۇش پۇراقلىرى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئاڭقىپ تۇراتتى...
قاراڭغۇلۇق ۋە جىمجىتلىق ، كائىنات سەلتەنىتىگە ھۆكۈمران پەقەت يۇلتۇزلار بىلەن گۈل - گىياھلار ئىدى .
تەبىئەتنىڭ ھىممىتىمۇ ياكى ئۇتۇقتىكى سۆيگۈ تەشنالىقىمۇ ، ئىشقىلىپ بۈگۈن ئۇ خېلى يۈرەكلىك ، جۈرئەتلىك ۋە ھەرىكەتچان بولۇپ قالغانىدى . ئۇ دەسلەپ خىسلەتنىڭ ئىسسىق ، نازۇك قوللىرىنى تۇتتى ، ئالىقىنىغا ئېلىپ سىلىدى ، خىسلەتنىڭ قولى يۇمران ، سىلىق — بەئەينى بىلىققا ئوخشاش سىلىق ، ئەمما ئىسسىق ئىدى ، كېيىن ئۇنىڭ ئەۋرىشىم بېلىدىن تۇتۇپ ، ئاستا ئۆزىگە تارتتى ، خىسلەت بەئەينى بىر نەرسىدىن ئۈركۈگەندەك ئەندىكتى ، ئاجىز قارشىلىق قىلدى ، ئەمما ئۇلگۇرەلمىدى ، ئۇتۇق ئۇنىڭ پېشانىسى ، كۆزى ۋە يۈزىگە سۆيۈشكە باشلىغانىدى . شۇ تاپتا ئۇتۇق كېچە - كۈندۈز خىيال قىلغان بۇ ئوتلۇق سۆيگۈ لەززىتىدىن پۈتۈنلەي مەست بولغانىدى . خىسلەت ھاياجاندىن ، ئۇيۇلۇشتىن دىر - دىر تىترەيتتى ، يۈرىكى دۈپۈلدەپ ئۇرغانلىقتىن پۈتۈن ۋۇجۇدى لەرزىگە كەلگەنىدى...
ئۇ خېلىدىن كېيىن ئۇتۇقنىڭ باغرىدىن چىقىپ ، ئۆزىنى باسالماي بۇقۇلداپ يىغلاپ كەتتى ، لېكىن لەۋلىرىدىن تەبەسسۇم ئېرىمىگەنىدى . بۇ — ئۇياتچان ، تارتىنچاق بىر قىزنىڭ تۇنجى قېتىملىق سۆيگۈ يىغىسى ئىدى !...
ئەتىسى ئابدۇسەمەر كېسەلخانىدىن چىقتى . ئۇتۇق ئۇلارنى ئۇزىتىپ دوختۇرخانىنىڭ دەرۋازىسىغىچە كەلدى . خوشلىشىدىغان چاغدا ، ئۇ ئابدۇسەمەرگە تاپىلاپ :
— يەنە بىر مەزگىل ئورۇن تۇتۇپ ياتمىسىلىرى بولمايدۇ ، مەن پات - پات كىرىپ تېڭىقنى يەڭگۈشلەپ تۇرىمەن ، يېمەك - ئىچمەكتىكى پەرھىزگە دىققەت قىلىسىلا ، بولۇپمۇ پىياز ، قېتىق دېگەندەك نەرسىلەرنى ۋاقتىنچە ئىستېمال قىلىشقا بولمايدۇ ،— دېدى ۋە خىسلەت بىلەن كۆز ئىشارىسى ئارقىلىق

بولسىمۇ خوشلاشماقچى بولۇۋىدى ، ئەمما خىسلەت ئۇنىڭغا زادىلا ئۇدۇل قارىمىدى ، بىر ئاماللاپ ئۇنىڭدىن كۆزىنى قاچۇرۇپ تۇراتتى . بۇ ھال ئۇتۇققا دەسلەپ بىرئاز ھار كەلدى ، كېيىن ئۆزىنىڭ ئاخشامقى «قىلىقسىز» لىقىنى ئېسىگە ئېلىپ «ئېھتىمال خىجىللىقتىن قارىيالمايۋاتسا كېرەك» دەپ ، يەنە ئۆزىگە تەسەللى بەردى .

بىر ھەپتە ئۆتتى ، سىغىنىشقا تولغان بۇ بىر ھەپتە ئۇتۇق ئۈچۈن تولىمۇ ئۇزاق ۋە ئازابلىق بىلىندى . بۇ ئارىلىقتا ئۇ ئابدۇسەمەرنىڭ ئەھۋالىنى سوراپ ئىككى قېتىم تېلېفون بەرگەن بولسىمۇ ، ھەر ئىككى قېتىمدا خىسلەت بىلەن سۆزلىشىش ئىمكانىيىتى بولمىدى ، خىسلەتمۇ ئۇنىڭغا تېلېفون قىلمىدى . ئەڭ يامىنى ، مۇشۇ ۋاقىتقىچە ئۇنىڭ يازغان سۆيگۈ خېتىنىڭ جاۋابسىز قېلىۋاتقانلىقى ئىدى . ئۇتۇقنىڭ بۇنداق كۈتۈلمىگەن ئاقىۋەتنى كۆرۈپ ئېسى ئاغدى . ئۇ ھەمىشە خىسلەت بىلەن بىللە بولغان چاغلىرىدا دۇنيانىڭ ھەممە غەم - غۇسسە ، تەشۋىشلىرىنى تامام ئۇنتۇپ ، ئۇنىڭ ئوتلۇق باغرىغا سىڭىپ كېتەتتى . مانا ئەمدى بۇ غەم - غۇسسە ، تەشۋىش دېگەنلەر ئۇنى كۆتۈرۈپ قوپقۇسىز ھالدا باستى . بىرنەچچە كۈندىن كېيىن ، ئۇ تېڭىق يەڭگۈشلەش باھانىسىدە خىسلەتنىڭ ئۆيىگە كىردى ، ئابدۇسەمەر بىلەن توقاچخان خۇشاللىقىدا پايپېتەك بولۇشۇپ كەتتى ، ئەمما خىسلەت ئۇنى كۆرۈپلا ۋىللىدە قىزىرىۋىدى ، گويا يۈزىگە قان چاچقاندەك بولۇپ كەتتى . بۈگۈن ئۇتۇقنىڭ ئۇنىڭ بىلەن كۆپرەك بىللە بولغۇسى ، مۇڭداشقۇسى بار ئىدى ، ئۇنىڭ بىر ئېغىز گېپىگە تەشنا ھەم تەقەززا ئىدى ، ئۇ نېمىلا بولمىسۇن قىزنىڭ قەلبىگە ئىشىنەتتى . مانا بۈگۈن شۇ ئىشەنچ ۋە تەقەززالىقنىڭ ھەممىسى ئايان بولۇشى ، ھەل قىلىنىشى كېرەك ئىدى . ئەگەر ئۇ رەت قىلىپ قالسىچۇ ؟ ! قانداق دەھشەت - ھە ! ؟ ...

قېرىشقاندەك ، خىسلەت بۈگۈنمۇ قۇيرۇق تۇتقۇزمىدى ،

ئانامغا ياردەملىشىمەن دەپ ئاشخانىغا كىرىۋېلىپ چىقمىدى ، ئاندا ـ ساندا چىققان ۋاقتىدىمۇ ئۇتۇققا يەر ئاستىدىن قاراپ ، ئۇ ياخشى كۆرىدىغان ئوتلۇق نىگاھى بىلەن چىرايلىق تەبەسسۇملىرىنى يوشۇردى . ئۇتۇق ھەر ھالدا بۇنىمۇ توغرا چۈشەندى ، ئۇياتچان قىز دادىسى بىلەن ئانىسى ئالدىدا ئۆزىنى ئايىدى ، ھېسسىياتىنى يوشۇردى ، دەپ بىلدى . ئەمما توپتوغرا يېرىم كۈن ئولتۇرۇپ ، كەچتە قايتىدىغان چاغدا چوقۇم بىرەر جاۋابقا ئېرىشىمەن ، دەپ ئۈمىدلەنگەن ئۇتۇقنىڭ خىياللىرى يەنە كۆپۈككە ئايلىنىپ كەتتى . بۇ قېتىم ئۇنىڭ قەلبىنى غۇۋا ، چۈشىنىكسىز بىر ئازاب قاپلىۋالغانىدى . ئۇ ، بېشىغا يوپۇرۇلۇپ كەلگەن چىداپ بولماس بۇ ئازابقا ، داۋاسىز بۇ دەردكە مىت قىلماستىن بەرداشلىق بېرىپ كېلىۋاتاتتى . بۇ خۇددى شائىرلار ئېيتقان :

«ئەي گۈل ، ھەمسۆھبىتىڭ تىكەنلەردۇر ،
نەھات ئۆزۈڭ ئىختىيار ئەتتىڭ !»

دېگەن ھېكمەتكە ئوخشاپ كېتەتتى . ئەمما ، ئۇتۇقنىڭ سۆيگۈ خېتى ئاخىرقى ھېسابتا جاۋابسىز قالمىدى . شۇغىنىسى ، ئۇ جاۋابقا ئېرىشكەندە ، ئۇنىڭ ئازابى بۇرۇنقىدىن نەچچە ھەسسە كۈچىيىپ كەتتى . بۇ ئىككىسىنىڭ سۆيگۈ ـ مۇھەببىتى گەرچە تېخى پەرھات ـ شېرىن ، لەيلى ـ مەجنۇن ، تاھىر ـ زۆھرەلەرنىڭ ئاشىق ـ مەشۇقلۇقىدەك جاھانغا يېيىلمىغان بولسىمۇ ، ئەمما ئۇلارنىڭ قەلبىدە بۇ مۇھەببەت تولىمۇ قەدىرلىك ، تولىمۇ مۇقەددەس ۋە پىنھان ئىدى . ئۇلار ھەر ئىككىسى ئۆزلىرىنى ئاشۇ ئالىيجاناب سۆيگۈ ساھىبلىرى قاتارىدا ھېس قىلىشاتتى . لېكىن ، بۈگۈن بۇ رەھىمسىز تەقدىر خۇددى پەرھاتنى شېرىندىن ، لەيلىنى مەجنۇندىن ، تاھىرنى زۆھرەدىن ئايرىغاندەك ، بۇ ئىككىسىنىمۇ تۇيۇقسىز ئايرىۋەتتى . بۇ خۇددى بىر جۈپ ئەركىن كەپتەرنى

پەرۋاز قىلىش ئالدىدا قاناتلىرىنى قايرىپ ، ھالاك قىلماقچى بول-
غاندەك مۇدھىش ئىش بولدى ···

*　　　　*

خاتىرىنىڭ ئەنە شۇ بۆلىكىنى ئوقۇپ بولغان ئۇتتۇقنىڭ قەل-
بى شۇ تاپتا گويا نۇردىن مەي ئىچىپ كەيپ بولغاندەك خۇشخۇي ،
مۇلايىم ۋە ھوشيار ئىدى . ئۇ ، شۇنداق ئويلىدى : خاتىرىنىڭ بۇ
يەرلىرى ھەرگىزمۇ باشقا بىرىنىڭ ئوقۇشى ئۈچۈن يېزىلمىغان ،
بەلكى كۆڭۈلنى بوشىتىش ئۈچۈن يېزىلغان . خىسلەت ئۇنىڭغا
ئۆزىنىڭ شاد ـ خۇراملىقى بىلەن غەم ـ قايغۇلىرىنى تۆككەن ،
تۇنجى سۆيگۈ ـ مۇھەببەت ئىسكەنجىسىدە قالغاندا ، ئۇنىڭدىن
نىجاتلىق ئىزدىگەن ··· قىزنىڭ قەلبىگە نۇر بولۇپ كىرگەن
تۇيغۇ ، قاراڭغۇ دىلنى يورۇتقان ئاپتاپ — ئەنە شۇ تۇنجى مۇھەب-
بەت بولغان ، بۇ مۇھەببەت ئۇنىڭ يۈرەك قېتىدىن شېئىر بولۇپ
چىققان ، بۇ شېئىرلار ئۇنىڭ پىنھان قەلبىنىڭ تىترىشى ، قەلب
بۇلاقلىرىدا نامايان بولغان ئىشق ئىزتىراپلىرى !··· شۇڭا ئۇ ،
بۇلاق سۈيىدەك تىنىق ، يېقىملىق ، باھار تاشقىنلىرىدەك
شارقىراق !···
تۈن نىسپى بولاي دەپ قالغان بولسىمۇ ، ئۇتتۇق تېخى ئويغاق
ئىدى . قولىدىكى خاتىرە ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى چۇلغاپ ئالغان-
دى . ئۇ ، مۇزدەك بىر ئىستاكان چاينى ئىچىۋېتىپ ، خاتىرىنى
يەنە ئوقۇشقا باشلىدى :

«مىلادىيە 2004 ـ يىل ، 9 ـ ئاۋغۇست .
غەلىتە چۈش كۆردۈم . تويىمىز بولۇۋاتقانمىش··· يېنىمدا
ئۇتتۇق ئولتۇرغانمىش ، ئەگنىدە ئەت رەڭ كاستۇم ، ئالىبالداق
گالستۇك ، قاپقارا چاچلىرى پارقىراپ تۇرىدۇ··· نىمشقىدۇر

www.uyghurkitap.com

ئىنچىكە بۇرۇت قويۇۋالغانمىش… تويغا ساپلا ئاقساقال قېرىلار ، ئاقۋاش مومايلار كەلگەنىمىش ، ھەممىسى دېگۈدەك بىگانە ئادەملەر… ئۇتتۇقنى قولىدىن تۇتۇپ يېنىمغا تارتسام ، يېقىن كەلمەسمىش ، بىر چاغدا قارىسام ، يېنىمدا ھېچكىم يوقمىش ، ئۆزۈم يالغۇز قاپتىمەن…

ۋۇجۇدۇم تىترەپ ئويغاندىم . ئىسسىق ، دىمىق ئىدى . خىرلىغىچە ئۆزۈمنىڭ نەدىلىكىنى بىلەلمەي گاراڭ بولۇپ ياتتىم … ئاخىر دېرىزىدىن قاراپ ، ھويلىدىكى گۈللەرنى تونۇدۇم . ھەممە يەر قاراڭغۇ ، جىمجىت ، سۇرلۇك بىلىنىدى … يۈرىكىم سىقىلىپ داد سېلىپ يىغلىغۇم كەلدى ، ئەمما نېمە ئۈچۈندۇر يىغلىيالمىدىم ، ئىچ ـ ئىچىمدىن ئېتىلىپ كەلگەن پەرياد تامىقىمغا چاپلىشىپ قالغانغا ئوخشايتتى . توۋا ، نېمىدېگەن كۆڭۈلسىز چۈش بۇ !؟ توي دېگەن تويدەك بولمامدۇ !؟ مەن ئۇتتۇققا ئۆزۈمنى ئاتىغان ، ئۇنىڭ بىلەن بىر ئۆمۈر بەختلىك ئۆتۈشكە ئەھدە قىلغان تۇرسام ! …

ئويقۇم قاچتى ، شېئىر يېزىپ ، ئىچىمدىكى دەرد ـ ھەسرىتىم بىلەن سېغىنىشلىرىمنى باسماقچى بولدۇم . بۇنداق چاغدا شېئىرىي ئىلھامىمۇ كۆزى ئېچىلغان بۇلاقتەك بۇلدۇقلاپ تۇرىدىكەن :

مەن سېنى خۇداغا تاپشۇردۇم ، جېنىم ،
سەۋر ـ تاقەت بەرسۇن كۆڭلۈڭگە خۇدا .
پاناھىدا ئاسراپ ھىجران تۈنلىرى ،
نۇرلۇق ئۈمىدلەردىن قىلمىسۇن جۇدا ! … »

«مىلادىيە 2004 ـ يىل ، 12 ـ ئاۋغۇست .

بۈگۈن تاڭ يورۇماستا ئويغىنىپ كەتتىم . خىيالىمغا ئالىي مەكتەپ كىرىۋالدى . ئىمتىھاندىن ئۆتەلەرمەنمۇ ؟ ئۆزۈم سۆيگەن

كەسپتە ئوقۇيالارمەنمۇ ؟ ! ئەگەر بارالماي قالسامچۇ ؟ ! ···
بۇ سوئاللار ھالىمنى قويمىدى . ئەگەر ئىمتىھاندىن ئۆتەل-
مەي قالسام ، ئاتا - ئانامغا قانداق يۈز كېلىمەن ؟ ئۆزۈمگە قانداق
يۈز كېلىمەن ؟ ! مېنىڭ تولۇق ئوتتۇرىدىكى نەچچە يىللىق ھاياتىم
بىھۇدە ئۆتكەن بولامدۇ ؟ ! ··· ياق - ياق ، مۇمكىن ئەمەس !
مەن چوقۇم ئۆتىمەن ، ئۆزۈم سۆيگەن كەسپتە ئوقۇيمەن ، ئاتا-
ئانامنى رازى قىلىمەن ، ئۇلارنى ھەرگىز نائۇمىد قىلمايمەن !
ئۆتكەندە ئۇنتۇقمۇ مېنىڭ ئالىي مەكتەپتە خاتىرجەم ئوقۇشۇمغا
ئىلھام ۋە مەدەت بەردى ، ئۇنىڭ شۇ كۈنى ئېيتقان چوڭقۇر
مەنىلىك سۆزلىرى ھېلىمۇ يۈرىكىمدە ساقلاقلىق : ‹خىسلەت ،
ئويلاپ بېقىڭە ، بىز قاچانغىچە ئەبۇ نەسر كاسانىنىڭ بۆشۈكىدە
ئەللەيلىنىپ يېتىۋېرىمىز ؟ ! بىز زاماندىن بەكمۇ ئارقىدا قېلىۋا-
تىمىز ، ئىلغار پەن - تېخنىكىدا ، ئۆتكۈر پەنلەردە ئۇزۇپ چىققان
قانچىلىك ئادىمىمىز بار ؟ ! ھەممىسىگە ئۆزىمىز ئەيىبلىك . چۈن-
كى ، ئۇزاقتىن بېرى سەللىگە ئېتىبار قىلدۇق ، ئەمما ئاشۇ
سەللىنى ئورايدىغان كاللىنى ئۇنتۇدۇق ، كاللىنى ئىلىم - پەن
بىلەن بېزەشنى ئۇنتۇدۇق ! نەتىجىدە ، نادانلىق پاتقىقىغا ، غەپلەت
ئۇيقۇسىغا پاتتۇق ! ··· › ئۇتتۇق ھەقلىق ، ئۇ توغرا دەيدۇ ، بۇ
دۇنيادا نادانلىقتىنمۇ ئارتۇق جاھالەت بارمۇ ؟ ! ئەقىللىق ئاتا -
بوۋىلىرىمىزمۇ : ‹ئالىم بولساڭ ئالەم سېنىڭكى › دېگەن ھېكمەت-
نى قالدۇرغان !···
مەن ناشتىدىن كېيىن مەكتەپكە ماڭدىم ، بىرەر خەۋەر بو-
لۇپ قالسا ئەجەب ئەمەس . ئۆيگە خۇش خەۋەر ئېلىپ كىرەرمەن ،
ئىلاھىم ! ··· »

خىسلەتنىڭ كۈندىلىك خاتىرىسى مانا شۇ يەردە ئاخىرلاشتى .
ئۇتتۇق بىرنەچچە كۈنگىچە ، ئوقۇغان خاتىرىنىڭ تەسىرىدىن قۇتۇ-
لالمىدى ، خاتىرە ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى چۇلغاپ ئالغانىدى ، ئۇ

ئۇيغۇر كىتاب تورىكتى
www.uyghurkitap.com

تىنىمسىز هالدا خاتىرىدىن ئېسىدە قالغان پارچىلارنى تەكرارلايت-
تى ، ئۇلارنىڭ مېغىزىنى چاقاتتى ، مەنىسىنىڭ تېگىگە يېتىشكە
ئۇرۇناتتى ، ئويلايتتى . نەزىرىدە ، بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئىلگىرى
قەيەردىدۇر ئوقۇغاندەك ، شۇنىڭدىن بېرى ئۇنىڭغا ئازاب بەرگەن ،
ئۇنى قىينىغان ، ئۇنى ئىنتىزار قىلىپ سېغىندۇرغان ۋە ئۇنى
ناھايىتى چۆچۈتكەن نەرسىلەرنىڭ ھەممىسى مانا شۇ ئۆزى ئوقۇ-
غان خاتىرىنىڭ ئىچىدە يېزىلغانىدى .

ئۇ خاتىرىدىكى مۇنۇ سۆزلەرنى يادلىۋالغانىدى :

«سىزنىڭ ئالدىڭىزدا مېنىڭ بىرلا گۇناھىم بار ، ئۇتتۇق :
مەن سىزنى سۆيىمەن ! سىزدەك قابىل ، پەزىلەت ئىگىسىنى سۆي-
مەي بولامدۇ ؟ ! مېنىڭ سۆزلىرىمنى قانداقتۇر ھەۋەس ، قىزى-
قىش ، ئۇچقۇر ھېسسىيات ياكى قانداقتۇر ساغلام بولمىغان
ئەقىلنىڭ ساغلام بولمىغان تۈيغۇلىرىمىكىن دەپ ئويلاپ قالماڭ !
سىز مەن ئۈچۈن بىر نۇر — دىلىمنى ، قەلبىمنى ۋە پۈتۈن
ياشلىق باھارىمنى يورۇتقان بىر نۇر ! كۆز ئالدىمدا ھەممىدىن
بۈيۈك ، ھەممىدىن يۈكسەكلىكتە تۇرىدىغان نۇرلۇق بىر
سىيما !… »

ئۇتتۇقنىڭ نەزىرىدە ، خىسلەتنىڭ خاتىرىسىدىكى بۇنداق يۈ-
رەك سۆزلىرى بىلەن بىرنەچچە كۈپلېت ئېسىل شېئىرلىرى
ھاياتنى ، مۇھەببەتنى ۋە ئۆزىنى - ئۆزى چۈشىنىشكە ئىنتىلگەن
ئىنسان روھىنىڭ يارقىن ناخشىسى ئىدى . بۇ ئاددىي ، ئەمما
سەممىي شېئىرلارنىڭ باغرىغا سىڭگەن پىكىرلەر چەشمىسى
ئادەمنى ۋاپاغا ، ساداقەتكە ، شادلىققا ۋە ھاياجانغا چارلايتتى !…

4

ئۇتتۇق خىسلەتنىڭ كۈندىلىك خاتىرىسىدىن ئۇنىڭ شۇ
كۈنى — 12 - ئاۋغۇست ئەتىگەندە مەكتەپكە كېتىپ ، شۇ كەتكەن-

چە قايتىپ كەلمىگەنلىكىنى بىلدى . شۇغىنىسى ، خاتىرىدىن ئۇ-
نىڭ يوقاپ كېتىشىگە سەۋەب بولغۇدەك بىرەر يىپ ئۇچى چىقمى-
دى . ئۇتۇقنىڭ نەزىرىدە ، بۇنداق يوقاپ كېتىش تولىمۇ سىرلىق
ھەم قورقۇنچلۇق ئىدى...

مانا بۈگۈن ئۇنىڭ ئىز - دېرەكسىز يوقىنىغا ئون ئۈچ
كۈن بولدى . ئەمدى ئۇنىڭ دېرىكىنى قىلىپ ئىزدىمىسە بولمايت-
تى . ئۇنداق بولسا كىم ئىزدەيدۇ ؟ دادىسى ئورۇن تۇتۇپ ياتىدۇ ،
ئانىسى بولسا ، شەھەرنىڭ سىرتىغا چىقىپ باقمىغان مەستۇرە
ئايال ، ئۇكىسى بولسا ، ئەمدى ئون ئىككى ياشقا كىرگەن سەبىي
بالا ! ...

ئۇتۇق تەبىئىي ھالدا ، بۇ مۇشكۈل ۋەزىپىنىڭ ئۆز زىممىسى-
گە چۈشۈۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى . ئۇتۇق بىر ھەقىقەتنى : جاپا
چەكمىگەن ئاشىقنىڭ ھەرگىزمۇ مەشۇق ۋەسلىگە مۇيەسسەر
بولالمايدىغانلىقىنى ياخشى بىلەتتى . ئۇتۇق ئۇچۇن پەقەت خىس-
لەتنىڭ ۋەسلىلا يەككە - يېگانە ھاياتىي مەسلەككە ئايلانغان ،
تۇرمۇشنىڭ ھۇزۇر - ھالاۋىتى ، ئەمىن - ئەركىنلىكى پەقەت
ۋە پەقەت ئۇشبۇ مەسلەككە ئالاقىدار بولۇپ قالغانىدى . تەقدىرمۇ
ئۇتۇقنى گويا ئەقلىدىن ئازدۇرۇش ، يا بولمىسا بۇ پانىي دۇنيانىڭ
قىل كۆۋرۈكىدىن ئۆتكۈزۈپ سىناش نىيىتىدە مۇشۇنداق گۈ-
زەل ، پەرىشتە سۈپەت قىزغا ئۇچراشتۇرغانىدەك ئىدى...

تۇرمۇش تەۋەككۈل قىلىش دېمەكتۇر . كىمكى دېڭىز دول-
قۇنلىرىنى بېشىدىن كەچۈرۈپ سەپەر قىلمىسا ، تۇرلۇك - تۇمەن
تەشۋىش ۋە مۇشەققەتلەرنىڭ سۈيىدىن ئىچمىسە ، ئۇ ھەقىقىي
راھەت - پاراغەتكە مۇيەسسەر بولالمايدۇ ! شۇڭا ئۇنى باشتىن
ئۆتكۈزۈپ بېقىش كېرەك . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئۇتۇقتا خىسلەتكە
نىسبەتەن بىر خىل مەسئۇلىيەت تۇيغۇسى بار ، ئۇنى ئادا قىلمىسا
بولمايدۇ . شۇڭا ، چوقۇم گۇۋاھچىغا بېرىپ ، ئۇنى ئىزدەپ تېپى-
شى كېرەك ! ...

www.uyghurkitap.com

ئۇتۇق كاللىسىدىكى بۇنداق خىياللارنىڭ ئاسماندىن چۈشمە-
گەنلىكىنى ، بۇ خىياللار يېقىندىن بۇيان كۆڭلىنىڭ قات - قېتىد-
ىنى بەئەينى كۆلگە چۈشكەن چېقىر تاشتەك مەھكەم ئىگىلەپ
ياتقىنىنى ناھايىتى ياخشى بىلەتتى . بۇ كۈنلەردە خىسلەتنىڭ
گۈزەل سىيماسى ئۇنىڭ كۆزىدىن غايىب بولغان بولسىمۇ ، ئەمما
قەلبىدە تېخىمۇ چوڭقۇر ، تېخىمۇ مەھكەم ساقلىنىپ قالغانىدى .

ئۇتۇق بۈگۈن كەچقۇرۇن خىسلەتنىڭ ئۆيىگە كىرىپ ، ئۆزد-
نىڭ خىسلەتنى ئىزدەش قارارىغا كەلگەنلىكىنى ئېيتقاندا ، ئابدۇ-
سەمەرمۇ ، توقاچخانمۇ ھەم ھەيرانلىق ، ھەم ھاياجاندا نېمە دېيىش-
لىرىنى بىلەلمەي ، خېلى ۋاقىتقىچە كۆز يېشى ئىچىدە جىممىدە
ئولتۇرۇپ قېلىشتى . لېكىن ئۇتۇقنىڭ گەپلىرىنىڭ ھەممىسى
جىددىي ، سەمىمىي ۋە ھەتتا دانىشمەن ئادەمنىڭ گەپلىرىگە ئوخ-
شايتتى . ئۇ ئۆزىنىڭ بەزى شەخسىي قاراشلىرىنى ، يۈرىكىنىڭ
قەرىدە ساقلانغان ئويلىرىنى ، بىرنەچچە كۈندىن بېرى كۆرگەن ،
ئاڭلىغانلىرىدىن چىقارغان ئاچچىق يەكۈنلىرىنى ناھايىتى چىرايى-
لىق بايان قىلدى ، ئۇنىڭ سۆز ئۇرانىدىن ، تەلەپپۇزىدىن ، ئۇر-
غۇسىدىن سەمىمىيلىك بىلەن بىللە ئېچىنىش ، ئاچچىق بىلەن
بىللە ئىچ كۆيەرلىك ۋە يەنە بىرمۇنچە ياخشى نىيەت ، ياخشى
ئارزۇ ۋە ياخشى تىلەكلەر بىلىنىپ تۇراتتى . بالا دەردىدە يۈرەك-
لىرى ئېزىلىپ ، نېمە قىلارىنى بىلمەي گاڭگىراپ قالغان بىچارە
ئاتا - ئانا ئۈچۈن ، ئۇتۇقنىڭ قارارى گويا نىجاتلىق ئەلچىسىدەك
خۇش خەۋەر بولۇپ تۇيۇلدى . ئۇلار ئۇتۇق بىلەن خىسلەتنىڭ
كۆڭۈل ئىشلىرىدىن ئاز - تولا خەۋىرى بولسىمۇ ، ئەمما ئۇلارنىڭ
بۇ دەرىجىدە بىر جان - بىر تەن بولۇپ ، ئۆمۈرلۈك جۈپتى
ھالاللىق ماقامىغا يەتكەنلىكىدىن بىخەۋەر ئىدى . شۇڭا ، ئابدۇسە-
مەرمۇ ، توقاچخانمۇ ئاللانىڭ ئۆزلىرىگە مۇشۇنداق ۋاپادار ، جا-
سارەتلىك ، لەۋزى ھالال بىر يىگىتنى يەتكۈزگەنلىكىدىن ئا-
لەمچە خۇشاللىققا چۆمدى !...

— بالام ··· ،— دەپ بىردىن ئۇتۇقغا ئاتىلارچە ئىشەنچ بىلەن قارىدى ئابدۇسەمەر ، ئۇنىڭ لەۋلىرىدىن ھاياجانلىق تىترەك تېخى ئۆچمىگەنىدى ،— مەن بىقۇۋۇل بولۇپ قالدىم··· بۇ دىشۋارچىلىقنى سىزگە تاشلاپ بەرگىنىمدىن قاتتىق ئۇيۇلىمەن ! مەن ھازىر ئۆزۈمدىنمۇ بىزار بولۇپ كەتتىم···

— ئۇنداق دېمىسىلە ، ئابدۇسەمەر ئاكا ، — دەپ ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياسىدى ئۇتۇق ، ـ بۇنىڭ ھەممىسى بىزنىڭ بېشىمىزغا كەلگەن بىر پالاكەت ، ئۇنىڭ دەردىنى تەڭ تارتمىساق بولمايدۇ . سىلى خاتىرجەم دەم ئېلىپ تۇرسىلا ، مەن گۇاڭجۇغا بېرىپ ، خىسلەتنى چوقۇم تېپىپ كېلىمەن . ھېلىمۇ ياخشى ، ئۇ ئۆزىنىڭ گۇاڭجۇدا ئىكەنلىكىنى بىزگە خەۋەر قىپتۇ . بولمىسا ، بۇ كەڭ جاھاننىڭ قەيىرىدىن ئىزدەيتۇق···

— ئۇنداقتا··· ، — ئابدۇسەمەر يەنە ئويلىنىپ قالدى ، — دوختۇرخانىدىكى ئىشىڭىزنى قانداق قىلىسىز ؟

— يىللىق دەم ئېلىشىم بار ،— دېدى ئۇتۇق خاتىرجەم ھالدا ،— شۇنىڭغا توغرىلايمەن ، يېتىشمىگۈدەك بولسا ، يەنە بىر-قانچە كۈن قوشۇپ سورىسام بولىدۇ .

ئۇلار يەنە ئۇزاق پاراڭلاشتى . بولغۇسى سەپەرنىڭ جاپا ـ مۇشەققەتلىرى ، تەييارلىقلىرى ۋە خىسلەتنى ئىزدەشنىڭ يوللىرى توغرىسىدا ھەركىم ئۆزى بىلگەنچە پىكىر ، قىياس ۋە تەكلىپلىرىنى ئوتتۇرىغا قويدى ، مۇلاھىزە قىلىشتى···

خېلى كەچ كىرىپ قالغانىدى ، ئۇتۇق خوشلىشىپ ئۆيدىن چىقتى . يامغۇردا تېيىلغاق بولۇپ كەتكەن كوچىدىن تېيىلىپ ـ تېيىلىپ مېڭىپ ، ئالدىراش يۈرۈپ كەتتى . ئۇنىڭ قەلبى ئۇنسىز يىغلايتتى ، يازلىق نېپىز كەشىدىن سۇ ئۆتۈپ كەتكىنىنى ، سوغۇق قامچىسى بىلەن ئاياۋسىز ساۋاۋاتقان يامغۇر سۈيىنىڭ لەۋلىرىگە شورتاڭدەك سىزىپ كىرىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلاتتى ، بىراق ھېچنېمىنى ئويلىغۇسى كەلمەيتتى ، خىيالىدا قەتئىي بىر ئەھدۇ

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

پەيمان بەئەينى يىگىتلىك قەسىمىدەك چەرخ ئۇراتتى :
«بارىمەن ، ئىزدەيمەن ، چوقۇم تاپىمەن !...»

ئۇتۇق تېپىلغاق كوچىدىن چىقىپ ، ئاۋات رەستىگە كەلدى ، بازاردا ئادەم شالاڭلىشىپ قالغانىدى . ئەمما بىر دوقمۇشتىكى چايخانا يەنىلا ئاۋات ھەم قايناق ئىدى ، قايسىبىر چايخورنىڭ دۇتارغا تەڭكەش قىلىپ ئېيتىۋاتقان مۇڭلۇق ناخشىسى چايخانىنىڭ ئىشىك - دېرىزىلىرىدىن شۇڭغۇپ چىقىپ ، يامغۇر شىرىلداپ چۈشۈۋاتقان رەستە ئاسمىنىدا لەيلەپ يۈرەتتى :

«كۆڭلۈم پەرىشان ، يارىم بىخەۋەر ،
ئىشقىڭدا دائىم كۆيىدۇ جىگەر .
ئايرىدى بىزنى پەلەك ھىيلىگەر ،
ئۆلگىنىم ياخشى كۆرمىسەم ئەگەر !»

دەرۋەقە ، كونىلار توغرا ئېيتقان : «جانانىڭ يولىدا خاكسارلىق بىلەن جان بەرمەك يەتتە شەھەرنىڭ پادىشاھلىقىدىنمۇ ئەۋزەل !» ...

5

ئىنسان ھاياتىدا ئۆز يولىدىكى بۇرۇلۇشنى تېخى كۆرمەي تۇرۇپ ، بۇرۇلۇشقا مەجبۇر بولىدىغان ۋاقىتلار بولىدۇ . بۇنداق ۋاقىتتا ئۇنىڭ يۈرىكى ھەم خۇشاللىق ، ھەم خاۋاتىر بىلەن تولغان بولىدۇ . خۇشاللىقتىن كۆرە ، ئۇنىڭدا خاۋاتىر كۆپرەك بولىدۇ ، ئەلۋەتتە !

ھازىر ئۇتۇقنىڭ كەيپىياتى ئەنە شۇنداق ئىدى . ئۇ بەزىدە خىسلەتنىڭ ئەھۋالىنى ئويلاپ ۋەھىمىگە چۈشەتتى ، ئۇنىڭ ھايات قىسمەتلىرى توغرىسىدا ھەرخىل قىياسلارنى قىلاتتى : «ئۇنىڭ

بېشىغا قانداق كۈلپەتلەر چۈشكەندۇ؟ ساقمىدۇ، هاياتمىدۇ؟ !... توۋا، مەن نېمىلەرنى ئويلاپ كېتىۋاتىمەن - هە! ؟— » دەپ يەنە ئۆز - ئۆزىگە تەسەللى بېرەتتى ئۇ،— ئۇنىڭغا نېمە بولماقچىدى، هېچنېمە بولمايدۇ! بۇ دېگەن جۇڭگو، دۇنيادىكى ئەڭ نۇرلۇق سوتسىيالىستىك جەمئىيەت! قانۇن - تۈزۈم، ئەدلى - ئادالەت بار! ياخشىلار هەرگىز ئۇۋالىلىق تارتمايدۇ، يامانلار نەدە بولمىسۇن جاجىسىنى يەيدۇ!...

شۇ چاغدا، ئۇتتۇقنىڭ خىيالىغا خىسلەتنىڭ كۈندىلىك خاتىرىسىدىكى نالە - پىغانغا تولغان بىر شېئىر كەلدى:

قاراڭغۇ چۈشۈۋاتىدۇ سەن كەتكەن يولغا،
قاپقارا بۇلۇتلار نەگىدۇر چاپار.
ۋەھىمىلىك خىياللار ئورنىشىپ دىلغا،
بىئازار يۈرەكتە ئاغرىق ئويغىتار.

«ئەجەبا، خىسلەت بۇ شېئىرنى نېمەدەپ يازغان بولغىيدى! ؟ مۇھەببىتىمىزنىڭ مۇشۇنداق ئېغىر جۇدالىققا يولۇقۇشىنى ئالدىن بىلگەن بولغىيمىدى! بەزىلەر: ‹شائىرنىڭ سۆزى ئۇنىڭ قىسمىتىدۇر›، دەيدىكەن. ئۇ ئۆزىنىڭ قىسمىتىنى مۇشۇنداق تەسەۋۋۇر قىلغان بولغىيمىتى - يە؟ ئەجەب!...»

ئۇتتۇق چوڭقۇر خۇرسىنىپ قويدى، ئۆزىنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى هاياتى خىسلەتسىز ناهايىتى بىمەنە ئۆتىدىغاندەك تۇيۇلۇپ كەتتى. ئۇنىڭغا هازىر يەر ـ كۆك، ئايۇقۇياش، هاياتۇئۆلۈم، ياخشىلىق ۋە يامانلىق، دوست ۋە دۈشمەن، غەم ۋە شادلىق، يىغا ۋە كۈلكە، باهار ۋە ياز — هەممە، هەممىسىنىڭ ئەهمىيىتى قالمىدى. ئۇ ئويلاپ - ئويلاپ بىر پىكىرگە كەلدى ئەتىمالىم، ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، ئانىسى بىلەن ئاخىرقى قېتىم سۆزلىشىش قارارىغا كەلدى. چۈنكى، ئانىسى تۇنۇگۈندىن بېرى ئۇنىڭ

بۇ سەپىرىنى قوللىماي ، رايىنى ياندۇرماقچى بولغانىدى .

— ئالدىرىما بالام ، ئويلىشىپ ئىش قىل !— دېگەنىدى ئانا كۆز يېشى قىلىپ ،— ئالدىرىغان ئىشقا شەيتان ئارىلايدۇ . قىز دېگەن چىقىپ كەتكەن ئۆيگە بىگانە بولۇپ قالىدۇ ، چىققان قىز چىغرىقتىن تاشقىرىدا ، دېگەن گەپ بار ئەمەسمۇ !؟

— ئانا ، كىم ئۆيدىن چىقىپ كېتىپتۇ ؟ ! ئۇ دېگەن تۇتقۇن قىلىنغان !— دېگەنىدى ئۆتۈقمۇ بىر خىل جاھىلانە نەزەر بىلەن ئانىسىغا قاراپ ،— مەن بارمىسام زادى بولمايدۇ !

ئانا ـ بالا بەزىدە يۇمشاق ، بەزىدە قاتتىق خېلى دەتالاشتى . ئانىنىڭ ئەسلىي مۇددىئاسى ئۆتۈقنى بۇ قېتىمقى سەپەردىن تو- سۇشلا ئەمەس ، بەلكى تېزرەك ئۇنىڭ سايىسىنى ئىككى قىلىش ئىدى . شۇڭا ، يېقىندىن بېرى ئۆتۈقنىڭ ئاز ـ تولا باش ئاغرىقد- مۇ چىققانىدى . ئانىسى ئۇنى ئۆيلەپ نەۋرە كۆرۈش ئارزۇسىغا يېتىش ئۈچۈن ، تۇغقانلار ئارىسىدىن بىر قىزنى تاپقانىدى . لې- كىن ئۆتۈق بۇنى «ھازىر تېخى ۋاقتى ئەمەس ، مەن ئاۋۋال كەسپىمدە نەتىجە يارىتاي» دەپ چىرايلىقچە رەت قىلىپ كېلىۋا- تاتتى . ئۇ ئەزەلدىن بىر ئۆيدە تېخى ئۆز ئارا چۈشەنمىگەن ، سىنال- مىغان ئىككى خىل ئادەم — ئىككى خىل ئالەمنىڭ مۇناسىۋەتلد- شىپ ياشىيالايدىغانلىقىنى تەسەۋۋۇر قىلالمايتتى . ئۇنىڭ نەزىرد- دە ، بۇ خۇددى ئوت بىلەن سۇدەكلا چىقىشالمايدىغان نەرسىلەر ئىدى . ئادەمدە بىر ـ بىرىگە ئىنتىلىش ، ھەۋەس ، ھېسسىيات ، ھېچبولمىغاندا ، ھۆرمەت ۋە ئىشتىياق بولغاندىلا ، ئاندىن بىر ئۆيدە ، بىر ئالەمدە ھەمدەم بولۇپ بىللە ياشىغىلى بولاتتى . ئەكسىچە ھالدا ، ئادەم ئۈچۈن بۇنىڭدىن ئارتۇق روھىي ئازاب بولمايتتى…

— ھە دېسىلا مېنىڭ بېشىمنى ئوڭلاش ، سايەمنى ئىككى قىلىش توغرىسىدىلا گەپ !— دېدى ئۆتۈق ئاخىر ئۆز پىكرىنى قەتئىي ئېيتىپ ،— مەن ئالدىرىمايمەن ، يەنە بىرنەچچە يىل يۈر- سەممۇ ، مېنىڭ ساقگىلاپ قالىدىغان بىجىقىم يوققۇ ! ئانا ، ئەمدى

مېنى ئۆز رايىمغا قوي ، مۇشۇ يېشىمغا كېلىپمۇ ئۆز ئىشىمنى ئۆزۈم قىلالمىسام ، ئۆز يولۇمنى ئۆزۈم ماڭالمىسام ، مېنى قاندداقمۇ ئوغۇل بالا دېگىلى بولىدۇ ؟ ! ...

ئانا يەنە كۆزىنىڭ سۈيىنى ئېقىتتى :

— بالام ، مەندەك بىر يالغۇز خوتۇننى مۇشۇنداق تاشلاپ كېتەمسەن ؟

دەرۋەقە ، ئۇتۇقنىڭ ئانىسى يالغۇز ئىدى ، دادىسى ئۈچ يىل بۇرۇن — ئۇتۇق تېخى ئۇنىۋېرسىتېتنى پۈتتۈرىدىغان يىلى يۈرەك كېسىلى بىلەن تۇيۇقسىز ئۆلۈپ كەتكەنىدى . سىڭلىسى ھازىر ئۇتۇقنىڭ ياردىمىدە شاڭخەيدىكى چەت ئەل تىلى ئىنستىتۇتىدا ئوقۇۋاتاتتى .

— ئانا ، سېنى تاشلاپ نەگە كېتەتتىم ؟ — دېدى ئۇتۇق ئانىسىنى قايىل قىلماقچى بولۇپ ، مەن پەقەت ئون نەچچە كۈندىلا گۇاڭجۇغا بېرىپ كېلىمەن . ئۆيىنىڭ ھەممە كەم - كۈتىلىرىنى قىلىپ قويدۇم . ئىبادىتىڭنى قىلىپ ، ماڭا ئاق يول تىلەپ ئولتۇرۇپ تۇرغىن . خۇدا بۇيرۇسا ، خىسلەتنى تېپىپ كېلىپلا سېنىمۇ ئارزۇ - ئارمانلىرىڭغا يەتكۈزىمەن !

باغرى يۇمشاق ئانا يەنە نېمىمۇ دېيەلىسۇن ، شۇ تۇرقىدا ئوغلىغا پەندى - نەسىھەت ، كۆز يېشى دېگەنلەر كار قىلمىدىغاندەك ئەمەس ، ئىشقىنىڭ جاراھىتىنى تىل - ئاھانەت ، نالە - پەرياد بىلەن داۋالىغىلى بولامتى ، ئىشق ھەر كۆڭۈلگە پادىشاھتۇر دېگەننى راست ئوخشايدۇ ! ...

ئانا ئاخىر قايىللىق ئىچىدە ئوغلىنىڭ رايىغا باقتى ، ئۇنىڭ بولغۇسى سەپىرىگە ئاقىيوللار تىلىدى ! ...

6

تۇرمۇش خۇددى ناتونۇش ئادەم كەپقالغان كاتتا شەھەردەك سىرلىق ۋە مۇرەككەپ بولىدۇ . ئادەم بەزىدە ، ئۇنىڭ قەيىرىدىن

www.uyghurkitap.com

كىرىپ ، قەيىرىدىن چىقىشنى بىلمەي قالىدۇ ، ئەمما سەپەر — دۆلەت ۋە راھەتنىڭ ئىشىكىنى ئاچىدىغان ئاچقۇچ ! مۇشەققەتتىن راھەت كېلىدۇ ، جاپالىق يولغا قەدەم قويمىساڭ تەلپىنىڭ ، مەق- سىتىڭ قولۇڭغا كەلمەيدۇ . مانا قارا : تاڭ شاملى سەپەرگە چىقىۋىدى ، باغۇ ئېرەمگە يېتىشىپ چىمەننىڭ گۈللىرىگە ئۇلاش- تى . سەپەر ئىبرەتخانىدۇر ، ئادەم سەپەردە كۆندە يۈز مىڭ هادى- سىلەرنى كۆرۈپ ، ئۇنىڭدىن ئىبرەت ، ساۋاق ھەم كۈچ - قۇۋ- ۋەت ئالىدۇ ! ...

ئۇتۇقنىڭ سەپەر تەييارلىقى ئاخىر پۈتتى ، ئۇ بۈگۈن ئەتى- گەندىلا ئابدۇسەمەر ، توقاچخانىلار بىلەن خوشلىشىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئۆيىگە كەلدى . توقاچخان ئۇنى كۆرۈپلا ھۆكىرەپ يىغا سالدى . بۇ ئادەتتىكى يىغا ئەمەس ، ئاچچىق ئەلەمگە تولغان چەكسىز پەرياد ئىدى :

— كۆزۈمنىڭ گۆھىرى قىزىم ! ... خوش خەۋەرنى ئاڭلى- يالماي ھەسرەتتە قالغان قىزىم ! ... ئارزۇسىغا يەتكەندە ، ئۇنى كۆرەلمەي ئارماندا قالغان قىزىم ! ... ، — ئۇ ئاشۇنداق يىغلاپ ، زارلاپ تۇرۇپ قولىدىكى بىر ۋاراق قەغەزنى ئۇتۇققا ئۇزاتتى .

ئۇتۇق قەغەزنى ئالدىراپ ئوقىدى ، ئوقۇپ بولۇپ دېمى ئىچىگە چۈشكىنىچە كىرپىك قاقماي ، تۇرغان ئورنىدا تۇرۇپ قالدى ، ئۇ بەئەينى ھەيكەل ئىدى ، كۆزى قەغەزدىيۇ ، خىيالى نەلەردە ئىدى !...

ئۇنىڭ قولىدىكى قەغەز خىسلەتنىڭ نامىغا كەلگەن بولۇپ ، ئۇنىڭ شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتى فىلولوگىيە ئىنستىتۇتىغا قوبۇل قىلىنغانلىق توغرىسىدىكى رەسمىي ئۇقتۇرۇش ئىدى . ئەگەر بۇ ئۇقتۇرۇش خىسلەت بار چاغدا كەلگەن بولسا ، بۇ ئۆيدە يىغا - زار ئەمەس ، بەلكى خۇشاللىق ، تەنتەنە بولغان بولاتتى . ئەمما ھازىر خۇشاللىق ئەلچىسى بولۇپ كىرگەن ئاشۇ بىر ۋاراق قەغەز بەختى قارا بۇ ئۆيگە يەنە بىر قېتىم ئازاب ۋە نادامەت ئېلىپ

كەلگەندى !

دېمىسىمۇ ، خىسلەت ئالىقانچىلىق ئاشۇ قەغەزنى قانچىلىك زارىقىپ كۈتكەندى . ئۇنىڭدا تۇگۇل ، چۈشىدىمۇ شۇ قەغەزنى چۈشەپ ، ئۇنىۋېرسىتېت ، بىلىم ، هايات ۋە شېئىر توغرىسىدا ئاجايىپ تاتلىق خىياللار بىلەن ئۆز كېلەچىكىنىڭ گۈزەل خەرىتىسىنى سىزىپ بولغانىدى . ئۇ ھەتتا شۇ قەغەزنىڭ ۋەسۋەسىدە «مەكتەپكە بارىمەن» دەپ چىقىپ كېتىپ ، پۈتۈن بىر ئائىلىنى ۋەيرانچىلىققا سالغان تۇتقۇنلۇق پاجىئەسىگە يولۇققان ئەمەسمىدى ! ؟ ... مانا ئەمدى قەغەز كەلگەندە ئۆزى يوق ! بۇ خۇددى «ئاشقا ئاغزى تەگكەندە بۇرنى قاناپتۇ» دېگەندەك كۆڭۈلسىز ئىش ئەمەسمۇ ! ؟ ...

ئالاھازەل خېلى ۋاقىتلاردىن كېيىن توقاچخانمۇ ، ئۇتتۇقمۇ ئېسىگە كەلدى . ئۇتتۇق يەنىلا يىگىتلىكىگە ئېلىپ ، بولغۇسى قېيىنانىسىنىڭ كۆڭلىنى كۆتۈرۈشكە ئۇرۇندى :

— مەن بۇ خۇش خەۋەرنى ناھايىتى تېزلا خىسلەتكە يەتكۈزىمەن ، ئۇنىڭ بېشى كۆككە يېتىدۇ ، سىلەر خاتىرجەم بولۇڭلار ، ئۇ چوقۇم تېزىملاشقا ، دەرس باشلاشقا ئۈلگۈرەلەيدۇ .

— ئىلاھىم دېگىنىڭىز بولار ، بالام !— دەپ كۆز ياشلىرىنى تەستە سىڭىردى توقاچخان .

ئۇتتۇق مېھمانخانىنىڭ تۆرىگە باشلاندى ، ئالدىغا داستىخان سېلىندى ، بىر قۇر سىنچايدىن كېيىن ، توقاچخان تۇنۇگۇن سۈت ۋە ماي بىلەن يېقىپ تەييارلىغان بىر پەتنۇس سەپەر توقچىنى ئۇنىڭ ئالدىغا قويدى ، داستىخانىنىڭ ئوڭ تەرىپىدە تېڭىققا ئېلىنغان پۈتىنى ئېگىز سۇنۇپ ياتقان ئابدۇسەمەر بېشىدىكى ياستۇقنىڭ ئاستىدىن بىر پارچە ئاق شايىغا ئورالغان يىگىرمە مىڭ يۈەننى ئاستا سۇغۇرۇپ ئېلىپ ، پەتنۇستىكى توقاچنىڭ ئۈستىگە قويدى ۋە مەيۈس ئاۋازدا :

— بۇ مېنىڭ كىچىككىنە كۆڭلۈم ، بالام ! قوبۇل قىلىڭ ... ،— دېيىشىگە ئۇتتۇق ناھايىتى ئوڭايسىزلانغاندەك :

— بۇ نېمە قىلغانلىرى ئابدۇسەمەر ، ئاكا ؟— دېدى ئورنىدىن قىمىرلاپ ،— مېنىڭ تەييارلىقىم تولۇق ...

— سىز يىراق سەپەرگە چىقىسىز ،— دېدى ئابدۇسەمەر ئۇنى تىنجىتىپ ،— بىلمىگەن يەرنىڭ ئوي - دوڭغۇلى تولا . مۇساپىرچىلىقتا پۇل ئەسقاتىدۇ ، قانچە كۆپ بولسا شۇنچە ياخشى ، «ئوشۇق دۆلەت باشنى يارمايدۇ» دېگەن گەپ بار . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، سىز بىزنىڭ قىزىمىزنى دەپ كېتىۋاتىسىز ، بۇ ياخشىلىقىڭىزنى ھەرقانچە قىلىپمۇ قايتۇرۇپ بولالمايمىز ، ئۇنىڭغا ئاللا ئۆزى بىرنېمە دە !

ئۇتۇق يوللۇقلارنى سومكىغا سېلىپ ئورنىدىن تۇردى ، ئابدۇسەمەر ئورنىدا يېتىپ تۇرۇپ ، بىر نەرسىلەرنى ئىچىدە ئوقۇپ ، كۆز يېشى ئىچىدە ئۇزاق دۇئا قىلدى ، ھويلىغا چىققاندا :

— خوش بالام !— دېدى توقاچخان ئۇتۇقنىڭ ماڭلىيىغا سۆيۈپ تۇرۇپ ،— ئاقىۋل بولسۇن ، خۇدايىم مۇراد - مەقسىتىڭىزگە يەتكۈزۈپ ، خىسلەتنى تېپىپ بېرەر ، سىزنىڭمۇ مەرتىۋىڭىز ئۇلۇغ ، دۆلىتىڭىز زىيادە بولار ! ...

ئۇتۇق ھەممىيلەن بىلەن قىزغىن ، سەمىمىي خوشلاشتى . پويىز ئىستانسىسىغا يېقىنلاشقاندا ، نېمە ئۈچۈندۇر كۆڭلى بىر ئاز دەككە - دۈككە بولۇپ قالدى .

بۇ نېمە ئىش ئەمدى ؟ ئۆمرىدە دەسسەپ باقمىغان ياقا يۇرتقا بېرىشتىن قورقۇۋاتامدۇ - يە ؟ ! ياق ، ئۇ نېمىشقا قورقسۇن ! ئۇ يەرگە بېرىشنى ئۆزى خالىدى ، ئۆزىنىڭ يىگىتلىك بۇرچى ، ھەققىي مۇھەببەت ئۈچۈن تۆلىنىدىغان بەدەل دەپ قارىدى . شۇنداق ئىكەن ، ئۇ ھەرگىز ئارسالدى بولمايدۇ ! كۆڭلىدىكى بۇ دەككە - دۈككە بەلكىم بىرنەچچە ۋاقىت ئانا ماكاندىن ئايرىلىشقا كۆزى قىيماي بولۇۋاتقان سېغىنىش ھېسسىياتىدۇر ، بەلكىم سۆيگەن يارى يۈرۈۋاتقان يەرلەرگە بولغان ئىنتىلىش ۋە تاقەتسىزلىكتۇر ! ...

پويىزنىڭ ياڭراق گۈدۈكى ئۇنى خىيالدىن سەگىتتى ، ئۇ ئەپچىل چامادانىنى سۆرىگىنىچە پويىزغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى...

ئىككىنچى قىسىم

كۆلپەتلىك كەچمىش

«مىللەتنىڭ كېلەچىكى ئانىلارنىڭ قولىدا»
— بالزاك

1

ئاخىر تاڭ ئاتتى ...

خىسلەت ئۈچۈن بۈگۈنكى تاڭمۇ ئېغىر ھېسسىياتلار بىلەن باشلانماقتا ئىدى ، بۇ ئۇنىڭ چۈشكۈن ، غەمكىن روھىي ھالىتىدە نامايان بولۇپ تۇراتتى !

ئۇ بىر ھەپتىدىن بېرى «قۇياشلىق ئارال ئارامگاھى» نىڭ ئالتۇن قەپىسىدە قانلىق يىغلاپ ، غېرىبلىق دەردىنى تارتتى . ھەر كېچە چۈشىدە يىراقتا قالغان ئاشۇ جاپاكەش ئانىسىنى ، نىمجان ھالەتتە يېتىپ قالغان دادىسىنى ، قىلىقى تاتلىق ئامراق ئۇكىسىنى ۋە ھاياتقا كۆز ئېچىپ كۆرگەن تۇنجى سۆيگۈنى ئۇتتۇقنى كۆردى ، ئۇلار بىلەن دەردلەشتى ، يىغلاشتى ، يەنە ئويغىنىپ كېتىپ ، بۇ دەر دېسەرلەرگە چىدىماي ، ئىچىدە زار ـ زار قاقشىدى . ئەلىمىنى بىر تال قەلەم بىلەن بىر ۋاراق قەغەزدىن ئېلىپ ، نېمىلەرنىدۇر سىجاپ ، يېزىپ كۆڭلىنى ئاۋۇندۇردى :

چاچلىرىم تارام ـ تارام ، ئۇششاقلاپ ئۆرەلمەيمەن ،
ئەرز قىلىپ بۇ ھالىمنى ھېچ يەرگە بارالمايمەن ! ...

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

بۇ قانداق ئۆتكەن بىر ھەپتە ـ ھە ! ؟

ئون سەككىز يىل ياشىغان بىر قىزغا نىسبەتەن ئېيتقاندا، بۇ بىر ھەپتە ھېچقانچە ۋاقىت ئەمەس، ئەمما تۇرمۇشتا بىر ھەپتىدە ئاجايىپ ئىشلار بولۇشى مۇمكىن: نۇرغۇن سۆيۈملۈك بوۋاقلار بۇ دۇنياغا ۋىلىقلاپ تۆرىلىپ، يەنە نۇرغۇن شور پېشانە ئادەملەر بۇ دۇنيادىن ھەسرەت بىلەن كېتىشى مۇمكىن. بەزىلەر بەخت ـ سائادەتتىن قاقاقلاپ كۈلۈشى، بەزىلەر ئازاب ـ ئۇقۇبەتتىن تولغىنىپ يىغلىشى مۇمكىن ! ...

ئەمما، خىسلەت ئۈچۈن بۇ بىر ھەپتە بىر ئەسىردەك بىلىندى. بىر ئەسىردەك بىلىنگەن بۇ بىر ھەپتىدە ئۇ يېرىم بىھوش، يېرىم سەگەك ھالەتتە ياشىدى. بىھوش ۋاقتىدا ھېچ نەرسىنى تۇيماي، يېمەي ـ ئىچمەي، خامۇشلۇق ئىچىدە ياتتى، سەگەك ۋاقتىدا ئازاب ـ ئۇقۇبەتتە تولغىنىپ، كۆز ياشلىرى بىلەن ياستۇقنى ھۆللىدى ...

شۇ كۈنلەر ئىچىدە ئۇ ئۆزىنى بۇ پانىي دۇنيادا ھېچكىمى يوق يېتىم، ھايات بازىرىدا ئادىشىپ قالغان غېرىب ـ مىسكىن بازارچىدەك ھېس قىلدى.

بۈگۈنمۇ تاڭ ئېتىشى بىلەن ئۆزى ئۈچۈن قەپەسدەك بىلىنگەن ئۈچ كىشىلىك بۇ ياتاقنىڭ سۈرۈن، بىگانە تاملىرىغا، ئەزەلدىن ئېچىلىپ باقمىغان قىلىن، قوپال دېرىزىلىرىگە قاراپ يېتىپ يىغلاپ كەتتى، يۇم ـ يۇم يىغلىدى، ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ يىغلىدى، ھۆڭرەپ يىغلىدى. نېمىشقا يىغلىمىسۇن؟ ! تاپتىم دېگەندە تاپقان، كۆردۈم دېگەندە كۆرگەن ۋاپادار ئاشىقى، ئۆزىنى بۇ دۇنياغا ئاپىرىدە قىلغان مېھرىبان ئاتا ـ ئانىسى نەلەردە قالغان تۇرسا، ئۇ يىغلىماي كىم يىغلايدۇ؟ ! ئۇلارسىز ھەر كۈنى ئاقىرىپ ئاتىدىغان تاڭلار يەنە ئاتامدۇ؟ قىش ئايلىرى قارغا، ياز ئايلىرى گۈل ـ چېچەكلەرگە پۈركىنەمدۇ؟ ! ...

خىسلەت يىغلاپ يېتىپ ، ئۆزىنى مۇشۇنداق بەختسىز ئاقىۋەتكە دۇچار قىلغان ئاشۇ مۇدھىش كۈننى ، ئاشۇ تىلى شېكەر ، دىلى زەھەر ئادەم سىياقلىق ئىككى مەخلۇقنى ئەسلەپ كەتتى .
راست ، ئۇ شۇ كۈنى ناھايىتى تۇيۇقسىز ھالدا ئىنتايىن ئېغىر ، ئاچچىق نەرسىلەرگە دۇچ كەلگەنىدى : ئۇ ئاشۇ ئۇنتۇلغۇسىز 12 ـ ئاۋغۇست ئەتىگەندە ئۆيدىن چىقىپ ئۇدۇل مەكتەپكە باردى .
مەكتەپتە خۇددى ئۆزىگە ئوخشاش خەۋەر تىڭشاپ كەلگەن دوستلىرى ، ساۋاقداشلىرى خېلى كۆپ ئىدى ، تېخىچە بىرەر ئېنىق خەۋەر بولمىغاچقا ، ئۇلار ئىككى ـ ئۈچ سائەتكىچە مۇڭدىشىپ ، چاقچاقلىشىپ خۇشال ـ خۇرام ئوينىدى . دوستلىرى ئۇنىڭغا :
«خاتىرجەم بول ، خىسلەت ! سەن ئۆتەلمىسەڭ كىم ئۆتەلەيدۇ ، سەن دېگەن سىنىپىمىزنىڭ كۆزى تۇرساڭ !» دەپ مەدەت بەردى ، شۇنداقتىمۇ ، ئۇنىڭ كۆڭلى ئاخىرقى مەيدان ئىمتىھان نەتىجىسىدىن تازا خاتىرجەم ئەمەس ئىدى . دوستلىرىنىڭ ئىشەنچ ـ مەدەتلىرى ئازراق بولسىمۇ ئۇنىڭ كۆڭلىنى تەسكىن تاپقۇزدى ، ئۇ دوست ـ ساۋاقداشلىرى بىلەن خوشلىشىپ ، مەكتەپتىن ئۆزى يالغۇز بۇرۇنراق قايتتى . يولنىڭ يېرىمىغا كەلگەندە ، تۇيۇقسىز ئۇنىڭ يېنىدا «سانتانا» ماركىلىق بىر قارا پىكاپ توختىدى ، ماشىنىدىن قىرىق ياشلار چامىسىدىكى چىرايلىق ھەم رەتلىك كىيىنگەن بىر چوكان چۈشۈپ ، ناھايىتى مۇلايىملىق بىلەن :
— سىز خىسلەت بولامسىز ، سىڭلىم ؟ — دەپ خىسلەتنىڭ ئالدىدا توختىدى ، — ئانىڭىز توقاچخان سىزنى مەكتەپكە چىقىپ كەتكەن دېۋىدى ، مانا قىينالمايلا تاپتۇق ...
— سىز ... سىز كىم بولىسىز ؟ — خىسلەتنىڭ كۆزلىرى تەئەججۇپ بىلەن يوغان ئېچىلدى .
— مەن بىر خالىس ئادەم ، — چوكاننىڭ سۆزلىرى ، قاراشلىرى ناھايىتى مۇلايىم ھەم سەممىمي ئىدى ،— مۇنداق گەپ : مېنىڭ يولدىشىم ئۇتتۇق دوختۇرنىڭ قولىدا داۋالىنىۋاتىدۇ ، تېخى

www.uyghurkitap.com

بايىلا دادىڭىزنى دوختۇرخانىغا ئېلىپ چىقتى ، سىز ئەتىگەن مەكتەپكە چىقىپ كەتكەندىن كېيىن ، دادىڭىز ئورنىدىن تۇرۇپ ماڭماقچى بوپتىكەن ، پەگاھقا يىقىلىپ چۈشۈپ يۈرىكى زەخىملىنىپتۇ . ھازىر ئۇتۇق دوختۇر قۇتقۇزۇۋاتىدۇ ، ئانىڭىز نېمە قىلارىنى بىلمەي ، سىزنىڭ كېپىڭىزنى قىلىپ يىغلاۋەردى ، شۇڭا بىزنىڭ ئىچىمىز ئاغرىپ ، سىزنى تېپىپ چىقايلى دەپ كەلگەنىدۇق . ماشىنىدىكى شوپۇر مېنىڭ ئىنىم بولىدۇ ، تىجارەتچى …

خىسلەت جىددىيلىشىپ ، ھولۇقۇپ قالدى :

— ۋاي خۇدايىمەي ، دادام خېلى ياخشى بولۇپ قېلىۋىدى ، ئورنىدىن تۇرىمەن دەپ نېمە قىلار بولغىيدى … ئەھۋالى زادى قانداق ؟

چوكان ئۇنى تېخىمۇ قېقىتتى :

— خۇداغا ئامانەت ، تېزرەك بارمىساق بولمايدۇ !

خىسلەت نېرى - بېرىسىنى ئويلىمايلا ماشىنىغا چىقتى ، ئۇنىڭ نەزىرىدە ، بۇ چوكاننىڭ گەپلىرى ئىشەنچلىك ، راست ئىدى . بولمىسا ئۇ ، شۇنچە ئىشلارنى — دادىسىنىڭ كېسەللىكىنى ، ئانىسىنىڭ ئىسمى توقاچخان ئىكەنلىكىنى ، ئۇتۇق دوختۇرنى ، ئۆزىنىڭ بۈگۈن ئەتىگەندە مەكتەپكە چىقىپ كەتكەنلىكىنى نەدىن بىلىدۇ ؟ …

قارا پىكاپ ئازادە يولدا بەئەينى كۆلدە ئۈزۈپ كېتىۋاتقان ئاق قۇدەك يېنىك ھەم سىلىق كېتىپ باراتتى .

خىسلەتنىڭ كۆزى يولدا ، يۈرىكى چىكىلداپ ، دادىسىنىڭ خىيالىدا ھەممىنى ئۇنتۇپ ، بىئارام ۋە بىزەۋتى ئولتۇراتتى . دەل شۇ چاغدا — ماشىنا بىر ئەگىمدىن تېز قايرىلىپ ، خىسلەت يېنىدىكى چوكانغا يۆلىنىپ قالغان پەيتتە ، چوكان ئۇنىڭ ئاغزى - بۇرنىغا ئاللىقاچان تەييارلاپ قويغان لۆڭگىنى ئوراپلا ئۇنى ھوشىدىن كەتكۈزدى…

ھاياتتا ھەممە ئادەم ئوخشاشمىغان دەرىجىدە ئارتىسلىق قى-

لىدۇ ، ھەرخىل ئويۇنلارنى ئوينايدۇ . پەقەت پەرقى شۇكى ، بەزى-
لەر ئارتىسلىق قىلىۋاتقىنىنى بىلدۇرمەيدۇ ، بەزىلەر بولسا ، چاندۇ-
رۇپ قويىدۇ !

ئەمما ، ھېلىقى «مۇلايىم ، سەمىمىي» سۆزلۈك چوكان بى-
لەن ئۇنىڭ تىجارەتچى «شوپۇر ئىنىسى» بۇ ئويۇندا زادىلا چاندۇ-
رۇپ قويمىدى ، ئۇلار خېلى ۋايىغا يەتكەن ، ئۇستا «ئارتىس» لار
ئىدى . بولۇپمۇ ، ئاۋۇ قاشلىرى ئىنچىكە تېرىلگەن ، جۇغى كى-
چىك ، كۆزى ئۆتكۈر ، يۈزى سوزۇنچاق ، قاراشلىرى ئىسسىق
ۋە ھەييار چوكان بۇ ئويۇننى ئون نەچچە كۈندىن بېرى توختىماي
ئويناپ ، خىسلەتنىڭ ئائىلىسىگە تەئەللۇق ھەممە ئىشلارنى كۆزى-
تىپ ، ئىگىلەپ ، تەتقىق قىلىپ ، مانا بۈگۈن ئويۇننىڭ ئاخىرقى
پەردىسىنى غەلىبىلىك چۈشۈرگەنىدى .

بۇ چوكاننىڭ ئىسمى ھېپىزەم بولۇپ ، ھەمىشە ياش قىزلار-
دەك ياسىنىپ يۈرۈشنى ياخشى كۆرەتتى . چىرايلىق ، ئىخچام
كىيىنەتتى ، يۈز - كۆزلىرىنىڭ پەردازلىرىنىمۇ جايىدا ، لايىقىدا
قىلاتتى . ئىككى كۈندە بىر ساتىراشخانىغا بېرىپ ، قىرقىلغان
چاچلىرىنى بۇدۇر قىلدۇراتتى ، شۇنىڭغا يارىشا ، ھەرىكىتى چاق-
قان ، سۆزلىرى مۇلايىم ۋە تاتلىق ئىدى . ئۇ ، ئۇستىۋاشلىرىنى
تولىراق ئوچۇق - پارقىراق ، ۋالىلداق رەختلەردىن قىلغاچقا ،
دوست - يار ، تونۇش - بىلىشلىرى ئۇنى «ھېپىزە پار - پار»
دەپ ئاتىشاتتى . ئەمما ئۇ ، تازىمۇ خاكسار ، شاللاق ، ئىدىيىسى
مەجرۇھ ئايال ئىدى . ئۇنىڭ قانچە ئۆينى بۇزۇپ ، قانچە ئەرگە
تېگىپ ، قانچە باللىق بولغانلىقىنىمۇ ھېچكىم بىلمەيتتى . ئەمما
ئەڭ يېقىن سىرداش ھەم مەسلەكداشلىرىنىڭ بىلىدىغىنى ، ھازىر
ئۇنىڭ بىرىنچىدىن تۇل ، ئىككىنچىدىن بالىسىز ، ئۈچىنچىدىن
ئادەم بېدىكى ئىكەنلىكى ئىدى . بىرنەچچە يىلدىن بېرى ئۇ ، مۇشۇ
ئىشتا خېلى پۇل تاپقان ، ھەم يولىمۇ تاپقانىدى . شەھەر - يېزىلار-
دىن ئۇنىڭ قولى ئارقىلىق ئالدىنىپ ، باشقىلارغا سېتىۋېتىلگەن

سەككىز ـ ئون ياشلىق سەبىي باللار بىلەن ئەمدىلا رەستە بولغان قىزلارنىڭ سانى خېلى كۆپ ئىدى. هازىر ئۇ، ئەنە شۇنداق قەبىھ يوللار بىلەن كەلگەن هارام پۇللارغا ئاۋۇ «سانتانا» ماركىلىق قارا پىكاپنى ئېلىپ، هۆسىيىن پاقا ئىسمىلىك ماۋۇ يۈزلىرىنى دانىخورەك باسقان، ئاۋازى خىرگەي هاڭۋاقتى يىگىتنى شوپۇرلۇققا ياللاپ، «تىجارىتى» نى تېخىمۇ يۈرۈشتۈرۈۋەتكەنىدى. ئۇنىڭ سەپىرى يېزا بىلەن ناهىيە، ناهىيە بىلەن شەھەر ئوتتۇرىسىدا ئايلىنىپ يۈرەتتى. ئەمما بۇ قېتىم ئۇ، چوڭ بىر خوجايىنىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن خىسلەتنى ئۈرۈمچىگە ئېلىپ كېتىۋاتاتتى ...

خىسلەت هوشىغا كەلگەندە، ماشىنا ئادەمزاتسىز غىلاڭ سايدا غىڭشىداپ كېتىۋاتاتتى. خىسلەتنىڭ بېشى ئېسىك، كۆز ئالدى خىرە ئىدى. ئۇ ئاستا ـ ئاستا ئېسىنى يىغىپ، ئەتراپقا قارىدى، ئۆزىنىڭ ماشىنىدا ئىكەنلىكىنى، يېنىدا هېلىقى بەتبەشىرە ئىككى چىرايىنىڭ ئۆزىگە قاراپ هىجىيىپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ ئەندىكىپ كەتتى.

— بۇ قەيەر؟! — دېدى ئۇ يېنىدىكى هېپىزەمگە تىغدەك قادىلىپ، — مېنى نەگە ئاپىرىسىلەر؟!

— جەننەتكە! — دېدى هېپىزەم تولا گىرىم قىلىپ خۇنۈكلىشىپ كەتكەن چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتۈپ، — سىزنى جەننەتكە ئېلىپ كېتىۋاتىمىز، خانقىز! ئۇ يەردە هۆرلەر بىلەن دوست بولۇپ، غىلمانلار بىلەن ئوينايسىز!

خىسلەت ۋەهىمىگە چۈشۈپ، ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپ كەتتى، بېشى ماشىنىنىڭ ئۈستىگە خېلى قاتتىق تەگدى.

— نېمە دەۋاتىسەن هەي جادۇگەر، هازازۇل! ئۇنداق جەننەتنىڭگە ئۆزۈڭ بار! — كۈتۈلمىگەندە بۇ ئەلەملىك نىدا خىسلەتنىڭ يۈرەك ـ يۈرىكىدىن ئېتىلىپ چىقتى، — ماشىنىنى توختات، بولمىسا ئۆزۈمنى تاشلايمەن!

ئۇ ماشىنىنىڭ ئىشكىنى ئاچماقچى بولۇۋىدى، ھېپىزەم ئۇنىڭ قوللىرىدىن قايرىپ تۇتۇۋالدى، شۇ ئارىلىقتا ھۈسيىن پاقا ئىشىك ـ دېرىزىلەرنىڭ ئاپتوماتىك قۇلۇپلىرىنى ئېتىۋەتتى. شۇنداقتىمۇ خىسلەت پەسكويغا چۈشمىدى، ھېپىزەمنىڭ قولىدىن يۇلقۇنۇپ چىقىپ، ئۆزىنى ھەريانغا ئۇردى، ئۇ ئۆز ـ ئۆزىگە خىتاب قىلاتتى: «يۈرىكىڭ ئەلەمدىن تارس يېرىلماي تۇرۇپ، ئۇلارنىڭ ئەدىپىنى بەر! ئۇلارنىڭ بەتبەشىرە يۈزىگە تۈكۈر، قاپقارا يۈرىكىگە پىچاق ئۇر!...»

خىسلەت خۇددى ئېلىشىپ قالغان ئادەمدەك ئەسەبىيلىك بىلەن بىردەم ھېپىزەمگە، بىردەم ھۈسيىن پاقىغا تاشلىنىپ، ئۇلارنى پاراكەندە قىلىۋەتتى. ھېپىزەمنىڭ پەردازلىق يۈزىگە تىرناق ئىزلىرى چۈشۈپ، ئالىپاساق بولۇپ كەتتى، ھۈسيىن پاقىنىڭ باش ـ كۆزلىرىگە مۇشت ـ تەستەكلەر تېگىپ، ماشىنىنى ئۆز يولىدا ھەيدەلمەي قالدى.

— ھېپىزە ئاچا، بۇ مېكىجىنىنى بىر نەرسە قىلماملىز!؟— دەپ غۇدۇرىدى ھۈسيىن پاقا ماشىنىنىڭ سۈرئىتىنى ئاستىلىتىپ.

— ساڭا ئوخشاش قاۋان توڭگۇزلارنىڭ ئارقىدىن يۈرگەنلەرنى مېكىجىن دەيدۇ!— دېدى خىسلەت زەردە بىلەن، ئۇ شۇ تۇرقىدىمۇ ھۈسيىن پاقىغا بوش كەلمىدى.

ماشىنا يۈرۈشكە ئامالسىز قالدى، يولدىن يانداپ ئۆتۈپ، بىر بوشلۇقتا توختىدى. خىسلەت ماشىنىدىن ئېتىلىپ چۈشۈپ، خۇددى يۈگۈرۈپ بارسا تېپىۋالىدىغان ئۆيى باردەك، بىردەم ئۇياققا، بىردەم بۇياققا يۈگۈرۈشكە باشلىدى...

— بۇ بىر غالجىر ئىتنىڭ كۈچۈكىدەك قىز بالا ئىكەن! — دېدى ھۈسيىن پاقا دانخورەك باسقان كۆرۈمسىز يۈزىنى سىلاپ تۇرۇپ، — ئۇنى يەنە ھوشسىزلاندۇرۇپ قويمىساق، خاتىرجەم يول ماڭالمايدىغان ئوخشايمىز. ھېلىمۇ ياخشى،

بۇ يەرلەر ئادەمسىز جاڭگال ، ئەمما لېكىن ـ زە ··· يۇرت ئىچىگە كىرگەندە چاتاق چىقىدۇ !

ھېيىزەممۇ شۇ خىيالدا ئىدى :

— ئۇنداق بولسا ، سەن ئۇنى بىر ئامال قىلىپ تۇتۇپ تۇر ، مەن ئاغزى ـ بۇرنىغا لۆڭگە قوياي !— ھېيىزەم شۇنداق دەۋېتىپ ئويلىنىپ قالدى ،— ئۇ خېلىدىن بېرى بىر نەرسە يېمىدى ، ئۇسسۇزلۇقمۇ ئىچمىدى ، سالامەتلىكىدىن چاتاق چىقماس ـ ھە ! ؟

— بىرنەچچە كۈن تاماق يېمىگەنگە ھېچنېمە بولمايدۇ ،— دېدى ھۇسيىن پاقا ئېرەنسىز ھالدا ،— ئەمما ـ زە ··· ھوشىدىن كەتكەندىن كېيىن ، ئاغزىغا ئانچە ـ مۇنچە سۇ تېمىتىپ تۇرۇڭ ، ھاۋا ئىسسىق ، سۇسىراپ قالسا بولمايدۇ .

ئۇلار دېگىنى بويىچە ، خىسلەتنى خېلى تەستە يەنە ھوشسىز-لاندۇردى . بۇ چاغدا خېلى كەچ كىرىپ قالغانىدى . پايانسىز چۆللۈكنىڭ سەللا سالقىن چۈشكەن كەچقۇرۇنى ئۆز ئاسايىشلىقى بىلەن گۈزەللىكىنى كۆرسەتكەنىدى . مەيىن شامال قاغجىرىغان دالا باغرىنى كېزەتتى ، كۈن بويى ئىسسىقتىن ئۆزىنى دالدىغا ئالغان چۆل قۇشلىرىنىڭ نەغمىسى ئەۋجىگە چىققانىدى . يىراقتىكى تاقىر دۆڭلۈكنىڭ ئارقىسىغا پاتقان قۇياشنىڭ ئاداققى نۇرلىرى تېخىچە ئاسماننىڭ بىر چېتىنى يورۇتۇپ تۇراتتى ، كۆكنىڭ ئۇ يەر ـ بۇ يەرلىرىدە لەيلەپ يۈرگەن بوزامتۇل بۇلۇت پارچىلىرى ئاستا ـ ئاستا چەكسىز بوشلۇق قەرىگە سىڭىپ كېتىۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى···

پىشۇرۇلغان گۆش بىلەن نان يەپ ، مىنېرال سۇ ئىچىپ ئولتۇرغان ھۇسيىن پاقىنىڭ كۆزى ئىسسىق ، پاكىز چەشمە قۇم ئۈستىدە بىھوش ياتقان خىسلەتنىڭ نازۇك بوي ـ بەستى بىلەن چىرايلىق ھۆسن ـ جامالىغا چۈشكەندە ئۆزىنى تۇتالماي قالدى . قىز بەئەينى سۇزۇك قاشتېشىدىن ياسالغان ھەيكەلدەك شۇنداق

جەزبىدار ، شۇنداق جەلپكار ھالەتتە يېنىك تىنىپ ياتاتتى . ھۇ-
سىيىن پاقىنىڭ تەلۋە ، قارام يۈرىكى — دىرغىغان بۇقىدەك
ئەسەبىي ھالەتكە كەلدى ، ئۇنىڭ شەھۋىتى كۈچىيىپ ، كۆزلىرى
غىلايغاندى . ئۇنىڭ نىيىتى بۇزۇلدى ، تومۇرلىرى چىڭقىلىپ ،
دانىخورەك باسقان يۈزى كۆبجىدى . ئۇ ھېپىزەم بىر نەرسە ئې-
لىش ئۈچۈن ماشىنا تەرەپكە كەتكەن پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ،
خىسلەت تەرەپكە ئاستا-ئاستا سىلجىپ كەلدى ۋە ئۇنىڭ يۈزىنى ،
كۆكسىنى سىلاپ ، ئەمدى سۆيۈشكە تەمشىلىۋىدى ، ھېپىزەمنىڭ :
— تۇمشۇقۇڭنى تارت ، ئەخمەق ! — دەپ چالۋاقىغان ئاۋا-
زىدىن چۆچۈپ مەقسىتىگە يېتەلمىدى ، ئەمما ئۇ خىسلەتتىن كۆ-
زىنى ئۈزمەي غۇدۇرىدى :
— يېڭى كۈپىنىڭ سۈيى تاتلىق بولىدۇ ، دېگەن گەپنى ئاڭلى-
مىغانمىدىڭ ، ھېپىزەم ئاچا ؟ !
— سەنمۇ ساياق يۈرگەن تاياق يەيدۇ ، دېگەن گەپنى ئاڭلى-
مىغانمىدىڭ ، ھۇسىيىن ئۇكام ! ؟— دېدى ھېپىزەممۇ ئۇنىڭغا
سوئال نەزىرى بىلەن تىكىلىپ ، — بىلىپ قوي ، بۇ مالنىڭ
باھاسى ئۆرە ، سەن چېقىلىپ قويساڭ ، ئالتۇن جام ھېجىر تاۋاقىا
ئايلىنىپ قالامدۇ ، ئەخمەق ! بىز ئۇنى ئۆز پېتى ئۇرۇمچىدىكى
خوجايىنىنىڭ قولىغا تاپشۇرمىساق زىيان تارتىمىز ! ...
ھۇسىيىن پاقا ئارماندا قالدى ، ھېپىزەم گەرچە ئايال كىشى
بولسىمۇ ، ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلىمىسا بولمايتتى . چۈنكى ، ئۇ
خوجايىنى - دە ! ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلىمىسا ، ھازىرقى شوپۇرلۇق
خىزمىتى بىلەن ، جاپا چەكمەيلا لوق - لوق كېلىۋاتقان پۇللاردىن
قۇرۇق قالاتتى . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئىككى - ئۈچ قېتىم مەستلىك-
تە مۇشۇكتەك سۈركىلىپ كەلگەن ھېپىزەمگە چېقىلىپ ، ئۇنىڭ
كىچىك ئاشنىسى بولۇپ قالغان يەرلىرىمۇ بار ئىدى . بۇ ئىش
گەرچە ھۇسىيىن پاقا ئۈچۈن بىردەملىك كۆڭۈل خۇشى بولغان
بولسىمۇ ، ئەمما ھېپىزەم ئۈچۈن ئاسان ئۇنتۇغىلى بولمايدىغان

شىرىن تۇيغۇغا ئايلىنىپ كەتكەندى . شۇڭا ، بۇگۇن ئۇنىڭ ئوسما قويغان قاشلىرى بىلەن سۈرمە تارتقان كۆزلىرى باشقىچە نۇرلىنىپ كەتكەندى ...

— كۆنداشلىكىڭىز تۇتتى ـ ھە !— دېدى ھۆسىيىن پاقا يولغا چىققاندىن كېيىن خەرگەي ئاۋازىدى غۇدۇدۇك چىقىرىپ ،— ناھايىتى بىردەم كۆزىڭىزنى يۇمۇپ تۇرسىڭىزلا يۇتىدىغان ئىش ئىدى...

— خوتۇن كىشى دېگەن پىششىق ئاش ، قورسىقى ئاچقان ھەرقانداق ئەر كىشىنىڭ يېگۈسى كېلىدۇ ، شۇنداقمۇ ؟ !— دېدى ھېپىزەم ئۇنىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە قاراپ ، — بىزمۇ ، خېلى ـ خېلى قىزلاردىن قېلىشمايمىز . خوتۇن كىشى دېگەن بەش تارلىق تەمبۇرگە ئوخشايدۇ ، ئۇستىنىڭ قولىغا چۈشسە بۇلبۇلدەك سايرايدۇ ، نائۇستىنىڭ قولىغا چۈشسە ھۇۋقۇشتەك ھۇۋلايدۇ !...

ھېپىزەمنىڭ قاش ـ كۆزلىرىنى ئوينىتىپ ، تەنناز خېنىم-لاردەك ھۆسلە ـ سۈلكەت بىلەن ئېيتقان گەپلىرى ھۆسىيىن پاقىنىڭ كۆڭلىگە سۇ يۇگۇرتۇپ قويدى .

— قېنى ، بۇلبۇلدەك سايرامدۇ ، ھۇۋقۇشتەك ھۇۋلامدۇ ، قونالغۇغا بارغاندا كۆرەرمىز !— دېدى ھۆسىيىن پاقا ئاغزىنى تامشىتىپ .

ماشىنا سۈرئىتىنى تېزلەتتى ، خىسلەت بېشىنى ھېپىزەمنىڭ قۇچىقىغا قويۇپ ، بىھوش ھالەتتە تەۋرىنىپ ياتاتتى ...

ئۇ ، شۇنىڭدىن كېيىنكى ئىشلارنى زادىلا ئەسلىيەلمىدى . ئۇرۇمچىگە قاچان كەلدى ، ئۇ يەردە كىمنىڭ قولىغا ئۆتتى ، قانچە كۈن تۇردى ، ئۇ يەردىن گۇاڭجۇغا قانداق كەلدى ، ئايروپىلاندىمۇ ، پويىزدىمۇ ، ماشىنىدىمۇ ... ئېنىق بىلەلمىدى ، گويا ھەممە نەرسە ئۇنىڭ ئۇچۇن چۈشتەك ، ئويغانسىلا ھەممە ئىش ئۆز ئەكسىگە كېلىدىغاندەك خىرە ـ شىرە سېزىم ئىچىدە يۈردى . بەزى

چاغدا رەسمىي ھوشىغا كەلگەندە بولسا، ئازاب ۋە ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە ئۆرتەندى، ئالەم ئۇنىڭ كۆزىگە قاراڭغۇ كۆرۈنەتتى، ھەممە ياقتىن بەختسىزلىك يوپۇرۇلۇپ كېلىۋاتقانغا ئوخشايتتى! ...

2

يەنە بىر تاڭ ئاتتى ...

بۇ كاتتا شەھەرنىڭ كوچىلىرىنى قۇياش نۇرەپشان قىلدى. شەھەر ئادەتتىكى ھاياتىنى باشلىدى، تىنىم بىلمەس ئادەملەر تىرىكچىلىك پېيىگە چۈشتى، ئۇلار ھەر تەرەپكە — بازارغا، رەستىگە، ئىدارە ـ جەمئىيەتلەرگە شىددەت بىلەن ئاقاتتى. ھەتتا تۈنۇگۈنكى دىۋانە ـ قەلەندەرلەرمۇ ئۆز جايلىرىنى ئىگىلەشكە باشلىدى. قىسقىسى، بۇ ئەزىم شەھەردە ھايات يەنە سوپۇنچىنىڭ داش قازىنىدەك قايناشقا باشلىغانىدى ...

مانا شۇ قايناق شەھەرنىڭ كۈنچىقىش تەرىپىدە قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان «قۇياشلىق ئارال ئارامگاھى» يىراق ـ يېقىندا خېلى داڭقى بار، رېستوران، ياتاق ۋە ئىشرەتخانا بىر گەۋدە قىلىنغان ھەشەمەتلىك جاي ئىدى. بۇ يەرنىڭ خېرىدارلىرى ئاساسەن «ئاق ياقىلىق» بايۋەچچىلەر بىلەن چەت ئەللىكلەر ۋە بىر قىسىم ئىشرەتخور كىشىلەر ئىدى.

خىسلەت بۇ يەرگە ئېلىپ كېلىنگەن تۈنجى كۈنى كەچتە يېرىم بىھوش ھالەتتە ئىدى. ئۇنى كىملەردۇر يۆلەشتۇرۇپ بىر ئۆيگە ئەكىردى، ساپاغا تاشلىدى، ئۇ تىك ئولتۇرالماي قىيسىيىپ قالدى. شۇ ئارىدا، ئۇ كىملەرنىڭدۇر بىر نەرسە ئۇستىدە قىزغىن سودا قىلىشىۋاتقانلىقىنى خىرە ـ شىرە ئاڭلىدى. قاندداقتۇر خەنزۇچە «ھېيىزەم ... ماشىنا ... ياش، گۈزەل ... ئايروپىلان ... پۇل ... » دېگەندەك گەپلەر بولۇندى. ئاخىرىدا،

www.uyghurkitap.com

ئەللىك مىڭ يۈەن دېگەن سان بىرنەچچە قېتىم تەكرارلانغاندىن كېيىن سۆھبەت تىنجىپ قالدى ، كىملەردۇر ئۆيگە كىرگەندەك ، چىققاندەك شىپىر ـ شىپىر ، پىچىر ـ پىچىر ئاۋازلار بىردەم كۆپەيدى . ئالاھازەل قانچىلىك ۋاقىت ئۆتكەنلىكى خىسلەتكە ئې-نىق ئەمەس ، بىر چاغدا بىر ئەر كىشى ئۇنىڭ بېشىدا پەيدا بولدى ۋە ساپ ئۇيغۇر تىلىدا ناھايىتى ئېنىق قىلىپ : «مانا بۇ يەر سېنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى جەننىتىڭ بولىدۇ ، خىسلەت ! جەننەت-كە كۆنمەيدىغان كىم بار ؟ خەيرخوش ، ئامىتىڭ كەلگەي ! ... » دېدى غالىبانە قىياپەتتە . خىسلەت كۆزلىرىنى تەستە ئېچىپ ، ئۇرۇمچىدە چالا ـ پۇچۇق كۆرگەن بورۇنلۇق ، كەكلىك قاش ، قاپقارا چاچلىرى پارقىراپ تۇرىدىغان ، ئەمما ئاق چوقۇر سۆرۈن تەلەتنىڭ يۈزىگە پۈتۈن كۈچ ـ مادارىنى يىغىپ قاتتىق تىكىلدى . ئۇنىڭ مۆڭگۈ تولغان مەسۇم قاراشلىرىدا قانداقتۇر بىقۇۋۇللۇق بىلەن بىللە ئاللىقانداق غەزەپ ۋە چوڭقۇر زۇلمەت چۆكۈپ ياتاتتى ...

خىسلەت ئىككى كۈنگىچە ئايرىم بىر ئۆيدە ئالاھىدە مۇھاپى-زەت بىلەن كۈتۈلدى . ئۇ تاماقتىنمۇ تۈزۈك يېمەي ، ھالسىز ، ئۈمىدسىز ھالدا ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلاپ ياتتى ، بارماقلىرى تارتىشىپ قالغاندەك ، ئەدىيالنى ، يوتقاننى توختىماي مىجىقلايت-تى .

«مەن ئاخىر مۇشۇ كۈنگە قالدىممۇ ! ؟ — دەپ ئويلايتتى ئۇ ھەسرەت ـ نادامەت بىلەن ، — مەن راستتىنلا بۇ قارغىش تەگكۈر جايدا ، مۇشۇ ناتونۇش ، بىگانە ئادەملەر ئارىسىدا قېقىندى ـ سوقۇندى بولۇپ ، مەجبۇرىي ئىشقا سېلىنىپ ، خور-لىنىپ ، بۇ رەھىمسىزلەرنىڭ ئويۇنچۇقىغا ئايلىنىپ قالد-مەنمۇ ؟ ! بۇ دوزاختىن قۇتۇلۇپ ، ئەركىنلىككە ئېرىشىشتىن راستتىنلا ئۈمىد يوقمۇ ؟ ! ... — ئۇ بىردىنلا كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈپ ، ئىشەنچ بىلەن ئۆزىگە تەسەللى بەردى ، — ياق ، ياق !

ئىشەنمەيمەن ، جاھاننىڭ ھەممە يېرى بۇنداق قاراڭغۇ ئەمەس ، ھەممە ئادەم مۇنداق ئەسكى ئەمەس ! بولمىسا بۇ جاھان ئاللىقاچان ئۆڭتەي - توڭتەي بولۇپ كەتمەمتى ! ··· قانۇن بار ، ئادالەت بار ، ياخشى ئادەملەر بار ! ئۇلار مېنى قوغدايدۇ ، ئەركىنلىككە ئېرىشتۈرىدۇ !··· »

ئۇ ، شۇنداق ئويلىغىنى بىلەن ، ئەمما ھازىر ئۆزى بىناۋا ، بىداۋا بىر تۇتقۇن ئىدى . ئاتا - ئانىسىنىڭ ئىللىق باغرىدا ئۆتكۈزگەن ئەركىن ، قۇۋناق كۈنلىرى نەدە قالدى ؟ ! قېنى ئەمدى دۇنيا بىر ئايلانسۇن - يۇ ، ئۇ كۈنلەر يەنە قايتىپ كەلسە ! ھەيھات··· باللىق ، ياشلىق بىر دەريا — ئاقتى ، كەتتى ! مىڭ ئەپسۇس ، يەنە قايتمايدۇ ! تەقدىر··· تەقدىرمىش !··· نېمە چارە ، ياشاش كېرەك . ھەي !··· شۇمۇ ياشاشمۇ ! ؟ ياشاش ئەمەس ، ئازاب - ئوقۇبەت ، كۆز يېشى ، خورلۇق···

ئۇ ، سىرتتىن قارىغاندا شۇنچىغا رازىدەك كۆرۈنىدۇ ، ئەمما كۆڭلى قاراڭغۇ ، پەيت كۈتىدۇ ، بۇ يەردىن تېزرەك قۇتۇلۇشنى ئويلايدۇ ! ···

ئۈچىنچى كۈنى خىسلەتنى توققۇزىنچى قەۋەتنىڭ بىر بۇلۇڭىدىكى ئۈچ كىشىلىك ياتاققا ئورۇنلاشتۇردى . ياتاق تار ، قاراڭغۇراق ئىدى ، دېرىزىسى كىچىك ھەم تۆمۈر پەنجىرىلىك بولغاچقا ، كۈن نۇرى تازا چۈشمەيتتى . ئەمما ياتاق قىزلارغا خاس رومانتىك ھەم رەتلىك سەرەمجانلاشقانىدى . خىسلەت بۇ يەردە نازاكەت ۋە جەننەت ئىسىملىك ئىككى قىز بىلەن ياتاقداش بولدى .

يېڭى يەردە يېڭى ئادەملەرنى بىلىۋېلىش ئانچە ئاسان ئەمەس . ئەمما ، خىسلەت بۇ بىرنەچچە كۈن ئىچىدە خېلى ئادەملەرنى ، خېلى ئىشلارنى بىلىپ قالدى ، بۇ جەرياندا ئۇنىڭ كۆزلىرى نېملەرنى كۆرمىدى ، قۇلاقلىرى نېملەرنى ئىشىتمىدى ! لېكىن ئادەم ئالىسى ئىچىدە دېگەندەك ، بۇ خەقنىڭ كۆڭلىدىكىنى تولۇق چۈشىنىپ بولغىلى بولامتى ! ···

شۇڭا ، خىسلەت دەسلەپكى ئىككى ـ ئۈچ كۈنگىچە بۇ ياتاقتا خۇددى باشقا قوتانغا كىرىپ قالغان قويدەك قىسىنىپ ، ياتسىراپ يۈردى .

كۈن ئۆتكەنسېرى كۆڭۈلنىڭ تېگى كۆرۈنىدۇ ، دېگەن گەپ بار ، خىسلەت ھەپتە ـ ئون كۈن ئىچىدە بۇ ئىككى ياتاقدىشىنىڭ ئەھۋالىنىمۇ ئاساسەن چۈشىنىپ بولدى .

نازاكەت ئېگىز ، زىلۋا بوي ، بادام قاپاقلىرى ئاستىدىكى قارا كۆزلىرى كۈلۈپ تۇرىدىغان ، دومىلاق يۈز ، يۇپقا تېرىلىرى ئاپ-ئاق كەلگەن ئوماق قىز ئىدى . ئۇنىڭغا قارىغان ئادەمنىڭ ئامراق-لىقى ، ھەۋسى كېلەتتى . ئۇ يېقىندا چاچلىرىنى ئالىتاغىل بو-ياپ ، بۇرنىنىڭ سول پەررىكىگە ھىندى قىزلىرىدەك ئاق ياقۇت مونچاق ئورنىتىۋالدى ، بۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ يۈزىدە كىشىلەرنىڭ مەيلىنى تارتىدىغان يەنە بىر نۇرلۇق نۇقتا پەيدا بولغانىدى .

نازاكەت بۇنىڭدىن بىر يىل بۇرۇن ئۈرۈمچىدىكى مەلۇم ئالىي مەكتەپنىڭ ئۈچىنچى يىللىقىدا ئوقۇيدىغان خېلى ئىجتىھات-لىق ئوقۇغۇچى ئىدى . ئەمما ئۇنىڭ دەۋرگە ماسلىشىش ئېڭى كۈچلۈك بولغاچقا ، مەكتەپتىكى بىر تۈركۈم مودا قىزلارغا ھە-ۋەس قىلاتتى ، ھەۋەس ئاخىر ئۇنى ئۇلارغا يېقىنلاشتۇردى ، يەنە شۇ ھەۋەس ئۇنى ئاشۇلاردەك كىيىنىشكە ، ئاشۇلاردەك ئەر-كىن ـ ئازادە يۈرۈشكە رىغبەتلەندۈردى . ئەمما ئۇنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالى بۇنداق «ھەشەم ـ دەرەم» گە يار بەرمەيتتى ، ئائىلىسى ئۇنى ئاران ئوقۇتۇپ كېلىۋاتاتتى . لېكىن ئۇنىڭ «مودا شەيتى-نى» بۇنىڭغا تەن بەرمىدى ، شەيتان ئۇنى ھەمىشە ۋەسۋەسىگە سېلىپ بىئارام قىلاتتى . شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە ، ئۇ تاسادى-پىي ئەھۋالدا ، ئانارەم ئىسىملىك بىر قىز بىلەن تونۇشۇپ قال-دى . بۇ قىز ئانچە چىرايلىق بولمىسىمۇ ، ئەمما بوي ـ بەستى قاملاشقان ، ئۆزى يېقىشلىق ، بەئەينى قورچاقتەك ياسىنىپ يۈر-دىغان ، خۇلقىمۇ ، شېرىن سۆزلۈكىمۇ ئۆزىگە يارىشىدىغان چالا

چوكان ئىدى . ئۇ ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان بىر تىجارەتچى يىگىت بىلەن توي قىلىپ ، يەتتە ئايدىن كېيىن ئاجرىشىپ تۇل قالغاندى ، ئىبرى باشقا بىر قىزغا بۇزۇلۇپ ، ئىچكىرىگە كىرىپ كەتكەنىدى . بۇ چوكان ھازىر شەھەرنىڭ ئاۋات رەستىسىدە بىر كىيىم ـ كېچەك دۇكىنى ئېچىپ ، ئۆز تۇرمۇشىنى قامداپ كېلىۋاتاتتى . نازاكەتمۇ ئۇنىڭ بىلەن مانا شۇ دۇكاندىن يېڭى مودا كىيىملەرنى ئېلىش باھانىسىدە تونۇشۇپ قالغانىدى . ئۇلار قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا ، خېلى قەدىناس ھەم سىرداش دوستلاردىن بولۇپ قالدى . چۈنكى ، ئىككىسىنىڭ مىجەز ـ خۇلقى ، ئارزۇ ھەۋەسلىرى بىر ـ بىرىگە ماس ئىدى...

شۇ كۈنلەردە نازاكەت بۇ تىجارەتچى دوستى بىلەن خېلى كۆپ سورۇنلارغا باردى ، خېلى كۆپ ئادەملەر بىلەن تونۇشتى . بۇنىڭ ئىچىدە گەجگىسىگە غوجمەك چاچ قويۇپ ، رېستورانلاردا مودا ناخشا ئېيتىپ يۈرىدىغان يالقۇن ئىسىملىك بىر يىگىت نازاكەتنىڭ پېيىگە چۈشتى ...

قىز بالا بالاغەت يېشىغا يەتكەندە ، دۇنياغا ھېرىس ، ئېتىبارغا ھېرىس بولۇپ قالىدۇ . ئۆزىنى ئېچىلىش ئالدىدا تۇرغان گۈلگە قىياس قىلىدۇ : كۈندۈزى قۇياش ، كېچىسى ئاي ، سەھەردە سالقىن شامال ، ھەتتا دەريادا ئاققان سۇلارنىمۇ ماڭا قارىسۇن ، دەيدۇ . نازاكەتمۇ شۇنداقلاردىن ، توغرىراقى ، شۇنداق جەريانىنى بېشىدىن كەچۈرۈۋاتقانلاردىن ئىدى . ئۆزىمۇ چىرايلىق ، كۆزگە يېقىن ئىدى . چوڭلارنىڭ ھەۋەس بىلەن قاراشلىرىدىن ، ياشلارنىڭ گاھ ئاشكارا ، گاھ يوشۇرۇن ئىلتىجالىرىدىن لەززەتلىنەتتى . بۇلارنىڭ ئىچىدە يالقۇن ئۇنىڭ كۆزىگە ھەم كۆڭلىگە يېقىنراق ئىدى . دەسلەپ ئۇنىڭ ناخشىسىغا قىزىققان بولسا ، كېيىن ئۇنىڭ ئۆزىگە قىزىقىپ قالغانىدى . ئۇلار نۇرغۇن سورۇنلاردا — رېستوران ، ئارامگاھ ، دىبا ، كالائوكې دېگەندەك يەرلەردە كۆپ بىللە بولدى ، يالقۇن مەردلىك بىلەن پۇل خەجلىدى ، كۆڭلىنى

www.uyghurkitap.com

بىلدۈردى ، ھەتتا بەزىدە ھاراق ئىچىۋېلىپ ، كۆز يېشى ئىچىدە سۆيگۈ ئىزھار قىلدى ...

كۈنلەر ئەنە شۇنداق گۈزەل ئەسلىمە، شېرىن خاتىرىلەر ئىچىدە تېز ئۆتۈشكە باشلىدى .

ئەسلىمە ، خاتىرىلەر ئادەمگە ئىككى خىل تەسىر قىلىدۇ : بىرى ، ئەسكە ئېلىنىش بىلەن تەڭ گويا پۈۋلەپ ياندۇرۇلغان چوغدەك يېلىنجاپ ، سۇۋۇشقا باشلىغان كۆڭۈلنى قايتىدىن ياندۇرۇپ ھاياجانلاندۇرسا ؛ ئىككىنچىسى ، گويا ساقىيىۋاتقان يارىغا تەگكەن تىغدەك ئازاب بېرىدۇ ، ئۆكۈندۈرىدۇ ! ئەمما نازاكەت مۇنچىدا يېشىنىۋېتىپ ، يالقۇن بىلەن كۆپ قېتىملىق ئۇچرىشىشلارنى بىرمۇ بىر ئەسلىدى ، ئەسلىدىيۇ ، ياكى ھاياجانلانمىدى ، ياكى ئۆكۈنمىدى . پەقەت تىرناقلىرى لاكلانغان پۇتلىرىدىن تارتىپ ، دىڭگىدە كۆتۈرۈلۈپ قالغان كۆكسىلىرىگىچە مەمنۇنىيەت بىلەن كۆزەتتى ، ئۇنىڭ ۋۇجۇدى بىلىپ بولماس تۇيغۇلار قوينىدا ئەسەبىيلەشمەكتە ئىدى : «ھە ، ھۆسن - جامالمۇ بىر دۆلەت ئىكەن ... بۇنداق گۈزەللىك ھەممە ئادەمگە نېسىپ بولىۋەرمەيدۇ ! يالقۇن ئۆلگۈرمۇ قىلغىلى قىلىق تاپالماي قالىدۇ ، ھەتتا پۇتلىرىمنى سۆيۈشكە تەييار !... قانداق قىلاي ، جاھاندارچىلىقنىڭ يولى كۆپ ئىكەنغۇ ! بىر تىيىنگە زار بولۇپ سارغىيىپ - تاتىرىپ ياشىغۇچە ، ئۆز مۈلكۈمنى ئۆزۈم ئىشلىتىپ خاندەك ياشىمايمەنمۇ ! ؟ يالقۇن مېنى ئۆلگۈدەك ياخشى كۆرىدۇ ، ئۇ بەربىر مېنىڭ ! ... »

شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە ، يالقۇن ئۇنى كاتتا بىر رېستورانغا كەچلىك تاماققا تەكلىپ قىلدى ، نازاكەت خۇشاللىق بىلەن باردى . ئۇلار ھەرخىل نازۇنېمەتلەر بىلەن غىزالانغاچ ، چەت ئەلنىڭ ئالىي قىزىل ھارىقىدىن ئىچىشتى ، ھاراق ئىچىشلىك ، شېرىن ئىدى . نازاكەتنىڭ گېلىدىن ئۈچ رومكا ئۆتكەندىن كېيىن ، بەدىنى قىزىپ ، يۈرىكى ئويناپ ، يېنىدىكى يالقۇننىڭ بەزى

ھەرىكەتلىرىدىن نېزىقاپ كەتمىدى···
قايتىدىغان چاغدا ئۇ زادى بولالماي قالدى ، بۇ ھالدا مەكتەپ-كە قايتىشمۇ قۇلايسىز ئىدى . يالقۇن ئۇنى رېستوراننىڭ ئۈستى-دىكى مېھمانساراي ياتىقىغا بىرنەچچە سائەت ئورۇنلاشتۇرۇپ ، كەيپىنى يەشمەكچى بولدى ، بۇنىڭغا نازاكەتمۇ رازى بولدى .
يالقۇن ياتاقنى ئاچقۇزۇپ ، نازاكەتنى كارىۋاتقا ياتقۇزدى ، ئۆزى ساپادا ئولتۇرۇپ تاماكا چەككەچ ، ئۇنىڭ گۈزەل رۇخسارى-نى تاماشا قىلدى . ئاستا - ئاستا نازاكەتنىڭ مەسۇم سىياقى ، بەدىنىدىن تارىغان خۇشبۇي ھىد يالقۇننى ھاياجانلاندۇرۇپ ، كەي-پىنى يەشتى ، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا بىر خىل بېسىلغۇسىز ئىشتىياق ئويغىنىپ ، ئۇنى قارام ، تەلۋە ھالەتكە كەلتۈرۈپ قويدى . ئۇ ئاستا شىپىرلاپ كېلىپ ، نازاكەتنىڭ يۈز - كۆزلىرىنى سىلى-دى ، مەڭزىگە ، ئاغزىغا سۆيدى ، ئۇ يەر - بۇ يېرىنى يېنىك مۇجۇپ غىدىقلىدى ، نازاكەتتە بىر خىل يېقىملىق ئىنكاس بىلەن زەئىپ قارشىلىقتىن باشقا ئالامەتلەر كۆرۈلمىدى . يالقۇن ئاخىر يېشىنىپ ، ئۇنىڭ يېنىغا چىقىپ ياتتى ···
مانا شۇ كۈنى كېچىدە ، خىش قېلىپتىن چىقىپ كەتتى . ئەمدى ئۇنى نېمىگە ئىشلەتسە بولۇۋېرەتتى !
قىز بالا بەئەينى ياۋا گۈلگە ئوخشايدۇ . ئۇ قانچىلىك كۆزگە يېقىن بولمىسۇن ، ئەمما ئۇنىڭ ئۆتكۈر تىكىنى ، تىكەنلىك بەرگ-لىرى بولىدۇ . شۇڭا ، ھەرقانداق ئادەم ئۇنىڭغا ئېھتىيات بىلەن يېقىنلىششقا مەجبۇر بولىدۇ . ئەمما چوكان بولسا ئۇنداق ئەمەس ، ئۇ بەئەينى قايچا تەگكەن ، تىكەنلىرى قىرقىلىپ ، پۇراشقا ئەپلىك قىلىنغان گۈلگە ئوخشايدۇ . شۇڭا ، ئۇنىڭغا قارايدىغانلار ، پۇراشقا قىزىقىدىغانلار كۆپ بولىدۇ !···
نازاكەت ھازىر دەل ئاشۇنداق كىشىلەر كۆپ قارايدىغان ، ھىدلاشقا ئىنتىلىدىغان تىكەنسىز ، پۇراقلىق گۈلگە ئايلىنىپ قالغانىدى .

www.uyghurkitap.com

ئۇنىڭ يالقۇن بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى ئۇزۇنغا بارمىدى . ئىشقۋازلىق ئويۇنلىرى خۇددى گۇرۇلدەپ يانغان گۇلخانغا ئوخشايدۇ . كىمنىڭدۇر كۆكسىنى مەلۇم ۋاقىت ئىسسىتىدۇ ، ئوتلۇق تىللىرى بىلەن ئۇنىڭ ھېس - ھاياجانلىرىنى قوزغىتىدۇ . ۋاھالەنكى ، ئۇزۇنغا بارماي ئىشق ئاتەشلىرى ئۆچۈپ ، ئوتىنى سوغۇق كۈل باسىدۇ ، ئىشق ئويۇنلىرىمۇ بۇ چاغدا پايانىغا يېتىدۇ ! ...

نازاكەت دەل شۇنداق قىسمەتكە دۇچار بولدى ، يالقۇن ئۇنىڭ بىلەن بىر مەزگىل كۆڭۈل ئېچىپ ، ئاخىرىدا بىراقلا تاشلاپ كەتتى . شۇ چاغدا ئۇ ، كۆرۈنۈشتە خاتىرجەم بولغىنى بىلەن ، ئەمما قەلبىنى غەلىتە-تۇيغۇلار بىسەرەمجان قىلدى ، ۋۇجۇدىدا ئادەمنى ھەدەپ يىغلاشقا ، قارغاشقا ئۈندەيدىغان كۆڭۈلسىز ئەسلىمىلەر بىلەن بىللە بالاغەتكە يەتكەن قىزنىڭ تۇنجى سۆيگۈسىدەك تاتلىق ھېسلار ئارىلاش - چۇرۇلاش بولۇپ كەتكەنىدى . مانا شۇنىڭدىن كېيىن ، نازاكەت ئەرلەرگە ئومۇمەن ئىشەنمەي قويدى ، بەختسىز بولۇپ قېلىشىدا ئۆزىنىڭ ئەيىبى بارلىقىغا قارىماي ، ھامان ئەركەكلەردىن نەپرەتلەندى . نەزىرىدە ، ئۇلار پەقەت ئۆزلىرىنىڭ راھەت - پاراغەتلىرى ئۈچۈن ، شەھۋانىي ئىستەكلىرىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن قىزلارنى خالىغانچە ئوۋلايتتى ، ئالدايتتى . شۇڭا ئۇ ، بىر مەزگىل جىمغۇر ، چۈشكۈن بولۇپ قالدى . بۇنى سەزگەن ئانارەم بىر كۈنى ئۇنى قېقىتىپ مۇنداق دېدى :

— ئەمدى سەن بىرسى تاشلاپ كەتتى دەپ ، مەيدەڭنى مۇزغا يېقىپ ياتماقچىمۇ ؟ ! ئەر خەق دېگەن ئۈلگۈرلەر ھەر قەدەمدە خىيانەت قىلىدىيۇ ، نېمىشقا بىزدىنلا ۋاپا تەلەپ قىلىدىكەن ؟ ! تۇكۇر ئۇلارنىڭ ھەممىسىگە ! بۇگۈندىن باشلاپ بېشىڭنى ئۆزۈم ئوڭلايمەن . شۇنداق كېلىشكەن ، پۇلدار يىگىتلەرنى تېپىپ بېرەيكى ، يالقۇن دېگەن شاخ سانىغۇچ ھەسەتتىن يېرىلىپ ئۆلسۇن !...

دەرۋەقە ، ئۇ سۆيگەن ئادەم قارا كۆكۈل ، ئەبلەخ چىقتى ، كېيىن بىلسە ، ئۆزى يالقۇننىڭ كۆكۈل خۇشى ئۈچۈن ، ئۇنىڭ دامىغا چۈشكەن بىر قورچاق ئىكەن ! لازىم بولغاندا ، يالقۇن ئۇنىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىپ پەرۋانە بولدى ، پۇل دېگەننى غازاڭدەك خەجلىدى ، نېمە دېسە تەييار قىلدى ، ئەمما كېيىن بەئەينى بىر پارچە پاخشە خىشنى چۆرۈۋەتكەندەك ئاسانلا تاشلاپ كەتتى ، قارد- سىنى كۆرسەتمىدى ! شۇڭا ، نازاكەت ئۇنىڭدىن ئۆچ ئېلىشقا ئېرىشسە ، ئەلەمزادە قەلبى ئاز - تولا تەسكىن تېپىشى مۇمكىن ئىدى . شۇ جەھەتتىن بولسىمۇ ، دوستى ئانارەمنىڭ گەپلىرى ئۇنىڭغا ياقتى ...

شۇنداق قىلىپ ، نازاكەت ئەيش - ئىشرەت قاينىمىغا يېڭد- ۋاشتىن شۇڭغىدى .

كۆكۈلدە ئوت يانسا ، ئۇنىڭ چوغى تىلدا ، يالقۇنى يۈزدە كۆرۈنىدۇ :

قايسىبىر يىگىت نازاكەتكە ئىشق - مۇھەببەتتىن سۆز ئاچ- سا ، يەنە قايسىبىرى ھەرخىل كەچلىك سەيلىلەرگە ، كىنو - تىياتىرلارغا تەكلىپ قىلاتتى . بۇنداق خېرىدارلىق نازاكەتكە خۇشياقاتتى ، چىرايىدا نۇر ۋە كۈلكە پەيدا قىلاتتى . ئۇ ھەمد- شە : «نېمە بوپتۇ ، مۇھەببەت دېگەن پەقەت كۆكۈلگىلا تۈگۈپ يۈرىدىغان بۇيۇم ئەمەسقۇ ! ئۇ بىر غۇنچە ، ئۇنى ھەرقانداق ئادەم ئېچىلدۇرۇشى ، ياشنىتىشى ، ئۇنىڭ ھىدىدىن لەززەتلىنىشى كېرەك ! ... » دەپ ئويلايتتى ۋە بۇرۇن ئوقۇغان ئىشق - مۇھەب- بەت كىتابلىرىنىڭ تەسىرىگە بېرىلىپ ، ئۆز - ئۆزىگە خىتاب قىلاتتى : «ئەينى زاماننىڭ زۇلۇمى ، جاھىل ئاتا - ئانىلارنىڭ تەلۋىلىكى بىلەن نۇرغۇن لەيلىلەر ، شېرىنلەر ، ئۇزرا بىلەن زۆھ- رەلەر مۇھەببەت غۇنچىسىنى ئېچىلدۇرالمىدى ، ئۆزلىرىنىڭ مەجنۇن ، پەرھات ، ۋامۇق ۋە تاھىرلىرىغا ئېرىشەلمىدى ! ئەمدى مەنچۇ ؟ ! ئەمدى مەنمۇ ئاشۇلاردەك مۇھەببەتنىڭ لەززىتىنى تېتد-

ماي ھىجراندا ، پىراقتا ئۆتۈپ كېتىمەنمۇ !؟ ياق ، ياق ! تاللاپ يەيدىغان ، تاللاپ كىيىدىغان زامان بۇ . مۇھەببەت ئەركىن ، ھەشەمەت ئەركىن ! يىگىتلەر خۇددى كېپىنەكتەك خالىغان گۈللەرگە قونالايدىكەن ، قىزلار نېمە ئۈچۈن خالىغان كېپىنەكلەرنى ئۆزىگە تارتىپ قوندۇرالمايدۇ !؟»

نازاكەتنىڭ كۆڭلى گويا كەڭ يېيىلغان بىر تور ئىدى ـ يۇ ، ئۇنىڭغا ئىلىنغان ، تېپىچەكلەپ قالغان ھەرقانداق مۇھەببەت قۇشىنى ئۇچۇرماقچى ، ئۇلاردىن يەتكۈچە ھوزۇرلانماقچى ئىدى ! ...

ئادەم بۇگۈنى بىلەن بەختىيار بولسا ، ئۆتكەن كۈننى ئۇنتۇيدۇ . نازاكەت شۇ كۈنلەردە ئەنە شۇنداق ھېسسىياتتا ئىدى . ئۆزىنى بەختلىك ، بەختىيار سېزەتتى . خۇددى «خېرىدارىڭ بولمىسا ، زىبالىقىڭ نە كېرەك» دېگەندەك ، خېرىدارلىق ، ئەتىۋارلىق قىز ئىدى . ئەركەكلەردىن ھەر كۈنى ئاڭلاۋەرگەن ماختاش سۆزلىرىدىن ئۇنىڭ قۇلىقى پۈتەي دەپ قالدى ، ھەر ئاخشىمى سىقىملاپ ـ سىقىملاپ كىرىۋاتقان پۇللاردىن ئۇنىڭ ھەمىيىنى تومپىيىشقا باشلىدى . ئاستا ـ ئاستا پۇل ئۇنىڭ ئاساسىي مۇددىئاسىغا ، ئىمان ۋە ئېتىقادىغا ئايلاندى ...

ئىلگىرى بۇ قىز خېلى ئۇياتچان ، بىرئاز قوپالراق ، بەزىدە شوخلۇقى ۋە جىلۋىدارلىقى بىلەن ناھايىتى جەلپكار ، بەزىدە بولسا ، مەيۇس ۋە ئويچان ، كۆزى ياشلىق ۋە بىسەرەمجان ئىدى . ئەمدى بولسا ، بۇ ھالەتلەرنىڭ ئوندىن بىرىمۇ قالمىغانىدى . بۇرۇن ئوچۇق ، شېتىلە بولسا ، ھازىر ھېچنېمىدىن تەپ تارتمايدىغان شەددانقا ئايلانغانىدى . ۋاقىت ئۆتكەنسېرى ، ئۆزىمۇ يۈز تېرىلىرىنىڭ قېلىنلىشىۋاتقانلىقىنى سەزدى ، ئەمدى خېلى ـ خېلى ئىشلاردىن نېرىقىمايدىغان ، ھېيىقمايدىغان بولۇپ قالدى ...

شۇنداق قىلىپ ، نازاكەتنىڭ ھۆسنىدىكى ئېۋەنسىز گۈزەللىكى ، كۆڭلىنىڭ ساي سۈيىدەك تاشقىنلىقى ناھايىتى تېزلا

كىشىلەرگە ئايان بولدى ، بۇ ئايانلىق ئاخىر ئۇنى ئىشرەت پاتقىقى-
غا بارغانسېرى چوڭقۇر پاتۇرۇپ ، تۇنجۇقتۇرۇپ قويۇشقا تاس
قالدى !...

ئەنە شۇنداق مەستخۇش كۈنلەرنىڭ بىرىدە ، ئۇ گۇاڭجۇلۇق
بىر سودىگەر بايۋەچچە بىلەن تونۇشۇپ قالدى . قىرىق ياشلاردىن
سەللا ھالقىغان ، خېلى سالاپەتلىك ، خۇش مۇئامىلە بۇ بايۋەچچە
نازاكەت بىلەن تانسىخانىدا تونۇشۇپلا ئۇنى قويۇۋەتمىدى . چەكسە
جىرىڭلايدىغان جانان چىنىدەك جەزبىلىك ، خۇش پىچىم بۇ قىز
ئۇنى خېلىلا مەپتۇن قىلىۋالغانىدى . نازاكەتمۇ ئۇنىڭ مەردلىكى
بىلەن خۇش مۇئامىلىسىگە قىزىقىپ قالدى . بۇ كۈنلەردە ئۇ ،
ئەرلەرنىڭ ھەممىسىنى ئوخشاش دەپ قارايدىغان بولۇپ قالغانى-
دى . شۇڭا ، بەزىدە يېقىن دوستلىرىغا : «چىراغ ئۆچكەندىن
كېيىن ھەممىسى ئوخشاش !» دەيتتى ...

نازاكەت گۇاڭجۇلۇق ۋاڭ خوجايىن بىلەن بىر ھەپتە
راھەت - پاراغەتتە ئۆتتى . بىر ھەپتىدىن كېيىن ، ۋاڭ خوجايىن
ئۇرۇمچىدىكى سودا ئىشىنى پۈتتۈرۈپ ، گۇاڭجۇغا قايتىدىغان
چاغدا ، نازاكەتكە ئۆزى بىللە بىلەن گۇاڭجۇغا بېرىش تەكلىپىنى
بەردى ، ھەتتا ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قالغانلىقىنى ، گۇاڭجۇغا
بارسا ، مەلىكىلەردەك ئېسىل تۇرمۇشقا ئېرىشتۈرىدىغانلىقىنى
ئېيتتى...

ئادەم راھەت - پاراغەتكە تېز كۆنىدۇ ، بىر كۆنگەندىن كې-
يىن ، راھەت - پاراغەت زۆرۈرىيەتكە ئايلىنىپ ، ئۇنىڭدىن ئايرى-
لىش ناھايىتى قىيىن بولىدۇ ! نازاكەت شۇنداق بولدى . ۋاڭ
خوجايىننىڭ تاتلىق ، ياغلىما سۆزلىرى ، گۇاڭجۇدەك كاتتا شە-
ھەرنىڭ غايىۋانە قىزىقتۇرۇشى نازاكەتنى تېزلا بىر قارارغا كەل-
تۈردى . ئۇ ئالىي مەكتەپتىكى ئوقۇشىنىمۇ يېرىم يولدا تاشلاپ ،
گۇاڭجۇغا بېرىشقا رازى بولدى . ئۇنىڭ نەزىرىدە ، ھازىر ئۆزى
ياشاۋاتقان بۇ جەمئىيەتتە پۇلدىن بۈيۈك ، پۇلدىن قۇدرەتلىك ھېچ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

نەرسە يوق ئىدى ! نەچچە يىلدىن بېرى ئوقۇش پۈتتۈرۈپ ، جەم-
ئىيەتتە لاغايلاپ يۈرگەن بىر تۈركۈم ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلى-
رىنىڭ ئېچىنىشلىق تەقدىر – قىسمەتلىرى ئۇنىڭ ئەنە شۇنداق
يەڭگىللىك بىلەن قارار چىقىرىشىغا تۈرتكە بولغانىدى . ئەمما ،
بۇ ساددا ، ئەخمەق قىز ياخشى ئويلانماي چىقىرىلغان بۇ قارارنىڭ
ئۆز ھاياتىدىكى ئەڭ خەتەرلىك بىر بۇرۇلۇش بولۇپ قالىدىغانلى-
قىنى زادىلا تەسەۋۋۇر قىلمىغانىدى …
ئۇلار ئۇرۇمچىنىڭ يانۋار ئېيىدىكى سوغۇق ، قارلىق كۈنى
ھاۋاغا كۆتۈرۈلۈپ ، بەش سائەتتىن كېيىن ، گۇاڭجۇنىڭ ياپيې-
شىللىققا چۆمگەن باھاردەك ئىللىق قوينىغا چۈشكەندە ، نازاكەت
تەبىئەتنىڭ بۇ ئاجايىپ مۆجىزىلىرىدىن ھەيران بولۇپ ، كۆڭلى
يايراپ كەتتى . بۇ شەھەرنىڭ سەللا سالقىن چۈشكەن كەچقۇرۇنى
ئۆز شاۋقۇنى بىلەن گۈزەللىكىنى كۆرسەتكەنىدى . ئازادە كوچى-
لارنىڭ ئىككى قاسنىقىدىكى دۇكانلار رەڭگارەڭ چىراغلار بىلەن
چاقناپ تۇراتتى ، ئادەملەر مىغ – مىغ… ئەتراپتىكى باغچىلاردىن
كېلىۋاتقان گۈل ھىدى ، باققاللارنىڭ دۇكانلىرىدىن كېلىۋاتقان
مېۋە پۇراقلىرى ، يىراق – يېقىن يەرلەردىن ئاڭلىنىۋاتقان
ناخشا – ساز ، كۈلكە – چاقچاق ئاۋازلىرى ، ماشىنىلارنىڭ
دۈت – دۈتى بىلەن ساقچىلارنىڭ رىتىملىق پۈشتەكلىرى ، چوڭ
سودا سارايلىرىنىڭ ئالدىدىكى فونتانلاردىن ئېتىلىپ چىققان سۇ-
نىڭ لەرزان شاۋقۇنى بىلەن قىز – يىگىتلەرنىڭ يېقىملىق
پىچىر – پىچىرلىرى… مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى بۇ ئەزىم شەھەر-
نىڭ ئاخشاملىق چاچقۇسى ، كۈلكىسى ۋە ناخشىسى ئىدى…
ۋاڭ خوجايىن نازاكەتنى جۇجياڭ دەرياسى بويىدىكى داچىسى-
غا ئورۇنلاشتۇردى . ئۆزىمۇ كۈندە دېگۈدەك يوقلاپ ، ئۇنىڭ ھا-
لىدىن ئوبدان خەۋەر ئالدى . بۇ بىرنەچچە كۈنلۈك راھەت –
پاراغەت نازاكەتنى بەكلا سۆيۈندۈردى . ئۇنىڭ يېيىشى ھامبۇرگ
بولكىسى ، ئىچىشى ئىتالىيە قەھۋەسى ، كىيىشى فرانسىيىنىڭ

داڭدار ماركىلىق مودا كىيىملىرى ئىدى . خالىسا ئۆخلايتتى ،
خالىسا تېلېۋىزور ياكى ئاجايىپ پلاستىنكىلارنى كۆرۈپ روھلى-
نىاتتى . كەچقۇرۇنلىرى بالكوندىكى يۇمشاق دىۋاندا ئولتۇرۇپ ،
ئامېرىكىنىڭ چىشلىسە تىرسلاپ تۇرىدىغان قىزىل ئۈزۈمى بىلەن
قارامتۇل ئېسىل گىلاسلىرىنىڭ تەمىنى تېتىغاچ ، جۇجياڭ دەريا-
سىنىڭ كەچكى مەنزىرىسىنى تاماشا قىلاتتى . بۇنداق چاغدا
جۇجياڭ دەريا بويلىرى ھەقىقەتەنمۇ گۈزەل ، نۇرلۇق تۇسكە كى-
رەتتى ، ھاۋا ساپ ۋە سالقىن ، ئوچۇق ئاسماندىكى دۇردانە يۇل-
تۇزلار گويا دەرياغا چۈمۈلۈشكە كەلگەندەك ، سۇ يۈزىدە جى-
مىرلايتتى . دەريا بويىدا ئايلىنىپ يۈرگەن ياشلارنىڭ سىرلىق
شىۋىرلاشلىرى بىلەن تاتلىق سۆيۈشۈشلىرىمۇ ئەنە شۇ باغرى كەڭ
دەريانىڭ يېنىك دولقۇنلىرى ئىچىگە سىڭىپ كېتەتتى ...
نازاكەت دەرياغا قاراپ خىيال سۇرەتتى ، بۇ گۈزەل ، راھەت-
بەخش دەريادا تولغىنىپ ، لۇغۇلداپ ئېقىۋاتقىنى گويا ئۇلۇغ سۇ
ئەمەس ، بەلكى كۆكتىن كۈمۈش چاچمىسى بولۇپ چېچىلىۋاتقان
نۇر ئىدى ...
بۇنداق چاغدا ، نازاكەت دەريادا ئۈزۈپ يۈرگەن كىچىك تېپ-
تىكى سەيلە پاراخوتىنى تاماشا قىلىشقا ئامراق ئىدى . ئۇنىڭ
نەزىرىدە ، رەڭگارەڭ چىراغلار بىلەن چاقناپ تۇرغان بۇ ھەيۋەت-
لىك ، كۆركەم پاراخوت گويا نۇر بىلەن بېزىلىپ ، قانداقتۇر بىر
ئىلاھىي كۈچ بىلەن سۇدا لەيلەپ يۈرگەن بىر پارچە تاغ ئۈيۈتمى-
سىغا ئوخشايتتى ، ئۇنىڭدىن ئاڭلىنىپ تۇرغان شوخ ، رومانتىك
ناخشا - كۈيلەرمۇ ئەنە شۇ نۇرلۇق تاغ ئۆڭكۈرلىرىدىن ئاڭلىنى-
ۋاتقان سىرلىق ئاۋازلارغا ئوخشايتتى...
نازاكەت گۈزەل جۇجياڭ بويلىرىنى ، جۇجياڭ بويىدىكى بۇ
ئارامبەخش داچىنى شۇنداق ياخشى كۆرۈپ قالغان كۆڭلىنىڭ
بىرىدە ، خۇددى ئۇيقۇدىن ئويغىنىپلا ھەممە نەرسىسىدىن مەھرۇم
قالغان ھېلىم دىۋانىدەك ، بۇ يەردىن تۇيۇقسىز ئايرىلىپ قالدى .

ۋاڭ خوجايىن بىر كۈنى كەچتە ، ئۇنى ماشىنىغا سېلىپ ، شەھەرنىڭ قايسىبىر يېرىدىكى كاتتا رېستورانغا ئېلىپ باردى ۋە نازاكەت بىلەن بىر - ئىككى سائەت بىللە ئولتۇرغاندىن كېيىن ، تۇيۇقسىز بۇ يەردىن يوقاپ كەتتى . نازاكەت ئۇنى ئۈچ - تۆت سائەت ساقلىدى ، ئەمما ئۇ پەيدا بولمىدى ، نازاكەت ئاخىر ۋاڭ خوجايىن تونۇشتۇرۇپ قويغان شياڭ فامىلىلىك رېستوران دىرېكتورىدىن سورىدى .

— ئۇ كەتتى ! — دېدى شياڭ دىرېكتور پەرۋاسىزلا .

— كەتتى ؟— نازاكەت ئەندىككەندەك ئاۋازى تىترەپ كەتتى ،— نەگە كەتتى ؟ !

— مەن نەدىن بىلەي ؟— دېدى شياڭ دىرېكتور مۇرىسىنى قىسىپ ،— سودىگەر دېگەننىڭ قولى پۇل ، خوتۇنى تول دېگەننى ئاڭلىمىغانمۇسىز ؟

— مەن قانداق قىلىمەن ؟ — نازاكەتنى بىردىنلا غېرىبلىق باستى ،— مەن ئەمدى نەگە بارىمەن ؟ ھېچ يەرنى بىلمىسەم ...

— ھېچ يەرگە بارمايسىز قىزچاق ! — دېدى دىرېكتور ئاز - تولا ئۇچۇق چىراي ئېچىپ ،— سىز ئەمدى مۇشۇ يەردە تۇرىسىز ، ۋاڭ خوجايىن دېمىدىمۇ ؟ ئۇ سىزنى بىزگە بېرىپ ، يىگىرمە مىڭ يۈەن ئەكەتتى . مانا بۇ توختام ،— شياڭ دىرېكتور يانچۇقىدىن بىر ۋاراق قەغەزنى ئالدى ، ئۇنىڭغا ۋاڭ خوجايىن قول قويغانىدى .

ئىش ئايدىڭلاشتى ، نازاكەت ئۆزىنىڭ بىر مەزگىل ئويۇنچۇقتەك ئەرمەك قىلىنىپ ، مانا بۈگۈن خۇددى بىر يېتىم قوزىدەك ياكى بولمىسا بىر پارچە لاتا رەختتەك باشقا بىرىگە سېتىلىپ كەتكەنلىكىنى بىلدى ، بىلدىيۇ ئىچ - ئىچىدىن ئۆكسۈپ ، ئەلەمگە تولغان يۈرىكىنى قاماللىغىنىچە جايىدا ئولتۇرۇپ قالدى...

توۋا ، بۇ ئادەملەردە مېھىر - مۇھەببەت ، ۋاپا - ساداقەت دېگەن نەرسىلەر يوقمىدۇ ؟ ! ئادەملەر نېمىدېگەن ساختا ، نېمە-

دېگەن مۇغەمبەر ـ ھە ؟ ! ئۇلار ئەمدى مال ـ مۈلۈك سودىسىدىن ئادەم سودىسىغا ئۆتكەنمىدۇ ؟ ! …

نازاكەت ئاشۇ بىرنەچچە كۈنلۈك راھەت ـ پاراغەتكە چۆمگەن كۈنلىرىدە ، مۇشۇنداق ئىچىنىشلىق ئاقىۋەتلەرنىڭ بولۇشىنى ئەسلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى . ئۇ ئۇرۇمچىدىكى چاغدىلا ۋاڭ خوجايىننى خېلى ياقتۇرۇپ قالغان ، بولۇپمۇ ئۇنىڭ مۇلايىم مىجەزى ، مەرد ۋە كەڭ قورساقلىقى نازاكەتنى ئۆزىگە رام قىلغانىدى . شۇڭا ئۇ ئىككىلەنمەيلا گۇاڭجۇغا كەلگەنىدى .

مانا ، ئارىدىن ھەپتە ئۆتە ـ ئۆتمەي ئۇنىڭ تەقدىرى پۈتۈنلەي ئۆزگىرىپ كەتتى . بۇ ساددا قىز ۋاڭ خوجايىننىڭ ھەمىشە پۇل بىلەن ھەپىلىشىپ ، يۈرىكىنىڭ قارىداپ كەتكەنلىكىنى ، مۇلايىم مىجەزى ئارقىسىدا بىر قىسىم نەپسانىيەتچى سودىگەرلەرگە خاس ھىيلىگەرلىكنىڭ بارلىقىنى ، مەرد ـ سېخىيلىقىنىڭ ئارقىسىدا ناھايىتى ئىنچىكە ھېساب ـ كىتابلارنىڭ بارلىقىنى ، بولۇپمۇ ، جاھاننىڭ رەپتارىنى ئالغان بۇنداق ئادەملەرنىڭ ئېھتىياجىنىڭ ، ئىشتىھاسىنىڭ ، قىزىقىشىنىڭ ھەمىشە ئۆزگىرىپ ، بىردەم قايماقلىق شاكىلات يېگۈسى كەلسە ، بىردەم سۈتلۈك كەمپۈت شورىغۇسى كېلىدىغانلىقىنى ، بىردەم قوي گۆشى يېگۈسى كەلسە ، بىردەم بېلىق ياكى قىسقۇچ پاقا يېگۈسى كېلىدىغانلىقىنى ، پۇل ئۇلارنى ھەمىشە ، ھەممە يەردە ئاشۇنداق كويلارغا سالىدىغانلىقىنى ئويلاپ باقمىغان ، ئەكسىچە ، ئۇنىڭ چىرايلىق گەپلىرى بىلەن ئىللىق مۇئامىلىسىگە ئېرىپ ، ئۆزىنىڭ بارلىقىنى ئاتىۋەتكەنىدى…

نازاكەتنىڭ بىردىن خۇددى شۇ تاپتا ، ھازىرنىڭ ئۆزىدە ھەممە نەرسىنى تاشلاپ ، قەيەردىن كەلگەن بولسا شۇ ياققا ، قەيەرگە بولمىسۇن ئىشقىلىپ ئۇزاقراققا ، چەت ۋە خىلۋەت بىر يەرگە ھېچكىم بىلەن خوشلاشماستىن كېتىپ قالغۇسى كەلدى . ئۇ :

www.uyghurkitap.com

«ئەگەر بۇ يەردە بىرنەچچە كۈنگىچە قالىدىغان بولسام ، ئۇ چاغدا بۇلارنىڭ دۇنياسى مېنى پۈتۈنلەي ئۆزىنىڭ سىرلىق قوينىغا تارتىپ كېتىدۇ ۋە مانا شۇ بىگانە دۇنيا كېيىن مېنىڭ بىردىنبىر قىسمىتىم بولۇپ قالىدۇ» دەپ ئويلايتتى . لېكىن ئۇ ، تېخى بەش ـ ئون مىنۇت ئويلا ـ ئويلىمايلا بۇ يەردىن كېتىشنىڭ زادى ئىلاجى يوقلۇقىنى چۈشەندى...

بۇ يەر — ھازىر ئۇ ياتاقداشلىرى بىلەن پاراڭلىشىپ ئول- تۇرغان بۇ سىرلىق دۇنيا — «قۇياشلىق ئارال ئارامگاھى» ئىدى . ئۇنىڭ بۇ يەرگە كەلگىنىگە مانا بۈگۈن توپتوغرا سەككىز ئايدىن ئاشتى ! ...

خىسلەتنىڭ يەنە بىر ياتاقدىشى — ئانچە چىرايلىق بولمىسى- مۇ ، ئەمما بوي ـ بەستى قاملاشقان ، يېقىشلىق ، ئەرەب قىزلىرى- دەك بۇغداي ئۆڭ ، ئەگىم قاشلىرى ئىنچىكە قىلىپ تېرىلگەن ، يېگىرمە بىر ياشلىق جەننەتنىڭ سەرگۈزەشتىلىرى نازاكەتنىڭكىگە قارىغاندا ، خېلىلا ئاددىي ھەم ئىخچام ئىدى . ئۇ گۈزەل ئىلى دەريا بويلىرىدا چوڭ بولغان ، تولۇق ئوتتۇرىنى پۈتتۈرۈپ ، ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىدىن ئۈچ نومۇر پەرق بىلەن ئۆتەلمەي ئارماندا قالغان . ئۇنىڭغا ھەممىدىن ئەلەم قىلغىنى ، ئۆزىدىن تۆۋەن نو- مۇر ئالغان بىرنەچچە ساۋاقدىشىنىڭ پۇلنىڭ كۈچى بىلەن خېلى داڭلىق ئالىي مەكتەپلەرگە كەتكەنلىكى بولغانىدى ، ئۆزى ئاددىي بىر ھۈنەرۋەن كاسىپنىڭ قىزى بولغاچقا ، پۇل خەجلەشكە قۇربى يەتمىگەنىدى . ئۇ ئەلىمىنى ئىچىگە يۇتۇپ بىرەر يىل بىكار يۈرۈپ كەتتى ، قايتا ئىمتىھان بېرىشكىمۇ رايى بارمىدى ، بىكار يۈرۈۋې- رىشكە ئاخىر چىدىمىدى ، ئۆيدىكىلەرنىڭمۇ كۆزىگە سەت كۆرۈ- نۈپ قالدى . شۇنىڭ بىلەن مەلۇم ۋاقىت «شەھەرلىك سەنئەت ئۆمىكى» ئاچقان «ناخشا ـ ئۇسسۇل كۇرسى»دا ناخشا ئۆگەندى ، ئۆزىمۇ ئوتتۇرا مەكتەپتىكى چاغدىلا ناخشىغا ھەۋەس قىلاتتى ، ناخشىنىمۇ خېلى چىرايلىق ئېيتاتتى . ئەمما بۇ ئۆگىنىشىمۇ

ئۇزۇنغا بارمىدى، ئىقتىسادىي بېسىم كۈچىيىپ كەتتى، كېيىن بىر شالغۇت ئايالغا شاگىرت بولۇپ، ئۇنىڭدىن بولكا، پىچىنە – پىرەنىك پىشۇرۇشنى ئۆگىنىشكە باشلىدى…

دەل شۇ كۈنلەردە، ئۇنىڭ يېنىدىكى بىر مېھمانخانىدا، قىرىق ياشلارغا ئۇلىشىپ قالغان، ئاقسەدەپ ئىسىملىك بىر ئايال پەيدا بولۇپ قالدى. بىرنەچچە كۈن ئىچىدە قىزلار ئارىسىدا: «بۇ خانىم ئىچكىرىگە سەنئەتچى قوبۇل قىلىدىكەن، تېخى قولىغا پۇل بېرىپ، ئايروپىلان بىلەن ئەكېتىدىكەن…» دېگەندەك خەۋەرلەر پەيدا بولدى. بۇنداق خەۋەر شۇ كۈنلەردە جەننەتتەك هايات يولىدا تېنەپ – تەمتىرەپ، تۇرمۇش ھەلەكچىلىكىدە مادارىدىن كېتىۋاتقان ساددا قىزلار ئۈچۈن، بەئەينى ئەرشتىن كەلگەن خۇش خەۋەر، ئاقسەدەپ بولسا، ئەرشتىن چۈشكەن پەرىشتىدەك بىلىنەتتى!

جەننەت تىتىك – تىڭلاپ يۈرۈپ، ئاخىر بىر كۈنى ئۇنى ئىزدەپ باردى.

ئاقسەدەپ مېھمانخانىنىڭ ئالىي ياتىقىدا، ھەشەمەتلىك تۇرمۇشتا ياشايتتى. جەننەت ئۇنىڭ ئالدىدا خېلى تەمتىرەپ، تارتىنىپ قالدى.

— قورۇنماڭ، قىزچاق! — دېدى ئاقسەدەپ ئۇنى يېنىدىكى ساپاغا تەكلىپ قىلىپ، — كېلىڭ، ئازادە ئولتۇرۇڭ!

جەننەت ساپادا ئولتۇردى، ئاقسەدەپ ئۇنىڭ ئالدىغا ھەرخىل ئېسىل كەمپۈت، شاكىلات ۋە مېۋە – چېۋىلەر بىلەن سوغۇق ئىچىملىكلەرنى قويدى.

— قانچە ياشقا كىردىڭىز؟ — سورىدى ئاقسەدەپ سىنچى كۆزلىرى بىلەن قىزنىڭ ھەممە يەرلىرىنى كۆزىتىپ.

— يىگىرمىدىن ئاشتىم…، — دېدى جەننەت ۋە ئاستا بېشىنى كۆتۈرۈپ ئاقسەدەپكە قارىدى.

شۇ تۇرقىدا، ئاقسەدەپ لاپسايغان كەمپىرگىمۇ، تەنناز خې-

www.uyghurkitap.com

نىملارغىمۇ ئوخشىمايدىغان بىر ئايال ئىدى . يوغان ـ يوغان ، نۇرسىز كۆزلىرىنىڭ ئەتراپىغا كۆك بوياق سۈرتۈلگەن ، يۈزى هازىرلا قازاندىن ئېلىنغان بوغۇرساقتەك قىپقىزىل ، ئەڭنىدە يۇپقا ، ئۇششاق گۈللۈك كالتە كۆڭلەك ، بويىندا بەرگى غازاڭدەك يالتىراپ تۇرغان گاز ياغلىق ... ئەمما ئۇ ، قاڭشارلىق ، قاشلىرى ئۇزۇن هەم قويۇق ئىدى . ئەركىن قويۇۋەتكەن قوڭۇر چاچلىرى يەلكىسىدە يېيىلىپ ، ئۇنىڭ سۆلىتىگە سۆلەت قوشۇپ تۇراتتى . ئۇ پۇتىغا ئارقا تەرەپتىن ئىزمىلىنىدىغان ئەت رەڭ ئۆتۈك كىيىپ ، تىزى بىلەن يوتىسى ئارىلىقىنى ئوچۇق قويغانىدى . بۇ يەردىن ئۇنىڭ بوششىپ كەتكەن ئاق ۋە يۇمشاق بۇلجۇڭلىرى لوپۇلداپ تۇراتتى ...

— ناخشا ئېيتالامسىز ؟— سورىدى ئاقسەدەپ ئۇنىڭغا ئالاھىدە قىزىقىپ ،— ئۇسسۇلىنىچۇ ؟

— ناخشىنى ئازراق ئېيتالايمەن ، ئەمما بەك قىزىقىمەن ، — دېدى جەننەت راست گەپنى قىلىپ ، — ئۇسسۇلنى ئادەتتىكىچە ئوينايمەن .

— دېمەك ، باقسا سەمرىيدىغان پاقلان مەن ، دەڭە !— دېدى ئاقسەدەپ كۈلكە بىلەن جەننەتنى ئىلهاملاندۇرۇپ ۋە ئۇنىڭ بىر ـ ئىككى ناخشا ئېيتىپ بېقىشىنى تەلەپ قىلدى .

جەننەت دەسلەپ تەمتىرىدى ، ئوڭايسىزلاندى ، ئەمما ئاقسەدەپنىڭ مۇلايىملىق بىلەن ئىلهام ، مەدەت بېرىشى نەتىجىسىدە ، بىر خەلق ناخشىسى بىلەن بىر كوچا ناخشىسىنى خېلى قاملاشتۇرۇپ ئېيتتى . ئۇنىڭ ئاۋازى خېلى مۇڭلۇق ، قۇلاققا سىڭىشلىق ئىدى .

— ماڭا دەل سىزدەك قىزلار كېرەك ! — دېدى ئاقسەدەپ دەرهال ئىپادە بىلدۈرۈپ ، — ئەگەر گۇاڭجوۇغا بېرىشنى خالىسىڭىز ، مەن سىزنى ئەكېتىمەن ، سىزگە بىر تەرەپتىن ئۆگىنىش ، بىر تەرەپتىن ماهارىتىڭىزنى كۆرسىتىش سورۇنى هازىرلاپ بې-

ـرىمەن ! ...
— قانداق يەردە ئىشلەيمەن ؟ — سورىدى جەننەت ئىشنىڭ تېگى ـ تەكتىگە يەتمەكچى بولغاندەك .
— بىزنىڭ ئۇ يەردە «چولپانلار ئانسامبىلى» دەيدىغان بىر سەنئەت ئۆمىكىمىز بار ،— دېدى ئاقسەدەپ ئامال بار جەننەتنى قىزىقتۇرۇشقا ئۇرۇنۇپ ، — ھەر كۈنى بىرنەچچە يەردە ئويۇن قويىمىز . بولۇپمۇ ، ئەزەربەيجان ، تۈركىيە ۋە ئەرەبلەر ئاچقان رېستورانلاردىكى ئويۇنىمىز بەك ئالقىشلىنىدۇ ، تاپاۋەت ناھايىتى ياخشى . بىرەر ـ ئىككى يىل تۇرۇپ ، ياخشى ئىشلىسىڭىز باي بولۇپ كېتىسىز ، ئۇنىڭدىن كېيىن يۇرتقا قايتىپ كەلسىڭىزمۇ بۇنداق سارغىيىپ ـ تاتىرىپ يۈرمەي ، خاندەك ياشايسىز !...
جەننەت خۇشال بولدى ، خۇشاللىق ئىچىدە رەھمەت ـ تەـ شەككۈرىنى ئېيتىپ رازى بولدى . ئاقسەدەپمۇ ئۆزىنىڭ غەلىبىـ سىدىن مەمنۇن ئىدى . ئۇنىڭغا جەننەتنىڭ ناخشىسىدىنمۇ كۆرە ، ساددا ـ سەممىيلىكى بەك يارىغانىدى . ئۇنىڭ نەزىرىدە ، بۇنداق ساددا ـ سەممىي قىزلارنى ھەرقانداق پەدىگە چېلىنغان ئۇسسۇلغا سالغىلى ، ھەرقانداق مۇزىكىغا تەڭكەش قىلىپ ناخشا ئېيتقۇزغىـ لى بولاتتى . ئۇنىڭ بىرنەچچە يىللىق «سودا» تەجرىبىسى بۇنى ئىسپاتلاپ بەرگەنىدى...
ئاقسەدەپ ئۈچ كۈندىن كېيىن ، جەننەت بىلەن يەنە ئىككى قىزنى ئېلىپ ، غۇلجىدىن ئۈرۈمچىگە قايتتى ۋە ئۇ يەردە تەييار بولغان بەش قىزنى ئۇلارغا قوشۇپ ، بىرنەچچە كۈن ئىچىدە گۇاڭـ جۇغا يېتىپ كەلدى . ئۇلار كەلگەن كۈنىلا خىزمەت ئورنىنىڭ قانداقتۇر بىرەر سەنئەت ئۆمىكىدە ئەمەس ، بەلكى ئالىي مېھمانـ سارايلارنىڭ ئايرىمخانىلىرىدا ئىكەنلىكىنى بىلىپ ، ئۆزلىرىنىڭ پۈتۈنلەي ئالدانغانلىقلىرىنى چۈشەندى . بۇنى چۈشەنگەن چاغلىرىـ دا ئۇلار ھەممىگە كېچىككەنىدى ، خۇددى ئېتىلغان ئوقتەك ئارـ قىغا قايتىشنىڭ ئىلاجى يوق ئىدى . خېلى كۆپ قىزلار تەقدىرگە

www.uyghurkitap.com

تەن بەردى ، پۇلغا قىزىقىپ ھەممىگە كۆندى . ئەمما جەننەت ئۆزى سېتىلىپ كەتكەن «قۇياشلىق ئارال ئارامگاھى» دا خېلى قاتتىق جان تالاشتى ، خوجايىنلىرى بىلەن تىركىشىپ ، ئۇلارنىڭ ئورۇن-لاشتۇرۇشىغا بويسۇنمىدى . شۇ چاغدا ، ئۇنىڭ ئالدىدا ئاقسەدەپ يەنە پەيدا بولدى . بۇ قېتىم ئاقسەدەپ ئۇنىڭ كۆزىگە بەئەينى جەسەتتەك سەت ۋە سۈرلۈك كۆرۈنۈپ كەتتى .

— مەن كېتىمەن ، يۇرتۇمغا كېتىمەن !— دېدى جەننەت غەزەپ بىلەن ئۆكسۈپ تۇرۇپ .

— بولىدۇ ، كەتسەڭ بولىدۇ قىزچاق !— دېدى ئاقسەدەپ جادۇ كۆزلىرىنى ئۇنىڭغا تىكىپ ،— ئەمما ساڭا كەتكەن پۇلنىڭ ھەممىسىنى تەخ قىلىپ ئالدىمغا قويغاندىن كېيىن كېتەلەيسەن !

— قايسى پۇل ؟ !— جەننەت تەئەججۇپ بىلەن سورىدى .

— مانا ، ئۆزۈڭ كۆرۈپ باق ! — دېدى ئاقسەدەپ يەنە شۇ بۇرۇنقى مۇلايىملىقى بىلەن ۋە ئالدىن تەييارلاپ قويغان بىر ۋاراق قەغەزنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتى .

جەننەت قەغەزگە كۆز يۈگۈرتتى ، ئۇنىڭدا جەننەتكە دەسلەپ يۈز كۆرۈشكەندە بەرگەن بەش يۈز يۈەندىن تارتىپ ، غۇلجىدىن ئۈرۈمچىگە ، ئۈرۈمچىدىن گۇاڭجۇغا كەلگەن ئايروپىلان بېلىتى ۋە شۇ جەرياندىكى ياتاق ، تاماق پۇلى بولۇپ ، جەمئىي ئالتە مىڭ ئۈچ يۈز يۈەن بىرمۇبىر ئېنىقلىق خاتىرىلەنگەنىدى . بۇنى كۆرۈپ جەننەتنىڭ بېشىدىن تۈتۈن چىقىپ كەتتى ، بۇنى يالغان دېيەل-مەيتتى . ئۇنىڭ كۆزلىرى ئەلەم بىلەن ياشلاندى :

— ۋاي توۋا ، بۇ ئادەملەر نېمىدېگەن ھىيلىگەر ، نېمىدېگەن ياۋۇز بولۇپ كەتكەن - ھە !؟ پۈتۈن - سۈرۈك بىر قىز بالىنىڭ تەقدىرى بىلەنمۇ مۇنداق ئويناشقان بارمۇ !؟

جەننەت شۇ تاپتا ، ئۆزىنىڭ تولىمۇ ئاجىز ۋە ئامالسىزلىقىنى ھېس قىلدى . ئاقسەدەپ ئۇنىڭ كۆڭلىدىكى جىددىي داۋالغۇشلار-نى بىلگەندەك ، ئۇنىڭغا تېخىمۇ ۋەھىمىلىك قوقاقلارنى سېلىشقا

باشلىدى :

— ئەگەر كەتمەكچى بولساڭ ، بۇ پۇللارنى تەخ قىلىپ قويۇپ ، ئاندىن مۇشۇ ئىشىكتىن ئۇدۇل چىقىپ كەتسەڭ بولىدۇ . ئىشىكتىن چىققاندىن كېيىنلا بىز ساڭا ئىگە ئەمەس . ئۆز جېنىڭنى ئۆزۈڭ ئالىسەن . ئەگەر يۇرتۇڭغا ۋاقتىدا كېتەلمەي ، قارا جەمئىيەتتىكى قارام لۈكچەكلەرگە ئۇچراپ قالساڭ ، تۇگەشكىنىڭ شۇ ! ئۇلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالساڭ ، هايۋاندىن بەتتەر كۈننى كۆرۈپ ، قاراڭغۇ بۇلۇڭ - پۇچقاقلاردا سېسىپ تۇگەيسەن ! بىز ئۆزىنىڭ هۆرمىتىنى ، ئېتىبارىنى بىلمەي ، ئاخىر ئاشۇنداق ئېچىنىشلىق ئاقىۋەتلەرگە قالغان نادان ، «غۇرۇرلۇق» قىزلارنى كۆپ كۆرگەن !··· ،— ئاقسەدەپ تېخىمۇ ئەزۋەيلىدى ، نۇرغۇن داش قازانلاردا قايناپ چىققان بۇ قاغدالما خوتۇن ئەمدى ئەمرىمەرۇپقا ئۆتتى ، — بىلىپ قوي ، جەننەت قىز ! هازىرقى زامان پۇلنىڭ زامانى ! ئۇنىڭ ئالدىدا ئەخلاق - پەزىلەت ، شەرم - هايا دېگەندەك نەرسىلەر بىر تىيىنگە ئەرزىمەيدۇ ! ئويلاپ باق ، قورسىقىڭ ئاچقاندا ، ئۇ ساڭا ئاش - نان بولالامدۇ ؟ ! كىيىمسىز قالغاندا ، ئۇ ساڭا ئۇستۋاش بولالامدۇ ؟ ! بىز ئاياللارنىڭ ئەزەلدىن كەلگەن قىسمىتى شۇ : ئەرلەرگە كۆڭۈل خۇشى بولۇش ، قارماقتا يەمچۈك بولۇش ! بۇ بىزنىڭ پېشانىمىزغا پۈتۈلگەن تەقدىر ! ···

ئاقسەدەپ شۇ گەپلەرنى قىلىپ قويۇپ ئۇنىڭ يېنىدىن چىقىپ كەتتى . جەننەت بىر كۈنگىچە ياتاقتىن چىقماي ، تاماقمۇ يېمەي ، خامۇش ياتتى ، تۇرۇپ - تۇرۇپ ئېچىنىشلىق ئىڭراپ قوياتتى ، كىچىك بالىدەك ئۇنسىز ، ئۆكسۈپ - ئۆكسۈپ يىغلايتتى ···

بۇ ئىشلار ئۇنىڭ نەزىرىدە ، بەئەينى چۈشكە ئوخشاپ كەتكەندى . دېمىسىمۇ ، ئادەم بەزىدە زادىلا ئەقىلگە سىغمايدىغان ، غەلىتە چۈشلەرنى كۆرىدۇ . ئەمما بۇ چۈش ئەمەس ، رېئاللىق ئىدى ! جەننەتمۇ ئاستا - ئاستا ئۇنىڭ رەھىمسىز بىر رېئاللىق

ئىكەنلىكىگە تەن بەردى . شۇنداق قىلىپ ، يىگىرمە بىر ياشلىق قىزنىڭ قىزلىق دەرياسىنى يار ئېلىپ كەتتى ، ئۇنىڭ كۆۋرۈكىمۇ سۇندى ! ...

جەننەت تۆت ئايدىن بېرى ، بۇ سىرلىق ئارامگاھتا ھەرخىل تەلەت ، ھەرخىل سىياق ، ھەرخىل پۇراقتىكى نۇرغۇن زەردار بايۋەچچىلەر ئالدىدا يالغاندىن بولسىمۇ تەبەسسۇم قىلىشقا ، قاش ئۇچۇرۇپ ، ناز ـ كەرەشمە بىلەن ئۇلارغا چاي قۇيۇشقا ، قەدەھ تۇتۇشقا مەجبۇر بولدى . دىلى قان يىغلاپ تۇرسىمۇ ، ھايۋانىي ھېرىس جۇش ئۇرغان ، قارا قورساق ، نادان ، ئەمما مال ـ دۇنياسى كۆپ ئىشرەتخورلار قولىدىن ھاراق رومكىلىرىنى ئېلىپ ، خۇش كەيپ بىلەن قەھ ـ قەھ ئۇرۇپ كۈلۈشى ، ناخشا ئېيتىشى ، ئۇسسۇلغا چۈشۈشى ، بەل ـ ساغرىلىرىنى تولغاپ ، ئۇلارنىڭ كۆزلىرىنى ئالاچەكمەن قىلىشى كېرەك . ئۇنىڭ ھەربىر نازۇك تەبەسسۇمى ، توزدەك جىلۋىسى ، خۇش سۆھبىتى — بۇ ئارامگاھ خوجايىنلىرىنىڭ يانچۇقلىرىنى پۇلغا تولدۇرۇشى كېرەك ، ئۇنىڭ ئاۋازىدىن تارالغان ياڭراق سادا بۇلارنىڭ قۇلاقلىرىغا ئالتۇننىڭ جىرىڭلىشىدەك ئاڭلىنىشى كېرەك !...

دەرۋەقە ، جەننەتنىڭ ئۆزىمۇ خېلى كۆپ پۇل تاپتى . ھەر كۈنى بايۋەچچە خوجايىنلار بەرگەن پۇللارنى تارتىنماي ئالدى ، لېكىن ئۇنى قىزلىق ئار ـ نومۇسى پايمال قىلىنغانلىقىنىڭ ھەققى دەپ ئەمەس — بۇ شەرمىسارلىققا ھەقىقەتەنمۇ ئۇ ئەيىبدار ئەمەس ، بەلكى بەربات بولغان تەقدىر ـ قىسمىتىگە بېرىلگەن تۆلەم دەپ قوبۇل قىلدى ! ...

*   *

ئوخشاشمىغان يۇرت ، ئوخشاشمىغان تەقدىر ، ئوخشاشمىغان يوللاردىن كېلىپ ، جاھاننىڭ بىر چېتىدىكى بۇ بىگانە ياتاققا جەم بولغان ئۈچ قىز بۈگۈن تۈنجى قېتىم دىلكەشلىك بىلەن ئېچىلىپ ـ يېيىلىپ سۆھبەتكە چۈشتى .

— بۇ يەرگە كۆنۈپ قالغىنىڭلارغا ھەيرانمەن ! — دېدى خىسلەت ھەيرانلىقتا بېشىنى يېنىك سىلكىپ ،— بۇ يەرنىڭ نېمىسى ياخشى ؟ !

— بۇ يەرنىڭچۇ ،— دېدى نازاكەت شېتىلىلىك بىلەن قاش ـ كۆزىنى ئوينىتىپ ،— ھاۋاسى ياخشى ، مۇھىتى ياخشى ، ئەڭ مۇھىمى ، پۇلى ياخشى !

— سىزگە پۇللا كېرەك بولسا ، ئۇ ئۆز يۇرتىمىزدىمۇ بارغۇ ! — دېدى خىسلەت تەئەججۇپ بىلەن .

— سىز بىزنىڭ ئۇيغۇر يىگىتلىرىمىزنى شۇنچىلىك سېخىي ، مەرد ، ۋاپادار دەپ ئويلامسىز ؟ !— نازاكەت سوغۇق نەزەر بىلەن خىسلەتكە قاراپ قويدى ، شۇ دەقىقىدە ئۇنىڭ ئېسىگە ئۇرۇمچىدىكى ۋاقتىدا بىرنەچچە يىگىتنىڭ بەزىسى ساختا پۇل بىلەن ، بەزىسى يالغان گەپ بىلەن ئالداپ ئانىي تاپقانلىقى كېلىپ ، ئەلەم بىلەن داۋام قىلدى ، — خۇدا ساقلىسۇن ھازىرقى ئۇيغۇر يىگىتلىرىدىن ! بەلكىم ئۇلار بۇرۇن مەرد ، ئالىيجاناب ، ئالىيپتە بولغىيدى ! تارىخىمىزدىن قارىغاندا ، بىزنىڭ يىگىتلىرىمىزدىن ھەقىقەتەنمۇ ئاجايىپ باھادىرلار ، پالۋانلار ، ساھىبقىرانلار چىقىشى كېرەك ئىدى . چۈنكى ، بىز ئوغۇزخاننىڭ ئەۋلادى ئەمەسمۇ ! ؟ مېنىڭ بىلىشىمچە ، ئوغۇزخاننىڭ ئەۋلادى دېگەن پۇتلىرى بۇقىنىڭكىدەك ، كۆكرىكى ئېيىقنىڭكىدەك ، بېلى بۆرىنىڭكىدەك ، بېشى قاپلاننىڭكىدەك ، كۆڭلى دەرىيادەك بولۇشى كېرەك . ئەمما ، بىزنىڭ ھازىرقى بەزى ئۇيغۇر يىگىتلىرى باھادىر ـ پالۋان بولۇش تۇگۇل ، قورسىقى ئاچسا سېرىقئاش يەپ ، ئۇسسىسا خام پىۋا ئىچىپ سېيگەك بولۇپ كەتتى !...

نازاكەتنىڭ ئاچچىق بىلەن ئېيتىلغان بۇ يۇمۇرلۇق سۆزلىرىگە جەننەت قەھ ـ قەھ ئۇرۇپ كۇلۇپ كەتتى . ئارقىدىن خىسلەتمۇ كۇلدى ، ئەمما يۈزىدە ئازابلىق ، مەيۇس سىزىقلار پەيدا بولدى . بۇگۇن خىسلەتنىڭ سىلىق ، سۇزۇك زاڭىقى بىرئاز

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئىچىگە پاتقان ، كۆزلىرىنىڭ تېگى ـ تېگىدە ئاللىقانداق غەمكىنلىك بىلەن ھەسرەتنى ئىپادىلىگۈچى نۇقتىلار يالتىرايتتى .

— نازاكەت ، بىز قىزلار ئۆزىمىزنى ھەممىشە پۇلنىڭ ئەتراپىدىلا چۆرگىلەيدىغان چۆرگىلىمەچ قىلىپ ، ئۇدۇل كەلگەن ئادەملەر بىلەن ئارىلىشىۋەرسەك بولامدۇ ؟— دېدى خىسلەت ياتاقدىشىغا سوئال نەزىرىدە قاراپ ، — بۇ دۇنيادا پۇلدىن ئۈستۈن تۇرىدىغان نەرسىلەر يوقمۇ ؟ !

نازاكەت خېلىدىن بېرى قوچاقلاپ ئولتۇرغان ياستۇقنى نېرى ئىتتىرىپ ، گەۋدىسىنى تىك كۆتۈردى ، ئۇنىڭ يۇپقا ھال رەڭ ئىچ كىيىمدىكى ئاپئاق بەدىنى ئۆزىنىڭ گۈزەللىكىنى تولۇق نامايان قىلدى .

— سىزنىڭچە ، بۇ دۇنيادا پۇلدىن ئۈستۈن يەنە نېمە باردۇر خىسلەت ؟— دەپ قايتۇرۇپ سورىدى ئۇ ،— يوق ، زادىلا يوق ! بۇ دۇنيا پۇلنىڭ دۇنياسى ! شۇنىڭ ئۈچۈن ھەممە يەردە «پۇلى بارنىڭ گېپى ئوڭ ، پۇلى يوقنىڭ گېپى توڭ » ، بىزدە نېمە چارە ! ؟ خوتۇن خەقنىڭ كۈچى ئىككى كۆزىگىلا يېتىدۇ ، ھەممە ئىشنى يىغلاپ ـ قاقشاپ ئۆتكۈزۈۋېتىمىز ! تۇرمۇش ئاشۇنداق ئادىل ئەمەس ، سەن ئۇنىڭغا كۆنمىسەڭ ، ئۇ سېنى مەجبۇري كۆندۈرىدۇ !...

— ئۇنداق دەپ كەتمەڭ ! — دېدى خىسلەت ئۇنىڭ گەپلىرىنى كاللىسىغا سىغدۇرالماي ، — بىز ئۆزىمىزنى ئۇنداق ئاجىز ، ئۇنداق مەھكۇم چاغلىساق بولمايدۇ . ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆتمۈشكە تەۋە ئىشلار ! خوتۇن خەقمۇ ئادەم ، ئۇنىڭمۇ ئىززەت ـ نەپسى بار ، ئىشق ئوتى بىلەن تولغان يۈرىكى بار ! بىز ھازىر ئۆزىمىزنىڭ ئەركىن مۇھەببىتىنى ، پاك سۆيگۈسىنى قولغا كەلتۈرۈشكە ، ئۇنىڭغا ئېرىشىشكە ھەقلىق !...

مانا بۇ خىسلەتنىڭ ھەقىقىتى ئىدى . ئەركىن مۇھەببەتكە ، ھالال ، پاك سۆيگۈگە ئۆمرىنى بېغىشلاشقا تەييار تۇرغان ، جۈپتى

ھالاللىقتا ئىنتىلىدىغان شەرم ـ ھايالىق قىزنىڭ ھەقىقىتى ئە-
دى ! ...

— قېنى شۇ ئەركىن مۇھەببەت بىلەن پاك سۆيگۈ ! ؟ ـ دېدى نازاكەت تەنە قىلغاندەك قاشلىرىنى ئۈچۈرۈپ ،— بۇ ئالەمدە يوق ، زادىلا يوق ، سىڭلىم ! ئۇ پەقەت كىتابتىلا بار ، ئالەمدە يوق !

نازاكەت چوڭقۇر ئۇھسىندى ، نېمىدۇر يۈرىكىنى سىققاندەك بولدى .

«ئۆتكەن ئۆمۈر — كۆيگەن كۆمۈر» دەيدۇ . راست ، ئۇنىڭ گۈلدەك ياش ئۆمرى خازان بولدى . كىملەردۇر ئۇنىڭ سەمىمىي ، پاك ھېس ـ تۇيغۇلىرىنى مەككارلىق ، ۋاپاسىزلىق ئويۇنلىرى بىلەن پايخان قىلدى ، كىملەردۇر ئۇنىڭ سەبىي ، ئوتلۇق ھېسسىياتلىرىنى ھايۋانىي مۇئامىلىلەر بىلەن خورلاپ بۇلغىدى... نەتىجىدە ، ئۇ ئۆزىنىڭ تىنچ ـ ئاسايىشلىقىنى ، ئىنسانىي ھۇزۇر ـ ھالاۋىتىنى يوقىتىپ قويدى ، يۈرگەندە يولى ، ئولتۇرغاندا ئورنى كۆيىدىغان بولۇپ قالدى...

نازاكەت ئېغىر خۇرسىنىشتىن كېيىن ، تېزلا ئەسلىدىكى خۇشخۇي ھالىتىگە كەلدى ۋە خىسلەتكە يۈزلىنىپ مۇنداق دېدى :

— خىسلەت ، سىز ناھايىتى چىرايلىق ھەم سۆيۈملۈككەنسىز . ئەمما نەچچە كۈندىن بېرى سەپسالسام ، سىزنىڭ كۆڭلىڭىزدە قانداقتۇر بىر سىرلىق دەردىڭىز باردەك قىلىدۇ ، كۆڭلىڭىز خۇشال ئەمەس ! ھەرقانداق دەردىڭىز بولسا ، بىزگە ئېيتىڭ ، ئىچىڭىز بوشاپ قالىدۇ . بىزنىڭ تەقدىر ـ قىسمەتلىرىمىز ئوخشاش !

— مېنىڭ دەردىم ئېيتقانغا تۈگىمەيدۇ ، نازاكەت ئاچا ! — دېدى خىسلەت ئايانچلىق بىر ئاۋازدا ، — مەن بىر تۇتقۇن ! تۇتقۇن ئۆزى خالىغان ئەركىنلىككە ئېرىشمىگىچە ، ئۇنىڭ كۆڭلى خۇشال ، دىلى ئازادە بولالمايدۇ ! بۇ بىرنەچچە كۈندىن بېرى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

مېنىڭ بۇ كۆزلىرىم بۇ يەردە نېمىلەرنى كۆرمىدى ، مەن بۇ يەردىكى ھەممە نەرسىلەرنى ئۇنتۇماقچى ، كۆكسۈمدىن يۇلۇپ تاشلىماقچى ! ...

— شۇنداق ، خىسلەت ! بىزنىڭ ھەممىمىزنىڭ قەلبى جاراھەتكە تولغان !— دېدى جەننەت ئۈمىدسىز كەيپىياتتا تۇنجى قېتىم ئېغىز ئېچىپ .

نازاكەتنىڭمۇ كۆڭلى يېرىم بولدى ، ئىككى سىڭلىسىنىڭ دەردلىك ئۆكسۈشلىرى ئۇنىڭمۇ دىل ـ باغرىنى پەرىشان قىلغانىدى . ئەمما ئۇ ئەزەلدىن قايغۇ ـ ھەسرەتلەرگە ئاسانلىقچە بوي بېرىدىغان قىزلاردىن ئەمەس ئىدى . شۇڭا ، كارىۋاتتىن چۈشۈپ ، غۇلاچلىرىنى يېيىپ ، ئىككى سىڭلىسىنىڭ كۆڭلىنى كۆتۈرۈش ئۈچۈن ، ئۆز ۋاقتىدا كىتابلاردىن ئوقۇغان سۆيگۈ قىسمەتلىرى توغرىسىدىكى بايانلارنى مارجاندەك تىزىپ سۆزلەشكە باشلىدى :

— بۇ دۇنيانىڭ ئىشلىرى ئەزەلدىن شۇ قىزلار : تەقدىر ـ قىسمەت ئالدى بىلەن ئىشق ـ مۇھەببەت ئوتىدا كۆيۈۋاتقانلارنى ئۈمىدسىزلىك سەھراسىدا سەرگەردان قىلىدۇ . ئۈمىدسىزلىك چېكىگە يېتىپ ، ئاشىق ـ مەشۇقلار راسا ھالسىرىغان ۋاقىتتا بىرلا ھىممەت بىلەن ئۇلارنى غەم ـ غۇسسە زۇلمىتىدىن ئازاد قىلىپ ، مۇراد چەشمىسىگە يەتكۈزىدۇ . ئۈمىدسىزلىك سەھراسىدا سەرسان بولغان پەقەت بىزلا ئەمەس ، قىزلار ! بىزدىن بۇرۇن كۆپ ئاشىق ـ مەشۇقلار ئۆتكەن ، لەيلى ـ مەجنۇن ، پەرھات ـ شىرىن ، تاھىر ـ زۆھرەلەر . ئۇلار سۆيگۈ ـ مۇھەببەت مەيدانىدا ئاشىق ـ مەشۇقلۇق تۇغىنى كۆتۈرۈپ ، جاپا ـ مۇشەققەت ناغرىلىرىنى چالغان ، ئۇلارنىڭ ھەربىرىنىڭ مۇھەببەت قىسسىلىرى ئاجايىپ ۋە قىزىق . ئىشقىنىڭ ئېگىز ـ پەس كوچىلىرىدا ئۇلار ناھايىتى كۆپ دەردۇ بالالارنى تارتقان ، ئاخىر ئۇلار ناھايىتى كۆپ ئازاب ـ ئوقۇبەت ، سانسىز مۇشكۈل ـ كۈلپەتلەردىن كېيىن مۇرادلىرىغا يەتكەن ! مانا بۇ «جاندىن كەچمەي ، جانانغا يەتكىلى

بولمايدۇ » دېگەن ھەقىقەت !— دېدى ئۇ ۋە ئاخىرىدا يەنىلا ئۆز مەنتىقىسى بويىچە يەكۈن چىقاردى ،— بۇگۈنكى كۈندە بۇ «جا-نان» باشقا نەرسە ئەمەس ، دەل ھەممىنى ئۆز ھۆكۈمرانلىقى ئاستىدا تۇتۇپ تۇرالايدىغان پۇل ! شۇڭا ، ھازىرقى دۇنيادا يارنىڭ مۇھەببىتىگە ئېرىشكەندىن ، پۇلغا ئېرىشكەن كۆپ ياخشى ! …

مانا شۇ سۆزلەردىن كېيىن ، نازاكەتنىڭ كۆڭلى بىردىن روھلاندى ، بايىقى پەرىشانلىقلىرى دەرھال تارقىدى ، كۆزلىرى سۈزۈلۈپ ، يۈزىگە تەبەسسۇم يۇگۈردى . ئۇ ، تام ئەينىكىنىڭ ئالدىغا كېلىپ ، ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان سۇس زەڭگەر يىپەك كۆڭلىكىنى كىيدى ، دىل - بەھرى تېخىمۇ ئېچىلدى ، جىلمىيىپ قويدى ، زىننەتلىرى ئويناپ ، چېھرىدە مەمنۇنلۇق پارلىدى . كې-يىن نىگاھىنى تىكلىمە ئەينەككە يۆتكىدى : ئەينەكتىن پارىژ قىزلىرىنىڭكىدەك ئاق ۋە سۈزۈك چىراي ئالدىغاندىن نازلىق تەبەسسۇم بىلەن قاراپ تۇراتتى . ماڭلايدا تۇزغۇپ تۇرغان قوڭغۇ-راق چاچلار ، قۇندۇزدەك نۇرانە قاشلار ، شوخ چاقنىغان كۆزلەر ، چىمدىپ ئالغاندەك بۇرۇن ، ئويماقتەك لالە رەڭ ئېغىز… ئۇنىڭ يۈز - كۆزىدىن پۈت - قوللىرىغىچە ھېچقانداق ئېۋەن تاپقىلى بولمايتتى ، ھەممىسى ئۆزىگە ياراشقان ، بىر - بىرىگە ماس ئىدى…

لېكىن ، تۇرۇپلا ئۇنىڭ يۈرىكى «شۇۋ» قىلىپ قالدى ، كۆڭلىدىن ئالدىغاندىن يېقىمسىز خىياللار كەچتى : ھازىر ئۆزىغۇ ياش ، ھۆسنىمۇ ھەۋەس قىلغۇدەك . ئەمما ياشلىقمۇ ، گۈزەللىكمۇ بىر ئۆمۈر بەخشەندە ئەمەس ، خۇددى ئېقىن سۇدەك ئۆتىدۇ - كېتىدۇ . ئاخىر ئادەم بۇ دۇنياغا ئىككى مەرتەم تۆرەلمەيدۇ - دە ! ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئۆمۈر ، ياشلىق دېگەنلەر بەك قىسقا … ئۇنداق بولسا ، نازاكەتنى يەنە قانداق تەقدىر ، قانداق كېلەچەك كۈتىۋاتىدۇ ! ؟…

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

*　　　*

ئۈچ قىزنىڭ سۆھبىتى بەزىدە قىزىپ ، بەزىدە سوۋۇپ چۇشـ. كە يېقىنلىشىپ قالدى . بۇگۈنكى بۇ سۆھبەتتە ئەڭ جىمغۇر بولغىنى جەننەت بولدى . ئۇ ئۆزىنىڭ پۈتۈنلەي تۈگەشكىنىنى ئېيتىپ يىغلاپ كەتكەندە ، يەنىلا خىسلەت ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ كۆڭلىنى كۆتۈردى :

— بۇ ئىشلاردا سىزنىڭ ئەيىبىڭىز يوق ، جەننەت ! هاياتىـ. ڭىزنىڭ پۈتۈنلەي بەربات بولغانلىقىغا مەن ئىشەنمەيمەن . بۇنداق بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ! توغرا ، ھەرقانداق ئادەمنىڭ قەلبىدە جاراھەت بولىدۇ ، پەقەت چوڭ ـ كىچىكلىكى ، ئېغىر ـ يېنىكلىـ. كى ئوخشاشمايدۇ . خالاس ! ئەمما جاراھەتنى يوق قىلىۋېلىش ياخشى ئەمەس ، ئۇنى ساقايتىشنىڭ ، ئۇنىڭدىن قۇتۇلۇشنىڭ ئاماـ. لىنى قىلىش كېرەك ! ئادەم دېگەن ئۆز قەدرىنى ئاز ـ تولا بىلىشى ، غۇرۇر بىلەن ياشىشى كېرەككۇ !...

خىسلەتنىڭ ئاخىرقى سۆزى خۇددى «خۇدۇكى بارنىڭ مۇنىـ. كى بار» دېگەندەك ، نازاكەتكە تېگىپ كەتتى . ئۇ ئەينەككە قاراپ ئۆزىنى تۈزەشتۈرۈۋاتقان يېرىدىن شاققىدە ئارقىغا بۇرۇلۇپ ، خىسلەتكە سوغۇق نەزەر بىلەن قارىدى ۋە ئاللىقانداق جۇشقۇنلۇق بىلەن مۇنداق دېدى :

— سىز نېمىدەپ ئويلىۋېدىڭىز ، خىسلەتخان ! ؟ بەلكى مېـ. نىڭمۇ ئۆز غۇرۇرۇم باردۇر ، شەرمەندىدە غۇرۇر بولمايدۇ دەپ كىم ئېيتىدۇ ! ؟

چىرايى تۈتۈلغان نازاكەتنىڭ چېھرىدە ھامان ئاچچىق ۋە مەسخىرىلىك بىر ئىپادە ، بەتگۇمانلىق سىزىقلىرى ، مازاق قىلىـ. غاندەك غەلىتە كۈلكە كۆرۈنۈشلىرى ئۈچمەي تۇرغانلىقىنى كۆرـ. گەن خىسلەتنىڭ يۈرىكى سىقىلغاندەك بولدى ـ دە ، ئۇنىڭغا بىر نەرسە دېيىش ئۈچۈن تەمشىلىۋىدى ، ئەمما جەننەت :

— قويۇقلار بۇنداق ناخۇش گەپلەرنى ! — دېدى ئازراق سۈۋاقچىلىق قىلىپ ، — كېلىڭلار ، ناخشا ـ مۇزىكا ئاڭلاپ كۆڭلىمىزنى كۆتۈرەيلى ، بۇ بىۋاپا دۇنيادا !

ئۇ كىچىك ئۇنئالغۇنى قويۇۋەتتى ، ئۆي ئىچىدە ئاجايىپ مۇڭلۇق ، دەرد ـ ئەلەمگە تولغان بىر كۈي ياڭراشقا باشلىدى . بۇ دەردلىك ، مۇڭلۇق غەزەل ناخشىچىنىڭ دىل ـ دىلىدىن سىزىپ چىقىپ ، مۇزىكا پەدىلىرىدە گاھ ئىڭراپ نالەپ ، گاھ قايناپ ئەۋجىگە چىقىپ ، پىغان تارتىپ ، ئۆينىڭ تام ـ تورۇسلىرىغا باش ئۇراتتى ، ئارقىدىن ئاستا ـ ئاستا پەسلەپ مۇڭغا چۆمەتتى···

«كۈمۈش كۆكنىڭ ئاق لەيلىسى كېزەر جاھاننى ،
ئۇنىڭ گۈزەل كۈلۈشلىرى قىينايدۇ جاننى .
ئايغا قاراپ ئۆز يارىنى ئويلايدۇ جانان ،
ئايغا قاراپ جانانىنى ئەسلەيدۇ ئوغلان»

خىسلەتنىڭ پۈتۈن خىيالى ناخشا ـ مۇزىكىدىن كۆتۈرۈلگەن ئوتلۇق ئاھاڭلار بىلەن ھەمنەپەس بولۇپ ، يىراق ـ يىراقلاردا پەرۋاز قىلىشقا باشلىدى ···

ئۇ ئۇتۇقنى ئەسلىدى ، ئۇنىڭ بىلەن ئۆتكەن خۇشال ، بەختلىك كۈنلەرنى كۆز ياش ئىچىدە ئەسلىدى . بۇ گۈزەل خاتىرىلەر بىر دەقىقە بولسىمۇ گويا بۇلۇت ئارىسىدىن يالت قىلىپ كۆرۈنگەن قۇياش نۇرىدەك ، ئۇنىڭ مىسكىن كۆڭلىنى يورۇتۇپ ئۆتتى ، ئۇ ئۆز ـ ئۆزىگە ئاستا شىۋىرلىدى : «ئۇتۇق ، مەن سىزنىڭ مۇشۇ ئازابلىق ، چۈشكۈن كۈنلەردە يېنىمدا بولۇپ ، ماڭا كۈچ ، جاسارەت ۋە ئىلھام ئاتا قىلىشىڭىزنى نەقەدەر خالايتتىم ـ ھە ! ؟··· سىز ھازىر نەدە ؟ كېسەل كۆرۈۋاتامسىز ، ئوپېراتسىيە ئۈستىدىمۇ ـ يە ؟ مېنىڭ ئەھۋالىمدىن خەۋەر تاپتىڭىزمۇ ؟ ··· دادام بىلەن ئانامغا مەن ئۇچۇن تەسەللى بېرىپ قويۇڭ ! مەن

كېتىمەن ، چوقۇم كېتەلەيمەن ! بۇ جاھاننىڭ ھەممىشە بۇنداق قاراڭغۇ ، زۇلمەتلىك بولۇشىغا ، بەزى قارانىيەت ئادەملەرنىڭ ھەممىشە بۇنداق زورلۇق - زومبۇلۇق قىلىشىغا ئىشەنمەيمەن !... »

خىسلەت شۇ كۈنلەردە ئۆتۈقنى بىر كۈنمۇ ئېسىدىن چىقارمىدى ، ئۇنىڭ قەلبىنى ئاشۇ ناخشىنىڭ مۇڭلۇق كۈيىدەك ھىجران ، سېغىنىش ۋە مەيۈسلۈك تۇيغۇسى بەند قىلىۋالغانىدى . دېمىسىمۇ ، بۇلبۇل قەپەسدە بولغان بىلەن ، ھامان چىمەن ئۈچۈن سايرايدۇ - دە !

ئۈچ قىز يۇرتىنىڭ ناخشا - مۇزىكىلىرىنى سېغىنىپ قالغانمۇ قانداق ، مۇڭلىنىپ ، سۈكۈتكە چۆمۈپ ، دىققەت - نەزىرىنى كىچىككىنە كۈي ساندۇقىغا تىككىنىچە خىيال بىلەن ئولتۇرۇشاتتى . ئەمدى ئۇنىئالغۇدىن دۇتارنىڭ لەرزان ئاۋازى ياڭرىدى ، قايسىبىر دەردمەن ناخشىچىنىڭ نازۇك بارماقلىرى تار ئۈستىدە ئوينايتتى ، قايغۇ - ھەسرەتكە تولغان بۇ كۈي تارلارنى بويلاپ ئېقىشقا باشلىدى . بۇ مىسكىن سادا كىملەرنىڭدۇر باشپاناھسىز ، غېرىب - غۇربەتتە قالغانلىقىدىن دېرەك بېرەتتى . ناخشىچى گويا نازۇك تارلارنى تىرناپ يىغلىتىۋاتقانغا ئوخشايتتى :

«سېغىنىپ ھەسرەتتە قالدىم ،
ئاھ ، كۆيدى يۈرەكىم بۈگۈن .
ئانىلار بولسۇن ئامان دەپ ،
ئاھ ، تىلەكىم شۇدۇر بۈگۈن .

ياش تۆرۈپ ھەسرەتتە قالدىم ،
ئۆتمۈشكە زار بولدۇم بۈگۈن .
پەپىلەپ ئەركە ئۆستۈرگەن ،
ئانامغا زار بولدۇم بۈگۈن ... »

بۇ ناخشا خىسلەتنىڭ كۆڭلىگە ئوت تاشلىدى، ئۇ بېشىنى تۆۋەن سېلىپ، كۆزلىرىنى يېرىم يۇمغانچە ناخشا تىڭشايتتى:

«مەن يىراق چۆللەردە قالدىم،
تاڭلارغا يار بولدۇم بۈگۈن.
بۇلبۇلۇم دەپ ئەركىلەتكەن،
ئۇنىڭغا زار بولدۇم بۈگۈن.»

ناخشىنىڭ سۆزلىرى ناخشىچىنىڭ يۈرىكىدىن بىرئاز داۋالغۇپ، تىترەپ چىقاتتى، ئۇنىڭ ئىسسىق نەپسى، تاتلىق تىلى، چوڭقۇر مۇڭى ھەرقانداق باغرى تاشنىڭمۇ يۈرىكىنى ئېرىتكۈدەك ئىدى. شۇ تاپتا، بۇ ناخشا، بۇ مۇڭ مۇشۇ ئۆيدىكى بىردىنبىر ئەبەدىي، بىردىنبىر مۇقەددەس نەرسىدەك بىلىنەتتى...

بۇ مۇڭلۇق كۈي بىرئاز بولسىمۇ خىسلەتنىڭ جېنىغا ئارام بەرگەندەك بولدى، يۈرىكىنى مىجىقلاپ، ئازاب بېرىۋاتقان قايغۇ - ئەلەم، دەرد - ھەسرەتلىرىنى سۇ قىلىپ، شەھلا كۆزلىرىدىن ئاققۇزۇشقا باشلىدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا ھەدېسىلا ئۆز تەقدىرىنى ئۆزگەرتىۋەتكەن ئاشۇ مۇدھىش قارا كۈن كېلىپ، تېنىنى شۈركۈندۈرەتتى! ...

خىسلەت شۇ كۈنى كەچكىچە ناخۇش يۈردى، ئاغزىغا تاماق، كۆڭلىگە گەپ تېتىمىدى. كەچتىمۇ ئۇيقۇسى كەلمىدى، ياتاقداشلىرى مېھمان كۈتۈپ، ھېرىپ - چارچاپ ئاللىقاچان ئۇيقۇغا كەتكەنىدى. ئۇ ئىچى سىقىلىپ، ئورنىدىن تۇردى ۋە ئۈستەل چىرىغىنى ياندۇرۇپ، خېلىدىن بېرى كاللىسىدا پىشىپ، كۆڭلىگە تىزىلىپ قالغان شېئىرىي مىسرالارنى بىر - بىرلەپ قەغەزگە چۈشۈرۈشكە باشلىدى:

كۈلدۈردۈڭ، يىغلاتتىڭ سەن مېنى ھايات،
ئەركىمنى ئالدىڭدە سالدىڭ قاماققا.

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە كىتابلارنىڭ يېڭى ئادرېسى

مەن سېنى مەڭ تەستە ئالسام تىللاغا ،
سەن مېنى ئۇپئۇڭاي ساتتىڭ ياماققا !

خىسلەت شېئىرنى يېزىپ بولۇپ قەغەزگە تىكىلدى ، شېئىر ئۇنىڭ قولىدىن ئەمەس ، يۈرىكىدىن چىققانىدى . ئاھ ، يۈرەك ! شۇ تاپتا سېنىڭ ئېرىقلىرىڭدا ئېقىۋاتقىنى ئىسسىق قان ئەمەس ، بەلكى ئازاب يېشى ، ھىجران زەھىرى ، سېغىنىش دەردى ئىكەن !...

3

بۇ يەردىكى تۇرمۇش دەپ ئاتالمىش سىرلىق ئالەمنىڭ مەۋھۇم ۋە بىرئاز قورقۇنچلۇق ھادىسىلىرى خىسلەتنىڭ يۈرىكىگە غەشلىك ۋە غۇلغۇلا سېلىشقا باشلىدى . چۈنكى ، بۇ بىرنەچچە كۈندىن بېرى رېستوراننىڭ دىرېكتورى شياڭ خوجايىن ئۇنىڭغا ۋاڭ فامىلىلىك ، قىرىق بەش ياشلار چامىسىدىكى بىر ئايالنى «مامى» (ئانا) قىلىپ بەرگەنىدى . ۋاڭ مامى ئەتىگەندىن كەچكىچە خىسلەتنى ئارقىسىغا سېلىپ ، ئۇنىڭغا مېھمان كۈتۈشنىڭ ـ چاي قۇيۇش ، ھاراق تۇتۇش ، قورۇمىلارنى تىزىش ، مېھماننى قارشى ئېلىش ۋە ئۇزىتىش قاتارلىق ئەدەپ ـ قائىدىلىرىنى ۋە «ھەرىكەتتە سىپايە ، مۇئامىلىدە سىلىق ، گەپ ـ سۆزدە ئىللىق» بولۇش لازىملىقىنى زېرىكمەي ـ تېرىكمەي ئۆگەتتى ، خىسلەتمۇ دەردىنى ئىچىگە يۇتۇپ ، ئۇنىڭدىن ئۆگىنىشكە مەجبۇر بولدى . ھەرھالدا ، ئۇ ئۆزىنىڭ نازاكەت ۋە جەننەتكە ئوخشاش «ئۇچتە ھەمراھ» قىزلاردىن بولۇشقا زورلانمىغانلىقىدىن خۇشال ئىدى . ئەمما ، بۇ ئىشتا ئارامگاھ خوجايىنلىرىنىڭ ئويلىغىنى بار ئىدى . ئۇلار يېپىنى ئۇزۇن قويۇۋېتىپ ، بېلىقنىڭ نوچىسىنى تۇتۇش خىيالىدا ئىدى . ئۇلارنىڭ نەزىرىدە ، خىسلەتتەك بۇنداق ياش ،

چىرايلىق قىزلارنى ئۆز مۇددىئاسى بويىچە كۆندۈرۈۋالسا ، ئۈزۈنـ
غىچە ئۇلارنىڭ تىللا قاقىدىغان دەرىخىگە ئايلىناتتى . ئەمما ھازىر
خىسلەت تېخى ياۋا ، تۇرگۇن ۋە ئۇركەك تاي ئىدى ، ئۇنى سەۋرـ
چانلىق بىلەن پەيلەپ كۆندۈرمىسە ، شاشلىق قىلىپ ئۆز ـ
ئۆزىگە زىيان ـ زەخمەت يەتكۈزۈپ قويۇشى مۇمكىن ئىدى . شۇڭا
ئۇلار خىسلەتنى دەسلەپكى بىرنەچچە كۈنگىچە ئۆز خاھىشىغا قويۇـ
ۋەتتى ، ئەمما ئاستىرتىن كۆزىتىپ تۇردى ، شۇ كۈنلەردە ئۇ ،
كۆزىگە ئىسسىق كۆرۈنگەن بىر ئايال مۇلازىم بىلەن يېقىنلىـ
شىپ ، ئۇنىڭ يانفونى ئارقىلىق ئۆيىگە تېلېفون قىلىۋىدى ، بۇنى
سېزىپ قالغان خوجايىنلار ھېلىقى ئايال مۇلازىمنى يوشۇرۇن
جازالاپ ، رېستوراندىكى كۆتكۈچىلىكتىن ئاشخانىنىڭ يۇندىخورـ
لۇقىغا چۈشۈرۈۋەتتى ۋە شۇنىڭدىن كېيىن ئالاقە يوللىرىنى قاتـ
تىق كونترول قىلدى . بۇنىڭغا يەنە يېقىندا يۈز بەرگەن غەلىتە
بىر ئىشمۇ سەۋەب بولغانىدى :

بىر كۈنى كەچتە ئابدۇللا ۋە سابىت ئىسىملىك ئىككى يىـ
گىت ئارامگاھقا كېلىپ قالدى . ئۇلار شېنجېن ، جۇخەي ۋە
گۇاڭجۇ ئارىلىقىدا سودا قىلىدىغان ھالال تىجارەتچىلەر ئىدى .
ئۇلار ئارامگاھتا قەھۋە ئىچكەچ ئويۇن كۆرۈپ ، ئىچ پۇشۇقىنى
چىقارماقچىدى . كۈتۈلمىگەندە ، ئۇلار بۇ يەردە يېرىم يالىڭاچ
ئۇسسۇل ئوينايدىغان ، چاچلىرىنى ئاق سېرىق بوياپ ، ئۆزلىرىنى
ياۋروپالىق نازىنىنلار دەپ ئاتايدىغان ئىككى ئۇيغۇر قىزى بىلەن
تونۇشۇپ قالدى . ئۇلار قايتىدىغان چاغدا ئىككى قىزنى «دېڭىز
بويىدا ئويناپ كېلەيلى» دەپ ئۆزلىرى بىللە بىلەن چىقىشقا
كۆندۈردى ۋە ماشىنىسىغا سېلىپ ، شەھەر سىرتىغا قاراپ ماڭـ
دى . ئابدۇللا بىرنەچچە يىلدىن بېرى خېلى پۇل تاپقان بولسىمۇ ،
ئەمما ۋىجدانىنى ، غۇرۇرىنى يوقاتمىغان تۈرگۈن يىگىت ئىدى .
ئۇنىڭ بايا قىزلارنى كۆرۈپلا ئەرۋاھى ئۇچقان ، ئۇلارنىڭ شۇنچە
كۆپ ئادەملەرنىڭ ئالدىدا يېرىم يالىڭاچ ساغرا تولغاپ ، مەيدە

قېقىپ چەت ئەلچە ئۇسسۇل ئويناشلىرى ، ھەرخىل قىياپەتتىكى چاكىنا ، تېتىقسىز قىلىقلىرى خورلۇقىنى كەلتۈرۈپ ، غۇرۇرىغا تەگكەنىدى . شۇڭا ئۇ ، كۆڭلىگە قانداقتۇر بىر خىياللارنى پۈ-كۈپ ، بىرمۇنچە پۇلنى رەنىگە قويۇش ھېسابىغا بۇ قىزلارنى ئېلىپ چىققانىدى ...

ماشىنا شەھەرنىڭ قىستاڭ ، شاۋقۇنلۇق يوللىرىدىن ئايرى-لىپ ، يېقىملىق سەھرا پۇرىقى كېلىپ تۇرغان تىنچ ، ئازادە يولىغا كىردى . بۇ چاغدا ۋاقىت يېرىم كېچىگە يېقىنلىشىپ قالغانىدى . شۇ چاغدا بىر قىز ئەندىككەندەك سورىدى :

— بىزنى نەگە ئاپىرىسىز ، ئابدۇللا ئاكا ؟ ئەجەب سەھراغا چىقىپ قالدۇققۇ ؟

ئابدۇللا ئېرەنسىزلا جاۋاب بەردى :

— سىلەرنى ئازراق سەگىتىپ قوياي دەپ سەھراغا ئېلىپ چىقتىم ، شەھەرنىڭ ھاۋاسىدا تۇنجۇقۇپ قالاي دەپسىلەر ! ...

قىزلارنىڭ كۆڭلىگە غۇلغۇلا چۈشتى ، ئۇلار بىر نەرسىدىن قورققاندەك ، ئەندىشە ئىچىدە كىمگىدۇر تېلېفون بەرمەكچى بو-لۇپ يانفونلىرىنى قولىغا ئېلىشتى .

— يانفونۇڭلارنى ئۆچۈرۈڭلار ! — دېدى ئابدۇللا كەسكىن تەلەپپۇزدا ، — بولمىسا تارتىۋېلىپ سىرتقا تاشلىۋېتىمەن !

قىزلارنى تېخىمۇ ۋەھىمە باستى ، ئۇلار دەسلەپ ئاچچىقلاپ چىچاڭشىدى ، كېيىن مۇلايىم ، شېرىن سۆزلەر بىلەن يالۋۇردى ، شۇ ئەسنادا ، ماشىنا يول بويىدىكى كەڭ كەتكەن ئېتىزلىق يېنىدا توختىدى . بۇ يەر كەچكى تىنجىقتا ھۆپۈلدەپ ، ئىسسىپ قال-غان بىلچىق سۇيىدىن ھور كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان پايانسىز شاللىق ئىدى .

ئۇلار ماشىنىدىن چۈشتى ، ئابدۇللا قىزلارنى كىيىم سېلىش-قا بۇيرۇدى .

— جاي تېپىلمىغاندەك ، مۇشۇ يول ئۈستىدىلا مۇھەببەتلەش-

مەكچىمۇ ، سىلەر ؟ — دېدى قىزلارنىڭ بىرى بىزەڭلىك بىلەن ، — داق يەردە قانداق ياتىدۇ ، ئادەم !...

ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئابدۇللانىڭ قەھىرلىك ئاۋازى بېسىپ كەتتى :

— تولا غىلجىڭلىق قىلماي ، سىرتقى كىيىمىڭلارنى سېلىڭلار !

— نېمىشقا ؟— يەنە بىر قىز تەرسالىق بىلەن سورىدى .

— بايا سىلەرنى سەگىتىپ قويىمەن دېدىمغۇ !— دېدى ئابدۇللا ۋە ئۇلارنى كىيىم سېلىشقا مەجبۇرلىدى .

قىزلار ئامالسىز سىرتقى كىيىملىرىنى سالدى ، پەقەت ئەۋرىتى بىلەن كۆكسىلا پىنهان ئىدى . ئابدۇللا بىلەن سابىت ئۇلارنىڭ قوللىرىنى ئارقىغا قىلىپ ، ئىنچىكە شوينا بىلەن باغلىدى ، ئاندىن ئاستا ئىتتىرىپ ، شاللىقنىڭ خېلى ئىچكىرىسىگە ئەكىردى ۋە كەڭرەك بىر قىرنىڭ ئۈستىگە ئولتۇرغۇزۇپ ، پۇتلىرىنى بىر ـ بىرىگە چېتىپ قويدى .

— ئەمدى سىلەر مۇشۇ يەردە خاتىرجەم ئولتۇرۇپ ،— دېدى ئابدۇللا شاللىقتىن چىقىپ كېتىۋېتىپ ، — يۇرتىنىڭ ، مىللەتنىڭ شەنىگە قانداق داغ چۈشۈرگەنلىكىڭلارنى ئويدان ئويلاڭلار ! ئويلاپ بولغاندىن كېيىن بىزنى چاقىرىڭلار ، بىز سىلەرنى ماشىنىدا ساقلايمىز !

قىزلار ئەجەبلەندى ، ھەيران بولدى . يىگىتلەرنىڭ بۇ قىلىقى ئۇلارغا بىر تۇرۇپ سېھىرگەرلىكتەك ، بىر تۇرۇپ چاقچاقتەك بىلىنەتتى . ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ بۇنداق زەي ، سېسىق شاللىققا ئولتۇرغۇزۇپ قويۇلغانلىقىنىڭ سەۋەبىنى بىلەلمەي بىر ـ بىرىگە ھەيرانلىق بىلەن قارىشاتتى . ئەمما بۇ ھەيرانلىق ئۇزۇنغا بارمىدى ، ھەش ـ پەش دېگۈچە چاقچاقنىڭمۇ ، شاللىقنىڭمۇ سىرى ئېچىلدى ، قىزلارنىڭ جېنى قاقشاشقا باشلىدى . ئىچىرقاپ كەتكەن پاشىلار تەرەپ ـ تەرەپتىن يوپۇرۇلۇپ كېلىپ ، ئۇلارنىڭ

www.uyghurkitap.com

ئاپئاق ، يۇمشاق بەدىنىگە نەشتەر تىقىپ ، ئىسسىق قېنىنى شو-راشقا باشلىدى... يارەببىم ، دۇنيادا بۇنىڭدىنمۇ ئارتۇق ئازاب بارمىدۇر ؟ ! يۇزلەپ ، مىڭلاپ نەشتەر بىرلا ۋاقىتتا سانجىلسا ، ھېلىمۇ بەدەن پارتلاپ كەتمەيدىكەن !... بۇ پاشا دېگەن ئۆلگۈرلەر قاچان تويۇپ بولدى قىلىدىغاندۇ ؟ ! لېكىن ئۇلار بولدى قىلىدى-غاندەك ئەمەس ، ئۇلار ئەزەلدىن بۇنداق يۇمشاق بەدەننى ، بۇنداق تاتلىق قاننى كۆرۈپ باقمىغاچقىمىكىن ، خۇشاللىقتا غىڭشىلداپ ، بىر - بىرىگە خەۋەر يەتكۈزۈشۈپ ، ئىككى قىزنىڭ بەدىنىنى ئۆتمىتۆشۈك قىلىشقا باشلىدى ، ئۇلارنىڭ بەدىنى ھۆررەك - ھۆررەك ئىششىپ ، كۆكىرىپ كەتتى ، ئۇلار زادىلا چىداپ تۇرال-مىدى ، نالە - زارى كۆككە كۆتۈرۈلدى ، ئاھۇ پەريادى شاللىقنى بىر ئالدى...

— ئابدۇللا ، ئەمدى بولدى قىلايلى ، — دېدى سابىت بىر ئاز ئەنسىرەپ ، — بۇ ئاچ كۆز پاشىلار ئۇلارنى تالاپ ئۆلتۈرۈپ قويى-مىسۇن ، يەنە ! قارىغىنە ، نېمىدېگەن كۆپ پاشىلار بۇ ، بىر شاپىلاق ئۇرساڭ ، ئالىقىنىڭدا ئون - يىگىرمىسى قالىدىكەن .

— مەنمۇ ئۇلارنى ئۆلتۈرمەكچى ئەمەس ! — دېدى ئابدۇللا چوڭقۇر بىر ئىچكى تۇيغۇ بىلەن ، — بۇ دۇنياغا مۇھەببەت ئايال-لاردىن تارالغان ، ئايالالار بولمىسا مۇھەببەت بولمايدۇ ، مۇھەببەت بولمىسا دۇنيانى زۇلمەت باسىدۇ ! ئۇلار ھاياتلىقنى بەرپا قىلغۇ-چىلار ، ئۇلار ئەجداد بىلەن ئەۋلادنى ئۇلۇغلىغۇچىلار ، ئۇلار مې-نىڭ ، سېنىڭ ، ئۇنىڭ ئانىسى ، كېلەچەكنىڭ ئانىسى ! مەن پەقەت ئۇلارنى سەگىتىپلا قويدۇم ، ئۆزىنىڭ قەدىر - قىممىتىنى ئۇنتۇپ قالمىسۇن دېدىم ، خالاس ! ئەمەلىيەتتە ، بۇ ئىشلارغا ئۇلارمۇ ئەيىبلىك ئەمەس ، بىز ئەركەكلەر ئەيىبلىك ! بىز ئۇلارنى ياخشى قوغدىيالمىدۇق ، ھىمايە قىلالمىدۇق ، ئۇلار ئۆز ئىچىد-مىزدىكى بەزىبىر ناجىنس ، ناكەس ، نامەردلەرنىڭ قولى بىلەن ئاشۇنداق قىسمەتلەرگە دۇچار بولۇۋاتىدۇ ! ... ، — ئابدۇللا سۆز-

لىگەنسېرى قىزىشتى ۋە ئاستا ماشىنىدىن چۈشۈپ يولنىڭ ئوتتۇ-
رىسىغا كەلدى ، ئىككى قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ ، يۇقىرى ئاۋاز
بىلەن كىمگىدۇر خىتاب قىلغاندەك ، ئەسەبىيلەرچە ۋارقىراشقا
باشلىدى ، — هەي ، خۇدا ! ئادەملىرىڭگە ئىنساپ بەرگىن ، مەز-
لۇم - ئاجىزلىرىڭنى ئۆز پاناهىڭ ئاستىغا ئالغىن ! ئەي ئوغۇل
بالا ئەركەكلەر ، قىزلىرىمىزنى قۇتقۇزايلى ، قوغدايلى ، ئاسراي-
لى ! ئۇلار بىزنىڭ ئانىلىرىمىز ، كەلگۈسىنىڭ ئانىلىرى ! بۇ
دۇنيادا يۆلەكسىزنى يۆلىگەن ھەقىقىي ئەركەكنىڭ ئىشى ! …

ئابدۇللانىڭ ئاۋازى بۇ كەڭ سەھرا قوينىدا ئەكس سادا
بولۇپ ياڭرىدى ، ئۇ گويا زۇلمەت ئاسمىنىدا چاققان نۇرلۇق
چېقىندەك ھەممە يەرگە تارالدى ۋە جان ھەلەكچىلىكىدە قالغان
ناتىۋان قىـزلارنىڭ قـۇلىقىغىمۇ بەئەينى قۇدرەتلىك چۇقاندەك
ئېنىق ئاڭلاندى !…

ئىككى يىگىت قىزلارنى قايتۇرۇپ ئۆز جايىغا ئەكەلگەندە ،
ئۇلار گويا چالا ئۆلۈكتەك بولۇپ قالغانىدى . سابىت ئۆز دوستى-
نىڭ قانداقلارچە مۇشۇنداق جازالاش ئۇسۇلىنى — قان چىقارماي
جان ئالىدىغان ، دوزاخ ئازابىدىنمۇ بەتتەر قىينايدىغان ئاددىي ،
ئەمما بىر ئۆمۈر ئەستىن چىقمايدىغان ئەجەللىك ئۇسۇلنى ئويلاپ
تاپقانلىقىدىن ھەيران ئىدى…

ئۇلار قىزلارنى ئارامگاھنىڭ بىرىنچى قەۋەتتىكى ھەشەمەت-
لىك زالىغا ئەكىرىپ قويۇپلا قايتىپ كەتتى . خوجايىن ئۇلارنى
كۆرۈپ ھەم ئاچچىقلىدى ، ھەم قورقتى ، دەرھال ئادەم ئاجرى-
تىپ ، دوختۇرخانىغا ئاپاردى . قىزلار ئۈچ كۈندە ئاران ئەسلىگە
كەلدى ، يىگىتلەر رەنىگە قويغان پۇل ئۇلارنىڭ ئىككى كۈنلۈك
داۋالىنىشىغا ئاران يەتتى…

مانا شۇنىڭدىن كېيىن ، خوجايىن ئارامگاھنىڭ قائىدە -
تۈزۈملىرىنى قاتتىق چىڭىتىۋەتتى : يېڭى كەلگەن قىزلارنىڭ
يانفون تۇتۇشىغا يول قويمىدى ، ئارامگاھنىڭ ياتاق ، رېستوران

www.uyghurkitap.com

ۋە بەزمىخانىلىرىدىكى تېلېفونلارمۇ تېگىشلىك رەسمىيەت ئۆتمەـ
سە ، شەھەرنىڭ ئىچى ـ سىرتىغا ماڭمايتتى . «ئۇچتە ھەمراھ»
قىزلارنىڭمۇ خالىغانچە سىرتقا چىقىشىغا ، بازار ئايلىنىشىغا رۇخـ
سەت قىلمىدى ، ئەگەر چىقىش زۆرۈر بولسا ، ئۇلارغا قوغدىغۇچى
ياكى نازارەتچى قوشۇپ بېرىلىدىغان بولدى...

خىسلەت ۋاڭ ئانىنىڭ يېتەكلىشى بىلەن ئادەتتىكىچە مېھمان
كۈتۈشنىڭ قائىدە ـ يوللىرىنى تېزلا ئۆگىنىۋالدى . بۇ جەرياندا
ئۇ ئىككىسىمۇ ئوبدانلا چىقىشىپ قالدى . خىسلەتنىڭ ئەقىل ـ
ھوشى ، ھۆسن ـ جامالى ، سەمىمىي ـ ساددا قىلىقى ۋاڭ ئاندـ
ىنىڭ كۆڭلىگە يېقىپ ، ئۇنىڭ ھېسداشلىقىنى ، ئامراقلىقىنى
قوزغىدى . شۇڭا ئۇ ، ھەرقانداق ۋاقىتتا خىسلەتكە خۇددى ئۆز
قىزىغا ، ئۆز قېرىندىشىغا مۇئامىلە قىلغاندەك ، سىلىق ھەم ئىلـ
لىق مۇئامىلە قىلاتتى ، ئۇنىڭ تاماق يېيىشىدىن تارتىپ ، يېـ
تىپ ـ قوپۇشى ۋە يۈرۈش ـ تۇرۇشىغىچە غەمخورلۇق قىلدى .
بۇ ھال خىسلەتنىڭ قەلبىدە تۇنجى قېتىم تۇتقۇنلۇق ، مۇساپىرـ
لىق ۋە غېرىبلىق ئازابلىرىنى يەڭگىللىتىپ ، قانداقتۇر ئانا مېھـ
رى بىلەن ئانا شەپقىتىنى ھېس قىلدۇرغاندەك بولدى . شۇڭا ،
ئۇمۇ بارا ـ بارا ۋاڭ ئانىغا ئىچىكىشىپ كەتتى ، كۆڭلىدە نېمە
گېپى بولسا ئىشەنچ بىلەن دەيدىغان بولدى . ھەمىشە ئۇنىڭ دېگەن
يېرىدىن چىقىپ ، ئۇنىڭ ئۆگەتكەنلىرىنى ئۆز ئەمەلىيىتىدە ئەسـ
تايىدىل بەجا كەلتۈردى . ئۇنىڭ كۆڭلىگىمۇ ئايان ئىدى : ئەگەر
ئۇ بۇنچىلىك ئىشىنىمۇ قىلمىسا ، بۇ يەردە ئاچلىقتىن ئۆلۈپ
قېلىشى ياكى بۇنىڭدىنمۇ بەتتەر يەرلەرگە سېتىلىپ كېتىشى
مۇمكىن ئىدى . شۇڭا ئۇ ، كۆڭلى خالىمىسىمۇ ، ئىچ ـ ئىچىدىن
بۇ يەرگە نەپرەتلىنىپ تۇرسىمۇ ، ئەمما ئۇلار بەرگەن ئاش ـ ناننى
ھالاللاپ يېيىش نىيىتىدە بۇ ئىشلارنى قىلىشقا كۆندى ۋە ئاستاـ
ئاستا بۇ يەردىن قۇتۇلۇپ كېتىشنىڭ چارە ـ تەدبىرلىرىنى ئىزدەـ
مەكچى بولدى...

بۇ ھەيۋەتلىك بىنانىڭ ئۈچىنچى قەۋىتىدىكى ئالىي رېستو-راندا ، كۆتكۆچى ، مۇلازىم قىزلاردىن باشقا ، يەنە ۋەتەنىمىزنىڭ ھەر-قايسى يەرلىرىدىن كەلگەن خەنزۇ ، خۇيزۇ ، موڭغۇل ، ئۇيغۇر قاتارلىق ناخشىچى ، ئۇسسۇلچى ، لەپەرچى قىزلارمۇ بار ئىدى . خۇددى ئارتىسلاردەك چىرايلىق ياسانغان بۇ قىزلار كۈندۈزى نۆۋەت بىلەن رېستوران ئىشىكىنىڭ ئىككى تەرىپىدە تۇرۇپ ، كەلگەن مېھمانلارنى تەبەسسۇملۇق تەزىم بىلەن قارشى ئالاتتى ۋە ئۇزىتاتتى . كەچتە بولسا ، ئىشرەتخانىنىڭ كىچىك زاللىرىدا ھەر خىل كىيىم ، ھەرخىل قىياپەتتە ئۇسسۇل ئوينايتتى ، ناخشا ئېيت-ىاتتى ، كىم چاقىرسا ، شۇنىڭ يېنىغا كېلىپ ، ئۇلارنىڭ ئىشتى-ھاسىنى ئاچىدىغان ، يېگەن - ئىچكەنلىرىنى ھەزىم قىلدۇرىدىغان ھەمراھلارغا ئايلىناتتى . ئۇزلۇكسىز ئىچىلىۋاتقان مەينىڭ هارا-رىتى ، ياش قىزلارنىڭ تاتلىق ئاۋازى ، يوغان - يوغان كۆزلەرنىڭ ئوتلۇق بېقىشى ، ئىنچىكە ئەگىم قاشلارنىڭ سېھرىي كۈچى ، تىرسلاپ تۇرغان نازۇك بەدەنلەرنىڭ جەزبىسىگە تاقەت قىلىپ تۇرالمىغان بايۋەچچىلەر بىر - بىرلەپ سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ ، ئۇلارنى گويا بىر دەستە گۈلنى قامالىغاندەك قوللىرىدىن يېتى-لەپ ، يۇقىرى قەۋەتتىكى ئايرىم ھۇجرىلارغا كىرىپ كېتەتتى... بۇ قىزلار چىرايلىق ، كېلىشكەن ۋە شۇنداق مەسۇم ئىدىكى ، ئەگەر بىرەرى ئۇلار ھەققىدە گەپ قىلمىسا ، ھېچكىم ئۇلارنىڭ بىر پاھىشە ئىكەنلىكىنى بىلمەيتتى . قارىماققا ، ئۇلار بەئەينى پەرىشتىگە ئوخشايتتى !...

بۇگۈن كەچتە ، مانا شۇ رېستوراننىڭ «ئەجدىھا كۆزى» ناملىق ئازادە ئايرىمخانىسىدا كاتتا زىياپەت ئۇيۇشتۇرۇلدى . زىيا-پەتتە بار - يوق ئالتە ئادەم بار ئىدى . بۇلارنىڭ بەشى شياڭگاڭ ، شېنجېن ۋە جۇخەيلەردىن كەلگەن پۇلدار سودىگەرلەر ئىدى ، بىرى گۇاڭجۇلۇق شىركەت خوجايىنى بولۇپ ، زىياپەتنىڭ ساھىب-خانى ئىدى . بۇ يەرگە رېستوران خوجايىنى شياڭ دىرېكتورنىڭ

پات ـ پات كىرىپ ، مېھمانلار بىلەن ساھىبخانىغا ھۆسنلە ـ سۆلكەت قىلىپ تۇرۇشلىرىدىن قارىغاندا ، زىياپەت دەرىجىسىنىڭ خېلى يۇقىرىلىقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى . دېمىسىمۇ ، كاناپ داستى-خان سېلىنغان يوغان يۇمىلاق شىرە ئېسىل نازۇ نېمەتلەر بىلەن تولغانىدى . بىر تەخسىسى مىڭ يۈەنلىك راك دەمسىز ، بىر داند-سى نەچچە يۈز يۈەنلىك قۇلۇلە دەمسىز ، بىر تېلى سەككىز يۈز يۈەنلىك سەدەپ بېلىقى دەمسىز ، بىر لوقمىسى نەچچە يۈز يۈەن-لىك قورۇما دەمسىز… ئىشقىلىپ ، زىياپەت ناھايىتى ھەشەم ـ دەرەمىلىك ئىدى ، غىزا ـ تائاملارنىڭ كۆپلۈكىدىن تاماق شىرە-سىنىڭ يۈزى كۆرۈنمەيتتى ، غاز بويۇنلۇق بىللور قەدەھلەرگە قۇيۇلغان ھاراقلار چىراغ نۇرىدا ياقۇتتەك جۇلالايتتى…

بايۋەچچىلەر ھاراقنىڭ تەپتىدىن قىزىشقاندىن كېيىن ، بىر پەس ئالىتاغىل ئاۋازلار بىلەن تېلېۋىزوردا كالائوكې ناخشىسىنى ئېيتىشتى ، بىر ـ بىرىگە چاقچاق قىلىپ كۈلۈشتى ، كېيىن بۇنىڭدىنمۇ زېرىكتى . شۇ ئارىلىقتا ، بىرى رېستوران دىرېكتورد-نى چاقىرتتى . ھايال ئۆتمەي ، چاچلىرى مايلاپ تارالغان ، كالتە يەڭ ئاق كۆڭلەك كىيىپ ، ئالا بالداق گالىستۇك تاقىغان ، پۇل-دارلارغا تولا خۇشامەت قىلىپ ، ئاغزى يۇمۇلماس بولۇپ قالغان كاپچاق يۈز شياڭ دىرېكتور ئۇلارنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى .

— شياڭزۇڭ ،— دېدى خېلى قىزىۋالغان جوخەيلىك بىر خو-جايىن ، — تاماقمۇ يېدۇق ، ھاراقمۇ ئىچتۇق ، ناخشىمۇ ئېيتتۇق . بىزدىكى دەسمى تۈگىدى ، ئەمدى سىزنىڭ كارامىتىڭىزنى كۆر-مەيمىزمۇ ؟

— شۇنداق ـ شۇنداق ! … ،— دېدى ساھىبخانا تەرلەپ كەتكەن تاقىر بېشىنى سىلاپ قويۇپ ، — ئاڭلىسام ، شىنجاڭدىن كەلگەن يېڭى پاقلانلار بار ئوخشايدىغۇ ! ؟

— بار ، بار … ،— دېدى شياڭ دىرېكتور خۇشامەتگۈيلۇق بىلەن بېشىنى لىڭشىتىپ ، قولىنى ئىشقىلاپ تۇرۇپ ،— مەندە

www.uyghurkitap.com

بار ھەرقانداق نەرسە سىلەردىن ئايلانسۇن! بىراق، بىر ساھىبجا-مال سەل - پەل ياۋا چىقىپ قالدى، مەلۇم ۋاقىت كۆندۈرمى-سەك، تەپكەكلىك، مۈڭگەكلىك قىلىپ، مېھمانلارنى رەنجىتىپ قويارمىكىن! ...

— كېرەك يوق!— دېدى شياڭگاڭلىق بىر سودىگەر قوللى-رىنى ئارۋاڭ - سارۋاڭ شىلتىپ،— بىزدە ھەرقانداق ياۋىلارنى ئىنىدەككە كەلتۈرىدىغان دورا بار!— ئۇ مەيدىسىگە ئۇرۇپ، يانچۇقىدىكى ئامېرىكا دوللىرىنى ئىشارە قىلدى.

يەنە بىر بايۋەچچە ئۇنى قۇۋۋەتلەپ، دەرھال مۇنداق دېدى:

— ھەرقانداق ياۋا كەپتەرمۇ قورسىقى تويسا، پەرۋازىنىڭ زەۋقىنى ئۇنتۇيدۇ، شياڭزۇڭ!

— قېنى ئەمىسە، يېڭى ماللارنىڭ پەيزىنى كۆرۈپ باقمايلى-مۇ؟ — دېدى دەسلەپ سۆز ئاچقان خوجايىن تاقەتسىزلىك بىلەن. ئۇنىڭ ئارقىدىنلا بىرنەچچەيلەن تەڭلا چۇۋۇرلاشتى:

— كۆرۈپ باقايلى! ...

— ناخشىسىنى ئاڭلاپ باقايلى! ...

— ئۇسسۇللىرىدىن ھۇزۇرلىنىپ باقايلى! ...

— يەپ باقمىغان شاكىلاتنىڭ تەمىنى تېتىپ باقايلى!...

شياڭ دىرېكتور «بولىدۇ، مانا ھازىر» دېگىنىچە ئارقىچە مېڭىپ چىقىپ كەتتى، ئۇ چىقىپلا ۋاڭ ئانىنى تاپتى ۋە خىسلەتنى دەرھال ياساپ - جابدۇشقا بۇيرۇدى. ۋاڭ ئانا خىسلەتكە ئېسىل كىيىملەر بىلەن گىرىم بۇيۇملىرىنى تەييارلاپ بەردى، ئەمما خىسلەت ھەرقانچە قىلسىمۇ ئالىيېشىل پەرداز بىلەن يېرىم يالى-ڭاچ كىيىنىشكە ئۇنىمىدى، ۋاڭ ئانىمۇ قاتتىق زورلىمىدى، ئۇنىڭ رايىغا باقتى، زورلۇق ئىشلىتىپ ئۇنىڭ خەستە كۆڭلىگە يەنە ئازار بېرىشنى خالىمىدى، لېكىن شياڭ دىرېكتور ۋاڭ ئانىغا كايىپ كەتتى، «شۇنچىلىك ئىشنىمۇ ئەپلەشتۈرەلمەمسەن!؟» دەپ يەر تېپىپ چىچاڭشىدى، ۋاڭ ئانا دىرېكتورغا رايىشلىق،

ئېغىر ـ بېسىقلىق بىلەن چۈشەندۈردى : «يېڭى تۇغۇلغان مۇزاي يولۋاستىن قورقمايدۇ ، دېگەن گەپ بار ، خوجايىن ! — دېدى ئۇ دەردىنى ئىچىگە يۇتۇپ ،— بۇ قىز تېخى بۇ يەرنىڭ ئىشلىرىغا ئانچە كۆنۈپ كېتەلمىدى ، يەنە بىرئاز ۋاقىت بېرىڭ ، ئاستا ـ ئاستا كۆندۈرۈپ كېتىمەن ! ...»

ۋاقىت زىخ ، مېھمانلار تەقەززا ئىدى ، شۇڭا ، شياڭ دىرېكتورمۇ ئامالسىز قولىنى سىلكىپ : «بوپتۇ ، كىرىۋەرسۇن ! ئىززىتىنى بىلمەيدىغان سەھرالىق ... ئەمما ، بۇ ئىش قايتا تەكرارلانمىسۇن ، بولمىسا ھېسابىنى سەندىن ئالىمەن !» دېدى ۋاڭ ئانىغا چالۋاقاپ . ۋاڭ ئانا يېنىك نەپەس ئالدى ، ئۇ ئېغىر بىر تەڭقىسلىكتىن قۇتۇلغانلىقىغا خۇشال ئىدى .

شۇنداق قىلىپ ، خىسلەت بۇ كاتتا سورۇنغا تۇنجى قېتىم ئاددىي كۆتكۆچىلىك كىيىمى بىلەن كىرىدىغان بولدى . ئۇنىڭ يۈز ـ كۆزلىرىمۇ پەردازسىز سىدام ئىدى ، شۇنداق بولسىمۇ ، ئۇ يەنىلا خۇددى كۆرۈمسىز قۇلۇلە قېپى ئىچىدىكى سۈزۈك سەدەپتەك جەزبىدار ھەم جەلپكار ئىدى . ئاددىي كىيىم ئۇنىڭ خۇش پىچىم ، بەرنا بوي ـ بەستىنى ئۆزگەرتەلمىگەن ، توق قىزىل لەۋلىرى بىلەن سېرىقتا مايىل ئاپئاق چىھرى ھەرقانداق پەردازدىنمۇ كۆرۈملۈك ئىدى ...

شياڭ دىرېكتور يەنە بىر خىزمەت فورمىسى كىيگەن ئوتتۇرا ياشلىق ، قىرقىم چاچ ئايال بىلەن بىللە ئۈچ قىزنى باشلاپ كىردى . بۇلار خىسلەت ، نازاكەت ۋە جەننەتلەر ئىدى . قىزلار ئىشىكتىن كىرىشى بىلەن خۇددى بۇلۇتلۇق ئاسماندا تۇيۇقسىز تولۇن ئاي پەيدا بولغاندەك ، ھەممەيلەن ئۇلارغا تىكىلدى .

نازاكەت قىپقىزىل پارقىراق رەختتە يېرىم يالىڭاچ كىيىنۋالغان ، كۆكسىدە قىزىل بىغىرداق ، بىغىرداقنىڭ ئۈستى ئۇششاق ئۈنچە ـ مەرۋايىتلار بىلەن چاقناپ تۇراتتى ، قورساق ، كىندىكى ئوچۇق ئىدى ، ئاستى تەرىپىدە بىر پېشى ئۇزۇن ، بىر

پېشى قىسقا تىكىلگەن چۇچىلىق ، زەرلىك كالتە يوپكا ، يەلكىسى-
گە چۇشۇپ تۇرغان يۇمشاق چاچلىرى قىزغۇچ رەڭدە بويالغان
بولۇپ ، يۈز ـ كۆزلىرى ئوخشىتىپ قىلىنغان قېنىق گىرىمدە
ئوتقاشتەك يالتىراپ تۇراتتى .
جەننەت ناخشا ئېيتىدىغان بولغاچقا ، نازاكەتتەك ئۇنچە جەز-
بىدار ياسانمىغان بولسىمۇ ، ئەمما ئۇنىڭمۇ كىندىكى ئوچۇق ،
مېغىزرەڭ يوتا ـ پاچاقلىرى بايۋەچچىلەرنىڭ كۆزلىرىنى ئالاچەك-
مەن قىلاتتى…
مېھمانلارنىڭ ئىچىدىكى شياڭگاڭلىق خوجايىن — قىرىق
ياشلاردىن ئاشقان ، چاچلىرى شالاڭ ، ئەمما سوزۇنچاق يۈزى
بىلەن يوغان ـ يوغان قوڭۇر كۆزلىرىدىن تەمكىنلىكى ، سالاپىتى
ۋە يەنە ئاللىقانداق يوشۇرۇن ھېس ـ تۇيغۇلىرى كۆرۈنۈپ تۇرغان
سۆڭ فامىلىلىك بىرى خېلىدىن بېرى خىسلەتنى ئاستىرتىن
كۆزىتىپ تۇراتتى . خىسلەت ھەممەيلەنگە چاي قۇيۇپ ، بۇ خوجا-
يىننىڭ يېنىغا كەلگەندە ، ئۇ خىسلەتنىڭ يۈزىگە ، كۆزىگە ناھايى-
تى يېقىن يەردىن تىكىلىپ ، مەپتۇنلۇق بىلەن خېلى ئۇزاق
قارىدى ، تاسادىپىي ھالدا خىسلەتنىڭ كۆزىمۇ ئۇنىڭ ھېرىسمەن
كۆزلىرى بىلەن دوقۇرۇشۇپ قالدى ، قالدىيۇ ، بىر نەرسىدىن
ئەندىككەندەك ، كۆزلىرىنى دەرھال باشقا ياققا ئەپقاچتى . ئەمما ،
گۈزەللىك ۋە لاتاپەتتە تەڭسىز بولغان قىزنىڭ ئۇياتچان
نىگاھى — شياڭگاڭلىق خوجايىنغا بايىقىدىنمۇ كۈچلۈك تەسىر
قىلدى . بۇنداق قاراشتا بىر خىل غۇرۇر ۋە چوڭقۇر نەپرەت بىلەن
بىللە ئاللىقانداق مەسۇملۇق ۋە ئاللىقانداق ساددىلىق ئەكس ئې-
تەتتى ، مانا شۇ بىر ـ بىرىگە ئوخشاشمىغان ئىككى خىل زىت
ئىپادە ئۇنىڭ يۈزىگە قارىغان ئادەمدە ئاللىقانداق ھېسداشلىق ۋە
شەپقەت تۇيغۇسىنى ئويغىتاتتى . ئۇنىڭ كۆزنى قاماشتۇرىدىغان
ھۆسنى بىلەن ئاقىرىپ كۆرۈنگەن يۈزىنىڭ ۋە بىر پارچە چوغدەك
يېنىپ تۇرغان كۆزلىرىنىڭ تەپتىگە ئادەم تاقەت قىلىپ تۇرالمايت-

تى . ئاجايىپ چىراي ! ... توغرا ، بۇنداق چىرايغا قايىل بولماي ئىلاج يوق . بۇنداق چىراي ، بۇنداق ھۆسن ـ جامال بىلەن دۇنيانى ئاستىن ـ ئۈستۈن قىلىۋېتىش مۇمكىن !...

خىسلەت ئۆزىنى باشتىن ـ ئاخىر كۆزدىن كەچۈرۈپ تۇرغان ئاچ كۆز خوجايىنىنىڭ يۈزىگە ھەيرانلىق ، جىددىيلىك ۋە بىر خىل نەپرەتلىك نىگاھ بىلەن قاراپ قويۇپ ، ئۇنىڭ يېنىدىن ئاستا نېرى كەتتى ...

يەپ ـ ئىچىش ، كۈلكە ـ چاقچاق خېلى ئەۋجىگە چىقتى . نازاكەت ئۆزى ئېلىپ كىرگەن VCD پلاستىنكىسىنى قويدى ، تېلېۋىزوردىن شوخ ، ئويناق ھىندى مۇزىكىسى ياڭرىدى . نازاكەت خۇددى تەنناز خېنىملاردەك سەيلانە قامىتىنى ئوينىتىپ ، قاس ـ قاس دەسسىگىنىچە مەيدانغا چۈشتى ـ دە ، مۇزىكا رىتىمىغا ئەگىشىپ ، شاخ تاشلاپ يورغىلاشقا باشلىدى ...

نازاكەت ھەقىقەتەنمۇ ھېسسىيات بىلەن گۈزەللىكنىڭ قوشۇلمىسى ئىدى . ئۇنىڭ ناز ـ كەرەشمىگە تويۇنغان ئويناق كۆزلىرى ، كۈلكە تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان يۇمران لەۋلىرى ، لەيلىقازاقتەك زىلۋا قامىتى ، پىشقان ئارتىسلاردەك يېقىملىق خۇلقى ، شوخ كۈلكىسى ھەرقانداق ئەرنىڭ يۈرىكىگە ئوت بولۇپ چېچىلاتتى...

جاي تارراق بولغاچقا ، ئۇ خوجايىن ـ بايۋەچچىلەرنىڭ ئەتراپىدىلا ئايلىنىپ ئوينايتتى ، ئۇلار تىنماي چاۋاك چېلىشاتتى ، كۈلكە ، قىيقاس ، شاۋقۇن ھەممە ياقنى كۆتۈرۈۋەتتى . بۇنداق ساز ، يېقىملىق كۈلكىلەر ئىچىگە خۇددى بىر خىل يالپۇزنىڭ ياكى لىمموننىڭ ئۆتكۈر پۇرىقى يوشۇرۇنغاندەك ئىدى...

ئېرىق ـ ئۆستەڭ بويىدىكى تالمەجنۇندەك نازۇك ، قاش ـ كۆزى تۆكۈلۈپ تۇرىدىغان بۇ قىز ئۇسسۇلنى شۇنداق ئوينىدىكى ، ھەممىسى كۆزلىرىنى پارقىرىتىپ ، ئاغزىنى ئېچىپلا قالدى ، نازاكەتنىڭمۇ قانلىرى ئۇرغۇپ ، ئىككى مەڭزى جىنەستىدەك قىـ

ـزاردى . نىپىز ، يۇمران لەۋلىرىدىن شەربەت سىزىپ تۇرغاندەك ،
تاتلىق ھېسسىياتلارغا چۆمدى...
نازاكەت پىرقىراپ يۈرۈپ ، ھەربىر خوجايىنىنىڭ يېنىغا
كەلگەندە بىر خىل غىلجىڭ ھەرىكەتلەر بىلەن ئۇنىڭ كۆڭلىنى
ئېلىشقا ئۇرۇناتتى . بۇ قېتىم ئۇ ، شېنجېنلىق خېلى كېلىشكەن ،
كۆزلىرىدىن شەھۋەتپەرەسلىكى چىقىپ تۇرغان بىر بايۋەچچىنىڭ
ئالدىغا كېلىپ ، بېشىنى سىلكىپ چايقىدى ، توزغۇغان چاچلىرى
يەلكىلىرىدە يەلپۈگۈچتەك يەلپۈنۈپ ، بىر بۆلىكى كۆكرىكى ئۈسـ
تىگە چۈشتى . چىرايلىق ، ئاق بوينى ئېچىلىپ ، ئەتراپقا خۇددى
يامغۇر يۇيۇپ ئۆتكەن باغنىڭ بېھىستىدەك خۇشبۇي — ئەركەك
زاتىنى مەست قىلىدىغان ، ھوشىنى ئوغرىلايدىغان ، ئېڭىشىپ
تۇرۇپ بىر ھىدلىمىسا بولمايدىغان «جەننەت» ھىدى تارقاپ كەتـ
تى . ھېلىقى خوجايىن ئۆزىنى تۇتالمىدى ، نازاكەتنىڭ بېلىدىن
تارتىپ ئۆزىگە قاراتتى ۋە ئۇنىڭ ئۇششاق ئۇنچە ـ مەرۋايىتلار
چاقناپ تۇرغان بېغىرداقىنى قايرىپ ، ئىچىگە يۈز يۈەنلىك پۇلـ
دىن بىرنەچچىنى تىقىۋەتتى ، ئاندىن نازاكەتنىڭ ئوچۇق يەلكىسىـ
گە ، ئاپئاق بوينىغا ئاچ كۆزلۈك بىلەن بىرنەچچىنى سۆيۈپ
قويدى . نازاكەت بەللىرىنى ئېگىپ ، ساغرىسىنى تولغاپ ، راسا
بىر ناز ـ كەرەشمە بىلەن ئۇنىڭ قولىدىن سۇغۇرۇلۇپ
چىقتى ...
خىسلەت كۆز ئالدىدا بولۇۋاتقان بۇنداق غەلىتە ، ھاياسىز
قىلىقلارنى كۆرۈپ ، ھەددىدىن تاشقىرى ئۇيۇلۇپ ، نومۇس قىلىپ
كەتتى ، ئۇنىڭ تېخى ئېپلاس ـ شەرمەندىلىكلەرنى كۆپ كۆرمىـ
گەن يۈرىكى قاتتىق خورلانغانىدى . نەزىرىدە ، ھەممە نەرسىنى
بىر يولى ۋەيران قىلىۋەتكەن پەۋقۇلئاددە بىر ھادىسە روي بەرگەنـ
دەك ۋە بۇنىڭغا ئۆزىمۇ ئەيىبلىكتەك بىلىنىپ كەتتى !...
راست ، تەبىئەت بەكمۇ مەسخىرىۋاز ئىكەن ! ئۇ شۇنچە ياخـ
شى ئادەملەرنى يارىتىپ قويۇپ ، يەنە ئۇلارنىڭ ئۈستىدىن كۈلـ

ىدىكەن ، ئۇلارنىڭ بېشىغا تۆرلۈك ـ تۈمەن قىسمەتلەرنى سېلىپ ئازابلايدىكەن !...

بۇ دەھشەتلەرنىڭ ھەممىسى ئۇنىڭ كۆزلىرىدە ئەكس ئېتىپ تۇراتتى . ئۇ ئەتراپتىكىلەرگە نەپرەت ۋە قورقۇش بىلەن نەزەر تاشلىدى ، تىترىگەن لەۋلىرىدە ئاللىقانداق سوغۇق بىر ھىجىيىش پەيدا بولدى ، ئۇ كۆزلىرىنى دەرھال يەرگە تىكتى...

نازاكەت بىرنەچچە ئۇسسۇل ئويناپ ھاردى ، ئاخىرقى مۇزىكا توختىشى بىلەن بايىقى شىنجىنلىق بايۋەچچە ئۇنى يېنىدا ئولتۇر- غۇزۇۋالدى .

ئەمدى نۆۋەت جەننەتكە كەلگەنىدى . ئۇ دەسلەپ ئۇيغۇرچە ناخشا ئېيتتى ، ناخشىنىڭ ئۇدارى يېنىك ، رىتىمى شوخ ، ئاھاڭى يېقىملىق ئىدى . ئاڭلىغۇچىلارنىڭ ئىچىدىكى ھېسسىياتلىق ، تە- سىرچان ئىككى ـ ئۈچى جايىدا ئولتۇرالماي ، ئۇسسۇلغا چۈشۈپ كەتتى ، ئۇلار قوللىرىنى ئارۋاڭ ـ سارۋاڭ تاشلاپ ، غەلىتە ، كۈلكىلىك ھەرىكەتلەر بىلەن ئۆزلىرىنىڭ كۆڭلىنى ئۆزلىرى خۇش قىلىشىۋاتاتتى . جەننەت كېيىن ، مۇشۇ يەرگە كەلگەندىن بېرى ئۆگەنگەن خەنزۇچە مۇھەببەت ناخشىلىرىدىن بىرنەچچىنى ئارقا ـ ئارقىدىن ئېيتتى . ئۇنىڭ ئاۋازى ھەقىقەتەن تاتلىق ، قۇلاققا يېقىشلىق ئىدى . ئۇنىڭ ناخشا ئېيتىۋاتقان چاغدىكى ھالى- تى ، ھەرىكەت ـ قىلىقلىرى تولىمۇ نازاكەتلىك ھەم لاتاپەتلىك ئىدى ، ئۇنىڭ قاراشلىرى مەستانە ، تولۇپ كېلىۋاتقان خۇش پىچىم گەۋدىسىدە ئەركەك زاتىنى مەپتۇن قىلىدىغان ئاللىقانداق بىر سېھىر بار ئىدى .

ئۇنىڭ ناخشىسىغا مەھلىيا بولۇپ ئولتۇرغان جوخەيلىك بىر بايۋەچچە ئاشۇ جەننەتنى — بۇغداي ئۆڭلۈك ، غۇنچە بوي ئوماق قىزنى ياقتۇرۇپ قالدى . بۇ قىز شۇ كۈنلەردە ، ھەقىقەتەنمۇ ھەممە جەھەتتىن تولغانىدى : لەۋلىرى تولغان ، كۆكسى تولغان ، ساغرى- سى تولغان... ئىشقىلىپ ، قىز زاتىدا بولۇشقا تېگىشلىك ئەۋزەل-

لىكلەرنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك بار ئىدى .

جۇخەيلىك بايۋەچچە ئورنىدىن تۇرۇپ ، بىر قولىدا فرانسىيە ۋىسكىسىدىن بىر رومكا تۇتقىنىچە جەننەتنىڭ ناخشا ئېيتىپ بولۇشىنى كۈتۈپ تۇردى . ناخشىمۇ تۈگىدى ، تام ـ تورۇسلاردىن شوخ ، يېقىملىق بارىكاللا سادالىرى ياڭرىدى . شۇ چاغدا ، بايۋەچچە جەننەتنىڭ ئالدىغا كېلىپ ، قولىدىكى رومكىنى تەۋەززۇ بىلەن ئۇنىڭغا تۇتتى ، جەننەت دەسلەپ ئۆزرە ئېيتتى ، ئەمما بايۋەچچىنىڭ قايتا ـ قايتا ئۆتۈنۈشى بىلەن ھاراقنى تەستىرەك ئىچىۋەتتى . شۇ ھامان داڭلىق ئۈزۈم ھارىقىنىڭ شېرىن كەيپى ئۇنىڭ كۆرۈۋاتقان مەنزىرىلىرىگە شائىرانە بىر تۈس بېغىشلىدى...

بايۋەچچە يەنە بىر قەدەھ ھاراق قۇيدى ۋە يەنە جەننەتنىڭ ئالدىغا كېلىپ ، قولىدىكى رومكىنى ئۇنىڭ لېۋىگە ئارقا ـ ئارقىدىن ئۈچ قېتىم تەگكۈزۈپ ، خۇددى ئۇنى تاتلىققىنە بىر سۆيگەندەك ئىشارىنى بىلدۈردى ، جەننەتنىڭ يۈزى ھۆپپىدە قىزىرىپ كەتتى ، بۇ ئۇنىڭ قەلبىدە تېخى ھايا ، گۈزەللىك دېگەن نەرسىلەرنىڭ ئاز ـ تولا بارلىقىنى بىلدۈرەتتى ...

شۇ ئارىلىقتا ، خىسلەت بىر بايۋەچچىنىڭ ئىشارىسى بىلەن ئۇنىڭ ئالدىدىكى بوش پىيالىغا چاي قۇيۇپ بېرىۋاتقاندا ، بايۋەچچە ھېسسىياتىنى باسالماي ، قوپاللىق بىلەن خىسلەتنىڭ ساغرىسىنى سىلىۋىدى ، خىسلەت گويا نىجاسەتكە دەسسىۋالغاندەك سەسكىنىپ ، ئۆزىنى چەتكە بۇرىدى ، قۇيۇۋاتقان چاي دەسلەپ داستىخانغا ، ئاندىن ھېلىقى بىزەڭ بايۋەچچىنىڭ يېنىدىكى شياڭگاڭلىق سۈڭ خوجايىننىڭ شىمىغا تۆكۈلۈپ كەتتى . سۈڭ خوجايىن «ۋاي» دەپ يوتىسىنىڭ كۆيگەنلىكىنى بىلدۈردى . شۇ چاغدا ، ئەمدىلا بۇ يەرگە كىرىپ تۇرغان شياڭ دىرېكتور چاچراپ كېلىپ ، خىسلەتنى ئەدەپلىمەكچى بولۇۋىدى ، سۈڭ خوجايىن ئارىغا چۈشۈپ ، خىسلەتنى قۇتقۇزۇپ قالدى . ئەمما بۇ خورلۇق خىسلەت-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

نىڭ يۈرىكىنى ئۆرتەپ، جان - جىنىدىن ئۆتۈپ كەتتى.

شۇ تاپتا، بۇ يەردىكى خوجايىن - بايۋەچچىلەرنىڭ كۆڭلى كىر، خىيالى پاراكەندە بولۇپ كەتكەندى. ھارغىنلىق، ھاراق - شاراب، زورۇقۇش ئۇلارنى تېخىمۇ بەتتەر بىر كەيپىياتقا سالغانىدى. دىمىسىمۇ، ئۆزىنى تۇتالماسلىق، مەيخورلۇق، شەھۋەتپەرەسلىك — بۇلارنىڭ ھەممىسى بىر بولۇپ، ئادەمنى ھەر كويلارغا سېلىشى مۇمكىن ئىدى!

شۇ تاپتا، يەپ - ئىچىپ، قىيامىغا يەتكەن بۇ بىرنەچچە پۇلدار، زەردارلارنىڭ كۆڭلىنى ئېچىش، كەيپىنى كۆتۈرۈش ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ ئەتراپىدا ئايلىنىپ يۈرگەن بۇ ئۈچ قىز بەئەينى تەڭدىشى يوق ئۈچ جانان — بىرى قۇياش، بىرى ئاي، بىرى يۇلتۇز ئىدى!

* *

خىسلەت بەك چارچاپ كەتتى. كىچىك بالىدەك خەقىشى كۆپ، چېپىلغاق مۇشۇكتەك قىلىقى سەت بۇ مېھمانلارنى كۈتمەك ئۇنىڭغا ھەقىقەتەنمۇ ئېغىر كەلگەنىدى. ئالاھازەل ۋاقىت يېرىم كېچىگە يېقىنلاشقاندا، ئۇ پۇتلىرىنى ئاران سۆرەپ ياتىقىغا قايتىپ كەلدى. نازاكەت بىلەن جەننەت تېخى كەلمىگەنىدى، خىسلەت قاچا - قۇچىلارنى يىغىشتۇرۇۋاتقاندا، ئۇلارنى شىر كەيپ بولغان ئىككى بايۋەچچە بويۇنلىرىغا گىرە سېلىپ ئەچىقىپ كەتكەنىدى. شۇ چاغدا، ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن قاراپ قالغان خىسلەتنىڭ يۈز - چېھرىدە ناھايىتى تەشۋىشلىك ئالامەتلەر ئىپادىلەنگەن ۋە ئۇنىڭدا قانداقتۇر ئۆزگىچە خاس، پەۋقۇلئاددە بىر غۇرۇر ئەكس ئەتكەنىدى. ئۇنىڭ قولى ئىشتا بولسىمۇ، كاللىسىدا ئاجايىپ خىياللار، سوئاللار ھۆكۈمران ئىدى: ئۇلارنىڭ قىزلىق ئىپپىتىنى، ھايانى، ئانىلىق بەخت - سائادىتىنى پۇلغا سېتىپ، مۇشۇ

هالغا چۈشۈپ قېلىشىغا كىم ئەيىبلىك ! ؟ تىرىكچىلىكنىڭ ئې-
غىرلىقىمۇ ، يا ئارزۇ - ھەۋەسنىڭ كۆچىيىپ كەتكىنىمۇ ! ؟
ياكى ئۆزىنى ھەممە نەرسىگە — ھەتتا خوتۇن - قىزلارنىڭ
ئىپپىتىگىمۇ خوجايىن ھېسابلايدىغان ئاشۇنداق پۇلدار بايۋەچچى-
لەرنىڭ ياۋايى ئىستەكلىرىمۇ ! ؟ ...
خىسلەت ياتاقتا قايتىپ كەلگەندىن كېيىنمۇ ، ھاياجىنىنى
باسالماي ، يالغۇزلۇقتا غېرىبسىنىپ ، يەنە چوڭقۇر ئويغا چۆمدى .
ئۇ ئۆزىگە ئوخشاش بەختسىز ، شور پېشانە قىز - جۇۋانلارنىڭ
تەقدىر - قىسمىتىنى ئويلاپ ، بۇنىڭ ئەيىبدارىنى ئىزدەۋەردى :
ئاياللارنىڭ ئەخلاقسىز بولۇپ ، بۇزۇلۇپ كېتىۋاتقانلىقىغا
زادى كىم ئەيىبلىك ، كىم ! ؟ ياكى ئۇلارغا ئارتۇقچە
ھۆرلۈك - ئەركىنلىك بېرىلىپ كەتتىمۇ ؟ ! ياكى ئەرلەردە ھىما-
يەت قالمىدىمۇ ! ؟...
ئويلاۋېرىپ خىسلەتنىڭ بېشىغا ئاغرىق كىرىپ كەتتى . شۇ-
ڭا ، بۇنداق ئايغى چىقماس چىگىش خىياللارنى كاللىسىدىن
چىقىرىۋەتمەكچى بولدى . ئەمما ئۇلار خۇددى بىزەڭ چىۋىنلاردەك
يوپۇرۇلۇپ كېلىۋېرەتتى... ۋاي خۇدايىم ، ئايال كىشىگە شۇنچە
قىيىن ئىكەن - دە ! ؟ مانا ، ئۆزى ئىناق ، بەختلىك بىر ئائىلە-
نىڭ ئەتىۋارلىق قىزى ئىدى ، ھاياتتىن نالىمايتتى ، تۇرمۇشتىن
رازى ئىدى . ئەمما تەقدىر ئۇنى ئۆز قايىنىمىغا تاشلاپ ، قىرغاقلار-
غا ئۇرۇپ - سوقۇپ ، بۈگۈنكى ناتىۋان ھالغا كەلتۈرۈپ قويدى .
نېمىشقا ئەمدى ھەممە ئەيىبنى تەقدىر - قىسمەتكە دۆڭگەش
كېرەك ! ؟... بەلكى ئۇ ، ئاشۇ ھېپىزەم پار - پار ، ھۆسەيىن
پاقىغا ئوخشاش بەتنىيەت ، ياۋۇز ئادەملەر تەرىپىدىن تۇتقۇن قىلى-
لىنىپ ، سېتىۋېتىلمىگەن بولسا ، ھازىر ئاتا - ئانا ، يارۇ بۇرا-
دەرلىرى بىلەن شاد- خۇراملىق ئىچىدە ياشىماسمىدى ! ؟ ...
ئاھ ، بۇ دۇنيادا ئاياللار نېمانچە بىچارە - ھە ! ؟ ئۇلار دەردىسىز ،
ئارمانسىز ، تەشۋىشسىز ياشىيالمايدىكەن ! قايسىدۇر شائىر-

نىڭ : «بەختىيار قىزمەن ، زەررىچە يوق ئارمىنىم ! ...» دېگەندەك تاتلىق گەپلىرى يالغان ئوخشايدۇ ! ...

ئىشىكنىڭ يەڭگىل چېكىلىشى خىسلەتنى ئەندىكتۈرۈپ ، خىيالدىن سەگىتتى . ئۇ ئىشىك چەككۈچىنىڭ ۋاڭ ئانا ئىكەنلىكىنى بىلگەندىن كېيىن ، ئىشىكنى دەرھال ئاچتى .

ياتاققا ۋاڭ ئانا بىلەن شياڭ دىرېكتور كىردى ، ۋاڭ ئانىنىڭ قولىدىكى كۈمۈش پەتنۇستا ئىككى پاچكا ئالىي تاماكا بىلەن بىر قۇتا گېرمانىيىنىڭ قارا پىۋىسى تۇراتتى .

شياڭ دىرېكتور ھىجىيىپ ، يۇمشاق قۇرتتەك مۆلايىملىق بىلەن خىسلەتكە مۇنداق دېدى :

— سۈڭ خوجايىن شياڭگاڭلىق خېرىدار ، بىزنىڭ تىللا قاقىدىغان دەرىخىمىز . ئەمما سەن بۈگۈن ئۇنى رەنجىتىپ قويدۇڭ . ھېلىمۇ ياخشى ، ئۇ ئالىيجاناب ئادەمكەن ، ئۆزى ئارىغا چۈشۈپ سېنى قوغداپ قالدى ، بولمىسا سەن بۈگۈن بىزنىڭ قائىدە - نىزامىمىز بويىچە قاتتىق جازالىناتتىڭ ! سەن ھازىر ئۇن بەشىنچى قەۋەتتىكى ئالتىنچى ئۆيگە چىقىپ ، سۈڭ خوجايىننىڭ ئالدىغا ماۋۇ نەرسىلەرنى قويۇپ ، ئۆزرە سوراپ چۈشكىن . شۇنداق قىلساڭ ، سەن گۇناھىڭنى يۇيغان بولىسەن ، سۈڭ خوجايىنمۇ بۇ يەرگە كېلىپ تۇرىدىغان بولىدۇ !

خىسلەت بىر نەرسە دېيىش ئۈچۈن ئاغزىنى ئۆمەللىۋىدى ، ۋاڭ ئانا ھوشيارلىق بىلەن ئۇنى گەپ قىلماسلىققا ئىشارە قىلدى . خىسلەت نېمە قىلارىنى بىلمەي تۇرۇپلا قالدى ، ئۇنىڭ يۈرىكىدىكى قورقۇش ، ئەندىشە شۇ ھامان چىرايىغا تەپتى . بۇنى كۆرگەن ۋاڭ ئانا ئۇنى تىنچلاندۇرۇشقا ئۇرۇندى :

— ھېچ گەپ يوق ، قىزىم ! قورقماي چىقىۋېرىڭ ، سۈڭ خوجايىن ياۋاش ، سەمىمىي ئادەم ، مەن سىز بىلەن بىللە چىقىمەن !

بۇ گەپ بىلەن خىسلەتنىڭ يۈرىكى سەل - پەل ئىزىغا

چۈشتى ، ئۇ ۋاڭ ئانا بىلەن بىللە بولسىلا ، ئۆزىنى ھەمىشە ئازادە ھەم بەختىيار سېزەتتى . شۇڭا ئۇ ، ئىككىلەنمەيلا ۋاڭ ئانىغا ئەگە‑ شىپ لىفتقا چىقتى ، ۋاڭ ئانا لىفتقا چىقىپ كېتىۋېتىپ ، خىسە‑ لەتكە خۇددى ئۇنى تۇنجى قېتىم كۆرۈۋاتقاندەك ، ئاجايىپ بىر قاراش بىلەن ئۇزاق تىكىلدى . ئۇنىڭ بۇ قارىشىدا ، قانداقتۇر تەشۋىش ، قىيالماسلىق ۋە ئاللىقانداق غەزەپ ـ نەپرەتكە ئوخشاش ئەبجەش تۇيغۇلار ئىپادىلىنىپ تۇراتتى . خىسلەت ئۇنىڭ چىرايىدى‑ كى ئۆزگىرىشلەرگە قاراپ ، ئۇنىڭ كۆڭلىدە ئۇنى ئازابقا سېلى‑ ۋاتقان ئاللىبىر نەرسىنىڭ بارلىقىنى ھېس قىلغاندەك بولدى . شۇڭا ئۇ ، ساددىلىق بىلەن سورىدى :

— ۋاڭ مامى ، سىزنىڭ بالىڭىز بارمۇ ؟

— بار ، بىر قىزىم بار ··· ،— دېدى ئۇ مەيۈس ئاۋازدا .

— نېمە ئىش قىلىدۇ ؟ — قىزىقىپ سورىدى خىسلەت .

— ئوقۇيدۇ ، بۇ يىل ئالىي مەكتەپكە چىقتى ···

— مۇنداق دەڭ ··· قۇرداش ئىكەنمىز ،— دېدى خىسلەت كۆڭلى يېرىم بولۇپ ،— بۇ يىل مەنمۇ ئالىي مەكتەپكە چىقىپ ئوقۇماقچىدىم ···

شۇ گەپلەرنى دەۋېتىپ ، خىسلەتنىڭ كۆزلىرىدىن ئىختىيار‑ سىز لۆممىدە ياش ئېقىپ كەتتى . بۇ ياش گويا ۋاڭ ئانىنىڭ يۈرىكىگە سەپچىگەندەك ، ئۇنىڭ كۆڭلىنى بىر قىسما قىلىپ قوي‑ دى ! ···

— قىزىم ··· ،— دېدى ئۇ لىفت ئون بەشىنچى قەۋەتكە چىقىپ توختىغاندا ، — بۈگۈن بېشىڭىزغا ھەرقانداق ئىش كەل‑ سىمۇ ، ئۆزىڭىزنى قوغداڭ ، ئاسراڭ ! ··· مەن سىزگە ھەمدەم بولىمەن ···

ۋاڭ ئانىنىڭ ئاۋازىدىكى تىترەك ، ھولۇقۇش ۋە ھاياجاندىن ئۇنىڭ بۇ سۆزلەرنى قىلىش ئۈچۈن ، قانچىلىك غەيرەتكە ، ئىرادى‑ گە ۋە قاراملىققا كەلگەنلىكىنى كۆرۈۋېلىش تەس ئەمەس ئىدى .

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

— كىرىڭ قىزىم ، كىرىۋېرىڭ ··· ،— دېدى ۋاڭ ئانا قولىدىكى پەتنۇسنى خىسلەتكە بېرىۋېتىپ ،— مەن سىزنى مۇشۇ يەردە ساقلايمەن ··· غەيرەتلىك بولۇڭ ! ···

خىسلەت پەتنۇسنى ئالدى ، دېمىنى رۇسلاپ ئىشىك ئالدىدا بىردەم تۇردى ، كاللىسىدىن چاقماق تېزلىكىدە ھەرخىل خىياللار ئۆتتى . ھەر ھالدا ، بۇ بايۋەچچە بىلەن ئۇچراشقان چاغدا ئوتتۇرىدا نېمە ئىشلار بولۇشىنى زادىلا تەسەۋۋۇر قىلالمايتتى ، ئەمما بۇنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ كۆرۈشكە ھەرىكەت قىلاتتى ۋە شۇ ھامان يۈرىكى ۋەھىمە بىلەن تولاتتى···

ئۇ كۆڭلىدىكى دېلىغۇللۇقنى بېسىپ ، كىرىش قارارىغا كەلدى ، ئۇنىڭغا كارىدوردا ساقلاپ تۇرغان ۋاڭ ئانا مەدەت بولغاندى . ۋاڭ ئانىنىڭ بۇ يەردە ساقلاپ تۇرۇشى ھەرگىزمۇ ئۇنىڭ ئۆز خاھىشى ئەمەس ، بەلكى شياڭ دىرېكتورنىڭ ئەتراپلىق ئورۇنلاشتۇرۇشى ئىدى . شياڭ دىرېكتور ئۇنىڭغا : «خىسلەتنى گەپكە كىرگۈزۈپ ، سۇڭ خوجايىننى رازى قىلىش ، ئەگەر خىسلەت بەڭۋاشلىق قىلىپ ، ياتاقتىن قاچماقچى بولسا ، ياتاقنىڭ ئىشىكىنى سىرتتىن تاقىۋېلىش ··· » ۋەزىپىسىنى تاپشۇرغانىدى . لېكىن ھازىر ۋاڭ ئانا قانداقتۇر شياڭ دىرېكتورنىڭ بۇيرۇقى بىلەن ئەمەس ، بەلكى ئۆز بالىسىدەك ياقتۇرۇپ قالغان ئاق كۆڭۈل ، مەسۇم بىر قىزنىڭ ئار - نومۇسىنى ، ھاياتىنى ، كېلەچىكىنى قوغداپ قېلىش ئۈچۈن ، ئانا قەلبىنىڭ خاھىشى بىلەن ئانىلىق ۋىجدانىنىڭ بۇيرۇقىنى ئورۇنداش نىيىتىگە كەلگەنىدى !···

ئىشىك چېكىلدى ، ئىچىدىن «مەرھەمەت» دېگەن تەكەللۇپ بىلەن بىللە يېنىك شىپىرلىغان ئاياغ ئاۋازى كەلدى ۋە ھايال بولمايلا ئىشىك ئېچىلدى . سۇڭ خوجايىن ئىبىسىل ئۇخلاش كىيىمىدە ئىدى ، ئۇنىڭ بويىدىن فرانسىيە ئەتىرىنىڭ خۇشبۇي ھىدى چېچىلىپ تۇراتتى . ئۇ خىسلەتنى قوش قوللاپ ئىچكىرىگە تەك-

لىپ قىلدى ، خىسلەت قەدەملىرىنى ئاستا يۆتكەپ ياتاقا كىردى ، ئۇنىڭ تەقدىرگە تەن بەرگەن كۆزلىرىدە يەنىلا قورقۇش — دەھشەتلىك بىر ۋەھىمە ئەكس ئېتىپ تۇراتتى . ياتاق ئىچكىرى-تاشقىرى بولۇپ ، ناھايىتى ھەشەمەتلىك ھەم ئازادە ئىدى . ئەمما دېرىزە پەردىلىرى ھىم تارتىلىپ ، ئاسما چىراغلار ئۆچۈرۈۋېتىل-گەنلىكتىن ، ياتاقتا بىر خىل سۇرلۇك كەيپىيات بىلەن ئېغىر تىمتاسلىق ھۆكۈم سۈرەتتى . شۇنىڭ ئۈچۈنمىكىن ، خىسلەتنىڭ يۈرىكى دۈپۈلدەپ سوقۇپ ، پىكىرلىرى چەلكەشلىنىپ كەتتى . ئۇنىڭ ئۈچۈن ھازىر ھەممە نەرسە خۇددى چۈشكە ئوخشاپ كەتكەنىدى...

سۇڭ خوجايىن خىسلەتنى خۇرۇم دىۋانغا تەكلىپ قىلىپ ئولتۇرغۇزدى ۋە ئۇنىڭ ئالدىدىكى چاي شىرەسىگە پۈتۈنلەي چەت ئەلنىڭ كەمپۈت - شاكىلات ، پىچىنە - پىرەنىكلىرىنى تۆكۈۋەت-تى ، ھەرخىل مېۋىلەرنى تىزدى ، سوغۇق ئىچىملىكلەرنى كەل-تۈردى . ئەمما خىسلەت ھېچ نەرسىگە قول ئۇزاتمىدى ، سۇڭ خوجايىننىڭ شۇنچە مۇلايىم زورلاشلىرىمۇ ئۇنىڭغا كار قىلمىدى . ئۇنىڭ كاللىسىدا «بۇ نەرسىلەردىمۇ ھوشسىزلاندۇرۇش دورىسى بولۇشى مۇمكىن» دېگەن پىكىر ھۆكۈمران ئىدى ، بۇنىڭ دەردى-نى كۆپ تارتقان خىسلەتنىڭ قەلبى ھەمىشە ئويغاق ھەم سەزگۈر ئىدى !

سۇڭ خوجايىن ھەرقانچە قىلىپمۇ ئۇنىڭغا بىرنەرسە يېگۈ-زەلمىدى ، ئەمدى ئۇ گەپ بىلەن ۋاقىتنى ئۆتكۈزۈپ ، شۇ جەرياندا بۇ ياۋا قىزغا قانداق تاقابىل تۇرۇشنىڭ تەدبىرلىرىنى ئويلىماقچى بولدى ، شۇڭا ئۇنىڭ گەپلىرى بىرئاز تاققا - تۇققا ئىدى ، بىردەم شياڭگاڭنىڭ گۈزەل مەنزىرىلىرى ھەققىدە سۆزلىسە ، بىردەم ئامېرىكىنىڭ ئەركىن ، باياشات تۇرمۇشى ھەققىدە سۆزلەيتتى ، ئەمما ئۇنىڭ گەپلىرىنى يېرىم - يارتا چۈشىنىپ ئولتۇرغان خىسلەتنىڭ پۈتۈن ئەس - يادى بۇ سۇر باسقان يەردىن تېزرەك

چىقىپ كېتىشتە ئىدى . شۇڭا ئۇ ، پات ـ پات سائىتىگە قارايتتى ، كۆزلىرىدىن ، چىرايىدىن بىر خىل ئەنسىزلىك بىلەن دەككە ـ دۈككە چىقىپ تۇراتتى . سۇلۇڭ خوجايىن ئۇنىڭ بۇنداق ئەندىكىپ تۇرغان ئۈركەك تۇرقىغا قاراپ ، بۇنىڭدىن ئىككى سائەت ئىلگىرى ، شياڭ دىرېكتورنىڭ ئالدىغا مىڭ ئامېرىكا دوللىرىنى قويۇپ ، خىسلەتنىڭ بىر كېچىلىكىنى سورىغاندا ، خۇشاللىقتىن كۆزلىرى پارقىراپ كەتكەن شياڭ دىرېكتورنىڭ : «بولىدۇ ، بولىدۇ ! مەن چوقۇم ياتاققا كىرگۈزۈپ بېرىمەن . ئەمما بۇ قىز تېخى ياۋا ، تورگۇنرەك ، كۆڭلىڭىزنى دېگەندەك ئالالماسمىكىن دەپ ئەنسىرەيمەن ! » دېگەندە ، ئۆزىنىڭ : «ئۇنچىلىك نېزىقاش يۈزى ئېچىلمىغان ھەرقانداق قىزدا بولىدۇ ، يۈزىنى ئېچىۋەتسەكلا ھەممە ئىش تۈگەيدۇ ! ... » دېگەنلىكىنى ئويلاپ ، بۇ قىزغا تولىمۇ يەڭگىل باھا بېرىپ قويغانلىقىنى ، ئۇنىڭ ئىپپەت ئېڭىنىڭ تولىمۇ كۈچلۈك ، جۈپتى ھالاللىقتا ئىنتىلىدىغان شەرم ـ ھايالىق قىز ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى . ئەمما بولغۇلۇق بولغان ، پۇلمۇ تۆلەنگەن ، بۇ قىزمۇ ئۆزىنىڭ ئالىقىنىدا تۇراتتى . ئۇنىڭ نەزىرىدە ، بۇ قىز ھەرقانچە ياۋا ، تورگۇن بولسۇن ، ھامان بىر كۈنى مۇشۇ يەردە ، ھامان بىرىنىڭ قولىدا قىزلىق ئىپپەت ـ نومۇسىنى يوقىتاتتى ، بۇ پەقەت ۋاقىت مەسىلىسىلا ئىدى . شۇڭا ، كۆزى چۈشۈپ ، كۆڭلىگە ياققان بۇ چىرايلىق قىزدىن باشقا بىرىنىڭ ھۇزۇرلىنىپ كېتىشىنى ئۇ ھەرگىز راۋا كۆرمەيتتى...

شۇ خىياللار بىلەن سۇلۇڭ خوجايىن ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ ، دەرھال مەقسىتىگە يېتىش نىيىتىگە كەلدى . ئۇ ناھايىتى سەمىمىي ۋە تەبئىي قىياپەتتە خىسلەتكە : «بۇ يەرگە كىرىڭە ، خانقىز ! مەن سىزگە ناھايىتى مۇھىم بىر نەرسىنى كۆرسىتەي ، ئەگەر خالىسىڭىز مەن سىزنى ئەتىلا شياڭگاڭغا ئەكېتىمەن !... » دەپ ، ئۇنى ئىچكىرىگە باشلىدى . خىسلەتنىڭ كاللى-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

سىدا «ئەتىلا بۇ نەس باسقان يەردىن قۇتۇلۇپ كېتىدىغان ئوخشاي-مەن» دېگەن ساددا پىكىر پەيدا بولۇپ ، ئىختىيارسىز ھالدا سوڭ خوجايىننىڭ ئارقىسىدىن ھوجرا ئۆيگە كىردى . كارىۋاتنىڭ يې-نىغا كەلگەندە ، سوڭ خوجايىن ناھايىتى چاققان ھەرىكەت بىلەن خوددى قوزىچاقنى باسماقدىغان قېرى بۆرىدەك ، ئۇنى تۇيۇقسىزلا كارىۋاتقا بېسىۋالدى ۋە خىسلەتنىڭ قارشىلىق قىلىۋاتقان نازۇك قوللىرىنى قايرىپ ، نېپىز كىيىملىرىنى يىرتىپ - يىرتىپ سال-دۇرۇۋەتتى . ئۇ شۇ تاپتا ، گويا قان كۆرمىگەن سالجىدەك ، خىسلەتكە مەھكەم چاپلىشىۋالغانىدى . خىسلەتنىڭ يۈز - كۆزى ئوت ئېلىپ لاۋۇلداپ ، ئەت - ئېتى چىڭقىلىپ «پاكىگىدە» يېرى-لىپ كېتىدىغاندەك كۆبجۈپ كەتتى . شۇ دەقىقىدە ئۇنىڭ كۆزىگە ئۇتتۇق كۆرۈندى ، ئۇتتۇق گويا «مېنىڭ مۇھەببىتىم !» دەپ ۋار-قىراۋاتقاندەك بىلىندى ! مانا شۇ تۇنجى ، پاك مۇھەببەت ئۇنى چاقىرىۋاتاتتى ، مۇھەببەت ئۇنىڭغا قاراپ تەبەسسۇم قىلىۋاتاتتى ، مۇھەببەت ئۇنى گۈلگۈن سۆيگۈ دالاسىغا باشلاپ ، ئاشۇ قۇدرەتلىك سۆيگۈنى كۈچ قىلىپ خەتەرلىك ئەگىملەردىن ، تىك چوققا ، مۇدھىش ھاڭلاردىن جاسارەت بىلەن ئۆتۈپ كېتىشكە دەۋەت قىلىۋاتاتتى !...

سوڭ خوجايىن كۈچىگە ، بەدىنىنىڭ ئېغىرلىقىغا تايىنىپ ، خىسلەتنى خېلى قاتتىق ئىسكەنجىگە ئالغانىدى . شۇ تاپتا ئۇ ، پۈتۈن جىسمى تەسىرچان سىملاردىن توقۇلغاندەك ، شۇنداق ھاياجانلىق ، ھېسسىياتلىق ھەم كۈچلۈك ھالەتكە كەلگەنىدى . ئۇ ، ئاستىدا تېپىرلاپ ياتقان خىسلەتنى تېخىمۇ قاتتىق بېسىپ ، نېمە-لەرنىدۇر سۆزلەۋاتقان چىرايلىق ئاغزىغا سۆيمەكچى بولۇپ تۇم-شۇقىنى سوزۇۋىدى ، غەزەپكە كەلگەن خىسلەتنىڭ چىڭ ۋە بېجى-رىم چىشلىرى ئۇنىڭ ئاستىنقى كالپۇكىنى شۇنداق قاتتىق چىشلىدىكى ، مېغىزدەك بىر پارچە گۆش بىلەن شىلىمشىق ئىسسىق قان ئۇنىڭ ئاغزىغا تولدى . سوڭ خوجايىن قاتتىق ئىڭرىغىنىچە

www.uyghurkitap.com

كارىۋات ئۈستىدە تولغاندى ۋە بىرنەچچە قېتىم تولغىنىپ، ئاخىرى تۈۋىدىن ھەرە سالغان كۆتەكتەك گۈپپىدە يەرگە چۈشتى...

خىسلەت ئورنىدىن تۇرۇپ چوڭقۇر بىر نەپەس ئالدى، ئۇنىڭ ئەڭنىدە تېخى سالدۇرۇشقا ئۈلگۈرمىگەن كالتە ئىشتاندىن باشقا ھېچ نەرسە يوق ئىدى. ئۇ كىيىمنى كىيىشكىمۇ تاقەت قىلمىدى، ئەمەلىيەتتە كىيگۈدەك كىيىممۇ يوق ئىدى، ھەممىسى يىرتىلىپ، ساڭگىل ـ سۆڭگۈل بولۇپ كەتكەنىدى. ئۇ ئەتراپقا ئالاقزادىلىك بىلەن قاراپ نىمىنىدۇر ئىزدىدى، ئاخىر كارىۋاتتىكى بىر پارچە ئاق كىرلىكنى سۇغۇرۇپ ئالدى ـ دە، بەئەينى ھىندى قىزلىرىدەك بەدىنىنى ئوراپ، ئۆزىنى ئىشىككە ئاتتى...

خىسلەت ئىشىكنى شىددەت بىلەن ئاچتى ـ دە، غەزەپتىن تىترىگەن ھالدا، قايسى تەرەپكە مېڭىشىنى بىلەلمەي بوسۇغىدا تۇرۇپ قالدى. شۇ چاغدا، نەدىندۇر يۈگۈرۈپ چىققان ۋاڭ ئانا ئۇنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى:

— ھەرنېمە بولسا قۇتۇلۇپ چىقىپسىز، قىزىم! — دېدى ئۇ خىسلەتنىڭ باش ـ كۆزىنى سىلاپ تۇرۇپ، — تېز بولۇڭ، قېچىڭ!...

ۋاڭ ئانا خىسلەتنىڭ قولىدىن يېتىلەپ، لىفتنىڭ ئالدىغا كەلدى ۋە ئۇنى لىفتقا چىقىرىۋېتىپ تاپىلىدى:

— بىرىنچى قەۋەتكە چۈشۈپلا، زالدىن ئۆزىڭىزنى سىرتقا ئېتىڭ... سىرتقا چىققاندىن كېيىن، ئوڭ قولىڭىزنى بويلاپ ئۈچ يۈز مېتىردەك ماڭسىڭىز، بىر ساقچىخانىغا بارىسىز... ساقچىلارنى تېپىڭ، ئۇلار سىزنىڭ يۇرتقا كېتىشىڭىزگە ياردەملىشىدۇ... خەيرخوش، قىزىم!...

— ۋاڭ مامى، سىز...، — خىسلەت ياشلىق كۆزلىرىنى مۆلدۈرلىتىپ ئۇنىڭغا قارىدى.

— مەندىن خاتىرجەم بولۇڭ ، قىزىم ! — دېدى ۋاڭ ئانا ئۇنى تېز مېڭىشقا دەۋەت قىلدىپ ، — گۇاڭجۇ مېنىڭ ئۆز يۇرتۇم... نەدە بولمىسۇن جېنىمنى جان ئېتەلەيمەن !...

«ياخشى كۆڭۈل — سۈزۈك بۇلاق» دېگەندەك ، خىسلەت ۋاڭ ئانىنىڭ ئىشلىرىدىن ئانا قەلبىنىڭ ھەقىقەتەنمۇ ئىللىق ۋە مېھرىبانلىقىنى ، دېڭىزدەك كەڭ ۋە بىپايانلىقىنى يەنە بىر قېتىم چوڭقۇر ھېس قىلدى...

لىفت غىرىلداپ تۆۋەنگە شۇڭغىدى ، خىسلەت ھەش - پەش دېگۈچە بىرىنچى قەۋەتتىكى ھەيۋەتلىك زالدا پەيدا بولدى . ئۇنىڭ بەختىگە ، بۇ يەر تىنچ ، ئادەمسىز ئىدى ، چىراغلىرىمۇ غۇۋا يورۇتۇلغانىدى ، پەقەت بىر قوغداش خادىمى يوغان ئەينەكلىك ئىشىكنىڭ يېنىدىكى ساپادا مۈگدەپ ئولتۇراتتى . خىسلەت پۈتە-نىڭ ئۇچىدا دەسسەپ ئىشىكنىڭ يېنىغا كەلدى ، شۇنچە ئاۋايلى-سىمۇ ئىشىكتىن يەنە ئازراق غىچىرلىغان ئاۋاز چىقىپ كەتتى ، مۈگدەپ ئولتۇرغان قوغداش خادىمى چۆچۈپ ئويغىنىپ ، كۆزلى-رىنى يېرىپ ئاچتى ، ئالدىدىن ئۆتۈپ كەتكەن ئەرۋاھتەك بىر نەرسىگە قارىغىنىچە ھاڭۋېقىپ تۇرۇپ قالدى . چۈنكى ، خىسلەت-نىڭ يالاڭ ئاياغ پۇتى ، چۇۋۇلغان چېچى ، ئاپئاق كىرلىككە ئورالغان بەدىنى ئۇنى خۇددى كېپەنگە ئورالغان مۈردىدەك ئاشۇن-داق سۈرلۈك ھەم سىرلىق ھالەتكە كەلتۈرۈپ قويغانىدى...

شۇ ئەسنادا ، لىفتتىن ئىگراپ ، ۋايساپ سۇڭ خوجايىن چىقىپ كەلدى ، ئۇمۇ ئۇخلاش كىيىمىدە ئىدى ، كىيىمىنىڭ ياقا ، يەڭ دېگەندەك خېلى يەرلىرىگە قان تېگىپ ، بۇلغىنىپ كەتكەن-دى . سۇڭ خوجايىن تېخىچە بىر قولىدا ئاغزىنى تۇتۇپ گەپ قىلالمايتتى ، ئۇ قول ئىشارىتى بىلەن قوغداش خادىمىگە «ئۇنى قوغلا ، تۇت !» دېگەندەك مەنىلەرنى ئۇقتۇردى ، قوغداش خادىمى-مۇ ئەمدى بىر نەرسىلەرنى چۈشەنگەندەك ، ئورنىدىن تۇرۇپ سىرتقا يۈگۈردى...

www.uyghurkitap.com

بۇ چاغدا ، خىسلەت چوڭ كوچىنىڭ دوقمۇشىغا بىرىپ بول-
غانىدى . ئۇ ۋاڭ ئانىنىڭ دىگىنى بويىچە ئوڭ تەرەپكە بۇرۇلۇپ
كىتىۋىتىپ ، قوللىرىنى پۇلاڭلاتقىنىچە ، بىردەم ئۈيغۇرچە ، بىر-
دەم خەنزۇچە : «مىنى قۇتقۇزۇڭلار !» دەپ ۋارقىرايتتى . كوچى-
دا پەقەت ئادەم يوق ، ماشىنىلارمۇ ئاندا - ساندا ئۆتۈپ تۇراتتى .
ئىككى - ئۈچ ماشىنا ئۇنىڭ ۋارقىرىشىغا پەرۋا قىلماي ئۆتۈپ
كەتتى . بەلكىم شوپۇرلار ئۇنىڭ تۇرقىدىن «ساراڭ ، ئەرۋاھ»
دەپ قورققان بولۇشى مۇمكىن ئىدى . قوغداش خادىمىمۇ ئۇنىڭغا
يىقىنلىشىپ قالدى ، ئۇنىڭ ئارقىسىدىن سۆڭ خوجايىن لوكۇل-
داپ كىلىۋاتاتتى . خىسلەت بىر تەرەپتىن ئالدىغا يۈگۈرۈپ ، بىر
تەرەپتىن ۋارقىراپ ، ئاندا - مۇندا ئۆتۈپ تۇرغان ماشىنىلاردىن
ياردەم تەلەپ قىلاتتى .

شۇ ئارىلىقتا ، بىر ماشىنا ئۇنىڭ يىنىدىن ۋاششىدە ئۆتۈپ
كىتىپ ، يىگىرمە - ئوتتۇز مىتىر ماڭغاندىن كىيىن ، ئاستا
ئارقىسىغا يىنىشقا باشلىدى . خىسلەتمۇ بار كۈچى بىلەن : «مىنى
قۇتقۇزۇڭلار !» دەپ ۋارقىرىغىنىچە ئاشۇ ماشىنا تەرەپكە ئۆزىنى
ئاتتى . بۇ چاغدا ، قوغداش خادىمى بىلەن خىسلەتنىڭ ئارىلىقى
بىرنەچچە قەدەملا قالغانىدى . بايىقى ماشىنا ئارقىچە كىلىپ ،
خىسلەتنىڭ يىنىدا توختىدى ، ماشىنىدىن ئىككى ئۈيغۇر يىگىتى
چۈشتى ، ئۇلارنىڭ بىرى تەمبەل ، پالۋان قامەت ئىدى . ئۇ يۈگۈ-
رۈپ كەلگىنىچە خىسلەتكە ئىسىلغان ھىلىقى قوغداش خادىمىنى
بىر تىپىك بىلەن يولنىڭ چىتىدە ياتقۇزۇپ قويدى . ئاڭغىچە
خىسلەتمۇ ماشىنىغا چىقىپ ئۈلگۈردى ، ماشىنا قوزغالدى . سۆڭ
خوجايىن ھاسىراپ - ھۆمۈدەپ بۇ يەرگە كەلگەندە ، ماشىنا ئاللى-
قاچان كۆزدىن غايىب بولغانىدى...

خىسلەت ئۆزىنى قۇتقۇزۇپ قالغان ئىككى يۇرتدىشىدىن
شۇنداق مەمنۇن بولدىكى ، ئۇلارنى يەتكۈزگەن ئاللانىڭ شاپائىتى-
گە چىن دىلىدىن رەھمەت - تەشەككۈرلەرنى ئىيتتى ، شۇنىڭ

بىلەن بىللە، ئۆزىنىڭ كىيىمسىز يېرىم - يالىڭاچلىقىدىن شۇنداق ئۇيۇلۇپ كەتتىكى، ماشىنىغا كىرىپلا تۈگۈلۈپ يېتىپ يىغلاپ كەتتى...

ماشىنا شەھەرنىڭ ئاۋات، رەڭگارەڭ كوچىلىرىدىن چىقىپ، كەڭ بوشلۇققا ئورالغان ئازادە يولدا كېتىپ باراتتى. بۇ يەرنىڭ ھاۋاسىمۇ ساپ ھەم سالقىن ئىدى. ئۈچ ناتونۇش مۇساپىر ئۆز تىلىدا، ئۆز دىلىدىكىنى كەڭ - كۇشادە سۆزلىشىپ مېڭىشتى. ئانا تىل ئۇلارنىڭ يۈرەكلىرىدىن يۈرەكلەرگە قاراپ يول ئالغاندى. مانا شۇنىڭ بىلەن، ئۇزۇندىن بېرى خىسلەتنىڭ يۈرىكىنى ئېزىپ ياتقان چېقىر تاش بىردىنلا غۇلاپ چۈشكەندەك بولدى - دە، ئۇ بىردىنلا «ئۇھ» دەپ يەڭگىل تارتتى.

ئىككى يىگىتنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇلار بۈگۈن ئەتىگەن سودا ئىشى بىلەن جۇخەيگە بېرىپ، شۇ يەردىن قايتىشى ئىكەن. ھازىر گۇاڭجۇنىڭ سەل چەت، خىلۋەت يېرىدىكى تۇرار جايىغا قايتىدىكەن، ئۇ يەر چەترەك بولسىمۇ، ئەمما تىنچ، خاتىرجەم ئىكەن. ئەگەر خالىسا، خىسلەتنى بىرنەچچە كۈن شۇ يەردە تۇرغۇزۇپ، ئاندىن يۇرتىغا يولغا سېلىپ قويماقچى بولۇشتى. خىسلەت خالايدىغانلىقىنى بىلدۈرۈپ، خۇشال بولدى، ئۆز يۇرتداشلىرىنىڭ ياخشى، ئىمانلىق ئادەملەر ئىكەنلىكىگە ئىشىنىدىغانلىقىنى بىلدۈردى، ئۆزىنى سىڭلىسىدەك كۆرۈپ، يۇرتقا يولغا سېلىپ قويسا، كېيىن بۇ خالىس ياخشىلىقىنى چەندان ھەسسە ياخشىلىق بىلەن قايتۇرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ كۆز يېشى قىلدى...

ئىشقىلىپ، ئۇ ھازىر يىغلىسىمۇ، كۆڭلى خۇشال، ئۆزى ئەركىن، ئازاد ئىدى. ئۇنىڭ مۇشۇنداق بىر تاسادىپىي ئەھۋالدا «قۇياشلىق ئارال ئارامگاھى» دىن قۇتۇلۇپ چىقىپ، يۇرتداشلىرىغا ئۇچراپ قېلىشىمۇ بىر مۆجىزە ئىدى!...

ئادەم بۇ دۇنيادىكى ئاجايىپ مۆجىزىلەرنى ياراتقۇچى، شۇنداقلا، بەزىدە ئادەمنىڭ ئۆزىمۇ بىر مۆجىزە!

مانا ، خىسلەت بۇ ئالتۇن قەپەسىدىن ، ياق ، تۈرمىدىن...
ياق - ياق ، بىر دوزاختىن ئاخىر قۇتۇلۇپ چىقتى !...

4

خىسلەت ئاجايىپ بىر چىرايلىق قىرائەت ئاۋازىدىن ئويغىنىپ كەتتى . بىردەم ئېغىناپ ، راھەتلىنىپ ياتتى . قىرائەت ئاۋازى ئۇنى بارغانسېرى ئۆزىگە رام قىلدى . ئۇ ، مۇنداق يېقىملىق ئاۋازنى ئۆز ئۆيىدە پات - پات ئانىسىدىن ئاڭلاپ تۇراتتى . ئانىسى ھەمىشە بامدات نامىزىدىن كېيىن ، جايناماز ئۈستىدە ئاپئاق رومالغا ئورىنىپ ، بەئەينى پەرىشتىدەك ئولتۇرۇپ ئەنە شۇنداق ئادەم ئاڭلىغانسېرى ئاڭلىغۇسى كېلىدىغان دىل تارتار ئاۋازدا قىرائەت قىلاتتى . بۈگۈن ئۇ ، خېلىدىن بېرى ئاڭلىمىغان بۇ خۇش ئاۋازنى بۇنداق يىراق ، بىگانە يەردە تاسادىپىي ئاڭلاپ ، دىل بەھرى ئېچىلىپ قالدى ۋە ئۆزىنىڭ ھەقىقەتەنمۇ دىيانەتلىك ، ئىمانلىق ياخشى ئادەملەرگە ئۇچراپ قالغانلىقىنى ئويلاپ ، ئىچ - ئىچىدىن سۆيۈنۈپ كەتتى . ئەمدى ئۇ ئۆز تەقدىرىدىن ئەنسىرىمىسىمۇ بولاتتى ، خۇددى بۇرۇن ئۆزى ئويلىغاندەك ، بۇ دۇنيادا ياخشى ئادەملەر ، ياخشى ئىشلار كۆپ ئىدى... مانا شۇ ئادەملەر شاپائەت قولىنى سوزۇپ ، بىر - ئىككى كۈندىن كېيىن ئۇنى يۇرتىغا يولغا سالىدۇ ، ئۇ بىرنەچچە كۈندىن كېيىنلا ئۆزىنى يۇرتىنىڭ ، ئاتا - ئانىسىنىڭ ئىسسىق باغرىدا كۆرىدۇ ، ئۇتۇقىنىڭ سۆيگۈسىگە ئېرىشىدۇ ، بۇرۇنقىدەكلا ئەركىن ، بەختىيار تۇرمۇشىنى باشلايدۇ !...

شۇ تاپتا ، خىسلەت خۇددى پەرۋازغا ئىنتىلگەن كەپتەردەك ، يۇرتقا ، ئاتا - ئانىسىغا ، ئۇتۇققا تەلپۈنەتتى ، قىز قەلبىدە قوزغالغان بۇ كۈچلۈك تەلپۈنۈش ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا يېنىك ، سەلكىن بىر دولقۇن پەيدا قىلدى . ئۇ دەسلەپ ئۆز - ئۆزىگە مەيۈس

تەبەسسۇم قىلدى ، كېيىن شوخ ۋە قۇۋناق كۈلۈۋەتتى . مانا بۇ ، خىسلەتنىڭ بىرەر ئايدىن بېرى تۇنجى قېتىم ئىچ ـ ئىچىدىن چىقىرىپ خۇشال كۈلۈشى ئىدى !

قىرائەت داۋام قىلىنىۋاتاتتى ، خىسلەت ئورنىدىن تۇردى ، ئۇلار ئاخشام بەرگەن ئەرەنچە كۆڭلەك بىلەن شىمنى كىيىپ ، بەئەينى ئوغۇل بالىدەك كالامپاي قىياپەتكە كىرىپ قالدى ، ئەمما بىر پارچە گۆھەر قەيەردە ساقلانمىسۇن ، ئۇ ساندۇقتىن بۇ ساندۇققا يۆتكەلسىمۇ ، ئۇنىڭ گۆھەرلىك قىممىتى يوقالمىغاندەك ، خىسلەت نېمىلا كىيمىسۇن ، هامان ئۇنىڭ قىزلىق نازاكىتى بىلەن لاتاپىتى مانا مەن دەپ چىقىپلا تۇراتتى .

ئۇ ئۆزى ياتقان كىچىككىنە هۇجرىنىڭ ئىشىكىنى قىيا ئېچىپ ، قىرائەت ئاۋازى كېلىۋاتقان ئۇدۇلدىكى مېهمانخانىغا قارىدى ، مېهمانخانىنىڭ ئىشىكى ئوچۇق ئىدى ، ئۇ يەردە ئاخشامقى ئىككى يىگىتنىڭ بىرى — يىگىرمە سەككىز ياشلارغا كىرگەن ، بۇرنى گۆشلۈك ۋە پۇچۇقراق ، ياڭاق سۆڭەكلىرى بۆرتۈپ چىققان موللاجى سىمونت يەر ئۈستىگە سېلىنغان بىر پارچە رەخت ئۈستىدە مۈكچىيىپ ئولتۇرۇپ ، قۇرئان قىرائەت قىلىۋاتاتتى . يىگىتلەرنىڭ «هېيت ئاغماق» ئىسىملىك يەنە بىرى تېخى ئورنىدىن تۇرمىغان بولسا كېرەك ، مېهمانخانىنىڭ بۇلۇڭ تەرىپىدىن يەڭگىل خورەك ئاۋازى كېلىۋاتاتتى .

خىسلەت ئۇلارغا دەخلى قىلماسلىق ئۈچۈن ئىشىكنى يېپىپ قويۇپ ، ئاخشامدىن بېرى ئۆزىگە ئىسسىق ماكان بولغان بۇ هۇجرىغا يېڭىۋاشتىن سەپسالدى : بىر كارىۋات بىلەن كىچىككىنە بىر چاي شىرەسى سىققان بۇ ئۆيدە كۆندىلىك تۇرمۇشقا كېرەكلىك هېچقانچە بىسات يوق ئىدى ، تاملىرىنىڭمۇ هاكلىرى ئۆركۈپ ، بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرىغا ئۆمۈچۈك تور سالغانىدى . خىسلەت ئاخشام ياتقان كونا كارىۋاتتا بىر پارچە ماز كۆرپە بىلەن بىر سامان تەكيە ۋە كونىراپ كەتكەنلىكتىن چەت ـ چۆرىلىرى پۇچۇلغان

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

گۈللۈك چايشاپ بار ئىدى . قارىغاندا ، بۇ ئۆي كارۋانلار كېلىپ - كېتىپ تۇرىدىغان يول بويىدىكى ئۆتەڭلەرگە ئوخشايتتى . گەرچە ھۇجرا كىچىك ، مەينەت ، كۆرۈمسىز بولسىمۇ ، ئەمما خىسلەت ئۇچۇن شۇنداق ئازادە ، شۇنداق مېھرى ئىسسىق بىلىندى . چۈنكى ، ئۇ بۇ يەردە ئۆزى خان ، ئۆزى بەگ ئىدى . ھېچكىم ئۇنى باشقۇرمايتتى ، پېيىگە چۈشمەيتتى ، خورلىمايتتى . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، بۇ يەر ئۇ تۇتقۇنلۇقتىن قۇتۇلۇپ چىققاندا ئۇنىڭغا ئەسقاتقان تۇنجى ئىللىق ماكان بولغانىدى !...

خىسلەت ھۇجرىنىڭ كۈنچىقىش تەرىپىدىكى داتلىشىپ كەتكەن دېرىزىنى تەستە ئاچتى . ئۆيگە غۇرردە سالقىن ، خۇشبۇي ھاۋا كىردى . بۇ خۇشبۇيلۇق ئىچىدىن خىسلەتنىڭ بۇرنىغا رەيھان ھىدى ئۇرۇلۇپ ، يۈرىكى ئويناپ كەتتى . بالىلىقىدىن ۋۇجۇدىغا سىڭگەن ، ئەمما ئۇنتۇلۇپ كېتىۋاتقان قەدىردان پۇراق . بۇ پۇراق ئۇنى بىردىنلا ئۆز يۇرتىغا ، تۇغۇلۇپ ئۆسكەن ھويلىسىغا ئېلىپ كەتتى . ئۇنىڭ ھويلىسىدىكى ئانىسى ھەمىشە سۇغىرىپ - پەرۋىشلەپ ئۆستۈرگەن تەشتەك - تەشتەك رەيھانگۈللىرى ئەتىيازدىن كۈزگىچە پۈتۈن ھويلىنى خۇش پۇراققا تولدۇراتتى ، خىسلەت ھەر كۈنى ئەتىگەندە ئورنىدىن تۇرۇپ ، ئاشۇ چىرايلىق غۇنچىلىغان رەيھانگۈللىرىنى ئوچۇملاپ پۇراشنى ياخشى كۆرەتتى . بۈگۈنكى بۇ پۇراقمۇ ئۇنىڭغا سۆيۈملۈك ئانا ھىدىنى ، يۇرت ھىدىنى ئېلىپ كەلگەندەك يېقىملىق تۇيۇلدى . خىسلەت ئۆزىنى ھەمىشە شۇ قەدىمىي شەھەر ۋە شۇ قەدىناس كوچىلارنىڭ ئىگىسىدەك ، تەبىئەتنىڭ شۇ يەردىكى ئەركە قىزىدەك ھېس قىلاتتى . مانا ئەمدى ئۇ ئۆزىنى بۇ شەھەر ۋە بۇ كوچىلاردىن تولىمۇ يىراقتا ، قانداقتۇر بىر مۇدھىش جىمجىتلىق ئىچىدە تۇرغاندەك سېزىشكە باشلىدى . بىردىنلا تېنى شۈركۈندى ، ھايات نىشانى يوق تاشلاندۇق بىر ئارالدا يالغۇز ئۆزى قالغاندەك يۈرىكى ۋەھىمە باستى ! ...

لېكىن ئۇ ، تېزلا ئۆزىنى ئوڭشىۋالدى ، ئۆزىنىڭ ھازىرقى قانداقتۇر سىرلىق ھەم سۈرلۈك «قۇياشلىق ئارال ئارامگاھى» دا ئەمەس ، بەلكى ئەركىن نەپەس ئېلىپ ، ئەركىن ھەرىكەتلىنەلەيدىغان ، بىرنەچچە كۈندىن كېيىن ئۆز يۇرتىغا قايتالايدىغان ئۆتكۈنچى بىر پاناھگاھتا تۇرغانلىقىنى ئېسىگە ئېلىپ ، يۈرىكى ئىززىغا چۈشتى .

ئۇ دېرىزىدىن بويۇنداپ سىرتقا قارىدى ، يىراقلاردا ياپيېشىل ئېكىنزار ، باغ ـ ۋاران ۋە زومچەك ـ زومچەك دېھقان ئۆيلىرى بىلەن تۇرخۇنلىرىدىن ئاقۇچ ئىسى كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان كىچىك زاۋۇتلار كۆرۈنگەندەك بولدى . ئۇيەر ـ بۇيەرلەردە كۆرۈنگەن بىنالارمۇ ئانچە ئېگىز ئەمەس ، كونا ئۇسلۇبتىكى قۇرۇلۇشلار ئىدى . خىسلەت ئۆزى تۇرۇۋاتقان بىنانىڭمۇ تۆت قەۋەتلىك كونا بىنا ئىكەنلىكىنى ، ئۆزىنىڭ تۆتىنچى قەۋەتتە ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى . ئەھۋالدىن قارىغاندا ، بۇ يەر شەھەر بىلەن يېزا تۇتاشقان تىنچ ۋە خىلۋەت بىر يەرگە ئوخشايتتى...

موللاجىنىڭ ئاۋازى ئۇنى دېرىزىدىن ئىشىك تەرەپكە قاراتتى :

— خىسلەت قىز ، تۇردىڭىزمۇ ؟

— تۇردۇم ! — خىسلەت ئىتتىك كېلىپ ئىشىكنى ئاچتى .

پەگاھدا دەسلەپ موللاجى ، كېيىن ھېيت ئاغماق پەيدا بولدى . خىسلەت ئاخشامقى پالۋان قامەت ، نوچى يىگىتنى مانا ئەمدى يېقىنلا يەردىن ئوچۇق كۆرۈپ تۇراتتى .

ھېيت ئاغماق ئوتتۇز ياشلاردىن ھالقىغان ، چىناردەك بەستلىك ، ھېچ نەرسىدىن تەپ تارتمايدىغان دېۋەڭ ئادەم ئىدى . ئۇنىڭ قاشلىرى قويۇق ، ئۇيۇم قاپاق ، كۆزلىرى يىلاننىڭكىدەك سۈرلۈك ئىدى . بىر مەزگىللىك قاتتىق چېنىقىش ئۇنىڭ بۇلجۇڭلىرىنى تەرەققىي قىلدۇرغان بولۇپ ، گۆرەنلىرى بۇقىنىڭ يەلكىسىدەك بۆرتۈپ چىققان ، پۇت ـ قوللىرى ئېيىق شاپىلىقىدە

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

دەك يوغان ۋە قوپال ئىدى . ئاللا ئۇنىڭغا گەرچە ئاشۇنداق سېخىيلىق بىلەن بېجىرىم تەن ۋە هايۋانىي كۈچ ئاتا قىلغان بولسىمۇ ، ئەمما ئەقىل جەھەتتە سەل بېخىللىق قىلىپ قالغان- دى . شۇڭا ئۇ ، بەزى چاغلاردا قورسىقى تويغاننى بېسىپ بېقىپ بىلىدىغان ، ئالدىنى قاياققا قىلىپ قويسا ، شۇ ياققا قاراپ كېتىۋې- رىدىغان هاماقەتلىكلەردىن خالىي بولالمايتتى . بەزىلەر ئۇنىڭ نار تۆگىدەك بويي ـ بەستىگە ھەۋەسلىنىپ : «بۇ ئۆزى ئايۋان ـ سارايغا جەگە بولغۇدەك ئادەمكەن جۇمۇ !» دەپ قويياتتى .

نېمە ئۈچۈندۇر ، خىسلەتكە ئۇنىڭ تاپتاقىر قىردۇرۇلغان خاپان بېشى بىلەن ئېگىكىنىڭ ئاستىدىكى گىجىك ساقىلى ياقمى- دى . بۇ كۆرۈنۈش ئۇنىڭ خىيالىغا بەزى كىنولاردىكى يامان ، زوراۋان ئادەملەرنىڭ خۇنۇك قىياپىتىنى كەلتۈرۈپ قويغانىدى . ئەمما ئۇ ، شۇ هامان ئۆز خىيالىدىن ئۆزى خىجىل بولغاندەك ، يۈزى ۋىللىدە قىزاردى : ئەگەر ئاخشام ھېيت ئاغماقنىڭ ئاشۇن- داق ئەلپازى ، ئاشۇنداق كۈچ ـ جاسارىتى بولمىغان بولسا ، ئۆزىنىڭ قايتىدىن تۇتقۇنلۇقتا چۈشۈپ ، بۇرۇنقىدىنمۇ بەتتەر كۈنلەرگە قېلىشى تامامەن مۇمكىن ئىدىغۇ !...

— مانا ماۋۇ نان بىلەن ئازراق پىششىق گۆش ، — دېدى موللاجى قولىدىكى تۈگۈنچەكنى خىسلەتكە ئۇزىتىپ ،— ئاشخانىدا مىنېرال سۇ بار ، ناشتا قىلىڭ . بىز سىرتقا چىقىپ كەتتۇق ، ئازراق ئىشىمىز بار ، پۈتتۈرۈپ چۈشكىچە قايتىپ كېلىمىز . ئاندىن سىزنىڭ ئىشىڭىزنى مەسلىھەتلىشەيلى ، بولامدۇ ؟

— بولىدۇ ،— دېدى خىسلەت مۇلايىم ئاۋازدا ، — ئەمىسە ، سىلەرنى ساقلايمەن .

— ھە ، راست ... ،— دېدى ھېيت ئاغماق چىقىپ كېتىۋې- تىپ ،— سىزگە كىيىم ئالغاچ كېلەيلى ، قانداق رەڭ ، قانداق نومۇرنى كىيىسىز ؟

خىسلەت خىجىل بولغاندەك يەرگە قاراپ پەس ئاۋازدا دېدى :

— سىلەرنى يەنە ئاۋارە قىلىدىغان بولدۇم، ئوتتۇراھال نومۇر، قانداق رەڭدە بولسا بولۇۋېرىدۇ ... ، — خىسلەت ئىچىدە ئۇلارنىڭ ئادەمگەرچىلىكىگە، ھېممىتىگە يەنە بىر قېتىم رەھمەت - تەشەككۇر ئېيتتى، ۋاقتى كەلگەندە، ئۇلارغا بىرنى ئون قىلىپ قايتۇرۇش ئۈچۈن ئۆز - ئۆزىگە ئەھدۇپەيمان قىلدى.

— مۇشۇ ئۆيدىلا ئولتۇرۇپ تۇرۇڭ، — دېدى موللاجى ئالاھىدە تاپىلاپ، — ئۇياق - بۇياققا دوقۇرماڭ! مېھمانخانا تەرەپكە ئۆتمەڭ، ھەممىسى ئۆزىڭىزنىڭ بىخەتەرلىكى ئۈچۈن!...

بۇ گەپلەر خىسلەتكە غەلىتىرەك تۇيۇلغان بولسىمۇ، ئەمما ئۇ، بۇنى يەنىلا ئۇلارنىڭ ياخشى كۆڭلى دەپ چۈشەندى. دېمىسىمۇ، ئۇ ھازىر قىلىنىڭ ئۇستىدە، بىرنەچچە خوجايىن، بايۋەچچىلەرنى داغدا قويۇپ قېچىپ چىقتى، ئۇلارنىڭ تەرەپكە - تەرەپكە قويۇۋەتكەن كۆز - قۇلاقلىرىنى يوق دېگىلى بولامدۇ؟ موللاجىنىڭ دېگىنى توغرا، بىخەتەرلىك ئۈچۈن بىر - ئىككى كۈن شەپە چىقارماي، ئۆزىنى دالدىغا ئېلىپ تۇرغىنى تۈزۈك!...

خىسلەت ئازراق نان يەپ، مىنېرال سۇ ئىچىپ ناشتا قىلدى. ئاندىن موللاجىنىڭ دېگىنى بويىچە، دېرىزىنىمۇ مەھكەم ئېتىپ، كارىۋاتقا چىقىپ جىممىدە ياتتى. ئەمما ئۇزۇن ئۆتمەي، بۇنداق جىممىدە يېتىش ئۇنىڭ ئىچىنى سىقىشقا باشلىدى، ۋاقىتمۇ بەك ئاستا ئۆتۈۋاتقاندەك بىلىندى. ئەمدى ئۇنى خىيال باستى، خىياللاردىن خىيال تۇغۇلدى، بۇ خىياللار ئاخىر بېرىپ ئۇتتۇقنى تاپتى. بۇگۇن خىسلەتنىڭ كۆڭلى توق، خۇشال بولغاچقا، ھە دېسىلا خىيالىغا ئۇتتۇق بىلەن ئۆتكەن مۇھەببەتلىك دەقىقىلىرى كېلىۋېلىپ، ئۇنى شېرىن تۇيغۇلارغا چۈمدۈردى...

ھېلىمۇ ئېسىدە، شۇ كۈنى ئۇتتۇق ئۇنىڭدىن شېئىر ئوقۇپ بېرىشنى ئۆتۈنۈپ چىڭ تۇرۇۋالدى. خىسلەتنىڭ كۆزلىرى ئوت بولۇپ ياناتتى، چېھرى ئىلھام ۋە ھاياجاندىن تېخىمۇ گۈزەللى-

شىپ كەتكەندى . ئۇ ئاخىر ناھايىتى تاتلىق ئاۋاز بىلەن ئالدىنقى كۈنى يازغان ئىككى مىسرا شېئىرىنى ئوقۇدى :

ئەي دوستلار ، شۇ قەدەر شېرىن ئىكەن بۇ ھايات ،
نە ھەسەلگە ، نە قەنتكە ، نە ھالۋىغا بار ھاجەت !

ئۇ چىرايىنى زادىلا ئۆزگەرتمەستىن ، سىپايە مەسۇم ۋە ساددا بىر ھالەتتە ئوقىدىكى ، شېئىرنىڭ ئۆزىدە راستى بىلەنمۇ ئەينى شۇ ھېس ـ ھاياجان يېزىلغان دەپ ئويلاش مۇمكىن ئىدى .

— ئۆزۈممۇ قايىل ، غەزەلنىڭ مەزمۇنى ئاددىي ، پىكىر يالىڭاچ ،— دېدى ئۇ كەمىنە ھالدا ،— ئەمما ئارۇز ۋەزنىدە سىناپ باقاي دېدىم ...

لېكىن ، ئۇتۇق ئەكسىچە ئۇنى ماختىدى ، شېئىردىكى ھاياتقا بولغان سەمىمىي ، ساددا مۇھەببەتنى ، شېئىردىكى چىرايلىق ئوخشىتىش ، سېلىشتۇرۇشلارنى ناھايىتى جايىغا چۈشكەن دەپ مەدھىيىلىدى ... ئۇلار ئەنە شۇنداق لىرىك شېئىرلارنى ئوقۇپ ، رومانتىك ھېكايىلەرنى ئېيتىشىپ ، ۋاقىتنىڭ خېلى بىر يەرگە بېرىپ قالغانلىقىنى تۇيماي قېلىشتى ، شۇ چاغدا خىسلەت ئەندىك- كەندەك ئورنىدىن تۇرۇپ : «ئۇتۇق ئاكا ، ئەمدى قايتسام بولار- مىكىن ؟» دەپ سورىدى . قىزنىڭ ئاۋازىدا نازدىن كۆرە ، ئەدەپكە ئوخشاش ئاللىقانداق بىر نىدا بار ئىدى . ئۇتۇق ئۇنىڭ قوللىرىنى چىڭ تۇتۇپ تۇرۇپ : «خىسلەت !» دېدى ئاجايىپ بىر تۇيغۇلۇق ئاۋازدا ، قىز يالت قىلىپ ئۇنىڭغا قارىدى ، يۈرىكى قاتتىق سو- قۇپ كەتتى . ئۇنىڭ نەزىرىدە ، شۇ تاپتا پۈتۈن بارلىق يوقلۇققا قاراپ چېكىندى ، «ھايا» ، «نامەھرەم» دېگەن چۈشەنچىلەر بىر دەقىقە ئۆز مەنىسىنى يوقاتتى . يىگىت ئىختىيارسىز ھالدا قىزنى ئۆزىگە تارتىپ باغرىغا ئاڭدى ، ھەممە نەرسە ئۇنتۇلدى ، يەر، كۆك ، زامانۇ ماكان يوقلۇق قەرىگە سىڭىپ كەتتى ، زار ـ

ئىنتىزار قەلبلەر بىر - بىرىنى زىيارەت قىلىش، تەشنا لەۋلەر شەربەت تالىشىش بىلەن بەند بولۇپ كەتكەنىدى...

خىسلەت ئويلاپ، ئەسلەپ شۇ يەرگە كەلگەندە، ئۇ ئىش گويا ھازىر يۈز بېرىۋاتقاندەك، يۈزى ئوت چاچقاندەك چىمىرلاپ، كۆزلىرى ئۇياتتىن قىسىلىپ كەتتى...

خىيالمۇ تۈگىدى، سوزۇلۇپ يېتىپمۇ چارچىدى. ئىچى پۇشقان خىسلەت ئورنىدىن تۇرۇپ، ئۆينىڭ تار كارىدورىغا چىقتى، ئۇ يەردىن ئاشخانىغا كىردى، ھېچ يەردە ئۆزىگە ئەمەك بولغۇدەك بىرەر نەرسە يوق ئىدى. ئۇ ئاشخانىدىن چىقىپ، مېھمانخانىنىڭ ئىشىكى ئالدىغا كەلگەندە تۇرۇپ قالدى. «بۇ ئۆيدە نېمە باردۇر؟ — ئۇنىڭ كۆڭلىدىن ھەرخىل خىياللار كەچتى، — ئۇلارنىڭ مال - دۇنياسى بارمىدۇر ياكى باشقا نەرسىسىمىدۇر؟ ئۇلار ئەجەب مېنى بۇ يەرگە كىرىشتىن چەكلىدىيا؟!...»

ئىنسان تەبىئىتى چەكلەنگەن نەرسىگە ھېرىس كېلىدۇ. ئادەم ئاتا بىلەن ھاۋا ئانىمۇ دەل ئەنە شۇ ھېرىسلىك تۈپەيلى جەننەتتىن قوغلانغان ئەمەسمۇ؟ ئۇلارنىڭ ئەۋلادى بولغان خىسلەتمۇ ئەلۋەتتە بۇنىڭدىن مۇستەسنا ئەمەس! ئۇنىڭدا تۇرۇپلا ئۆزى ئۈچۈن تېخى يوچۇن، بىگانە بۇ ئادەملەرنىڭ تېگى - تەكتىنى بىلىپ بېقىش ئىستىكى تۇغۇلدى. بۇ ئۆي ئۇنىڭ ئاشۇ ئىستىكىنى قاندۇرىدىغان سىرلىق ئاچقۇچتەك بىلىندى. ئەمما مېھمانخانىنىڭ ئىشىكىگە قۇلۇپ سېلىنغانىدى. خىسلەت خۇددى بىر تارتىپلا قۇلۇپنى ئېچىۋېتەلەيدىغان سېھىرگەردەك، ئىختىيارسىز ھالدا قۇلۇپنى تۇتۇپ تارتىپ باقتى. توۋا، راستتىنلا ئۇنىڭ قولىدا سېھرىي كۈچ باردەك، قۇلۇپ شىلىققىدە ئېچىلىپ كەتتى. خىسلەت قۇلۇپنى قولىغا ئېلىپ قاراپ، ئۇنىڭ يالغاندىن سېلىپ قويۇلغان بۇزۇق قۇلۇپ ئىكەنلىكىنى بىلدى، ئۇنىڭ مېھمانخانىغا بولغان قىزىقىشى تېخىمۇ ئاشتى، ئۇ ئىشىكنى ئاستا

www.uyghurkitap.com

ئېچىپ ئۆيگە كىردى ، تۆت تەرەپكە ئالاقزادىلىك بىلەن قارىدى .
لېكىن ئۇنىڭ كۆزىگە ھېچقانداق ئالاھىدە بىرنەرسىلەر كۆرۈنمە-
دى ، بۇ ئۆيمۇ ئۆزى ياتقان ھۇجرىدەك ئاددىي ۋە بىسەرەمجان
ئىدى . بۇلۇڭدىكى ئېگىز پۇتلۇق قوش كىشىلىك كارىۋات بىلەن
ئۇنىڭ يېنىدىكى تۆت چاسا نىمكەش شىرەدىن باشقا ، كۆزگە
چۈشكۈدەك ھېچ نەرسە يوق ئىدى . ئۆيىنىڭ ھاۋاسى بۇزۇلۇپ
كەتكەندى ، قانداقتۇر سۈيدۈك ئارىلاش بىر خىل بەتبۇي پۇراق
دىماغنى ئېچىشتۇراتتى . خىسلەت ئۇدۇلدىكى دېرىزىنى ئېچىۋەت-
تى ، ئاندىن شىرە ئۈستىدە تۇرغان بىر پارچە خەنزۇچە گېزىت
بىلەن مۇقاۋىسىنىڭ يېرىمى يىرتىلىپ كەتكەن كونا بىر ژۇرنالنى
كۆرۈپ ، شۇنى بولسىمۇ ۋاراقلاپ ، ئىچ پۇشۇقىنى چىقىرىش
ئۈچۈن كارىۋاتقا كېلىپ ئولتۇردى ۋە ژۇرنالدىكى ھەرخىل رە-
سىملەرنى كۆرۈشكە باشلىدى . رەسىملەرنىڭ بەزىسى شەھۋانە
تۈس ئالغاچقا ، ئۇنىڭ ئۆچلۈكىنى كەلتۈرۈپ قويدى ، ئۇ ئەزەل-
دىن بۇنداق چاكىنا ، پەسكەش نەرسىلەرنى كۆرسە ، كۆڭلى بىر
قىسما بولۇپ ، تېنى غىجىناتتى . ئۇ ژۇرنالنى پاقىدە تاشلاپ
قويۇپ ، گېزىتكە قول ئۇزاتتى ، شۇ چاغدا ئاجايىپ بىر ئىش يۈز
بەردى : خىسلەت قورقىنىدىن كۆزلىرى چەكچىيىپ ، يۈزلىرى
تاتىرىپ ، جىممىدە ئولتۇرۇپ قالدى ، كارىۋاتنىڭ ئاستىدىن
چىققان بىر نەرسە ئۇنىڭ پاچىقىنى دەسلەپ يەڭگىل ، كېيىن
قاتتىقراق تۇتتى . خىسلەت ئالاقزادىلىك ئىچىدە قاتتىقراق نەپەس
ئېلىشقىمۇ جۈرئەت قىلالمىدى . ھېلىقى نەرسە ئۇنىڭ پۇتىنى ،
پاچىقىنى ئىككىنچى قېتىم يەنە تۇرتۇپ ، نوقۇدى ، بۇ قېتىم
تۇرتۇش بىلەن بىللە زەئىپ ئىڭرىغان ئاۋازمۇ ئاڭلاندى...

خىسلەت لىككىدە ئورنىدىن تۇرۇپ ، دەرھال كارىۋاتتىن
يىراقلاشتى ، كۆڭلىدىكى قورقۇنچنى زورغا بېسىپ ، كارىۋاتنىڭ
ئاستىغا قاراش ئۈچۈن بېشىنى ئەگدى ، ئەمما ھېچنېمىنى كۆرەل-
مىدى ، چۈنكى كارىۋاتقا يېپىلغان يىپ چايشاپ يەرگىچە ساڭگى-

لاپ ، ھەممە يەرنى توسۇۋالغانىدى . شۇ ئارىلىقتا ، كارىۋاتنىڭ ئاستىدىن يەنە ئىڭرىغان ، بىر نەرسىلەرنى غىچىرلاتقان ئاۋاز ئاڭلاندى . بۇ قېتىم خىسلەت تازا زەن قويۇپ ، بۇ نالىكار ئاۋازنىڭ قانداقتۇر بىر كىچىك بالىنىڭ ئاۋازىغا ئوخشىغانلىقىنى ھېس قىلدى . ئۇ ئەمدى خېلى ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ، يۈرىكىمۇ ئىزىغا چۈشكەنىدى . شۇڭا ، قورقماي كېلىپ ، كارىۋاتتىن ساڭگىلاپ تۇرغان چايشاپنى قايرىدى ، قايرىدىيۇ ، ئۇ يەردە ياتقان بىر بالىنىڭ قورقۇنچلۇق چىرايىنى كۆرۈپ ، ئىختىيارسىز ئارقىغا داجىدى . بالىنىڭ ئاغزى پلاستىر بىلەن يەملەنگەن ، ئىككى قولى بىر غۇلاچ زەنجىر بىلەن كارىۋاتنىڭ ئارقا پۇتىغا باغلانغانىدى ، پەقەت كىچىككىنە شوينىدا چېتىپ قويۇلغان پۇتىلا ئانچە ـ مۇنچە ھەرىكەت قىلالايتتى...

خىسلەت بىردەم دېمىنى رۇسلاپ تۇرۇۋالدى ، ئاندىن غەيرەتكە كېلىپ ، بالىنى باغلاقتىن بوشىتىپ چىقتى...

خىسلەت بۇ ناتونۇش بالىنى كۆرۈپ ھەيران قالدى . ئىچ ـ ئىچىدىن دەرد ئۇرۇپ كەتكەن ئون ئىككى ياشلاردىكى بۇ ئۆسمۈر ئۆز ـ ئۆزىدىن ناھايىتى ناتىۋان ئىدى ، خۇددى دەرەختىن شىلدىرلاپ تۆكۈلگەن سارغۇچ ياپراققا ئوخشايتتى . ئەمما ئۇنىڭ كىچىككىنە چوغدەك يېنىپ تۇرغان بىر جۈپ كۆزى بىلەن ئاق سۆزۈك ، سىپتا يۈزىدىن ئۇنىڭ خېلى ئەقىللىق ، قەيسەر ، غۇرۇرلۇق بالا ئىكەنلىكى كۆرۈنۈپ تۇراتتى . دېمىسىمۇ ، ئۇ تولىمۇ قىزغىن ، ئىنتىلىشچان بالا ئىدى ، ئەتراپىدىكى ھەممە نەرسىلەرگە تەئەججۈپ بىلەن قارايتتى . گەرچە يېشى كىچىك بولسىمۇ ، ئەمما ھەمىشە ئۆز ئەقلى ۋە غۇرۇرى بىلەن ياشاشقا ئىنتىلەتتى...

— ئىسمىڭ نېمە ، ئۇكام ! — سورىدى خىسلەت ئۆز ئىنىسى بىلەن تەڭ دېمەتلىك بۇ بالىنىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ .

— نەزەر ! — دېدى بالا خىسلەتكە مۆلدۈرلەپ قاراپ .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

— بۇ يەرگە قانداق كەپ قالدىڭ، ئۇكام؟— ئىچى ئاچچىق بولغان خىسلەت نەزەرنىڭ تېگى - تەكتىنى بىلمەكچى بولدى،— بۇ زادى نېمە ئىش!؟...

نەزەر لەۋلىرى تىترىگىنىچە خىسلەتكە كۆيۈپ - پىشىپ سۆزلەشكە باشلىدى. ئۇ شىكايەت قىلدى، داتلاندى، بېشىدىن ئۆتكەن ئازاب - ئوقۇبەتلەرنى ھېكايە قىلىپ بەردى...

ئۇنىڭ ھېكايىسىدىن خىسلەت شۇنى چۈشەندىكى، نەزەر يوسكاملىق ئىكەن، باشلانغۇچ مەكتەپنىڭ بەشىنچى يىللىقىدا ئوقۇيدىكەن. ئۇلار ئۈچ بالا بولۇپ، نەزەر كەنجىسى ھەم بىرلا ئوغۇل ئىكەن. بۇنىڭدىن ئىككى ئاي بۇرۇن مەكتەپتىن يالغۇز كېلىۋاتقاندا، ئوتتۇرا ياشلىق بىر ئادەم ئالداپ تۇتقۇن قىپتۇ ۋە ئون نەچچە كۈن ئىچىدە ئىككى ئادەمنىڭ قورقۇتۇپ، قاتتىق باشقۇرۇشى بىلەن بىرنەچچە بالا بىللە پويىزدا بۇ يەرگە كېلىپ قاپتۇ، ھاشىم توقۇناق ئىسىملىك بىرى بالىلارغا بىرنەچچە كۈن ئوغرىلىق، يانچۇقچىلىق قىلىشنىڭ يوللىرىنى ئۆگىتىپتۇ. ئەمما نەزەر زادىلا ئۆگەنمەپتۇ، تاياق يەپ تۇرسىمۇ بويۇنتاۋلىق قىپتۇ. ئۇنىڭ بۇنداق دىيانەتلىك، ئىرادىلىك بولۇشىدا دادىسىنىڭ تەربىيىسى مۇھىم رول ئويناپتۇ...

نەزەرنىڭ دادىسى ھەم ئىلىمدا، ھەم دىندا خېلى يېتىلگەن ئادەم ئىدى، ناھىيىلىك مەدەنىيەت يۇرتىدا ئىشلەيتتى. نەزەرنى مەكتەپكە بەرگەن تۇنجى كۈنىدىن باشلاپ، ئۇنىڭغا بولغان ئەقلىي ۋە ئەخلاقىي تەربىيىنى بوشاشتۇرمىدى، ھەمىشە ئوغلىنىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ: «بالام، بېشىڭغا قىلىچ تەڭلىسىمۇ يالغان سۆزلىمە، راستچىل، سەمىمىي بول! ئۆزۈڭنى، قولۇڭنى، كۆزۈڭنى، نەپسىڭنى ھارامدىن نېرى تۇت، ھارام نەرسە ئادەمنىڭ ئەقلىنى بۇلغاپ، ئۆمرىنى قىسقارتىدۇ!» دەيتتى.

كىچىك بالا پاك بولىدۇ، ھارامنى ھەزىم قىلالمايدۇ! نەزەر تېخىمۇ شۇنداق، كىچىكىدىن شۇنداق تەربىيىلەنگەن، ھارامدىن

ھەزەر ئەيلەپ ئۆگەنگەن . شۇڭا ئۇ : «باشقىلارنىڭ ھالال ھەققىنى ئوغرىلاپ جان باققاندىن ، كېسەك چىشلەپ يۈرگىنىم ئەۋزەل !» دەيتتى ئۆز - ئۆزىگە ئەھدە قىلغاندەك ...

ئەمما ، ئۇ بۇنداق «گەدەنكەش» لىكى ئۈچۈن ، نۇرغۇن بەدەل تۆلەپتۇ : تاياق يەپتۇ ، تورۇستىكى شامالدۇرغۇچقا ئېسىپ قويۇلۇپتۇ ، بەدەنلىرى تاماكا ئوتى بىلەن كۆيدۈرۈلۈپتۇ ، ئاچ قاپتۇ ... شۇنداقتىمۇ ، نەزەر كۆزلىرىنى مىت قىلماستىن بۇ ئازابقا ، داۋاسىز دەردكە بەرداشلىق بېرىپ كەپتۇ ...

ئۇنىڭ شۇ چاغدىكى مىسكىن تۇرقىنى ، چالا پوكان ئۆتۈۋاتقان غۇربەت تۇرمۇشىنى ، غەم - قايغۇ باسقان بىچارە ئەپتىنى كۆرگەن ھەرقانداق كۆزى ئوچۇق ئادەم ئۇنىڭ ھەقىقەتەنمۇ بىر بەختى قارا ، ئەمما ئەقىللىق ، غەيرەتلىك بالا ئىكەنلىكىنى بىلەتتى ...

خىسلەت ئۇنىڭ ھېكايىسىنى ئاڭلاپ ھېچ نەرسە دېيەلمىدى ، لېكىن نەزەرنىڭ ئەندىكىپ ، ئۇھسىنىپ ئېيتىۋاتقان نالىكار سۆزلىرىگە دىققەت بىلەن قۇلاق سالاتتى ، سۇنۇق چىراي بىلەن ئۇنىڭغا ھېسداشلىق قىلاتتى ۋە نەزەر يەنە نالە قىلىشقا باشلىسا ، خۇددى شىكايەت قىلىۋاتقاندەك مۇڭلۇق يىغلىسا ، خىسلەت شۇ ھامان ئۇنىڭ بېشىنى ، يۈزىنى سىلاپ ، بەئەينى خەقىشلىك بوۋاقنى ئاۋۇتقاندەك ئاۋۇتاتتى ، يۇپۇتاتتى ...

خىسلەت تېخى نەزەرنى باللىق دۇنياسىدىن تارتىپ ئالغان ، ئۇنى چوڭلاردەك خىيال سۈرۈشكە ئۆگەتكەن تېخىمۇ كۆپ خورلۇقلارنىڭ بارلىقىنى بىلمەيتتى ...

— مېنى بازارغا مەجبۇرىي ئەچىقىپ ، ئوغرىلىققا سالماقچى بولغان يەردىن ئاخىر قاچقاندىم ،— دېدى نەزەر ھېكايىسىنى ئاخىرلاشتۇرۇپ ،— ئەمما ھېلىقى موللاجى دېگەن غالجىر ئىت ئارقامدىن قوغلاپ يۈرۈپ ، يەنە بىر كوچىدا تۇتۇۋالدى ... مانا ، تۈنۈگۈندىن بېرى مېنى مۇشۇ يەرگە قاماپ ، ئەدىپىمنى بېرىۋاتىد-

www.uyghurkitap.com

دۇ !— نەزەر چوڭقۇر بىر ئۇھسىنىپ ، ئاندىن مۇھىم بىر نەرسە ئېسىگە كەلگەندەك ، خىسلەتتىن ئالدىراپ سورىدى ،— ئاچا ، سىز بۇ يەرگە قانداق كەپ قالدىڭىز ؟ بۇ يەردىن دەرھال كەتمىسە- ڭىز ، ئۇلار سىزنىمۇ بوش قويمايدۇ... ئۇلار ئاخشام خوجايىنى بىلەن قول تېلېفوندا سۆزلەشتى ، ئىسمى نېمىتى... چو ، چوڭام... ئۇنىڭغا سىزنىڭ ناھايىتى كېلىشكەن ، چىرايلىق ئىكەن- لىكىڭىزنى ئېيتتى... خوجايىنى ئۇلارغا سىزگە چېقىلماسلىقنى ئېيتتى بولغاي ، ئۇلار غودۇراپلا كېتىشتى... بولمىسا ، بۇ ھايۋان- لار سىزنى بوزەك قىلاتتى !...

دەرۋەقە راست ، خىسلەتتەك بۇنداق كېلىشكەن بەست - قامەتنى ، بۇنداق گۈزەل چېھىر - رۇخسارنى كۆرگەندە ، يەنە كېلىپ ئۇ ئۆزىنىڭ چاڭگىلىدا تۇرغاندا ، ئۇلارنىڭ بۇنداق كەڭ قورساقلىق ، ئالىيجانابلىق قىلىشى مۇمكىنمۇ ؟ ! مۇشۇكنىڭ بەزگە تويغىنى نەدە بار ! ؟ يەنە كېلىپ ، بۇنداق يىرتقۇچ ، ئوغرى مۇشۇكلەرنىڭ !...

خىسلەت مانا شۇندىلا ، بۇ ئۆينىڭ ئۆزى ئويلىغاندەك ئۇنداق مېھرى ئىسسىق ، باغرى كەڭ ، ھەممەتلىك ئۆي ئەمەسلىكىنى ، بەلكى ئۆي ئىگىلىرىنىڭ كۆرۈنۈشتىكى دىيانىتى ئىچىگە يوشۇ- رۇنغان بەتنىيەتلىكنى ، رەھىمدىللىك ئىچىگە يوشۇرۇنغان ئاللا- قانداق ياۋۇزلۇقلارنى تونۇپ يەتتى . خىسلەت ئاخىر چۈشەندى : بۇ يەر قانداقتۇر ساخاۋەتچى - شاپائەتچىلەرنىڭ ماكانى ئەمەس ، بەلكى بىر ئوچۇم زوراۋان - قارا نىيەتلەر بىلەن ئادىمىي ھايۋان- لارنىڭ دۇنياسى ئىكەن !...

خىسلەت ئۆزىنىڭ يەنە بىر قېتىم تۇتقۇن قىلىنغانلىقىنى ، «ئوغرىدىن قۇتۇلۇپ ، قاراقچىغا تۇتۇلغان» لىقىنى بىلدى ، بۇ ئىش ئۇنىڭغا تېخىمۇ قاتتىق زەربە ۋە ئەلەم بولدى !

خىسلەت بىلەن نەزەرنىڭ تېخى ناھايىتى كۆپ گەپلىرى بار ئىدى ، ئىچلىرىدە قالدى . لېكىن بۇ گەپلەرنى ئۇلارنىڭ دىللى-

رى ، كۆزلىرى ئېيتتى ، كۆزلىرىگە قۇيۇلۇپ كېلىپ ، كىرپىك-لىرىدە ھالقىلىنىپ ، ياڭاقلىرىدىن دۇردەك دومىلاپ چۈشۈۋاتقان كۆز ياشلىرى ئېيتىپ بەردى . ئۇلار ئۆكسۈپ - ئۆكسۈپ يىغلاش-تى ، ئېسەدەپ - ئېسەدەپ ھەسرەتلىنىشتى...

— ئاچا ، بۇ يەردىن تېزرەك كەتمىسەك بولمايدۇ !— دېدى نەزەر يەنە بىر قېتىم ئاگاھلاندۇرۇپ .

ئۇنىڭسىزمۇ شۇ تاپتا ، پەۋقۇلئاددە بىر ئىستەك خىسلەتنىڭ پۈتۈن ئىرادىسىگە ھاكىم بولۇپ قالغانىدى .

— كېتىمىز ، چوقۇم كېتىمىز !— دېدى ئۇ نەزەرنىڭ كۆز-لىرىگە ئىشەنچ بىلەن قاراپ ،— ئەمما قانداق كېتىمىز ؟ ! ھەممە يەر مەھكەم تاقالغان تۇرسا ، سېنىڭ ئامالىڭ بارمۇ ، ئۇكام ؟

— بار !— نەزەر ئورنىدىن لىككىدە تۇردى ۋە ئوچۇق دېرى-زىنىڭ ئالدىغا كېلىپ داۋام قىلدى ،— مۇشۇ دېرىزىدىن چۈشۈپ كېتىمىز . بۇ يەردە سوغۇق بولمىغاچقا ، سۇ تۇرۇبىلىرىنىڭ ھەممىسى بىنانىڭ سىرتىغا ئورۇنلاشتۇرۇلىدىكەن ، شۇنىڭغا يا-مىشىپ چۈشۈپ كېتىمىز !

خىسلەت دېرىزىنىڭ سىرتىغا قارىدى ، دېگەندەك ، كىچىك بالىنىڭ يوتىسىدەك چوڭلۇقتىكى تۇرۇبىلار دېرىزىنىڭ يېنىدىكى بۇلۇڭغا بويلىتىپ ئورنىتىلغانىدى ، ھەتتا ئۇنىڭ بىرەر مېتىر ئارىلىقىغا بىردىن ھالقا بېكىتىلگەچكە ، بۇ ھالقىلار دەسسەيدىغان دىيەكنىڭ رولىنى ئوينايتتى .

— مەنغۇ يامىشىپ چۈشۈپ كېتىمەن ،— دېدى نەزەر خىس-لەتكە سوئال نەزىرىدە قاراپ ،— سىز چۈشەلەمسىز ، ئاچا ؟

— باشقا كەلگەندە باتۇر بولىدىغان گەپ !— دېدى خىسلەت كۆڭلىدىكى دېلىغۇللۇقنى بېسىپ ، — ئاۋۋال سەن چۈش ئۇكام ، ئاندىن ساڭا قاراپ مەن چۈشەي...

نەزەر بەئەينى مايمۇن بالىسىدەك چەبدەسلىك بىلەن دېرىزە تەكچىسىگە چىقتى ۋە ئۇ يەردىكى بىر غۇلاچ ئارىلىقتىن يامىشىپ

www.uyghurkitap.com

ئۆتۈپ ، بۇلۇڭدىكى تۇرۇبىنى قۇچاقلىۋالدى . ئەمدى ئۇ بەخىرا-
مان هالدا ، خۇددى ئۆز ۋاقتىدىكى قۇشقاچ چاڭگىلىرىنى تېپىش
ئۈچۈن ، ئېگىز دەرەخلەرگە يامىشىپ چىقىپ ، سىيرىلىپ چۈشۈ-
كەندىكىدەك چاققان ، تەبىئىي ھەرىكەتلەر بىلەن تۆۋەنگە چۈشۈش-
كە باشلىدى . خىسلەت ئۇنىڭ قول ۋە پۇت ھەرىكەتلىرىنى كۆزد-
تىپ ، بىرمۇبىر كۆڭلىگە پۈكتى ، ئۇ گەرچە ئەزەلدىن بىرەر
دەرەخكە يامىشىپ چىققان ياكى بىرەر ئېگىزلىكتىن سىيرىلىپ
چۈشۈپ باقمىغان بولسىمۇ ، ئەمما هازىر شۇنداق قىلماي بولمايد-
تى ، ئۇ كۆزىنى يۇمۇپ ، «يا ئۆلۈم ، يا كۆرۈم» دەپ بولسىمۇ ،
بۇ يەردىن چۈشۈشى كېرەك . بولمىسا بۇ ناكەسلەرنىڭ قولىدا
بېشىغا تېخىمۇ ئېغىر كۈلپەتلەر كېلىشى مۇمكىن !...

ئۇ غەيرەتكە كەلدى ، توۋا ، خۇدا مەدەت قىلسا ، ئالدى بىلەن
ئادەمگە غەيرەت ، جاسارەت ئاتا قىلىدىغان ئوخشايدۇ ! ئۇ ئىككى-
لەنمەي ، قورقماي دېرىزە تەكچىسىگە ئاسانلا چىقتى ، ئۇ يەردىن
پۇتىنى يۆتكەي دەپ تۇرۇۋىدى ، مېهمانخانىنىڭ ئىشىكى جالاقىدە
ئېچىلىپ ، ئۆيدە هېيت ئاغماق بىلەن موللاجى پەيدا بولدى . بۇ
تۇيۇقسىز ئۆزگىرىشتىن خىسلەتنىڭ كۆزلىرى ئالا چەكمەن بو-
لۇپ ، تىلى تاڭلىيىغا يېپىشىپ قالدى ، ھەتتا ئالاقزادىلىكتىن ،
بىر پۇتى دېرىزىنىڭ سىرتىدا ساڭگىلاپ قالدى...

بۇ چاغدا ، نەزەر پەسكە چۈشۈپ ، خىسلەتنىڭ چۈشۈشىنى
كۈتۈپ تۇرغانىدى ، ئۇ خىسلەتتىكى ئۆزگىرىشلەرنى غىل - پال
كۆرۈپ ، «قورقۇۋاتىدۇ» دەپ ئويلىدى ئەتىمالىم :

— ئاچا ، قورقماڭ ، هېچنېمە بولمايسىز ، تېز
چۈشۈڭ !— دەپ ۋارقىرىدى .

شۇ چاغدىلا ، خىسلەت ئېسىگە كېلىپ ، ئۆزىنى رۇسلىدى
ۋە تۆۋەنگە قاراپ ئەندىككەندەك ئاۋازدا توۋلىدى :

— ئۇكام ، تېز قاچ ! ماڭا قارىما ، تېز بېرىپ ساقچىغا
مەلۇم قىل ! ...

نەزەر بىر كۆڭۈلسىزلىكنى سەزگەندەك ، ئارقىغا قاراپ ـ قاراپ يۈگۈرۈپ كەتتى ۋە تېزلا كۆزدىن غايىب بولدى …
— ھۆ ، ياخشىلىقنى بىلمەيدىغان جالاپ ! — دېدى موللاجى ۋە خىسلەتكە قاراپ دىكىنىپ كەلدى ، خىسلەت ئۇنىڭغا كۆزلىرىنى غەزەپ بىلەن تىكتى . موللاجى بۇ كۆزلەردىكى چاقنىغان ئوتقا بەرداشلىق بېرەلمەي ، بىرنەچچە دەقىقە لاپسىيىپ قالدى ، كېيىن ئېسىنى يىغىپ ، سەت تىللار بىلەن تىللاشقا باشلىدى …

5

نەزەرنىڭ كۆز ئۆڭىدە ئەجەب بىر مەنزىرە پەيدا بولدى : بىر تەرەپتە بۈككىدە ئورمانلىق پەس تاغ ، بىر تەرەپتە بولسا ، سىمابتەك يالتىراپ تۇرغان ئەزىم دەريا …
ئۇنىڭ ئۈچۈن بۈگۈن تۇرمۇشنىڭ ھەرقانداق مۈشكۈللىرىمۇ راھەتتەك بىلىنەتتى . چۈنكى ، ئۇ بۈگۈن ئەركىن — ئەنە ئاۋۇ كۆكتە پەرۋاز قىلىپ يۈرگەن قۇشلاردەك ئەركىن ـ ئازادە ! ئىنسان ئۆزى تەشنا بولغان نەرسىسىگە ئېرىشەلىسە بەختلىك بولىدىغان ئوخشايدۇ . ئۇ بۈگۈن مانا شۇ بەخت قوينىدا ، خۇددى ئانا باغرىدىكى بوۋاقتەك يايرىماقتا ، بەخت ئۇنىڭ قېنىدا ، يۈرىكىدە ، روھىدا كۆۋەجىمەكتە !…
ئۇ ئىككى ئايدىن بېرى مۈشۈنداق بىر يېقىملىق سېزىمدە بولۇپ باقمىغانىدى . ئۇنىڭ تاياق ـ توقماق زەربىدىن كۆۋۈشكەن تەنلىرى بۈگۈن بىر خىل ئازادە ـ ئاسايىشلىق ئىچىدە يايرىدى ، خورلۇق ـ ھاقارەتتىن خەستىلەنگەن دىلى بۈگۈن بىر خىل ھۆرلۈك ئىچىدە ئارام تاپتى …
نەزەر توختىماي ماڭدى ، ماڭغانسېرى ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا شەھەر مەركىزىنىڭ ھەيۋەتلىك كۆرۈنۈشلىرى نامايان بولدى : بۇ شەھەر نېمىدېگەن كاتتا ـ ھە ؟… بۇ خەقنىڭ كىيىنىشى ، يۈ-

رۇش- تۇرۇشىدىن قارىغاندا ، ھەممىسى باي ئوخشايدۇ… خۇدايىم ھەممە نامراتلىقنى بىزنىڭ يۇرتقىلا بېرىپتىكەن… لېكىن ، بۇلار-نىڭمۇ گادايلىرى بار ئىكەن ، ئەنە ئاۋۇ خالتا كۆتۈرۈۋالغان چاچ-لىرى ئۆسۈك ، كىيىملىرى سالپا - سۇلپا ئادەم ئەخلەت ساندۇق-لىرىدىن بىر نېمىلەرنى تېرىپ يۈرىدۇ… ئاۋۇچۇ ، كىچىك بالى-سىنى قۇچىقىغا ئېلىپ ، ئالدىغا كونا قاچىنى قويۇۋالغىنى تىلەم-چى ئوخشايدۇ . توۋا ، بۇ يەرنىڭ تىلەمچىلىرى غەلىتىكەن ، ھە-دەپ بېشىنى ئېگىپ ، پېشانىسىنى يەرگە دوقۇسلىتىپ ئۇرۇپ تۇرىدىكەن… بىزنىڭ يۇرتتىكى تىلەمچى - دىۋانىلەرنىڭ ئىنساپ-لىقلىرى ساپايى سوقۇپ ، بېيىت ئېيتىپ ، نەرە تارتىدۇ ، ئەسكى-لىرى بولسا ، ئادەمنىڭ ئالدىنى توسۇپ بىزەڭلىك قىلىدۇ . بۇ يەردىكىلەر بولسا ، تـوختىماي بېشىنى يەرگە ئۇرىدىكەن ، بۇ ئۇلارنىڭ «سەدىقە بەرمىسەڭ بېشىمنى يەرگە ئۇرۇپ ئۆلۈپ بېرى-مەن» دېگىنىمىكىن - يە ! ؟…

هازىر نەزەرگە ھەممە نەرسە يېڭى ، ھەممە نەرسە قىزىق ، شۇنداقلا ھەممە نەرسە بىگانە كۆرۈنەتتى …

ئۇ ھازىر بېشى قايغان ، پۇتى تايغان ئادەمدەك ، كۆڭلى قاياقنى خالىسا ، شۇ ياققا باراتتى . ئۇ ئالدى تەرەپتە قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان قىرىق نەچچە قەۋەتلىك بىر بىناغا قىزىقىپ ، كۆككە تىكىلگەن كۆزلىرىنى ئۇ يەردىن ئۈزەلمەي قالدى . بىنا ھەقىقە-تەنمۇ ھەيۋەتلىك ، جەزىبدار ئىدى ، ئەڭ ئۈستىدە قۇببىسى بار ئىدى . كۈن نۇرىدا چاقناپ تۇرغان كۈمۈش رەڭلىك بۇ قۇببە ئۇنىڭغا يۇرتىدىكى كاتتا مازارلارنىڭ كاھىشلىق ئېگىز گۈمبەز-لىرىنى ئەسلەتتى . ئۇنى يەنە بۇ يەردىن سەل يىراقتا — ھېلىقى ئېگىز بىنا بىلەن ھۆسن تالىشىپ تۇرغان ساپسېرىق پارقىراق بىر بىنا ئۆزىگە مەھلىيا قىلىۋالدى . بۇ كاتتا بىنا ئۇنىڭ كۆزىگە گويا مۇشۇ زېمىننىڭ تەكتىدىن قايناپ ، تاغدەك كۆتۈرۈلۈپ چىققان ھەيۋەتلىك ئالتۇن ئۆيۈتمىدەك كۆرۈنۈپ كەتتى ، تىكلەش-

www.uyghurkitap.com

كەن قۇياش نۇرى بۇ ئالتۇن ئۇيۇتمىسىدىن ئاجايىپ ئۆتكۈر ،
يارقىن نۇرلارنى چاقنىتاتتى···

ساقچى پۇشتىكىنىڭ چىرقىراق ئاۋازى نەزەرنى چۆچۈتۈۋەت-
تى . ئۇ كۆكتىن كۆزىنى ئېلىپ ، ئەتراپقا قارىدى . بايا پۇشتەك
چالغان ساقچى ئۆز ئىشى بىلەن ئاۋارە ئىدى ، ئۇ ، ساقچىنى
كۆرۈش بىلەن خىسلەتنىڭ : «ئۇكام تېز قاچ ، ساقچىغا مەلۇم
قىل ! » دەپ ۋارقىرىغان ئاۋازى قۇلاق تۈۋىدە قايتا جاراڭلىغاندەك
بولدى ـ دە ، دەرھال ھېلىقى ساقچىنىڭ يېنىغا كەلدى ، ئەمما
نېمە دېيىشنى بىلمەي تۇرۇپ قالدى . پەقەت خەنزۇچە «مەن···
ئاچام··· » دېگەن گەپلەرنى تەكرارلاپ ، قولى بىلەن بىر يەرلەرنى
ئىشارە قىلدى ، ساقچىمۇ ئۇنىڭغا قاراپ ھاڭۋېقىپ تۇرۇپ قالدى
ۋە بىر ھازادىن كېيىن «بەلكىم بۇ بالا ئاچىسىنى يوقىتىپ
قويغان ئوخشايدۇ » دەپ ئويلاپ ، سول تەرەپتىكى يان كوچىنى
قولى بىلەن كۆرسىتىپ ، شۇ يەرگە بار ، دېگەندەك ئىشارىنى
قىلدى . ئەسلىدە ئۇ ، يان كوچىدىكى ساقچىخانىغا بېرىشنى ئۇق-
تۇرماقچى ئىدى . ئەمما ، نەزەر ئۇنىڭ مۇددىئاسىنى چۈشەنمى-
دى . شۇ تاپتا ئۇ ، تىل بىلمىگەنلىكى ئۈچۈن ، ھەم گاچا ، ھەم
گاس ئىدى ، تۇنجى قېتىم ئۆزىنىڭ مەكتەپتە خەنزۇچىنى ياخشى-
راق ئۆگەنمىگەنلىكىگە چىن كۆڭلىدىن ئۆكۈندى . ئۇ نېمىلا
بولمىسۇن ، ھېلىقى ساقچى كۆرسەتكەن يولغا ماڭدى . بۇ ، چاغ-
راق بىر رەستە بولۇپ ، يولنىڭ ئىككى قاسنىقىدا دېڭىز مەھسۇ-
لاتلىرىنى ساتىدىغان بىرنەچچە ئاشپۇزۇل بار ئىدى . بۇ يەرگە
كېلىش بىلەن نەزەرنىڭ بۇرنىغا بەئەينى يۇرتىدىكى سازلىقنىڭ
سېسىق پۇرىقى ئۇرۇلغاندەك ۋە يەنە قانداقتۇر دەريا بويىدىكى
لاي ـ لاتمىلاردىن تارىلىدىغان بېلىق ، پاقا سېسىقى پۇرىغاندەك
بولدى . ئۇ ئاشپۇزۇللارنىڭ ئىشىكى ئالدىغا تىزىلغان ئەينەك
ئىدىشلارغا قىزىقىپ قارىدى . سۇ توشقۇزۇلغان ھەر خىل شەكىل-
دىكى بۇ ئىدىشلاردا خىلمۇخىل بېلىق ، يىلان ، تاشپاقا ، قۇلۇلە

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

دېگەندەك جانىۋارلار قىمىلداپ، ئويناپ يۈرەتتى. يەنە ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان، ئىسمىنىمۇ بىلمەيدىغان ئاجايىپ - غارايىپ جانلىقلارنى تاماشا قىلدى... ئاۋۇ باشمالتاقتەك چوڭلۇقتىكى قوڭۇر نەرسە بەئەينى ئېشەك قۇرتىغا ئوخشايدىكەن، ئاۋۇچۇ، ئېگىز، ئىنچىكە پۇتلىرى بىلەن بەئەينى سۆڭگۈچى چىقىپ كەتكەن تەخەيدەك قىيسىيىپ ماڭىدىكەن، قىسقۇچپاقا دېگىنى شۇ ئوخشىمامدۇ؟ ئەمدى ئاۋۇچۇ، خۇددى يۇرتىدا ئۆزى تۇتۇپ ئوينايدىغان موزايىۋىشىنىڭ نەخ ئۆزى. ئەمما، موزايىۋىشى سارغۇچ جىگەررەڭ كېلەتتى، بۇ بولسا ئاقۇچ، سۇزۇك ئىكەن. يەنە ئاۋۇچۇ؟ ئۇ نېمىدۇر؟ ۋاي - ۋوي... ئۇنىڭ بىلمەيدىغانلىرى كۆپ ئىكەن... نەزەر كۆرۈپ تۈگىتەلمىدى، بەزىلىرىگە قاراپ كۆڭلى ئاينىسا، بەزىلىرىگە قاراپ تېنى شۈركۈندى... ۋاي خۇدايىمەي، مۇشۇلارنى ئادەملەر يەيدۇ - ھە؟! ئادەملەر نېمىدېگەن رەھىمسىز، ئاچ كۆز... بۇ دۇنيا مۇشۇنداق ۋاپاسىز، شەپقەتسىز دۇنيا ئىكەن! بىر مەخلۇقنىڭ ياشىشى، ئۆمۈر سۈرۈشى ئۈچۈن ھەر كۈنى مىڭلاپ باشقا مەخلۇقلار قۇربان بولۇپ كېتىدىكەن. مۇبادا، بۇنداق قۇربانلىق بولمىسا، ھاياتلىق يوقىلىدىغان ئوخشايدۇ؟!...

نەزەر ئۆزى ئۈچۈن تېخى ناتونۇش بولغان بۇ قايناق، سىرلىق دۇنياغا بەزىدە ئەجەبلىنىپ، بەزىدە قىزىقىپ، بەزىدە ئەندىكىپ نەزەر سالغىنىچە بىرنەچچە رەستىلەردىن ئۆتۈپ، بىرنەچچە ئەگىملەردىن ئايلىنىپ، ئاخىرىدا يوللىرى ئازادە چوڭ بىر كوچىغا چىقتى. بۇ يەردىكى دەرەخلەر ئۇنىڭغا بەكمۇ چىرايلىق، قىزىق تۇيۇلدى. بەزى دەرەخلەر گويا قول بىلەن ياساپ قويغاندەك، ئاستى تۈز، سىپسىلىق، ئەڭ ئۈستىدە بولسا، بەئەينى كۈنلۈكتەك كەڭ ئېچىلغان شاخ - يوپۇرماقلىرى بار ئىدى. بەزى دەرەخلەرنىڭ شاخلىرىدا تېخى قىزىل، سېرىق، بىنەپشە گۈللەر ئېچىلىپ، ئادەمنىڭ كۆزىگە گويا كۆكتە پەيدا بولغان ساماۋى

گۈلزارلىقتەك كۆرۈنەتتى...

كوچىنىڭ ئىككى قاسنىقىدا چوڭ تاللا بازارلىرى بىلەن ئالىي مېھمانسارايلار بار ئىدى. نەزەر ئۆزىنى بايىقىدىن سەل ئازادىرەك ھېس قىلدى. ئۇ يولنىڭ ئوڭ تەرىپىدىكى يېشىللىققا پۈركەنگەن ئۈچ چاسا گۈللۈكنى ئايلىنىپ كېتىۋېتىپ، گۈللۈك-نىڭ ئاخىرىدىكى بوش يەردە نۇرغۇن ئادەمنىڭ يىغىلىپ، كۈلۈ-شۈپ، بىرنەرسىنى تاماشا قىلىۋاتقانلىقىنى كۆردى. توپلاشقانلار ئىچىدە ئۆزى دېمەتلىك باللار كۆپ ئىدى. نەزەرمۇ قىزىقىپ ئىختىيارسىز غولغۇننىڭ ئىچىگە كىردى، ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ كۆرگىنى مايمۇن ئويۇنى بولدى. ئوتتۇرا ياشلاردىكى بىر ئادەم قولىدىكى لاتا قامچىسىنى شىلتىپ، ئۈچ سېرىق مايمۇننى ئويۇنغا سېلىۋاتاتتى. قارىغاندا، مايمۇنلار بىر جەمەت — ئەڭ چوڭى ئەركەك، ئۇنىڭدىن چاغراقى چىشى، ئەڭ كىچىكى بولسا، ئۇلار-نىڭ بالىسىدەك قىلاتتى. ئۈچ مايمۇن ئۈچ يەردە — ئەركىكى مەيداننىڭ ئوڭ تەرىپىدە ئىككى قولى بىلەن بىر تال خىشنى بېشىغا قويۇپ، زوڭزىيىپ ئولتۇراتتى، ئەپتىدىن ئۇ جازاغا تار-تىلغاندەك قىلاتتى. چىشى مايمۇن مەيداننىڭ ئوتتۇرىسىدا بېشىغا بىر ئەسكى شەپكىنى چۆكۈرۈپ كىيگەن، ئارقىغا چېتىلغان قولى شۇ يەرگە تىكلەنگەن بىر تال بادرا ياغاچقا باغلانغان ھالدا تۇراتتى. قارىغاندا، ئۇنىڭ گۇناھى ھەممىدىن ئېغىر. جازا بۇيرۇقىنى كۈتۈپ تۇرغاندەك قىلاتتى. كىچىك مايمۇن بولسا، كىمدۇر تاشلاپ بەرگەن پۇچۇق باناننى تۇتقىنىچە بىردە دادىسىغا، بىردە ئانىسىغا قاراپ ھودۇققاندەك، ئەندىككەندەك ھالەتتە پۇتلىرىنى ئالماپ ئولتۇراتتى. مايمۇن ئويناتقۇچى ئەسكى خالتىسىدىن ئويۇنچۇق تاپانچىسىنى ئېلىپ، ھېلىقى جازا كۈتۈپ تۇرغان چى-شى مايمۇننىڭ ئارقا تەرىپىدىن قارىغا ئالدى ۋە «بىر، ئىككى، ئۈچ» دېگەن ساناقنى ئۈنلۈك ساناپ بولۇشى بىلەن تەڭلا سول قولىدىكى تاياقنى سېمونت يەرگە تاڭڭىدە قىلىپ ئۇرۇۋېدى،

www.uyghurkitap.com

چىشى مايمۇن بەئەينى ئوق تەگكەندەك يەرگە ماككىدە چۈشۈپ جىم ياتتى . ئەتراپتىكى باللار خۇشاللىقىدىن چىرقىرىشىپ كەتتى . مايمۇن ئويناتقۇچى يەرگە چاپلىشىپ ياتقان چىشى مايمۇننى ئىككى قولىدىن تارتىپ ئۆرە قىلىۋىدى ، ئۇ زادىلا ئۆرە بولماي ، يەنىلا ئۆلگەن قىياپەتتە يېتىۋالدى ، باللار تېخىمۇ كۈلۈشۈپ كەتتى . نەزەرمۇ بۈگۈن تۇنجى قېتىم چىن كۆڭلىدىن خۇشال بولۇپ كۈلدى ، كۈلگەندىمۇ راھەتلىنىپ كۈلدى . مايمۇن ئويناتقۇچى ئەمدى كىچىك مايمۇننى ئوينىتىش ئۈچۈن ، ئۇنىڭ بوينىدىكى چۇلۋۇرىدىن تارتىپ ، قامچا بىلەن ھەيۋە قىلدى ، قامچىنىڭ قارسىلدىغان ئاۋازىدىن قورققان بالا مايمۇن پىلدىرلاپ ، بىردەم ئىگىسىنىڭ يەلكىسىگە ، بىردەم بېشىغا سەكرەپ چىقىپ كەپسىزلىك قىلدى . ئىگىسى ئۇنى گەپكە كىرگۈزمەكچى بولۇپ ، لاتا قامچا بىلەن بىر - ئىككىنى ساۋىۋىدى ، بالا مايمۇن ئۇياق - بۇياققا يۈلقۇنۇپ ، چىرقىراپ كەتتى . بۇ چاغدا ئەركەك مايمۇن قولىدىكى خىشنى تاشلاپ ، يەردىكى تاياقنى ئېلىپ ، ئىگىسىگە ھۈرپىيىپ كەلدى ، ھېلىقى «ئۆلگەن» چىشى مايمۇنمۇ دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ ، بالىسىنى ھىمايە قىلىش ئۈچۈن ، ئاغزىنى كالچايتىپ ، چىشلىرىنى ھىڭگايتقىنىچە ئىگىسىگە قاراپ خىرىس قىلدى...

قىزىق ئويۇن ئارىسىدا يۈز بەرگەن بۇ قىسقىلا كۆرۈنۈش بىردىنلا نەزەرنىڭ كۆڭلىنى يېرىم قىلىپ قويدى ، ئۇنىڭ بايىقى خۇشاللىقى بىردىنلا قايغۇ بىلەن ئالماشتى ! مانا ، بىر تىلسىز ، ئەقىلسىز ھايۋان چېغىدا بالىسىنىڭ بېشىغا كۈن چۈشسە ، ئۇنى ھىمايە قىلىپ ، قوغدىماقچى بولۇۋاتىدۇ . ھەتتا ئۆزلىرىگە ئاش-نان بەرگەن ، پاناھ بولغان ھەقدار ئىگىسىگىمۇ قارشى چىقماقچى بولۇۋاتىدۇ ! ئاشۇ كىچىك مايمۇن نېمىدېگەن بەختلىك ، نېمىدېگەن غەم - قايغۇسىز - ھە !؟ چۈنكى ، ئۇنىڭ يېنىدا ئۇنى قوغدايدىغان ، ئۇنىڭغا يار - يۆلەك ، باشپاناھ بولىدىغان دادىسى ،

ئانىسى بار . نەزەرنىڭچۇ ؟ نەزەرنىڭ نېمىسى بار ؟ ! ئۇنىڭ ئاتا-ئانىسى هازىر ئۇنى قوغداش ، باشپاناھ بولۇش توگۇل ، ئۇنىڭ تېخى نەدىلىكىنى بىلمىسە ! كىم بىلىدۇ ، ئۇلار هازىر كۆزىنىڭ قارىچۇقىغا دەسسىتىپ چوڭ قىلغان ئاشۇ بىرلا ئوغلىنىڭ بىر-دىنبىر يۈرەك پارىسىنىڭ تۇيۇقسىز يوقاپ كەتكەنلىكىدىن زار - زار يىغلاپ ، قاقشاپ ، يۈرىكى زېدە بولۇپ ، دەرد - ئەلەم بىلەن ئورۇن تۇتۇپ يېتىپ قالدىمۇ تېخى !...

نەزەر مايمۇن ئويۇننى كۆرىمەن دەپ ، ئاخىر ئۆزىنى ماي-مۇن ئويۇنغا سېلىۋاتقان بۇ رەھىمسىز تەقدىر - قىسمەتلەردىن ئاغرىنغىنىچە بۇ يەردىن يىراقلاشتى ...

كەچ كىرىشكە باشلىدى . نەزەر يىراقتىكى كەچكى قۇياشنىڭ قان رەڭلىك نۇرى بىلەن تېخىمۇ سۇرلۇك ، ھەيۋەتلىك بولۇپ كەتكەن «ئاق بۇلۇت »[1]تاغلىرىغا نەزەر سالدى . بۇ تاغلار يېشىل ، بۈككىدە ئورمانلىق ئىدى . ئەمما ، نەزەرنىڭ يۇرتىدىكى تاغلار بۇنىڭغا ئوخشاشمايتتى . بۇنداق پەس ، يېشىل ، يۇمران ئەمەس ، بەلكى نەيزىدەك تىك چوققىلىرى ئاسمان كۆكسىنى يارغان ، چوق-قىلاردىكى ئاق قارلار كۈمۈشتەك يالتىراپ ، يان باغرىلاردىكى هال رەڭ ، ئەت رەڭ قىيا تاشلار مەغرۇر قەد كۆتۈرۈپ تۇراتتى . ئۇ ئىختىيارسىز يۇرتىدىكى ئاشۇ ھەيۋەتلىك قارىقۇرۇم تاغلىرىنى ئەسلەپ قالدى . ئاھ ، ئۇ تاغلار ! ئۇنىڭغا «ئوغلۇم ، بالام» دەپ نام بېرىپ ئۆستۈرگەن ، ئۇنىڭغا يىگىتلىك قەلب — يۈرەك بەرگەن ئەزىم تاغلار !...

كەچ كىرگەنسېرى نەزەرنىڭ كۆڭلىنى غەشلىك قاپلىدى . ئۇ ئەمدى نەگە بېرىپ ، نەدە تۇرۇشنى بىلمەي گاڭگىراپ قالغا-نىدى . قەيەرگە قارىسا ئېگىز بىنا ، قەيەرگە قارىسا رەڭگارەڭ چىراغ ، قەيەرگە قارىسا ، ئۆز ئىشى بىلەن ھەلەك بولۇپ يۈرگەن ئالدىراش ئادەملەر ... نەزەر بىلەن ھېچكىمنىڭ كارى يوق ،

---

[1] گۇاڭجۇدىكى بەييۇن تېغى

هېچكىممۇ ئۇنىڭغا قاراپ قويمايدۇ ، گويا ئۇ بۇ دۇنيا تەرىپىدىن تاشلىنىۋېتىلگەن قەدىر - قىممەتسىز بىر نەرسە ! شۇ تاپتا ، ھەتتا ئۇنىڭ قۇرت - قوڭغۇزلاردەكمۇ قەدرى يوق ! ...

تۇرۇپلا ، ئۇنى بىر خىل غىرىبلىق ، خورلۇق چۇلغىۋالدى ، كۆزلىرىدىن ئىختىيارسىز تاراملاپ ياش قۇيۇلدى...

«دادا ، ئانا ! سىلەر قەيەردە ؟ — ئۇنىڭ پاك ، سەبىي قەلبى نىدا قىلدى ، — مەن قورقۇۋاتىمەن ، مەن بىر دوزاختىن قېچىپ چىقىپمۇ يەنە بۇ ئازابتىن قۇتۇلالمىدىم ! دادا - ئانا ، مېنى ئەكېتىڭلار ! مەن ئەمدى نەگە بارىمەن ، ئانا ؟ ! مەن سىلەرنى نەدىن تاپىمەن ! ؟ مەن بەك ھېرىپ كەتتىم... »

شۇ تاپتا ، ئۇنىڭ قەلبى نىدا قىلاتتى . يۈرىكى يىغلايتتى ، پۈت - قوللىرىدىن مادار كەتكەندى...

نەزەرنىڭ بۇ گۈزەل ، ۋاپاسىز دۇنياغا كۆز ئاچقىنىغا ئەمدى ئون ئىككى يىل بولغانىدى . ئۇنىڭ ئاشۇ چېچەن ، بىغۇبار كۆزلى- رى بۇ رەھىمسىز ھاياتقا مەيۈس ، بىگۇناھ نەزەر بىلەن قارايتتى !...

قاراڭغۇ چۈشۈشكە باشلىدى . نەزەر ئۆزگىرىپ باشقىچە بو- لۇپ قالدى . بىردەمنىڭ ئىچىدە ئۇنىڭدا پەۋقۇلئاددە ئۆزگىرىش يۈز بەرگەنىدى . ئۇ يەنە رەڭگى - روھى ئاقارغان ، ھارغان ، ئازاب چەككەن ۋە ھاياجانلانغان ھالدا كېتىپ باراتتى . ئۇنىڭ تىزلىرى تىترەيتتى ، كۆكەرگەن لەۋلىرىدە مەۋھۇم ۋە ئېسەنكى- رىگەن تەبەسسۇم يېيىلغانىدى...

ئۇ ئاستا كېتىۋېتىپ ، تۇيۇقسىز يولنىڭ ئوڭ قاسنىقىدىكى ئېگىز بىنانىڭ ئۈستىدىكى گۈمبەزگە كۆزى چۈشۈپ قالدى . يېقىنراق كېلىپ سەپسېلىۋىدى ، تېخى گۈمبەزنىڭ ئۈستىدىكى ئاي - يۇلتۇزنىڭ بەلگىسىنىمۇ كۆردى . بىردىنلا ئۇنىڭ كۆڭلى يورۇغاندەك بولدى ، بۇ يەر گويا ئۇنىڭغا يۇرتىدىكى مازار ، جامە- ئەلەردەك تونۇش تۇيۇلدى ، ئۆزىچە ، مۇشۇ يەردىن بىرەر

ئۇرۇق ـ تۇغقان ياكى تونۇش ـ بىلىشلىرى چىقىپ قالىدىغاندەك يېقىملىق ھېسسىياتقا كېلىپ قالدى…

ئۇ ، ئاستا كېلىپ بىنانىڭ ئالدىدىكى يېشىل چىملىقتا ئول- تۇردى . خېلى ۋاقىت ئۆتتى ، لېكىن ئۇنىڭ كۆزىگە بىرەر تونۇش چىراي كۆرۈنمىدى ، بۇ يەرگە كىرىپ ـ چىقىۋاتقانلار يەنىلا شۇ مۇشۇ يەرنىڭ بايۋەچچىلىرى بىلەن ئاندا ـ ساندا چەت ئەللىك ئەرەب ، نېگىر ۋە تۇركلەر ئىدى . بۇ بىنا ئەسلىدە ، نىڭشالىق خۇيزۇلار ئاچقان «مۇسۇلمانلار رېستورانى» بولۇپ ، ئىشىك ـ دېرىزىلەردىن ھەرخىل قورۇملار بىلەن قوي گۆشى كاۋىپىنىڭ مەززىلىك پۇرىقى تارقاپ ، ئەتراپنى بىر ئالغانىدى . بۇ پۇراق بىردىنلا نەزەرنىڭ ئىشتىھاسىنى قوزغاپ ، ئاغزىغا سېرىق سۇ كەلتۈرۈۋەتتى . ئۇ ئەتىگەندىن بېرى ھېچنېمە يېمىگەنىدى ، ئۇس- سۇزلۇقنى گۈللۈكلەردىكى فونتان سۈيى بىلەن قاندۇرغان بول- سىمۇ ، قورساققا كەلگەندە ، شۆلگىيىنى تامشىپ ئامالسىز يۇر- دى . ئۇ ، قاچىدىغان چاغدا ئاچلىق ، ئۇسسۇزلۇق دېگەنلەرنى خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى . مۇشۇ دوزاختىن قۇتۇلۇپ چىقسىملا ، ئەركىنلىككە ، بەختكە ئېرىشىمەن دەپ ئويلىغانىدى . نەدىكىنى ، ئۇنى كۈتۈپ تۇرغان دوزاخلار يەنە بار ئوخشايدۇ . يۇرتتىكى چاغدا ، ئۇ خەقلەردىن «يەتتە دوزاخ بار» دەپ ئاڭلىغانىدى . لېكىن ئۇ ، قايسى گۇناھى ئۈچۈن بۇ دوزاخلارنىڭ ئازابىنى تارتى- دۇ؟ ! ئۇنىڭ بىلىشىچە ، دوزاخ دېگەنگە گۇناھى بار يامان ئادەم- لەر چۈشەتتىغۇ ! نېمە ئۈچۈن ، چوڭ‌ئام ، ھېيت ئاغماق ، موللاجى- غا ئوخشاش ئەسكى ئادەملەر چۈشمەي ، تېخى بۇ دۇنيانىڭ خوۋلۇ- قىنى كۆرمىگەن ، ئاغزىدىن ئانا سۈتى پۇراپ تۇرغان نەزەر ، ئەنۋەر ۋە خىسلەتكە ئوخشاش پاك بالىلار تاشلىنىدۇ؟ !…

ھەي !… شۇنىڭغا قارىغاندا ، راستتىنلا بۇ دۇنيانىڭ ۋاپاسى يوق ئىكەن ، ئەدلى ـ ئادالەت دېگەنلەرمۇ چېكىتتسىز جىڭغا ئوخ- شاش تۇراقسىز ئوخشايدۇ !…

ئىسسىق بىر قولنىڭ بېشىغا تېگىشى بىلەن نەزەر خىيالدىن سەگىدى .

ئۇنىڭ ئالدىدا تىكىنەك ساقاللىق ، قېرىسال ، ئەمما كۆزلىرى نۇرلۇق ، بېشىغا ئاق شاپاق دوپپا كىيگەن ، كۆك كۆڭلەكنىڭ تۈگمىلەنگەن يېرىدىن مەيدىسىدىكى يۆگلىرى چىقىپ تۇرغان بويلۇق ، ئورۇق بىر ئادەم تۇراتتى . ئۇ كىچىك بىر قول هارۋىسىنى سۆرىۋالغان بولۇپ ، هارۋىدا ياڭاق ، ئۈزۈم ، چىلان دېگەندەك قۇرۇق مېۋىلەر بار ئىدى .

ئۇلار ئۆز تىلى ، ئۆز گېپى بىلەن تونۇشتى ، باققال بوۋاينىڭ ئىسمى قاسىماخۇن ئىكەن . ئەمما كىشىلەر ئۇنى «قاسىم كاززاپ» دەپ ئاتايدىكەن . گەرچە ئۇنىڭ لەقىمى سەت بولسىمۇ ، ئەمما شۇ تاپتا ، نەزەر گويا خىزىرغا يولۇققاندەك خۇشال بولۇپ كەتتى ، بېشىدىن ئۆتكەنلەرنى يىغلاپ تۇرۇپ سۆزلەپ بەردى ، قاسىم باققال ئۇنىڭغا تەسەللى بەردى . ئۇلار بىردەم مۇڭدىشىپ ئولتۇرغاندىن كېيىن ، قاسىماخۇن ئۇنى ئانچە يىراق بولمىغان يەردىكى ياتىقىغا ئېلىپ باردى . ئۇنىڭ ياتاق دېگىنى ئېگىز بىر ئولتۇراق بىنانىڭ يەر ئاستىدىكى دېرىزە - تۈڭلۈكى يوق كىچىككىنە بىر ئۆي ئىدى . ئۆيدە بىر يىغما كارىۋات بىلەن قاسماقلىشىپ كەتكەن بىر قۇر يوتقان - كۆرپە بار ئىدى ، بۇلۇڭدا بىرنەچچە چىپتا - قاپلارنىڭ ئىچىدە يېرىم - يارتا قاچىلانغان ياڭاق ، يېمىش ، قاق دېگەندەك نەرسىلەر بار ئىدى .

قاسىماخۇن كىچىك توك ئوچاقتا چاي قاينىتىپ ، قېتىپ كەتكەن نان بىلەن بىر ئوچۇم يېمىشتە نەزەرگە چاي بەردى ، ئۆزىمۇ تەرلەپ ئولتۇرۇپ چاي ئىچتى ، ئاندىن راسا بىر پىنەك نىشە چېكىپ خۇمارى قانغاندىن كېيىن ئۇخلاپ قالدى ، نەزەر ئۇنىڭ ئاياغ تەرىپىدە تۈگۈلۈپ يېتىپ ئۇخلىدى .

ئەتىسى ئاددىيلا ناشتىدىن كېيىن ، قاسىماخۇن كۆڭلىدىكىنى ئېچىپ نەزەرگە مۇنداق دېدى :

— بالام ، هازىر سودا ياخشى ئەمەس ، پۇلسىز قالدىم . ئاز ـ تولا جاھاندارچىلىق قىلايلى . مەن ئارقاڭدىن قاراپ تۇردۇمەن ، سەن قورقماي يانچۇققا قول سېلىۋەر··· پۇلىمىز كۆپەيسە ، ئاندىن ھەر ئىككىمىز يۇرتقا بىللە كېتەيلى ، قانداق ؟

— ياق ! — دېدى نەزەر كېسىپلا ، — مەن ئۇنداق قىلمايمەن !

— نېمىشقا ؟ — قاسىم كاززاپ ئۇنىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە قاراپ سورىدى ، — پۇل تاپقۇڭ يوقمۇ ! ؟

— خەقنىڭ يانچۇقىدىكى پۇل مېنىڭ بولمىسا ، ئۇنى نېمىشقا ئوغرىلايمەن ، — دېدى نەزەر يۈرىكىدىكىنى ئاددىيلا چۈشەندۈرۈپ ، — مەن شۇنداق قىلمايمەن دەپ ، خوجايىنىنىڭ قولىدىن قېچىپ چىققان .

— ھە ··· مۇنداق دېگىن ! — قاسىم كاززاپ قاشلىرىنى ئۈچۈرۈپ ، كۆزلىرىنى ئويناتتى ، ئۇنىڭ كۆزىدىن بىر شۇملۇقنىڭ سوغۇق ئەلەڭگىسى ئەگىپ ئۆتتى .

— يارايسەن ، ھالال بالا ئىكەنسەن ! — دېدى ئۇ ئاخىرىدا نەزەرنى تىنچلاندۇرۇش ئۈچۈن گەپلىرىگە باشقىچە تۈس بېرىپ ، — مەن سېنى سىناپ باققانىدىم ، كۆڭلۈم تىندى ، ئەمدى بىز بىللە تىجارەت قىلىمىز ! — ئاندىن ئۇ نەزەرنىڭ باشلىرىنى سىلاپ تۇرۇپ تاپىلىدى ، — سەن ئۆيدىن چىقماي ئولتۇرۇپ تۇر ، مېنىڭ سىرتتا بىرەر سائەتلىك ئىشىم بار ، تۈنۈگۈن بىرىگە ساتقان مالنىڭ پۇلىنى ئەكېلىۋالاي ، ئاندىن ھارۋا سۆرەپ بىللە سودا قىلىمىز ، قولۇمغا ئازراق پۇل چۈشكەندىن كېيىن مەن سېنى يۇرتقا يولغا سەپ قويىمەن . ھازىر سىرتقا زادى چىقما ، خوجايىنىڭنىڭ ئادەملىرى ئىزدەپ يۈرگەن بولسا ، يەنە قولغا چۈشۈپ قالىسەن ، ئۇقتۇڭمۇ ؟···

قاسىم كاززاپ ئەنە شۇنداق چۈشەندۈرۈپ ، تاپىلاپ چىقىپ كەتتى . ئىشىكنى سىرتتىن تۈيدۈرماي ئېتىپ قويدى .

www.uyghurkitap.com

نەزەرنى تۆنۈگۈنكى بازار سەيلىسى خېلى ھارغۇزۇپ قويغا-
نىدى . ئۇ قاسىم كاززاپنىڭ سۆزلىرىگە ئىشىنىپ ، خاتىرجەم
ھالدا كارىۋاتقا چىقىپ سوزۇلدى ۋە ئۇزۇنغا قالماي ئۇيقۇغا
كەتتى...

قاسىم كاززاپ تېخى ئەللىك ياشتىن ئەمدىلا ئاشقان بولسى-
مۇ ، ئەمما ساقال - بۇرۇتىنى قويۇپ ، ئۆزىنى تاشلىۋەتكەن بىر
ناكەس ئىدى . ئۇ بەش يىلنىڭ ئالدىدا ، نەشە چېكىش ، قىمار
ئويناش جىنايىتى بىلەن قولغا ئېلىنىپ بىر مەزگىل ئەمگەك
بىلەن ئۆزگەرتىشكە سېلىنغان بولسىمۇ ، ئەمما تۈرمىدىن چىققان-
دىن كېيىن ، قىلمىشىغا تۆۋە قىلماي ، يەنە شۇ كەيپ - ساپا
يولىدا مېڭىۋەردى . كۈنلەرنىڭ بىرىدە ، ئۇ ئىچكىرى ئۆلكىلەرگە
كىرىپ چىققان بىرىدىن ، ئىچكىرىدىكى ئېرىقلارنىڭ بىرسىدە
ئالتۇن ئاقسا ، بىرسىدە كۈمۈش ئاقىدۇ دەپ ئاڭلاپ ، بىر كېچە-
دىلا يۇرتتىن چۇراپ چىقىپ كەتكەنىدى . ئۇ ئىچكىرىگە كەلگەن
تۆت - بەش يىلدىن بېرى ، كۆرۈنۈشتە باققالچىلىق قىلىپ جان
بېقىۋاتقاندەك قىلسىمۇ ، ئەمەلىيەتتە ئاشۇنداق ئۇيەر - بۇيەردىن
قېچىپ چىققان ، ئېزىپ - تېزىپ يۈرگەن يۆلەكسىز باللارنى
تېپىۋېلىپ ئوغرىلىققا سالاتتى ۋە بىر مەزگىل ئۆتكەندىن كېيىن
خېلى كۆپ پۇل تېپىۋېلىپ ، ئۇلارنى يەنە باشقا بىرىگە سېتىۋېتەت-
تى ، بۇ پۇللارغا بولسا ، يەنىلا شۇ نەشە چېكىپ ، قىمار ئويناپ ،
كۈنلىرىنى خاكسار ئۆتكۈزەتتى . ئۇ بىر يەردە ئۇزۇن تۇرمايتتى ،
بىردەم گۇاڭجۇدا بولسا ، بىردەم جۇخەي ، شېنجېنلاردا يۈرەتتى .
بۇ يەرلەرنىڭ ئارىلىقى ئۇنىڭ ئۈچۈن ، گويا يۇرتىدىكى يۇقىرى
مەھەللە بىلەن تۆۋەنكى مەھەللىنىڭ ئارىلىقىدەكلا يېقىن ھەم
راۋان ئىدى ...

ئىشىكنىڭ جالاقلاپ ئېچىلىشى بىلەن نەزەر ئۇندەرەپ تو-
رۇپ كەتتى . ئۆيگە دەسلەپ قاسىم كاززاپ ، ئارقىدىن موللاجى
كىرىپ كەلدى . ھەر ئىككىسىنىڭ ئەلپازى بۇزۇق ، كۆزلىرىدىن

يىرتقۇچ ھايۋاننىڭ كۆزىدىكىدەك سوغۇق نۇر چاقناپ تۇراتتى .

— سەن تېخى ئۆزۈڭنى قېچىپ قۇتۇلدۇم دەپ ئويلىدىڭما ، شۇمتەك ! — دېدى موللاجى نەزەرنىڭ يۈزىگە بىر شاپىلاق ئۇرۇپ ، — ئۇنداق ئاسان ئىش يوق ! سېنى نە - نەلەردىن ئەكېلىپ ، ئىككى ئايدىن بېرى باققانغا ئاز پۇل كەتمىدى ، سەن ھېچبولمىغاندا ، ساڭا خەجلەنگەن ئاشۇ پۇللارنى ئۆسۈمى بىلەن تۆلىمەي تۇرۇپ ، ھېچ يەرگە بارالمايسەن !

نەزەر يىغلىمىدى ، ھەتتا شاپىلاق تېگىپ قىزىرىپ كەتكەن يۈزىنىمۇ سىلاپ قويمىدى ، بەلكى نەپرەت ئۇچقۇنداپ تۇرغان چېچەن كۆزلىرىنى بىردەم قاسىم كاززاپقا ، بىردەم موللاجىغا تىكىپ :

— مەن سىلەرگە پۇل خەجلەپ بېرىڭلار دېمىگەن ! — دېدى ئەلەمزىدىلىك بىلەن ، — مەن ھېچكىمگە قەرزدار ئەمەس ، بەلكى سىلەر ماڭا قەرزدار !...

— ۋاھ - ۋاھ ! ... ،— دېگىنىچە نەزەرنىڭ ئالدىغا دېۋەيلەپ كەلدى موللاجى ، — ماۋۇ شۇمتەكنىڭ گەدەنكەشلىكىنى ! ھېلى باكا ۋالاقشىغان ئاغزىڭنى قان قىلىۋەتمەي يەنە ! — ، ... ئۇ قولىنى كۆتۈرۈۋىدى ، قاسىم كاززاپ ئىشىنىڭ چوڭىيىپ كېتىدىشىدىن ئەنسىرەپ ، ئۇنىڭ قولىنى تۇتۇۋالدى ۋە :

— كىچىك بالا بىلەن تەڭ بولماڭ ، موللاجى ! — دېدى سۈۋاقچىلىق قىلىپ ، — بالا — قىلغان ئىشى چالا دېگەن شۇدە !

موللاجى ئاچچىقىغا ھاي بەردى ، قاسىم كاززاپ ئۇنىڭغا «سودىمىز پۈتتى» دېگەندەك ئەمە بىلەن قارىدى ، موللاجى يېنىدىن يۈز يۈەنلىكتىن بەشنى چىقىرىپ قاسىم كاززاپقا بەردى ، قاسىم كاززاپ پۇلنى يانچۇقىغا سالدى ۋە نەزەرنى پايلاپ ، سىرتتىكى ماشىنىنىڭ يېنىغىچە بىللە چىقتى...

نەزەر يەنە قولغا چۈشتى ، ئەمما ئۇنىڭ روھى چۈشمىدى ، ئۇنىڭ ئىرادىسى ، جاسارىتى خۇددى چېقىر تاشلارغا بىلىنىۋېرىپ

www.uyghurkitap.com

ئىتتىكلىگەن تىغدەك تېخىمۇ چىڭىدى . خوجايىنلارنىڭ نەزىرىدە-
مۇ ، ئۇنىڭ مۈشۈك روھى قەدىرلىك ئىدى . ئەگەر ئۇنى ئۆز
مۇددىئالىرى بويىچە تەربىيىلەپ ، يانچۇقچىلىق يولىغا كىرگۈزە-
لىسە ، ئۇ ئاجايىپ قەيسەر ، قاپ يۈرەك ، ئۇستا يانچۇقچى بولۇپ
يېتىشىپ چىقاتتى . ئۇلار ھەممىشە : «بىر بالىنى بېقىش بىر
رېستوران ئاچقانغا تەڭ . ئۇلار ھەر كۈنى چىقىمسىز كىرىم قىلا-
لايدۇ !» دەپ قارايتتى . شۇڭا ، ھەرقانداق بەدەل تۆلەپ بولسى-
مۇ ، نەزەرنى قولدىن چىقارماي ، ئۆزلىرىنىڭ ئىزىغا دەسسىتىش-
كە ئۇرۇنۇپ كېلىۋاتاتتى !

6

بۇ يەر دىمىق ، مەينەت ئىدى . ئاللىقانداق سېسىق پۇراقلار-
دىن ئادەمنىڭ كۆڭلى ئاينىيتتى . بۇگۈن مانا شۇنداق بۇرۇقتۇر-
مىلىققا تولغان ئىپلاس زېمىندا ئاجايىپ پاكىز ، گۈزەل بىر
چىراي پەيدا بولدى . بۇ چىرايدا چوڭقۇر نەپرەتكە تولغان ، ئەمما
سېغىنىش ئۇچقۇنلىرى يالتىراپ تۇرغان بىر جۈپ بۇلاق كۆز
چاقناپ تۇراتتى . بۇ — يېڭى تۇتقۇن خىسلەت ئىدى !

بۇ قاراڭغۇ ، زەي ئۆيدە خىسلەتنىڭ ئۇكىسى دىمەتلىك سەك-
كىز بالا بار ئىدى ، بۇنىڭ ئىككىسى قىز ئىدى . ئۇلارنىڭ
ھەممىسى گويا ئاپتاپتا ئەركىلەپ شوخلۇق قىلىۋاتقان مۈشۈك
باللىرىغا ئوخشايتتى .

يارەببىم !… باللارنىڭ ھەممىسى خىسلەتنىڭ كۆزىگە بىر-
دىن خاكسار ۋە ناتىۋان ، پېقىر ۋە غېرىب كۆرۈنۈپ كەتتى .
ئۇلارنىڭ قىسمەتلىرى ئۆمۈربويى شۇ دەرگاھتا ئولتۇرۇپ ، شۇ
دەرگاھتا قېرىپ - چىرىپ تۈگەيدىغاندەك ئىدى ! ئۇنىڭ نەزىرى-
دە ، بۇ باللارنىڭ ھەممىسى گويا دائىما بىرگە بولۇش ، بىرگە
نەپەس ئېلىش ۋە بىرگە ۋەيران بولۇش ئۈچۈن تۇغۇلغاندەكلا

كۆرۈنۈپ كەتتى ! ...

بۇ يەر كونا بىر تۇرالغۇ بىنانىڭ يەر ئاستى ئۆيى بولۇپ، ئۆي خېلى كەڭرى ئىدى، بۆلۈڭ ـ بۆلۈڭلارغا چوڭ ـ كىچىك نىمكەش كارىۋاتلاردىن بىرنەچچىسى قويۇلغان، كارىۋات ئۈستىگە ھەرخىل رەڭ، ھەرخىل ئۆلچەمدىكى سېلىنچا، يېپىنچا دېگەندەك بىساتلار قالايمىقان تاشلاپ قويۇلغانىدى. ئۆينىڭ ئوڭ بۆلۈكى بىر غۇلاچ ئېگىزلىكتىكى پەنەركە بىلەن توسۇلغان بولۇپ، بۇ يەر قىزچاقلارنىڭ خاس ھۇجرىسى ئىدى. ئۇلار كەچكىچە بازار چۆرگىلەپ، رەستىمۇ رەستە، دۇكانمۇ دۇكان ئارىلاپ، نۇرغۇن ئادەملەرنى قاقشىتىپ، ئۆزلىرىمۇ ھالىدىن كېتىپ، كەچتە قايتىپ كەلگەندە، مۇشۇ ئۆينىڭ ئۇدۇل كەلگەن يېرىگە ئۆزىنى تاشلاپ، ئاسلانلاردەك پىشىلداپ ئۇخلىشاتتى. ئۇلارنىڭ يېمەك ـ ئىچمىكى كۆپرەك چوڭ بازارنىڭ ئارقا كوچىسىدىكى «تەنھا تۇرنا» ناملىق كىچىك ئاشخانىدا بولاتتى. بۇ ئاشخانىمۇ «چوڭام» نىڭ ئىلكىدە بولۇپ، ئاساسەن مۇشۇنداق باللار بىلەن ئۇلارنى باشقۇرىدىغانلارنىڭ تاماق يەيدىغان، ئۇچرىشىدىغان ھەم ئۇچۇر ئالماشتۇرىدىغان پاناھگاھى ئىدى...

بۇ بىنانىڭ ئۈستۈنكى قەۋەتلىرىدە، ھېيت ئاغماق، موللاجى، ھاشىم توقۇناق، ھۇۋقۇش تاز دېگەندەك يېشى چوڭلار تۇراتتى. بۇلار ئاشۇ كىچىك «شوركا» لارنى باشقۇرىدىغان «قۇش» لار ئىدى.

بۇلارنىڭ ئىچىدىكى ھېيت ئاغماقتىن ھەممىسى تەپ تارتاتتى. چۈنكى ئۇ، «چوڭام» نىڭ ئەڭ يېقىنى، شۇنداقلا، بىر پەشۋا ياكى بىر مۇشت بىلەن خېلى ـ خېلى ئادەملەرنى تىك موللاق چۈشۈرىدىغان نوچى ئىدى. «چوڭام» ئۇنى بۇنىڭدىن بەش يىل بۇرۇن، جەنۇبىي شىنجاڭنىڭ مەلۇم ناھىيە بازىرىدا ھاراق ئىچىپ، جېدەل تېرىپ يۈرگەن يېرىدىن تېپىۋالغانىدى. ھېيت ئاغماق ئەسلىدە، ناھىيىلىك «يەرلىك ماللار شىركىتى» دە ئىش-

www.uyghurkitap.com

چى ئىدى . بۇ شىركەت ۋەيران بولغاندىن كېيىن ، ئۇ كىچىككىنە تۇرمۇش پۇلى بىلەن ئىشسىز قالدى . شۇڭا ، ھەدېسىلا ئاچچىقىنى ھاراقتىن چىقىرىپ ، كوچا ـ كويلاردا نوچىلىق قىلىپ يۈرەتتى . بىر قېتىملىق تاسادىپىي ئۇچرىشىشتا ، «چوڭقام» ئۇنىڭ بىلەن تونۇشۇپ قىزىقىپ قالدى . چۈنكى ، ئۇ چىنارىدەك بەستلىك ، تەتۈر ئۇستىخان ھەم قارام ئىدى . «چوڭقام» غا دەل مۇشۇنداق ئادەم كېرەك ئىدى ، شۇڭا ئۇنىڭغا نۇرغۇن پۇل ۋەدە قىلىپ ، ئۆزى بىلەن بىللە ئىچكىرىگە ئېلىپ كەلدى ۋە بىر يىل لوياڭ شەھىرىدىكى «شاۋلىن ئىبادەتخانىسى» دا گۇمپا مەشىق قىلدۇر-دى . ھېيىت ئاغىماقمۇ «چوڭقام» نىڭ نىيىتىگە يارىشا ، جامبازلىق-نى ياخشى ئۆگىنىپ ، «چوڭقام» نىڭ بىرنەچچە قېتىملىق «بازار تالىشىش» ، «شوركا تالىشىش» ۋە «ئىناۋەت تالىشىش» دىن ئىبارەت «رەقىبلەر جېڭى» دە ئاجايىپ كۈچ كۆرسەتتى . كۆر-گەنلەرنىڭ ھەيرەت بىلەن ئېيتىشىغا قارىغاندا ، ئۇ پۈت گۇمپىسى بىلەن بىر ئادەمنىڭ بىقىنىغا تېپىپ ، ئۈچ قوۋۇرغىسىنى چورتلا سۇندۇرۇۋەتكەن …

كېيىن «چوڭقام» خوتەنلىك رەقىبلىرىگە جەڭ ئېلان قىلغاندا ، ھېيىت ئاغىماق ئون نەچچە ئادەمنى شىنجىبندىكى «چىمەنتاغ» دا بىرنەچچە كۈن مەشىق قىلدۇرغان ، ئۇلارنىڭ جەينەك قىسمىغا نېپىز پولاتتىن قالقان كىيگۈزۈپ ، ئۆزىنى قوغداشنى ئۆگەتكەن ، شۇنىڭدىن كېيىن ، ئۆزى سەپنىڭ ئالدىدا «چوڭقام» تەقدىم قىلـ-غان ئون مىڭ يۈەنلىك ياپون قىلىچىنى كۆتۈرۈپ «جەڭگە» كىرىپ ، «جەڭ» نىڭ ھەل قىلغۇچ غەلىبىسىنى قولغا كەلتۈر-گەن…

شۇ ئىشلاردىن كېيىن ، ھېيىت ئاغىماقنىڭ نامى يۇرتداشلار ئارىسىدا يىراق ـ يېقىنغا تاراپ ، بەزى نادانلار ئۇنى تەپ تارتماس-تىن : «زامانىمىزنىڭ سادىر پالۋىنى ، سېيىت نوچىسى» دەپ تەرىپلەيدىغان بولۇشتى ! بۇ قارا قورساق ئەخمەقمۇ بۇنداق گەپ-

لەرنى ئاڭلىغاندا، ئۆزىچە كېرىلىپ «يەردە ماڭايمۇ، ئاسماندىمۇ» دېگەندەك ئەخمىقانە تۇيغۇدا بولۇپ قالاتتى. ئەمەلىيەتتە، ئۇ ھەمىشە «ئىچىمدىكىنى ئۆزۈڭ تاپ» دەيدىغان ھاڭۋاقتى نوچىلاردىن ئىدى، ئەمما نېمە ئويلىغانلىقىنى ھېچكىم، ھەتتا ئۆزىمۇ بىلمەيتتى، مىڭ يېرىگە پىچاق كىرسە، بىر يېرىدىن قان چىقمايتتى ...

مانا شۇ قاپاق نوچى ھېيت ئاغماق بۇ يەردىكى «قۇش» ۋە «شوركا» لار بىلەن «چوڭام» نىڭ ئوتتۇرىسىدىكى بىردىنبىر ۋاستىچى، شۇنداقلا ئۇنىڭ ۋەھىي - پەرمانلىرىنى يەتكۈزۈپ تۇرىدىغان ئىشەنچلىك ئەلچىسى ئىدى.

بۇلارنىڭ ئىچىدىكى ھاشىم توقۇناق يىگىرمە بەش ياشلارغا كىرىپ قالغان، بويلۇق، چاچلىرى قارامتۇل ۋە جىڭگىلەك، ئەمما تەقى - تۇرقى بەئەينى جەسەتتەك سەت ئىدى. بولۇپمۇ، ئۇنىڭ ئۇچبۇرجەك سۇرلۇك كۆزلىرى بىلەن يۇپقا لەۋلىرىدىن ھەمىشە مەنمەنلىك بىلەن بىر خىل زەھەرخەندە تەبەسسۇم ئېرىدمەيتتى. ئۇ خۇددى روچىۋىندەك ھەممە يەردە نىجاسەت ئىزدەپ، پۇت - قولىنى بۇلغاپ يۈرەتتى، كۆڭلىمۇ قارا ھەم تەلۋە ئىدى... ئۇ «شوركا» لارنى تەربىيىلەشكە مەسئۇل ئىدى. يېڭىدىن تۇتقۇن قىلىنىپ كەلگەن باللار دەرھال ئۇنىڭ قولىغا تاپشۇرۇلاتتى، ئۇ تولىمۇ رەھىمسىز، قوپال ئىدى. باللاردىن ئازراقلا بىخۇدلۇق، سەۋەنلىك كۆرۈلسە، قاتتىق جازالايتتى. ئۇنىڭ باللارغا يۈرگۈزىدىغان جازا تۈرىنى تەرتىپ بويىچە تىزغاندا، كاچات، مۇشت، تېپىك، سىمتاناب بىلەن ئۇرۇش، پۇت - قولىنى باغلاپ، كۈنلەپ ئاچ - ئۇسسۇز قويۇش، شامالدۇرغۇچقا ئېسىپ پىرقىرىتىش، بەدىنىگە تاماكا يېقىش، پىيىنى كېسىش قاتارلىقلار ئىدى...

نەزەر يېڭى كەلگەن ۋاقتىدا، بۇنداق قىيناشلارنىڭ ھەممىسىگە بەرداشلىق بەرگەنىدى. بۇنداق بەرداشلىق ئاساسلىقى

ئۇنىڭ ياش ھەم تېنىنىڭ ساغلام ئىكەنلىكىدىن ئىدى . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، ئۇ ھەممىشە بۇ يەردىن چىقىپ كېتىشنى ، يۇرتىغا قايتىشنى ، ئاتا ـ ئانىسىنى كۆرۈشنى ئويلايتتى ، بۇ ئۇنىڭغا كۈچ بەرگەن ، جاسارەت ئاتا قىلغانىدى ! ئەمما ئۇنىڭ بىلەن بىللە تۇتقۇن قىلىنىپ كەلگەن ئەنۋەر بىلەن ئادىل بۇنداق قىيناقلارغا بەرداشلىق بېرەلمىدى ، ھاشىم توقۇناقنىڭ زورلاۋانلىقى ئۇلارنىڭ ئىرادىسىنى سۇندۇرۇپ روھىنى نابۇت قىلىۋەتتى…

ھاشىم توقۇناقنىڭ «شوركا» لارنى مەشىق قىلدۇرۇشى كۆپ بولسا بىر ھەپتە داۋام قىلاتتى . ئۇ ئالدى بىلەن بىر قاچىدىكى قىزىق سۇغا بىر پارچە سوپۇننى سېلىپ قويۇپ ، باللارغا ئۇنى ئىككى بارمىقى بىلەن قىسىپ ئېلىشنى بۇيرۇيتتى . مۇبادا ، باللار چاققانلىق بىلەن قىسىپ ئالالمىسا ، بىر تەرەپتىن ئۆزىنىڭ قولى كۆيەتتى ، يەنە بىر تەرەپتىن قاتتىق شاپىلاق يەيتتى . بۇ ئىش كالامپايلىق قىلغان باللارنىڭ ھەممىسىنىڭ بېشىغا كېلەتتى . ھاشىم توقۇناق يەنە چوڭ ئادەملەرنىڭ يانچۇقىغا ئۇششاق تەڭگىنى سېلىپ قويۇپ ، باللارغا ئۇنى تېز ۋاقىتتا قىسىپ ئېلىشنى مەشىق قىلدۇراتتى ، ئۇلار چاققانلىق ، ھوشيارلىق بىلەن تەڭگىنى ئالالمىسا ، يەنە تاياق يەيتتى ، مۇبادا كىمدە ـ كىم تۇيدۇرماي قىسىپ ئالالىسا ، ئىككى ـ ئۈچ كوي بىلەن مۇكاپاتلىناتتى . بۇنداق چاغدا ھاشىم توقۇناق ئاغزى بېسىلماي :

— قۇشخانىغا ھەيدەپ كېلىنگەن قوي ـ قوزىلاردەك تىترىشىسەنغۇ ! ؟ جەررا تۇرۇش ! كۆزۈڭ يانچۇقتا بولسۇن ، قولۇڭنى چاققان قىل ، چاپاننىڭ پېشىنى تارتىپ تۇرۇپ قول سال !… تاپىنىڭنى يەرگە تەگكۈزمە ، پۇتۇڭنىڭ ئۇچىدا ماڭ ، يۈرەكلىك بول ! سەنلەرگە باتۇرلۇقنى ، چېۋەرلىكنى بىرەر غىتتەك ئۇسسۇلچى ئەمەس ، بەلكى يۈرەكنىڭ ئۆزى ئۆگىتىدۇ ، مانا مەن شۇنداق ئۆگەنگەن… ئوغۇل بالا دېگەندە ئىككى يۈرەك بولىدۇ : بىرسى ، ئوغۇللۇقى ، يەنە بىرسى ، باتۇرلۇقى !… — دەپ

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئاگاھلاندۇرۇپ تۇراتتى .

— بىرەر ـ ئىككى كۈن يۇقىرىقىدەك مەشىق قىلدۇرغاندىن كېيىن ، ئەمدى ئۆينىڭ ئوتتۇرىسىغا تانا تارتىپ ، تانىغا ھەرخىل شەكىلدىكى — قولدا تۇتىدىغان ، يەلكىگە ئاسىدىغان ، سىرىتمىلىق ، تۇگمىلىك ··· سومكىلارنى ئاساتتى ۋە تانىنىڭ ئىككى بېشىغا كىچىك ، زىل قوڭغۇراقتىن بىرنى بېكىتىپ ، ئاندىن بالىلارغا ئاشۇ سومكىلارنى چېۋەرلىك بىلەن تېز ئېچىشنى بۇيرۇيتتى . ئەگەر كىمدە ـ كىم ھەرىكەتتە قوپال بولۇپ ، ئېھتىياتسىزلىق قىلىپ قالسا ، شۇ ھامان قوڭغۇراق جىرىڭلاپ كېتەتتى ، بۇ چاغدا ھېلىقى بالا تاياق يەيتتى ۋە قايتا ـ قايتا مەشىق قىلىشقا بۇيرۇلاتتى . شۇنداق قىلىپ ، تاكى ئۇلار سومكىدىكى پۇل ياكى يانفونلارنى تۇيدۇرماي ئېلىشنى ئۆگەنگىچە مەشىق قىلاتتى ، بۇ جەرياندا چىدىغۇسىز قىيناقلارنى بېشىدىن ئۆتكۈزەتتى ، ھەتتا بەزىلەر بۇ دۇنياغا تۆرەلگىنىگىمۇ پۇشايمان قىلىپ كېتەتتى ! ···

ئەمما ، ئۇلار ئاخىرقى ھېسابتا ، ھاشىم توقۇناق ، ھېيت ئاغماق ، موللاجى ، ھۇۋقۇش تازدەك كونا ئۇستىكار ئوغرىلارنىڭ قورقۇتۇشى ، چىڭ تۇتۇشى ، تەربىيىلىشى ئارقىسىدا ، خېلى پىشقان ، چېۋەر يانچۇقچىلاردىن بولۇپ يېتىشىپ چىقاتتى ! ···

تام تېشەر ئوغرىلار ، خۇنخور قاراقچىلار ھۈنەرلىرىنى كىچىكىدە تۇخۇم ۋە چۈجە ئوغرىلاشتىن باشلايدۇ . بۇ بىر ھەقىقەت . ئۇلار ئەنە شۇ ھەقىقەتنى چۈشىنىپ بولغانلار ، ئۇلار ھازىر خۇددى تۆشۈككە كىرىۋالغان يىلاننى قۇيرۇقىدىن ھەرقانچە تارتىسىمۇ چىقمىغاندەك ، بۇ تۈيۈق يولغا بېشىچە كىرىپ بولغانلار ! شۇنداق ، بۇلار ھازىر پۇل ئۈچۈن ھەممىنى قىلىشتىن ، ھەتتا ئادەم ئۇرۇپ قان تۆكۈشتىن يانمايدۇ ، ئۇلار پۇلغا شۇنداق ھېرىسمەن بولۇپ كەتكەنكى ، پۇل دېسە ئۆزلىرىنى تامدىن تاشلايدۇ ، پۇلنى كۆرسە ، كۆزلىرى ئالا چەكمەن بولۇپ كېتىدۇ ! ···

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئۆزلىرى تېخى ئانا سۈتى ئاغزىدىن كەتمىگەن بالا ، لېكىن ھەمىشە ئوغرىلىق ، يانچۇقچىلىق قىلىش كويىدا ! ...
ئۇلارنى بۇ كويغا زادى كىم سالدى ؟ ! كىم زادى ئۇلارنى بۇ تۈيۈق ھالاكەت يولىدا مېڭىشقا مەجبۇرلاۋاتىدۇ ! ؟ ...
بۇ ئادەمنى بالىلار تېخى بىلمەيتتى ، كۆرۈپمۇ باقمىغان ئىدى . بەزىلەر «چوڭئام» دەپ ئاتايدىغان بۇ ئادەمنىڭ ئۆزىمۇ بەئەينى سىلىق بېلىققا ئوخشايتتى ، زادىلا تۇتۇق بەرمەيتتى .
ھۆكۈمرانلىق شېرىن نەرسە ! ھەممە نەرسىنى بۆلۈشۈش مۇمكىن ، ئەمما ھۆكۈمرانلىقنى بۆلۈشۈشنىڭ ئىلاجى يوق . چۈنكى ، ھۆكۈمرانلىق مۇتلەقلىق ئۈستىگە قۇرۇلىدۇ ، مۇتلەقلىقنى ياخشى كۆرىدۇ . شۇڭا ، بۇ يەردە «چوڭئام» ھەممىگە ھۆكۈمران ئىدى . «تۆمۈرچىنىڭ قولىدا تۆمۈر ئىمان ئېيتىدۇ» دېگەندەك ، «چوڭئام» نىڭ ئالدىدا ھەممىسىنىڭ پېيى سىرقىرايتتى ، ھەممىسى يەتتە پۇكۇلۇپ تۇراتتى ، قاتتىقراق نەپەس ئېلىشقىمۇ پېتىنالمايتتى ، ئۇنىڭ ھەربىر سۆزىنى دۇر - جاۋاھىر ئورنىدا قوبۇل قىلاتتى . ئۇنىڭ ئەتراپىدا ھەمىشە ئەنە شۇنداق «خوش» ، «لەببەي» دەپ يۈرگەن ھېيت ئاغماق ، موللاجى ، ھاشىم توقۇناق ، ھۆۋقۇش تازغا ئوخشاش ئالتە - يەتتە نادان ، ئاچ كۆز ، تەلۋە سالپى - سايىقلار بۇ روھى مەرەز خوجايىنغا بەئەينى نىجاسەتكە يېپىشقان بىزەڭ چىۋىنلاردەك باغلىنىپ كەتكەنىدى...
«چوڭئام» نىڭ ئەسلىي ئىسمى ئەزىم بولۇپ ، تونۇش - بىلىشلىرى دەسلەپ ئەزىم دۇمباق ، كېيىن ئەزىم تاتۇق ، ئاندىن ئەزىم چوڭ دەپ ئاتاشتى .
ئۇ ، ئون بەش ياش چېغىدا ، ئاكىسى سايىم قاپاققا ئەگىشىپ ، دەسلەپ لەنجۇ ، شىئەن ، كېيىن بېيجىڭ ، شاڭخەي قاتارلىق جايلاردا تىجارەت قىلىشنىڭ يوللىرىنى ئۆگەندى ، ئۇ ئون يەتتە ياشقا كىرگەن يىلى ئاكىسى شاڭخەيدە چوڭ بىر خىرۇئىن

دىلوسىغا چىتىلىپ قولغا ئېلىنندى ۋە مۇددەتسىز قاماققا ھۆكۈم قىلىنىپ ، پۈتۈن مال ـ مۈلكى مۇسادىرە قىلىنندى . ئەزەم پۇل ـ سىز ، ھىمايىسىز قالدى . شۇ چاغدا ئۇ ، ئاكىسى بىلەن بولغان جۇدالىققا ۋە مۇسادىرە قىلىنغان مال ـ مۈلۈككە چىدىماي ، خرونىنغا ۋە خروئىن سودىسىغا قاتتىق نەپرەتلىنىپ ، ئۆچ بولۇپ كەتكەندى . شۇڭا ئۇ ، كېيىنكى تۇرمۇش يولىدا خروئىن دېگەن بۇ مەرەزگە زادىلا يېقىن يولىمىدى ، بەلكى ئاكىسىدىن قالغان ئازغىنە پۇل بىلەن ئادەم سودىسىغا كىرىشىپ كەتتى . بىرنەچچە يىل يىراق ، نامرات رايونلاردىكى بالىلارنى ئالداپ تۇتقۇن قىلىپ ، باشقىلارغا سېتىپ ، ئوتتۇرىدىن نۇرغۇن ھايان ئالدى . كېيىن پۇلى كۆپەيگەنسېرى ئۆز ئالدىغا ئىش تۇتۇش ئىستىكى كۈچەيدى ، ئەتراپىغا ئادەم توپلاپ ، كىچىك گۇرۇھ شەكىللەندۈر ـ دى ، بۇ گۇرۇھنىڭ كۈچى بىلەن بىرنەچچە قېتىملىق «بازار تالىشىش» ، «ئادەم تالىشىش» جېڭىدە غەلىبە قىلىپ ، دەسلەپ شاڭخەيدە ، كېيىن گۇاڭجۇدا خېلى ئوبدان يىلتىز تارتىپ قالدى . شۇنىڭدىن كېيىن ، ئەزەم چوڭ بۇ بىر توپ ئاچ كۆز ، تەلۋىلەر ـ نىڭ كاتتىسى ، باشقۇرغۇچىسى ۋە چوقۇنغۇچىسى بولۇپ قالدى . باشقىلار ئۇنىڭ ئەتراپىدا پەرۋانە ئىدى ، ئۇنىڭ ئەمرىگە ، پەرمانى ـ غا غىدىڭ ـ پىدىڭ قىلماي شەرتسىز بويسۇناتتى… ئايلار ، يىللار ئەنە شۇنداق ئۆتتى ، كېيىن پىچاقنىڭ يېنىغا ئالدامچىلىق ، رە ـ زىللىك ، ۋەھشىيلىك قوشۇلدى ، ئۇلار ئۆز پەرزەنتىدەك سەبىي قىز ـ ئوغۇللارنىڭ ئەڭ مۇقەددەس ، ھەقگۇي ، ساددا ۋە سەمى ـ مىي تۇيغۇلىرىنى ئەمەككە ئايلاندۇردى ، ھەممە ـ ھەممىسىنى پۇلغا ئالماشتۇردى ، جەمئىيەتنىڭ ئەڭ تۆۋەن ، قاراڭغۇ بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرىنى ئەۋزەل كۆردى…

شۇنىڭدىن كېيىن ، ئەزەم چوڭ ئەتراپىدىكى بىرنەچچە سادىق «قۇش» لارنىڭ قولى بىلەن «شوركا» لارنى تۇتۇش ، «شوركا» لارنىڭ قولى بىلەن بازارنى تۇتۇشتەك ئەپچىل چارىنى قوللى ـ

نىپ ، تېزلا ئۇنۇمىنى كۆردى . ئۇ ، دۇرغۇن كۆز ياش ۋە ئازاب - ئوقۇبەت بەدىلىگە كەلگەن مانا شۇ هارام پۇللار بىلەن هېچ نەرسىنى پەرۋايىغا كەلتۈرمەي ، راهەت - پاراغەت ئىچىدە ياشاشقا باشلىدى . بۇ كۈنلەردە ئۇنىڭ قولى شۇنداق ئۇزاردىكى ، گۇاڭجۇدا تۇرۇپ ، شاڭخەيدىكى رەقىبلىرىنىڭ كانىيىدىن ئالا-لايتتى . ئۇ ، بۇنداق قان تۆكۈپ باي بولۇشنى كىچىك چېغىدىلا ئاكىسى سايىم قاپاقتىن ئۆگەنگەنىدى . بۇ كۈنلەردە ئۇ ، ئەڭ سۇربەت ، ئەڭ تەكەببۇر ، ئەڭ چاكىنا ، ئەڭ ئاچ كۆز ۋە ئەڭ رەھىمسىز ئادەملەرنىڭ ۋەكىلى بولۇپ قالغانىدى . شۇنداق ئادەم-لەرنىڭ پۈتۈن خۇي - پەيلى ئۇنىڭدا ئەكس ئېتەتتى ، ئۇ ئۆزىگە تەمەننا قويغان ۋە ئۆز ئىشىدىن ناھايىتى پەخىرلىنىدىغان ئادەم-لەرنىڭ تىپى ئىدى . شۇڭا ، ئۇنىڭدا نە قەلب ، نە ئەقىل ، نە غايە دېگەنلەردىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى !...

گەرچە ئەزەم چوڭ كەيپ - ساپا ، ئەيش - ئىشرەت ئىچىدە خامۇش بولغىنى بىلەن ئەتراپىدىكى چاپارمەنلىرى سەگەك ئىدى ، ئۇنىڭ ھەرقانداق بۇلۇڭ - پۇچقاقتىكى شىۋىرلىغان گەپلەرنى ئاڭلىيالايدىغان قۇلاقلىرى ، كىچىلەردىمۇ مىت قىلغان نەرسىلەر-نى كۆرەلەيدىغان كۆزلىرى بار ئىدى . ئۇنىڭ بۇنداق سەگەك «كۆز» ۋە «قۇلاق» لىرىنىڭ ئەڭ ئىشەنچلىك بىرى ھۇۋقۇش تاز ئىدى .

ھۇۋقۇش تازنىڭ ئەسلىي ئىسمى خالمەت بولۇپ ، ئەزەم چوڭنىڭ قولىغا كىچىك چۈشكەنىدى . ئەمدىلا يىگىرمە تۆت ياشقا كىرگەن ، ئوتتۇرا بوي ، قارىقۇمچاق ، بەشىرىسى ئوچۇق بۇ يى-گىت سول پۇتىنى سۆرەپ ماڭاتتى ، ئۇنى توققۇز ياش ۋاقتىدا يۇرتتىن تۇتقۇن قىلىپ شاڭخەيگە كەلگەن بىرى ئەزەم چوڭغا سېتىۋەتكەنىدى . ئۆز ۋاقتىدا ئەزەم چوڭ ۋەدە قىلغان بايلىققا ، ئابرۇيغا باشلاش يولى ھەقىقەتەنمۇ جەلپكار ، مەپتۇنكار ئىدى ، شۇڭا ئۇ خالمەتنى بارغانسېرى ئۆزىگە تارتىپ كەتكەنىدى . شۇ

www.uyghurkitap.com

چاغلاردىن تارتىپ ، ئەزەم چوڭنىڭ ئەتراپىدا ئۆزىنىڭ پۈتۈن ئىختىيارىنى ، ئەسلىي ـ ۋەسلىنى ئۇنىڭغا ئاتىۋەتكەن بىرنەچچە ئاتارمەن ـ چاپارمەنلەر بار ئىدى ، ئۇلار ئەزەم چوڭغا شەرتسىز بويسۇناتتى . ئۇنىڭ ھەربىر سۆزىنى تۇتىيا قىلىپ ، ئاغزىدىن چىققان ھورنىمۇ زايە قىلمايتتى . خالمەتمۇ ئۇنىڭ قولىغا چۈشـ كەن ئون بەش يىلدىن بۇيان ، ئەنە شۇنىڭغا كۆنگەن ، ئادەتلەنگەـ نىدى . بۇنداق «خۇدايى قۇل» چىلىقىقا ئادەتلەنگەن ، گۆدەكلەرچە ئىشىنىۋېرىشكە ئۆگىنىلگەن كىشىلەر ئاخىرقى ھېسابتا نادانلىقـ نىڭ ، جاھالىيەتنىڭ قۇربانلىرى بولۇپ كېتىۋېرەتتى . خالمەتـ نىڭ سول پۇتىنىڭ ناكار بولۇپ قېلىشىمۇ ئەنە شۇ «خۇدايى قۇل» چىلىقىنىڭ يادنامىسى ئىدى . ئۇ بىر قېتىملىق «گۇرۇھ جېڭى» دە كالتەك يەپ ، سول پۇتىنىڭ ئوشۇقى سۇنغانىدى . شۇنىڭدىن كېيىن ، ئۇ مۇھىم ئىشلارغا سېلىنمىدى ، پەقەت «شوركا» لارغا كۆز ـ قۇلاق بولغاچ ، ئەپچىلگىنە كاۋاپدانىنى كۆتۈرۈپ ، بازارلاردا كاۋاپچىلىق قىلاتتى ...

ھۇۋقۇش تاز ئەسلىدە ، ئاق كۆڭۈل ، سەممىي بالا بولسىـ مۇ ، ئەمما كېيىنكى ۋاقىتلاردا ئۇ ياشىغان ناچار ، بېكىنمە مۇـ ھىت ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا ئاستا ـ ئاستا مۇكەممەل ياۋايىلىق بىلەن ئەسەبىيلىكنى يېتىلدۈرگەنىدى .

بۇنىڭدىن سەككىز ئاي بۇرۇن ، ئەزەم چوڭ ئۇنىڭ ئۆزىگە بولغان ئۆزۈن يىللىق ئەقىدە ـ ئىخلاسىغا جاۋاب قايتۇرۇش ئۈچۈن ، ئۆزىنىڭ قولىدىكى ئون يەتتە ياشلىق يانچۇقچى قىز گۈلپەرىنى ئۇنىڭغا نىكاھلاپ قويىدى . ھۇۋقۇش تاز دەسلەپ بۇنىڭـ غا قوشۇلمىدى ، چۈنكى ئۇ ، گۈلپەرىنىڭ ئىككى يىلدىن بېرى ئەزەم چوڭنىڭ قوينىدا يېتىپ يۈرگەنلىكىنى بىلەتتى . گەرچە گۈلپەرى ئاشۇنداق قىلىشقا مەجبۇرلانغان گۇناھسىز بولسىمۇ ، لېكىن ھۇۋقۇش تازنىڭ نەزىرىدە ، ئۇ بەرىبىر ناپاك ئىدى ، ئۇنىڭ يىگىتلىك غۇرۇرى كۆتۈرمەيتتى . ئەمما ، ئەزەم چوڭنىڭ

www.uyghurkitap.com

قايتا ـ قايتا زورلىشى ، چۈشەندۈرۈشى بىلەن ئاخىر بۇ نىكاھتىن باش تارتالمىدى . چۈنكى ، ھۆۋقۇش تاز كىچىكىدىن تارتىپ ئۇنى كۆڭلىگە يېقىن تۇتۇپ ، سۆزىنى يىرماي ، ئۆزىنى ئاكا ، ئۆچكە-سىنى تاكا دەپ ھۆرمەتلەپ كەلگەنىدى . ئۇلارنىڭ نىكاھى ئوقۇ-لۇشتىن بۇرۇن ، ھېيت ئاغماق ھەيران بولۇپ ئەزەم چوڭدىن :

«گۈلپەرىنىڭ مېھرىدىن كېچەلەمسەن ؟ !» دەپ سورىغاندا ، ئەزەم چوڭ قىلچە ئىككىلەنمەي مۇنداق دېگەنىدى :

«مەندىن ئەنسىرىمە ، گۈلپەرى مەن ئۈچۈن بىر قېتىم يەپ بولغان تاماق . شۇڭا ، بۇنىڭدىن كېيىن ئۇنىڭ بىلەن جاھانساز-لىق قىلىپ ئۆتىمەن ، خالاس ! بىزنىڭ ئىشلىرىمىزنىڭمۇ ۋارىس-لىرى بولۇشى كېرەك . ھۆۋقۇش تاز بىلەن گۈلپەرى سىناقتىن ئۆتكەن ، ئىشەنچلىك ! ئۇلاردىن تۇغۇلغان بالىمۇ چوقۇم بىزنىڭ ئىشلىرىمىزنىڭ ۋارىسى بولىدۇ !...»

ئاخىر نىكاھ ئوقۇلدى ، نىكاھنى بۇلارنىڭ ئارىسىدىكى دى-نىي ساۋاتتىن خەۋىرى بار موللاجى ئوقۇپ ، ئاخىرىدا مۇنداق دېدى :

«مۆمىن مۇسۇلمانلار مۇنداق بەش ئىشنى ئىرادە قىلماقلى-رى ۋاجىپتۇر : رىزىق غايىب ، سەپەر غايىب ، نىكاھ غايىب ، تەقدىر غايىب ۋە گۇناھ ـ كىبىر ، ئىزگۈ ـ ساۋاب غايىب-تۇر !...»

ئەنە شۇنىڭدىن كېيىن ، ئىككى يېتىم ـ مۇساپىرنىڭ بېشى قوشۇلۇپ ، ھالال جۈپكە ئايلاندى . ئۇلارنىڭ تويى ھەشەم ـ دەرەمسىز ئاددىيلا ئۆتتى ، تويىنىڭ يارىشىقى دېيىلىدىغان نەغمە ـ ناۋا ، ئۇسسۇل ـ ساما دېگەندەك نەرسىلەرمۇ بولمىدى . شۇنداقتىمۇ ، گۈلپەرى خۇشال ئىدى ، ئۇزۇن يىل قېقىندى ـ سوقۇندى بولۇپ يۈرگەن بۇ شورلۇق قىزنىڭ كۆكسىگە ئاپتاپ تېگىدىغان كۈنلەر كەلگەنىدى !...

شۇ كېچىسى ھۆۋقۇش تاز گۈلپەرى بىلەن بىر ئۆيدە يالغۇز

قالدى . ئۇنىڭ ئوماق ، چىرايلىق يۈز ـ كۆزلىرىگە سۆيدى ، يۈمران بەدىنىدىن قۇچاقلىدى... ئۇ ئاشۇ ھەرىكەتلىرى بىلەن ئايال زاتىنىڭ ۋۇجۇدىدىن ئادەمنى سۆيۈندۈرۈپ ، ھاياجىنىنى قوزغايدىغان دىل ـ ئارامنى تۈنجى قېتىم ھېس قىلدى !...

راستىنى ئېيتقاندا ، تەقدىرنىڭ بۇنداق تاتلىق ، يورۇق كو-چىلىرىغا كىرىشى ھۆۋقۇش تازنىڭ يەتتە ئۇخلاپ چۈشىگىمۇ كىر-مىگەنىدى ، ھەتتا ئاسماندىنمۇ كەڭ خىيال دېڭىزلىرىدا ئېزىپ ـ تېزىپ يۈرگەن چاغلىرىدىمۇ بۇنداق بەختلىك ، لەززەت-لىك كۈنلەر خىيالىغا كىرىپ چىقمىغانىدى !

مانا ئەمدى گۈلپەرى ئاياللىقنىڭ ئەڭ مۇقەددەس بۇرچىنى ئادا قىلىش — دۇنياغا يېڭى بىر ئىنسان ھەدىيە قىلىش ھارپىسىدا تۇراتتى . بۇنىڭدىن ھۆۋقۇش تاز تېخىمۇ خۇشاللىققا چۆم-مەكتە ، ئاتا بولۇش ئىپتىخارى ئۇنىڭ بېشىنى كۆككە يەتكۈزمەك-تە ئىدى !...

خىسلەت بىرنەچچە كۈندىن بېرى مانا شۇنداق ھەرەڭ ـ سەرەڭ ئادەملەر توپلاشقان سىرلىق ماكاندا چىشىنى چىشلەپ ياشاپ كېلىۋاتاتتى . ئامال قانچە ؟ ئىشىك پاكار بولسا ، باشنى ئېگىپ كىرىدىغان گەپ . بولمىسا كېشەككە ئۇسۇۋېلىپ بىھۇدە ئەدەپ يەپ قالىدۇ ، ئادەم ! ئەمما ، خىسلەت ئۆزىنى قەيەردە بولمىسۇن ، شۇنداق گۈزەل ، شۇنداق سىپايە ، شۇنداق ئەقىللىق ، شۇنداق غالىب ۋە شۇنداق مەغرۇر تۇتۇشقا ئادەتلەنگەنىدى ، بۇ ھالەتلەرمۇ ئۇنىڭغا شۇنداق ماس كېلەتتى ، يارىشاتتى . شۇغىنىد-سى ، بۇ قېتىم ئۇ كۆرۈنۈشتە شۇنداقتەك كۆرۈنسىمۇ ، ئەمەلد-يەتتە قانداقتۇر بىر خىل قورقۇش ، ۋەسۋەسە ۋە يەنە ئاللىقانداق روھىي بىئاراملىقلار بىلەن ئىچ ـ ئىچىدىن ئاداپ تۈگىشىپ كېتىۋاتاتتى . پەقەت شۇ كۈنلەردە ، ئۇنىڭ بىلەن ئايرىم بىر ھۇجرىدا بىللە يېتىپ ـ قوپۇۋاتقان (بۇنداق ئالاھىدە ئىمتىياز ئۇلارغا «چوڭئام» نىڭ قىلغان ئىلتىپاتى ئىدى) «خۇماركۆز»

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى www.uyghurkitap.com

ئىسمىلىك بىر قىز ئۇنىڭ كۆڭلىنى كۆتۈرۈپ ، دەردىگە ھەمدەرد بولىدىغان بىردىنبىر تەسەللى ئىدى .

خۇماركۆز يېشى ئون ئىككىدىن سەللا ئاشقان ، ئاق سېرىق كەلگەن ، نۇرلۇق كۆزلىرىدىن زېرەكلىكى كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان ئوماق قىز ئىدى . ئۇنىڭ ئىلتىپاتقا تولغان تەبەسسۇمى تولىمۇ نازۇك ۋە يېقىملىق ئىدى . كۆرۈنۈشىدىن قۇۋناقلىقى ، ئادەم خۇمارلىقى چىقىپ تۇرسىمۇ ، لېكىن يەنە قاراشلىرى ئاللىقانداق ئۆتكۈر ۋە سىناشچان ئىدى . يېشىنىڭ ئۇلغىيىشىغا ئەگىشىپ ، ئۇنىڭ قاپقارا خۇماركۆزلىرىدىكى شوخ جىلۋە بىلەن سېھرىي كۈچمۇ ئاشماقتا ئىدى...

خىسلەت ئۇنىڭ بىلەن بىللە يېتىپ ، سەرگۈزەشتىلىرىنى ئاڭلىغان تۈنجى كۈنى تاڭ ئاتقۇچە تولغىنىپ ئۇخلىيالمىدى . ئۆزىدىن ئالتە ياش كىچىك بىر سەبىي قىز بالىنىڭ بېشىدىن ئۆتكەن شۇنچە كۆپ خورلۇق ، كۈلپەتلەر ئۇنىڭ يۈرىكىنى ئۆرتە-ۋەتكەنىدى . شۇ كېچىسى چىدىغۇسىز ئازابتىن گويا بىر ئىچكى جاراھەت ئۆزلۈكىدىن قانىغاندەك بولدى . ئۆزى ۋە ئۆزىدىن كى-چىك نارەسىدىلەرنىڭ بېشىغا ئۈستى - ئۈستىلەپ كېلىۋاتقان دەرد - ئەلەملەر ، جاۋابى يوق ئاچچىق سوئاللار ئۇنىڭ يۈرىكىنى غاجىلاپ ، دات دېگۈسىنى كەلتۈرگەنىدى...

خۇماركۆزنىڭ خىسلەتنى ئازابقا سالغان كەچۈرمىشلىرى ھە-قىقەتەنمۇ ئېچىنىشلىق ئىدى :

تۆت ياش ۋاقتىدا نامەلۇم بىر جادۇگەر ئايال تەرىپىدىن ئىككى تال كەمپۈت بىلەن ئالدىنىپ ، تۇتقۇن قىلىنغان بۇ قىز يۇرتمۇ يۇرت ، شەھەرمۇ شەھەر خاكسار يۈرۈپ ، سەككىز يىللىق ئۆمرىنى ئۆتكۈزدى . ئۇنىڭ بۇ سەككىز يىللىق ئۆمرى ئۆمۈر ئەمەس ، بەلكى چۈشكە ئوخشايتتى . گويا ئۇ ئەقلىگە كەلگەن - كەلمىگەن بىر ۋاقىتتا ، بىرى كۈچلۈك ئۇيقۇ دورىسى ئىچكۈزگە-نۇ ، ئۇ چۈش كۆرۈپ يۈرۈۋەرگەن : بەزىدە شېرىن ، بەزىدە قابا-

ھەتلىك چۈش . چۈشىدە ئاشۇ بىرى قاياقتا سۈرىسە ، ئارقىسىدىن ئەگىشىپ كېتىۋەرگەن ، نېمە قىل دېسە ، بويۇن تولغىماي قىلىۋەرگەن... مانا ئەمدى ئويغىنىپ قارىسا ، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا ئۆزگە تەئەللۇق ھېچنېمە قالمىغان...

ئۇ ، ئون ياشقا كىرە ـ كىرمەي ، قىزلىق ئىپپىتى يوقىدى ، ئۇنىڭدىن كېيىن ئادەملىك غۇرۇرى پايمال بولدى ، ئاندىن ئەركى يوقىدى ، ئارزۇ ـ تىلەكلىرى كۆپۈككە ئايلاندى . قىسقىسى ، ئۇ بىر ماشىنا ئادەمگە — مۈكەممەل بىر قۇلغا ئايلىنىپ كەتتى !...

بۇ سەككىز يىلدا ئۇنىڭ ئىنچىكە مىترىق قەدىمى شۇنچە چوڭ ۋەتەننىڭ يېرىمىنى دېگۈدەك ئايلىنىپ چىقتى ، خۇددى خاكسار ئىتتەك قولدىن ـ قولغا ئۆتۈپ ، بىر ـ بىرىدىن بەتتەر خوجايىن تەلۋىلەرنىڭ ئىشىنى قىلدى . بۇ جەرياندا ، ئۇنىڭ كىچىككىنە سەبىي يۈرىكى يوغىناپ ، قارىداپ ، قىلتىرىقتەك نازۇك بارماقلىرى تېخىمۇ سەزگۈر ، تېخىمۇ ئەۋرىشىم بولۇپ ، سىپى ئۆزىدىن «ئۇستا يانچۇقچى» غا ئايلاندى . ئۇ كۆزگە ئىلىنغان نەرسىنى ئالماي قويمايتتى ، ئۇنىڭ قولى شۇنداق چاققان ، چېۋەر ئىدىكى ، گويا بارماقلىرى ماگنىت سۈيىدە سۇغىرىلغاندەك ، ھايت ـ ھۇيت دېگۈچە خەقلەرنىڭ يانچۇقىدىكى ، سومكىسىدىكى تۇتام ـ تۇتام پۇللار ئۇنىڭ چاڭگىلىغا كىرىپ بولاتتى ! ئۇنىڭ بويى رەستە ئارىلاپ يۈرگەن بازارچىلارنىڭ يانچۇقى ياكى مۈرىسىگە ئاسقان سومكىلىرىنىڭ بويى بىلەن تەڭ بولغاچقا ، ئۇنىڭغا ئېگىلىش ياكى يىراقتىن سەپسىلىش كەتمەيتتى !...

خۇماركۆز ئەزەم چوڭنىڭ قولىغا چۈشكەندە ، توققۇز ياشتا ئىدى . شۇ چاغدىمۇ ئۇ ، ئۆز ئىسمىنىڭ نېمىلىكىنى ، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ كىملىكىنى ، تۇغۇلۇپ ئۆسكەن يۇرتىنىڭ نەدىلىكىنى بىلمەيتتى ، بىلمەيتتى ئەمەس ، ئۇنىڭ تۇيۇقسىز زەربىگە ئۇچرىغان مەسۇم ئەقلى ھەممىنى پاك ـ پاكىز ئۇنتۇپ كەتكەندى ،

زادىلا ئەسلىيەلمەيتتى ، پەقەت ئەزەم چوڭ ئۇنىڭ بۇلاقتەك چە-
رايلىق كۆزلىرىگە قاراپلا ، «خۇماركۆز» دېگەن ئىسمىنى قويۇپ
قويغانىدى...

خىسلەت خۇماركۆزنى ياقتۇرۇپ قالدى ، تېخى كىچىككىنە
تۇرۇپلا مۇشۇنداق ئېغىر دەرد ـ ئەلەملەرگە مۇپتىلا بولغان بۇ
شور پېشانە قىز ئۇنىڭ يۈرىكىدە چوڭقۇر ھېسداشلىق بىلەن
قېرىنداشلىق مېھرىنى ئويغاتقانىدى .

— ئۇنىڭ نەزىرىدە ، خۇماركۆز ، جەننەت ، نەزەر ۋە ئۆزىگە
ئوخشاش بىر تالاي ئادەملەر بېشىدىن كەچۈرۈۋاتقان بۇ خورلۇق ،
بۇ تەقدىر ـ قىسمەتلەر بۇ دۇنيادىكى بارلىق بەتبەختلىكلەردىن ،
بارلىق قىيناق ـ ئازابلاردىن ، بارلىق يىرگىنچلىك ۋابا ـ ماخاۋ-
لاردىن ، قىسقىسى ، ئۇ دۇنيادىكى جەھەننەم — دوزاخنىڭ بارلىق
ئازابلىرىدىنمۇ قاتتىق ۋە مۇدھىش ئىدى . لېكىن ئۇلار بۇ ئازاب-
لارنىڭ ھەممىسىنى بىر خىل يۈرەككە قۇۋۋەت بېرىدىغان ، ئۇلار-
نى ئۈمىدلەندۈرىدىغان ۋە باغلاپ تۇرىدىغان ، ھايات بۇلاقلىرىنىڭ
تىنىپ قېلىشىغا يول قويمايدىغان بىر خىل پىكىر تۈپەيلى
يېڭىپ كېلىۋاتاتتى ، ئۇنىڭغا بەرداشلىق بېرىپ ، چىداپ
كېلىۋاتاتتى !...

بىر كۈنى خىسلەت خۇماركۆز بىلەن دەردلىشىپ يېتىپ ،
ئۇنى ھازىرقى يامان يولدىن قايتۇرۇش نىيىتىدە شۇنداق نازۇك
ۋە شۇنداق خۇداگۇي بىر پىكىرنى ئېيتتى :

— سىڭلىم ، بوۋاقنىڭ تۇنجى قېتىم ۋىلىقلاپ كۈلگىنىنى
كۆرگەن ئانا قانداق خۇشال بولسا ، گۇناھكار بەندىسىنىڭ چىن
دىلىدىن تۆۋە قىلغانلىقىنى كۆرگەن خۇدامۇ شۇنداق خۇشال بولى-
دۇ ! سەن ئەمدى بۇ يولدىن قايتقىن ، سىڭلىم ! سەن تېخى
كىچىك ، تەربىيە ئېلىشىڭ ، ساغلام چوڭ بولۇشۇڭ ، ئانا بولۇ-
شۇڭ كېرەك !...

بىر ھازادىن كېيىن ، خۇماركۆز ئېرەنسىزلا مۇنداق دېدى :

— ئاچا ، مەن نېمە ئىش قىلىمەن !؟ مەن ئەمدى مۇشۇ ئىشتىن باشقا ھېچقانداق ئىشنى قىلالمايمەن . مەن بۇنىڭغا كۆنۈپ ، ئۆگىنىپ كەتتىم ، خەقلەرنىڭ يانچۇقىغا قول سالمىسام ئىچىم پۇشىدۇ… مەن بۇنىڭدىن باشقا ئىشقا يارىمايمەن ، ئۆزۈمۇ خالىمايمەن !…

خىسلەتنىڭ رەڭگى ئۆچۈپ ، تۇرۇپلا قالدى ۋە باشقا ھېچ نەرسە دېيەلمىدى…

ئۇ ، بىرنەچچە قېتىم خۇماركۆزنى تۇيۇق يولدىن قايتۇرۇشقا پۈتۈن ۋەسلى بىلەن ئۇرۇنۇپ كۆردى ، كېچە - كېچىلىرى قىزنىڭ يېنىدا ئۆز ئاچىسىدەك يېتىپ ، سىردىشىپمۇ كۆردى . لېكىن خۇماركۆز ئۇنىڭ ياخشى نىيىتىدىن پەرۋايى پەلەك ئىدى . خىسلەت ئاخىر شۇنى چۈشەندىكى ، ئۇزۇن يىل قىزنىڭ ۋۇجۇدىدا يېتىلىپ ، ئۇنى ھالاكەت گىردابىغا سۆرەپ كېتىۋاتقان ياۋايى ئىستەكنى يېڭىشكە ئۇ ئاجىز كەلگەنىدى !…

7

خىسلەت بۈگۈن كۈن قىزىلى بولغاندا ، بېشى ئاغرىپ ، خىيالى چېچىلىپ غەلىتە بىر كەيپىياتتا ئويغاندى . نېمە ئۈچۈندۇر شۇ تاپتا ئۇتتۇقنى ناھايىتى كۆرگۈسى كەلدى ، ئۇنىڭ بىلەن نېمە ھەقتە بولمىسۇن ئۇزاق ئولتۇرۇپ گەپلەشكۈسى كەلدى . بۇ بەلكىم ئاخشامدىن بېرى ئۇنىڭ كۆڭلىدە تۇغۇلغان شېئىر بىلەن مۇناسىۋەتلىكتۇر ! ئۇ ، يېقىندىن بېرى قەلبىنى ئېزىپ ياتقان قايغۇ - ئەلەملىرىنى ، سۆيگۈ - مۇھەببەتكە تولغان سېغىنىش - پىراقلىرىنى شېئىري مىسرالارغا تىزغانىدى . ئۇ كۆڭۈل دەپتىرىگە يېزىلغان ئەنە شۇ شېئىرنى ھازىر ئاستا پىچىرلاپ ئوقۇشقا باشلىدى :

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

پەرۋانىمەن ، قاناتلىرىم كۆيۈپ - كۆيۈپ ،
ئۇچالمايمەن ، ئۇچالمايمەن !...
سەن يىراقتا ... يۈرەكلىرىم تويۇپ - تويۇپ ،
قۇچالمايمەن ، قۇچالمايمەن !...

خىسلەتنىڭ قەلبىنى ئاللىقانداق مەۋھۇم بىر غەشلىك قاپلى-ۋالدى . ئۇ ، بۈرۈن ئۇتتۇقنى ئويلىسا ، سېغىنسا ، بۇ ئۇنىڭغا گۈزەللىك ، بايلىق ۋە كۈچ - قۇدرەت بولۇپ تۇيۇلاتتى ، ھازىر بولسا ، بۇلارنىڭ ھەممىسى ئازاب - ئوقۇبەتكە ، بېسىمغا ۋە قارا ھىجرانغا ئايلىنىپ كەتكەندەك ...

خىسلەت ئېغىر تىندى ، ئۇھ تارتتى ، ئازاب ئىچىدە تولغى-نىپ ئۆتكەن كۈنلەرنى ئەسلىدى . مانا ، قىسقا بولسىمۇ ، ئۇتتۇق بىلەن ئۆتكەن بەختلىك ، مەنىلىك كۈنلەرنىڭ ھەممىسى ئېسىدە تۇرۇپتۇ ! شۇ تاپتا ، ئۇنىڭ خىيالىدا قانداقتۇر بىر گۈلزارلىق ، توغرىراقى ، ئاشۇ گۈلزارلىق ئىچىدىكى چىرايلىق بىر شىپاڭ گەۋدىلەنگەندەك بولدى . ئۇ دائىم شۇ يەرنى ئەسلەشنى ياخشى كۆرەتتى ، شۇ يەردە تۇرۇپ ئۆزگە تۇنجى سۆيگۈ ئاتا قىلغان دوختۇرخانىنىڭ ئاشۇ ئاپئاق ئۆيلىرىگە ، يىراقتا خىرە - شىرە كۆرۈنگەن قەدىمىي شەھەرنىڭ ئېپتىدائىي مەنزىرىسىگە ، زەڭگەر ئاسمانغا ، بوزامتۇل بۇلۇتلارغا ، ئاق خالاتلىق پەرىشتىلەرگە قا-راشنى ياخشى كۆرەتتى . ئاھ... ، قېنى ئەمدى شۇ يەرلەر ! ؟ ھازىر شۇ يەرلەردە بولۇپ قالسا ، يۈرەكلىرى ئويناپ كەتمەسمى-دى ! ؟ لېكىن ، ھازىر ئۇ يەرلەر پەقەت ئۇنىڭ خىيالىدىلا ياشاۋا-تىدۇ ، ئۇ يەنە بىر ئۆمۈر شۇ ھەقتە خىيال سۈرۈشكە رازى ! چۈنكى ، تۇنجى سۆيگۈ لەززىتى ئەنە شۇ يەردە ھېچقانداق روماد-تىك تۇيغۇلارسىز ئۇنىڭ كۆڭلىگە كىرگەنىدى . باشقا قىزلار ساڭىرى گۈلۈ گۈلزارلار ، بېيىتۇ غەزەللەر ئۇنىڭ ئىشقىغا ئوت تاشلىمىغان ، بەلكى ئۇ ، ئاڭ بىلەن ، ئەقىل بىلەن سۆيگەنىدى .

بۇ خىل سۆيگۈ ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئادەمنىڭ باغرىنى ئۆر-
تەيدۇ، ئارمانلىرى دىلدا ساقلىنىدۇ، ئۆمۈردە بىر قېتىمغىنە
بولىدىغان مۇنداق پاك ئىشقىي تۇيغۇ، ساپ ھېسسىيات ئۆمۈرۋا-
يەت ئادەمنىڭ يادىدا تۇرىدۇ، تاكى ئاخىرقى نەپەسىدىمۇ يۈرەك
تارلىرىنى چېرتىپ ئۆتىدۇ!...

خىسلەتنىڭ ئازاب ئىچىدىكى شېرىن خىياللىرىنى ئاستىنقى
قەۋەتتىن ئاڭلانغان قانداقتۇر تونۇش، ئەمما ۋەھىمىلىك بىر
ئاۋاز چالغىتىۋەتتى. ئۇ، زەن سېلىپ تىڭشىۋىدى، ھاشىم توقۇ-
ناق بىلەن موللاجىنىڭ كىمدۇر بىرىنى سەت تىللار بىلەن ئەدەپ-
لەۋاتقانلىقىنى بىلدى، يەنە تۇرۇپلا، بۇ ئاۋازلارنىڭ ئىچىدە ئۇ-
نىڭغا تېخىمۇ تونۇش بولغان نەزەرنىڭ زىل، يېقىملىق ئاۋازى
ئاڭلانغاندەك بولدى - دە، ئۇ دەرھال پەسكە چۈشۈش ئۈچۈن
ئىشىكنى ئاچماقچى بولدى، ئەمما، ئىشىك سىرتىدىن قۇلۇپلان-
غاچقا ئېچىلمىدى، خۇماركۆز ئەتىگەندە «بازار ئوينىغىلى» چى-
قىپ كەتكەندىن كېيىن، بۇ يەردىكى «قۇش» لارنىڭ بىرى
ئىشىكنى قۇلۇپلاپ قويغانىدى. خىسلەت ئاچچىقى بىلەن ئىشىكنى
جالاقلاتتى، تەپتى، ۋارقىرىدى. بىر چاغدا، موللاجى پەيدا بول-
دى.

— خوش... خېنىم، نېمە گەپ؟! — دېدى ئۇ خۇشياقمى-
غاندەك چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ.

— ئىشىكنى ئېچىڭلار! — دېدى خىسلەت زەردە بى-
لەن، — مەن ھاجەت قىلىمەن، يۈز - كۆزۈمنى يۇيۇپ ناشتا
قىلىمەن!

موللاجى ئىشىكنى ئاچتى، خىسلەت ئىشىكتىن چىقىپلا تۆ-
ۋەنگە — يەر ئاستى ئۆيگە چۈشتى. ئۆي ئەتىگەندىلا ئوت بولۇپ
كۆتۈرۈلگەن قۇياش تەپتىدىن ئىسسىپ، تونۇردەك ھۆپۈلدەپ
كەتكەنىدى.

خىسلەت ئۆينىڭ ئوتتۇرىسىدا ئۆرە تۇرغان نەزەرگە ھەيران-

لىق بىلەن قارىدى ۋە بىر دەقىقىچە خۇددى يوقىتىپ قويغان نەرسىسىنى ئەسلىگەندەك ھالەتتە تۇرۇپ قالدى . ئۇ ھەممىنى ئەسلەپ مۇلاھىزە قىلىۋېتىپ ، بىردىن قاتتىق ھاياجانغا چۈشتى .

— نەزەر… ئۆكام ، ساڭا يەنە نېمە بولدى ؟ — دەپ سورىدى ئۇ ھەيرانلىق ئىچىدىكى ھاياجىنىنى سەل - پەل بېسىپ ، — يەنە بۇ نەس باسقان يەردە تۇرىسەنغۇ ؟ !

— مېنى… مېنى — ، … دېدى نەزەر ئاچچىقىدا دۇدۇقلاپ ، — قاسىم دېگەن بىر كاززاپ قېرى سېتىۋەتتى !…

مۇللاجى ئۇنى قاسىم كاززاپنىڭ ياتقىدىن ئېلىپ چىقىپ ، ئۇدۇل ھېلىقى ئۆيگە ئاپىرىپ سولىغان ۋە ئىككى كۈنگىچە قاتتىق - يۇمشاق ئۇسۇللار بىلەن ئەدەپلەپ ، بۈگۈن ھاشىم توقۇناقنىڭ مەشقلەندۈرۈشى ئۈچۈن بۇ يەرگە ئەكەلگەنىدى .

— ھەممىسى سىزنىڭ كاساپىتىڭىز ! — دېدى مۇللاجى خىسلەتكە قاراپ غودۇراپ ، — سىز بۇ گەدەنكەش شۇمتەكنى قاچۇرۇۋېتىپ ، بىزنى بىرمۇنچە پۇلغا زىيانغا ئۇچراتتىڭىز !

— مەن يەنە قاچىمەن ! — دېدى نەزەر جاھىلانە قىياپەتتە مۇللاجىغا قاراپ .

— يەنە قاچامسەن ! ؟ — مۇللاجى ئۇنىڭ گەپلىرىگە پىسەنت قىلمىغاندەك مىيىقىدا سوغۇق كۈلدى ، — قېنى ، قاچساڭ قاچ ! بۇ شەھەردە قېچىپ نەگە بارالايسەنكىن ! ئاخىر بىر كۈنى پىت بېسىپ ، بىزنىڭ ئالدىمىزغا يەنە قايتىپ كېلىسەن !

نەزەرنىڭ بويۇنتاۋلۇقى ، جاھىللىقى باياتىندىن بېرى بىر چەتتە تاماكىسىنى پۈركىرىتىپ ئولتۇرغان ھاشىم توقۇناقنىڭ زىتىغا تەگكەندەك بولدى . ئۇ ئەلپازى بۇزۇلغان ھالدا ئورنىدىن تۇرۇپ ، ئۆينىڭ كىچىككىنە دېرىزە تەكچىسىگە يۆلەپ قويۇلغان يېرىم غولاچ ئۇزۇنلۇقتىكى ياغاچ كالتەكنى ئېلىپ ، نەزەرنىڭ ئالدىغا كەلدى ۋە پوپوزا قىلماقچىدەك ، كالتەكنى ئۇنىڭ بېشىدا ئوينىتىپ تۇرۇپ :

www.uyghurkitap.com

— سېنىڭ خورىكىڭ نېمانداق يوغىناپ كەتتى، ھارامزادە! — دېدى ھەيۋە بىلەن، — بايا نېمە دېدىڭ؟ يەنە بىر دەپ باقە؟ يەنە قاچامسەن!؟

نەزەر ئەپتى - ئەڭگىزى يىرتقۇچ ھايۋاندەك سۈرلۈك كەلگەن بۇ ئادەمنىڭ قارام، تەلۋە چىرايىغا قاراپ، كۆڭلىدە ئويلىغان ئاللىقانداق ئەلەملىك، ئىزتىراپلىق بىر گەپنى تىلىغا چىقىرالماي قىينىلىۋاتاتتى. ئەمما، ئىچىنى چوغ بولۇپ كۆيدۈرۈۋاتقان بۇ گەپ ئاخىر بوغۇزىدىن ئېتىلىپ چىقتى:

— قاچىمەن! ...

— راستما!؟

— راست، قاچىمەن! بۇ يەردە ھەرگىز تۇرمايمەن، بۇ مېنىڭ ئۆيۈم ئەمەس! ...

ھاشىم توقۇناقنىڭ سوئالىغا جاۋابەن ئېيتىلغان بۇ قەدەر كەسكىن ۋە شىددەتلىك سۆز ئۇنى ھەيرەتكە سالدى ۋە قاتتىق غەزىپىنى كەلتۈردى. «قىرىق ئادەم بىر سايان، قىرىق ئادەم بىر سايان» دېگەندەك، ئۇنىڭ قارام، چىدىماس، چاچقۇن مىجەزى ئاخىر ئۇنى يامان كويغا سالدى: ئۇ كۆزلىرىنى ئالايتىپ، شالىنى چاچرىتىپ: «قاچە! قاچىدىغان پۇتۇڭ مۇشۇمۇ! مانا قاچە! ...» دېگىنىچە قولىدىكى كالتەكنى نەزەرنىڭ پۇتىغا شىلتىدى، قىزىل ياغاچنىڭ تۆمۈردەك قاتتىق، ۋەزىنلىك كالتىكى نەزەرنىڭ تېخى سۆڭىكى قاتمىغان يۇمران پۇتلىرىغا تېگىش بىلەن ئوڭ پۇتىنىڭ ئوشۇقىنى چېقىپ، سول پۇتىنىڭ قىڭراق سۆڭىكىنى زەخمىلەندۈردى. ھاشىم توقۇناق نەزەرنىڭ شۇ بىر ئېغىز گېپى ئۈچۈن ئۇنىڭ ئاللا - توۋىسىنى چىقاردى. كالتەك زەربىسىدىن ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ئوت چاقناپ، يۈزلىرى تاتاردى، ئۆزىمۇ ئىككى پۈكلىنىپ، داق يەردە ئىڭراپ يېتىپ قالدى. خىسلەت يۈگۈرۈپ بېرىپ ئۇنى يۆلىدى ۋە ھاشىم توقۇناق بىلەن موللاجىغا قاراپ:

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

— سىلەرنىمۇ ئادەم دېگىلى بولامدۇ !؟ — دېدى غەزەپ بىلەن ۋارقىراپ ، — كىچىككىنە بالىنىمۇ مۇشۇنداق ئۇرغان بارمۇ ؟ ! ئۇنىڭ نېمە گۇناھى ئۈچۈن مۇنداق ئازابلايسىلەر ! ؟

— ئۇنىڭ گۇناھى جىق ! — دېدى ھاشىم توقۇناق ھېچ ئىش بولمىغاندەك قولىدىكى كالتەكنى ئوينىتىپ تۇرۇپ ، — ئەڭ چوڭ گۇناھى بىزگە بويسۇنمىغانلىق ! بىزگە بويسۇنغانلار ئوبدان ياشايدۇ ، بويسۇنمىغانلار مانا شۇنداق جاجىسىنى يەيدۇ !...

ھاشىم توقۇناق بۇ سۆزنى خىسلەتكىمۇ دارىتمىلاپ ئۆتكەندى .

خىسلەت ئۇنىڭ ۋەھشىيلىك چىقىپ تۇرغان كۆزلىرىگە مىختەك قادىلىپ تۇرۇپ ۋارقىرىدى :

— بۇ ئادەمگەرچىلىك ئەمەس ، رەھىمسىزلىك ، ۋەھشىيلىك !

ئۇ يەنە نېمىلەرنىدۇر دېمەكچى ئىدى ، ئەمما نەزەرنىڭ ئاغرىق دەردىدە ئىڭراپ ، تولغىنىپ كېتىشى ئۇنىڭ سۆزلىشىگە يول قويمىدى . بىردىنلا نەزەرنىڭ بايا تاتارغان يۈزىگە قان تەپتى . لەۋلىرى كۆكەردى ، يۈزى تىنىمسىز تىترەشكە باشلىدى . كۆتۈلمىگەندە ، ئۇ ئەندىكىپ ، شۈركۈنۈپ كەتتى ۋە بېشى ئاستا خىسلەتنىڭ قولىغا شىلىقلاپ چۈشتى...

خىسلەتنىڭ كۆزلىرى نەملىنىپ ، بوغۇزىغا ئاچچىق بىر نىمدا تىقىلغاندەك بولدى ـ دە ، ئەلەم بىلەن ۋارقىرىۋەتتى :

— نەزەر ! ... جېنىم ئۇكام ! ...

نەزەر ھوشىدىن كەتكەنىدى . خىسلەت ئۇنىڭ بېشىنى سىلىدى ، ئۇزاق سىلىدى ، كېيىن پېشانىسىگە سۆيۈپ قويدى . نەزەر يۈزىگە ئىسسىق ياش تامچىلىرى چۈشۈۋاتقانلىقىنى خىرە ـ شىرە سەزدى ، ئەمما كۆزىنى ئېچىشقا مادارى يەتمەيتتى .

خىسلەت غەزەپ ۋە ئەلەمدىن چەكچەيگەن كۆزلىرىنى ھاشىم توقۇناق بىلەن موللاجىغا تىكىپ ۋارقىرىدى :

— دوختۇرخانىغا ئاپارماي قاراپ تۇرىسىلەرغۇ ! ؟ بۇ بالىنى پۈتۈنلەي نابۇت قىلماقچىمۇسىلەر ؟ !...

ئىككى «قۇش» بىر - بىرىگە دەلدۈشلەرچە قاراپ قويۇشتى ، ئۇلار هازىر نېمە قىلارىنى ئۆزلىرىمۇ بىلمەي قالغانىدى .

بىر هازادىن كېيىن نەزەر هوشىغا كەلدى ، لېكىن ئۇ ، يەنىلا ناتىۋان ، زەهەر - زوقۇمغا تولغان يىلان ئاغزىدا بىر - ئىككى چاينىلىپ ، سۆڭەكلىرى مىجىقلانغان چۈمچۈقتەك ماجالسىز ئىدى !...

8

ئۆتۈقنىڭ كۆز ئالدىدا پەيدا بولغىنى تەبىئەت بىلەن تەسەۋۋۇردىن پەيدا بولغان كاتتا ئالەم ئىدى ! بىقىياس مۆجىزىلەرگە تولغان رەڭگارەڭ بۇ ئالەمگە قاراپ ، ئۇنىڭ بەهرە دىلى ئېچىلغاندەك بولدى...

ئەتراپتا شۇنچىلىك گۈزەل ، يېقىملىق نەرسىلەر كۆپكى ، يولدىن ئېزىپ قالغان گاراڭ ئادەممۇ ئۇلارنى كۆرگەندە كۆزلىرى شادلىنىپ كېتەتتى . شۇنداق ئەمەسمۇ؟ سەبىي بالىغا قاراڭ ، پىتىپ كېتىۋاتقان قۇياشقا قاراڭ ، كۆككە بوي سوزۇپ ئۆسۈۋاتقان گۈل - گىياهلارغا قاراڭ ، سىزگە قىزىقىپ ، هەيرەتتە تىكىلىۋاتقان كۆزلەرگە قاراڭ...

بۇلارغا قارىسىڭىز ، تېخى بايىلا كۆزىڭىزگە تار بولۇپ كۆرۈنگەن دۇنيا كېڭىيىپ كېتىدۇ ، قەسىردەك بىنالارنىڭ كۆركەم هەيۋىتى دىققەت - ئېتىبارىڭىزنى جەلپ قىلىپ ، هايات توغرىسىدىكى ناخۇش چۈشەنچىلىرىڭىزگە بىردەملىك نۇر چاچقاندەك بولىدۇ . يولىڭىزنى داۋام قىلىسىز ، كوچا - رەستىلەردە ئادەم ئۇلغىيىشقا باشلايدۇ ، غاۋۇر - غۇۋۇر كۆچىيىدۇ ، بىرى كىمىندۇر چاقىرىپ ، نېمىنىدۇر ماختايدۇ ، بىرى بوغۇلۇپ ۋايسايدۇ ،

يەنە بىرى مۇڭلۇق ئاۋاز بىلەن خەير ـ ئېھسان تىلەيدۇ ، بىرى كۈلىدۇ ، بىرى يىغلايدۇ ، بىرى ئېسىل كىيىنگەن ، بىرى جۇل-دۇر كىيەن... ئۇدۇلىڭىزدىكى چوڭ ئالامان خۇددى يوغان بىر كۆل سۈيىدەك چايقىلىدۇ — شۇندا سىز قايىنام ـ تاشقىنلىقتا چۆمگەن بازارنىڭ ئۈستىگە چىقىپ قالىسىز !...

بازار — ئاجايىپ مۆجىزىلىك دۇنيا . ئۇ بارنى يوق ، يوقنى بار قىلالايدۇ ، بازارنى ئاۋاتلىق ، باياشاتلىق شاۋقۇنى ئەۋج ئالغان دولقۇنلۇق دەرياغىمۇ ، ئىماننى بەند قىلىدىغان كىشەنگىمۇ ئوخ-شىتىش مۇمكىن . ئۇ يەردە پۇل بالىلايدۇ ، دىيانەت گۆرۈگە قويۇلىدۇ !...

شەھەرنىڭ بۇ مەركىزىي كوچىسىنى گويا مەلىكىلەر بىلەن شاھزادىلەر باسقاندەك ، شۇنداق شادىمان ، ئالىپتە ئىدى . رەڭگا-رەڭ ئېسىل كىيىملەرگە ئورالغان قىز ـ جۇۋانلار ، بىر ـ بىرلىرىنىڭ باغرىغا سىڭىپ كەتكۈدەك قولتۇقلىشىپ يۈرگەن ئاشىق ـ مەشۇقلار توزدەك تاۋلىنىپ ، شېرىن ـ سۈخەن سۆزلەر بىلەن سىرداشقىنىچە رەستىلەرنى كېزىپ يۈرەتتى . شۇ تاپتا ، گويا ئۇلار ئۇچۇن دۇنيادا ئادەمنىڭ قەددىنى پۈكۈپ ، يۈزلەرگە قورۇق سالغۇچى ھايات تەشۋىشى بىگانە ئىدى . پەقەت ئۇتتۇقلا بۇ غولغۇن ئىچىدە غېرىبسىنغان ھالدا ، مەيۇس كېتىپ باراتتى...

ئۇنىڭ گۇاڭجۇغا كەلگىنىگە مانا بۇگۈن ھەش ـ پەش دېگۈچە ھەپتە بولۇپ قالدى . «دۆ غېرىبىنى ئوراپتۇ ، ئۆمۈچۈك مۇساپىر-نى» دېگەندەك ، ئۇنىڭ ئىشلىرى تازا يۈرۈشمىدى . ئۇ ، بىر ھەپتىدىن بېرى بۇ كاتتا شەھەرنىڭ خېلى كۆپ يەرلىرىنى ئايلاند-ى . قولىغا خىسلەتنىڭ بەش سۈڭلۈق ئۆلچەملىك رەسىمىنى ئېلىۋېلىپ ، ئۇچرىغان يۇرتداشلارنىڭ ھەممىسىگە كۆرسەتتى ، ھەتتا بەزى مېھمانسارايلارغا بىرىپ سۈرۈشتە قىلدى . شۇنداق چاغدا ئۇ ، گويا خىسلەتنىڭ گۈزەل چىرايى ئاشۇنداق كۆپ ئە-شىك ـ دېرىزىلەرنىڭ بىرەرىدىن پاللىدە كۆرۈنۈپ قالىدىغاندەك

ياكى ئۇنىڭ نازۇك قامىتى گويا قايناق كوچا ـ رەستىلەرنىڭ بىرەر دوقمۇشىدىن لەپپىدە چىقىپ قالىدىغاندەك تاتلىق ، ئۈمىد- لىك تۇيغۇلاردا بولغانىدى . لېكىن ئۇنىڭ ئۈمىدلىرى ئارقا- ئارقىدىن كۆپۈككە ئايلاندى ، تاتلىق تۇيغۇلارمۇ بارغانسېرى سۇسلاشتى...

ئۇتۇق ئىزدەۋېرىپ هاردى ، چارچىدى ، كۆڭلىنى قورقۇنچ- لۇق بىر پىكىر — دۇنيادا ئەمدى ئۇنىڭ ئۇچۇن ھەممە ئىشىكلەر تاقالغاندەك ، مەشۇقىنىڭ دىدارىنى ئەمدى كۆرەلمەيدىغاندەك چۇشكۇن ، مۇدھىش بىر پىكىر چۇلغىماقتا ئىدى . لېكىن ئۇ ، يەنە تۇرۇپلا ئۆزىنى ئەيىبلەيتتى ، ئۆزىنى ئىشەنچكە ، جاسارەتكە چاقىراتتى . دۇنيادا ئۇنىڭ ئۇچۇن ھەممە ئىشىكلەر تاقالغان تەق- دىردىمۇ ، بىر مۇقەددەس ئىشىك — پاك مۇھەببەت ئىشىكىنىڭ دائىم ئوچۇق ئىكەنلىكىنى ئىچ ـ ئىچىدىن سېزىپ ، كۆڭلى كۆتۈرۈلەتتى ، يېڭىۋاشتىن كۈچ ـ قۇدرەتكە تولاتتى !...

ئۇتۇقنىڭ يۈرىكى سېزەتتى : بۇ كاتتا شەھەرنىڭ ئاسمىنى- دا ، زېمىنىدا ، ھەتتا بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرىدىكى ھاۋاسىدىمۇ خىس- لەتنىڭ پۇرىقى ، ھىدى ، تىنىقى بار ئىدى !...

ئۇتۇق نەچچە كۈندىن بېرى ، ئۆزى ئېلىپ كەلگەن سەپەر توقچى ، تالقان ۋە قورۇغان گۆشلەرنى ئوزۇق قىلىپ كېلىۋاتات- تى ، بەزى كۈنلىرى ئۆزى ياتقان «ھاۋاي» مېھمانخانىسىنىڭ يېنىدىكى كىچىككىنە بىر خۇيزۇ ئاشخانىسىدا سۇيۇق ـ سەلەڭ نەرسىلەرنىمۇ ئەتكۈزۈپ ئىچكەنىدى . بۈگۈن نېمە ئۈچۈندۇر ئۇنىڭ بۇرنىغا لەغمەن ، پولۇ دېگەندەك نەرسىلەر پۇراپ ، زادىلا ئارامىنى قويمىدى ، ئىشتىھاسىنى قوزغىۋەتتى . ئۇ نەچچە كۈن ئىلگىرى شىنجاڭلىق تىجارەتچى باللاردىن بۇ شەھەرنىڭ بىر يېرىدە «ئوغۇزخان» ناملىق كاتتا بىر رېستوراننىڭ بارلىقىنى ، ئۇنى يارمەمەت ئىسىملىك بىر باينىڭ ئاچقانلىقىنى ئاڭلاپ ، ئاد- رېسىنى بىلىۋالغانىدى . بۈگۈن ئۇ شۇ يەرگە بېرىپ ، بىر تەرەپ-

تىن يۆرتىنىڭ تامىقىنى يېيىش ، يەنە بىر تەرەپتىن ، رېستوران خوجايىنى بىلەن تونۇشۇپ ، ئۇنىڭدىن ياردەم سوراپ باقماقچى بولدى . ئۇ يانچۇق دەپتىرىگە يېزىۋالغان ئادرېس بويىچە ، بىرنەچ-چە ئاپتوبۇسقا ئالمىشىپ ، شەھەرنىڭ خېلى ئاۋات يېرىگە جايلاش-قان «ئوغۇزخان» رېستورانىنى ئانچە قىينالمايلا تاپتى .

ئۇتۇق كەلگەن ۋاقىت دەل كەچلىك تاماق ۋاقتى بولغاچقا ، رېستوران قايناق ھەم چاپچاپ ئىدى . ئەزەلدىن يېمەك - ئىچمەك-كە ئېتىبار بېرىدىغان گۇاڭجۇلۇقلار بۇ يەرنىڭ قوي گۆشىدىن قىلىنىدىغان مەززىلىك ، تەقۋا تائاملىرىغا ئوبدانلا كۆنۈپ كەتكە-نىدى .

ئۇتۇق چىرايلىق بېزەلگەن ، ئازادە تاماق زالىغا كىردى ، زالدا لىق دېگۈدەك خېرىدار بار ئىدى . زالدىن ئۆتكەندىن كې-يىن ، ئىچكىرى تەرەپ پۈتۈنلەي ئايرىمخانىلار بولۇپ ، ئۇ يەردىن ئۇيغۇرچە ، خەنزۇچە ناخشا - مۇزىكىلار لەرزان ئاڭلىنىپ تۇراتـ-تى ، ئۇ يەرگە كىرىپ - چىقىۋاتقانلارنىڭمۇ ئايغى ئۈزۈلمەيتتى . ئۇتۇق زالنىڭ بىر بۇرجىكىدىن بىر كىشىلىك ئورۇن تېپىپ ئولتۇردى . بىردەمدىن كېيىن ، بېشىغا زەر دوپپا ، ئۇچىسىغا ئەتلەس كۆڭلەك كىيگەن مۇلازىم قىز بىر ئىستاكان پەمىل چاي بىلەن تاماق - قورۇمىلارنىڭ تىزىملىكى يېزىلغان خروم تاشلىق بىر دەپتەرنى ئۇنىڭ ئالدىغا قويۇپ كەتتى . ئۇتۇق دەپتەرگە قاراپمۇ قويمىدى ، ئۇ نېمە يېيىشنى بىلەتتى . ئۇ ئىستاكاندىكى پۇراقلىق چاينى ئوتلىغاچ ، چىشىنى چىشىغا باسقىنىچە ئولتۇراتـ-تى . راستىنى ئېيتقاندا ، ئۇنىڭغا ھازىر ئىككى دۇنيا بىردەك ، ھېچ نەرسىنىڭ كېرىكى يوقتەك ئىدى . پەقەت... پەقەتكىنا يېنىدا بىر ئېغىز تەسەللى سۆز ئېيتىدىغان ، ئۇنىڭ دەردلىرىنى ، ئىزتىد-راپلىرىنى ئازراق بولسىمۇ ئۆزىگە ئالىدىغان ھەمدەرد كىشىسى بولسا ئىدى ، ئۇنىڭ كۆڭلى خېلى تەسكىن تاپقان بولاتتى !...

ھېلىقى مۇلازىم يەنە كەلدى ، ئۇتۇق دەپتەرگىمۇ قارىماي ،

لەڭمەن بىلەن پولۇ بۇيرۇتتى .
— يېرىممۇ پۇتۇن ؟ — سورىدى قىز قولىدىكى قەغەزدىن بېشىنى كۆتۈرمەي .
— يېرىم بولمامدۇ ! — ئۆزىمۇ سەزمىگەن هالدا غودۇراپ سالدى ئۇتتۇق ، — ئىككى قاچا پۇتۇن تاماقنى يەپ ئىچىمگە دىۋانە كىرىۋالمىدى ، مېنىڭ !
مۇلازىم قىز بىر دەقىقە جىممىدە تۇرۇپ قالدى . ئۇنىڭ كۆزلىرى پارقىراپ ، ياڭاقلىرىغا قىزىل داغلار يېيىلدى . قىزنىڭ يۈزىدىكى ئوڭايسىزلىق بىلەن بىئاراملىقنى كۆرگەن ئۇتتۇق ئۆزد-نىڭ بىرئاز ئاشۇرۇۋەتكەنلىكىنى هېس قىلدى ئەتىمالىم ، دەر-هال ئۇنىڭدىن ئۆزرە سورىغاندەك :
— كەچۈرۈڭ ، سىڭلىم ! كۆڭلۈم جايىدا ئەمەس ، خىيالىم چېچىلىپ قاپتۇ ... ،— دېدى مۇلايىم تەلەپپۇزدا .
— هېچقىسى يوق ! — دېدى قىزمۇ ئۇتتۇقنىڭ كۆڭلىنى چۈشەنگەندەك چىراي ئېچىپ .
تاماق خېلى كېچىكىپ چىقتى ، ئۇتتۇقمۇ سەۋرچانلىق بىلەن كۈتتى . بىر هازادىن كېيىن ، ئۇ ئىككى خىل تاماقنى هۇزۇرلىد-نىپ يېدى ، يەپ بولۇپ راهەتلىنىپ كېكەردى . ئۆيدىن ئايرىلغاند-دىن بېرى بۇگۈنكىدەك ئاغزى تېتىپ غىزا يېمىگەنىدى . شۇڭا ، تەنلىرى يايراپ ، ئىشتىهاسى قانائەت تاپتى . ئۇ ، تاماقتىن كېيىن قىزىق دەملەنگەن چاي ئىچىپ ئولتۇراتتى ، ناتونۇش بىرى يېنىدا پەيدا بولدى . بۇ چاغدا رېستورانمۇ خېلى پەسكويغا چۈشۈپ قالغا-نىدى .
— شىنجاڭدىن يېڭى كەلگەن ئوخشىمامسىز ، مېهمان ؟ — سورىدى ناتونۇش ئادەم ئۇتتۇقنىڭ روبىروسىدا ئولتۇرۇۋېتىپ .
— شۇنداق ، بىرەر هەپتە بولدى ، — دېدى ئۇتتۇق ۋە سۆهـ-بەتدىشىنىڭ باش - ئايىغىغا قارىدى .
ئۇ ، يېشى ئەللىكتىن هالقىغان ، خۇش پىچىم ، خېلى قامەت-

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى

لىك ، بەشىرىسى ئوچۇق ئادەم ئىدى . ئەڭنىدە دەزماللانغان كالتە يەڭ يىپەك كۆڭلەك ، قىرى بۇزۇلمىغان كۆل رەڭ شىم ، پۇتىدا يالتىراق خىروم كەش بار ئىدى .

— ئىسمىم يارمەمەت ، مۇشۇ رېستوراننىڭ ئىگىسى بولىمەن ، — دېدى ئۇ ئادەم رەسمىي تونۇشلۇق بېرىپ ، — ئەسلىي يۇرتۇم قەشقەر پەيزاۋات ، بۇ تەرەپلەرگە چىقىپ تىرىكچىلىك قىلىۋاتقىنىمغا يىگىرمە يىلدىن ئېشىپ كەتتى . هازىر رېستوراننىڭ ئىشىنى ئاساسەن ئوغلۇم ئۆركەشكە بېرىپ ، ئۆزۈم كۆپرەك شىركەتنىڭ ئىشى بىلەن مەغۇل بولۇۋاتىمەن...

— سىز بىلەن تونۇشقانلىقىمغا خۇشالمەن ، يارمەمەت ئاكا ! — دېدى ئۇتۇقمۇ تەكەللۇپ بىلەن ، — بىرنەچچە كۈننىڭ ئالدىدا يۇرتداشلاردىن تەرىپىڭىزنى ئاڭلىغانىدىم ، مانا بۈگۈن يۈز كۆرۈشۈشكە نېسىپ بولدى . مەن قەشقەر شەھىرىدىن ، خەلق دوختۇرخانىسىدا ئىشلەيمەن .

— دوختۇرمەن ، دەڭا ! — دېدى يارمەمەت خۇشال بولۇپ ، — ياخشى كەسىپ ، خەقنىڭ دەردىگە داداۋا ، رەنجىگە شىپا بولىدىغان ياخشى خىزمەت ! — ئاندىن ئۇ قىزىقىپ سورىدى ، — بۇ تەرەپلەرنى كۆرۈپ باقاي دەپ ، ساياھەتكە چىقىپسىزدە ؟ ھەقىقەتەنمۇ كۆرگۈچىلىكى بار ياخشى يەرلەر ، مېھرى ئىسسىق ، باغرى كەڭ ! ئەمما ئەقىللىق ئاتا - بوۋىلىرىمىز ئېيتقاندەك ، بۇ يەردىمۇ «قازاننىڭ قولىقى تۆت» ، كەڭگە كەڭ دۇنيا ، تارغا تار دۇنيا !...

ئۇتۇق ئۇنىڭ سۆزىدىكى چوڭقۇر مەنىنى چۈشەندى . ئۇنىڭ چۈشىنىشىچە ، ئادەم نەگە بارمىسۇن ، نېمە ئىش قىلمىسۇن ، ھامان «ياخشىغا يىپەك يېپىشاتتى ، يامانغا تىكەن !»

ئۇتۇق سۆھبەتدىشىغا ئۆزىنىڭ بۇ تەرەپلەرگە ساياھەت ئۈچۈن ئەمەس ، بەلكى مۇھەببەت يولىدا سۆيگۈ ئىزدەپ كەلگەنلىكىنى ، ئەمما بۇ قېتىمقى سەپەر بىلەن مۇساپىرچىلىقنىڭ تولىمۇ

مۇشكۇل ۋە نەتىجىسىز بولۇۋاتقانلىقىنى سۆزلەپ كۆڭلى يېرىم بولدى . يارمەمەت ئۇنىڭغا سەممىي ھېسداشلىق بىلدۈردى ، تەسەللى بەردى :

— سەۋر قىلىڭ ئۇكام ، سەۋرنىڭ تېگى ئالتۇن ، دېگەن گەپ بار ! ئاللا ياخشى نىيەتلىك بەندىلىرىنى چوقۇم نىيىتىگە يەتكۈزىدۇ ! سىزنىڭ بۇ سەپىرىڭىز گەرچە مۇشكۇل بولسىمۇ ، ئەمما تولىمۇ خاسىيەتلىككەن . بۇنداق خاسىيەتلىك ئىش ئۈچۈن ، بىزمۇ ئەجىر سىڭدۈرۈشكە تەييار !...

— رەھمەت ، يارمەمەت ئاكا ! ياخشى كۆڭلىڭىزگە رەھمەت ! — دېدى ئۇتۇق مۇساپىرچىلىقتا ئۇچرىغان تۇنجى دىلكەش ئادىمى ئۈچۈن خۇشال بولۇپ .

ئاندىن ئۇلار ئىشخانا تۇسىنى ئالغان سالقىن ، يورۇق بىر ئۆيگە كىرىپ ، ئېسىل قەھۋە ئىچكەچ ، يېڭىۋاشتىن يەنە پاراڭغا چۈشتى . بۇ قېتىم يارمەمەت ئۇتۇقنىڭ تەلپى بىلەن ئۆزىنىڭ بېشىدىن ئۆتكەن يىگىرمە نەچچە يىللىق ئىشلارنى ھەم تەپسىلىي ، ھەم قىزىقارلىق ھېكايە قىلىپ بەردى :

يارمەمەت ئەسلىي پەيزاۋات مىشالىق دېھقان بالىسى ئىدى . ئوتتۇرا مەكتەپنى يېزىدا پۈتتۈردى . تولۇق ئوتتۇرىنى ناھىيە بازىرىغا كېلىپ ئوقۇغان بولسىمۇ ، ئەمما يېرىم يىل ئوقۇپلا توختاپ قالدى . چۈنكى ، سىنىپتىكى ساۋاقداشلىرىنىڭ كۆپى ئەمەلدار ، كادىر ۋە تىجارەتچى - سودىگەرلەرنىڭ بالىلىرى بولغاچقا ، كىيىنىشى پۇزۇر ، يەپ - ئىچىشى ئالىي ، گەپ - سۆزلىرى ھاكاۋۇر ئىدى . كىچىكىدىن غۇرۇرلۇق چوڭ بولغان بۇ ئۆسمۈر ئۆزىنى ئۇلارنىڭ ئالدىدا كەمسىتىلگەندەك ، قورۇنغاندەك ھېس قىلىپ ، ئازادە بولالمىدى ، كاج تەلەي دېھقان دادىسى ئۇنىڭغا بىر يىلدا ئاران بىر قۇر كىيىم قىلىپ بېرەلەيتتى ، قىشتا كىيگەننى يازغا كەلگەندە پاختىسىنى چىقىرىۋېتىپ يەنە كىيىۋېرەتتى ... شۇنداق قىلىپ ، ئۇنىڭ بۇ يەردە داۋاملىق

ئوقۇشقا غۇرۇرى يول قويمىدى . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، ئوقۇش راس-
خوتلىرىغىمۇ ئائىلىسى تەڭ كېلەلمىدى . شۇنىڭ بىلەن ئۇ بىر
قېتىملىق قىشلىق تەتىلدە يېزىغا كەتكەنچە قايتىپ كەلمىدى ،
يازغا چىققاندا ، ئاز - تولا پۇل تېپىش كويىغا چۈشتى ۋە شۇ
كوي بىلەن ئۈيىنىڭ يان تېمىغا يۆلەپ ، داڭگال - كېسەكلەر
بىلەن كىچىككىنە بىر دۇكان قوپاردى ، ئۇنىڭغا ئاران بېقىپ
سەمرىتكەن بىر قوينى سېتىپ ، ناھىيەدىن مىلىچ مال ئەكېلىپ
سالدى . يىراق - يېقىندىكى كىشىلەر بۇنى «ئېگىز ئېرىق مەھەل-
لىسىدىكى تۇنجى ماگىزىن» دەپ ئاتاشتى . بۇ ئىشمۇ خېلى
ئەپلەشتى ، ناھىيە بازىرىغا بارالمايدىغان دېھقانلار ئۇششاق -
چۈشەك لازىمەتلىكلىرىنى مۇشۇ دۇكاندىن خەج قىلىشتى . ئەتى-
گەن - ئاخشىمى دۇكان ئالدى خەقلەر يىغىلىپ پاراڭ سالىدىغان
ئاۋات سورۇنغا ئايلاندى ، بۇ يەردە نېرىسى بېيجىڭدىن تارتىپ ،
بېرىسى قوشنا مەھەللىدىكى يېڭىلىقلارغىچە سۆزلىنەتتى . بىر
كۈنى بىرى گەپ ئارىسىدا : «دېھقان باللىرىدىن شاڭخەي ،
گۇاڭجۇلارغا بېرىپ پۇل تاپقانلار توغرىسىدا سۆزلەپ قالدى . بۇ
گەپ قۇلىقىغا كىرگەن يارمەمەت شۇ ئىشنى ئويلاپ بىر كېچە
ئۇخلىمىدى ، ئۇنىڭ كۆڭلىگىمۇ بىر ئىشتىياق چۈشتى . كىچىك
دۇكان ئۇنىڭدا خېلى چوڭقۇر تىجارەت ئېڭىنى يېتىلدۈرگەنىدى .
ئۇنىڭ ئۇستىگە ، مەكتەپتىكى ۋاقتىدا ئۇ ھېساب دەرسىگە ئام-
راق ، ھېسابقا ماھىر ئىدى . شۇڭا ، دۇكان تىجارىتىدىكى ئىشلى-
رىمۇ ناھايىتى ھېسابلىق ، ئىدىتلىق ماڭغانىدى .

ئاخىر ئۇ بەل باغلىدى ، يۆگلاپ ، تىيىنلاپ يىغقان مىڭ
يۈەنگە يېقىن پۇلىنى ئىشتاننىڭ لەپىزىگە تۈگدى - دە ،
«يارەببىم !» دەپ يۈرتتىن چۈراپ چىقىپ قەشقەرگە كەلدى ،
قەشقەردىن قارا ماشىنا بىلەن ئۈرۈمچىگە ، ئۈرۈمچىدىن ئەرزان
پويىزغا ئولتۇرۇپ شاڭخەيگە كەلدى ، كەلدىيۇ ، خۇددى بىرى
بىرەر يۈزنى پىرقىرىتىپ ، ئاندىن ئۇدۇل كەلگەن يەرگە تاشلى-

ۋەتكەن ئادەمدەك گاڭگىراپ قالدى . ئادەملىرى مىغ ـ مىغ ،
چەت ـ چۆرىسى كۆرۈنمەيدىغان بۇ كاتتا ئەزىم شەھەر گويا ئۇنى
ئىچىگە دەم تارتىپ ، يوق قىلىۋېتىدىغاندەك ئەلپازدا قورقۇنچلۇق
ھەم بىگانە ئىدى . ئۇ ھودۇقتى ، قورقتى ، غېرىبسىندى !...
قىسقىسى ، سەھرادا ھاڭرىغان ئېشەك شەھەردە ھاڭرىيالمىغاندەك
ئىش بولدى ! بۇ كۈنلەردە ، يارمەمەت يالغۇزلۇقنىڭ ، مۇساپىر-
چىلىقنىڭ دەردىنى يەتكۈچە تارتتى . توۋا ، ھاياتتا مىڭلاپ ئادەم
بىلەن يانمۇيان ياشايسەنۇ ، ئەمما بىر-ەرسىنىڭ پۇچۇق يارماقتەك
قەدرى يوق ، ھەممىسى ئۆز دەردى ، ئۆز غېمى ، ئۆز ھەلەكچىلى-
كى بىلەن ئالدىراش !... بۇنداق ئىشلارنى بېشىغا كەلمىگىچە
بەندىسى بىلمەيدىكەن !...
لېكىن ، ئادەم دېگەن يەنىلا ھۆل ، ئەۋرىشىم نەرسە ! قەيەرگە
تىكسە كۆكلەيدۇ ، يىلتىزى سۇدا بولسىلا قۇرۇپ قالمايدۇ . گەر-
چە قورقۇش ، گاڭگىراش ، غېرىبسىنىش ئۇنى بىر مەزگىل ئازاب-
لىسىمۇ ، ئەمما پۈتۈنلەي نابۇت قىلىۋېتەلمەيدۇ . ئۇ يەنىلا ئازاب
ئىچىدىن خۇشاللىقنى ، مۇشكۇللۇك ئىچىدىن راھەتنى تېپىشقا
قادىر ، پەقەت شۇ كىشىدە ئىرادە ، جاسارەت ۋە ئىزدىنىش بولسى-
لا !...

يارمەمەت ئەسلىي دېھقان بالىسى بولغاچقا ، لېيى چىڭ ،
خېمىرتۇرۇچى كۈچلۈك ئىدى . ئۇ ئۇزۇنغا قالماي ئۆزىنى ئوڭ-
شىۋالدى ، مارالۋېشىدىن چىقىپ قالغان ئۆزىگە ئوخشاش بىر
مۇساپىر بىلەن تېپىشىپ ، ھاياتلىق يولىنى ئىزدەشكە باشلىدى .
تىرىشىپ ئىزدىۋىدى ، بۇ يولمۇ تېپىلدى . ئىككىسى بىرلىشىپ ،
ئۆيغۇرلار ئۆچۈن ئۆدۈم بولغان كاۋاپچىلىق قىلىش نىيىتىگە
كەلدى . شۇ نىيەتتە شەھەرنىڭ چەت ياقىلىرىدىكى تاشلاندۇق
نەرسىلەر ئارىسىدىن پارچە ـ پۇرات تۆنىكىلەرنى يىغىپ ، چاقچاق-
غىنە كاۋاپداندىن بىرنى ياسىدى . يەنە شۇ ئەسكى ـ تۈسكى
نەرسىلەر ئارىسىدىن كونا ۋېلىسىپىت چاقلىرىنىڭ سىملىرىنى

يىغىپ ، قوم قەغەز بىلەن داتلىرىنى تازىلاپ ، بولقا بىلەن ئۇچلاپ ، بىرەر يۈز دانە زىخ تەييارلىدى ، خالتىلارغا قاچىلاپ ساتىدىغان ئوتۇن كۆمۈرنىمۇ تاپتى . ئەمدى گۆش ئېلىش كېرەك ئىدى . ئەمما ئۆتكەن ئەسىرنىڭ 80 ـ يىللىرىدا ، بۇ شەھەردە بىر كۈندە بىر ئائىلىگە بەش جىڭ كالا گۆشى نورما ئىدى . بۇنىمۇ خېلى ئۇزۇن ئۆچىرەتتە تۇرۇپ ئالغىلى بولاتتى . ئىككى مۇساپىر تاڭ يورۇماستا گۆش دۇكىنىنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئۆچىرەت ئىگەلەپ ، ئىككىسى ھەر كۈنى ئون جىڭدىن گۆش ئالدى ۋە بىر جىڭ گۆشتە قىرىق زىخ كاۋاپ ئۆتكۈزۈپ ، يېڭى تىجارەتنى تەنتەنىلىك باشلىدى…

ئۇلارنىڭ بىرى زىخقا گۆش ئۆتكۈزەتتى ، بىرى كاردون قەغەزنى يەلپۈگۈچ قىلىپ ، كاۋاپ پىشۇراتتى . ئۇلار نەدە ئادەم كۆپ ، نەدە بازار قايناق بولسا ، كاۋاپدانىنى كۆتۈرۈپ شۇ يەرگە باراتتى . كىملەردىندۇر ئۆگىنىۋالغان بىرنەچچە ئېغىز خەنزۇچە گەپنى قەشقەر تەلەپپۇزى بىلەن : «ئالمىساڭمۇ تېتىپ باق ، ياغ چاينا ، گۆش چاينا ، بەررى كاۋاپ !…» دەپ ئاۋازى پۈتكۈچە توۋلايتتى…

«يوللۇقنىڭ يولى كەڭرى» دېگەندەك ، بۇ ئىشمۇ ئەپلىشىپ ، يۈرۈشۈپ كەتتى . زىرە ، پىياز ، تۇزلار بىلەن تەمى تەڭشىلىپ پىشقان مەززىلىك كاۋاپ شاڭخەيلىكلەرنىڭ ئاغزىغا تېتىپ قالدى ، ھەتتا بەزىلەر ئۇنىڭ سېھرىي كۈچ ـ قۇدرىتىنىمۇ بىلىپ قالدى . شۇنداق قىلىپ ، بارا ـ بارا بىر كۈندە ئون جىڭ گۆشتە قىلىنىدىغان تۆت يۈز زىخ كاۋاپ يەتمەيدىغان ، ئۇلارنىڭ ئالدىدىن كېچە ـ كۈندۈز خېرىدار ئۆكسۈمەيدىغان بولۇپ قالدى…

كۈنلەر ، ئايلار ، يىللار ئەنە شۇنداق ئالدىراشچىلىق ، چاپچاپچىلىق ئىچىدە ئالدىراش ئۆتتى ، شۇنىڭغا يارىشا ، «تاما ـ تاما كۆل بولار» دېگەندەك ، بۇ ئىككى مۇساپىرمۇ بېيىشقا باشلىدى…

بەش يىلدىن كېيىن ، يارمەمەت شىرىكىدىن دۇكان ئايرىپ ، گۇاڭجۇغا كەلدى ۋە بۇ يەردە بىر ئاشخانا ئاچتى ، تىجارىتىنىڭ تۈگۈندىسى بولغان كاۋاپچىلىقنىمۇ قوشۇپ قىلدى . دەسلىپىدە ، تۇرمۇش جاپالىق ، ئىشلار كۆڭۈلدىكىدەك بولمىسىمۇ ، ئەمما يارمەمەتنىڭ تېزلا بۇ يەرگە مەرى چۈشۈپ قالدى . يەنە شۇ بۇرۇنقىدەك ئىرادە ، جاسارەت بىلەن تىرىشتى ، تىرماشتى . ئۇزۇنغا قالماي ، ئۇنىڭ ئاشخانىسى بىلەن كاۋاپخانىسى يىگىرمە نەچچە ئادەم ئىشلەيدىغان خېلى قايناق سورۇنغا ئايلاندى…

مانا هازىر ئۇ ئەزەلدىن قار ياغمايدىغان بۇ شەھەردە «قار دىيارى» ناملىق بىر شىركەت قۇرۇپ ، يېمەك - ئىچمەك مۇلازىمىتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىدۇ . شېنجېندا يەنە بىر ھەشەمەتلىك رېستورانى بار … يىگىرمە يىلنىڭ ئالدىدا ، ئىشتىنىنىڭ لەپىزىگە تۈگۈپ چىققان مىڭ يۇەنگە يېقىن ھالال پۇلى ھازىر نەچچە مىليوندىن ئېشىپ ، ئۆز ۋاقتىدىكى كىچىككىنە كېسەك دۇكان خوجايىنى ھازىر كاتتا شىركەت خوجايىنىغا ئايلانغانىدى …

ئاللا يارمەمەتكە ئۈچ پەرزەنت ئاتا قىلدى . شاڭخەيدە تۇغۇلغان تۇنجى ئوغلى ئۆركەشنى بۇ يەردە ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگەندىن كېيىن ، «ئانا تىل بىلەن ئانا يۇرتنى ئۇنتۇپ قالمىسۇن» دەپ شىنجاڭدا ئوقۇتتى . ئۆركەش يېرىم يىلنىڭ ئالدىدا ، مالىيە ئىنستىتۇتىنى پۈتتۈرۈپ ، گۇاڭجۇغا قايتىپ كەلگەنىدى…

يارمەمەت ھېكايىنى تۈگىتىپ ، ئاخىرىدا سۆزگە يەكۈن ياسىغاندەك مۇنداق دېدى :

— جاپا بىلەن راھەت قوشكېزەك ئىكەن . جاپا تارتماي راھەت كۆرىمەن دېيىش — تىرىكتاپ ، ئاچ كۆزلەرنىڭ ئىشى ! مەن بۇ يەرلەردە ھالال ئىشلەپ ، ھالال پۇل تاپتىم . ئەڭ مۇھىمى ، يۈز - ئابرۇي تاپتىم . ئەمدى مەن قولۇمدىكى پۇللىرىمنى ئۈچ پەرزەنتىمنىڭ كەلگۈسى ئۈچۈن مەبلەغ قىلىپ سېلىۋاتىمەن . چۈنكى ، ئۇلار بىزنىڭ كېلىچىكىمىز ، كېلەچەكتىكى بىز-

نىڭ ۋەكىللىرىمىز ! مىللىتىمىزنىڭ روناق تېپىش ـ تاپالماسلىد-
قى ئەنە شۇ ئەۋلادلىرىمىزنىڭ ساپاسىغا ، نىيەت ـ ئىقبالىغا
باغلىق !

سۆھبەتدىشىنىڭ ئاخىرقى سۆزلىرى ئۇتۇقنىڭ يۈرىكىنى
ئېلىلىتتى . ئۇتۇق ئويلاپ قالدى : بۇ ئاددىي ، ئەمما پۇلدار ئادەم-
نىڭ ئىچىدىن چىققان بۇ سەمىمىي پىكىرلەر ئېقىنى ھاياتىمىزد-
كى نادانلىق ، جاھالەت غەلدە ـ غەشتىلىرىنى پاك ـ پاكىز
ئاققۇزۇپ كېتەلىگەن بولسا ، نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى ـ
ھە ! ؟...

لېكىن ، بۇ ئېقىن تېخى ئۇ دەرىجىدە كۈچلۈك ، ئۇ دەرىجىدە
شىددەتلىك ئەمەس ئىدى ، قاچانكى ، بۇ ئېقىن نۇرغۇن تارام ـ
تاراملاردىن يىغىلىپ ، قۇدرەتلىك بىر قىيانغا ئايلانغاندا ، ئاندىن
نادانلىق ۋە جاھالەتنىڭ يىلتىزىغا بەرھەم بېرەلىشى مۇمكىن
ئىدى ! ...

9

ئادەم ئۈمىدسىزلىككە تولغاندا ھايات مەنىسىز ، ئىستىقبال
قاراڭغۇ بىلىنىدۇ . روھى چۈشكۈن ئادەم يىراق ھايات مەنزىلىنى
يالغۇز ماڭسا تېخىمۇ غېرىبسىنىدۇ ، تېخىمۇ مىسكىنلىشىدۇ .
ئەگەر كۆڭلىدىكى بىرى ئۇنىڭغا ھەمراھ بولسا ، مۇنداق مۈشكۈل
ھايات مەنزىلى ھەرگىز ئېغىر بىلىنمەيدۇ ، زۇلمەت ئىچىدىن
يورۇقلۇق ئىزدەشتە ئىشەنچكە ، تايانچقا ئىگە بولىدۇ !...

ئۇتۇق ئەنە شۇنداق كۆڭۈلدىكى ھەمراھلارغا ئۇچراپ ، ئۇلار
بىلەن قەدىناس بولۇپ قالدى . بۇلارنىڭ بىرى ، يارمەمەتنىڭ
ئوغلى ئۆركەش ؛ يەنە بىرى ، گۇاڭجۇ شەھەرلىك ساقچى ئىدارد-
سىدا ئىشلەيدىغان ۋاڭ باۋ ئىدى .

ئۆركەش يىگىرمە ئۈچ ياشلارغا كىرگەن، مەزھىپى كەڭ، يىگىتلىك غۇرۇرى ۋە ھەققانىيەت تۇيغۇسى كۈچلۈك، قەلبى مۇرۇۋۋەتكە تولغان قەيسەر يىگىت ئىدى. ئۇ، يېرىم يىلنىڭ ئالدىدا ئۈرۈمچىدىكى مالىيە ئىنستىتۇتىنى پۈتتۈرۈپ، دادىسى-نىڭ تەلىپى بىلەن ئۆزىنىڭ يېنىغا قايتىپ كەلگەنىدى. ھازىر «ئوغۇزخان» رېستورانىنىڭ ئاساسلىق ئىشلىرىنى باشقۇرۇپ، زامانىۋى تىجارەت يوللىرىنى ئۆگىنىۋاتاتتى.

ۋاڭ باۋ ئوتتۇرا ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان، بويلۇق، يۈ-زىنىڭ ئېقى ئاق، قىزىلى قىزىل كەلگەن، كۆزلىرى ئويچان، تەمكىن يىگىت ئىدى. ئۇ بىرنەچچە يىلدىن بېرى، «ئوغۇزخان» رېستورانىنىڭ پولۇ، لەڭمەن، كاۋاپلىرىغا كۆنۈپ كەتكەچكە، بۇ يەرنىڭ دائىملىق چۆپچىتىگە ئايلىنىپ كەتكەنىدى. ئىككى كۈندە بىر بۇ يەرنى خۇمارداپ كېلىپ تۇراتتى ۋە شۇ جەرياندا ئۆركەش بىلەن تونۇشۇپ، بۇ دىلكەش يىگىت بىلەن خېلى يېقىن بۇرادەر-لەردىن بولۇپ قالغانىدى. ئۇتتۇقمۇ بىرنەچچە كۈندىن بېرى بۇ يەرگە كېلىپ ـ كېتىپ يۈرۈپ، ئۇلار بىلەن تونۇشتى، سىرداش-تى ۋە ئوبدانلا چىقىشىپ قالدى…

بۈگۈنمۇ بۇ ئۈچەيلەن كەچلىك تاماق ۋاقتىدا، خالىي بىر ئايرىمخانىدا بىللە ئولتۇرۇپ غىزالاندى، سوغۇق ئىچىملىك ئىچىشتى، كېيىن ئۆركەشنىڭ تەكلىپى بىلەن «ئىلى پادىشاھى» دىن بىرنەچچە رومكىدىن ئىچىپ، كەيپىنى كۆتۈرۈشتى، ئەمدى ئۇلارنىڭ پاراڭلىرى تېخىمۇ ئەركىن، تېخىمۇ تەبىئىي يۈرۈشۈپ كەتتى.

— ۋاڭ باۋ ئاغىنە، مەن بىر نەرسىگە ھەيران! — دېدى ئۆركەش تەئەججۇپ بىلەن ۋاڭ باۋغا قاراپ، — سىلەر گۇاڭجۇ ساقچىلىرى بەك يۇمشاق قولمۇ قانداق؟ نېمە ئۈچۈن ئەزەم چوڭ، ھاجى قۇۋاندەك ئادەملەر تېگىشلىك جازاغا ئۇچرىماي، ئۆزى

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

خان، ئۆزى بەگ يۈرۈيدۇ؟! ئۇلار يۇرتتىن نۇرغۇن قۇرامىغا يەتمىگەن بالىلارنى ئالداپ، تۇتقۇن قىلىپ ئەچىقىپ، بۇ يەردە ئاپئاشكارا يانچۇقچىلىققا سېلىپ، ئۇلارنىڭ ھاياتىنى، كېلەچىكىنى نابۇت قىلىۋاتىدۇ، چىرايلىق قىزلىرىمىزنى ئىشرەتخانىلارغا ئاپىرىپ سېتىپ، ئۇلارنىڭ نامىنى بۇلغاۋاتىدۇ! — ئۆركەش ھولۇقماي، خۇددى ئېغىر ئويغا پاتقان ئادەمدەك تەمكىنلىك بىلەن ئاستا سۆزلەيتتى، — بۇ بىزگە نېمە ئاھانەت، نېمە خورلۇق! پۈتۈن بىر شىنجاڭلىق، پۈتۈن بىر مىللەت ئاشۇ بىر ئوچۇم پىسەندە مۇناپىقلارنىڭ ئەسكىلىكى تۈپەيلىدىن ئاھانەتكە قالسا، شەنىگە داغ چۈشسە قانداق بولىدۇ؟! ھازىر گۇاڭجۇلۇقلارنىڭ بەزىلىرى بىزدىن خۇددى ۋابادىن قاچقاندەك قاچىدىغان، نىجاسەتنى كۆرگەندەك سەسكىنىدىغان بولۇپ كەتتى! ئوچۇقتىن - ئوچۇق، يۈزىمىزدىن يۈزىمىزگە «شىنجاڭلىق ئوغرىلار»، «ئۇيغۇر يانچۇقچىلار» دەپ دوق قىلىدىغان بولۇۋالدى... بۇ ئاشۇ ۋىجدانىنى ئىت يەپ كەتكەن ناكەسلەرنىڭ كاساپىتى ئەمەسمۇ! مەن بەزىدە ئۇلار بىلەن يۇرتداش، مىللەتداش، دىنداش بولۇپ قالغانلىقىمدىن نومۇس قىلىدىغان بولۇپ قالدىم!...

ئەلەم ۋە ئاچچىقتىن ئۆركەشنىڭ يۈزى قىزىرىپ، ئېسىدىلىپ، چىشلىرى گەز - گەز بولۇپ كەتكەنىدى. ئۇ ھاياجىنىنى بېسىش ئۈچۈن، ھاراقتىن بىر رومكا قۇيۇپ، بىراقلا كۆتۈرۈۋەتتى.

ئۆركەشنىڭ سۆزلىرى ئۇتۇقنى ئويلاندۇرۇپ قويدى. ئۇ گۇاڭجۇغا يېڭى كەلگەن ۋاقتىدىكى بەزى ئىشلارنى ئەسلەپ، ئىچ-ئىچىدىن خورلۇق ھېس قىلغاندەك، شۈركۈنۈپ كەتتى. ئۇ، شىنجاڭدىن كەلگەن كۈنى تاكى كەچ كىرگۈچە بىرنەچچە مېھمانسارايغا بارغان بولسىمۇ، ئەمما بېلەت كەسكۈچى قىزلارنىڭ ئۇ-

نىڭ تەقى ـ تۇرقى بىلەن ئەپت ـ ئەڭگىزىگە قاراپ : «كەچۈ-
رۈڭ ، ياتاق توشۇپ كەتتى » دېگەن گەپلىرى بىلەن ئورۇنلىشال-
مىغانىدى . بىر قېتىم ئۇ ، ئۆزىگە ياتاق بەرمەي ، ئارقىدىن
كەلگەن بىرىگە ياتاق بەرگەنلىكىنى كۆرۈپ ، ناھايىتى ئاچچىقى
كەلگەن ، ھەتتا شۇ ئاچچىقتا مۇلازىم قىز بىلەن سوقۇشماقچىمۇ
بولغان ، لېكىن يەنە ئۆزىنىڭ بۇ يەرگە مۇساپىرلىقىنى ، يالغۇز-
لۇقىنى ئويلاپ ، ئاچچىقىغا ھاي بەرگەنىدى . كېيىن ناھايىتى
تەسلىكتە ، يان كوچىدىكى «ھاۋاي» ئىسىملىك ئىسمى ئۇلۇغ ،
سۈپىتى قۇرۇق بىر مېھمانخانىدىن كىملىكىنى ، دوختۇرلۇق
كىنىشكىسىنى كۆرسىتىپ يۈرۈپ ، ئاددىي بىر ياتاق ئالغانىدى .
بۇنى ئاز دېگەندەك ، ئەتىسى چوڭ رەستىدىكى ماگىزىنلارغا كىر-
سە ، ئەتراپتىكى خەقلەر ئۇنىڭ بېشىدىكى چىمەن دوپپىسىغا ،
بۇرنى ئاستىدىكى قاپقارا ، چىرايلىق بۇرۇتىغا قاراپ ، خۇددى
بۆرىنى كۆرگەن قوي توپىدەك ئۈركۈشكەن ، بىر ـ بىرىگە ئىما-
ئىشارە قىلىشىپ ، ئۇنىڭ يېنىدىن يىراقلاشقانىدى . بۇ ئىشلار
گەرچە ئۇنىڭ خورلۇقىنى كەلتۈرۈپ ، ئىززەت ـ نەپسىگە قاتتىق
تەگكەن بولسىمۇ ، ئەمما سەۋەبىنى بىلەلمەي ئىچىنى پۇشۇرغانى-
دى . مانا بۈگۈن ئۈركەشنىڭ گەپلىرى ئۇنىڭغا ھەممىنى چۈشەن-
دۈردى . بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسى ئۆزىنى «شىنجاڭلىق» ، «ئۇي-
غۇر» دەۋالغان ئاشۇ بىر ئوچۇم رەزىل مۇناپىقلارنىڭ كاساپىتى ،
ئاشۇ روھى مەرەزلەرنىڭ كىشىلەر قەلبىگە سالغان جاراھىتى
ئىكەن !...

— ئىززەت ـ ھۆرمىتىنى يوقاتقان بىر مىللەتنىڭ ، ئىز-
زەت ـ ھۆرمىتىنى يوقاتقان بىر شەخسنىڭ جەمئىيەتتە ، ئەل ئارى-
سىدا ئورنى بولامدۇ ؟ ! — ئۇتۇق خۇددى ئۆز ـ ئۆزىگە سۆزلە-
ۋاتقاندەك بىر خىل ئىچكى تۇيغۇ بىلەن ، — ياق ـ ياق ، ئۇلارنىڭ
ھېچقانداق يەردە ئورنى بولمايدۇ ! ... دەرھەقىقەت ، بايا ئۈركەش

توغرا ئېيتتى ، باللار بىزنىڭ كېلەچىكىمىز ، بىز مېڭىپ تۇگى-
تەلمىگەن يوللارنى ئۇلار ماڭىدۇ ، بىز سۆرىيەلمىگەن هارۋىلارنى
ئۇلار سۆرەيدۇ ، بۇ هايات قانۇنى ! نارەسىدە قىزلىرىمىزمۇ شۇن-
داق ، ئۇلار كەلگۈسىدە ئانا بولالايدىغانلىقى بىلەن تېخىمۇ ئۇلۇغ !
ئەمما ، ئۇلارنىڭ هاياتىنى ، تۇرمۇشىنى ، ئىستىقبالىنى نابۇت
قىلىش — چوڭ جىنايەت ! بۇنداق جىنايەتكارلار كىم بولۇشىدىن
قەتئىينەزەر قاتتىق جازالىنىشى كېرەك !

ئۆركەش بىلەن ئۇتۇقنىڭ سۆزلىرى خۇددى ۋاڭ باۋغا قارد-
تىلغاندەك ، ئۇ بۇنىڭغا جاۋاب بېرىشكە تېگىشلىكتەك بىر ۋەزد-
يەت شەكىللىنىپ قالدى ، ۋاڭ باۋنىڭ ئۆزىمۇ بۇنى هېس قىلد-
دى . شۇڭا ، ئۇ قولىدىكى تاماكىنى كۈلدانغا مىجىپ ئۆچۈرۈۋې-
تىپ ، دەسلەپ ئۆركەشكە ، ئاندىن ئۇتۇققا قاراپ ، ئۆز تەبىئىتى
بويىچە تەمكىن سۆزلەشكە باشلىدى :

— بۇ ئىشلارنىڭ سىلەرگە ئەلەم قىلىۋاتقىنى توغرا ، ئاغد-
نىلەر ! تىت - تىت بولۇۋاتقىنىڭلارمۇ ، ئالدىراۋاتقىنىڭلارمۇ
هەق ! ئەمما ، بەزى ئىشلار سىلەر ئويلىغاندەك ئۇنداق ئاددىي
ئەمەس ، قانۇن تەرتىپلىرىمۇ بەزىدە ئادەمنىڭ ئىرادىسىگە باقماي-
دۇ ! — ۋاڭ باۋ بىرئاز تۇرۇۋالدى ، ئاندىن ئۇدۇل ئۆركەشكە
قاراپ سۆزىنى داۋام قىلدى ، — سەن بايا ئىسمىنى ئاتىغان
ئادەملەرنى بىز بىلمەيمىز ئەمەس ، بىلىمىز ، بەزىدە هەتتا پېيد-
گىمۇ چۈشكەن . ئەمما ، ئۇلارنى ئەيىبلەپ ، قولغا ئالغۇدەك جىنا-
يى پاكىتلارغا ئېرىشەلمىگەن . سەنمۇ بىلىسەن ، قانۇن پاكىتنى
تونۇيدۇ ، پاكىت ، دەلىل - ئىسپات تولۇق بولمىسا ، هېچكىمنى
جازالىغىلى بولمايدۇ . لېكىن بۇ ئادەملەر ناهايىتى قۇۋ ، هىيلد-
گەركەن ، خۇددى دەريادا ئۈزۈپ كېتىۋاتقان بېلىقنىڭ سۇدا ئىزى
قالمىغاندەك ، ئۇلار ئۆز ئىشلىرىدا ئىز قالدۇرمايدىكەن . مەن
ساڭا ئېيتسام ، ئۇلار ئادەم سودىسى قىلىپ ، هەربىرى ئون -

يىگىرمىدەك كىچىك بالىنى ئىگىلەپ، ئوغرىلىققا، يانچۇقچىلىققا سېلىۋاتقان بولسىمۇ، ئەمما بالىلار ئۆزىنىڭ تىزگىنىنى تۇتۇپ تۇرغان ئۇ ئادەمنى ھەرگىز تونۇمايدۇ، ئۇ باشقىلارنىڭ قولى ئارقىلىق بالىلارنى ئىشقا سالىدۇ، ئۆزلىرى بولسا، يۆتكىلىپ تۇرىدۇ، ھەممە ئىشنى يىراقتىن كونترول قىلىدۇ. مۇبادا، ئۇنىڭ قولىدىكى «شوركا» بالىلارنىڭ ھەممىسى تۇتۇلۇپ كەتكەن تەقدىردىمۇ، ئۇ يەنە پۇل خەجلەپ، شىنجاڭدىن يېڭى «شوركا» لارنى ئېلىپ كېلەلەيدۇ. بىزنىڭ ساقچىلىرىمىز بەزى بالىلارنى يانچۇقچىلىق قىلىۋاتقان نەق مەيداندا تۇتتى، سوراق قىلدى، ئاخىرقى ھېسابتا ئۇنىڭغا جىنايەت بېكىتەلمەي، قىرىق سەككىز سائەت ئىچىدە قويۇپ بېرىشكە مەجبۇر بولدى. مېنىڭچە، قەبىھ كۆچلەر بىلەن ھەرقانداق چاغدا ئېلىشىۋەرگىلى بولمايدۇ، بەزىدە كۆتۈشكە، بەزىدە سەۋر قىلىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ خىل دېلولارنى بىر تەرەپ قىلىشتا، بىزنىڭ ساقچىلىرىمىز يەنە تىل مەسىلىسىدە قىينىلىدۇ، بۇ بالىلار قولغا چۈشكەندە پۈتۈنلەي تىل بىلمەس قىياپەتكە كىرىۋالىدۇ، ئەڭ يامىنى، ئۇلار قولغا چۈشۈش خەۋپى تۇغۇلغاندا، يېنىدا ساقلاپ يۈرىدىغان بىرىنچى پارچىسى بىلەن يۈز - كۆزىنى تىلىپ، قان ئارقىلىق باشقىلارنى ۋە ساقچىلارنى قورقىتىدۇ، ئۇلار ئاشۇنداق تەربىيىلەنگەن. بۇنداق چاغدا، پۇل - پۇچەكلىرى ئوغرىلانغان دەۋاگەرمۇ بىرەر پېشكەللىككە ئۇچراپ قېلىشتىن قورقۇپ، ساقچىلارغا ماسلاشماي، يوقاتقان نەرسىسىنى بولدى قىلىپ كېتىپ قالىدۇ. ساقچى ئورۇنلىرىنى يەنە بىر تەڭقىسلىققا سالىدىغان نەرسە — يانچۇقچىلارنىڭ ياش چەكلىمىسى بىلەن مىللەتلەر سىياسىتى چەكلىمىسى! دەل مانا شۇ يوچۇقتىن جەزخور خوجايىنلارمۇ، كىچىك «شوركا» لارمۇ پايدىلىنىدۇ. بۇ يەردە مىللىيلار ناھايىتى ئاز بولغاچقا، مىللىي سىياسەت خېلى ئەۋزەل ئورۇنغا چىق-

قان ، ھەر ساھە ، ھەر تەبىقە بۇنىڭغا ئالاھىدە دىققەت قىلىدۇ !... بىزنىڭ بۇ يەردە ، ئامانلىق ئىشىنى قوغداشتا يەنە بىر ئەمەلىي مەسىلىمىز بار . سىلەرگە مەلۇم ، گۇاڭجۇ چوڭ ھەم قەدىمىي شەھەر . سەككىز رايون ، ئىككى ناھىيىسى بار ، ھەربىر رايون ئادەتتىكى ئۆلكىلەردىكى بىر شەھەردەك كېلىدۇ . گۇاڭجۇ- نىڭ تۇراقلىق نوپۇسى سەككىز مىليوندىن كۆپ ، ھەر كۈنى كىرىپ - چىقىپ تۇرىدىغان ئاقما نوپۇسىمۇ بەش يۈز مىڭدىن ئاشىدۇ . ئەمما ، دۆلەت ساقچىلارنى پەقەت تۇراقلىق نوپۇس سانى بويىچە سەپلەپ بېرىدۇ . شۇڭا ، بۇ يەردە ساقچى كۈچى يېتىش- مەسلىك مەسىلىسى ئېغىر . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، جىنايەت سادىر قىلغانلار ئاسانلا ئۇ يەردىن - بۇ يەرگە يۆتكىلىپ ، دېلو ئېنىقلاش- قا قىيىنچىلىق تۇغدۇرىدۇ . گۇاڭجۇنىڭ يېنىدىكى نەنخەي ، فۇشەن قاتارلىق قوشنا شەھەرلەر بەزىدە ئۇلارنىڭ پاناھگاھىغا ئايلىنىپ قالىدۇ !...

ۋاڭ باۋنىڭ بۇنداق تەپسىلىي ۋە ئەستايىدىل چۈشەندۈرۈشى ئۆركەش بىلەن ئۇتۇقنى ئويلاندۇرۇپ قويدى . بولۇپمۇ ، ئۆركەش ئاغىنىسىنىڭ بۇ سۆزىدىن مۇھىم بىر ھەقىقەتنى چۈشەنگەندەك بولدى . بۇ ھەقىقەت ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى يېڭىۋاشتىن كۈچ ۋە جاسا- رەتكە تولدۇردى ، ئۇزۇندىن بېرى كۆڭلىنى بىئارام قىلىپ ، ئادىمىي غۇرۇرىغا ، ئىززەت - نەپسىگە ئازار بەرگەن خورلۇق ۋە ئاھانەتلەرگە قارشى جەڭگە ئاتلىنىشقا چاقىردى ۋە بۇ ھەققانىي جەڭدە ئۆزىنىڭ بىر كىشىلىك ۋىجدانىي بۇرچىنى ئادا قىلىپ ، خەلق ۋە مىللەت ئالدىدىكى قەرزىنى تۆلەشكە دەۋەت قىلدى .

— توغرا ئېيتتىڭ ، ۋاڭ باۋ ! — دېدى ئۇ ئاخىر كۆڭلىدى- كىنى ئىزھار قىلىپ ، — بۇ ئىش يالغۇز سىلەر ساقچىلارنىڭلا ئىشى ئەمەس ، ھەممىمىزنىڭ ۋىجدانىي ئىشى ! بۇ بىر ئوچۇم ياۋۇز ئەبلەخلەر پۈتۈن مىللەتنىڭ نامىغا داغ چۈشۈرۈپ ، كەلگۈ-

سى ئەۋلادلىرىمىزنى نابۇت قىلىپ ، خەلقىنىڭ ، مىللەتنىڭ مەنپە-
ئەتىگە زىيان سالغانىكەن ، ئۆزىنى خەلقپەرۋەر ، مىللەتسۆيەر دەپ
بىلىدىغان ھەممە ئادەم ئۇ ئەبلەخلەرنىڭ قارا ئۇۋىسىنى بۇزۇپ ،
زەھەرلىك قولىنى كېسىشكە تەڭ ئاتلىنىشى كېرەك ! مەن ھازىر
شۇ قارارغا كەلدىم ، ئۇلارنىڭ پېيىگە چۈشۈپ ، سىلەرنى تولۇق
دەلىل - ئىسپات بىلەن تەمىنلەشكە تىرىشىمەن ! بۇ يولدا ھەرقاند-
چە رىيازەت چەكسەممۇ ، ھەرقانچە زىيان تارتساممۇ مەيلى !...
— رەھمەت ساڭا ، ئۆركەش ! — دېدى ۋاڭ باۋ خۇشال
بولۇپ ، — بۇ پىداكار روھىڭ ماڭا ئىلھام بولدى .
بۇ گەپلەرگە ئۇتۇقمۇ ئارىلىشىپ ، ئۆركەشكە مەدھىيە ئوقۇ-
دى :
— بىر دانىشمەن : «قولۇڭدىن كەلسە بىراۋدىن ياخشىلى-
قىڭنى ئايىما ، قولۇڭدىن كەلمىسىمۇ ئۇرۇنۇپ كۆر . ئادەتتە
ياخشىلىقىقا يامانلىق قايتىدۇ ، شۇنى بىلىپ تۇرۇپ ياخشىلىق
قىلساڭ ، دېمەك ، ھەقىقىي ئىنسانسەن !» دېگەنىكەن . بۇرادىرى-
مىز ئۆركەشنىڭ بۇ روھى ھەقىقەتەنمۇ غەرەزسىز ، خالىس ،
ھەممەتكە باي روھ بولدى !
— رەھمەت ئاداش ! — دېدى ئۆركەش سەل - پەل ئوڭاي-
سىزلانغاندەك ، — ئەمما بۇ گەپلىرىڭىز بىلەن ئادەمنىڭ نەرخىنى
بەك ئاشۇرۇۋەتتىڭىزغۇ دەيمەن !
— كۆڭلۈمدىكى گەپنى ئېيتتىم ، ئۆركەش ! — دېدى ئۇتۇق
سەمىمىي ھالدا ، — چۈنكى ، مەنمۇ ئاشۇنداق قارا نىيەت ، قارا
كۆڭۈل ئەبلەخلەرنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچراپ ، سەرسان بولۇپ
يۈرگەنلەرنىڭ بىرى ! ئۇلار بىر كۈن مەۋجۇت بولىدىكەن ، بىزمۇ
بىر كۈن خاتىرجەم بولالمايمىز ! ئۇلارنىڭ دەستىدە كىچىككىنە
قىز - ئوغۇللىرىدىن ئايرىلىپ ، يۈرەك - باغرى قانغا تولغان ،
خانۇ ۋەيران بولغان ئاتا - ئانىلار ئازمۇ !؟ — ئۇتۇق دېمى

www.uyghurkitap.com

سىقىلغاندەك بىر دەقىقە تۇرۇۋالدى ، بىر خىل ئىچكى دەردتىن ئۇنىڭ يۈزى قارىداپ ، كۆزلىرى چاقناپ كەتكەندى ، ئۇ تازا بىر ئۇلۇغ - كىچىك تىنىۋېلىپ سۆزىنى داۋام قىلدى ، — مانا مەن ئاشۇنداق بىر بىقۇۋۇل ئاتا - ئانىنىڭ ئاھۇ زارىغا چىدىماي ، ئۆزۈمنىڭمۇ بەختىنى ئىزدەپ بۇ يەرگە كەلدىم ! مۇبادا ، خىسلەتنى تاپالمىسام ، ئۆزۈمگىمۇ ، ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسىغىمۇ يۈز كېلەلمەيمەن . لېكىن··· لېكىن ، شۇنچە كۈنلەردىن بېرى ئۇنىڭ ئۆزى تۇگۇل ، سايىسىنىمۇ كۆرەلمەيۋاتىمەن !···

ئۇتۇق تولىمۇ چۈشكۈن قىياپەتتە بېشىنى تۆۋەن سالدى ، ئۇنىڭ يۈزىدىكى ئۆزگىرىش بىردەمدە ئىچىدە روي بەردى : يۈرىكى سىقىلغاندەك بولدى ، جاۋابى يوق ئاچچىق سوئاللار ، باش - ئاخىرى يوق چىگىش خىياللار يۈرىكىنى قارماپ ، ئىچ - ئىچىنى ئازابلىماقتا ئىدى . دېمىسىمۇ ، ئۇنىڭ ئىشلىرى تازا يالجىمىدى ، خۇددى قارىغۇ شام ياقسا شامنى زايا قىلغاندەك ، ئۇنىڭ جىمى تىرىشچانلىقلىرى ، ئىزدىنىشلىرى كۆپۈككە ئايلانغانىدى···

— كۆڭلىڭىزنى يېرىم قىلماڭ ، ئاداش ! — دېدى ئۆركەش ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ ، — خىسلەتنى چوقۇم تاپىمىز ، بۇ دۇنيادا ئاخىرى چىقمايدىغان ئىش يوق !

— شۇنداق ، بۇ پەقەت ۋاقىت مەسىلىسى ! — دېدى ۋاڭ باۋمۇ ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياساپ ، — ھامان ياخشى ئىشنىڭ مۇكاپاتى ، يامان ئىشنىڭ جازاسى بولىدۇ ! لايىقىڭىز گۇاڭجۇدىلا بولىدىكەن ، ھامان بىر كۈنى ئۇنىڭ ئىز - دېرىكىنى ئالالايمىز .

— مېنىڭچە ، مۇنداق قىلايلى ، — دېدى ئۆركەش مەسلىھەت بېرىپ ، — بۇ يەردە خالمەت ئىسىملىك بىر كاۋاپچى بار ، بەزىلەر ئۇنى «ھۇۋۇقۇش تاز» دەيدۇ ، ئۇنىڭ كاۋاپچىلىق قىلىپ بارمايدىغان يېرى يوق ، قۇلىقى ئۇزۇن ، يۇرتتىن كەلگەنلەرنىڭ ئىشلە-

رىنى بىلىدۇ . مەن ئۇنىڭ بىلەن خېلى يېقىن ، بۇ يەرگە پات ـ پات كېلىپ تۇرىدۇ . بىز شۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈپ ياردەم سورايلى ، ئۇ بىزگە چوقۇم خىسلەتنىڭ دېرىكىنى ئېلىپ بېرىدۇ ، ھېچبولمىسا ، ئۇچۇر بىلەن تەمىنلەيدۇ !

ئۇلار شۇنداق كېلىشتى ، خىسلەتنى تېپىش ئۇچۇن قولىدىن كېلىدىغان ئىشلارنىڭ ھەممىنى قىلىپ باقماقچى بولدى .

ياتاققا كېتىۋېتىپ ، ئۇتۇقنىڭ كۆڭلى يەنە يېرىم بولدى . راستىنى ئېيتقاندا ، يېقىندىن بېرى ئۇنىڭ كۆڭلىگە ئەندىشە ، يۈرىكىگە غۇلغۇلا چۈشۈپ قالغانىدى . «خىسلەت ھاياتمىدۇ ؟ ! ساقمىدۇ ! ؟ نەدىدۇ ! ؟ ...» دېگەنگە ئوخشاش مۇدھىش سوئاللار ئۇنىڭ يۈرىكىنى تىلغاپ ، كۆڭلىگە ئارام بەرمەيتتى . قانداقتۇر ياۋۇز قوللارنىڭ بۇ ياش غۇنچىنى نابۇت قىلىۋېتىش ياكى ئۇنىڭ ئار ـ نومۇسىنى ئاياغ ـ ئاستى قىلىۋېتىش مۇمكىنچىلىكىنى ئويلىغاندا ، ئۇنىڭ ۋۇجۇدى گويا بېشىغا تۇيۇقسىز چاقماق چۈشكەندەك لەرزىگە كېلەتتى ، يۈرىكى شاكىراب چاچقاندەك ئېچىشاتتى...

بۇنداق چاغدا ، ئۇ خىسلەت بىلەن ئۆتكەن قىسقا ، ئەمما تولىمۇ شېرىن ، گۈزەل چاغلىرىنى ئەسلەپ ، ئازابلىق كۆڭلىگە تەسكىن بېرەتتى . ئۇنىڭ نەزىرىدە ، خىسلەت شۇنداق نازاكەتلىك ، شۇنداق نازۇك پىكىرلىك قىز ئىدى . ئۇنىڭ ئون سەككىز يىللىق ھاياتى باشتىن ـ ئاخىر كىر قونمىغان پاك ، سەمىمىي ۋە قىزغىن ھايات ئىدى . ئۇنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنمۇ يەنە شۇنداق غۇرۇر بىلەن ياشىيالايدىغانلىقىغا ، ئۆزىنىڭ ئار ـ نومۇسىنى ئىسسىق قان بىلەن قوغدىيالايدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى ! ...

ئۇتۇق يۈرىكىگە ۋەھىمە سالغان ۋەسۋەسىلەرنى نېرى قوغلىدى ، كۆڭلىگە ئاستا ـ ئاستا ئاراملىق چۈشۈپ ، ئاچچىق تۇيغۇلىرىنى سۈسلاشتۇردى...

ئۇيغۇر كىتاب تورىبېكىتى
www.uyghurkitap.com

10

ئۇنىڭ ئىرادىسىگە قارشى قوپىدىغان بىرەرى بارمىدۇر بۇ ئالەمدە؟! بولسا، ئۇنىڭ جېنى قانچىدۇر!؟

قامەتلىك، ئەپتىدىن نوچىلىق چىقىپ تۇرىدىغان، قاراشلىرى سۇرلۇك، ئىنچىكە بۇرۇت قويۇۋالغان، گەپ قىلسا ئاۋازى غۇدۇرۇڭ چىقىدىغان بۇ ئادەم ھەممىشە ئۆزىنى سۇرلۇك، سالاپەتلىك تۇتۇشنى ياخشى كۆرەتتى. ئەمما ئۇنىڭ ئوڭ يۈزىدىكى ئۆزۈن تاتۇق خېلى كېلىشكەن، چىرايلىق چىرايىغا خۇددى جانان چىنىنىڭ يۈزىگە چۈشكەن قاداقتەك كۆرۈمسىز سايە تاشلىغاندى. بۈگۈن ئۇ، ئۈچىسىغا سۈجۈدا ئىشلەنگەن ناۋات رەڭ يىپەك كۆڭلەك، ئاستىغا ئامېرىكىنىڭ «ئالما» ماركىلىق ئەت رەڭ شىمىنى كىيىپ، تېخىمۇ مەدەنىي، تېخىمۇ سۆلەتلىك بولۇپ كەتكەنىدى. چەپ بارمىقىدىكى يېشىل ياقۇت كۆزلۈك ئالتۇن ئۈزۈكى كۈن نۇرىنى كۆرسىلا يالت - يۇلت قىلىپ شولا چاچاتتى...

يېشى قىرىقلارغا يېقىنلىشىپ قالغان، ئۇيغۇرچە خەتنى ھەجىلەپ ئوقۇيدىغان، ئەمما گەپكە كەلگەندە زۇۋاندارراز، خەنزۇچىنى قاتۇرۇپ سۆزلەيدىغان، ناھايىتى ئۇستىلىق بىلەن ئىش كۆرىدىغان، بەزى ھاللاردا مەككار ھەم شەپقەتسىز بۇ ئادەم ئەزەم چوڭ ئىدى! ئۇ، مۇشۇ يېشىغا كەلگۈچە ئۆي - ئوچاقلىق بولمىدى، پەرزەنت يۈزى كۆرمىدى، ئۇنىڭ ئېيتىشىچە، بۇ ئىشلار ئادەمگە يۈك ئىدى، ئەركەكنىڭ پۇت - قولىنى چۈشەپ قويىدىغان يوشۇرۇن كىشەن ئىدى! ئۇنىڭ تۇرمۇش مىزانى: «قانغۇچە يەپ - ئىچىش، قانغۇچە ئويناپ - كۈلۈش! چۈنكى، ھېچكىم تاپقان - تەرگىنىنى ئۇ دۇنياغا ئەكېتەلمەيدۇ، دۇنيانىڭ مېلى دۇنيادا قالىدۇ!» دېگەندىن ئىبارەت ئىدى.

ئۇ ئۇزۇن يىللاردىن بېرى مانا شۇ ئەقىدە بىلەن ياشاپ

كېلىۋاتاتتى . ھەرخىل رەزىل ، پەسكەش يوللار بىلەن كەلگەن تالاي مال ـ دۇنيالار ، نۇرغۇن سەبدىي ، نارەسىدە بالىلارنىڭ قان ـ تەرى ، ئاھۇ زارى ھېسابىغا كەلگەن تالاي ھارام پۇللار ئۇنىڭ ئاشۇ تويماس ، ھايۋانىي نەپسى ئۈچۈن ئېرىقتىكى لاي سۇدەك ئېقىپ كەتتى . ئۇ ئۆزىنى راھەت ـ پاراغەتكە ئېرىشتۇرۇۋاتقان بۇ پۇللارنىڭ نەدىن ، قانداق كېلىۋاتقانلىقىنى بىلمەيتتى ، بىلىشنىمۇ خالىمايتتى ، ئۇ پەقەت پۇل دەيتتى ، پۇلنىلا تونۇيتتى !...

بۇ دۇنيادا ھەممىدىن كۆپ قولغا كېلىدىغىنىمۇ پۇل ، ھەممىدىن كۆپ قولدىن كېتىدىغىنىمۇ پۇلكەن ! مانا شۇ پۇلنىڭ دەردىدە ئەزەم چوڭنىڭ يۈرەك ـ باغرى زېدە ئىدى . پۇل تاپقانسېرى دەسلەپ ئۇنىڭدا كىبىر ، دىماغ پەيدا بولدى ، كېيىن تەمەننا كۆچىيىپ ، نەپسى يوغىنىدى ، ئەمدى بولسا ، ھارام بايلىقتىن ئۇنىڭ يۈرىكى قارىداپ ، ھېچكىمدىن تەپ تارتمايدىغان ، ھېچنېمىدىن يانمايدىغان شەپقەتسىز بىر تەلۋىگە ئايلاندى . ئىشقىلىپ ، ئۇ تولىمۇ نادان ، رەزىل ، پىلىكى ئاينىغان ئادەم ئىدى !...

بۈگۈن ئۇ گۇاڭجۇنىڭ مەركىزىي كوچىلىرىدىن بىرىگە جايلاشقان «يېڭى دۇنيا» مېھمانسارىيىنىڭ ھەشەمەتلىك ياتىقىدا ھېيت ئاغماق بىلەن پاراڭلىشىپ ئولتۇراتتى .

ئەزەم چوڭ بۇ مېھمانسارايغا تۈنۈگۈن ئورۇنلاشتى . ئۇنىڭدىن بۇرۇن ، شەھەرنىڭ يەنە بىر رايونىدىكى «ئاق قۇ» مېھمانخانىسىدا بىرنەچچە كۈن تۇرغانىدى . ئىشقىلىپ ، ئۇ بىر يەردە ئۇزۇن تۇرمايتتى ، كەيپ ـ ساپا ، ئەيش ـ ئىشرەت ، قىمار ئۈچۈن بولسىمۇ ، پات ـ پات يۆتكىلىپ تۇراتتى . ئۇنىڭ ئاستىدىكى «پاسات» ماركىلىق پىكاپ بىلەن يانچۇقىدىكى تۇتام ـ تۇتام پۇللار ئۇنى زادىلا تىنىم تاپقۇزمايتتى ...

بۈگۈن ئۇ ، ئەتىگەندىلا ھېيت ئاغماققا تېلېفون قىلىپ ، يېنىغا چاقىرتقانىدى . پەقەت ھېيت ئاغماقلا ئۇنىڭ بىلەن

پات ـ پات كۆرۈشۈپ ، ئىشلارنى مەسلىھەتلىشىش سالاھىتىگە ئىگە ئىدى .

— ھېلىقى قىزنىڭ ئەھۋالى قانداقراق ؟ — سورىدى ئەزەم چوڭ توڭلاتقۇدىن مېۋە ـ چېۋىلەرنى ئېلىۋېتىپ ، — ئىسمى نېمىتى ؟

— خىسلەت ! ... ،— دېدى ھېيىت ئاغماق قوپاللىق بىلەن ۋە داتخورلۇق ئېيتقاندەك غۇدۇرىدى ، — قويغىنا ئۇنى ، قېشى قۇندۇزدەك بولغىنى بىلەن ، قىلىقى توڭگۇزدەك بىر نېمىكەن ! ئۇنى دەرھال بىرەر ئىشرەتخانىغا سېتىۋېتەيلى ، مېنىڭچە ، باھاسى ئۆرە بولىدۇ...

ئەزەم چوڭ بىردەمدە چاي شىرەسىنىڭ ئۈستىنى ھەرخىل نازۇ نېمەتلەر بىلەن تولدۇرۇۋەتتى . مېۋە ـ چېۋە ، پىچىنە ـ پىرەنىك ۋە سوغۇق ئىچىملىكلەرنىڭ كۆپىنچىسى چەت ئەلنىڭ ئىدى .

— قانداق دەيسەن ؟ — سورىدى ئەزەم چوڭ قولىدىكى ئامېرىكىنىڭ ئۈزۈمىدىن بىر تال ئاغزىغا سېلىۋېتىپ ، — سىنى رەنجىتىپ قويغان ئوخشىمامدۇ ؟ ئۈزۈڭ قوپال ، ئەخمەق ! قىز بالا دېگەن نازۇك تال چىۋىققا ئوخشايدۇ ، ئەر خەق دېگەن ئۇنى ئاۋايلاپ ئېگىپ ، ئۆزىگە قارىتىشنى بىلىشى كېرەك ! ئەمما خىسلەتنى ئەمەس ، ئۇنى ئىشلىتىدىغان جاي بار ، يامان كۆز ، يامان قولدىن ساقلىمىساڭ بولمايدۇ !

— ھېلىمۇ كۆزۈمنىڭ قارىقىغا دەسسىتىپ ساقلاۋاتىمەن ، — دېدى ھېيىت ئاغماق تامىقىنى تامشىپ ، — بولمىسا ، ئۇنداق ساھىبجامالنى كۆرگەن ھەرقانداق ئادەمنىڭ نىيىتى بۇزۇلۇپ ، ئەقلى قوشۇقلۇققا چىقىپ قالامدۇ !

— شۇنچە گۈزەلما ؟ — قىزىقىپ سورىدى ئەزەم چوڭ ، — كۆرۈپ باقسام بولغۇدەك ...

— بىرلا كۆرسەڭ مېھرىدىن كېچەلمەسسەنمىكىن ...

— ياق ئاغىنە ، — دېدى ئەزەم چوڭ دانالاردەك خىيالغا چۆككەن قىياپەتتە ، — بەزى ۋاقىتتا ھەرقانچە ئېسىل نەرسەڭنىڭمۇ مېھرىدىن كېچىشكە توغرا كېلىدۇ ، ئەگەر ئۇنىڭ مېھرىدىن كېچەلمىسەڭ ، ئۇنىڭدىنمۇ ئېسىل نەرسىگە ئېرىشەلمەيسەن ! مانا بۇ ، «جاندىن كەچمىگىچە جانانغا يەتكىلى بولماس» دېگەن ھەقىقەت !

ئۇلار بىر پەس جىم بولدى ، ئىشتىھا بىلەن مېۋە يېدى ، سوغۇق ئىچىملىك ئىچتى . بىر ئازدىن كېيىن ئەزەم چوڭ يەنە سورىدى :

— ھېلىقى نەزەر دېگەن شوركا بازارغا چىقىۋاتامدۇ ؟ گەپكە كىرگۈزدىڭلارمۇ ؟

ھېيت ئاغماق قاقشاپلا كەتتى :

— نەدىكىنى ! ئەمدى ئۇنىڭ بىزگە كېرىكى قالمىدى ، ئەزەم ! ئۇ ھازىر بەئەينى كىيگىلى بولمايدىغان جۇلجۇل چاپان دېگىنە !

ئۇ نەزەرنىڭ ھازىرقى ئەھۋالىنى — ئوڭ پۇتىنىڭ ئوشۇقى سۇنۇپ پۈتۈنلەي كاردىن چىققانلىقىنى ، سول پۇتىنىڭ دېگەندەك دەسسىيەلمەيدىغانلىقىنى ، خىسلەتنىڭ زورى بىلەن ئىككى قېتىم شەخسىي دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ تاڭغۇزغانلىقىنى ، ھازىر ئۇنىڭ ئۆزلىرىگە پۈتۈنلەي يۈك بولۇپ قالغانلىقىنى تەپسىلىي سۆزلەپ بەردى .

— بۇ ئىش ياخشى بولماپتۇ ! — دېدى ئەزەم چوڭ كايىغان تەلەپپۇزدا ، — ھاشىم توقۇناقنىڭ نېمە قىلغىنى بۇ !؟ بىر بالىنى ئەيۋەشكە كەلتۈرەلمەي ، ئاخىر بىزگە يۈك قىلىپ قويغىنى نېمىسى !؟ … كۈچلۈك ئادەم باشقىلارغىمۇ كۈچ بېغىشلايدۇ ، يىغلاڭغۇ ئادەم قاقشاۋېرىپ ، باشقىلارنىمۇ ھالسىزلاندۇرۇپ قويىدۇ . بۇ نەزەر دېگەن شۇمتەكنى دەرھال گۆش ياكى بەز قىلىپ ئايرىمىساق ، باشقا شوركىلارغا يامان تەسىر بېرىدۇ !…

www.uyghurkitap.com

— مېنىڭچە··· ، — دەپ بىردەم تىلىنى چاينىدى ھېيت ئاغماق ، — مېنىڭچە ، بۇ شۇمتەكنى كوچىغا قويۇۋېتەيلى ، بىر بولسا ، ئاچلىقتىن ئۆلۈپ تۈگەيدۇ ، بىر بولسا ، بىرەر قۇتقۇزۇش ئورنىغا ئۇچراپ ، يۇرتقا قايتۇرۇلىدۇ···

ئۇنىڭ سۆزىنى ئەزەم چوڭنىڭ ئاچچىق ئارىلىغان غۇدۇدۇڭ ئاۋازى ئۈزۈۋەتتى :

— ساراڭمۇسەن !؟ ئۇنى ئىختىيارىي كوچىغا قويۇۋېتىش — ئۆزىمىزنىڭ چاۋىسىنى چىتقا يېيىش دېگەن گەپ ! — ئەزەم چوڭ بىردەم ئويلىنىپ يەنە داۋام قىلدى ، — مۇنداق بولسۇن : ھۆۋقۇش تاز ئۇنى ھەر كۈنى يۇدۇپ ئاپىرىپ ، بىرەر ئاۋات بازار بويىدىكى ئاسما كۆۋرۈك ئۈستىدە ئولتۇرغۇزۇپ تىلەمچىلىككە سالسۇن ، ئۆزى شۇ ئەتراپتا كاۋاپ ساتقاچ ، ئۇنىڭغا كۆز قۇلاق بولسۇن . تىلەمچىلىكتە چۈشكەن پۇلنىڭ بىر تىيىنىنىمۇ كەم قىلماي ساڭا تاپشۇرسۇن . شۇنداق قىلساق ، ئۇ ھەم ئۆزىنى باقالايدۇ ، ھەم بىزگىمۇ پايدىسى تېگىدۇ ···

مانا شۇ گەپ بىلەن نەزەرنىڭ تەقدىر ـ قىسمىتى پۈتۈلدى . بۇنداق ئورۇنلاشتۇرۇش ھېيت ئاغماققىمۇ ياقتى . بۇ ئىشتا گەرچە ھۆۋقۇش تاز خېلى جاپا چەكسىمۇ ، ئەمما ئۇنىڭ بويۇنتاۋلۇق قىلمايدىغانلىقىغا ھېيت ئاغماق ئىشىنەتتى .

ئۇلار خېلى ئۇزاق پاراڭلاشتى ، پاراڭنىڭ تېمىسى پات ـ پات يۆتكىلىپ ھەرخىل ئىشلار ئۈستىدە بولاتتى . ھېيت ئاغماق كېتەر ۋاقتىدا ، مۇھىم بىر ئىش ئېسىگە كەلگەندەك ، چىپپىدا توختاپ ، ئەزەم چوڭغا يۈزلەندى :

— قىل قايتىمەن ئېسىمدىن چىقىرىپ قويغىلى ، — دېدى ئۇ پېشانىسىنى سىلاپ ، — ھۆۋقۇش تازنىڭ ئېيتىشىچە ، يېقىندىن بېرى ئەتراپىمىزدا ئۇتۇق ئىسىملىك بىرى پەيدا بوپتۇ . ئۇ خىسلەتنىڭ بەش سۇڭلۇق سۈرىتىنى كۆتۈرۈپ ، تەرەپ ـ تەرەپتە ئۇنى ئىزدەپ يۈرەرمىش . كۈندە دېگۈدەك «ئوغۇزخان» رېستورا-

نىغا كېلىپ، ئۇنىڭ بالا خوجايىنى ئۆركەش ۋە ھېلىقى ۋالڭ باۋ بىلەن مۇقۇلدىشىدىكەن…
— بۇ مۇھىم خەۋەر ئىكەن، خۇددى ئەسكى تامدىن جىن چىققاندەك، مۇنداق بىر ئادەمنىڭ تۇيۇقسىز پەيدا بولۇشى ئىشلىرىمىزنى چالغىتىشى مۇمكىن! — دېدى ئەزەم چوڭ دەرھال ھوشيار تارتىپ ۋە شۇ ھامان نېمە قىلىش لازىملىقىنى جىددىي ئويلاپ، ھېيت ئاغماقتا ئورۇنلاشتۇردى، — مۇنداق بولسۇن: سەن بىر - ئىككى كۈن ئىچىدە كاڭ كېجاڭ بىلەن ئالاقىلەشكىن، بىز خىسلەتنى ھەدىيە قىلىش ھېسابىغا ئۇنىڭ ياخشىلىقلىرىغا جاۋاب قايتۇرايلى.
— شۇنداق قىلىشقا ئەرزىمدۇ؟! — دېدى ھېيت ئاغماق خىسلەتكە كۆزى قىيمىغاندەك تەلەپپۇزدا.
— ئەرزىيدۇ، ئەخمەق! — دېدى ئەزەم چوڭ يېرىم جىددي، يېرىم سۇلھى ئاھاڭدا، — ئۆزۈڭ بىلىسەن، كاڭ كېجاڭنىڭ بىزگە قىلغان ياخشىلىقى ئازمۇ؟ بىرنەچچە قېتىم «بازار ئويناۋاتقان» دا تۇتۇلغان شوركىلىرىمىزنى قويۇپ بەردى، بىرنەچچە قېتىم تۇيۇقسىز ئۆي ئاختۇرىدىغان چاغدا، بىزگە شەپە بېرىپ، ئاۋارىچىلىكتىن ساقلاپ قالدى. ئۇنىڭ بۇ ياخشىلىقلىرى ئالدىدا خىسلەتنىڭ بىرەر كېچىلىكى نېمىتى! شۇڭا، سەن مۇشۇ بىرنەچچە كۈن ئىچىدە، بىر تەرەپتىن كاڭ كېجاڭ بىلەن ئالاقىلىشىپ، يەنە بىر تەرەپتىن، خىسلەتكە ئوبدان كۆز - قۇلاق بول! مەنمۇ مۇشۇ بىرنەچچە كۈن ئىچىدە، ھېلىقى ئۇتۇق دېگەن بىلەن يۈز تۇرانە كۆرۈشۈپ، دەردىگە يېتىپ قوياي!…
ھېيت ئاغماق ئۇجۇقۇپ كەتتى، خىسلەتتەك نازىنىن قىزنىڭ ئۆزىدىن بۇرۇن كاڭ كېجاڭغا سوۋغا قىلىنىشى ئۇنىڭ ئىززەت - نەپسىگە تەگكەندى. ئۇ خېلىدىن بېرى خىسلەتنى بازلاپ، قانات سۆرەپ يۈرگەن بولسىمۇ، ئەمما ئەزەم چوڭنىڭ «ھېچكىم چېقىلمىسۇن، ئوبدان ساقلاڭلار» دېگەن بۇيرۇقى بىلەن قۇيرۇ-

قىنى قىسىپ ، دىمىنى ئىچىگە يۇتۇپ يۈرگەنىدى . بۇگۈنمۇ ئۇ، كۆڭلىنىڭ بىر يەرلىرىدە خوجايىنىنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشىغا نارازى بولسىمۇ ، ئەمما ئاغزىدىن چىقىرالمىدى ، چىقىرىشقىمۇ جۈرئەت قىلالمىدى . چۈنكى ، ئۇنىڭ خوجايىنى سۈرلۈك ، تۇرگۇن ۋە تەلۋە ئادەم ئىدى . ئۇنى ئېيتقان سۆزىدىن قايتۇرۇش خۇددى بىتون تامغا قول بىلەن مىخ قاققاندىنمۇ تەس ئىدى !...

11

ئۇتۇق ھېرىپ ـ چارچاپ ، يولنىڭ بۇرۇلۇشىدىكى بوشلۇققا كېلىپ توختىدى . ھەممە يەر قاقرام ئىسسىقتىن ھۆپۈلدەپ كەت. كەن ، قاغجىرىغان ئېرىق بويىدىكى دەرەخلەرنىڭ يوپۇرماقلىرى سولىشىپ ، ئادەمگە ئۆلۈك چىراي كۆرۈنەتتى ...

يېقىنلا يەردىن تارالغان مەززىلىك قورۇما پۇرىقى بىردىنلا ئۇنىڭ ئىشتىھاسىنى غىدىقلىدى . قوي گۆشى ، غول پىياز ۋە كەرەپشىنىڭ ئۆتكۈر ھىدى ئۇنىڭغا يۇرتىنىڭ ھاۋاسىنى ئېلىپ كەلگەندەك بولدى . شۇندىلا ئۇ ، قورسىقىنىڭ قاتتىق ئاچقانلىقى. نى ھېس قىلدى ـ دە ، بەئەينى ئۆگىتىلگەن ئاپشاركىدەك ، ھېلىقى مەززىلىك پۇراقنى ھىدلاپ يۈرۈپ ، يولنىڭ ئۇ تەرىپىدىن چاققانغىنە كەلگەن بىر خۇيزۇ ئاشخانىسىنى تاپتى . ئاشخانا خېلى ئازادە ھەم پاكىز ئىدى . چۈشلۈك تاماق ۋاقتى ئۆتۈپ كەتكەچكە ، خېرىدارلارمۇ شالاڭ ئىدى . ئۇتۇق ئۇزۇنچاق زالغا كىرىپ ، بۇلۇڭدىكى بوش ئورۇنغا چۆكتى ۋە ئىككى خىل قورۇما بىلەن بىر قاچا گاڭپەن بۇيرىدى ، تاماق كەلگۈچە مۇزدەك پىۋىدىن بىر بوتۇلكا ئەكەلدۈرۈپ ، ئالدىرىماي ئىچىشكە باشلىدى...

شۇ ئەسنادا ، ئاشپۇزۇلغا ئىككى قىز كىرىپ كەلدى . ئۇتۇق بىر قاراپلا ئۇلارنىڭ شىنجاڭلىق ئۇيغۇر قىزلىرى ئىكەنلىكىنى تونىدى . تۇرقىدىن ئۇلار ئەمدىلا يىگىرمە بىر ـ يىگىرمە ئىككى

ياشلارغا كىرگەندەك قىلاتتى . قاپقارا ئۇزۇن چېچىنى بىرلا ئۆرۈمە قىلىپ باغلىۋالغان ، بويلۇق كەلگەن بىرى ئەپتىدىن كېسەلمەندەك ۋە خېلى غەمكىن كۆرۈنەتتى ، لېكىن ئۆزى خۇشروي ، قاراشلىرى مۇلايىم ئىدى ، ئۇنىڭ ھەرىكەتلىرىدىنلا ئۆزىنىڭ قەدىر - قىممىتىنى خېلى چۈشىنىدىغان قىز ئىكەنلىكى كۆرۈنۈپ تۇراتتى . يەنە بىر دوغلاقراق كەلگىنىنىڭمۇ كۆزلىرىدىن خۇن قېچىپ ، چىرايى سولاشقانىدى...

ئۇلار ئۇتۇققا سەپسالمىدى ، بەلكى ئاشخانىنىڭ بىر چېتىدە ئۆرە تۇرغان پېتى بىر نەرسىلەرنى دېيىشتى ۋە سومكىلىرى بىلەن يانچۇقلىرىنى كولاپ ، بىساتىدىكى بار - يوق پۇللارنى جەملىگەندەك قىلىشتى . ئاخىر ئۇلار قولىدىكى پۇلغا بىرەر قاچىدىن ئاش كېلىشىگە كۆزى يەتتى بولغاي ، تاماق ئۇستىلىگە ئولتۇردى ۋە ئاق پوسما كىيىۋالغان مۇلازىم قىزنى چاقىرىپ ، ئىككى قاچا كالا گۆشى ئۇگرىسى بۇيرۇتتى .

ئۇتۇق بۇ ئىشلارنىڭ ھەممىسىگە سەپسېلىپ ئولتۇردى ۋە تۇيۇقسىز ئۇنىڭدا بۇ قىزلار بىلەن كۆرۈشۈپ بېقىش ئىستىكى تۇغۇلدى . ھېلىقى ئېگىز بويلۇق قىز توساتتىن ئۇتۇقنىڭ ئۆزلىرىگە مۇلايىم ۋە ئەركىن نىگاھ تاشلاۋاتقانلىقىنى ۋە ئورنىدىن تۇرۇپ ئۇستەللەر ئارىسىدىن يېرىپ ئۆتمەكچى بولۇۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ، دەرھال يۈزىنى چەتكە بۇرۇۋالدى .

ئۇتۇق قىزلارنىڭ يېنىغا كەلدى ، كېلىپلا ئۇلاردىن قىزغىن ھال سورىدى :

— ياخشىمۇسىلەر ، قىزلار ! شىنجاڭدىن قاچان كەلدىڭلار ؟

قىزلار دەسلەپ ھېيىقتى ، خۇددى «سۈتتىن ئاغزى كۆيگەن قېتىقنى پۈۋلەپ ئىچىدۇ» دېگەندەك ، يەنە قانداقتۇر بىرەر پالاكەتكە ئۇچراپ قېلىشتىن قورقۇپ ، ئامال بار ئۇتۇقتىن ئۆزلىرىنى قاچۇرۇشقا ئۇرۇندى . ئەمما ئۇتۇقنىڭ سەممىمي ، قىزغىن مۇئامىلىسى بىلەن ئاستا - ئاستا دىدىللىشىپ ، ئۇنىڭ سوئاللى-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

رىغا تومتاقلا جاۋاب بەردى .
— بىز بۇ يەرگە كەلگىلى خېلى بولغان ، ئەمدى قايتماقچى-
دۇق...
ئاڭغىچە ئۇتۇقنىڭ قورۇملىرى بىلەن قىزلارنىڭ ئۇگرىسى
چىقتى . ئۇتۇق يەنە بىرنەچچە خىل تاماق بۇيرۇتتى . ئۇلار تاماق
يەپ ، پىۋا ئىچىپ ئولتۇرۇپ ، خېلى چىقىشىپ قالدى ، قىزلار-
نىڭمۇ قورقۇش ۋە قورۇنۇشلىرى تۈگىدى . ئۇلار ئەمدى كۆڭلى-
دىكى دىلكەش ئادەمنى تاپقاندەك ، ئۈچ ئايدىن بېرى تارتقان
ئازاب - ئوقۇبەتلىرىنى ھەسرەتلىك بىر ئەندىكىش ئىچىدە سۆز-
لەپ بەردى :
ئېگىز بويلۇق قىزنىڭ ئىسمى تاجىگۈل ، دوغىلاقىنىڭ ئىس-
مى رەيھانگۈل ئىكەن . ئۇلار يەكەنلىك بولۇپ ، بىر يىلنىڭ
ئالدىدا ئۇرۇمچى ئالىي تېخنىكومىنى پۈتتۈرۈپ كېلىپ ، ئۆيدە
خىزمەت كۈتۈپ ياتقانىكەن . بۇنىڭدىن ئۈچ ئاي بۇرۇن ، ئۇلارنىڭ
يۇرتىدا پۇزۇر كىيىنگەن ، سالاپەتلىك ئىككى كىشى پەيدا بوپتۇ ،
ئۇلارنىڭ بىرى ئەر ، بىرى ئايال ئىكەن . ئۇلار ئۆزلىرىنى گۇاڭ-
جۇدىكى «مىللەتلەر ئارا سەنئەت ئالماشتۇرۇش - تەربىيىلەش
مەركىزى» نىڭ ۋاكالەتچىلىرى دەپ تونۇشتۇرۇپتۇ ۋە شۇ نامدى-
كى كىنىشكا ، ھۆججەتلىرىنى كۆرسىتىپتۇ . ئۇلارنىڭ قوبۇل
قىلىدىغىنى ، ناخشا - ئۇسسۇلدىن خەۋىرى بار ، رەڭگى - روپى ،
تەقى - تۇرقى كېلىشكەن ، يىگىرمە بەش ياشتىن تۆۋەن قىزلار
ئىكەن . ئۇلارنىڭ چۈشەندۇرۇشىچە ، ئوغۇللارنى باشقا ناھىيىدىن
قوبۇل قىلىپ بولغا سىلىۋېتىپتۇ ، بۇ قېتىم يەكەندىن پەقەت
قىزلارنىلا قوبۇل قىلىدىكەن...
بۇ خەۋەر نۇرغۇن قىزلارنى ئۆزىگە جەلپ قىپتۇ ، سەنئەت
دېسە جېنى سۆيۈنىدىغان بۇ قىزلار ئادەمنى قىينايدىغان چوڭقۇر
بىر قىزىقىش بىلەن ئۆزلىرىنى قويارغا جاي تاپالماي قاپتۇ...
بۇ دۇنيادا ھەرقانداق ھۆسىلە - سۇلكەت غەرەزسىز بولماي-

دۇ ! ئىككى ناتونۇش «ۋاكالەتچى» نىڭ شىرىن ـ سۆخەن سۆز-
لىرى ، جەلپ قىلىش كۆچىگە ئىگە تەسىرلىك چۈشەندۈرۈشلى-
رى ، گۇاڭجۇدەك كاتتا شەھەر توغرىسىدىكى چىرايلىق تەرىپلى-
رى ··· بۇ ئاق كۆڭۈل ، هايات تەجرىبىسى كەمچىل ، ساددا
قىزلارنى ئاجايىپ شىرىن خىياللارغا چۆمدۈرۈپتۇ ···

ھەي ! ··· خىيالغا نىمىلەر كەلمەيدۇ ، دەيسىز ! ئۇنىڭ چېكى
بارمىدى ؟ ئۇ ئادەمنى بىردەم ئاسماننىڭ قەرىگە ئاچىقىپ پەرۋاز
قىلدۇرسا ، بىردەم يەرنىڭ تەكتىگە ئاپىرىپ مىخلىۋېتەلەيدۇ ؟ !
دۇنيادا خىيالدىنمۇ ئۇچقۇر ، خىيالدىنمۇ چەكسىز ، خىيالدىنمۇ
شىرىن ، خىيالدىنمۇ ئاچچىق نەرسە بارمىدۇر ؟ ! ···

مانا شۇ ئۇچقۇر ، شىرىن خىيالنىڭ كۈچى بىلەن كېلىشكەن
يەتتە قىز ناھايىتى تەسلىكتە ئاتا ـ ئانىسىنىڭ رازىلىقىنى
ئېلىپ ، يەنە تېخى ھېلىقى ئىككى «ۋاكالەتچى» گە مىڭ يۈەندىن
رەنە پۇلى تاپشۇرۇپ ، گۇاڭجۇغا كەپتۇ . كەپتۇيۇ ، چوڭ شەھەر-
نىڭ سىرلىق شاۋقۇن ـ سۈرەنلىرى ئۇلارنى يۇتۇپ كېتىپتۇ .
ھېلىقى ئىككى نائەھلى بۇ قىزلارنى بىرنەچچە ئىشرەتخانىلارغا
سېتىۋېتىپ ، كۆزدىن غايىب بوپتۇ . بەزى قىزلار بۇنداق بايا-
شات ، رەڭگارەڭ تۇرمۇش قايىنىمىغا كۆنۈپ ، تېزلا غەرق بوپتۇ ،
ئەمما بۇ ئىككىسى خۇددى قاپقانغا چۈشكەن ئاھۇدەك ئېچىنىشلىق
بوزلاپ ـ بوزلاپ ، ئاخىر ھالىدىن كېتىپتۇ···

— ئاز ـ تولا ناخشا ـ ئۇسسۇل بىلگەنلىكىمىزنىڭ سازايىنى
كۆردۇق ! — دېدى تاجىگۇل كۆزىدىكى ياش تامچىلىرىنى سۈر-
تۈپ ، — ئەگەر بۇگۈن ئەتىگەن تۇيدۇرماي قېچىپ چىقمىغان
بولساق ، بېشىمىزغا يەنە قانداق خورلۇق ، قانداق كۈلپەتلەر كې-
لەتتىكىن ـ تاڭ !

ئۇ دەسلەپ غەلىتە بىر ئىپادىدە كۈلدى ، كېيىن بىردىن
ئۇنىڭ پۈتۈن يۈزى ئۆزگىرىپ كەتتى : رەڭگى قۇمدەك ئاقاردى ،
لەۋلىرى يىمىرىلدى ، كۆزلىرىدىن ئوت چاقناپ كەتتى !···

قىزلارنىڭ ئېچىنىشلىق سەرگۈزەشتىسى ئۇتۇقنى هاياجاندـ
لاندۇردى ، ئۇنىڭ تومۇرلىرى كۆپتى ، قانلىرى شۇۋۇلداپ مېڭدـ
ىسگە ئۇرۇلغاندەك بولدى . ئۇ هايات ، تۇرمۇش ۋە ئادەملەر
توغرىسىدا چوڭقۇر ئويغا پاتقاندى…

بۇ هايات دېگەنلىرى بىر تېپىشماق ئىكەن ـ دە ! «بىرى
كەم دۇنيا» دېگەندەك ، هېچكىم ئۇنىڭ تەقدىر ـ قىسمەتلىرىدىن
قۇتۇلۇپ ، خاتىرجەم ياشىيالمايدىكەن ! كىمگىدۇر ئارتۇقچە تۇـ
يۇلغان نەرسە ، باشقا بىرى ئۈچۈن بىر ئۆمۈرلۈك ئارمان بولۇپ
قالىدىكەن . كىمدۇر ئۆزىنى هەق ساناپ ، ناهەقلىككە
يول قويىدىكەن !…

هەي !… ئۇيغۇرنىڭ ئۇيغۇرغا قىلىۋاتقان ئىشلىرىنى كۆرـ
دۇڭلارمۇ ؟ ! ئۆز قولى بىلەن ئۆزىنىڭ ئەۋلادلىرىنى تۇتقۇن قىدـ
لىپ ئوغرىلىققا سېلىۋاتسا ، قىزلارنى سېتىپ ، ئانىلىق شەنىگە
داغ چۈشۈرۈۋاتسا !… مانا شۇنداق بولغاندىكىن ، يامان ئادەملەرـ
نىڭ كۆنى تۇغۇلىدۇ ! بىز بىر ـ بىرىمىزنى يەيمىز ، بىر ـ
بىرىمىزنىڭ ئۈستىدىن شىكايەت قىلىمىز . بىز تېخى يەهۇدىيلارـ
دەك ، ئىنگلىز ، فرانسۇزلاردەك ئۆز ـ ئۆزىمىزنى ياخشى بىلدـ
گەن ، چۈشەنگەن ، ئۆزلۈكىنى قەدىرلىگۈچى خەق ئەمەسمىز !
بۇنىڭغا تېخى خېلى ۋاقىت بار ئوخشايدۇ !… زادى قانچىلىك
ۋاقىت كېتەر ؟ شۇڭغىچە تۆلەيدىغان بەدىلىمىز بەك كۆپ بولۇپ
كەتمەسمۇ ! ؟ بۇنىڭدىن ئالتە ـ يەتتە يۈز يىل ئاۋۋال قول خوجا
ئەهمەد يەسەۋى «دىۋان هېكمەت» دېگەن كىتابىدا :

«توپلىشىپ بىرنەچچە بوينى يوغاننى ،
ئورتىغا سالۇرلەر قىزىۋ ـ جۇۋاننى ! »

دېگەنىكەن . بىز تېخى شۇ يولدا كېتىۋاتامدۇق ! ! ! …
ئۈچى يوق چىگىش كاللەكىنى يېشىمەن دەپ ئويلاۋېرىپ ،

ئۆتۈقنىڭ مېڭىسىگە ئاغرىق كىرىپ كەتتى ...

— سىلى بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىدىلا ، ئاكا ؟ — رەيھانگۈلنىڭ تۇيۇقسىز سورىغان سوئالى ئۆتۈقنى خىيالدىن سەگىتتى ، — سىلىمۇ بىرەر ئورۇننىڭ ۋاكالەتچىسىمۇ - يە ؟ !

ئاخىرقى سۆز ئۆتۈققا خېلى قوپال تۇيۇلدى ، ئەمما بۇ سۆزلەر قوپال بولسىمۇ ، بىر قېتىم يورەكئالدى بولغان قىزنىڭ چىن كۆڭلىدىن چىققان پەردازسىز ، سەمىمىي سۆزلەر ئىدى .

— خاتىرجەم بولۇڭ ، سىڭلىم ! مەن ھېچقانداق يەرنىڭ ۋاكالەتچىسى ئەمەس ، — دېدى ئۆتۈق مىيىقىدا كۈلۈپ ، — مەنمۇ سىلەرگە ئوخشاشلا بىر دەردمەن ... ماۋۇ رەسىمگە قاراپ بېقىڭلار ، بۇ قىزنى بىرەر يەردە كۆردۈڭلارمۇ ؟

ئۆتۈق خىسلەتنىڭ رەسىمىنى قىزلارغا بەردى ، قىزلار بىر - بىرلەپ كۆردى ۋە مەيۈس قىياپەتتە باشلىرىنى چايقاشتى :

— ئەجەب چىرايلىق قىزكەن ، بىچارە ! كۆرمەپتۇق ...

ئۆتۈقنىڭ كۆڭلى خۇددى يىپ تاشلىغان لەگلەكتەك لەسىدە بولدى ، چىرايى تۇتۇلدى ، ئەگەر خىسلەتمۇ مۇشۇ قىزلاردەك ، بۇ شەھەرنىڭ بىرەر بۇلۇڭ - پۇچقىقىدىن چىقىپ ، ئۇنىڭ ئالدىدا لوككىدا پەيدا بولۇپ قالسا ، قانداق ياخشى بولاتتى - ھە ! ؟ ئۆتۈقنىڭ كۆڭلى كۆتۈرۈلۈپ ، بېشى ئاسمانغا يەتمەسمىدى ! ... ھەي ، كاج پەلەك ، تەڭشەلمىگەن جاھان ! ...

ئۆتۈق رەسىمنى سومكىسىغا سېلىۋېتىپ ، قىزلاردىن سورىدى :

— ئەمدى نېمە ئىش قىلماقچى سىلەر ؟

— كېتىمىز ! — دېدى ئىككىسى تەڭلا ، — يۇرتقا كېتىمىز !

— مەن ئۇچۇن بۇ ئۈچ ئاي ئۈچ يىلدەك تۇيۇلۇپ كەتتى ! — دېدى تاجىگۈل ئۇھسىنىپ .

تاجىگۈل توغرا ئېيتتى : ئىنسان ئۇچۇن شان - شۆھرەتكە

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

تولغان بىر دەقىقە مەنىسىز ئۆتكەن نەچچە كۈنلۈك ھاياتتىن
ئەۋزەل بولىدۇ !...

— يۇرتنى ، ئاتا ـ ئانىمىزنى بەك سېغىندۇق ! — دېدى
رەيھانگۈلمۇ ئۇلۇغ ـ كىچىك تىنىپ ، — خۇدايىم ياخشى كۆرگەن
بەندىسىنى ئۆز يېرىدىن ئايرىمىسۇن !

دەرۋەقە شۇنداق ! بۇ يەرنىڭ ئاسمىنىدىن يامغۇر ئەمەس ،
ئۈنچە ـ مارجان ياغقان تەقدىردىمۇ ، ئۇلار ئۈچۈن يەنىلا ئاشۇ
ئاسمىنىدىن توپا ـ تۇمان يېغىپ تۇرىدىغان ئانا يۇرتى ئەلا ئىدى !
ئادەم تۇگۇل ، كىچىككىنە قۇش چېغىدا ئالتۇن قەپەسدىن قۇرۇق
پۇتاقنى ياخشى كۆرىدۇ ئەمەسمۇ ! ؟ ...

— قانداق كېتىسلەر ؟ — زىغىرلاپ سورىدى ئۇتۇق ، —
بايا قارىسام ، يېنىڭلارنى كولاشتۇرۇپ ئاران بىرنەچچە كوي تاپ-
تىڭلار ، باشقا بىر يەردە پۇلۇڭلار بارمۇ ـ يە ؟

— سىلى ھەممىنى كۆرۈپ تۇرۇپلىدە ! — دېدى رەيھانگۈل
ئۇتۇققا مەنىلىك قاراپ ، — راست ، پۇلىمىز يوق . بىز ئۇ يەردىن
ھەممە نېمىمىزنى تاشلاپ ، جېنىمىزنىلا قۇتقۇزۇپ چىقتۇق . بۇ-
گۈنلا پويىز ئىستانسىسىغا بارىمىز ، ياخشى ئادەملەر ئۇچراپ
قالار . پەقەت بولمىسا ، بۇ يەرنىڭ ھۆكۈمىتىنى تاپارمىز شۇ !

ئۇتۇق ھېچقانچە ئويلاپ تۇرمايلا مۇنداق دېدى :

— بۇنداق قارامىلىق قىلساڭلار بولمايدۇ ، سىلەر دېگەن قىز
بالا ، بىرىدىن قۇتۇلۇپ ، يەنە بىرىگە تۇتۇلۇپ قېلىشىڭلار مۇم-
كىن . ھازىر جەمئىيەت مۇرەككەپ ، ئادەملەرمۇ ئىشەنچسىز بو-
لۇپ كەتتى . ھۆكۈمەتنى ئىزدەيمەن دېسەڭلار ، يول بىلمەيسى-
لەر ، تىل بىلمەيسىلەر ، ئەڭ ياخشىسى ، مەن سىلەرنى يولغا
سېلىپ قويay ...

— سىلىنى ئاۋارە قىلساق قانداق بولىدۇ ؟ — دېدى تاجى-
گۈل خىجىل بولغاندەك بېشىنى ئېگىپ ، — ئۆزىمىزنىڭ نادان ،
ساددىلىقى ئۈچۈن يەنە قانچىلىك جاپا تارتساقمۇ ئازلىق

قىلدۇ !...

— بولدى ، ئۆزۈڭلارنى ئەيىبلەپ ، ئۆتكەن ئىشلارنى يۈك قىلىۋالماڭلار ! — دېدى ئۇتۇق ئۇلارغا تەسەللى بېرىپ ، — بۇ ئىشتا سىلەر ئەيىبلىك ئەمەس ، بەلكى ئادەم سىياقىدىكى ئاشۇ ۋىجدانسىز مۇناپىقلار ئەيىبلىك ! سىلەر بۇ ئىشلارنى هاياتىڭلاردىكى بىر قاباھەتلىك چۈش دەپ بىلىپ ، بۇنىڭدىن كېيىنكى تۇرمۇشۇڭلاردا ئاچچىق ساۋاق قىلىڭلار ! يۈرۈڭلار ، هازىرلا پويىز ئىستانسىسىغا بارايلى ، مەن سىلەرنى يولغا سېلىپ قوياي !

— ئۇنداق بولسا ، سىلىگە رەھمەت ! — دېدى ھەر ئىككى قىز چوڭقۇر تەشەككۈرىنى بىلدۈرۈپ ، — كۆنلەرنىڭ بىرىدە ، سىلىنىڭ بۇ ياخشىلىقلىرىنى ھەسسىلەپ قايتۇرىمىز ، ئۇتۇق ئاكا !

شۇ كۈنى كەچتە ، ئىككى مۇساپىر قىز ئۇتۇق ئېلىپ بەرگەن بېلەت ۋە يوللۇق تۇتقان بىر مۇنچە يېمەك - ئىچمەكلەر بىلەن پويىزغا چىقتى . پويىز قوزغالغاندا ، ئۇلار نازۇك قوللىرىنى پۇلاڭلىتىپ ، ئىسسىق كۆز ياشلىرىنى ئاققۇزۇپ ، ئۇتۇققا ئالەمچە رەھمەت - تەشەككۈرىنى بىلدۈرۈپ يۈرۈپ كەتتى ! ...

12

قىرىق ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ، بەستلىك ، ئاقۇچ يۈزىنى دانىخورەك باسقان بۇ ئادەم رايونلۇق ساقچى ئىدارىسى جەمئىيەت ئامانلىقىنى قوغداش بۆلۈمىنىڭ باشلىقى كاڭ مىڭ ئىدى .

كاڭ مىڭ نۇرغۇن جەھەتتە ئەزەم چوڭغا باغلىنىپ قالغانىدى . تەدبىركار ، ئاغزى چىڭ ، ئىچىدە سىر ساقلىيالايدىغان بۇ ئادەم بىلەن ئەزەم چوڭنىڭ خېلى چوڭقۇر ئالدى - بەردىلىرى بار ئىدى .

هېيت ئاغماق ئۈچ كۈن بۇرۇن ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشۈپ ،

خوجايىنىنىڭ ئۇنىڭغا «ئېسىل نېسىۋە» بەرمەكچى بولغانلىقىنى ئېيتقان ۋە خىسلەتنىڭ گۈزەللىكىنى ئىچى ئېچىشىپ تۇرۇپ تەرىپلەپ بەرگەنىدى . شۇ گەپ بىلەن ئىچىگە ئوت چۈشكەن كاڭ مىڭ بۈگۈن چۈشتە ھېيت ئاغماققا تېلېفون قىلىپ : «نېسىۋىنى چۈشتىن كېيىن بەيىۈن رايونىدىكى ‹يېڭى ئىرا › مېھمانسارىيە-سىنىڭ 8 ـ قەۋەت 13 ـ نومۇرلۇق ئۆيىگە ئەكېلىش» نى ئېيتقانى-دى .

ھېيت ئاغماقنىڭ خىسلەتنى تۇيۇقسىز بىر يەرگە ئېلىپ بارماقچى بولغانلىقى قىزنىڭ كۆڭلىگە غۇلغۇلا سېلىپ قويدى . ئۇنىڭسىزمۇ يېقىندىن بېرى خىسلەتنىڭ ۋۇجۇدىنى زادىلا چۈشەن-دۈرۈپ ، ئىپادىلەپ بولمايدىغان بىر ۋەھىمە قارمىۋالغانىدى . ئۇنىڭ كەيپىياتىدىكى ئۆزگىرىشلەرنى سەزگەن ھېيت ئاغماق ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياساپ مۇنداق دېدى :

— بىز سېنى بىر يەرگە ئېلىپ بارىمىز ، سەن ئۇ يەردە يۇرتتىن كەلگەن بىر تونۇشۇڭ بىلەن كۆرۈشىسەن !

— كىمكەن ئۇ مېنىڭ تونۇشۇم ؟ — ھولۇقۇپ سورىدى خىسلەت .

— بارغاندا بىلىسەن …

— ياق ، ھازىر ئېيتىپ بەرمىسەڭلار بارمايمەن ! — دېدى خىسلەت قەتئىي ھالدا ، — ئۇنىڭ ئىسمى نېمىكەن ؟

— ھەددىدىن ئەمەس ! — دېدى ھېيت ئاغماق تەرىنى تۈرۈپ ، — بىز بار دېگەندىكىن بارىسەن ، كىملىكىنى بارغاندا كۆرىسەن !

— ياق ، بارمايمەن دېدىم ، بارمايمەن ! — خىسلەتمۇ بوش كەلمىدى ، — ئەگەر زورلاپ ئاپارماقچى بولساڭلار ، ماشىنىدىن ئۆزۈمنى تاشلايمەن !

— ماۋۇ… مېكىجىننى ! — ھېيت ئاغماق ئۇرماقچى بولۇپ قولىنى كۆتۈردىيۇ ، ئەمما شۇ پېتى توختاپ قالدى . «ئېسىل

نىسىۋە» نىڭ تاياق زەربىدە بۇزۇلۇپ كىتىشىدىن قورقتى . ئۇ ئەمدى «ئۇتۇق» دىگەن ئىسىمنى ئاغزىدىن چىقىرىپ ، ئالداپ ئاپىرىش قارارىغا كەلدى . بولمىسا ، بۇنداق جاھىل ، غۇرۇرى كۈچلۈك قىزنى زورلۇق بىلەن ئاپىرىش قىيىنغا توختايدىغاندەك قىلاتتى .

— مەن سىنى تونۇشۇڭ بىلەن تۇيۇقسىز ئۇچراشتۇرۇپ ، ھەيرەتتە قالدۇراي دىگەنىدىم ، — دىدى ھىيت ئاغماق ساختا ھىجىيىش بىلەن ، — ئۇتۇق دىگەن يىگىت بىلەن كۆرۈشكۈڭ يوقمۇ ؟ !

— نىمە ··· ئۇتۇق ؟ — خىسلەتنىڭ ئاۋازى تىترەپ كەتتى .

— ھەئە ، ئۇتۇق ! — دىدى ھىيت ئاغماق ئۇنى تىخىمۇ قىزىقتۇرۇپ ، — سىنى ئىزدەپ كەلگەن ئاشىقىڭ ئۇتۇق ! ···

شۇ گەپ بىلەن خىسلەتنىڭ يۈزىگە ئىپادە قىلىپ بولمايدىغان بىر ھاياجان كۈلكە سالدى ، ئۇ قوللىرىنى بىر - بىرىگە قارسىلدىتىپ ئۇردى ، كۆكرىكىدىن پەريادلىق بىر سادا ئىتىلىپ چىقتى : «ئۇتۇق ! مىنىڭ ئۇتۇقۇم ! سىز قەيەردە ! ؟ ··· »

ئۇ ھەممىنى ئۇنتۇدى ، ئالدىرىدى ، نىمىدۇر دىمەكچىدى ، لىكىن گەپ ئاغزىدا قالدى ، خۇشاللىقتىن تىلى ئايلانمىدى ···

پۇرسەتتىن پايدىلانغان ھىيت ئاغماق ئۇنى دەرھال ماشىنىغا چىقاردى ، ئۇنىڭ يىنىدا ھاشىم توقۇناقنى ئولتۇرغۇزۇپ ، ئۆزى ماشىنىنى غۇيۇلدىتىپ ھەيدىگىنىچە يۇرۇپ كەتتى .

ئالاھازەل يىگىرمە بەش مىنۇتلاردىن كىيىن ، ئۇلار مەنزىلگە يىتىپ كەلدى . خىسلەت تىخىچە شۇ ھاياجان بىلەن ھىيت ئاغماقنىڭ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ ، ھەشەمەتلىك مىھمانسارايىنىڭ زالىغا كىردى ، ئۇنىڭ كۆزىگە ھىچنىمە كۆرۈنمىدى ، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا پەقەت سۇرەتتەك قىتىپ تۇرغان ئۇتۇقلا بار ئىدى . ئۇلار لىفت بىلەن كۆتۈرۈلۈپ ، سەككىزىنچى قەۋەتكە چىقتى ، مەنزىل يىقىنلاشقانسىرى خىسلەتنىڭ يۈرىكى قاتتىق سوقۇپ ، پۈتۈن ۋۇجۇد-

www.uyghurkitap.com

نى سېغىنىش ، سۆيگۈ ۋە ۋىسال تەشنالىقى ئىگىلەپ ئالدى . ئۇ ، ئون ئۈچىنچى نومۇرلۇق ئۆينىڭ ئالدىغا كەلگەندە ، ئىختىيارسىز ھېيت ئاغماقىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ ، ئىشىكنى ئېچىپ كىرىپلا ئۆتۈقىنىڭ باغرىغا ئۆزىنى ئاتماقچى بولدى ۋە شۇ ئەلپازدا ئىشىكنى ئاچتى . ئەمما ئۇ ، ياتاقتا كىرىپلا ئۆتۈقنى ئەمەس ، باشقا بىرىنى — بۇرنى قىزىل ، يۈزىنى دانىخورەك باسقان ، بوي - بەستى قوپال كاك مىڭنى كۆرۈپ ، تۇرغان جايىدا قېتىپ قالدى ، رەڭگى بوزدەك ئاقىرىپ كەتتى . ئۇ بىردەم كۆزىنى پارقىرىتىپ ، قورقۇپ كەتكەن ئادەمنىڭ نەزىرى بىلەن بۇ يات ئادەمگە تىكىلىپ تۇردى ، شۇ تۇرۇشىدا ئۇ بەئەينى مومىياغا ئوخشايتتى . لەۋلىرى ئاللىقانداق مۇجمەل بىر ھالەتتە قىيسىيىپ كەتكەنىدى . كاك مىڭنىڭ بۇ يەردە پەيدا بولۇشى گويا ئۇنىڭغا ئەقىل يەتمەيدىغان غەلىتە بىر نەرسە بولۇپ كۆرۈنگەنىدى…

شۇ ئەسنادا ، ھېيت ئاغماق كاك مىڭغا قانداقتۇر بىر كۆز ئىشارىسىنى قىلىپ ، ئىشىكنى گۈپپىدە يېپىپ قويدى . بۇ قوپال ئاۋاز خىسلەتنى ئېسىگە كەلتۈردى ، ئۇ ئۆينىڭ تۆت تەرىپىگە ئالاق - جالاق قاراپ ، ئىككى قولى بىلەن بېشىنى تۇتقىنىچە ئەسەبىيلەشكەندەك قاتتىق ۋارقىرىدى :

— ئۆتۈق قېنى ! ؟ ئۆتۈق ! …

بۇ كۈتۈلمىگەن ھالەت كاك مىڭنى تەمتىرىتىپ قويدى ، ئۇ خىيالىدا ياتاقتا كىرىپلا ئۆزىگە ھەشقىپىچەكتەك يۆگىشىپ كېتىدىغان شوخ ، ھېسسىياتچان بىر قىزنى تەسەۋۋۇر قىلغانىدى . ئەمما ، ھازىر ئۆزىگە ئەشەددىي دۈشمەندەك قادىلىپ تۇرغان ، پۈتۈن تۇرقىدىن ئۆچمەنلىك قەھرى چىقىپ تۇرغان ئەسەبىي بىر قىياپەتنى كۆرۈپ ، ھودۇققىنىدىن كۆزلىرى چەكچىيىپ كەتتى . شۇ تۇرقىدا خىسلەتنىڭ ئۇنى مەپتۇن قىلغان گۈزەل ھۆسن - جامالىمۇ بىردىنلا خۇنۈكلىشىپ كەتكەندەك بولدى !…

خىسلەت ئۆزىنىڭ ئالدانغانلىقىنى بىلدى ، يەنە بىر قېتىم

سېتىلىپ، ئۆزىنىڭ ئادەمگە ئەمەس، بىر ئىبلىسقا، تېخىمۇ يىرگىنچلىك ئىبلىسقا دۇچ كەلگەنلىكىنى چۈشەندى. شۇڭا ئۇ، ھازىر ئەسەبىيلىشىپ، ھېچ نەرسىدىن قورقمايدىغان ۋە ھېچ نەرسىدىن يانمايدىغان قارام ھالەتكە كەلگەنىدى.

— سىلەر زادى مېنى نېمە قىلماقچى؟! — دېدى ئۇ سەسكەنگەن، چالۋاقىغان ھالدا ۋارقىراپ، — مەن سىلەرنى، سىلەردەك قارا كۆڭۈل ياۋۇزلارنى مەڭگۈ كەچۈرمەيمەن، مەڭگۈ قارغايمەن!...

بۇ ئاۋاز، بۇ سۆزلەرنى كارىدوردا كۆزەتچىلىك قىلىپ يۈرگەن ھېيت ئاغماق بىلەن ھاشىم توقۇناقمۇ خىرە-شىرە ئاڭلىدى. ئەمما ئۇلار ياتاققا كىرىپ، ئۇنى ئەيۋەشكە كەلتۈرۈپ بىرىشكە ئۈرۈنمىدى، بەلكى كاڭ مىڭدەك كۈچلۈك، تەجرىبىلىك بىر ساقچىنىڭ بۇنداق بىر مېكىجىننى بىردەمدە ئەيۋەشكە كەلتۈرۈپ، ئاللا-توۋىسىنى چىقىرالىشىغا ئىشەندى.

دېگەندەك، كاڭ مىڭ ياغلىما گەپ، سىلىق-سىپايە ھەردكەتلەر بىلەن خىسلەتنى ئىنندەككە كەلتۈرۈشكە، خۇددى شاش تاينى سىلاپ-سىيپاپ كۆندۈرگەندەك، ئاستا-ئاستا كۆندۈرۈشكە ھەرىكەت قىلدى. ئەمما خىسلەت زادىلا ئۇنىڭ دامىغا چۈشمىدى، بەلكى تېخىمۇ قەھر-غەزەپ بىلەن:

— ئەگەر سىز ھەقىقىي بىر ئادەم بولسىڭىز، ماڭا يېقىن كەلمەڭ، ماڭا چېقىلماڭ! ئەگەر زورلۇق قىلماقچى بولسىڭىز، ئىپپەت-نومۇسۇمنى قان بىلەن ھىمايە قىلىمەن! — دېدى ۋە ھەر ئېھتىمالغا قارشى چېچىغا قىستۇرۇپ يۈرگەن ئۇزۇن تۆمۈر چازىنى قولىغا ئالدى.

شۇ گەپلەردىن كېيىن خىسلەت جىم بولۇپ قالدى، ئەمما قەددىنى تىك تۇتۇپ، كاڭ مىڭغا ئوت بولۇپ يېنىۋاتقان كۆزلىرىنى تىكىپ ئۆرە تۇراتتى. ئۇ ئەزەلدىن ئەركەكلەرنى مەردلىككە، جاسارەتكە، ھالاللىققا ئۈندەيدىغان قىزلار تائىپىسىدىن ئىدى، ئۇ

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

قانداقتۇر ئاغزىدا سۆزمەنلىك قىلىپ ئەمەس ، بەلكى ئۆز روھى بىلەن ئۇندەيتتى ...

كىچىككىنە قىزنىڭ بۇنداق روھىي قۇدرىتى ، غۇرۇرىنى ، نومۇسىنى قوغداشتىكى بۇنداق كۈچلۈك ئىرادە ۋە جاسارىتى كاۋەمنى ئويلاندۇرۇپ قويدى . ئۇ ، نەچچە يىلدىن بۇيانقى ئەيش - ئىشرەتلىك تۇرمۇشىدا بۇنداق جىددىي دوقالغا دۇچ كەل- مىگەنىدى . ئەمما ، بۈگۈن ئۇ خۇددى راۋان كېتىۋاتقان بىر كېمە يوشۇرۇن خادا تاشقا ئۇرۇلغاندەك ، قاتتىق بىر سىلكىنىش ئىچىدە ئېسىگە كەلگەندەك بولدى ...

قىزنىڭ ، ئادەم تۇرمۇشىنىڭ مۇشۇنداق جىددىي ئەگىم - دو- قاللىرىغا دۇچ كەلگەندە ، بۇ دۇنيا شۇنچە جەلپكار ، شۇنچە جىل- ۋىدار كۆرۈنىدىغان ئوخشايدۇ . ئۆز ۋاقتىدا تىزگىنسىز تايدەك بېشىغنى كۆككە گىدەيتىپ ئۆتكۈزگەن كۈنلىرىنىڭ بىردىنلا قەدرى بىلىنىپ ، كۆرەلمەي قالغان نەرسىلىرىڭ ، يۈرەلمەي قال- غان يوللىرىڭ ھەققىدە ئويلايدىغان ۋە بەزىدە ئۆكۈنىدىغان ئوخ- شايسەن ! ... ئۇنىڭ ئۈستىگە ، تۇپتۈز يولدا كۆزۈڭ ئوچۇق تۇرۇپ مۇدۇرگەنلىرىڭ ، ھاۋايى - ھەۋەسكە ، بىمەنە غۇرۇرغا بېرىلىپ ، ئاللىكىملەرنىڭ دىلىنى بىھۇدە ئاغرىتقانلىرىڭ ... مانا شۇلار بىر - بىرلەپ خىيالىڭدىن ئۆتۈپ ، سېنى سەگىتىدىغان ئوخشايدۇ ! ...

شۇنداق ، بۇ دۇنيادا ئىككى قوللاپ تۇتۇلغان نەرسىدىن ۋاز كېچىش قىيىن ئەمەس ، بەلكى ھەقىقىي ئادەم بولۇش قىيىن ! ئادەم ئۆز تەبىئىتىدىكى ئاجىزلىقلارنى يېڭىپ ، ھەقىقىي ئادەم بولۇش ئۈچۈن ، جەزمەن ئۇزاق ۋاقىت ئىرادىسىنى تاۋلىشى كې- رەك ! ...

كاۋەمنىڭ يالتايدى ، ئەتىگەندىن بېرى ۋۇجۇدىدا قوتراپ تۇرغان شەھۋانىي ھەۋەسمۇ پەسكويغا چۈشتى . خۇددى پىچاقنىڭ بىسى قاتتىق چىبقىر تاشقا ئۇرۇلغاندەك ، ئۇنىڭ ياۋايى ئىستەكلى-

رى بىردىنلا سۇسلاشتى. بولۇپمۇ، ئۇ خىسلەتنىڭ ئەلپازىدىن، قەھر - غەزىپىدىن قورقتى. ئەگەر بىرەر پىشكەللىك يۈز بېرىپ، بۇ سەتچىلىك ئاشكارىلىنىپ قالسا، ئۆزىنىڭ خەلقى ئالەمدە شەرمەندە - شەرمىسار بولۇپ، خەلق ساقچىسى دېگەن شەرەپلىك نامغا داغ چۈشۈرۈپ قويۇشىدىن قورقتى…

ئۇ، بىر تال تاماكا تۇتاشتۇردى، ئارقىدىن بايا ئەكەلدۈرۈپ قويغان فرانسىيىنىڭ قىزىل ئۈزۈم ھارىقىدىن بىر رومكا ئىچىپ، كەيپىياتىنى تەڭشىۋالدى، ئاندىن ئىشىكنى ئېچىپ ھېيت ئاغماقنى تۇۋلىدى:

— بۇ قىزنى ئەكېتىڭلار! — دېدى ئۇ زەئىپ ئاۋازدا، — نېسىۋە ماڭا تېگىل بولدى!

— نېمە، بۇ مېكىجىن سىزنى رەنجىتىپ قويدىما، كاڭ كېجاڭ؟ — ئالدىراپ سورىدى ھېيت ئاغماق، — توختاڭ، مەن ھازىرلا ئۇنىڭ جاجىسىنى بېرىپ، ئايىغىڭىزغا باش قويدۇرىمەن!

— بولدى قىل! — دېدى كاڭ مىڭ جىددىي قىياپەتتە، — ئەكەت دېگەندىكىن ئەكەت!

ھېيت ئاغماق خىسلەتنى ئالدىغا سېلىپ ياتاقتىن چىقتى.

خىسلەت بۇ قېتىممۇ قۇدرەتلىك بىر روھىي كۈچ بىلەن دوزاخنىڭ ئىچىدىن پاك چىقتى، گەرچە ئۇ قاتتىق رىيازەت چەككەن، خورلانغان بولسىمۇ، ئەمما يەنىلا ئۆزىنىڭ ئىپپەت - نومۇسىنى ساقلاپ قالدى. بۇنداق جاسارەت، بۇنداق ئىرادە ھەركىمنىڭ قولىدىن كېلىۋەرمەيدۇ، ئەلۋەتتە!…

13

كۈنچىقىش بىلەن ھەممە يەر قوقاس چاچقاندەك ئىسسىپ كەتتى. پىژغىرىم ئاپتاپ يول ياقىسىدىكى تاشلاردىن تارتىپ، ئۆي - ئىمارەتلەرنىڭ مەرمەر تۈۋرۈكلىرىگىچە تەرلىتىشكە باش-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

لىدى . ھاۋا خۇددى يېڭىلا ئوتى ئۆچكەن تونۇردەك دىمىق بو-
لۇپ ، ئاسماننى بۇ ئۆرتىنىشتىن تۇتەكلىنىپ تۇراتتى ...

بۈگۈن ئۇتۇقنىڭ سىرتقا چىققۇسى كەلمىدى ، ئۇنى بىرخىل
ئۈمىدسىزلىك ، چۈشكۈنلۈك چىرماپ ئالغانىدى . خىسلەتنى ئىز-
دەش يولىدىكى شۇنچە كۆپ ئۇرۇنۇش ، شۇنچە زور تىرىشچانلىقلار
بىكار كېتىۋاتاتتى . ئۆركەش كۈچىدى ، ۋاڭ باۋمۇ ھەرىكەت
قىلدى ، لېكىن كىشىنى خۇشال قىلغۇدەك نەتىجە يوق ئىدى .

ئۆركەش بىرنەچچە كۈننىڭ ئالدىدا ھېلىقى كاۋاپچى ھۈۋ-
قۇش تاز بىلەن ئۇتۇقنى تونۇشتۇردى ، خىسلەتنىڭ ئەھۋالىنى
ئېيتتى ، ھۈۋقۇش تاز ناھايىتى خۇپسەنلىك قىلدى . كېيىن ئۆر-
كەشنىڭ يۈزى ئۈچۈن : «مەن تىڭ ـ تىڭلاپ باقاي ، بىرەر ئۇچۇر
بولسا خەۋەر قىلىمەن» دەپ ۋەدە بەرگەنمۇ بولدى ، ئۇتۇق ئۇنىڭغا
رەھمەت ئېيتىپ ، تەپسىلىي ئادرېسىنى يېزىپ بەردى ، لېكىن
ھازىرغىچە ئۇنىڭدىنمۇ خەۋەر يوق ئىدى ...

ئۇتۇق دېرىزىدىن چۈشۈپ تۇرغان ئاپتاپنىڭ بىنەپشە رەڭ
نۇرلىرىدىن قاماشقان كۆزلىرىنى يۇمۇپ ئۇزاق ياتتى . ئاپتاپ
ئاستا ـ ئاستا دېرىزىدىن كارىۋات ئۈستىگە چۈشۈپ ، كۆز چاقنات-
قۇدەك رەڭدار نۇر جىلۋىلەندى . كارىۋاتتا ئېزىلىپ ياتقان ئۇتۇق-
نىڭ كۆزى بىردىنلا كارىۋاتتىن بىر مېتىرچە يۇقىرىدا ئېسىلىپ
تۇرغان ئۆمۈچۈككە چۈشتى ، ئۇتۇق ئويلاپ ئولتۇرماي ، قولى
بىلەن ئۆمۈچۈكنىڭ يىپىنى ئۈزۈۋەتتى . كىچىك ئۆمۈچۈك يەردى-
كى پالاسقا چۈشۈپ ، يەنە تام تەرەپكە ئۆمىلەپ بېرىپ ، پىلدىرلى-
غىنىچە تورۇسقا كۆتۈرۈلۈپ كەتتى . بىردەمدىن كېيىن ، ئۇ يەنە
تورۇستىن يىپ تاشلاپ ، ئۇتۇقنىڭ كۆز ئالدىدا پەيدا بولدى ،
ئۇتۇق يەنە ئۇنىڭ يىپىنى ئۈزۈۋەتتى ، ئۆمۈچۈك يەنە پىلدىرلىغى-
نىچە تام تەرەپكە ماڭدى... ئاپتاپ كەڭ دائىرىدە يېيىلغىچە ئۇتۇق
بەش قېتىم ئۆمۈچۈكنىڭ يىپىنى ئۈزۈۋەتتى ، ئۆمۈچۈكمۇ بەش
قېتىم تورۇسقا چىقىپ يىپ تاشلىدى... ئالتىنچى قېتىم ئۇتۇق

ئۆمۈچۈكنىڭ يىپىنى ئۈزمىدى ، بەلكى قايىللىق بىلەن ئۆز ـ ئۆزىگە شىۋىرلىدى : «مانا ئىرادە !… كىچىككىنە ئۆمۈچۈكنىڭ يىپىنى بەش قېتىم ئۈزدۈم ، ئۇ بەش قېتىم تورۇسقا كۆتۈرۈلۈپ يىپ تاشلىدى ، ئەگەر يەنە ئۈزسەم ، ئۇمۇ يەنە شۇنداق قىلىۋېرىدۇ !… ئەجەبا ، مەندە ئاشۇ كىچىككىنە جانىۋارچىلىك ئىرادە يوقمۇ ؟ !… »

شۇ چاغدا ، توساتتىن ئۇنىڭ ئېسىگە بىر نەرسە كەلدى . ئۆز ۋاقتىدا ئۇنىڭ يۈرىكىگە ئوت تاشلاپ ، ۋۇجۇدىنى زوق ـ شوقتا ، ھاياجانغا تولدۇرغان بۇ نەرسە ھازىرمۇ خۇددى قاراڭغۇ ئۆينىڭ روجەكلىرىدىن يېرىپ چۈشكەن ئىللىق نۇردەك ، ئۇنىڭ كۆڭلىنى يورۇتۇپ ، جىسمىغا كۈچ ۋە جاسارەت ئاتا قىلغاندەك بولدى ، بۇ نەرسە — خىسلەتنىڭ كۈندىلىك خاتىرە دەپتىرىدىكى ئۇتتۇققا سۆيگۈ ئىزھار قىلىنغان بىر كۇپلېت قەسىدە ئىدى :

«سەندىدۇر كۆزلىرىم ، سەندىدۇر كۆڭۈل ،
سەن ئۆمرۈم كۆكىدە پارلىغان قۇياش .
سەندىدۇر ئىشەنچ ، سەندىدۇر يۈرەك ،
سەن باركى ، كۆزلىرىمگە يولمايدۇ ياش !»

«توۋا ، مەن نېمە بولدۇم ـ ھە !؟ — ئۇتتۇق ئۆز ـ ئۆزىگە ئاچچىق سوئال قويدى ، — خىسلەت ماڭا شۇنداق چىڭ ئەقىدە ـ ئېتىقاد بىلەن ئىشەنگەن تۇرسا ، مېنىڭ شۇنچىلىك جاپا ـ مۇشەققەتتىن قورقۇپ بەل قويۇۋەتكىنىم نېمىسى !؟ ياق ـ ياق ! مەن ھايات تۇرۇپ خىسلەتنىڭ كۆزى ياشلانسا بولمايدۇ !… »

ئۇتتۇقنىڭ ئەسەبلىرى چىڭ تارتىلدى ، كۆڭلى پەرىشان بولدى . شۇ تاپتا ئۇ ، يالغۇز ئولتۇرۇپ خىيال سۈرۈشنى بەكمۇ خالايتتى . لېكىن ئۇزۇن ئۆتمەي ، يالغۇزلۇق يەنە جېنىغا تەگ ـ

دى : ئۈنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى يېڭى بىر ئىنتىلىش ، يېڭى بىر
ھاياجان چۇلغاپ ئالدى ۋە بىر دەقىقە بولسىمۇ جېنىنى قىينىغان
زۇلمەتنى يورۇتۇۋەتكەندەك بولدى…

ئۇ بىردىنلا ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى ، باياتىندىن ھېچ ئىپادە-
سىنى تاپالماي تۇرغان مەۋھۇم پىكىر بىردىن ئايان بولۇپ ،
مېڭىسىدە چاقناپ كەتتى . بۇ پىكىر مۇنداق ئىدى : خىسلەت
قەيەردە بولمىسۇن ، ۋاقتىنچە يوشۇرۇن ھالەتتە يۈرگىنى بىلەن ،
بەربىر ئەتىمۇ – كەچمۇ ئۇنىڭ ھۆزۈرىدا پەيدا بولىدۇ ، ئۇنىڭ
مۇشۇ شەھەردە ئىكەنلىكىنى بىلسىلا ، جېنىنى تىكىپ بولسىمۇ ،
ئۇنىڭ قۇچىقىغا ئۆزىنى ئاتىدۇ !…

ئۇتۇق شۇنداق ئويلايتتى ۋە شۇنداق بولۇشىغا ئىشىنەتتى .
لېكىن بۇ پىكىر بىرئاز كەمتۈك ئىدى : ئۆزىنىڭ مۇشۇ
شەھەردە — خىسلەت بىلەن بىر شەھەردە بىر قوياشتىن بەھرىلە-
نىپ ، بىر ھاۋادىن نەپەسلىنىپ يۈرگەنلىكىنى ئۇنىڭغا قانداق
بىلدۈرۈش كېرەك ؟ !…

توغرا ، بۇ ئىشنى يەنىلا ھۆۋقۇش تازدەك بۇ شەھەرنىڭ
ئۇجۇر – بۇجۇرىنى بىلىدىغانلاردىن ئۆتۈنۈش كېرەك !…

ئۇتۇق شۇ خىيال بىلەن چاپىنىنى يەلكىسىگە تاشلاپ ، كو-
چىغا ئېتىلدى ، كارىدور قاراڭغۇراق ئىدى ، ئۇ كېتىۋېتىپ :
«ھۆۋقۇش تاز ھازىر مۇشۇ بۇرجەكتىن چىقىپ كېلىپ مېنى
توختاتسا – ھە !» دېگەن پىكىر كاللىسىدىن لىپ قىلىپ ئۆتتى .
لېكىن ھېچكىم چىقمىدى ، ئۇ پەلەمپەيلەردىن گۈلدۈرلەپ چۈ-
شۈپ كوچىغا چىقتى ، شۇنداق ئىسسىقتىمۇ ئادەملەرنىڭ بازار –
رەستىلەردە مىغىلداپ يۈرگەنلىكىدىن ھەيران قالدى…

ئۇتۇق كۈنپېتىش تەرەپكە قاراپ يول ئالدى ، مۇساپىرخانى-
دىن يۈز قەدەمچە يىراقلىغاندا ، كىمدۇر ئۇنىڭ بىلىكىدىن تۇتتى
ۋە نەق قۇلىقىغا كېلىپ شىۋىرلىدى :

— ئۇتۇق ئاكا ، ئارقامدىن مېڭىڭ ، مۇھىم گەپ بار !

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

بۇ ھۆۋقۇش تاز ئىدى . قىزىق ، كىمنى خىيال قىلسا ، شۇنىڭ پەيدا بولغانلىقىدىن ئۇتۇق خۇشال بولۇپ كەتتى ، خۇشال-لىقىدىن ھولۇققىنىچە ئۇنى بايىلا ياتاقتا قانداق ئويلىغانلىقىنى سۆزلەپ كەتتى .

— مەن مۇشۇ يەردە ئىدىم… ، — دېدى ھۆۋقۇش تاز بىر خىل سىرلىق قىياپەتتە ، — سىزنى بىرى بىلەن كۆرۈش-تۈرىمەن… خىسلەت توغرىسىدا… ئەمىسە كەتتۇق !

ئۇتۇق خۇشال بولدى ۋە ھۆۋقۇش تازنىڭ گېپى ئۇستىدە ئويلىغاچ ، ئۇنىڭغا سەپسالدى . ئۇ يېرىم قەدەم ئالدىدا ھېچكىمگە قارىماي ، بىغەم ، بىپەرۋا ھالدا بىر پۇتىنى سۆرەپ كېتىپ بارات-تى .

ئۇتۇق قارىماققا خاتىرجەمدەك كۆرۈنسىمۇ ، ئەمما تېگى - تېگىدىن ئاللىقانداق ھاياجاندا ئىكەنلىكى ئېنىق سېزىلەتتى ، بۇ ھاياجان خىسلەت ھەققىدە بىرەر خۇش خەۋەر ئاڭلاش ئىستىكىدە بولۇۋاتقانلىقى ئۆزىگىمۇ ئايان ئىدى …

ئەزەم چوڭ خىسلەتنىڭ كاڭ مىڭنى داغدا قويغانلىقىنى ئاڭلاپ ، دەسلەپ قاتتىق غەزەپلەنگەن ، ھەتتا ئۆز قولى بىلەن بىرنەچچە شاپىلاق ئۇرۇپ ، ئاچچىقىنى چىقارماقچىمۇ بولغانىدى . ئەمما ، كېيىن ئۆزىنى بېسىۋېلىپ ، باشقىچە چوت سوقتى . ھەتتا ھېيت ئاغماق بۇنداق «ئەركەكزەدەك» نى بىرەر ئىشرەتخانىغا سېتىۋېتىش تەكلىپىنى بەرگەندە ، ئۇ ئوچۇقتىن - ئوچۇق مۇنداق دېگەنىدى : «ئۇ بىرىنچى قېتىم ئەجدىھانىڭ ئاغزىدىن قۇتۇلۇپ چىققان ، بۇ قېتىم كاڭ كېجاڭدەك ھاڭگىنىڭ قولىدىنمۇ قۇتۇ-لۇپ چىقىپتۇ . شۇنىڭغا قارىغاندا ، ئۇ ئاللانىڭ ماڭا بۇيرۇغان نېسىۋىسى ئوخشايدۇ . ئۇ ئۆزۈمگە قالسۇن ، ئۇنى شۇنداق ئەي-ۋەشكە كەلتۈرەيكى ، بەئەينى مەشۇت يىپتەك بوينۇمغا يۆگىشىد-غان بولىدۇ ! … »

ئەمما ئۇ ، ئالدى بىلەن ئۇتۇقنى كۆرۈش نىيىتىگە كەپقال-

دى . ئۇتۇق بىلەن خىسلەتنىڭ رىۋايەتسىمان مۇھەببىتى ئۇنى قىزىقتۇرۇپ قالغانىدى . بۈگۈنكى دۇنيادىمۇ مۇشۇنداق ئاشىق ـ مەشۇقلارنىڭ بولىدىغانلىقىنى ئۇ زادىلا تەسەۋۋۇر قىلالمايتتى . ئۇنىڭ نەزىرىدە ، ھازىرقى دۇنيادا قانداقتۇر قېرىنداشلىق ، دوستلۇق ، مېھرىبانلىق ۋە ئىنسانىي ھېسسىيات ، ۋاپا ، ساداقەت دېگەندەك نەرسىلەرنىڭ ۋاقتى ئۆتكەن . ھازىر پەقەت كۈچلۈكلەر بىلەن ئاجىزلارلا مەۋجۇت . كۈچلۈكلەر ئاجىزلارنى بويسۇندۇ- رۇشقا ، ئىشلىتىشكە ، پايدىلىنىشقا ھەقلىق ! ...

شۇڭا ، ئۇتۇق بىلەن خىسلەتنىڭ سۆيگۈ ـ مۇھەببىتى ۋە تەقدىر ـ قىسمىتى ئۇنىڭغا باشقىچە تۇيۇلغان ، ھەتتا ئۇنى قىزىق- تۇرۇپ ، ئۇتۇقنىڭ ئۆز ئاغزىدىن گەپ ئاڭلاپ بېقىشقا ئۈندىگە- نىدى . ئۇ ئۇتۇقتەك پۈتۈن ـ سۇرۇك بىر يىگىتنىڭ نېمە ئۈچۈن خىسلەتتەك بىر تۇتقۇن قىزنى ئىزدەپ ، شەھەرمۇ شەھەر رىيازەت چېكىپ يۈرۈۋاتقانلىقىغا ئەقلى يەتمىگەنىدى . ئۇنىڭ خىيالىدا ئۇتۇق گويا نېرۋىسىدىن ئازغان بىر خوتۇن سارىڭى ، ئۈچىغا چىققان بىر ئەخمەق ئىدى !...

شۇڭا ئۇ ، بۈگۈن ئەتىگەندىلا ، مانا شۇ «ئەخمەق» نى ئال- داپ ، ئۆز ھوزۇرىغا باشلاپ كېلىش ئۈچۈن ، ھۆۋقۇش تازنى ئۇنىڭ پېيىگە سالغانىدى ...

ھۆۋقۇش تاز ئۇتۇقنى باشلاپ ، ئالتە قەۋەتلىك كونا بىر بىنانىڭ ئىچىگە كىردى ، ئۇلار ئايلىنا ـ ئايلىنا ، بۇرۇلا ـ بۇرۇلا ، تۆت ـ بەش پەلەمپەيلىك تار كارىدوردىن چىقا ـ چىقا ئاخىر بىر ئىشىكنىڭ ئالدىغا كەلدى . ھۆۋقۇش تاز ئەيمەنگەن ھالەتتە ئىشىكنى چەكتى ، ئىچكىرىدىن «كىرىۋەر» دېگەندەك بوغۇق ئاۋاز ئاڭلاندى ، ئۇ ئىشىكنى ئېچىپ ، ئۇتۇقنى كىرىشكە ئىشارەت قىلدى ، ئۆزى بىردەم بوسۇغىدا تۇرۇپ ، ئاندىن ئىشىك- نى ھىم يېپىپ قويۇپ چىقىپ كەتتى .

ئۇتۇق بېشىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ ، قامىتىنى تىك تۇتقانچە بۇ

ئۆينى ۋە ئۆيدىكى ئادەمنى قىزىقسىنىپ كۆزىتىشكە باشلىدى .

ئۆي كونا بولسىمۇ ، ئەمما يورۇق ، ئازادە ھەم تىنچ ئىدى . ئۇدۇلىدىكى نىمكەش ساپادا بىرى كېرىلىپ ، سىرلىق قىياپەتتە ئولتۇراتتى . چاچلىرىغا ئاق ئارىلىغان ، ئەمما بوياپ پارقىرىتىۋالغان ، ساقال - بۇرۇتىنى پاكىز ياستىپ ، ئالىپتە كىيىنگەن بۇ ئادەم ئەزەم چوڭ ئىدى . ئۇ كېيىنكى يىللاردا يول تېپىپ ، پۇل تېپىپ خېلى ئوبدان باش كۆتۈرگەندىن كېيىن ، ئۆزىگە مۇنداق بىر ئىجتىمائىي مۇناسىۋەت مىزانىنى ئۆلچەم قىلىۋالغانىدى : «باشقىلار ئۈچۈن قانچە كۆپ سىرلىق تۇيۇلساڭ ، ئۇلار سەندىن شۇنچە كۆپ ھېيىقىدۇ ، شۇنچە كۆپ ھۆرمەت قىلىدۇ ! »

شۇڭا ئۇ ، ئۆينىڭ ئوتتۇرىسىدا ئۆرە تۇرغان ئۇتۇققا مەڭسىتمىگەن نەزەر بىلەن قاراپ قويدى . ئەمما ، ئۇنىڭ كۆزى ئۇتۇقنىڭ كۆزلىرى بىلەن ئۇچراشقاندا ، گويا كۈچ سىناشماقچىدەك بىر دەقىقە تىكىلىپ تۇرۇپ قالدى . ئۇتۇقنىڭ كۆزلىرى ئاجايىپ نۇرلۇق ئىدى ، بۇ كۆزلەردىن قانداقتۇر بىر خىل جاسارەت بىلەن يىگىتلىك ئىرادىسى چاقناپ تۇراتتى . ئەزەم چوڭنىڭ كۆزى ئۇزاق بەرداشلىق بېرەلمىدى بولغاي ، دەرھال نەزىرىنى باشقا ياققا يۆتكەپ ، ئۇتۇققا سىپايە تەكەللۇپ قىلدى :

— كېلىڭ بۇرادەر ، ئولتۇرۇڭ ، ئىسمىڭىز ئۇتۇقمىدى ، ياخشى ئىسمىكەن ··· تونۇشۇپ قويايلى ، مېنىڭ ئىسمىم ئەزەم چوڭ !

ئۇتۇق دەرھال سەگەكلەشتى ، بۇ ئىسىم گويا ئۇنىڭ قۇلىقىغا لەنەتلىك بىر نەرسىدەك سەت ئاڭلاندى ، ئۇ ئەزەم چوڭنىڭ خېلى كېلىشكەن بوي - بەستىگە قارىغانسېرى ، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا بەئەينى قان ئىچەر بىر جاللاتنىڭ ، يوشۇرۇنۇپ يۈرۈپ ئىش تەۋرىتىدىغان سىرلىق بىر ئىبلىسنىڭ قىياپىتى گەۋدىلەنگەندەك بولدى . بۇنداق تۇيغۇ ، بۇنداق تەسىرات ئۇنىڭدا ئەزەم

چوڭنى كۆرمەستىن بۇرۇنلا ، ئۆركەش بىلەن ۋاڭ باۋنىڭ سۆزلىـ.
رىنى ئاڭلاپ غايىبانە پەيدا بولغانىدى . مانا بۇگۈن ئۇ ئاشۇنداق
بىر ئادەم بىلەن يەككە ـ يېگانە يۈزلىشىپ ئولتۇراتتى .

ئۇ ئۆزىنىڭ ھۇۋقۇش تاز تەرىپىدىن ئالدانغانلىقىنى بىلدى ،
بۇ يەرگە چاقىرىلىشىنىڭمۇ خەيرلىك ئىش ئەمەسلىكىنى ھېس
قىلدى .

— ئاڭلىسام ، سىز يۇرتتىن بۇ يەرگە بىر قىزنى ئىزدەپ
كەپسىز ! — دەپ كۆڭلىدىكى گەپنى باشلىدى ئەزەم چوڭ ئۇتۇق
ئۇدۇلىدىكى ساپادا ئولتۇرغاندىن كېيىن ، — شۇنداققۇ دەيمەن ،
ئۇ قىزنىڭ ئىسمى نېمىدى ؟ سىزگە ئاز ـ تولا ياردىمىم تېگىپ
قالسا ئەجەب ئەمەس ! ...

ئۇتۇق سوغۇقلا جاۋاب بەردى :

— شۇنداق ، مەن گۇاڭجۇغا بىر قىزنى ئىزدەپ كەلدىم ،
ئۇنىڭ ئىسمى خىسلەت !

ئۇنىڭدىن كېيىنكى سۆھبەت قىسقا ـ قىسقا سوئال ـ جاۋاب
بىلەن داۋام قىلدى :

— ئۇ قىز سىزنىڭ نېمىڭىز بولىدۇ ؟

— لايىقىم بولىدۇ !

— ھە ، مۇنداق دەڭ ، بىر ـ بىرىڭلارنى ياخشى كۆرىدىكەنـ.
سىلەر دە ؟

— شۇنداق ، ياخشى كۆرۈشىمىز ، يەنە كېلىپ قەۋەتلا !

ئەزەم چوڭ ئۇتۇقنىڭ گەپلىرىگە دەسلەپ ھىجايدى ، كېيىن
بەئەينى تاغ كەكلىكىدەك قىقىراپ كۈلدى .

— شۇنچە يىراقتىن بۇ يەرگە ئىشق ـ مۇھەببەت ئىزدەپ
كەلدىم ـ دەڭ ! — دېدى ئۇ كۈلكىسىنى توختاتقاندىن كېيىن
گەپلىرىنى چىشىنىڭ ئارىسىدىن چىقىرىپ ، — تەلىيىڭىز ئۇچـ.
ىدىن كەلگەي يىگىت ! ئەمما ، مەن سىزگە بىر ھېكايە ئېيتىپ
بېرەي : بىر جاڭگاللىقتا ئاچ قېلىپ ھالىدىن كەتكەن بىر بۆرىگە

توساتتىن بىر قوچقار ئۇچراپتۇ، بۆرە ئۇنى يېيىشكە شۇنچە تەقەززا بولسىمۇ، ئەمما ھۇجۇم قىلىشقا پېتىنالماپتۇ. چۈنكى، قوچقار قاۋۇل ھەم سۇرلۇك ئىكەن. شۇ چاغدا بۆرىنىڭ كۆزى قوچقارنىڭ چاترىقىدا ساڭگىلاپ تۇرغان قوش مۇشتتەك بىر جۈپ پوداقىقا چۈشۈپتۇ ۋە كۆڭلىدە: «ھە، مېنىڭ نېسىۋەم ئاشۇ ئىكەن - دە، ھېلى چۈشىدۇ، شۇ چاغدا يەيمەن» دەپ ئويلاپ، قوچقارنىڭ ئارقىدىن قارا كۆرۈنەر يۈرۈپتۇ، يۈرۈپتۇ... لېكىن ئۇ نەرسە قوچقاردىن ئاجراپ زادىلا چۈشمەپتۇ، ئاخىر بۆرە ئاچلىقتىن ئۆلۈپ قاپتۇ...

ئەزەم چوڭ ھېكايىسىنى تۈگىتىپ، ئۆز گېپىدىن پەخىرلەنگەندەك بەدىنىنى سىلكىپ، يايراپ كۈلۈپ كەتتى. يوغان ئېچىلغان ئاغزىدىن ياندىكى قۇرت يېگەن چىشلىرى كۆرۈنۈپ قالدى.

— مەن دەيمەن يىگىت، — دېدى ئۇ كۈلكىسىنى توختىتىپ نەسىھەتگويلۇق بىلەن، — سىزمۇ ھېلىقى ئاچ بۆرىدەك بىتەلەي ئىكەنسىز. ئۇ قىز بۇنداق كاتتا شەھەرنىڭ ئەيش - ئىشرەت قايناملىرىدا ئاللىقاچان غەرق بولۇپ كەتكەن بولماي! مېنىڭچە، سىز ئۇنى تاپىمەن دەپ، مۇنداق ئۇزاق، سىرلىق يوللارنى قانداق مېڭىپ تۈگىتەلەيسىز!؟ بۇ يوللارمۇ سىزگە ئۇنچىلىك شادلىق كەلتۈرمەيدۇ! مەن كېسىپ ئېيتالايمەنكى، سىز ئۇ قىزنىڭ ۋەسلىگە ھەرگىز يېتەلمەيسىز! ئەڭ ياخشىسى، قايتىپ كېتىپ ئىشىڭىزنى قىلىڭ!

— ھاي - ھاي، ئاغزىڭىزغا قاراپ سۆزلەڭ! — دېدى ئۇتۇق كەسكىن تەلەپپۇزدا، — گەپنى ئۇنداق كېسىۋەتمەڭ! سۆيگۈ - مۇھەببەتنى چۈشەنمىگەن ئادەم، ۋەسىل - ۋىسالنى قانداق چۈشىنىدۇ!؟ مەنمۇ سىزگە ئېيتىپ قوياي: جاندىن كەچمىگىچە جانانغا يەتكىلى بولمايدۇ!

— قېنى كۆرەرمىز! ...، — دېدى ئەزەم چوڭ مىيىقىدا كۈلۈپ.

— گېپىڭىزدىن قارىغاندا ، سىز خىسلەت توغرىسىدا خېلى كۆپ نەرسىلەرنى بىلىدىغان ئوخشىمامسىز ؟ ! — دېدى ئۆتۆق توساتتىن ئۇنىڭغا سوئال تاشلاپ ، — ئەگەر بىلسىڭىز ، ئاشۇ مەسۇم قىزنىڭ يىراقتىكى نىمجان بولۇپ ياتقان ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئاھۇ زارىنى ئويلاپ بولسىمۇ ، ماڭا دەپ بېرىڭ ، مەن سىزنى رازى قىلىمەن !

— ياق ـ ياق ··· ياقەي ! — دېدى ئەزەم چوڭ سەل ـ پەل ھودۇققاندەك ئالدىراپ ، — مەن نەدىن بىلەي ، مەن پەقەت سىزنى ئويلاپ ، سىزگە ئىچىم ئاغرىپ ، دوستانە مەسلىھەت بەرگۈم كەل- دى شۇ···

— دوستانە مەسلىھەتىڭىزگە رەھمەت ! — دېدى ئۆتۆقمۇ تەنە قىلغاندەك ئاۋازىنى غەلىتىرەك چىقىرىپ ، — ئەگەر راست- تىنلا ماڭا ئىچىڭىز ئاغرىغان بولسا ، ئۇنداقتا ، قول ئاستىڭىزدى- كى ئادەملەرنى ئىشقا سېلىپ ، خىسلەتنىڭ ئىز ـ دېرىكىنى ئەپ بېرىڭ !

بۇ گەپ ئەزەم چوڭنى دەرھال سەگەكلەشتۈردى :

— مېنىڭ قول ئاستىمدا ئادەم بارلىقىنى سىز قانداق بىلدى- ڭىز ؟ — سورىدى ئۇ چىرايىنى سەل ـ پەل ئۆزگەرتىپ .

— سىزنىڭچە ، بۇ سىرمىتى ؟ ! — قايتۇرۇپ سورىدى ئۆتۆق ، — سىزنىڭ قول ئاستىڭىزدا بىرنەچچە چوڭ ئادەم تو- گۇل ، يەنە بىرمۇنچە «شوركا» باللارنىڭ بارلىقىمۇ سىر ئەمەس- كەن ، بۇنى ھەتتا ساقچىلارمۇ بىلىدىكەنغۇ ! ؟···

ئۆتۆق بىر دەقىقىچە جىم بولۇپ قالدى ، ئۇ شاھادەت بارمى- قىنى پېشانىسىگە تىرىگىنىچە نېمىدۇر مۇلاھىزە قىلاتتى . شۇ ۋاقىتتا رەڭگى گېزىرىپ ، لەۋلىرى قىيسىيىپ كەتكەن ئەزەم چوڭنىڭ يۈزى ئۆزگەردى ، ئالىلقانداق مۇغەمبىرانە تەنتەنە ئىپا- دىسى پەيدا بولدى .

— ھازىرقى تۇرمۇش شەپقەتسىز جەڭ مەيدانى ، ئۆتۆق

ئەپەندى ! — دېدى ئۇ گەپلىرىنى دانە ـ دانە قىلىپ ، — ئادەملەر بىر ـ بىرىنى بېسىپ چۇشۇشكە ، بىر ـ بىرىدىن غالىب كېلىشكە ئالدىرايدۇ . ھەممە يەردە كۈچلۈكلەر غالىب ، ئاجىزلار مەھكۇم ! ئەمما ، سىز كۆڭلىڭىزدە قارىلاۋاتقان ئۇ ئىشلار ھازىرقى زامان‍ـ نىڭ مەنتىقىسى ! كۈچلۈكلەر ئاجىزلارنى ، چوڭلار كىچىكلەرنى يۇتۇپ كېتىۋاتقان بۇ جاھاندا بىزگە مۇشۇنداق تەۋەككۇلچىلىك بىلەن ياشىماي ئامال يوق . دۇنيادىكى نى ـ نى چوڭ ئىشلارمۇ ئەنە شۇنداق تەۋەككۇلچىلىكتىن ۋۇجۇدقا چىققان !…

— ئەمما ، سىز قىلىۋاتقان بۇ ئىشلار تەۋەككۇلچىلىك ئەمەس ، ئەزەم چوڭ ! — دېدى ئۇتتۇق ئەمدى رەسمىي كۆڭلىدىكى گېپىنى ئېيتىپ ، — بەلكى تىرىكتاپلىق ، ئاچ كۆزلۈك ! دەرۋەقە ، بۇ دۇنيادا بايلىققا ئىنتىلمەيدىغان ئادەم يوق ! ئەمما ، قان‍ـ تەر تۆكمەي ، ئەقىل ـ پاراسەت ئىشلەتمەي ئېرىشكەن بايلىقنىڭ نېمە قىممىتى ! ؟ بۇ بۇلاڭچىلىق ، نەپسانىيەتچىلىك ئەمەسمۇ ! ؟

ئەزەم چوڭ مىيىقىدا كۈلدى ۋە كىنايە بىلەن مۇنداق دېدى :

— مەن ئېرىقتا لەببالەپ سۇ تۇرسا ، يامغۇرغا چېلەك تۇتىدىغان ئەخمەقلەردىن ئەمەس ! دۇنيا دېگەن شۇ : بىرىنىڭ ئىشقى ئاتقا چۇشىدۇ ، بىرىنىڭ ئىشقى چوتقا چۇشىدۇ . ئاتقا ئىشقى چۇشكىنى ئۇلاقچى بولىدۇ ، چوتقا ئىشقى چۇشكىنى ھېساپچى بولىدۇ . مانا مېنىڭ ئىشقىم چوتقا چۇشۇپتىكەن ، بۇمۇ تەقدىر ئىلاھى !…

ئۇتتۇرىغا ناقۇلاي جىمىلىق چۆكتى ، ئالاھازەل بىرنەچچە مىنۇتلاردىن كېيىن ، ئۇتتۇق نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ئويلاپ ، يۇرىكىگە سىغدۇرالماي يۈرگەن گەپلىرىنى ئۆزىنى تۇتالماي قويۇۋەتتى .

— مەن سىزگە ئېچىنىمەن ، ئەزەم چوڭ ! — دېدى ئۇ چىن كۆڭلىدىن چىقىرىپ ، — بەزىلەر سىزنىڭ ئاجايىپ كارامەتلىرىڭىزنى ماختاپ ، سىزگە خۇشامەت قىلىۋاتقان بىر ۋاقىتتا ، يەنە

www.uyghurkitap.com

سىزنى غايىۋانە قارغاۋاتقان، كۆز ياشلىرى بىلەن خۇدادىن سىزگە زاۋاللىق تىلەۋاتقان ئادەملەرمۇ بار. مىڭ ئادەم ماختىسىمۇ، لېكىن بىر ئادەمنىڭ كۆز يېشىچىلىك بولمايدۇ! سىز بولسىڭىز شۇ ئاددىي خەلقنىڭ — ئۆز قان - قېرىنداشلىرىڭىزنىڭ كۆز ياشلىرىغىمۇ پەرۋا قىلماي كېرىلىپ يۈرۈپسىز! سىز ئويلاپ بېقىڭ: سىز تۇتقۇن قىلىپ، يانچۇقچىلىققا، ئوغرىلىققا سېلىۋاتقان ئاشۇ سەبىي باللار بىزنىڭ كېلەچىكىمىز، بىزنىڭ داۋامىمىز: مىللەتنىڭ كېلەچىكى، مىللەتنىڭ داۋامى ئەمەسمۇ!؟ ئىنساپ — ئادەمنىڭ هۆسنى دېگەن گەپ بار. ئەجەبا، ئاشۇ جاپاكەش دادىلارنىڭ نالىسى، ئاشۇ بىچارە ئانىلارنىڭ كۆز ياشلىرى سىزنىڭ دىلىڭىزنى ئېرىتمىسا! سىز ئاشۇ بىتەلەي ئاتا - ئانىلارنىڭ ئۇۋالىغا قېلىشتىن، ئاشۇ يۇمران باللارنىڭ نابۇت بولۇپ كېتىشىدىن قورقامسىز!؟ ئاخىر، بۇ باللارنىڭ ئىچىدىكى قىزلار بىزنىڭ كەلگۈسىدىكى ئانىلىرىمىز؛ ئوغۇللار بولسا، بىزنىڭ كەلگۈسىدىكى ۋەكىللىرىمىز ئەمەسمۇ!؟ بىز ئاشۇ پەرزەنتلىرىمىزنى بىزنىڭ مېۋىمىز، بىزنىڭ ئۆچمەس چىراغلىرىمىز دەپ ئەيىۋەنناس سالىمىزۇ، ئەمەلىيەتتە ئۇ مېۋىلىرىمىزنى پەرۋىش قىلىش، ئۇ چىراغلىرىمىزنى نۇرلاندۇرۇش ئورنىغا، ئۆز قولىمىز بىلەن ئەيلەپ - چەيلەپ نابۇت قىلىۋاتىمىز!...

ئۇتۇق سۆزدىن توختىدى، هاياجانلىق تىن ئېلىپ، يەنە خىيالغا پاتتى ...

توغرا، ئۇتۇق ناهايىتى توغرا ئېيتتى: دېمىسىمۇ، ئىنساننى نابۇت قىلىدىغان نەرسىلەر ئىنساننىڭ ئۆز ئىچىدىن چىققان نەرسىلەردۇر. ئالايلى، يامان نىيەت، ياۋۇزلۇق، ئەخلاقسىزلىق، هىيلىگەرلىك، ئاچ كۆزلۈك، نەپسانىيەتچىلىك ... قاتارلىقلار ئىنساننىڭ يۈرىكىدىن چىقىپ، ئىنساننى نابۇت قىلىدۇ! قايسىبىر دانانىڭ مۇنۇ مەسنەۋىسى بۇ پىكىرنىڭ دەلىلى ئەمەسمۇ:

«بىئەدەپ يالغۇز ئۆزى بولماس يامان ،
ھەممە ئالەمگە ئۇرار ئۇ ، ئوت ھامان !···»

— نېمانچە كۇچەيسىز ! — دېدى ئەزەم چوڭ ئۇتۇقنىڭ گەپلىرى تىتاڭ تومۇرىغا تەگكەندەك چىچاڭشىپ ، — ۋىتۋالاقنىڭ ئۆپكىسىنى يېگەندەكلا ۋالاقشىپ كەتتىڭىزغۇ ! ؟

— گەپتىن قاچماڭ ، ئەزەم چوڭ ! — دېدى ئۇتۇقمۇ بوش كەلمەي ، ئۇ بىرىدىن گەپ ئىشتىپ قەرزدار بولۇپ كېتىشۋېرىدىغانلاردىن ئەمەس ئىدى ، ھەمىشە نەق تۆلەپ كېتەتتى ، بۇ قېتىممۇ شۇنداق قىلدى ، — توغرا گەپتىن قاچقان ئادەم نامەرد بولىدۇ !

ئۇتۇق بىلەن ئەزەم چوڭ ئەمدى بىر - بىرلىرىگە نەپرەتلىرىنى يوشۇرماستىن تىكىلىشەتتى ، ئۇلارنىڭ بىرى ئىككىنچىسىنى شۇ تاپتا ناھايىتى يامان كۆرۈپ قالغانلىقتىن ، يۈرىكىدىكى ئەڭ ئاچچىق سۆزلىرىنى ئۇنىڭ ئەپت - بەشىرىسىگە تۆكۈپ تاشلاشقا تەييار تۇراتتى . ئىككىنچىسى قانچىلىك سەۋدايى ۋە ئەسەبىي بولمىسۇن ، رەقىبىنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىدا ئەكس ئېتىپ تۇرغان زەھەرلىك نەپرەتكە خاتىرجەم ، بىپەرۋا قاراپ تۇرالمايتتى ، ئۇنىڭغا زادىلا بەرداشلىق بېرەلمەيۋاتاتتى . بۇنى ئاز دېگەندەك ، ئۇتۇق ئۇنىڭ ئاغزىنى ئاچۇرماي ، ھەدەپ سۆزلىمەكتە ئىدى :

— يېقىندا گۇاڭجۇلۇق بىر تاكسى شوپۇرى ماڭا : «سىز شىنجاڭدىن كەپسىز - دە ! شەھەر كۆرۈپ ، ساياھەت قىلىپ يۈرەمسىز ؟ ! مېنىڭچە ، سىلەر مۇنداق شەھەرمۇ شەھەر لاغايلاپ يۈرمەي ، يۇرتۇڭلارنى ئوبدان تەرەققىي قىلدۇرۇپ ، بۇ يەردە ئېقىپ يۈرگەن ئوغرى - يانچۇقچىلىرىڭلارنى ئەكېتىڭلار ، بىز ئۇلاردىن جاق تويدۇق ، بەكمۇ بىزار بولۇپ كەتتۇق ! » دېۋىدى ، مەن بەكمۇ خورلۇق ھېس قىلدىم ، سىلەردەك بىر ئوچۇم ئادەملەر

پۈتۈن بىر مىللەتنىڭ ، پۈتۈن بىر يۇرتنىڭ يۈزىنى تۆكۈۋاتىسى-
لەر ، شەنىگە داغ چۈشۈرۈۋاتىسىلەر ! ...
ئۇتۇقنىڭ كۆيۈپ - پىشىپ ئېيتىۋاتقان بۇ گەپلىرى ئەزەم
چوڭنىڭ قېتىغىمۇ كىرىپ چىقمىدى ، بەلكى ئۇ كىمگىدۇر رەد-
دىيە بەرمەكچى بولغاندەك :
— ئېقىپ يۈرگەنلەر ھەممە يەردە بار ! — دېدى پەرۋاسىز
ھالدا ، — بۇ يەردىكىلەر شىنجاڭغا ، شىنجاڭلىقلار بۇ يەرگە
ئېقىپ كېلىپ جان باقىدىغان گەپ ! بەزىلەر شىركەت ، گۇرۇھ-
لارنى قۇرۇپ پۇل تېپىۋاتىدۇ ، بەزىلەر گەزمالچىلىق ، باققالچى-
لىق ، ئاشپەزلىك بىلەن پۇل تېپىۋاتىدۇ ، بىز بولساق ، مانا
مۇشۇنداق باللار بىلەن ، ساھىبجامال قىزلار بىلەن پۇل تاپى-
مىز . بۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا نېمە پەرق بار ؟ ! ھەممىسى ئوخ-
شاشلا سودا . مۇھەممەد پەيغەمبەرمۇ سودىنى چەكلىمىگەن !...
— ياق - ياق ، ئەزەم چوڭ ! بۇ گېپىڭىز پەقەتلا قاملاشمى-
دى ! — دېدى ئۇتۇق قولىنى سىلكىپ ، — بۇ گەپنى سەترەك
گەپ بىلەن چۈشەندۈرسەك ، پوقنى ئوسۇرۇق بىلەن يېپىش دې-
گەنلىك بولىدۇ . خەلقىمىز ھەرقانچە نامرات بولسىمۇ ، ئەزەلدىن
غۇرۇرىنى ، ئەخلاقىنى ، ئىززەت - ھۆرمىتىنى يوقاتقان ئەمەس ،
نامراتلىقنى ھەرگىزمۇ ئوغرىلىق ، بۇلاڭچىلىق ۋە تىرىكتاپلىق
بىلەن يەڭگەن ئەمەس !...
— بولدى بۇرادەر ، بۇنداق گېزىت - ژۇرناللاردىكى قۇرۇق
گەپلەرنى قويۇڭ ! — دېدى ئەزەم چوڭ قولىنى ئارۋاڭ - سارۋاڭ
شىلتىپ ، — مەن سىزگە بىر ھەقىقەتنى سۆزلەپ بېرەي : ئۈچ
يىلنىڭ ئالدىدا يۇرتقا باردىم ، يېزىدىكى تۇغقانلارنى يوقلىدىم .
مەن بارغان مەھەللىدىكى بىر دېھقان ئون ياشلىق ئوغلىنى مېنىڭ
قولۇمغا تۇتقۇزۇپ : «ئاڭلىسام ، ئۆزلىرى ئىچكىرىدە جاھاندار-
چىلىق قىلىدىكەنلا ، بۇ بالامنى سىلىگە تۇتتۇم ، ئۆلۈكىمۇ -
تىرىكىمۇ سىلىگە ھېساب ، ئاتىغانلىرىنى بېرىپ ئەكەتسىلە ، مۇ-

شۇ بالام بولسىمۇ كۇنىنىڭ سىرىقىنى كۆرسۇن !» دېدى . سۇرۇش-تۇرۇپ كۆرسەم ، بۇ دېھقان پاتىڭغىچە قەرزگە بوغۇلۇپ كەتكەن يالاڭتۆشكەن . ئەترەتتىكىلەر كېچە - كۇندۇز قەرز سۇيلەپ ئارام بەرمەيدىكەن . ئاخىر ئۇ ، ئۇچ بالىسى بىلەن خوتۇنىنى ئۆيگە سولاپ ، ئىشىكنى يوغان قۇلۇپتا قۇلۇپلاپ ، ئۆزى كۇندۇزى با-زارغا كىرىپ مەدىكارچىلىق قىلىدىكەن . مەدىكار ئىشلەپ تاپقان ئون نەچچە كوي پۇل بىلەن بەش جان ئادەم قۇرۇق نان يەپ ، داغ سۇ ئىچىپ ئۆتىدىكەن !… مانا ، مەن كۆرگەن ، مەن بىلگەن تۇرمۇش ! بۇ دېھقان ئۆزىنىڭ ۋە ئۆيىدىكى باشقا تىرىك جاننىڭ ھاياتىنى ساقلاپ قېلىش ئۇچۇن ، ئۆزىنىڭ جىگەر پارىسىنى ماڭا ساتتى ، مەن ئۇنى بەش مىڭ كويغا ئالدىم . ھازىر شۇ پۇلۇمنى قايتۇرۇۋېلىش ئۇچۇن ، ئۇنى ئىشقا سېلىۋاتىمەن… بۇنىڭ قەيە-رى خاتا !؟ مەن تېخى بۇ بالىلارنى زاغرا نان بىلەن داغ سۇدىن قۇتقۇزۇپ ، بەختلىك تۇرمۇشقا ئىگە قىلىۋاتىمەن !…

توۋا ، تۇرمۇشتا ئۆزىنى ئۇنتۇغۇدەك دەرىجىدە گاراڭ بولۇ-ۋېلىپ ، ھەددىدىن تاشقىرى لەززەتلىنىپ تۇرۇپ يالغان گەپ قىلىدىغانلار بولىدىكەن . لېكىن ئۇلار يالغاننى ھەقدارىغا يەتكۇ-زۇپ ، بۇنىڭدىن ناھايىتى راھەتلىنىپ تۇرغان چاغلىرىدا ، باشقى-لارنىڭ ئۆز گېپىگە ئىشەنمەيۋاتقانلىقىنى بەرىبىر سېزىپ تۇر-دۇ ، ئەزەم چوڭنىڭ مانا شۇنداق قارىسىغىلا سۆزلەيدىغان يالغان-چىلار تائىپىسىدىن ئىكەنلىكىنى ئۇتۇق خېلى بۇرۇن بايقىغان-دى .

— ئۇنداق ئەمەستۇر !؟ — دېدى ئۇتۇق ئۇنىڭ گەپلىرىدىن گۇمانلىنىپ ، — سىز بارغان يېزىلارغا بىزمۇ بېرىپ تۇرىمىز . بەزى يەرلەردە گەرچە نامراتلىق بولسىمۇ ، ئەمما سىز دېگەندەك دەرىجىدە ئەمەس ، ئۇنداق يەرلەرمۇ يىلدىن يىلغا ، ئايدىن ئايغا ياخشىلىنىپ كېتىۋاتىدۇ ، سىز بايىقى گەپلەرنى لەتىپە قىلىپ توقۇدىڭىزغۇ دەيمەن !؟ …

— توختاڭ ـ توختاڭ ! — دېدى ئەزەم چوڭ ئۇنىڭ سۆزىنى كېسىپ ، — راستىنىلا لەتىپە ئاڭلىغۇڭىز كەلسە ، مەن سىزگە بىر لەتىپە ئېيتىپ بېرەي : كوچىدا ئىككى ئاغىنە ئۇچرىشىپ قاپتۇ : «ئەھۋالىڭ قانداق ؟» دەپ سوراپتۇ بىرىنچىسى . «ئەھۋا-لىممۇ ، تۇرمۇشۇممۇ ناھايىتى ياخشى» دەپ جاۋاب بېرىپتۇ ئىك-كىنچىسى . «گېزىت ـ پېزىت دېگەندەك نەرسىلەرنى كۆرۈپ تۇرامسەن ؟» دەپ يەنە سوراپتۇ بىرىنچىسى . شۇ چاغدا ئىككىن-چىسى : «گېزىت ـ پېزىت كۆرمىسەم ئەھۋالىمنىڭ ، تۇرمۇشۇم-نىڭ ياخشىلىقىنى نەدىن بىلەتتىم !» دەپ جاۋاب بېرىپتۇ . مانا بۇنى لەتىپە دېسە بولىدۇ ، بۇنىڭ مېغىزىنى ئۆزىڭىز چېقىۋېلىڭ ، ئۇتتۇق ئەپەندى !

ئۇ ، شۇنداق دەپلا ئۆزىچە مەززە قىلىپ كۈلدى . كۈلۈشى غەلىتە ، خۇددى ئادەمنى بىزار قىلىدىغان شاق ـ شاق كۈلكە ئىدى . ئەمما ، ئۇتتۇق تەمتىرەپ قالمىدى ، ئۆزىنىڭ قەدىر ـ قىممىتىنى بىلىدىغان ، غۇرۇرى كۈچلۈك بۇنداق ئادەم بۇنچىلىك ئىش ياكى گەپلەردىن ئۈركۈپ كېتەمتى !

— ھازىر دەۋر ئۆزگەردى ، ئەزەم چوڭ ! — دېدى ئۇ ئېغىر بېسىقلىق بىلەن ، — ئىسلاھات ھەممە ئادەمگە ھەم پۇرسەت ، ھەم رىقابەت ئېلىپ كەلدى . ئەزىمەتلەر ئارقا ـ ئارقىدىن مەيدانغا چىقتى ، دۆلدۈللار بەس ـ بەستە كىشنەپ بەيگىگە چۈشتى ! بەيگە ئىكەن ، جەزمەن ئۇتىدىغانلار ھەم ئۇتتۇرىدىغانلار بولىدۇ . تۇر-مۇش يولى ئەزەلدىن ئىككى خىل : بىرى ، جاپا چەكمەي ، راھەت ـ پاراغەت چۈشەپ تىرىكتاپلىق قىلىش ؛ يەنە بىرى ، جاپا ـ مۇشەققەت ئىچىدىن راھەت ـ پاراغەت ئىزدەپ ئىنسانىي ياشاش ! يۇرتىمىزنى قويۇپ تۇرايلى ، مەن بۇ تەرەپلەردىمۇ بىر-مۇنچە سەمىمىي ، ئاق كۆڭۈل ، ھالال ، ئۆز ئىشىدا مۇۋەپپەقىيەت قازانغان ئادەملەرنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم ، باشقىلاردىن ئاڭلىدىم ، گېزىت ـ ژۇرناللاردىن ئوقۇدۇم . مەن ئۇلارنىڭ

سەرگۈزەشتىلىرىنى ، ئىش - ئىزلىرىنى ئاڭلاپ ، قانچىلىك لال ۋە شاد بولغانلىقىمنى سىز تەسەۋۋۇر قىلالمايسىز ! شىنجېن ، گۇاڭجۇ ، شاڭخەيلەردە ئىگىلىك تىكلەپ ، نام چىقارغان خالمۇ-رات ، يارمەمەت ، ئىگەمباي ، مەخەتجان قاتارلىقلار ۋە يەنە ئامېرى-كىنىڭ ، ئەنگلىيىنىڭ ، ياپونىيىنىڭ ، تۈركىيىنىڭ خەلقئارالىق مەشھۇر شىركەتلىرىدە ئىشلەپ ، زامانىۋى ئىلىم - پەنگە يۈرۈش قىلىۋاتقان نەچچە ئون ئۇيغۇر ئوغلانلىرى ئەنە شۇنداق ئۆز كۈچى ، ئەقىل - پاراسىتى ، ھالال مېھنىتى بىلەن بايلىققا ئېرىشىپ ، شۆھرەت قازانغانلار !...

— ئەتىگەندىن بېرى كاسىلداپ ، دېمەكچى بولغانلىرىڭىز شۇ ئادەملەرمىدى ! ؟ — ئەزەم چوڭ ئاچچىق بىر ھەسەتتىن تولغانغان-دەك بولدى ، — مەن سىزگە دەپ قوياي : سايدا ئاققان سۇ ھەرقانچە كۈچلۈك شارقىرىسىمۇ ، بەربىر ئۆزۈنغا بارالمايدۇ ! ...

توۋا ، دۇنيادا غەلىتە - غەلىتە ئادەملەر بولىدىكەن . بەزى-لەرنىڭ رەزىللىكىدىن ، ئالدامچىلىقىدىن غەزەپلىنىپ ، ئۆزۈڭنى قويارغا جاي تاپالماي قالىسەن ، ئۇلارنىڭ قەبىھ قىلمىشلىرىدىن دۇنيا كۆزۈڭگە قاراڭغۇ كۆرۈنىدۇ . زىغىردەك پايدا ، كىچىككىنە ئۇستۇنلۇك ئۈچۈن قېرىنداشلىرىغىمۇ ياۋۇزلۇق قىلىۋاتقانلارنى كۆرۈپ ، ئىنسان زاتىدىن كۆڭلۈڭ سوۋۇيدۇ ، ئەمما مانا مۇنداق خالمۇرات ، يارمەمەت ، ئىگەمباي ، مەخەتجانلاردەك پاك ، ساددا ، ھالال ۋە جاپاكەش كىشىلەرنى كۆرگىنىڭدە بولسا كۆڭلۈڭدىكى بايىقى غەشلىكلەرنى ئۇنتۇپ كەتكەندەك بولىسەن . ھەممىسى كۆ-زۈڭگە پەرىشتىدەك پاك ، چولپاندەك ياۋاش ، دانىشمەنلەردەك ئاقىل ، قەدىناس ئۇلپىتىڭدەك دىلكەش كۆرۈنۈپ كېتىدۇ ! يەنە تېخى چەت ئەلنىڭ گۇاڭجۇدىكى شىركەتلىرىدە ، مەسىلەن : ئامې-رىكىنىڭ «IBM» ، ئەنگلىيىنىڭ «BP» ، ياپونىيىنىڭ «TOTO» ، تۈركىيىنىڭ «TURANLAR» قاتارلىق مەشھۇر

www.uyghurkitap.com

شىركەتلەردە ئىلمىي خادىم ، ۋاكالەتچى ، ھەتتا دىرېكتور بولۇپ
ئىشلەۋاتقان يىگىتلەرنى ئويلىغىنىڭدا ، كۆڭلۈڭ تېخىمۇ كۆتۈرۈ-
لۈپ سۆيۈنۈپ كېتىسەن ! بۇلار ھەقىقەتەنمۇ ھاياتىمىزنىڭ ھۆس-
نىگە ھۆسن قوشۇۋاتقانلار ، ئۆز ئەقلى ، ئىقتىدارى ۋە قان -
تەرى بىلەن دۆلەتكە ، خەلققە ، مىللەتكە شان - شەرەپ كەلتۈرۈ-
ۋاتقانلار !... بۇلارنى قانداقمۇ ئەزەم چوڭ ، ھېيت ئاغماق ، ھاجى
قۇۋاندەك ئادەملەرگە سېلىشتۇرغىلى بولسۇن ! ؟ ئۇلارنىڭ بى-
رى ، پايانسىز كۆكتە پەرۋاز قىلىپ ، دۇنيانى نەزىرىدىن ئۆتكۈ-
زۈۋاتقان جەسۇر شۇڭقارلار بولسا ؛ يەنە بىرى ، سېسىق قىغ
دۆۋىسى ئارىسىدا يىن پۇراپ كۈن ئۆتكۈزۈۋاتقان يىرگىنچلىك
قۇرت - قوڭغۇزلارغا ئوخشايدۇ !...

— سىز يۇرتقا كېتىڭ ، دوختۇر ! — دېدى ئەزەم چوڭ
خېلى ئۇزاق جىملىقتىن كېيىن خامۇش قىياپەتتە ، —
پېچىقىڭىزنى قولىڭىزغا ئېلىپ ، «قاسساپلىق» ھۈنىرىڭىزنى قى-
لىڭ ! بۇ باللار سىزگە ئوخشاش تەلەيلىك ئەمەسكەن ، ئۇلارنىڭ
تەقدىر - قىسمىتى شۇ ! يوقسۇزلۇق دېگەن تاشتىن قاتتىق ،
ئۇنىڭ ئالدىدا نادانمۇ ، دانامۇ باباراۋەر !

— ياق - ياق ، ئەزەم چوڭ ! — دېدى ئۇتۇق دەرھال ، —
خاتالاشتىڭىز ، نادان بىلەن دانا ھېچقاچان باباراۋەر ئەمەس ! دانا
ئۆز قەدرىنى بىلىدۇ ، ئۆز ھەققىنى تونۇيدۇ . شۇڭا ، ئۇنى ئالداش
ئاسان ئەمەس ! ئەكسىچە ، نادان ئادەم ئۆز قەدىر - قىممىتىنى
بىلمەيدۇ ، ئۆز ھەققىنىڭ نېمىلىكىنى چۈشەنمەيدۇ . شۇڭا ، ئۇنى
ئاسانلا ئالداپ كەتكىلى بولىدۇ . ئۇمۇ ئالدىنىۋېرىدۇ . سىز دەل
مانا شۇ جاھالەتتە قالغان نادانلارنىڭ نادانلىقىدىن پايدىلىنىپ
كەتكەن ئادەم ! ...

ئەزەم چوڭ ئۇتۇقنىڭ كۆزىگە غەلىتە ، كايىغان نەزەر بىلەن
تىك قارىدى ، لەۋلىرى ئاللىقانداق چۈشىنىپ بولمايدىغان ۋە
پۈتۈنلەي ئورۇنسىز جىلمىيىشتىن قىيسىيىپ كەتتى ، شۇنىڭدىن

كېيىن ئۇنىڭ كەيپى ئۇچتى ، كۆزلىرى قىسىلىپ ، ياڭاقلىرىغا قىزىل داغلار يېيىلدى .

— بولدى ، بەس ! — دېدى ئۇ بىر خىل يوشۇرۇن تەھدىت بىلەن ، — ئەمدى بۇ يەر سىزگە قالسۇن ، ئۇتتۇق ئەپەندى ! ئىككى پىچاق بىر غىلاپقا سىغمايدىغاندەك قىلىدۇ . سىزنىڭ كۆڭلىڭىز راھەتنى ئەمەس ، مالامەتنى تارتىدىكەن !...

شۇنداق قىلىپ ، سۆھبەتتىن پەيزى كەتتى ، ھەر ئىككىسى بىر - بىرىگە ئۆرىدەپ قارىغىنىچە جىم بولۇپ قالدى . بۇنداق ھەققانىي ، يوللۇق مۇنازىرە ۋە تارتىشىشلاردا ئەزەم چوڭ پىكىر- گە ، سۆزگە ناقىس ئىدى ، جىددىي پەيتتە «لاپ» قىلىپ ياناتتى- يۇ ، ئارقىدىنلا «پۇس» قىلىپ ئۆچۈپ قالاتتى . شۇڭا ، ئەمدى ئۇ ئۆز مەنتىقىسى بويىچە ، زوراۋانلىقتا ئۆتكەنىدى !

ئۇتتۇقمۇ جىمىپ قالدى ، بۇنداق بىغەرەز ، كۆرەڭ ئادەم بىلەن داۋاملىق سۆزلىشىشنىڭ بىھۇدە ئىكەنلىكىنى ھېس قىل- دى . دەرۋەقە ، بۇنداق نادان ، يۈرىكى قارىداپ ، مېڭىسى داتلى- شىپ كەتكەن ئادەمنى گەپ بىلەن ، قائىدە سۆزلەپ قايىل قىلىش ئاسان ئەمەس ئىدى ، ئۇنداقلارنى ئەيۋەشكە كەلتۈرگۈچە ئادەمنىڭ ئانىسىدىن ئەمگەن ئوغۇز سۈتى ئاغزىغا كېلىپ قالاتتى ...

ئەزەم چوڭ ئەسلىدە ، ئۇتتۇقنى گەپ بىلەن قايىل قىلىپ ، يۇرتقا كېتىشكە كۆندۈرىمەن ، دەپ ئويلىغانىدى . شۇنداق بولغاچ- دا ، خىسلەت ئۇنىڭغا ئوڭچە قالاتتى ، ئەمما كۈتمىگەن يەردىن ئۇتتۇق ئۇنىڭ ئىزىغا دەسسىمىدى ، نىيىتىدىن يېنىپ ، يۇرتقا كېتىش تۇگۇل ، بەلكى ئۇنىڭ ئەشەددىي رەقىبى چىقىپ قالدى . ئەزەم چوڭ ئۇنىڭ قاراشلىرىدىن ، گەپ - سۆزلىرىدىن كۈچلۈك بىر يوشۇرۇن تەھدىتنى ھېس قىلدى . ئەمدى ئۇنىڭدىن ھەزەر ئەيلىمىسە بولمايتتى ، بىلىپ تۇرۇپ ئۇنى بوش قويۇۋېتىش — بەئەينى غالجىرلاشقان يولۋاسنى تاغقا ئەركىن قويۇۋەتكەنگە ئوخ- شاش خەتەرلىك ئىدى !...

ئەزەم چوڭ قاشلىرىنى يىمىرىپ ، كۆزىنى بىر نۇقتىغا تىككىنىچە جىددىي ئويلىدى ۋە ناھايىتى تېزلا بىر قارارغا كەلدى. شۇ چاغدا ، ئۇتۇقمۇ ئۇنىڭدىن سوراپ قالدى :

— ئەمدى كەتسەم بولار ؟ ئىككىمىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا سۆزلەشكۈدەك گەپمۇ قالمىغاندەك تۇرىدۇ...

— جىندەك تەخىر قىلىڭ ! — دېدى ئەزەم چوڭ لوڭقىدە ئورنىدىن تۇرۇپ ، — مەن سىزنى بىرى بىلەن يولغا سەپ قوياي ، بولمىسا تېنەپ قالىسىز !

ئۇ ، كارىدورغا چىقتى ۋە ئۇدۇلدىكى ئۆيىنىڭ قىيا ئوچۇق ئىشىكىنى ئېچىپ ئۆيگە كىردى ، ئاددىيلا سەرەمجانلاشتۇرۇلغان بۇ ئۆيدە ئۈچ ئادەم — ھۆۋقۇش تازنىڭ تۇغۇتى يېقىنلاشقان ئايالى گۈلپەرى بىر بۇلۇڭدا يىڭنە ئىشى قىلىپ ، ھۆۋقۇش تاز بىلەن ھېيت ئاغماق كارىۋات ئۈستىدە قارتا ئويناپ ئولتۇراتتى . ئەزەم چوڭنىڭ كىرگىنىنى كۆرۈپلا ، ھەممىسى قولىدىكى ئىشلىرىنى توختىتىپ ، ئۇنىڭغا رايىشلىق بىلەن قاراپ تۇردى .

— ئۇ بىزنىڭ يولىمىزدىكى زەھەرلىك تىكەن ئىكەن ! — دېدى ئەزەم چوڭ ئۇتۇقنى ئىشارە قىلىپ ، — ۋاقتىدا يۇلۇۋەتمىسەك ، ئۆزىمىزگە زەخمە يەتكۈزۈپ قويىدىغان ئوخشايمىز ! مەن كەتتىم ، سىلەر ئۇنى يەر ئاستى ئۆيىگە بەند قىلىۋېتىڭلار ! بىز بىلەن ھەپىلەشكەن ئادەمنىڭ ئاقىۋىتى قانداق بولىدىغانلىقىنى كۆرۈپ قويسۇن ! — ئۇ ئەمدى ھۆۋقۇش تازغا قاراپ قاتتىق جېكىلىدى ، — سەن ئۇنىڭغا ئوبدان كۆز - قۇلاق بول . ئاشۇ يەردە يېتىپ ، زىخلىرىڭغا كاۋاپ ئۆتكۈزۈپ بەرسۇن ! قانچىلىك ئىش قىلسا ، شۇنىڭغا قاراپ ئاش - نان بەر ! قاچانكى ، تۆۋە قىلىپ ، يۇرتقا كېتىش نىيىتىگە كەلسە ، ئۆز قولىمىز بىلەن يولغا سەپ قويىمىز . بولمىسا ، يوق - سۈيدۈككە مىلىنىپ يېتىدۇبىرىدۇ !...

ئەزەم چوڭ شۇ گەپلەرنى قىلىپ بولۇپ چىقىپ كەتتى ،

ھېيت ئاغماق بىلەن ھۇۋقۇش تاز ئۇنىڭ ئاغزىدىن چىققان ھورنى-مۇ زايا قىلمايتتى ، شۇڭا ئۇتۇقنىڭ ئالدىغا كىرىپ تەڭلا ھۇرپەيدى :

— يوُر ، ئارقىمىزدىن ماڭ !

— نەگە ماڭىمەن ؟ ! — سورىدى ئۇتۇق كۆڭلى بىر شۇملۇقنى تۇيغاندەك .

— ھەق جايىڭغا ! — دېدى ھېيت ئاغماق تۇمشۇقى بىلەن نەندۇر ئىشارە قىلىپ ، — بىلمەمسەن ، ئېرىق ياقىلاپ ماڭغان ئادەم لايغا دەسسىمەي قالمايدۇ ! ئەمدى بىزدىن خاپا بولما !

ئۇتۇق بېشىغا كوُن چوُشكەنلىكىنى ھېس قىلدى . شۇڭا ئۇ ، «يېتىپ قالغۇچە ئېتىپ قال» دېگەندەك ، ئۇلارنىڭ قولىدىن قۇتۇلۇشقا ئۇرۇندى . ئەمما ، ھېيت ئاغماقنىڭ جانبازلىق ھۇندىرى مۇشت - تېپىككە گالراق بۇ يىگىتنى بىردەمدە ھالىدىن كەتكۈزدى . ئىككى مۇتتەھەم ئۇنىڭ گەجگىسىدىن سۆرىگىنىچە ئاستىنقى قەۋەتكە ئېلىپ چۈشتى - دە ، ئۆزلىرىگە تەۋە كىچىككىنە بىر ئېغىز يەر ئاستى ئۆيىگە ئاپىرىپ تاشلىدى...

ئۇتۇق خېلــى بىر ھازادىن كېيىن كۆزلىرىنــى ئاچتــى ، ئېغىرلاشقان بېشىنى كۆتۈرۈپ ، ئۆزىنىڭ نەدىلىكىنى بىلىشكە تىرىشتى . ئۇ ئالتە قەۋەتلىك كونا بىر بىنانىڭ يەر ئاستىدىكى سوغۇق ، زەي بىر ئۆيگە نەزەربەند قىلىنغانىدى . ئۇزۇنلۇقى ئۈچ يېرىم چامدام ، كەڭلىكى ئىككى چامدام كېلىدىغان بۇ ئۆيدە تورۇسقــا يېقىن يەردىكــى كىچىككىنە پەنجىرىدىن چۈشۈۋاتقان ئاجىز نۇرنى ھېسابقا ئالمىغاندا ، ھاياتلىققا تەۋە ھېچ نەرسە يوق ئىدى...

ئۇتۇقنىڭ بۇنداق كۈتۈلمىگەن ئاقىۋەتنى كۆرۈپ جېنى چىقتى . ئەزىبىرايــى... ئىرادىسىنــى قولغا ئالالمىغىنىدىن «ۋايجان !» دەپ ئىڭراپ تاشلاشقا ئاز قالدى . ئىچ - ئىچىدىن قايناپ ، كۆيۈپ ، ئەزايى بەدىنىگە قۇيۇلغان ياۋايى شىددەت تەسىرىدە

ئۇيغۇر كىتاب تورى بىكىتى
www.uyghurkitap.com

بولۇڭدىكى تەرەت چېلەكنى يۆلۈپ ئالدى ، بېشىدىن ئېگىز كۆ-
تۈرۈپ ئۇدۇل كەلگەن يەرگە ئاتتى !...

ئاستا - ئاستا ئۇنىڭ نېرۋىلىرى بوشاشتى ، قول - پۇتلىرى
سىرقىراپ ، بېشىنى ئىككى تىزىنىڭ ئارىسىغا تىققىنىچە بىر
بولۇڭدا مۆكچەيدى...

«نېمە ئىش بۇ ! ؟ مەن زادى نېمە بولدۇم ! ؟... كىم مېنى
بۇ كۆلپەتلەرگە مۇپتىلا قىلىۋاتىدۇ ! ؟... بىر تۇتقۇننى قۇتقۇزد-
مەن دەپ ، ئەمدى ئۆزۈم تۇتقۇن بولدۇممۇ ! ؟... بۇ دۇنيا نېمە
بولۇپ كەتتى - ھە ! ؟... ئادەملەر قاتارى ئويناپ - كۈلۈپ
يۈرۈش ، ئەركىن - ئازادە ياشاش شۇنچىلىك قىيىن بولۇپ كەت-
تىمۇ ! ؟... بۇ ئەزەم چوڭ دېگىنى زادى كىم ؟ !... »

ئۇتۇق خىياللىرى ئېقىمىغا قوشۇلۇپ ئاقتى ، ئېقىپ -
ئېقىپ... ئاخىر بىر سايازلىققا چىقىپ قالدى...

14

نەزەر ھازىر راھەت نېمە ، ئازاب نېمە ئۇنتۇپ كەتتى . ئۇنىڭ
يۇمران ، سەبىي تەنلىرى ؛ پاك ، غۇبارسىز كۆڭلى ئازابنى
تولا چېكىۋېرىپ ، ئازابنىڭ ئاچچىقىنى سەزمەس بولۇپ
قالغانىدى !...

ئۇنى ھازىر تۇرمۇشمۇ ، ئەزەم چوڭمۇ تاشلىۋەتتى ، ئۇ بەئەي-
نى ئىگە - چاقىسىز ، قەدىر - قىممەتسىز بىر تىلەمچى قەلەندەر-
گە ئايلىنىپ قالدى . بۇ كۈنلەردە ، ئۇنىڭ رەڭگى سارغىيىپ ،
بويىنى قىلتىرىقتەك بولۇپ قالغانىدى .

ئۇنى ھەر كۈنى ئەتىگەندە ، ھۇۋقۇش تاز ھاپاش قىلىپ ،
ئۆزلىرىنىڭ تۇرالغۇسىدىن ئىككى بېكەت نېرىدىكى چوڭ بازارغا
تۇتاشقان ئاسما كۆۋرۈكنىڭ ئۈستىگە ئەچىقىپ ئولتۇرغۇزۇپ
قوياتتى . بۇ ئىش بۈگۈن ئەتىگەندىلا بۇرۇنقى يوسۇندا تەكرارلاند-

ـدى : ھۇۋقۇش تاز بىر پۈتى كىرلەشكەن داكا بىلەن ئورالغان ، بىر قولىدا قىسقا يانتاياقنى سۆرىگۇالغان نەزەرنى كۆۋرۈكنىڭ تۈمۈر ۋادىكىگە يۆلەپ ئولتۇرغۇزدى ، ئالدىغا بىر پارچە قۇراق داستىخاننى يېيىپ ، ئۇنىڭ ئۈستىگە تۇنۇگۇن چۇشكەن پۇللارنىڭ ئىچىدىن بىر يۈەنلىك ، ئىككى يۈەنلىك ، بەش يۈەنلىكتىن بىر-نەچچىنى ئايرىپ تاشلىدى ، ئاندىن نەزەرنىڭ قولىغا شۆپۈكتەك نېپىز بىر نان بىلەن داغ سۇ قاچىلانغان بىر سۇلياۋ بوتۇلكىنى تۇتقۇزۇپ :

— سەنچۇ نەزەر ، — دېدى تەنبىھ ئاھاڭدا ، — بۇنداق چويۇن بۇتتەك زۇۋانسىز ئولتۇرماي ، بىر نەرسىلەرنى دەپ خەق-لەرنى ئۆزۈڭگە جەلپ قىلغىن ...

— نېمە دەيمەن ؟ ! — سوغۇققىنە سورىدى نەزەر .

— نېمە دەيتتىڭ ! — ھۇۋقۇش تاز ئۇنىڭغا زەردە بىلەن ئۆگەتتى ، — بىر بولسا ، دۇئاغا قول كۆتۈرۈپ : «مەن ئاجىزغا سەدىقە بېرىڭلار ، سەدىقە ! ماڭا بەرگەن سەدىقەڭلار سىلەرنى ئۇدۇل جەننەتكە باشلاپ كىرىدۇ ، جەننەتكە ! » دەپ ۋارقىرا ! بىر بولسا ، ئاۋۇ خەنزۇ تىلەمچىلەردەك ، بېشىڭنى يەرگە دوقۇسلاپ ئۇرۇپ ، خەقلەرنىڭ ھېسداشلىقىنى قوزغا !

— ئۇنداق قىلمايمەن ھەم قىلالمايمەن ! — دېدى نەزەر كېسىپلا ، — خەقنىڭ يانچۇقىدىكى پۇلدا مېنىڭ نېمە ھەققىم بار ؟ !

— نېمانداق شۇم ئېغىز نېمىسەن ! ؟ — دېدى ھۇۋقۇش تاز جىلە بولغاندەك تەرىنى تۈرۈپ ، — ئۆزۈڭنىڭ ئەسكىلىكىدىنغۇ شۇ كۈنگە قالدىڭ !

نەزەرمۇ بوش كەلمىدى ، ئۇنىڭ ئىنكاسى تېز ، ئاغزى ئىت-تىك ئىدى :

— مەن ئەسكىلىك قىلىپ نېمە قىپتىمەن ! ؟ — دېدى ئۇ ئىنچىكە بويىنىنى تولغاپ ، — سىلەر مېنى ئاتا - ئانامدىن ئايرى-

دىڭلار ، يۇرتتىن ، مەكتەپتىن ئايرىدىڭلار ! يامان يولغا ماڭماي-
مەن دېسەم ، مۇشۇ كۈنگە قالدۇردۇڭلار ! يەنە سىلەر ئەسكى
بولماي ، مەن ئەسكىمۇ ! ؟...

ھۇۋقۇش تاز نېمە دېيىشنى بىلمەي ، ئۇنىڭغا ئۇيقۇسى كەل-
گەن ئادەمدەك خامۇش قاراپ قويدى ۋە ئۇنىڭ يېنىدىن كېتىۋې-
تىپ غۇدۇردى :

— نېمە قىلساڭ قىل ، ئىشقىلىپ پۇل تاپساڭلا بولدى !

ھۇۋقۇش تاز كەتتى ، كېتىۋېتىپ نەزەرنىڭ نەچچە كۈندىن
بېرى خېلى كۆپ پۇل تاپقانلىقىنى ئويلاپ كۆڭلىدە خۇشال بول-
دى . ئۇ قانچە كۆپ پۇل تاپسا ، ھۇۋقۇش تازغىمۇ شۇنچە پايدىسى
بولاتتى ، ئۇ ھېيت ئاغماقچا ئۆتكۈزىدىغان چاغدا ، سانى ئېنىق
ئەمەس بۇ پۇللارنىڭ بىر قىسمىنى قايرىپ چۆنتىكىگە سالاتتى ،
بۇنى تۇغۇلغۇسى بالىسىنىڭ رىزقى دەپ ئايرىپ قوياتتى...

نەزەر تىلەمچىلىك قىلغاندا ھېچ نەرسە دېمەي ، بەزىدە يىراق-
لارغا قاراپ خىيال بىلەن ، بەزىدە بېشىنى ئېگىپ تىقىپ غەم
بىلەن ئولتۇراتتى . ئەمما ، ئۆتكەن - كەچكەن كىشىلەر ئۇنىڭ
مەسۇم ، سولغۇن ، ئەمما ئوماق چىرايىغا ، لاكاسلاپ قالغان ناكار
پۇتىغا ، بىچارە تۇرقىغا قاراپ ، ئۈزۈلمەي پۇل تاشلاپ تۇراتتى ،
«تاما - تاما كۆل بولار » دېگەندەك ، كەچكە يېقىن ئۇنىڭ ئالدىدى-
كى قۇراق داستىخاندا تۇتام - تۇتام پۇللار پەيدا بولاتتى...

بۈگۈن نېمە ئۈچۈندۇر نەزەرنىڭ جىسمى مادارسىز ، روھى
خامۇش ئىدى . كېچىچە ئاتا - ئانىسىنى ، يۇرتىنى چۈشەپ ،
كۆڭلى پەرىشانلىقتا تولغانىدى . ئۇ ھەمىشە خورلانغان ، ئازابلان-
غان ۋاقىتلىرىدا يىراقتىكى يۇرتىنى ، ئۆزى ئويناپ چوڭ بولغان
ئانا دەريا بويلىرىنى ئەسلەيتتى ، دەريانىڭ ئاشۇ راھەتبەخش دول-
قۇنلىرىغا چۆمۈلۈپ ، شۇ دولقۇنلار بىلەن بىللە ئاللىقاياقلارغا
ئېقىپ بارغانلىقلىرىنى سېغىناتتى ، دەريانىڭ شىشىدەك تىنىق ،
ئاسماندەك جىلۋىدار جامالىغا تويماي باققانلىرىنى ئەسلەيتتى ...

ئەسلەپ ـ ئەسلەپ كۆزلىرىگە ياش كېلەتتى . باھار ۋاقتىدا قارلىغاچلارنىڭ سۇغا تۆش ئۇرۇپ ئۇچۇشلىرىنى ، سۇڭگۈچلەرنىڭ قىرغاقتىكى تاشلارغا قونۇپ ، قۇيرۇقى بىلەن ئالىچىپار قاناتلىرىغا سۇ چېچىشلىرىنى ، دەريانىڭ يېشىل داللار ساداسىغا ھەم ئاھاڭ شىلدىرلاشلىرىنى ، تاشقىن ۋاقتىدا ئۆركەشلەپ ، پۇشقۇرۇپ ئېقىشلىرىنى ئويلاپ ، شۇ ياقلارغا قاراپ يۈگۈرگۈسى ، قانات چىقىرىپ ئۇچقۇسى كېلەتتى...

بۈگۈنمۇ ئۇ ، شۇلارنى ئەسلەپ ، ئويلاپ كۆڭلى بىئارام بولدى ، پىژغىرىم ئىسسىقتا ئاپتاپقا يايغان قاقتەك قورۇلۇپ ئولتۇرۇپ ، ئۇنىڭ كۆزلىرىگە ئاشۇ سالقىن ، راھەتبەخش دەريا بويلىرى تۇتىيادەك كۆرۈنۈپ كەتتى...

ياز ئايلىرىدا گۇاڭجۇدا ناھايىتى ئىسسىق ، يورۇق ۋە چىرايلىق كۈنلەر بولىدۇ . ئەتەي قىلغاندەك ، بۈگۈن ھاۋا ئەنە شۇنداق ئىسسىق ، ئاتەش ئىدى . باش ئۈستىدە يېلىنجاپ تۇرغان كۈن نۇرى خۇددى ھاك تۇزاڭلىرىغا ئوخشاش ، نەزەرنىڭ كۆزىنى كۆيدۈرۈپ ، دىمىنى سىقاتتى . كۈن تىكلەشكەنسېرى ، يەر ـ جاھان كەڭرىپ ، ئۇپۇق چەمبىرىكى تېخىمۇ ئېگىزلەپ كېتىۋاتقاندەك كۆرۈنۈشكە باشلىدى .

نەزەر ئىسسىقتا ھالىدىن كېتىۋاتقان بولسىمۇ ، لېكىن چىدىشىنى چىشلەپ ، بوتۇلكىدىكى ئىلمان سۇدىن ئىچىپ ، بەرداشلىق بېرىشكە تىرىشتى . لېكىن ، كۈن قايرىلىش بىلەن بولالماي قالدى ، كۆزىگە قاراڭغۇلۇق تىقىلىپ ، بەدىنى جۇغۇلداپ ، ئۇيۇشۇپ كەتتى . ئۇنىڭغا قاتتىق ئىسسىق ئۆتۈپ ، بەدەن ھارارىتى ئۆرلەپ كەتكەنىدى . ئۇ ئاستا ـ ئاستا كۆۋرۈكنىڭ تۆمۈر ۋادىكىغا تايانغىنىچە قىيسىيىپ قالدى . ئالدىدىكى پۇللارنى يىغىشتۇرۇشقىمۇ ماجالى يەتمىدى...

ھۇۋقۇش تاز ئەتىگەن تەييارلىغان كاۋاپلىرىنى سېتىپ بولۇپ ، نەزەرنىڭ يېنىغا كەلگەندە ، نەزەر يېرىم بىھوش ھالەتتە

www.uyghurkitap.com

ياتاتتى . ئۇنىڭ ئالدىدىكى قۇراق داستىخان قۇپقۇرۇق ئىدى ،
ئۇنى قانداق رەھىمسىز ، بىگانە قوللار ئوغرىلاپ كەتتى ھېچكىم
بىلمەيتتى . ھۇۋقۇش تاز نەزەرنى ئۇرۇپ ـ تىلللاشنىمۇ ياكى ئىچ
ئاغرىتىپ ھېسداشلىق قىلىشنىمۇ بىلەلمەي ، ئۇنىڭ يېرىم يۇمۇق
كۆزلىرى بىلەن تاتارغان يۈزىگە ، گىمزەرگەن لەۋلىرىگە قارىغىنىـ
چە ھەيرەتتە تۇرۇپ قالدى ...

15

ئەزەم چوڭ خىسلەتكە زورلۇق ئىشلىتىشنى خالىمىدى .
زورلۇق ئۇسۇلى بۇ ئاجىز قىزنىڭ پەقەت يۈرىكىنى ئېزىدىغانلىـ
قىنى ، بۇنداق غورۇرى كۈچلۈك ، شەرم ـ ھايالىق قىزغا زور-
لۇق ئىشلەتكەندە ، ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ قېلىش خەۋپى بولىدىغانلىـ
قىنى ئۇ سېزىپ قالغانىدى . شۇڭا ئۇ ، سەۋر ـ تاقەت بىلەن
سۈكۈت قىلىپ ، خۇددى بىر ساداقەتمەن ئىتتەك ئۇنىڭ ئەتراپىدا
ئايلىنىپ يۈرەتتى ۋە ھەمىشە ئۇنىڭ چۈشىنىش تەس بولغان
ھەرىكەتلىرى بىلەن چىراي ئىپادىلىرىنى كۆزىتەتتى ...

ئەمما ، بۈگۈن ئۇنىڭ سەۋر قاچىسى تولدى ، خىسلەتنى
ئۇنچىلىك ئۇزاق كۈتەلمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلدى . بولۇپمۇ ،
ئۇتتۇق بىلەن سۆزلەشكەندىن كېيىن ، ئۇنىڭ يۈرىكى تىنچلانمىـ
دى . ئۇتتۇقنىڭ ھەر ۋاقىت ئۆزىگە پۈتلىكاشاڭ بولىدىغانلىقىنى ،
ۋاقتى كەلسە ، خىسلەتنى جان تىكىپ قوغدايدىغان مۇھەببەت
سارىڭى ئىكەنلىكىنى بىلگەندىن كېيىن ، ئۇ خىسلەتنى ئۆز رايىغا
قويۇپ ، ئاستا ـ ئاستا ئىندەككە كەلتۈرۈش خىيالىدىن ۋاز
كەچتى ! ...

بۈگۈن كەچقۇرۇن ، ئۇ بىرمۇنچە نازۇ نېمەتلەرنى كۆتۈ-
رۈپ ، خىسلەتنىڭ ياتىقىغا كىردى .

ئەزەم چوڭ ئىككى كۈننىڭ ئالدىدا ، ئۇنى ئۆزى تۇرۇۋاتقان

مېھمانخانىنىڭ ھەشەمەتلىك بىر ئۆيىگە گۈلپەرى بىلەن بىللە ئورۇنلاشتۇرۇپ : «سىز شورىكىلار بىلەن بىرگە تۇرسىڭىز بول-مايدۇ ، ئۇ يەر سىزگە لايىق ئەمەس . مۇشۇ يەردە بىرنەچچە كۈن ياخشى ئارام ئېلىپ ، ياخشى ئوزۇقلىنىڭ ! ئاندىن مەن سىزنى شياڭگاڭ ، ئاۋمىنلارغا ئاپىرىپ كۆرسىتىپ كېلىمەن . بۇ يەردە گۈلپەرى سىزنىڭ خىزمىتىڭىزنى قىلىدۇ !» دەپ ، ئۇنىڭ كۆڭ-لىنى ئۇتماقچى بولغانىدى . ئەمما ، خىسلەت ئۈچۈن بۇ ئىككى كۈن ناھايىتى تەستە ئۆتتى ، ھەشەمەتلىك بۇ ئۆي ئۇنىڭ كۆزىگە خۇددى سۈرلۈك قەبرىستانلىقتەك كۆرۈنۈپ ، ئۇنىڭ ھېسسىياتى-نى ، روھىنى چۈشكۈنلەشتۈرۈۋەتتى ، كەچكىچە غەم ـ غۇسسە ئىچىدە ئۆتتى . تۇغۇتىغا ساناقلىق كۈنلەر قالغان گۈلپەرى ئۇنىڭ خىزمىتىنى قىلىش تۇگۇل ، ئىنجىقلاپ يۈرۈپ ئۆزىنىڭ ھاجىتى-دىن ئاران چىقاتتى . ئۇنىڭ قانداقتۇر خىزمەتچى ئەمەس ، بەلكى قاراۋۇل ئىكەنلىكى خىسلەتنىڭ كۆڭلىگە ئايان ئىدى . شۇڭا ، ئۇنىڭ بىلەن چوڭقۇرراق سىردىشىپمۇ كەتمىدى…

بۈگۈن نېمە ئۈچۈندۇر ، ئەتىگەندىن باشلاپلا خىسلەتنىڭ كۆڭلى بىسەرەمجان بولدى ، بۇنداق بىسەرەمجانلىقنىڭ سەۋەبىنى ئۆزىمۇ بىلمەيتتى . تۇرۇپلا يۈرىكى ئۆيگەندەك ، كۆڭلىگە دەككە ـ دۈككە چۈشكەندەك بىر خىل روھىي ھالەت ئۇنى ئازابلى-ماقتا ئىدى . ئاستا ـ ئاستا : بۈگۈن مېنىڭ ھاياتىمدا باشقىچە ھادىسە يۈز بېرىشى مۇمكىن ، دېگەن پىكىر ئۇنىڭ كاللىسىغا چوڭقۇر ئورنىشىپ ئالغانىدى…

ئەزەم چوڭنىڭ بۇنداق بىمەھەل ۋاقىتتا ياتاققا كىرىپ كېلى-شى خىسلەتنىڭ كۆڭلىدىكى دەككە ـ دۈككىنى تېخىمۇ كۈچەيتى-ۋەتتى .

ئەزەم چوڭ قولىدىكى نەرسىلەرنى چاي شىرەسىگە قويدى ، ئاندىن ساپادا يانتۇ يېتىپ تېلېۋىزور كۆرۈۋاتقان گۈلپەرىگە قا-راپ :

www.uyghurkitap.com

— خالمەت مېنىڭ ياتىقىمدا قالدى ، — دېدى سىرتنى ئىشارە قىلىپ ، — چىقىپ كۆرۈشۈپ كىر ، ساڭا دەيدىغان گېپى باركەن .

گۈلپەرى ئىرغاڭلاپ مېڭىپ ياتاقتىن چىقىپ كەتتى . يالغۇز قالغان خىسلەت نېمە قىلىشىنى بىلمەي گاڭگىراپ تۇرۇپ قالدى . ئۇنىڭ كۆزلىرى چەكچىيىپ ، چىرايى تۇتۇلۇپ كەتكەنىدى .

— بۇ يەرگە كېلىدىك خىسلەت ، ئازراق بىر نەرسە يەيلى ! — دېدى ئەزەم چوڭ چاي شىرەسى ئۈستىدىكى نازۇ نېمەتلەرنى چىنە ـ تەخسىلەرگە ئېلىۋېتىپ ، — مەن سىزنى دەپ بۇ نەرسىلەرنى نەلەردىن ئەكەلدىم ، بىلەمسىز ؟ مانا ماۋۇ ئىتالىيىنىڭ پىسا قاتلىمىسى ، مانا ماۋۇ كىنتاكىيتى توخۇ گۆشى ، مانا ماۋۇ گېرمانىيىنىڭ قارا پىۋىسى ، مانا ماۋۇ ئامېرىكىنىڭ ئۈزۈم ، گىلاسلىرى…

خىسلەت ئۇنىڭ گەپلىرى زادىلا قۇلىقىغا كىرمىگەندەك ، مىدىر ـ سىدىر قىلماي ئولتۇرىۋەردى . ئەزەم چوڭ يەنە شۇ ياغلىما گەپلىرى بىلەن ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئېرىتمەكچى بولۇۋاتاتتى :

— ۋاي ـ ۋۇي … قارىغا سىزنى ! نېمانچە تۇتۇلۇپ كەتكەن چىراي بۇ ؟ كېلىڭە ، كۈلكە ـ چاقچاق بىلەن ئولتۇرايلى . «كۈلكە ـ چاقچاق تەنگە داۋا ، قايغۇ ـ ھەسرەت تەنگە جازا» دېگەن گەپ بار . قېنى بىر كۈلۈڭە !…

دەرۋەقە ، شۇنداق ! كۈلكە بولغانلىقى ئۈچۈن بۇ دۇنيا خۇشاللىققا ، جاسارەتكە ، قىزغىنلىققا تولغان . كىشىلەرنىڭ كۈلكىگە موھتاج بولۇشى گويا مەۋجۇداتنىڭ قۇياش نۇرىغا موھتاج بولغىنىغا ئوخشايدۇ !

ئەمما ، شۇ كۈنلەردە خىسلەت نېمىگە كۈلىدۇ ، نېمىگە خۇشال بولىدۇ ؟ ! ئۇنىڭ تۇرمۇشىدا ئۇ كۈلگۈدەك ، ئۇ خۇشال بولغۇدەك ئىشلار بولدىمۇ ؟ ! ئۇ ھازىر تەبىئىي كۈلكە تۇگۇل ، غىدىقلىسىمۇ كۈلەلمەيدىغان ھالغا كېلىپ قالغانىدى !…

خىسلەتنىڭ بۇنداق زۇۋانسىز، تۇتۇق چىراي قارشىلىقى ئەزەم چوڭنىڭ سەل - پەل زىتىغا تەگكەندەك بولدى. «قارا بۇنى! — دەپ هارسىنغاندەك كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى ئۇ، — ئۆزىنىڭ ئىززىتىنى بىلمەيدىكەن، يىپەكتەك ئېشىلىپ كېلىپ بوينۇمغا ئېسىلدىش ئورنىغا، بەزدەك كالچاراپ ئولتۇرۇشىنى!...»

— قىزچاق، بولدى ئەمدى! ئاچچىقىم كەلدى دەپ تاشنى تېپىپ يۈرمەڭ! — دېدى ئۇ بىر خىل نەسىهەتگۇيلۇق بىلەن، — پۇتىڭىزنى بىهۇدە زەخىملەندۈرۈپ قويىسىز! ئوتمۇ يېنىپ - يېنىپ، ئاخىر كۆلگە ئايلىنىدۇ، سىزمۇ هەرقانچە گۈرۈلدەپ يانسىڭىزمۇ، بەربىر ئۆچىسىز، كۆلگە ئايلىنىسىز!...

خىسلەت تۇيۇقسىز لىككىدە ئورنىدىن تۇردى ۋە ئەزەم چوڭنىڭ سۈرلۈك چىرايىغا شۈبهىلىك تىكىلىپ مۇنداق دېدى:

— سىز مېنى نېمە قىلماقچى؟! سىزمۇ مېنى باشقىلارغا ساتامسىز - يە؟!

ئەزەم چوڭ قەھ - قەھ ئۇرۇپ كۈلدى، خىسلەتنىڭ يۈرىكى سىرقىراپ كەتتى. ئۆمرىدە بۇنداق سوغۇق، ناساز كۈلكىنى ئاڭلىمىغانىدى. ياق، بۇ كۈلكە ئەمەس، بەلكى يىرتقۇچ كەسلەنچۈكنىڭ تاماق قېقىشىغا ئوخشىغان مۇدهىش بىر ئاۋۇش ئىدى!...

— نېمە دەيدىغانسىز، قىزچاق! — دېدى ئۇ كۆڭلىدىكى گەپنى ئاشكارىلاپ، — قولۇمدىكى مەززىلىك قىرغاۋۇل گۆشىنى باشقىلارغا سېتىپ، ئۇنىڭ پۇلىغا بەتتام ئۆچكە گۆشىنى ئېلىپ يەيدىغان ئەخمەق ئەمەسمەن!

بۇ سۆزلەرنى ئۇ هەقىقەتەنمۇ تەهدىت بىلەن ئېيتتى، ئاۋازىمۇ ئاللىقانداق كەسكىن، قاراشلىرىمۇ ناهايىتى باشقىچە — شەهۋانىي ئىدى.

خىسلەت بىردىنلا ئۇنىڭ نىيىتى بۇزۇلغانلىقىنى كۆرۈپ يەتتى ، شۇنىدىلا ئەتىگەندىن بېرى كۆڭلىنىڭ بىسەرەمجان ، دەككە ـ دۈككە ئىچىدە يۈرگەنلىكىنىڭ سەۋەبىنىمۇ چۈشەندى . ھەقىقەتەنمۇ ، ئۇنىڭ پاك ، كىرسىز كۆڭلى بولغۇسى مالامەتلەرنى ئالدىن تۇيغانىدى !…

— مەن ئۇچۇن ھازىر ھاياتمۇ ـ ئۆلۈممۇ بەرىبىر ! — دېدى خىسلەت ئەزەم چوڭغا مەردانە تىكىلىپ ، — چۈنكى مەن بېشىمغا كەلگەن بۇ تەقدىر قىمارىغا ئاللىقاچان جېنىمنى تىكىپ قويغان-مەن !

ئەمدى ئەزەم چوڭمۇ ئەسلىي قىياپىتىنى ئاشكارىلىدى ، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا قوزغىلىپ ئاچ كۆزلۈك ، تەلۋىلىك ، شەھۋانىي-لىق ئۇنىڭ ئىنسانغا خاس پەزىلەتلىرىنى ، ۋىجدان ، ئىمان تۇيغۇ-لىرىنى پاك ـ پاكىز سۈپۈرۈپ ، ئۇنى شەپقەتسىز بىر ئادىمي ھايۋانغا ئايلاندۇرۇپ قويغانىدى !

— ھەي قانجۇق ، نېمانچە جاھىللىق قىلىسەن ! ؟ — دېدى ئۇ خىسلەتنىڭ ئالدىغا دېۋەيلەپ كېلىپ ، — سەنمۇ بىر «ماقۇل» دەپ باقە ! بۇ دۇنيادا «ماقۇل» دېگەندىنمۇ چىرايلىق ، تاتلىق سۆز يوق ! ئۆز ۋاقتىدا ، ئاناڭ داداڭغا «ماقۇل» دېگەچكە ، بۇ دۇنياغا سەندەك چىرايلىق بىر مەلىكە تۇغۇلغان . بۈگۈن سەنمۇ ماڭا «ماقۇل» دېسەڭ ، بىزدىن يەنە بىر كېلىشكەن شاھزادە تۆرىلىپ قالسا ئەجەب ئەمەس ! …

— مەن قانجۇق ئەمەس ! — دېدى خىسلەت غەزەپ ۋە ئەلەم بىلەن ، — ساڭا ئوخشاش ، نەگىلا بارسا ئارقىسىدىن ئىت ئەگەش-تۈرۈپ يۈرىدىغانلارنى قانجۇق دەيدۇ ! …

كىچىككىنە قىزنىڭ ئاخىرقى سۆزلىرى ئەزەم چوڭنىڭ يۈ-رىكىنى ئوقتەك تېشىپ ئۆتتى ، پۈتۈن ۋۇجۇدىغا زىل ـ زىل چۈشكەن ئەزەم چوڭ ئۆز تىترىكىنى بىلدۈرمەسلىك ئۈچۈن ، خىسلەتكە تاشلاندى ۋە خۇددى چوجىنى قامالىغان قىرى سادەك ،

ئۇنى يۇلۇپ ئېلىپ كارىۋاتقا باستى .

بۇ قېتىم خىسلەت ئۇنىڭ كۈچلۈك چاڭگىلىدىن قۇتۇلالمىدى ، ۋارقىرىماقچى بولۇپ ئاغزىنى ئېچىۋىدى ، ئەزىم چوڭ ئالدىن تەييارلاپ قويغان ياغلىق بىلەن ئۇنىڭ ئاغزىنى ئەتتى ۋە تىپچەكلەپ ئارام بەرمەيۋاتقان قوللىرىنى ئىنچىكە تانا بىلەن چېتىپ ، كارىۋاتنىڭ بېشىغا مەھكەم باغلىۋەتتى...

خىسلەت پۈتۈن كۈچى بىلەن يۇلقۇناتتى ، تولغىناتتى ، تىپىچەكلەيتتى . شۇ تاپتا ، ئۇنىڭ قۇدرىتىمۇ شۇ ، ئىسيانىمۇ شۇ ئىدى ! ...

ئەمما ، ئارقا ـ ئارقىدىن ئۇرۇلغان تەستەك زەربىسىدىن ، قاتتىق تارتقۇشلاردىن ئۇنىڭ يۈزى قانتالاش بولۇپ ، كىيىملىرى تىتىلىپ كەتكەنىدى ...

خىسلەتنىڭ كۆز ياشلىرى ئېقىندەك ، يېشىندەك قۇيۇلۇشقا باشلىدى ، بۇ خورلۇق ، بەختسىزلىك ۋە ئازاب ـ ئوقۇبەت ياشلىرى ئىدى ! ...

خىسلەتنىڭ دەسلەپ ئىچ ـ ئىچىدىن تىترەك كەلدى ، كېيىن قولىنىڭ بارماقلىرى مۇزلىغاندەك بولدى ، دەقىقە ئۆتمەي چىداپ بولماس ئاغرىقتىن بېشى يېرىلغاندەك بولدى . مۇدھىش ، ھېچ نەرسىگە قىياسلاپ بولمايدىغان ، چەكسىز بىر پەرياد كۆكرىكىدىن ئېتىلىپ چىقتى ، مانا شۇ پەريادنىڭ ئادەمزات ۋۇجۇدىدىن چىققانلىقىغا ئىشىنىش قىيىن ئىدى !...

خىسلەتنىڭ قەلبى ئەسلىدە بىر ئىدىشتىكى تىنىق ، زىلال سۇدەك ھەممە نەرسىنىڭ سىيماسىنى ئەينەن كۆرگىلى بولىدىغان — ئادەمنىڭ چىرايىنى ، ئاينىڭ شولىسىنى ، يۇلتۇزنىڭ ئەكسىنى شۇنداق ئېنىق كۆرگىلى بولىدىغان ئەينەكتەك پاكىز ھەم سۈزۈك ئىدى . ئەمما ، ھازىر ئۇنىڭ قەلبى ئىدىشتىكى لېيىغان سۇدىن ھېچنېمىنى كۆرگىلى بولمىغاندەك لايلىنىپ ، خىرەلىشىپ كەتتى... بۇ خۇددى تەشتەكتىكى نازۇك ، خۇش

پۇراق غۇنچىنى سىبىق يۇندى بىلەن سۇغارغاندەك ئىش بولدى !...

* *

«ئۆزۈڭگە سىغمىغان سىر ئۆزگىلەرگە سىغمايدۇ» دەيدۇ كونىلار .

دەرھەقىقەت ، خىسلەت شۇ كۈنلەردە ، ئۆزىنى بىر ئادەمنى ھايۋاننىڭ چاڭگىلىدا نابۇت بولۇپ كېتىۋاتقان ناتىۋان بىچارىدەك ھېس قىلىپ ئازابلىناتتى . ئۆتكەن ئىشلار بەئەينى بىر تال دات باسقان مىختەك ئۇنىڭ جېنىنى ، يۈرىكىنى ئويۇپ ، قاراقان قىلىپ تاشلىغانىدى . ئۇ ئۆزىنى قانچە تۇتىمىسۇن ، ئەقلى بىلەن ئۆزىنى قانچە كونترول قىلمىسۇن ، ھامان ئۆز پەيلىگە ئۆزى بەس كېلەلمەيتتى . ئۇ كۈنسېرى چاچقۇن ، سەپرا بولۇپ كېتىۋاتاتتى ، ھەتتا بەزىدە ئاللىقانداق غەلىتە قىلىقلارنى چىقىراتتى . ئۇنىڭدا ھازىر كۆيگەن ، خورلانغان ، ھەممە نەرسە ئارىلاش - چۇرۇلاش بولۇپ كەتكەن سوغۇق بىر يۈرەك بار ئىدى ، بۇ يۈرەك ئاللىقانداق غەلىتە ئەلەمزىدىلىككە ، ئاللىقانداق باش - ئاخىرى يوق بىداۋا نەپرەتكە تولغانىدى . ئۇ كېچە - كېچىلىرى ئۇخلىماي يىغلايتتى ، ھىجران ئەلەمىدىن دەرد چېكەتتى ، بىۋاپا دۇنيا ئىشلىرىدىن نالايتتى ، خورلۇقتا ، ئازابتا قارشى ئىسيانكار پەرياد قىلاتتى . بۇنداق چاغلاردا ئۇ ، كۆپىنچە ئانىسىنى ئەسلەپ ، يېتىم قوزىدەك بوزلايتتى : «ئانا ، جېنىم ئانا ! ئېيتقىنە ، مەن ئەمدى قانداق قىلاي !؟ سەن ماڭا ساپ بول ، پاك بول دەيتتىڭ ! ئادەم بول دەيتتىڭ !... ئەمما ، مەندە ھازىر سەن كۈتكەن نەرسىلەرنىڭ ھېچقايسىسى قالمىدى ، مەن گۇناھقا پاتتىم !... ئەمدى مەن قانداق قىلاي ؟ ! ئاخىر دەرد - ھەسرىتىمنى كىمگە ئېيتىمەن ، ئانا !؟ بۇ يۈرەك قۇرغۇر زەھەر - زوقۇمغا ، زەردابقا تولۇپ -

توشۇپ كەتتىغۇ !؟··· ئېيتقىنا ، ئانا ! سەندىن باشقا يېقىن كىـ
شىم يوققۇ ، ئەمدى قانداق قىلاي !؟··· »

خىسلەتنىڭ بەدىنى سوغۇق ئاي شولىسى ئاستىدا قىزىۋاتاتـ
تى ، ۋۇجۇدى دەرمانسىزلىنىپ كېتىۋاتاتتى··· ئۇ ئاستا ـ ئاستا
هالسىزلىنىپ ئۇيقۇغا كەتتى ، لېكىن ئۇيقۇ بىلەن سەگەكلىك
ئارىسىدا ئىدى ، ئۇ خىرە ـ شىرە چۈش كۆردى ، چۈشىدە ئانىسى
ئەللەي ئېيتىۋاتقانمىش··· «ۋاي ئاللا نېمىدېگەن يېقىملىق ،
پاك··· بەئەينى گۆدەكتەك پاك قوشاق بۇ !··· بەلكىم گۆدەكنىڭ
ساپ ۋە پاكلىقى مۇشۇ قوشاقتىندۇر ! بۇ قوشاق سېنىڭكى ، ئەمما
ماڭا ئېيتىۋاتىسەن ، ئانا ! ئاي نۇرىغا يۇغۇرۇلغان بۇ قوشاق
ئىنسانلارنىڭ ساپلىقىدىن ، بۇ ئالەمنىڭ پاكلىقىدىن سۆزلەۋاتىـ
دۇ ! ئالەمدە ياخشى بار ، يامان يوق . دۇنيادا ئۇلۇغلۇق بار ،
ياۋۇزلۇق يوق ! ئادەملەر ئاپئاق ، دۇنيامۇ شۇنىڭغا ماس !···
كېيىن··· كېيىن ئانا ، مەن بىردىنلا چوڭ بولۇپ قالدىم !···
ئاھ ، هايات نېمانچە لەززەتلىك ، ئادەملەرنىڭ باسقان ئىزىدىن
ئۇلۇغلۇق يارالماقتا ، مۇھەببەت تارالماقتا··· ئاپئاق تاڭلارغا ،
يېقىملىق ئاهاڭلارغا تولغانغۇ بۇ ئالەم !··· ئەمدى مەن چوڭلارنىڭ
ناخشىلىرىنى ئاڭلايمەن ، چوڭلارنىڭ ناخشىلىرىدىن ئۆزۈمنىڭ
ناخشىسىنى ئىزدەيمەن ، ماڭا ئاق يول تىلە ، ئانا ! مەن ئەمدى
چوڭ بولدۇم··· »

ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئىشىتكەن ئانىسى يۇم ـ يۇم ياش تۆكۈـ
ۋاتقانمىش ··· «بىلمىدىم بالام ، سەن بۇنداق چوڭ بولغىنىڭدىن
كۆرە ، ئۆمۈر بويى گۆدەك بولۇپ قالساڭ رازى ئىدىم ! ··· »
دەيمىش ···

خىسلەت چۆچۈپ ، ئەندىكىپ ئويغىنىپ كەتكەندە ، جاهان
زۇلمەت ئىچىگە چۆككەندەك تىمتاس ۋە خامۇش ئىدى . پەقەت
كۆكتىكى سولغۇن ئاي دېڭىز يۈزىدىكى كېمىدەك ئاستا ئۈزۈپ
باراتتى ، ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى يۇلتۇزلارمۇ سوغۇق جىمىرلايتتى ،

خىسلەتنىڭ جىسمىلا ئەمەس ، روھىمۇ چىداپ بولالماس بىر ئاغرىقتىن قاقشايتتى ...

ئەمدى ئۇنىڭ پۇتۇنلەي ئۇيقۇسى قاچتى . بىردىنلا ئۇنىڭ ئۆزى ئۇچۇنمۇ كۇتۇلمىگەن ئاللىقانداق بىر ھېس پۇتۇن بارلىقىنى قارماپ ئالدى : ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا ئۇتۇق كەلگەندى ، ئۇتۇق شۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆزىدە ، ئېڭىدا ، يۈرىكىدە جانلىنىپ تۇراتتى...

خىسلەت ھەمىشە : «ئۇتۇقنىڭ ۋۇجۇدىدا مېنىڭ ياشلىقىم ياشايدۇ ، ئۆمرۈمنىڭ ئەڭ ياخشى ، مەنىلىك بۆلىكى شۇ يىگىتنىڭ كۆكسىدە قالغان» دەپ ئۆز - ئۆزىدىن پەخىرلىنەتتى . لېكىن ئەمدى بۇ سۆز ئۆزىنىڭ قىممىتىنى يوقاتقاندەك قىلاتتى . خىسلەت ئەمدى ئۆز تەقدىرىنى پۇتۇنلەي بەربات بولدى ، دەپ قارايتتى . ئۇ شۇ دەقىقىدە — ئاشۇنداق چۈشكۈن ، پەرىشان ھالەتتە تۇرۇپمۇ ، ئۇتۇق بىلەن ئۆتكەن گۈزەل ، خۇشال پەيتلەرنى ئەسلەپ قالدى ...

بىر قېتىم ئۇتۇق ئۇنىڭ كۆزلىرىگە تولۇق ، مەستانە بېقىشلىرى بىلەن قاراپ ، مۇنداق بىر ھېكايىنى ئېيتىپ بەرگەندى : «... شۇنداق بىر يىگىت ئۆتۈپتىكەن ، ئەقىلدە ، ئىلىمدە ، پەزىلەتتە كامىل ئىكەن . بىر كۈنى ئېرىق بويىدا سالقىنداپ ئولتۇرۇپ ، سۇدا ئېقىپ كېلىۋاتقان قىپقىزىل بىر ئالمىغا كۆزى چۈشۈپتۇ - دە ، ئالمىنى سۇزۇپ ئېلىپ بىر پەس تاماشا قىپتۇ . ناھايىتى ھەۋسى كېلىپ زوقلىنىپتۇ ۋە ئۆزىنى تۇتالماي يەۋېتىپتۇ . ئەمما يەپ بولۇپ ، يۈرىكىگە غۇلغۇلا چۈشۈپتۇ : ‹توۋا ، بۇ نېمە قىلغىنىم ، ئىگىسىنى رازى قىلماي تۇرۇپ ، ئالمىنى يەۋەتكىنىم نېمىسى ! ؟ دېمەك ، گۇناھكار بولدۇم ! ... › يىگىت قانداقلا بولمىسۇن ئالمىنىڭ ئىگىسىنى تېپىپ ، ئۇنى رازى قىلىشقا ئەھدە قىپتۇ - دە ، ئېرىق ياقىلاپ يۇقىرىغا مېڭىپتۇ ، مېڭىپتۇ ، بىر چاغدا يوغان ، كۆركەم بىر باغنىڭ ئالدىغا كەپتۇ ، ئېرىق

شۇ باغنى كېسىپ ئۆتىدىكەن ، غۇچچىدە پىشقان ئالمىلار تامدىن ساڭگىلاپ تۇرىدىكەن...

يىگىت قاتتىق خىجىلچىلىق ئىچىدە باغ ئىشىكىنى قېقىپتۇ . ئىچىدىن قېرىسال بىر باغۋەن چىقىپ كەپتۇ ، يىگىت سالام ـ سەھەتتىن كېيىن ، بولغان ئىشنى سۆزلەپ ئۆزرە سوراپتۇ ، بىردەم خىيالغا چۆمگەن باغۋەن دەسلەپ رازى بولماپتۇ ، كېيىن ‹بىر شەرتىم بار ، شۇنى بىجىرسەڭ رازى بولىمەن › دەپتۇ . يىگىت نائىلاج ماقۇل بوپتۇ . باغۋەن بۇنداق دەپتۇ : ‹كۆزى ئەما ، پۇتى توكۇر ، تىلى گاچا ، ئۆزى بەتبەشىرە بىر قىزىم بار ، شۇنى ئەمرىڭگە ئالىسەن ! › بۇ گەپنى ئاڭلاپ ، يىگىت ئىچىدە ئاھ ئۇرۇپ ، يۈرىكى قان بولۇپ تۇرسىمۇ ، ئەمما باشتىكى لەۋزى ئۈچۈن شەرتكە كۆنۈپتۇ . دەررۇ توي بوپتۇ ، يىگىت ھەسرەت ۋە نەپرەت بىلەن ھۇجرىغا كىرىپتۇ ، كىرىپتۇيۇ ھەيرانلىقتىن داڭ قېتىپ تۇرۇپ قاپتۇ ، قايسى كۆزى بىلەن كۆرسۇنكى ، ئۇنىڭ ئالدىدا ھۆسىن ـ جامالىدا تەڭسىز ، قەددى ـ قامەتتە يېگانە ، ھايا ـ نازاكەتتە تەرىپسىز بىر دىلدار كۆزلىرىنى يەرگە تىكىپ تۇرغانمىش . بۇ مالامەتتىن ئەقىل ـ ھوشى لال بولغان يىگىت : ‹بۇ بەلكىم ئۇقۇشماسلىقتۇر › دەپ ئويلاپ ، باغۋەن بىلەن كۆرۈشۈپتۇ ، باغۋەن مىيىقىدا كۈلۈپ تۇرۇپ مۇنداق دەپتۇ : ‹ئەي ئوغلۇم ، مەن سېنى ھەرگىز ئالدىمىدىم . ھەقىقەتەنمۇ ، قىزىم ئەما . چۈنكى ئۇ ، شۇ دەمگىچە بىرەر ئەركەك زاتىغا نەزەر سالمىغان ؛ دەرھەقىقەت ، ئۇنىڭ پۇتى توكۇر . چۈنكى ئۇ ، ھازىرغىچە ئاتا ـ ئانىسىنىڭ سىزىقىدىن چىقمىغان ، بوسۇغا ئاتلىمىغان ؛ ھەقىقەتەنمۇ تىلى گاچا . چۈنكى ، ھازىرغىچە ئۇنىڭ تۇۋلىغان ئاۋازىنى بىرەرى ئاڭلاپ باقمىغان ! ›

تۇيۇقسىز بېشىغا قونغان بەخت قۇشىدىن خۇشال ھەم ھەيران بولغان يىگىت : ‹ئەي ئاتا ، قايسى پەزىلەتلىرىم ئۈچۈن بۇ قەدەر ھۆرمەتكە سازاۋەر بولغانلىقىمنىڭ سەۋەبىنى ئېيتىپ بەر-

سىڭىز ؟ › دەپ سوراپتۇ . شۇ چاغدا باغۋەن : ‹بۇنىڭغا ئېرىقتا ئېقىپ كەلگەن ئالمىنى يەپ قويغىنىمدىن خىجالەت تارتىپ ، ئۆزرە سورىغان ھالال يىگىتتىنمۇ مۇناسىپراق كۈيئوغۇلنى تاپالماسلىقنى چۈشەنگەنلىكىم سەۋەب بولدى › دەپ جاۋاب بېرىپتۇ… »

ئەگەر شۇ چاغدا ، ئۇتۇق ئېيتقان بۇ ھېكايىنى يالغۇز بىرلا خىسلەت ئەمەس ، بەلكى بىر نەچچە قىز - جۇۋانلار بىلەن ئاڭلىغان بولسا ، ئۇلار ھەرخىل تەسىراتلارغا چۆمگەن بولاتتى . ئېھتىمال بىرى قوپۇپ : «بۇنداق ھېكايىنى بۆشۈكتىكى نەۋرىڭىزنى ئۇخلىتىش ئۈچۈن ئېيتىپ بېرىڭ !» دېسە ؛ يەنە بىرى قوپۇپ : «ئۇنداق قىزلار ئۆتكەن زاماندا بولسا باردۇر ، ھازىر ئۆيدىن چىقمايدىغان قىز نەدە !؟ توكۇر بولسىمۇ ئۆمىلەپ چىقىۋېرىدۇ !…» دېيىشى ؛ ھەتتا بەزىلەر ئىستېھزا بىلەن : «بىزگە ئاشۇ يىگىتتەك ھالال ئەركەكنى تېپىپ بېرىڭە ، پىشىگە سۆيۈپ ، سىزغان سىزىقىدىن چىقمايمىز !» دەپ ئۆكتە قوپۇشى مۇمكىن ئىدى . لېكىن ، ئۆز ۋاقتىدا بۇ ھېكايىنى بىرلا خىسلەت ئاڭلىغانىدى ، ئۇ شۇ چاغدا ئۆزىنىڭ قانداق تەسىراتقا كەلگەنلىكىنى ، ئۇتۇققا نېمىلەرنى دېگەنلىكىنى زادىلا ئەسلىيەلمىدى . ئەمما ھازىر ئۇ جىمغىنا ، ئۆز خىيالىغا كۆمۈلۈپ ئولتۇراتتى . كۆز ئالدىغا ھۆجرىدا ئېرىگە قاراشقا پېتىنالماي ، يەرگە قاراپ تۇرغان — نازاكىتىنى ، ئىپپىتىنى ، مۇھەببەت ۋە ساداقىتىنى بولغۇسى ئېرى ئۈچۈن ئاۋايلاپ ئاسرىغان پاك قىزنىڭ ئۇياتچان چېھرى كېلىۋالدى . ئەنە شۇلارنى ئويلاپ ، ئىچ - ئىچىدىن ئېتىلىپ چىقىۋاتقان پىكىرلىرى بىردىن تاشقىنلىدى : «مېنى نېمىشقىمۇ تۇغقان بولغىيدىڭىز ، ئانا ! … تۇغۇلمىغان بولسام بۇ ئازابلارنىمۇ تارتماستىم ، جېنىم ئانا !… »

ئۇ ئىڭراپ ، ئۆپكىسىنى باسالماي ، ئېسەدەپ - ئېسەدەپ يىغلاپ كەتتى ، پۈتۈن بەدىنى تىترەپ نالە قىلدى …

ئالاھازەل تاڭغا يېقىن ئۇنىڭ كەيپى سەل كۆتۈرۈلۈپ ،

ئېسىگە كەلدى . ئۇ خىيالىدا ئۇتتۇقنى قۇچاقلىماقچى ھەمدە نو-
مۇس ۋە كۆز ياشلىرى ئىچىدە ئۇنىڭغا ھەممىنى سۆزلەپ بەرمەك-
چى ۋە شۇنىڭ بىلەن ھەممىدىن بىر يولى ئادا - جۇدا بولماقچىمۇ
بولدى ، ئۇ شۇنداق ئىستەك بىلەن ياناتتى...
مانا شۇ چاغدا ، ئۇنىڭ كاللىسىغا ئۆزى ھەققىدە مۇنداق بىر
شېئىرىي پارچە كېلىپ ، يۈرىكىنى تېخىمۇ لەختە قىلىۋەتتى :

«مۇبادا ئىسمىمنى سورىسا بىر ئىنسان ،
تىترىگەن زۇۋانىم ساقلايدۇ سۈكۈت .
مېنىڭ بۇ دۇنياغا كەلگىنىم يالغان ،
يەردىمۇ ، كۆكتىمۇ ئىسمىم يوق ئۇنۇت !... »

16

كۆزىدىن ياش چىقمايدىغان ئادەمنىڭ ھالىغا ۋاي ! ...
كونىلار دەرد - ئەلەمگە مۇپتىلا بولغان ئادەمگە : «يىغلا ،
ھۆكۈرەپ يىغلا ، يىغا بىلەن كۆڭلۈڭنى بوشات !» دەپ بىكار
ئېيتمىغان ! شۇنىڭغا قارىغاندا ، يۈرەك - باغرىڭدىكى ئۆرتىگەن
دەرد - ئەلەملەر شۇ كۆز ياش بىلەن چىقىپ كەتسە كېرەك !
ئەپسۇسكى ، ئۇتتۇق يىغلىمايتتى ، پەقەت ئۇنسىز ، ياشسىز
يىغلايتتى ، خالاس ! مانا شۇ ئۇنسىز يىغا ئاخىر ئۇنى يىقىتتى .
بىرنەچچە كۈن ئىچىدىلا ئۇنىڭ چاچ - ساقاللىرى ئۆسۈپ ، قۇش-
قاچنىڭ چاڭگىسىدەك چۇپۇرلىشىپ كەتتى . گۆشلۈك يۈزى تاتى-
رىپ ، تارتىشىپ ، ئىككى قوۋزى لەسسىدە چۆكتى ...
ئۇ دەسلەپ «بۇ يەردىن چوقۇم قۇتۇلۇپ كېتىمەن ، بىرەرى
بىلمەي قالمايدۇ» دېگەن ئىشەنچ بىلەن توۋلاپ ، ۋارقىراپ باقتى ،
تۆمۈر ئىشىكنى ئۇرۇپ ، تېپىپ ئالا - چۇقان كۆتۈردى . ئەمما
بىرەر يەردىن ئەكس سادا كەلمىدى ، ئۇ گويا دېڭىزنىڭ ئوتتۇرد-

سىدىكى يالغۇز ئارالدەك غېرىبلىق ئىچىدە پىنھان ئۆتۈۋەردى...
دېمىسىمۇ ، ئىت ئىگىسىنى تونۇمايدىغان بۇ كاتتا شەھىرى ئەزىمدە ھەممە ئادەم ئۆز ئىشى بىلەن ئالدىراش ئۆتەتتى . بىر بىنادىكى قوشنا ـ قولۇملارمۇ بەئەينى تاشپاقىدەك بېشىنى ئىچىگە تىقىپ ھايات كەچۈرەتتى . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، بۇ بىر كونا ، تاشلاندۇق بىنا بولغاچقا ، سىرتتىن كەلگەن ئاقما نوپۇستىكىلەر ئەرزان باھادا ئىجارىگە ئېلىپ ئولتۇراتتى ۋە پات ـ پات يەڭگۈشلىنىپ تۇراتتى ، بىر ـ بىرىنى تونۇمايتتى ، ھەممىسى تۇرمۇش ھەلەكچىلىكىدە ئۆز ئىشى بىلەن ئالدىراش ئۆتەتتى . ناۋادا ، بىرەرى سېزىپ قالغۇدەك ئىش بولسىمۇ ، ئەزەم چوڭلار ئۇچۇن بۇنىڭ كارى چاغلىق ئىدى . ئۇلار ئۇتۇقا تەپ تارتماستىن : «خروئىن بىلەن زەھەرلەنگەن» ياكى «ئەيدىز بىلەن يۇقۇملانغان» دېگەن بەتناملارنى چاپلاپ ، كىشىلەرنى ئۈركۈتەتتى . بۇنداق ئەھۋالدا ، ئۇتۇق ھەرقانچە غوۋغا كۆتۈرۈپ ، ئاللا ـ توۋا سالسىمۇ ھېچكىم قۇلاق سالمايتتى ، بەلكى ۋابادىن قاچقاندەك ، ئۆزلىرىنى قاچۇراتتى ...
ھەددىدىن زىيادە يالغۇزلۇق ، غېرىبلىق ئۇتۇقنىڭ جېنىغا تەگدى ، ئۇ مۇشۇنداق ئۆتۈۋەرسە ، ساراڭ بولۇپ قېلىش مۇمكىنلىكىنى ئويلاپ قورقتى ، شۇڭا بەزى ۋاقىتتا ئېسىگە كەلگەن ناخشا ـ غەزەللەرنى ئالىتاغىل توۋلاپ ، كۆڭلىنى ئاۋۇتتى . بەزىدە ، ئېسىگە كەلگەن دوربىلارنىڭ ، كېسەللەرنىڭ ئىسمىنى ، خۇسۇسىيەتلىرىنى خەنزۇچە ، ئىنگلىزچە ئاتاپ ، ئۆز ـ ئۆزىنى سوئال ـ سوراق قىلدى . بۇ ئىش ھەر ھالدا ، خامۇش ئولتۇرۇپ خىيالغا پاتقاندىن ياخشى ئىدى . كېيىن ئۇ ، ھۇۋقۇش تاز قەرەللىك ئەكىرىپ بېرىدىغان گۆش ۋە ئۇچەيلەرنى توغراپ زىخقا ئۆتكۈزۈش بىلەن مەشغۇل بولدى ، گەرچە بۇ ئىشنى كۆڭلى خالىمىسىمۇ ، ئەمما ھاياتىنى ساقلاپ قېلىش ئۇچۇن شۇنداق قىلدى . بۇ جەرياندا ، ھۇۋقۇش تاز بىلەن ئاستا ـ ئاستا يېقىنلاش-

www.uyghurkitap.com

تى . ئۇنىڭ نەزىرىدە ، ھۇۋقۇش تاز ئۇنچىلىك زەھەرخەندە ۋە
تەلۋە ئەمەس ئىدى ، ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن بىر خىل يوشۇرۇن
مۇڭ ، سۆز ـ ھەرىكەتلىرىدىن بىر خىل ناتىۋانلىق بىلەن قۇللار-
چە ئىتائەتگۈيلۇق چىقىپ تۇراتتى . ئەگەر ئۇنىڭ قاراڭغۇلىشىپ
كەتكەن روھىي دۇنياسىغا بۆسۈپ كىرىپ ، ۋاللىدە بىر يورۇقلۇق
پەيدا قىلغىلى بولسا ، ئۇنىڭ ھازىرقى شۇم تەقدىرى بىلەن گى-
رىمسەن ھايات يولىنى ئاز ـ تولا ئۆزگەرتىش مۇمكىندەك قىلات-
تى . چۈنكى ، ئۇ تېخى ياش ئىدى ، تېخى كۆپ ياشايتتى ، ئالدىدى-
كى ھايات مەنزىلى تېخى ئۇزاق ئىدى ! ھايات دېگەن مىسلىسىز
بىر خەزىنە ، بۇ خەزىنىدىمۇ ھۇۋقۇش تازنىڭ تېگىشلىك ھەققى ،
تېگىشلىك ئورنى بار ئىدى !...

ھۇۋقۇش تاز دەسلەپ ئۇتتۇقتىن ئۆزىنى قاچۇردى ، بىر ئې-
غىز گەپ سورىسا ، بىر ئېغىز جاۋاب بېرىپلا يۇردى . كېيىن ،
ئۇتتۇقنىڭ قىزغىن ئادىمىي مۇئامىلىسى ، سەمىمىيىتى ، گەپ ـ
سۆزلىرىدىكى چوڭقۇر مەنە بىلەن كۆيۈنۈش ۋە ھېسداشلىقلار
ئۇنى ئاستا ـ ئاستا ئۆزىگە تارتىپ ، ئۇتتۇق بىلەن بولغان ئارىلى-
قىنى قىسقارتتى .

تۇنۇگۇن كەچتە ، ئۇ ئۇتتۇققا نان بىلەن چاي ئەكىرىپ بې-
رىپ ، بىردەم پاراڭلىشىپ قالدى ، ئۇتتۇق ئۆينىڭ ئىچىدە ، ھۇۋ-
قۇش تاز تۆمۈر ئىشىكنىڭ سىرتىدا ئىدى . ئۇ نان بىلەن چاينىمۇ
ئىشىكنىڭ ئاستى تەرىپىدىكى تۆشۈكتىن سۇنۇپ بېرەتتى .

— ئۇكام ، سېنىڭ ئىسمىڭ خالمەت تۇرسا ، نېمە ئۈچۈن
ئۇلار «ھۇۋقۇش تاز» دەيدۇ ؟ — سورىدى ئۇتتۇق ئىشىكنىڭ
ئاراچىلىرىدىن قاراپ .

ھۇۋقۇش تاز بىرئاز ئەسلەپ ، ئاندىن جاۋاب بەردى :

— مەن قايسىبىر يىلى شاڭخەيگە كەلگەن ۋاقتىمدا ، ئۇ
يەرنىڭ سۇ ۋە ھاۋاسى ياقماي ، باش ـ كۆزۈمنى چاقا بېسىپ
كەتتى . شۇ چاغدا ، خوجايىنىم ئەزەم چوڭ ماڭا «ھۇۋقۇش تاز»

دېگەن نامنى قويۇپ قويغان ، بۇ نامنىڭ قويۇلۇشىدا يەنە مېنىڭ شۇ چاغدىكى ئوغرىلىق ھۈنىرىمنىڭ قالتىسلىقىمۇ سەۋەب بولـ-غان . خوجايىنىم مېنى ھەمىشە ماختاپ ، مۇكاپاتلايتتى !...

— شۇ كۆنلىرىڭنى ئەسلەپ ، پەخىرلىنىدىغان ئوخشىماـ-سەن ؟ — ئەتەي سورىدى ئۈتۈق .

ھۆۋقۇش تاز مۇجمەل جاۋاب بەردى :

— بىلمەيمەن ... ئىشقىلىپ ، خوجايىنغا نۇرغۇن پۇل تېپىپ بەرگەن ...

— ئۇنىڭ ھېسابىغا ساڭا نېمە بەردى ؟ !

— ئاش ـ نان ، كىيىم ـ كېچەك ...

— ئاران شۇلىمۇ ؟ !

— يەنە نېمە بېرەتتى ؟ جېنىمنى باقتى ، شۇ !

ئۈتۈق ئۇنىڭ نادان ، ساددىلىقىغا ئېچىندى ، يەنە بىر تەرەپـ-تىن ، ئۇنىڭ شۈكۈر ـ قانائەتچان ، ئىنساپلىق ئىكەنلىكىگىمۇ قايىل بولدى .

— ئۇكام خالمەت ، — دېدى ئۈتۈق ئۇنىڭدىن گەپ ئالماقچى بولۇپ ، — سەن بايا ئەتىۋارلاپ تىلغا ئالغان خوجايىنىڭ ئەزەم چوڭ قانداق ئادەم ؟

— ئۇ مېنىڭ خوجايىنىم ، — دېدى ھۆۋقۇش يەرنى سىجاپ ئولتۇرۇپ ، — ئۇ ياخشى ئادەم ...

— قانداق ياخشى ؟ !

— ئىشقىلىپ ... ياخشى ، پۇلى كۆپ ، ھەممە ئىش قولىدىن كېلىدۇ ...

— قانداق ھەممە ئىش ؟ — ئاسماقچىلاپ سورىدى ئۈتۈق .

— ئىشقىلىپ ... ھەرقانداق ئىش ... ، — ھۆۋقۇش تاز قانداق چۈشەندۈرۈشنى بىلەلمەي قالدى .

— ھەرقانداق يامان ئىش ، دېگىنە ! — دېدى ئۈتۈق ئەلەم بىلەن ، — ئۇ ياخشى ئادەم ئەمەس ، خالمەت ! قولىدىن ھەر بالا

كېلىدىغان يامان ئادەم ! لېكىن بۇنداق يامان ئادەملەر ، رەزىللەر ھەرگىزمۇ تۇرمۇشنىڭ خۇشاللىقلىرىنى مەڭگۇ يوق قىلىۋېتەلـ- مەيدۇ !...

— خوجايىنىنىڭ سىزنى سولاپ قويغىنى ئەلەم قىپتۇ ـ دە ، ئۇتتۇق ئاكا ! — دېدى ھۇۋقۇش تاز مىيىقىدا كۈلۈپ .

— توغرا دېدىڭ ، راستىنلا ئەلەم قىلدى ! — دېدى ئۇتتۇق زەردە بىلەن ، — ئىنسانىيەت تارىخىدا ئەڭ ئادىل تۈزۈم دەپ كۆكلەرگە كۆتۈرۈلگەن بىزنىڭ جەمئىيەتتە مۇشۇنداق رەزىللىكـ- لەرگە ئورۇن بارلىقى ، قانۇن ـ قائىدىلەرنىڭ بەزىدە بىر تىيىنـ- گىمۇ ئەرزىمەسلىكى ، شۇ جەمئىيەتتە تۇغۇلۇپ ، ئەزەم چوڭدەك نىجىس ئادەملەر بىلەن بىللە ياشاۋاتقىنىم ئەلەم قىلدى !...

— ئۇنچىۋالا دەپ كەتمەڭ ، ئۇتتۇق ئاكا ! — دېدى ھۇۋقۇش تاز خوجايىنىنىڭ يېنىنى ئېلىپ ، — ئۇ سىزگە كۆيۈنۈپ شۇنداق قىلدى ، ئەگەر ئۇنىڭ گېپىگە كىرىپ يۇرتقا كەتكەن بولسىڭىز ، بۇ كۈنلەرگىمۇ قالمايتتىڭىز ! ...

— نېمىشقا كەتكۈدەكمەن ! ؟ — ئۇتتۇقنىڭ يەنە جەھلى قاتـ- تى ، — بۇ شەھەر ئۇنىڭكىمىكەن ! ؟ چوقۇم بۇ يەردە بىر سىر بار ! سەن ئېيتىپ باقە ، خالمەت : راست شۇنداقمۇ ، ئەمەسمۇ ! ؟

— ياق ، ياق... مەن بىلمەيمەن ! — دېدى ھۇۋقۇش تاز سەل ـ پەل ھودۇققاندەك ئالدىراپ ، — نېمە سىر بارلىقىنى مەن نەدىن بىلەي ! مېنىڭ بىلىدىغىنىم ، سىز ئۇنىڭ بىلەن تاكاللىـ- شىپ ، زىتىغا تېگىپ قويدىڭىز !...

ھۇۋقۇش تاز بىر ئاز سەگەكلەشتى ، يەنە سۆزلىشىۋەرسە ياخـ- شى بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى ، ئالمادىس ئاغزىدىن بىرەر ئېغىز ئېھتىياتسىز سۆز چىقىپ كېتىپ قالسا ، ئاقىۋىتىنى تەـ- سەۋۋۇر قىلغىلى بولمايتتى . شۇڭا ئۇ ، دەرھال ئورنىدىن تۇـ- رۇپ ، «ئىشىم بار ئىدى» دەپلا چىقىپ كەتتى ...

www.uyghurkitap.com

ئۇلار بوگۈن يەنە پاراڭلىشىپ قالدى . ئۇتۇق ئۇنى گەپكە سالدى ، ھۇۋقۇش تازمۇ ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلاشقا خۇشتار بولۇپ قالغانىدى ، ئەزەلدىن ھېچكىم ئۇنىڭ بىلەن بۇنداق دىلكەشلىك ، باراۋەرلىك ۋە سەمىمىيلىك بىلەن پاراڭلىشىپ باقمىغاندى .

— ئۇكام خالمەت ، — دېدى ئۇتۇق بوگۈنكى پاراڭ تېمىسىنى ئۇنىڭ كۆڭلىدىكى گەپلەردىن باشلاپ ، — سەن يۇرتتىن بەك كىچىك ئايرىلىپتىكەنسەن ، ئۇ يەرلەر ھازىر ئېسىڭدىمۇ ؟

— راست ئاكا ، توغرا دېدىڭىز ! — دېدى ھۇۋقۇش تاز خىيالچان كۆزلىرىنى ئۇتۇققا تىكىپ ، — مەن يۇرتتىن كىچىك ئايرىلىپ كەتكەن . ئەمما ، ياقا يۇرتلاردا شۇنچە كۆپ يىل يۈرگەن بولساممۇ ، يەنىلا تۇغۇلغان يەرنى ئۇنتۇماق تەسكەن . ياقا يۇرتنىڭ ھەر ئېسىل تاماقلىرىنى يەپ كېكەرسەك ، يەنىلا يۇرتنىڭ قوناق شۆگغۇرتمىقىنى كېكىرىدىكەنمىز ! ئادەم چوڭ بولغانسېرى ، يۇرتىدىن ، بالىلىقىدىن يىراقلاشقانسېرى ، ئاشۇ يەرلەرنى ، ئاشۇ ۋاقىتلارنى ، قەدىردان ئادەملەرنى بەكمۇ سېغىنىدىكەن ، ھېچقانداق نەرسە ئاشۇ ۋاقىتلاردىكىدەك خۇشاللىق ، بەخت ئاتا قىلالمايدىكەن ! ...

ھۇۋقۇش تازنىڭ چىن كۆڭلىدىن چىققان پەردازسىز بۇ گەپلەر ئۇتۇقنىڭ دىلىنى سۆيۈندۈرۈۋەتتى . ئۇ ، بۇ گەپلەردىن ئۇنىڭ قەلبىدىكى ئىنسانىي خىسلەتلەرنىڭ تېخى پۈتۈنلەي تۈگەپ كەتمىگەنلىكىنى ، يۈرىكىنىڭ چوڭقۇر قاتلاملىرىدا ئەقىدە - ئېتىقاد دېگەن مۇقەددەس نەرسىلەرنىڭمۇ تېخى ئاز - تولا بارلىقىنى تونۇپ يەتتى .

— ئۇكام ، خالمەت ! — دېدى ئۇتۇق سەمىمىي كۈيۈنۈش بىلەن ، — ئىنسان تەپەككۇرى ھەممىنى ئىگىلەشكە قادىر ! ئەمما ئۇ ، ئۆزى ياشاۋاتقان جەمئىيەتتىكى ، تەبىئەتتىكى ئۆزگىرىشلەرنى ھېس قىلمىسا ، ئۇ يەنىلا ئاجىز ۋە يارامسىز بولۇپ قېلىۋېرى-

دۇ ! سەن ھازىر دادا بولۇش ئالدىدا تۇرۇۋاتىسەن ، بۇ بەكمۇ خۇشاللىق ھەم پەخىرلىك ئىش ! بىز ئەنە شۇ ئەۋلادلىرىمىزنىڭ تېخىمۇ ئوبدان ياشىشى ئۈچۈن ، ئەڭ ئالىيجاناب ئەخلاق ـ پەزى-لەتلىرىمىزنى ، ئەڭ ئېسىل ئەنئەنىلىرىمىزنى ، ھەتتا ئەڭ پاك تۇيغۇلىرىمىزنى ئۇلارغا مىراس قالدۇرمىساق بولمايدۇ ! بىراق ، سەن ماڭا ھازىر خەلقىمىزنىڭ نەزىرىدىن ، جەمئىيەتنىڭ ئېتىبا-رىدىن ئايرىلىپ قالغاندەك كۆرۈنىسەن ! ھەرقانداق ۋاقىتتا ، سات-قىنلىق ئالدى بىلەن ئادەم ئۆزىنى سېتىشتىن باشلىنىدۇ ! شۇن-داق ، ئاۋۋال ئۆز ۋىجدانىنى ، ئىمانىنى ، ئېتىقادىنى ساتىدۇ ، كېيىن باشقىلارنى ساتىدۇ ! مەن ساڭا ئېچىنىمەن ، ئۇكام ! سەن نېمە ئۈچۈن بۇ دۇنيادىن ھەقىقىي بەخت ، ھەقىقىي خۇشاللىق نېمىلىكىنى بىلمەي ئۆتىسەن ! ؟ سېنىڭ ئۆمرۈڭ مەنىسىزلىك ، ئەنسىزلىك ئىچىدە ئۆتۈۋاتىدۇ . ئەگەر مەرد يىگىت بولساڭ ، قانچىلىك خاتالىق ئۆتكۈزگەنلىكىڭنى ساناپ چىق ! ھېچبولمىسا ، ئۇلارغا ئاچچىق ئىقرار بول ! ھەرگىز ئۆزۈڭدىن نومۇس قىلما ! سەممىي ، پاك قەلبىڭ بىلەن روھىڭدىكى زەئىپلىكنى يەڭ ! مەن ئىشىنىمەن ، سەن چوقۇم شۇنداق قىلالايسەن ! بۇ دۇنيادا ، ياخ-شىلىقمۇ ، يامانلىقمۇ يۇقۇملۇق نەرسە ، ئەمما ئادەم بالىسى ئۆزى-گە ھەمىشە ياخشىلىقنى يۇقتۇرغىنى ياخشى ! ...

ھۇۋقۇش تاز بىر پەس جىممىدە ئولتۇرۇپ كەتتى ، ئەپتىدىن بۇ گەپلەرگە قايىل بولغانلىقىنى ياكى ناقايىللىقىنى بىلگىلى بولمايتتى ، پەقەت كۆزلىرىنى تېز ـ تېز چىمىلدىتىپ ، كۆكۈچ لەۋلىرىنى يالاپ قوياتتى . بىر ھازادىن كېيىن ، ئۇ زۇۋانغا كىرىپ مۇنداق دېدى :

— ئادەملەر يامان بولۇپ كەتتى ، ئۇتۇق ئاكا ! ئەگەر ئېقىم-غا قارشى ئۈزىدىغان بولساڭ ، بېشىڭدىن بېسىپ سۇغا چۆكتۈرۈ-ۋېتىدۇ . ماڭىمۇ ۋىجدانىنى ، غۇرۇرنى بىر چەتكە قايرىپ قويۇپ ، ئۈچكىنى تاكا ، مۇشۈكنى ئاكا دەپ يۈرۈش ئاسانمۇ ؟ ! ...

www.uyghurkitap.com

ئۈتۈق ئۈچۈن ھازىرچە شۇ گەپنىڭ ئۆزى كۇپايە بولدى، بۇ گەپلەردىن قانداقتۇر بىر خىل نائىلاجلىق، تەڭقىسلىق ۋە دىلغۇللۇقتىن ئىبارەت مۇرەككەپ بىر روھىي ھالەت چىقىپ تۇراتتى.

— بۇ گېپىڭمۇ راست، ئۇكام! — دېدى ئۈتۈق ئاخىرىدا ئۇنىڭغا تەسەللى بەرگەندەك، — بەزىدە تۇرمۇش سېنىڭ ئۈستۈڭدىن غالىب كېلىپ، سېنى تەمتىرىتىپ قويىدىغان ۋاقىتلار بولىدۇ. لېكىن، ئاخىرقى ھېسابتا، سېنىڭ ياشىشىڭغا توسقۇنلۇق قىلىۋاتقان قەبىھ كۈچلەر ئۈستىدىن غالىب كېلىپ، ھاياتىڭنى ئەھمىيەتلىك ئۆتكۈزۈشمۇ سېنىڭ ئۇلارغا بەرگەن ئەڭ ياخشى جاۋابىڭ بولىدۇ!...

شۇ كۈنى ئۈتۈق شۇنداق دېيىشىنىغۇ دېدى، ئەمما يەنە كەچ-كىچە تەقدىر توغرىسىدا ئويلاپ قالدى.

توۋا، تەقدىر دېگەن زادى نېمىدۇر؟ بەزىلەر: تەقدىرنى ئادەم ئۆزى يارىتىدۇ، دەيتتى. يەنە بەزىلەر بولسا، تەقدىر — ھاياتىڭنىڭ يېرىمىنى بەلگىلەيدۇ، قالغان يېرىمىنى بولسا، ئۆزۈڭگە تاپشۇرىدۇ، دەيتتى. بۇلارنىڭ زادى قايسىسى راست؟ ياق - ياق... ئۇ زادى ئەزەلدىن سېنىڭ پېشانەڭگە پۈتۈلگەن نەرسە ئىكەن!... ئىنسان ئۆز ئۆمرىدە تالاي قىسمەتلەرگە دۇچار بولىدۇ، بەزىدە بەخت - ھالاۋەتكە ئېرىشىپ، ئالەمچە خۇشاللىققا چۆمىدۇ، پاراغەت ئىچىدە يايرايدۇ؛ بەزىدە قايغۇ - ئەلەمگە گىرىپتار بولۇپ، يەتكۈدەك ئازاب چېكىدۇ، يۈرەك - باغرى زېدە بولىدۇ!... لېكىن، ئىنسان بۇلارنى ئۆز خاھىشى بويىچە خالىغانچە تاللىيالمايدۇ. شۇڭا، خۇشاللىقنى تىلىگەن ۋاقتىڭدا بېشىڭغا قايغۇ - ئەلەم كېلىشى؛ قايغۇدىن قاچقان ۋاقتىڭدا بېشىڭغا قوشلاپ دەرد - ئەلەم كېلىشى مۇمكىن. شۇڭا، تەقدىر دېگەن تولىمۇ سىرلىق، تولىمۇ رەھىمسىز، ئەزەلدىن پېشانەڭگە پۈتۈلگەن نەرسە ئوخشايدۇ!...

راست ئەمەسمۇ : مانا ، ئۇتۇق بىر ناتىۋان تۇتقۇن قىزنى قۇتقۇزىمەن ، مۇھەببەتنىڭ ۋىسالىغا يېتىمەن ، دەپ يۇرت كېزىپ چىقىۋىدى ، ھالا بۇگۇنگە كەلگەندە ، ئۆزىمۇ بىر بىقۇۋۇل تۇتقۇنغا ئايلىنىپ ، مۇھەببەت ھىجرانىغا تېخىمۇ چوڭقۇر پاتتى ! ...

ئۇتۇق ئويلا - ئويلا قىينىلىپ ، ئاخىر ئازاب بىلەن ئۇخلىدى . غەلىتە- غەلىتە چۇشلەرنى كۆردى ، خىسلەت چۇشىگە كىردى ، چۇشىدە خىسلەت يىراقتا كېتىۋاتقانمىش... ئۇتۇق ئۇنىڭغا يېتىشىمەن دەپ ، ھەدەپ ئالغا ئىنتىلەرمىش ، ئەمما پۇتلىشىپ يىقىلىۋېرەرمىش... شۇ پەيت ، ئۇدۇلىدىن بىر ئەجدىھا چىققانمىش ، ئاغزىنى يوغان ئېچىپ ، خىسلەتكە ئوت پۇركۇگەنمىش ، خىسلەت گۇرۇلدەپ يېنىۋاتقانمىش... ئۇ «مېنى قۇتقۇزۇڭلار ! ۋاي داد ، كۆيۇۋاتىمەن !... » دەپ ۋارقىراۋاتقانمىش...

ئۇتۇق ئۆندەرەپ ئويغىنىپ كەتتى ، چۇشىدە كۆرگەن ئوتنىڭ تەپتىنى ھازىر ئۇڭدىمۇ ئېنىق ھېس قىلدى ، بەدىنى قىزىپ كەتكەندى . بايا چۇشىدە ، يۇگۇرىمەن دەپ يۇگۇرەلمەي قىينالغانلىقتىن ، يۇرىكى گۇپۇلدەپ ئۇرۇۋاتاتتى ، ۋۇجۇدىنى ھارغىنلىق ، خامۇشلۇق ئىگىلەپ ئالغاندى . بىر پەس شۇ يوسۇندا ياتتى ، ئەمما تىنچلىنالمىدى ، خىيالى تۇرۇپ - تۇرۇپ بايىقى چۇشكە كېتىپ قالاتتى ، ئۇنىڭ تەبىرىنى تاپالماي يۇرىكى سىقىلاتتى...

ئۇنى يەنە غەپلەت ئۇيقۇسى باستى ، كۆزى ئىلىنىش بىلەن ئانىسى چۇشىگە كىردى . «بىر قىزنى دەپ ياقا يۇرتلاردا سەرسان بولۇپ نېمە قىلاتتىڭ ، بالام ! — دەيمىش ئانىسى مېھرىبان قوللىرى بىلەن ئۇنىڭ بېشىنى سىلاپ ، — رەڭگىڭنى سارغايتىپ ، تېنەپ - تەمتىرەپ يۇرگۇچە دەرھال قايتىپ كەل ! بېشىڭ ئامان بولسا ، قىز دېگەن تولا ! ... »

«ئانا ، ماڭا كۆپ قىزنىڭ كېرىكى يوق ، بىر خىسلەت بولسىلا بولدى ! » دېمەكچى بولارمىش ، لېكىن ئاغزى ئېچىلماس-

www.uyghurkitap.com

مىش ، پۈت ـ قوللىرىمۇ مىدىرلىماسمىش ! ...

ئۇتۇق يەنە ئەندىكىپ ئويغىنىپ كەتتى ، نىپىز ماز كۆرپە
بىلەن يىپ ئەدىيالدىن سوغۇق ئۆتۈپ كەتكەچكە ، تېنى سىرقىراپ
ئاغرىيتتى ، بېشى غوڭۇلدايتتى ، چىشلىرى كاسىلدايتتى . ئۇ
ئالدىراپ ئورنىدىن تۇردى ـ دە ، چاپىنىنى كىيىپ ، تار ، زەي
ئۆيدە ئۇياندىن ـ بۇيانغا مېڭىپ ھەرىكەت قىلىشقا باشلىدى ،
ھەرىكەت قىلغاچ ئۆز ـ ئۆزىگە شىۋىرلايتتى : «بۇ دۇنيادا ھەقدـ
قەتنىڭ بارلىقىنى دائىم ھېس قىلىپ تۇرساڭ ، قىيىنچىلىقلارـ
دىنمۇ ، تۆھمەتلەردىنمۇ ھېيىقمايسەن !... »

«پاھ ، نېمىدېگەن ئۇلۇغۋار ، يۈكسەك گەپلەر بۇ ! ؟ — ئۇ
يەنە ئۆزىنى مەسخىرە قىلغاندەك مىيىقىدا كۈلەتتى ، — مەن
شۇنداق ھېس قىلغان ھەم ئىشەنگەن ئەمەسمىدىم ! لېكىن ئاقىـ
ۋەت نېمە بولدى ؟ ! ئاشۇ بىر ئوچۇم ياۋۇز ، كۆڭلى قارا ناكەسـ
لەرنىڭ قولىدا مانا بۈگۈنكى كۈنگە قالمىدىمۇ ؟ ! مەن ئىشەنگەن
ھەقىقەت ، ئادالەت زادى نەدە ! ؟ ئۇ ئۆزىنىڭ كۈچىنى ، نۇرىنى
قاچان كۆرسىتىدۇ ! ؟ ئەزەم چوڭدەك ئادەملەر ھەممە يەردە ئەسـ
كىلىك قىلىپ ، قۇرامىغا يەتمىگەن سەبىي باللارنى ، ئاجىز ،
مەسۇم قىزلارنى خالىغانچە خورلاپ ، ئاياغ ـ ئاستى قىلىپ ،
ئۇلارنى خۇددى بىر پارچە لاتىدەك ، بىر بوتۇلكا ھاراقتەك ، بىر
قاپ تاماكىدەك قولدىن ـ قولغا ئۆتكۈزۈپ سېتىپ يۈرسە ، ئۇلارـ
نى يۇرتىنىڭ ئەنئەنىسىگە ، ئەخلاقىغا زىت ناشايان ئىشلارغا سېـ
لىپ ، پۈتۈن بىر مىللەتنىڭ ، پۈتۈن بىر يۇرتنىڭ شەنىگە داغ
چۈشۈرسە ، ئاھانەتكە قويسا ، بۇنى سورايدىغان ، بۇنىڭغا ئىگە
بولىدىغان ئادەم يوقمۇ ؟ ! قېنى بىزدىكى قانۇن ، قېنى بىزدىكى
دىكتاتورا ؟ ! مەن ھازىر لايىقىمنى تېپىپ قوغداپ قېلىش تۇـ
گۈل ، مۇشۇنداق كاتتا ، قەدىمىي شەھەردە ئۆزۈمنىمۇ قوغدىيالـ
ماي تۇتقۇنلۇققا چۈشۈپ قالسام ، بۇنى سۈرۈشتە قىلىدىغان ئادەم
يوقمۇ ؟ ! ... »

ئاھ خۇدا ، بۇ جاھاننىڭ ئىشلىرى نېمىدېگەن مۇرەككەپ ، سىر - ئەسرالىرى نېمىدېگەن كۆپ - ھە ! ؟

«پەلەك نېمىشقا كۆرسىتەر دەپ ناكەسكە ياردەم ،
سورىمىغىن ، بۇ چەرخنىڭ كۆپ سىرۇ ئەسرارى !»

ھەقىقەت ۋە ئادالەتنىڭ قىسمىتى شۇنداق : ئەسىرلەر داۋا-مىدا ئۇنىڭغا چاڭ - توزانلار ، بوران - چاپقۇنلار ، قۇيۇن - توپانلار يوپۇرۇلۇپ كەلگەن . ئۇپقۇنلار ئۇز قەرىگە يۇتۇپ كەتمەك-چى بولغان ، قارا بۇلۇتلار ئىسكەنجىگە ئېلىپ ، ۋاقىتىنچە نۇرىنى خىرەلەشتۇرگەن .

ۋاھالەنكى ، ھەقىقەت ۋە ئادالەتنى نە سوغا چۆكتۇرۇپ تۇن-جۇقتۇرغىلى ، نە ئوتتا كۆيدۇرۇپ كۈل قىلغىلى بولسۇن ! ئۇ بەئەينى قۇياش ، ھېچقاچان ئۆچمەيدۇ ، ھېچقاچان قارايمايدۇ ! ...

كېيىن... كېيىن ئۇنىڭ ئۇيقۇسىرىغان كۆز ئۆڭىدە قۇياش پەيدا بولغاندەك بولدى... پارقىراپ ، نۇر چېچىپ كېلىۋاتقان-مىش... پايانسىز ئاسمان يورۇپ ، تىنىقلىشىپ كەتكەنمىش !... ھەممە ياق نۇرغا كۆمۈلگەن ، ھەممە ياق ساپ ۋە ئىللىق... كىمدۇر بىرى ئۇنىڭ قۇلىقىغا : «يار ئۇچۇن يېگەن تاياقنىڭ يارىسى يوق» دەۋاتقانمىش...

17

بىرىنىڭ تەقدىر - قىسمىتىنى ئۆزگەرتىشكە دائىم كىمدۇر باشقا بىرى سەۋەب بولۇپ قالىدۇ !

بۇ بالا ئەنە شۇنداق قىسمەتكە دۇچ كەلدى . ئۇ ئۈچ قەۋەتلىك كاتتا تاللا بازىرىنى ئىككى سائەت ئارىلاپ ، ئۇنى - بۇنى ئېلىپ يېدى ، كۆزگە چىرايلىق كۆرۈنگەن پىستە ماغزى رەڭلىك بىر

مايكىنى ئېلىپ كىيدى ، ئاندىن بىر بوتۇلكا مۇزدەك مېۋە سۈيىـ
نى ئىچكەچ دەم ئېلىپ ئولتۇراتتى ، يىراقتىنلا ئىككىنچى قەۋەتـ
تىن چۈشۈۋاتقان بىرىگە كۆزى چۈشۈپ قالدى . خۇددى ئۆز
دادىسىغا ياكى ئاكىسىغا ئوخشايدىغان مۇلايىم بۇ چىراي ئۇنىڭ
كۆزىگە ئىسسىق كۆرۈندى ، شۇ ھامان ئۇنىڭ سەبىي قەلبىدە
مەيۈس ، ئەمما ئادەمنى قىينايدىغان ئوتلۇق بىر قىزىقىش پەيدا
بولۇپ ، ئۇنىڭ ئارامىنى بۇزدى . ئۇ ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ ، بۇ
ئادەمگە ئەگەشتى ۋە چوڭ بىر غولغۇندىن ئايرىلىپ چىققاندىن
كېيىن ئۇنىڭغا يېتىشىپ ، ناھايىتى جۇرئەتسىزلىك بىلەن ئاستا
ئۇنىڭ قولىنى تۇتتى :
— ئاكا… ئاكا ، مېنى قۇتقۇزۇپ ئېلىڭ ! — ئۇنىڭ ئاۋازى
يىغا ئارىلاش چىقتى .
ناتونۇش ئادەم چىڭپىدە توختىدى ۋە ئۆزىگە تەلمۈرۈپ تۇرـ
غان بالىغا مېھرى بىلەن قارىدى . بالا ئون بىر ياشلاردا بولۇپ ،
يۈزى قاراقۇمچاق ، ياشاڭغىرىغان كۆزلىرى نۇرلۇق بولۇپ ، پۈـ
تۈن تۇرقىدىن سەبىيلىكى ، ئوماقلىقى چىقىپ تۇراتتى .
— ئىسمىڭ نېمە ؟ — سورىدى ئۇ ئادەم بالىنى يېتىلەپ
كېتىۋېتىپ .
— ئەنۋەر .
— ئۇنداق بولسا ، مەنمۇ ساڭا ئۆزۈمنى تونۇشتۇراي ، —
دېدى ھېلىقى ئادەم سىپايە ئاۋازدا ، — ئىسمىم ئۆركەش ، مۇشۇ
يەردىكى «ئوغۇزخان» رېستوراندا ئىشلەيمەن ، يۇرتۇم قەشقەر ،
سېنىڭ يۇرتۇڭچۇ ؟
— قاراقاش …
— بۇ يەرگە قانداق كەپقالغانىدىڭ ، ئۇكام ؟ — ئېچىنىش
بىلەن سورىدى ئۆركەش .
— بىر كۈنى مەكتەپتە… بىر قىز ساۋاقدىشىم بىلەن
ئۇرۇشۇپ قالدىم… ، — دەپ دۇدۇقلاپ سۆزلەشكە باشلىدى ،

ئەنۋەر ، — كېيىن سىنىپقا كىرسەم... خانىم مېنى قاتتىق ئەيىبلىدى... كېيىن ... كـۆڭلۈم يېرىم بـولۇپ يـولدا كېتىۋاتسام... بىر ئادەم ئالدىمغا كېلىپ... بېشىڭنى كۆتۈر ، خانىمىڭدىن ئەدەپ يەپسەن - دە.... ئوغۇل بالا دېگەن ھېچنېمىدىن قورقمايدۇ... قارىسام ، ئوبدان بالا ئىكەنسەن ، يۈرە.... ئاچچىق يېگۈچە سامسا يە... مەن سېنىڭ كۆڭلۈڭنى ئېچىپ قوياي... دەپ ئاشپۇزۇلغا ئاپاردى... ئاندىن... ئاندىن بىر كىچىك ماشىنىغا سېلىپ... ماشىنىغا چۈشۈرۈپ ئەكەتتى...

ئەنۋەر ئېسەدەپ يىغلاپ كەتتى ، ئۆركەشنىڭ ئىچى ئېچىشىپ ، يۈرىكى سىقىلغاندەك بولدى . ئۇ يەنە سوئال سوراۋېرىپ ، كىچىك بالىنىڭ قەلبىدىكى جاراھەتنى تىرناپ قويماسلىق ئۈچۈن ، ئۇنى ماشىنىسىغا سېلىپ ، رېستورانغا ئېلىپ كەلدى ۋە ئۆزىنىڭ ئازادە ئىشخانىسىغا ئەكىرىپ ، ئۇنىڭ ئالدىغا ھەرخىل تاماقلارنى قويدى .

— تېتىپ باققىن ، ئەنۋەر ، — دېدى ئۆركەش كىچىك چىنە - تەخسىلەردىكى پولۇ ، لەڭمەن ۋە پەرمۇدىلەرنى ئۇنىڭ ئالدىغا ئىتتىرىپ ، — يۇرتىنىڭ تامىقىنى سېغىنىپ قالغانسەن !

نېمىسىنى دېسۇن ، بۇ شورلۇق بالا گۇاڭجۇغا كەلگەن توققۇز ئايدىن بېرى ، ئۇدۇل كەلگەن نەرسىلەرنى يەپ ، بەزىدە تويۇپ كەتكەنلىكىدىن سېسىق كېكىرىپ ، بەزىدە ئاچ قالغانلىقىدىن قورسىقى غولدۇرلاپ ، مۇساپىرچىلىقنىڭ دەردىنى خېلى تارتقاندى . تاپقاندا كۆزلىرى ئالايغۇدەك يەۋالاتتى ، تاپالمىغاندا گېزىرىپ يۈرۈۋېرەتتى ، ئۇنىڭ خوجايىنلىرىمۇ ئۇنى ئاشۇنداق تاكراڭ تۇرمۇشقا ئۆگەتكەندى . ئۇ بەزىدە ، ئانىسى ئېتىپ بەرگەن مەززىلىك تاماقلارنى ئەسلەپ ، تامشۇنۇپ كەتكەندە : «يۇرتقا قاچان كېتەرمەن !» دەپ ، كۆزلىرىگە ھەسرەتلىك ياش كېلىپ كېتەتتى !...

ئۆركەش ئۇنىڭ ھەۋەس ۋە ئىشتىھا بىلەن تاماق يېيىشىگە قاراپ ئولتۇرۇپ قالدى . ئۇ ، مۇشۇ ياشتىكى بالىلارنىڭ ئوغرى-

www.uyghurkitap.com

لىق ، يانچۇقچىلىق قىلىۋاتقانلىقىغا ھەرقانچە قىلىپمۇ ئۆزىنى ئىشەندۈرەلمەيتتى . بۇ بالىلار تېخى نېمىدېگەن سەبىي ، نېمىدېگەن پاك ـ ھە ! ؟ ئۇلار ھەرگىزمۇ تۇغۇلۇشىدىنلا مۇشۇنداق رەزىل ، چاكىنا ، نومۇسسىز ئىشلارنى قىلىشنى خالايدىغانلاردىن ئەمەس ، ئۇلار پەقەت مەجبۇرلانغان ، ئالدانغان ، قورقۇتۇلغان ! ئۇلار ئاشۇنداق كىچىك تۇرۇپ ، ئائىلە ۋە مەكتەپ تەربىيىسىدىن ، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئىللىق مېھرىدىن مەھرۇم بولغان ، بۇ ھالدا ئۇلارنىڭ نۇرلۇق كېلەچىكىمۇ يوق ! خۇددى سۇنۇق ياغاچ كۆۋرۈكمۇ ، تۈۋرۈكمۇ بولالمىغاندەك ، بۇ بالىلارنىڭ كەلگۈسى ئاقىۋىتىمۇ ئەنە شۇنداق كېرەكسىز ماتېرىيالغا ئايلىنىش ! بۇ نېمىدېگەن ئېچىنىشلىق پاجىئە ـ ھە ! ؟ ئەگەر بۇ بالىلار باشقىلارغا ئوخشاش ئوقۇش پۇرسىتىگە ، ياخشى ئائىلە تەربىيىسىگە ئىگە بولغان بولسا ، ئۇلار جەزمەن كېلەچەكنىڭ يارامىلىق ، ئىختىساسلىق ئادەملىرىگە ئايلىناتتى ! بۇ بىر ـ بىرىگە ئوخشاشمايدىغان نېمىدېگەن رەھىمسىز كىشىلىك ھايات يولى ـ ھە ! بىرى ، مەدەنىيەتكە ، خوجايىنلىققا ، بايلىققا ۋە ئاخىر جەننەتكە ئېلىپ بارىدىغان ؛ يەنە بىرى ، نادانلىققا ، ياۋۇزلۇققا ، گادايلىققا ۋە ئاخىر دوزاخقا ئېلىپ بارىدىغان يول !...

ئەگەر بۇ گۇناھسىز ، سەبىي بالىلارنى قۇتقۇزىمىز دەيدىكەنمىز ، چوقۇم ئۇلارنى چاڭگىلىغا كىرگۈزۈپ ، كونترول قىلىپ تۇرۇۋاتقان پەردە ئارقىسىدىكى رەزىل باش جىنايەتچىلەرنى قانۇننىڭ جازاسىغا تارتىش كېرەك !

بۇ ئۇلارنىڭ مۇشۇنداق سەبىي ، مەسۇم بالىلارنىڭ ھاياتىنى نابۇت قىلىپ ، ئۆمرىنى قىسقارتقىنى ئەمەسمۇ ! ؟...

تۇرمۇشتا باتۇرلۇق بىلەن قورقاقلىق ، پىداكارلىق بىلەن ئازغۇنلۇق كۆپىنچە يانمۇيان تۇرىدۇ ! ئەگەر تۇرمۇشىمىزنى ئەزەم چوڭدەك بىر ئوچۇم مەرەزلەردىن تازىلىمىساق ، يامان يارىغا ئوخشاش قۇرتلاپ كېتمەمدۇ ! ؟...

ئۆركەش مانا شۇ پىكىرلەرنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزۈپ، ئۆزدىن مەمنۇن بولغان بىر كەيپىياتتا ئەنۋەرگە قارىدى. ئەنۋەر شۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆزىگە تېخىمۇ مەسۇم، تېخىمۇ بىچارە ۋە تېخىمۇ مېھىر - مۇھەببەتكە موھتاجدەك كۆرۈنۈپ كەتتى. ئۇ ئاكىلىق مېھرى بىلەن ئۇنىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ سورىدى:

— بۈگۈن سەن ئۇلارنىڭ چاڭگىلىدىن قانداق قۇتۇلۇپ چىقتىڭ، ئەنۋەر؟

ئەنۋەر بۈگۈنكى ئىشلارنى ئالدىرىماي، سەممىيلىك بىلەن سۆزلەپ بەردى:

ئۇنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇ ئالدىنقى كۈنى بىر كۈن «بازار ئويناپ» توققۇزمىڭ يۈەن نەق پۇل بىلەن بەش دانە يانفون ئوغرىلاپتۇ. ئۇنىڭ پىشىپ يېتىلگەن بۇنداق «ماھارىتى» دىن خۇشال بولغان ئەزەم چوڭ قول ئاستىدىكى «قۇش» لار ئارقىلىق، ئۇنىڭغا ئىككى يۈز يۈەن پۇل بىلەن يېرىم كۈن ئىختىيارىي دەم ئېلىشنى مۇكاپات قىلىپ بېرىپتۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۇ، بىر تەرەپتىن، باشقا «شوركا» لارغا ئۈلگە كۆرسىتىپ، ئىلھام بەرمەكچى بولغان بولسا؛ يەنە بىر تەرەپتىن، ئەنۋەرنىڭ ئۆزلىرى ئۈچۈن «ئىشەنچلىك» ھەم «يارامل ىق» شوركا ئىكەنلىكىنى نامايان قىپتۇ. ئەنۋەر ئەتىگەندىلا، بالىلار ئويۇنخانىسىغا كىرىپ، بىرەر سائەتتەك مۇسابىقە ئاپتوموبىلىنى چاپتۇرۇپ ئويناپتۇ، ئاندىن تورخانىغا كىرىپ، ئۆزىدىن چوڭراق بىر بالىغا پۇل بېرىپ، ئۇيغۇرچە ناخشىلارنى چىقىرىپ ئاڭلاپتۇ… بىر ياقتىن ئاڭلاپ، بىر ياقتىن ھاياجانلىنىپ يىغلاپتۇ… «ئانا مېھرى»، «ھەسرەت»، «يۇرتۇم» دېگەن ناخشىلارنى ئاڭلىغاندا، كۆز ئالدىغا ئاتا - ئانىسى، يۇرتى، مەكتىپى، ساۋاقداشلىرى كەپتۇ… بىردىنلا پىغانى ئۆرلەپ، يۇرتقا كېتىش ئىستىكى تۇغۇلۇپتۇ، ھەرقانچە قىلىپمۇ يۇرتىدە قوزغالغان بۇ ئوت - ھاياجاننى باسالماپتۇ… كېيىن تاللا بازىرىدا شۇ خىيال بىلەن يۈرگەندە، تۇساتتىن

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

تىن ئۆركەشكە ئۇچراپتۇ !...
— بولىدۇ ، ئۇكام ! مەن سىنى چوقۇم يۇرتۇڭغا يولغا سېلىپ قويىمەن ! — دېدى ئۆركەش ئۇنىڭ كۆز ياشلىرىنى سۈرتۈپ ۋە ئۆزىنىڭمۇ كۆزلىرىدىن ياش چىقىپ كەتكەنلىكىنى تۇيماي قالدى ، ئەمما ئۇ دەرھال ئۆزىنى ئوڭشاپ ئەنۋەردىن سورىدى ، — ئۇ يەردە سەندىن باشقا يەنە قانچىلىك بالا بار ؟
— خېلى جىق ... ، — دېدى ئەنۋەر كۆڭلىدە ساناپ ، — ئون نەچچىگە دېيمەن ... لېكىن ، بىزنىڭ ھەممىمىزنى بىر يەردە تۇرغۇزمايدۇ ...
— ئۇرامدۇ ؟
— ئۇرىدۇ... ، — دېدى ئەنۋەر چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ ، — قەرزىڭنى قاچان تۆلىشىسەن دەپ قاتتىق ئۇرىدۇ...
— نېمە قەرز ئۇ ؟ — تەئەججۈپ بىلەن سورىدى ئۆركەش .
— قىمار قەرزى...
— قىمار قەرزى ؟ ! — ھولۇقۇپ ، ھەيران بولدى ئۆركەش ، — سىلەر قىمار ئوينامسىلەر ! ؟
— ياق... ، — ئەنۋەر دۇدۇقلاپ چۈشەندۈردى ، — ئۇلار بىزنى ئويناشقا زورلايدۇ... ئۆزلىرى بىلەن ئويناشقا قىستايدۇ... دەسلەپ ئۇلار ئۇتتۇرۇپ بېرىدۇ... كېيىن ئۆزلىرى ئۇتىۋېرىدۇ... بىزنى قەرزگە بوغىدۇ... بەزى بالىلارنىڭ يىگىرمە مىڭ كويدەك قەرزى بار...
— ئەبلەخلەر ! مۇناپىقلار ! — ئۆركەش ئاچچىقتىن تىترەپ كەتتى . شۇ تاپتا ، ئۇنىڭ ئادەم سىياقىدىكى بۇ مەخلۇقلارنى تېپىپ ، يۈزىگە تۈكۈرگۈسى ، ئۇۋاللىقتا قالغان ئاشۇ بالىلارنىڭ ھەققى ئۈچۈن بولسىمۇ ، بىرنەچچە شاپىلاق ئۇرغۇسى ، ھەتتا ئاللىبىر يەرلىرىگە تېپىپ ، ئاختا قىلىۋەتكۈسى كەپكەتتى ...
— ئۆركەش ئاكا ، مېنى قاچان يولغا سەپ قويىسىز ؟ — ئەنۋەرنىڭ مۇلايىم ، مۇڭلۇق ئاۋازى ئۇنى ئېسىگە كەلتۈردى . ئۇ

ئەنۋەرنىڭ بېشىنى سىلاپ تۇرۇپ :

— بىرنەچچە كۈن مېنىڭ يېنىمدا تۇرۇپ تۇر ، ئۇكام ! ئىشەنچلىك ھەمراھ چىققاندا ، مەن سېنى شۇنىڭغا قوشۇپ يولغا سالىمەن ، بولامدۇ ؟

ئەنۋەر خۇشاللىق ۋە رازىلىق بىلەن بېشىنى لىڭشىتتى . ئۆركەشنىڭ ئۇنى بىرنەچچە كۈن ئۆز يېنىدا تۇتۇپ قېلىشىدا يەنە بىر سەۋەبمۇ بار ئىدى . ئۇ ، مۇشۇ ساددا ، كۆڭلى كىرسىز بالىنىڭ ئاغزىدىن ئەزەم چوڭنىڭ ئىشلىرىغا ئائىت بەزى يىپ ئۇچلىرىنى ئاڭلاپ ، ئۇنىڭ پىيىگە تېخىمۇ جىددىيراق چۇشۇشنى ئويلىغانىدى . ئەمما ، ئەنۋەر ئۇنىڭغا كۆڭۈلدىكىدەك يىپ ئۇچلىرىنى دەپ بېرەلمىدى ، ئۇ پەقەت ھاشىم توقۇناق ، موللاجى دېگەندەك ئادەملەرنىڭلا بىلىدىغانلىقىنى ، ئەزەم چوڭ دېگەن ئىسمنى بىر - ئىككى قېتىم ئاڭلىغاندىن باشقا ، ئۇنىڭ دىدارىنى كۆرۈپ باقمىغانلىقىنى ، ئۆزلىرىنىڭمۇ ھەمىشە پات - پات ئۇ يەردىن بۇ يەرگە يۆتكىلىپ تۇرىدىغانلىقلىرىنىلا ئېيتىپ بېرەلىدى...

ئۆركەش يەنىلا ئۆزىنىڭ جاسارىتى بىلەن ئەقىل - پاراستىگە تايانمىسا بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلدى !

18

دەردىنىڭ كېلىشى ئاسان ، كېتىشى قىيىن ئىكەن !

ئۆركەشنىڭ يۈرىكىدىكى دەرد ئەنۋەر بىلەن بىرنەچچە كۈن بىللە بولۇش جەريانىدا تېخىمۇ كۈچىيىپ كەتتى . بۇنداق مەسۇم بالىلارنىڭ كۈندىن - كۈنگە ئېغىرلىشىۋاتقان تەقدىر - قىسمىتى خۇددى قولىغا سانجىلغان زەھەرلىك تىكەننىڭ ئاغرىقىدەك ، ئۇنىڭ يۈرەك - باغرىنى ئۆرتەيتتى . ئۇ بەزىدە ، ئۆزىنىڭ تىلىغا ئالغۇدەك بىرەر ئەمەلىي ئىش بىلەن بۇ بالىلارنىڭ تەقدىر - قىسمىتىنى

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئۆزگەرتىشكە ياردەم قىلالمىغىنىدىن ئۆكۈنۈپ ، تىت - تىت بولسا ؛ بەزىدە ، پۈتۈن ئەسلى - ۋەسلىنى مۇشۇ ئىشقا ئاتاپ ، بۇ يولدا قانچىلىك رىيازەت چەكسەمۇ رازىمەن ، دەپ ئۆز - ئۆزىگە ئەھدۇ پەيمان قىلاتتى . ئەمما ، بۇنداق چاغلاردا دادىسى يارمەمەتنىڭ تەنبىھ - نەسىھەتلىرىگە ئۇچرايتتى :

— بالام ، بىز رېستوراننى ئوبدان باشقۇرۇپ ، سودىمىزنى قىلايلى ! — دېدى ئۇ بىرنەچچە كۈننىڭ ئالدىدا ئۆركەشنى ئاگاھلاندۇرۇپ ، — باشقا ئىشلارنى ئۇنداق زىغىرلاپ كەتمە ، بىكاردىن خەقنىڭ چىشىغا تېگىپ قويۇپ ، ئۆزىمىزگە بالا تېپىۋالمىز !...

ئەلۋەتتە ، ئۆركەشمۇ دادىسىنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنەتتى . دادىسى ئۆزىنىڭغا سوزۇلغان ھايات مۇساپىسىدە ، ھەرخىل خېيىمخەتەر ۋە مۇشكۈلاتلاردىن بۆسۈپ ئۆتۈپ ، يانتاق - تىكەنلەر ئارىسىدىن ئۆمىلەپ چىقىپ ، ئەمدىلا ئۇھ دېگەنىدى .

— دادا ، بۇ ئىشلارغا ئادەم قانداق چىدايدۇ ؟ ! — دېدى ئۆركەش كۆڭلىدىكى گەپلەرنى ئېيتىپ ، — ئاشۇ كىچىك باللار بىزنىڭ ئەتىمىز ، كەلگۈسىمىز ئەمەسمۇ ؟ ! ئاشۇ نارەسىدە قىزلار بىزنىڭ قىزىمىز ، كەلگۈسىنىڭ ئانىلىرى ئەمەسمۇ ! ؟ ئاشۇنداق گۇناھسىز ، پاك ، سەبىي باللار بىرنەچچە قارا يۈرەك ، ئاچ كۆز ، ناكەسلەرنىڭ قولىدا ئويۇنلاپ ، بۇزۇلۇپ ، مىڭلاپ ۋەيران بولۇپ كېتىۋاتسا ، بىز قاراپ تۇرۇپ بولدى قىلىمىزمۇ ! ؟ ئاشۇلارنىڭ ساڭا ئوخشاش دادىسى ، ماڭا ئوخشاش ئاكىسى يوقمۇ ! ؟ شۇ تاپتا ئۇلار نېمە كويدا يۈرگەندۇ ؟ ! باللىرىنىڭ ئىز - دېرىكىنى ، ئۆلۈك - تىرىكلىكىنىڭ خەۋىرىنى ئالالماي ، يۈرەك - باغرى قان بولغانلار ئازمۇ ؟ !...

يارمەمەتنىڭ كۆزلىرى مۆڭلاندى ، يۈزىگە بىر خىل مەيۈسلۈك بىلەن ئېچىنىش ئىپادىلىرى تېپىپ چىقتى . ئۇ بىر ھازا سۈكۈتتە ئولتۇرۇپ ، ئاندىن ئاستا بېشىنى كۆتۈرۈپ مۇنداق

دېدى :

— مېنىڭ يۈرىكىمنى تاش دەمسەن ، بالام؟ بۇ ئىشلارنى ئويلىمايدۇ ، دەمسەن ! ! لېكىن ، مەن بۇ يۇرتلاردا كۆپ يۈرۈپ ، نۇرغۇن ئىشلارنى كۆردۈم ، ئارىمىزدىن چىققان بەزى مەرەز ئادەملەر بەكمۇ ياۋۇز ، قارانىيەت ! ئۇلار نادان ، كۆڭلى قارا بولغاچقا ، ھەرقانداق ئىشنى قىلىشتىن يانمايدۇ ! مەن داداڭ بولغاچقا ، سېنىڭ ئالدىڭدىكى دادىلىق بۇرچۇمنى ئادا قىلمىسام بولمايدۇ . بۇ يىل قىشتا يۇرتقا بېرىپ تويۇڭنى قىلمىز ، بۇ مەن ئادا قىلىشقا تېگىشلىك بىر پەرز ! شۇڭا ، بىر مەزگىل ئۆزىمىزنىڭ ئىشىنى قىلىپ ، تىنچراق يۈرەيلى ، بولامدۇ ، بالام ؟

ئۆركەش يەنىلا ئۆزىنىڭ گېپىنى يورغىلاتتى ، ئەمما تەلەپپۇزى سىپايە ، بەشىرىسى ئوچۇق ئىدى :

— مېنىڭغۇ تىنچلا يۈرگۈم بار ، دادا ! ئەمما ، سەن تىنچ يۈرەي دېسەڭ ، تىنچ يۈرگۈزمەيدىغانلار بار ئىكەن . كۆزۈڭ كۆرۈپ ، قۇلىقىڭ ئاڭلاپ تۇرسا ، يۈرىكىڭ چىدىمايدىكەن ! مانا قارا ، ئۇتۇقنىڭ يوقاپ كەتكىنىگە بىرنەچچە كۈن بولدى ، مەن ئۇنىڭدىن ئەنسىرەپ قالدىم . ئۇلۇشكۈن خالمەتتىن سورىسام ، ئۇمۇ بىرنەچچە كۈن بولدى كۆرمىدىم ، باشقا يەرگە كەتتىمىكىن دەۋاتىدۇ...

— توغرا ، توغرا... ، — دېدى يارمەمەت ئالدىراپ ، — دېسەم - دېمىسەم ، ئۇ يىگىت جوخەي ، شېنجېن تەرەپلەرگە كەتتىغۇ دەيمەن .

— ساڭا شۇنداق دېگەنمۇ ؟

— ھەئە ... شۇ تەرەپلەرگىمۇ بېرىپ ، تىڭ - تىڭلاپ كېلەيمىكىن دېگەندەك قىلغان ...

دادىسىنىڭ گېپى ئۆركەشنى سەل - پەل خاتىرجەم قىلغاندەك بولدى .

شۇ سۆھبەتتىن ئۈچ كۈن كېيىن ، تۇيۇقسىز يارمەمەتنىڭ

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى www.uyghurkitap.com

ئائىلىسىدە ئېغىر پاراكەندىچىلىك يۈز بەردى:

ئۇنىڭ مۇشۇ شەھەردە ئوقۇۋاتقان ئىككى بالىسى — ئون تۆت ياشلىق قىزى گۈلجامال بىلەن ئون ئىككى ياشلىق ئوغلى تۇغلۇق بىر كەچقۇرۇنلۇقى تۇيۇقسىز يوقاپ كەتتى. پۈتۈن ئائىلە بىر كېچە ئۇخلىماي، تەرەپ - تەرەپنى ئىزدىدى، ئەتىسىمۇ ئىز-دېرىكى بولمىدى، ئاخىر ئۇلار ئەنسىرەپ «110» غا خەۋەر قىل-دى. تويتوغرا يەتمىش ئىككى سائەتتىن كېيىن، «110» تېلې-فون قىلىپ، بۇ ئىككى بالىنىڭ مەلۇم ساقچىخانىدا ئىكەنلىكىنى ئۇقتۇردى. يارمەمەت بىلەن ئۆركەش ساقچىخانىغا كېلىپ ئۇلار-نى تاپتى ۋە نېمە ئىش بولغانلىقىنى سۈرۈشتە قىلدى. ئەسلىدە، شۇ كۈنى ئەتىگەندىن كەچكىچە ئاشۇ ئەتراپتىكى بازار، ماگىزىن-لاردا ئالتە - يەتتە نەپەر شىنجاڭلىق ئۇيغۇر بالا ئون نەچچە قېتىم ئوغرىلىق، يانچۇقچىلىق دېلوسى پەيدا قىپتۇ. شۇنىڭ بىلەن، پۇل - پۈچەكلىرىنى يوقاتقان ۋە بۇ ئەھۋاللارنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن بىرمۇنچە كىشىلەر ساقچىخانىغا كېلىپ: «بىز خاتىر-جەم ياشامدۇق، يوقمۇ؟!» دەپ ئۇلارغا بېسىم ئىشلىتىپتۇ. شۇ كۈنى كەچتە ساقچىخانا مەخسۇس خادىم ئاجرىتىپ، شۇ ئەتراپنى قاتتىق كۆزىتىپتۇ ۋە ئۇ يەردە دۇكان ئاچقان، يايما يايغان تىجا-رەتچىلەرگە: «ئەگەر شىنجاڭلىق بالىلارنى كۆرسەڭلار دەرھال بىزگە خەۋەر بېرىڭلار!» دەپ ئۇلارنىمۇ ھەرىكەتكە كەلتۈرۈپتۇ. دەل شۇ چاغدا، مەكتەپتىن يانغان گۈلجامال بىلەن تۇغلۇق بازار ئارىلاپ ئۆيگە كېتىۋاتقانىكەن، ئۇلارنىڭ بىر دۇكاندىن سوغۇق ئىچىملىك ئېلىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن بىر يايمىچى دەرھال ساقچىغا تېلېفون بېرىپ: «بۇ يەردە ئىككى شىنجاڭلىق ئۇيغۇر پەيدا بولدى» دەپ خەۋەر بېرىپتۇ. ھايال ئۆتمەي ئىككى ساقچى كې-لىپ، ئۇلارنى تۇتۇپ كېتىپتۇ. دېمەك، ئۇلار بۇ يەردە «بازار ئويناپ» يۈرگەن شورىكا يانچۇقچىلارنىڭ كاساپىتىگە كېتىپتۇ!

ساقچىخانىدىكىلەر گەرچە يارمەمەت بىلەن ئۆركەشكە

ئۇقۇشماسلىق بوپتۇ، كەچۈرۈڭلار!» دەپ ئۆزرە ئېيتقان بولسىمۇ، ئەمما بۇ ئىش يارمەمەتكە، ئۇنىڭدىن ئۆتە ئۆركەشكە قاتتىق تەسىر قىلدى، ئۇلارنىڭ غۇرۇرىغا تەگدى، ھار كەلدى! شانلىق تارىخى بار پۈتۈن ـ سۈرۈك بىر مىللەتنىڭ، نامى ئۇلۇغ بىر يۇرتىنىڭ شەنىگە داغ چۈشۈرۈپ، ئوبرازىنى خۇنۇكلەشتۈرۈۋاتقان مۇنداق پەسكەش، رەزىل ئىشلارنى تۈگەتمىسە زادى بولمايدىغانلىقى شۇ تاپتا ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسىگە ئوچۇق ـ ئاشكارا ئايان بولغانىدى!...

— بالام، ئۆركەش! — دېدى يارمەمەت شۇ كۈنى كەچتە چوڭقۇر بىر ئىچكى ئازاب بىلەن، — بۇ دۇنيادا پۇللا تاپسا ھېساب ئەمەسكەن! ئەقىل بولمىسا، ھىممەت بولمىسا، ۋىجدان بولمىسا بولمايدىكەن! سەن ئەمدى يىگىت بولدۇڭ، پەي ـ قاناتلىرىڭمۇ قاتتى، ئەمدى ئۆز ئەقلىڭ، ئۆز ۋىجدانىڭ بىلەن ئىش كۆرسەڭ بولىدۇ! بىراق، ئېسىڭدە بولسۇن: يىگىتكە ئۆلۈم يوق، ئۆزىنى ـ ئۆزى تىغقا ئۇرىدۇ، دېگەن گەپ بار! بەزىدە بەختىمۇ، بەختسىزلىكمۇ ئەنە شۇ بوسۇغىدىن باشلىنىدۇ!...

ئۆركەش دادىسىنىڭ نېمە دېمەكچى بولغانلىقىنى چۈشەندى. قىرانلىق يېشىنى ياشاپ بولغان تەجرىبىلىك بۇ ئادەمنىڭ سۆزلىرىگە چوڭقۇر ۋە سىرلىق ھايات ھەقىقىتى بىلەن تۇرمۇش ھېكمەتلىرى يوشۇرۇنغانىدى!...

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئۈچىنچى قىسىم

رەھىمسىز باھار

«تەقدىرىمىزنى ئەخلاقىمىز بەلگىلەپ بېرىدۇ .»
— خاتىرە دەپتىرىمدىن

1

باھار كەلدى ...

ھەممىگە باراۋەر قارايدىغان سېخىي باھار شاھانە سارايلار ئالدىدىكى گۈلزارلارنىمۇ ، گۆرۈستاندەك دالىسىپ ياتقان خارابىلىكلەرنىمۇ ئوخشاشلا ياپپېشىل مايسىلارغا پۈركەپ ، ھەممىگە ئوخشاش مېھىر بىلەن گۈل ـ چېچەكلەر بەخش ئەتتى . تەبىئەت بىردىنلا جانلىنىپ ، قىزىلى قىزاردى ، كۆكى كۆكەردى . ھەر كۈنى ھېلى ئۇ گىياھ ، ھېلى بۇ گىياھ يېڭىدىن كۆز ئېچىپ ، باھارنىڭ قانداق كېلىپ قالغانلىقىنىمۇ كىشىلەر بىلمەي قېلىشتى . تەبىئەت بارغانسېرى قېنىق ، رەڭدار تۈس ئالماقتا ئىدى . ئەمما ، ئاشۇ گۈزەل تەبىئەتتە ھېس ـ تۇيغۇ يوق ئىدى ، ئۇ ئىنسانلارنىڭ غەم ـ قايغۇسى ، شاد ـ خۇراملىقى بىلەن ھېسابلاشمايتتى ...

ئەزەم چوڭ بولغۇسى كۆڭۈلسىزلىكلەرنىڭ غەم ـ قايغۇسى بىلەن ئۇخلىيالمايۋاتقان بۇ ئەنسىز كېچىدە تەبىئەت يەنىلا ئۆز گۈزەللىكى بىلەن مەست ئىدى . يۇلتۇزلار جىمىرلايتتى ، ئاي نۇر

چاچاتتى ، هاۋا ساپ ھەم خۇشبۇي ئىدى ...

ئەزەم چوڭ بۇ بىرنەچچە كۈندىن بېرى خۇددى ناس قاپقىنى يوقاتقان بەڭگىدەك گاڭگىراپ ، تېرىكىپلا يۈرىدىغان بولۇپ قالـ ـدى . بۇنىڭغا بىرنەچچە كۈننىڭ ئالدىدا تۇيۇقسىز يۈز بەرگەن بىر ئىش سەۋەب بولغانىدى .

بەش كۈن بۇرۇن ، خۇماركۆز «بازار ئويناۋاتقان» يېرىدە يوقاپ كەتتى . ئەزەم چوڭنىڭ خەزىنىسىنى ھەر كۈنى لوق ـ لوق پۇللار بىلەن تولدۇرۇپ تۇرىدىغان بۇنداق چېۋەر ، ئۇستا يانچۇقچىنىڭ يوقاپ كېتىشى ئۇنىڭ ئۈچۈن كۈتۈلمىگەن يوقىـ ـتىش ، كۈتۈلمىگەن زەربە بولدى . ئۇ دەسلەپ «چوڭ بازاردا ئادىشىپ ، ئېزىپ قالغان بولسا كەپ قالار» دېگەن ئۈمىدتە ئىككى كۈن كۈتتى . لېكىن خۇماركۆزدىن دېرەك بولمىدى . ئاندىن ئۇ ، ئاچچىقىنى موللاجىدىن ئالدى :

— ھەي لاتا غىلاپ ئەللەزى ، ئىش دېگەننى شۇنداق قىلامـ ـدۇ ؟ ! سەن نەگە كەتكەنىدىڭ ؟ !

موللاجى ھەمىشە خۇماركۆز «بازار ئوينىغان» چاغدا ، ئۇنىڭ ئارقىسىدىن كۆزىتىپ ، پايلاپ يۈرىدىغان قوغدىغۇچى «قوش» ئىدى .

— مەن شۇ ھاجەتكە بېرىپ كەلگەن زىغىردەك ۋاقىت ئىچىدـ ـدە يوقاپ كەتتى ، دېسىلە چوڭئام... ، — دېدى موللاجى كۆزلىرىـ ـنى ئەيمىنىش ئىچىدە چىمچىقلىتىپ .

— كونىلار راست دەپتىكەن : «ئەخمەق ئادەم زېرىكتۈرىدۇ ، ئەزمە ئادەم جاندىن تويدۇرىدۇ» دەپ ! — دېدى ئەزەم چوڭ تېخىمۇ ئەزۋەيلەپ ، — ھاجەتخانىغا بېرىپ ئۈنچە ئەزمىلىك قىلـ ـغۇچە ، ئۆز جايىڭدا ئىشتىنىڭغا قويۇۋەتسەڭ بولماسمىدى ! مانا ئەمدى نېمە بولدى ؟ بىر ئوچۇم سېسىق سۈيدۈكۈڭ ئۈچۈن ، بىر ئۆستەڭ ھەۋزى كەۋسەر ئېقىپ كەتتى...

ئەزەم چوڭ خۇماركۆزنىڭ يوقاپ كېتىشىنى ھەرخىل پەرەز

قىلىپ ، بۇگۈن بولمىسا ئەتە كېلىپ قالىدۇ ، دېگەن ئۈمىدتە بەش كۈننى ئۆتكۈزدى . ئەمدى ئۇنىڭ سەۋر قاچىسى تولغانىدى . بۈگۈن ئۇ ، خېلى ۋاقىتقىچە ئوخلىماي ئويلاپ ، ئۇنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى ئاخىر ئەقىل كۆزى بىلەن كۆرۈپ يەتتى .

بۇنىڭدىن يېرىم ئاي بۇرۇن ، جۇخەي بىلەن شىنجېڭدا ھەردەكەت قىلىدىغان ھاجى قۇۋان ئىسىملىك بىرى ئەزەم چوڭنى ئاتايىن ئىزدەپ كېلىپ ، خۇماركۆز توغرىسىدا سودىلاشماقچى بولغانىدى .

— ئەزەم ئاغىنە ، بىلەمسىز ؟ — دېگەنىدى ئۇ گەپنى يىراقتىن ئەگىتىپ ، — بىز قىلىۋاتقان بۇ ئىش قىماردەك بىر تەۋەككۈل ئىش . ئامەت بەزىدە سىزگە ، بەزىدە ماڭا كېلىدۇ ! ئامەتنىڭ كەلدىمۇ ئال ، ئامەتنىڭ كەتتىمۇ بەر ! مانا شۇندا ئوغۇل بالىدەك ئىش بولىدۇ . ئۆزۈڭدىن بىرى سىزنىڭ قولىڭىزدىكى خۇماركۆز ئىسىملىك بىر شورىكىنىڭ داڭقىنى ئاڭلاپ ، قىزىقىپ قالدىم . ئاڭلىسام ، سىز ئۇنى ئۆز ۋاقتىدا ئون مىڭ كويغا سېتىۋاپتىكەنسىز . بۈگۈن مەن سىزگە شۇ پۇلنىڭ يىگىرمە ھەسسىسىنى بېرىمەن ، خۇماركۆزنى ماڭا بېرىۋەتسىڭىز قانداق ؟...

بۇ گەپلەردىن ئۆزىنى تۇتالمىغان ئەزەم چوڭ چالقىسىغا ئېگىلىپ قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى . بۇ ھال ھاجى قۇۋاننىڭ كۆڭلىنى غەش قىلىپ قويدى .

— مانا بۇ ، يۈز تاپماي يول تاپ ، گەپ سېتىپ پۇل تاپ ، دېگەن ئەقىدە ئىكەن ـ دە ! — دېدى ئۇ ئاخىر كۈلكىسىنى توختىتىپ ، — ھېسابنى ياخشى ئۆگىنىپتىكەنسىز ، ئاغىنە ! ئەما ، بۇ ئىشتا سىز تېخى گۆدەككەنسىز ! بىلەمسىز ، خۇماركۆز دېگەن ئادەتتىكى بالا ئەمەس ، ئۇنىڭ بېشى تىللادىن پۈتكەن ، قولىدىن دۇر تۆكۈلىدۇ ، دۇر !...

شۇنىڭ بىلەن گەپ تۈگىدى ، ھاجى قۇۋاننىڭ كۆزلىرى قىسىلىپ ، يۈزى پۈرۈشۈپ كەتتى . ئۇنىڭ نەچچە ۋاقىتتىن بىرد-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

قى ئاررۇ ـ ئارمانلىرىغا پەقەت مانا شۇ كۆرەلمەسلىك ، ھەسەت
يەتمەي تۇرغانىدى . مانا ئەمدى ھەسەت بىردىن قەلبىگە نەشتەرگە
ئوخشاش سانجىلدى . ئۇ كۆڭلىگە ئاللىقانداق خىياللارنى پۈكۈپ ،
ئەزەم چوڭنىڭ ئالدىدىن كەتتى ...

مانا شۇ قىسقىلا ئۇچرىشىش ۋە قىسقىلا سۆھبەت ئەزەم
چوڭغا خۇماركۆزنىڭ دېرىكىنى تېپىپ بەرگەنىدى . دېمىسىمۇ ،
يۈرىكىگە ھەسەت ۋە ئۆچمەنلىك ئوتى چۈشكەن ھاجى قۇۋان
شۇنچە كۆپ پۇل بىلەن ئاشكارا ئالالمىغان خۇماركۆزنى بىرنەچچە
كۈننىڭ ئالدىدا يوشۇرۇن يول بىلەن پايلاپ يۈرۈپ ، ئىككى
چەبدەس چاپارمەننىڭ قولى بىلەن بۇلاپ كەتكەنىدى !...

بۇ ئىش ئەزەم چوڭغا قاتتىق ھار كەلدى . شۇنداق سەزگۈر ،
شۇنداق پەملىك ، ھەتتا ئەتە قىچىشىدىغان يېرىنى بۈگۈن قاشلاپ
قويىدىغان شۇنداق تۈيغۇن ۋە يەنە شۇنداق زەھەرخەندە ئەزەم
چوڭنىڭ مانا بۈگۈن خۇماركۆز مەسىلىسىدە تۇنجى قېتىم ئوسال
ئەھۋالغا چۈشۈشى ئىدى . نەچچە يىلدىن بېرى دېگىنىنى قىلدۇر-
غان ، بىر ئېغىز گېپىگە ئونلاپ چاپارمەن لەببەي دەپ تۇرىدىغان ،
سۇ دېسە ئادەملىرى دەريانى باشلاپ كېلىدىغان ئەزەم چوڭنىڭ
بۈگۈن ئۆمرىدە بىرىنچى مەرتىۋە تەڭقىس ئەھۋالغا چۈشۈشى
ئىدى . شۇنىڭغا قارىغاندا ، بۇ ئەتراپتا ئۇنىڭدىنمۇ قۇدرەتلىك ،
ئۇنىڭدىنمۇ كاتتا ئادەملەر بار ئىكەن ـ دە !... «قېنى كۆرەرمىز !
— دەپ ئىچ ـ ئىچىدىن پۇچىلىنىپ ، ئەلەم بىلەن ئۆز ـ ئۆزىگە
غۇدۇرىدى ئەزەم چوڭ ، — چەرخى پەلەكنىڭ چاقى قاياققا قاراپ
ئايلىناركىن !... »

ئۇ ، شۇ ھامان كۆڭلىگە ئىككى ئىشنى پۈكتى . بىرى ،
دەرھال «كۆز» ۋە «قۇلاق» لارنى ئىشقا سېلىپ ، خۇماركۆزنىڭ
نەدە تۇرۇۋاتقانلىقىنى ئېنىقلاش ؛ يەنە بىرى ، كۈچ تەشكىللەپ ،
ھاجى قۇۋاندىن ئەجەللىك ئۆچ ئېلىش !...

ئۆچ كۈنگە قالماي ، خۇماركۆزنىڭ تۇرار جايى ئېنىقلاندى .

www.uyghurkitap.com

ئۇ ، جۇخەيدە ئىدى . ئەزەم چوڭ ئەمدى يۈرۈش قىلسا بولاتتى . ئۇ ھېيت ئاغماقنى چاقىرىپ ، خۇماركۆزنى قايتۇرۇپ كېلىشنىڭ پىلانىنى مەسلىھەتلەشتى .

— خۇماركۆز جۇخەيدە بازار ئويناۋېتىپتۇ ، — دېدى ئەزەم چوڭ ئەھۋالنى چۈشەندۈرۈپ ، — ماڭا خەۋەر قىلغانلارنىڭ ئېيتىشىچە ، ئۇ كېچىسى بىر يەردە تۇرمايدىكەن ، ئەمما ئەتىگەن ـ ئاخشاملىق تامىقى ھاجى قۇۋان ئاچقان ھېلىقى «تارىم ئاشخانىسى» دا ئىكەن . مېنىڭچە ، ئۇنىڭغا دەل تاماق ۋاقتىدا قول سالساق بولغۇدەك ...

— بولدى ، بۇ ئىشنى ماڭا قويۇپ بېرىڭ ، خوجايىن ! — دېدى ھېيت ئاغماق كۆرەڭلىك بىلەن ، — پەقەت ماڭا يىلىكى تولغان ، بېلى قاتقان ، قوش قوۋۇرغىلىق يىگىتلەردىن ئۈچنى بەرسىڭىزلا بولدى . مەن بۇ ئىشنىڭ ئىس ـ بۇسىنى چىقارماي ، خۇماركۆزنى سالامەت قايتۇرۇپ كېلىمەن !

— ئىشەنچىڭ بارمۇ ؟

— مەن سىزگە قاچان ئىشەنچسىز گەپنى قىلىپ باققان ، چوڭام ! ؟

— مېنىڭ دېگىنىم ، — دەپ ئەستايىدىل چۈشەندۈردى ئەزەم چوڭ ، — ھاجى قۇۋانمۇ قاراپ تۇرمايدۇ ، ئۇنىڭ قولىدىمۇ جاندىن تويغان بىرنەچچە قارا لۈكچەكلەر بار ، ئىش چوڭىيىپ كېتەرمىكىن ، دەيمەن ! ...

— خاتىرجەم بولۇڭ ! — دېدى ھېيت ئاغماق خوجايىنىنى تىنچلاندۇرۇشقا تىرىشىپ ، — بۇنداق ئىشنى بىرىنچى قېتىم قىلىۋاتقىنىمىز يوققۇ ! ؟ ئىشقىلىپ ، ھەم پەم بىلەن ، ھەم كۈچ بىلەن ئىشنى جايىدا پۈتتۈرىمەن . ھاجى قۇۋان نېمە ئىش بولغانلىقىنى بىلىپ بولغۇچە ، ئۆزىمىزنى گۇۋاڭجۇدا كۆرىمىز !

— ماقۇل ئەمىسە ، ئۆزۈڭگە پەخەس بول !

— بولىدۇ ، چاتاق يوق ! — دېدى ھېيت ئاغماق بۇ ئىشنىڭ ئۆزىگە زىغىرچىلىكمۇ ئېغىر كەلمەيدىغانلىقىنى ئىپادىلەپ .

*　　　　*

راست ، بۇنداق ئىشلاردا ھېيت ئاغماق ھەم چاققان ، ھەم پەملىك ئىدى . خېلى - خېلى جېدەل - ماجىرالارنى بىر دەمدە بېسىقتۇرۇپ ، قان يۇقى قوللىرىنى سۇرتۇۋېتىپ ، يەنە ھېچ ئىش بولمىغاندەك يۈرۈۋېرەتتى . بۇنداق چاغلاردا ئۇ بەئەينى ئەقىل - ھوشىدىن ئازغان ساراڭ تەلۋىگە ئايلىناتتى ، خۇددى قۇترىغان يىرتقۇچ ھايۋاندەك ۋەھشىيلىشىپ كېتەتتى !...

بۇ قېتىممۇ ، ئۇ ئۆزىگە ئوخشاش ئۈچ تەلۋىنى ئەگەشتۇ-رۇپ ، جۇخەيگە كەلدى ، ئىككى كۈن يوشۇرۇن كۆزىتىش ئارقى-لىق ، «تارىم ئاشخانىسى» دىكى ئەھۋاللارنى ، خۇماركۆزنىڭ تاماق يېيىش ۋاقتىنى ۋە ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى «قوش» لارنىڭ كىملىكىنى ئىگىلىدى . ھەممە ئىش كۆڭۈلدىكىدەك بولدى ، ئەم-ما ھېيت ئاغماقنىڭ نەزىرىدە ، خۇماركۆزنى قوغداش ئۈچۈن ، ھاجى قۇۋانمۇ بوش كەلمىگەندەك قىلاتتى . ئۇنىڭ ئەتراپىغا «قوش» قىلىپ قويغان ئابلا بۆرە بىلەن تۇرسۇن كاشال دېگەنلەر تازا ئۇچىغا چىققان كۆكەرمە جېدەلخورلار ئىدى . ئەھۋالدىن قارىغاندا ، بىر قەپەس قانلىق ئېلىشىش بولىدىغاندەك تۇراتتى...

ھېيت ئاغماق «قايتۇرما جەڭ» ۋاقتىنى دەل خۇماركۆزنىڭ ناشتا ۋاقتىغا توغرىلىدى . بۇ چاغدا ئاشخانىدا خېرىدارلار ئاساسەن بولمايتتى ، ئاشپەزلەر بىلەن كۇتكۇچىلەر چۈشلۈك چاپ - چاپ بازارغا تەييارلىق قىلىۋاتقان ۋاقىت ئىدى .

مانا بۈگۈن ئەتىگەندىلا ، ھېيت ئاغماق بىلەن بىللە كەلگەن ھاشىم توقۇناق «تارىم ئاشخانىسى» نىڭ ئالدىدىكى يول بويىدا ، خۇماركۆزنىڭ ئاشخانىغا كىرىشىنى كۈتۈپ تۇردى . ۋاقىت ناھا-يىتى ئاستا ئۆتۈۋاتاتتى ، بىرنەچچە خەنزۇ خېرىدارلار ئاشخانىدىن ئىسسىق نان ئېلىپ چىقىپ كەتتى ، يەنە بىرنەچچە ئۇيغۇر مۇسا-پىرلارمۇ ئاشخانىدا ناشتا قىلىپ قايتىشتى . ئالاھازەل چاشكا

ۋاقتى بىلەن ئاشخانىنىڭ ئوڭ يېنىدىكى بەش قەۋەتلىك كونا بىنانىڭ چەتتىكى ئىشىكىدىن خۇماركۆز كۆزلىرىنى ئۇۋۇلاپ، ئەسنەپ چىقىپ كەلدى. ئۇنىڭ يېنىدا ئۆزى دىمەتلىك ئاق سىپ-رىق، جىڭگىل چاچ بىر قىز بار ئىدى. ئىككىسى بىرنەرسىلەرنى دېيىشكەچ ئاشخانىغا كىرىپ كەتتى. هايال ئۆتمەي، شۇ ئىشىك-تىن يەنە ئوتتۇز - ئوتتۇز بەش ياشلار چامىسىدىكى بىرى ئورۇق، بىرى سېمىز ئىككى ئەر پۇرلەشكەن، كىر كۆڭلەكلىرى-نىڭ ياقىسىنىمۇ ئەتمەستىن، قوللىرىنى ئارۋاڭ - سارۋاڭ سىپ-لىپ چىقىپ كەلدى. ئۇلار هەربىر قەدەم ئالغاندا، يانپىشىغا ئاسقان بولغار غىلاپلىق يوغان پىچاق پولاڭشىپ كېتەتتى. ئۇلار-مۇ ئالدىراش ئاشخانىغا كىرىپ كەتتى. قارىغاندا، هېلىقى ئابلا بۆرە، تۇرسۇن كاشال دېگەن جېدەلخورلار شۇلاردەك قىلاتتى.

هاشىم توقۇناق دەرهال يانفون بىلەن هېيىت ئاغماققا خەۋەر قىلدى. ئۇلارمۇ بىردەمدە ئاشخانىنىڭ ئىشىكى ئالدىدا پەيدا بول-دى.

— ئەمىسە كىردۇق! — دېدى هېيىت ئاغماق يېنىدىكى ئۈچ هەمراهىغا بىرمۇبىر قاراپ، — هاشىم، سەن بىلەن مەن كىرىپلا ئاۋۇ ئىككى «قۇش» نى باسماقچا ئالىمىز، سىلەر ئىككىڭلار خۇماركۆزنى دەرهال بۇ يەردىن ئەكېتىڭلار!

ئۇلار كىردى، كىرگەندىمۇ ئاشخانىنىڭ ئوچۇق ئىشىكىنى بىكاردىن تېپىپ داراڭشىتىپ، سۈر - هەيۋە بىلەن كىردى. ئاشخانىدا بايا كىرگەنلەردىن باشقا، يات خېرىدارلار يوق ئىدى. هېيىت ئاغماق ئىشىكنى قاتتىق يېپىۋېتىپ، ئاشخانىنىڭ ئوتتۇرى-غا كەلدى - دە، پۇتىنى كېرىپ، بېشىنى گىدەيتىپ، رەقىبلى-رىگە سوغۇق نەزەر بىلەن قارىدى:

— بىز ئۆزىمىزنىڭ ئادىمىنى ئەكەتكىلى كەلدۇق! — دېدى ۋە ئارقىدىن خۇماركۆزگە قاراپ، — شۇنداققۇ خۇماركۆز، بىز بىلەن كېتىدىغانسەن!؟

خۇماركۆز ئاغزىدا چايناۋاتقان ناننى يۇتۇۋېتىپ ، پەرۋاسىزلا جاۋاب بەردى :

— كەتسەم كەتتىم ، كەلسەم كەلدىم ! ماڭا ھەممە يەر ئوخشاش !

ئۇ كۆڭلىدىكى گەپنى قىلغانىدى . دېمىسىمۇ ، ئۇنىڭ ئۈچۈن گۇاڭجۇ نېمە ، جۇخەي نېمە ، ئەزەم چوڭ نېمە ، ھاجى قۇۋان نېمە… ھەممىسى ئوخشاش بىر نېمە ئىدى . نەدە بولمىسۇن ، كىمنىڭ قولىدا بولمىسۇن ، قىلىدىغان ئىش ئوخشاش بىر ئىش ئىدى . ئۇ سەككىز يىلدىن بېرى شۇنداق تەربىيىلەنگەن ، شۇنداق ئۆگىتىلگەن ۋە شۇنداق ئادەتلەنگەنىدى !…

— ئۇنداق ئاسان ئىش يوق ! — دەپ لوڭگىدا ئورنىدىن تۇردى ئابلا بۆرە ، — ئەكېتىمىز دەپلا ئەكەتكىلى بولمايدۇ ، جۇمۇ !

— ئەمىسە قانداق قىلىمىز ! ؟ — دېدى ھېيت ئاغماق ۋە قولىدىكى كۇمۇش ساپلىق ياپون قىلىچىنى ئالدىدىكى تاماق شىرەسىگە ۋاققىدە سانجىپ قويۇپ داۋام قىلدى ، — قانداق قىلىشنى مۇشۇنىڭدىن سوراپ باقامدۇق - يە ! ؟

— سورىساق سورىدۇق ! — دەپ يېنىدىكى تۆچ تولتىلىق پىچاقنى سۇغاردى ئابلا بۆرىمۇ .

ئاڭغىچە تۇرسۇن كاشالمۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ، پىچاقنى قولىغا ئالدى ، شۇ ئارىلىقتا ئابلا بۆرە ئىچكىرىگە قاراپ ۋارقىرىدى :

— ھەي ھەسەن جۇۋاز ، ئىگەمقۇل ! بۇ يەرگە چىقىڭلار ، گۇاڭجۇدىن بىرنەچچە نوچىلار قان پۇراپ كەپتۇ ، ئۇلارنى مۇرادىغا يەتكۈزۈپ قويايلى ! …

ئىچكىرىدىن قىڭراق ، ساپلىقلىرىنى كۆتۈرگەن ئۈچ بالا چىقتى ، ئۇلارنىڭ چوڭى يىگىرمە ئىككى ياش ، كىچىكى ئون سەككىز ياشلاردا ئىدى . ئۇلارنىڭ تۇرقىدىن ، كۆزلىرىدىن ئابلا بۆرىدىن قورقۇپلا بۇ يەرگە چىققانلىقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى .

www.uyghurkitap.com

ئىككى تەرەپ ئېنىق سەپ ئايرىدى ، بىر ـ بىرلىرىگە ئېتىلىپ ، قىيما ـ چىيما قىلىشقۇدەك ئەلپازدا ھۆرپىيىشتى . ئۇلارنىڭ شۇ تاپتىكى خۇنۇك ، قېتىپ قالغان چىرايلىرىدا ئەسەبىيلىكتىن باشقا ھېچقانداق ئىپادە يوق ئىدى . ھەر ئىككى تەرەپتىكى ئادەملەرنىڭ ئوخشاشلا پەيلى بۇزۇق ، ئەلپازى يامان ئىدى . ئۇلارنىڭ بىرى بوران بولسا ، بىرى گۈلدۈرماما ؛ بىرى چاقماق بولسا ، بىرى قارا يامغۇر ئىدى…

ئېلىشىش — قالايمىقان ئۇر ـ يىقىت باشلىنىپ كەتتى . ئاشخاندا شاراقلىغان ، تاراقلىغان ، ۋارقىرىغان ، جارقىرىغان ئاۋازلار ، پاياندار ئۇستىگە چېچىلغان ، سۇنغان چىنە ـ قاچا پارچىلىرى ، قورقۇش ، ھەيرەت ، ھۆركىرەش … ھەممە يەرنى قاپلىغانىدى . كۆتكۈچى قىزلار ناھايىتى قاتتىق ئىچكى بىر لەرزىگە چۈشكىنىچە سىرلىق بىر قورقۇنچ ئىچىدە قېتىپ قالغانىدى . بىر قىز ئەتراپىدا نېمە ئىشلار بولۇۋاتقانلىقىنى خېلىغىچە چۈشەنمىگەندەك گاراڭ بولۇپ تۇردى ، پەقەت ئۇنىڭ يۈزىگە بىرىنىڭ كېسىلگەن بارمىقى ئۇچۇپ كېلىپ پاققىدە تەگكەندە ، ئۇ بىردىنلا ئېسىگە كېلىپ ۋارقىرىۋەتتى…

بۇ بىر توپ تەلۋىلەر شۇ تاپتا ، بىر توپ ئادەم ئەمەس ، بەلكى بىر پادا يىرتقۇچ ھايۋانلارغا ئايلانغانىدى . ئۇلاردا قورقۇش ، ئەيمىنىش ، تەپتارتىش دېگەندەك ئىنسانىي تۇيغۇدىن ئەسەر قالمىغانىدى .

قىسقىسى ، شۇ تاپتا ئۇلار ئەقىدە ـ ئېتىقادى ئۆلگەن ، دىل كۆزى كور بولغان ، ئۆزىنىمۇ ، ئۆزگىنىمۇ ۋەيران قىلىدىغان بىر توپ غالجىر ، زوراۋان ياۋا توڭگۇزغا ئوخشاپ قالغانىدى . بۇ توڭگۇزلار بىر ـ بىرىنى چىشلىشەتتى ، ئۇسۇشەتتى ، ئۇدۇل كەلگەن يېرىگە پىچاق تىقىشىپ ، بىر ـ بىرىنى قان قىلىشاتتى…

قايسىبىر شورلۇقنىڭ كېسىلگەن قولى خۇددى ئۆگزىدىن

تاشلىغان يېرىندە ئوتۇندەك ئۇچۇپ كېلىپ، شىرەنىڭ ئاستىغا كىرىۋالغان بىر كۈتكۈچى قىزنىڭ ئالدىدىكى سىمونت يەرگە پاققىدە چۈشتى، قول بىلەكتىن چورت ئۈزۈلۈپ كەتكەن، قان ئېقىۋاتقان گۆش ئارىسىدىن ئاپئاق سۆڭەك تۇرتۇپ چىقىپ تۇراتتى، بارماقلىرى بولسا بىر نەرسىنى قاماللىماقچى بولغاندەك، سوغۇق سېمونت ئۈستىدە قىمىرلايتتى... بۇنداق مۇدھىش، ئايانچلىق مەنزىرىنى ئەزەلدىن كۆرۈپ باقمىغان كۈتكۈچى قىزنىڭ تېنى شۈركۈنۈپ، قورققىنىدىن ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا قاتتىق چىرقىراپ كەتتى ...

بۇ مالىمانچىلىق ھەش - پەش دېگۈچە بولۇپ ئۆتتى. جېدەل بولغان مەيدانغا بىردىن ئېغىر ۋە سۈرلۈك جىملىق چۆكتى. قاچا - قۇچا، چوكا - قوشۇقلار يەردە چېچىلىپ ياتاتتى، شىرە - ئورۇندۇقلار پاچاقلانغان... پىچاقلانغان، كالتەكلەنگەن. جېدەلخورلارنىڭ بەزىسى ئىڭرايتتى، بەزىلىرىنىڭ ئاغزى - بۇرنىدىن لەختە - لەختە بولۇپ ئاققان قانلار ئۇلارنىڭ بەدىنىدە، يەردە ئۇيۇپ قالغانىدى. پۈتۈن ئاشخانا گويا قاراقچىلار شەپقەتسىزلىك بىلەن تالىغان، ئۇر - يىقىت قىلغان كونا سارايغا ئوخشاپ قالغانىدى...

ئەگەر كىشىلەر بۈگۈن بۇ يەرگە سەپسالغان بولسا، پۇل ۋە زوراۋانلىقنىڭ كۈچىنى كۆرگەن بولاتتى، ئۇلار يەنە پۇل بىلەن مېھىر - شەپقەت ئوتتۇرىسىدىكى ئېلىشىشنىڭ نەتىجىسىنى كۆرەتتى: پۇل ھەممىنى — مېھىر - شەپقەت، قان - قېرىنداش، يۈز - خاتىر دېگەنلەرنى پۈتۈنلەي يەڭگەنىدى! ...

مانا بۇ قىلمىشلار پاك ئىنسانلىقتا يات تەلۋىلىك، ساراڭلىق ۋە ياۋۇزلۇقنىڭ مۇشۇ بىر توپ نادان، كۆڭلى قارا مەخلۇقلارنىڭ جىسمىدىكى غەلىيانى، روھىي مەرەزلىكىنىڭ سۈرەن - چۇقانى ئىدى!...

جېدەل بېسىقتى، بېسىققاندىمۇ، ھېچقانداق ئىس - بۇسى

چىقماي ، سىرتتا داۋراڭ بولماي ، ئاشخانىنىڭ ئىچىدىلا بېسىقتى . ئەمما ، دەرد ئۇلارنىڭ ئىچىدە — يۈرىكىدە قالدى .

ھېيت ئاغماقنىڭ نەزىرىدە ، ئىشلار ناھايىتى چىرايلىق ، ئىدىتلىق قىلىنىپ ، قىيامىغا يەتكۈزۈلگەنىدى . ئۇ ، ئۆزىنىڭ يېنىك يارىلىنىشى ، ھاشىم توقۇناقنىڭ بىر بارمىقىدىن ئايرىلىشى ۋە يەنە بىر ھەمراھىنىڭ بىر قولىقى كېسىلىش ھېسابىغا خۇماركۆزنى ساق - سالامەت قايتۇرۇپ كەتكەنىدى !...

2

ئايدىڭ كېچە...

دېرىزىدىن قارىغاندا ، بۇلاق كۆزىدەك كۆرۈنىدىغان تىنىق ئاسماندا تولۇن ئاي ئۈزۈپ يۈرىدۇ ، يۇلتۇزلار خۇددى سورۇن تۈزۈپ ئويۇنغا چۈشۈۋاتقاندەك...

«نېمىدېگەن تىنچ ، نېمىدېگەن گۈزەل - ھە ! ؟ — خىسلەت ئايدىڭ كېچىنىڭ ئارامبەخش سېھرىگە بېرىلىپ پىچىرلىدى ، — يۇلتۇزلار ئۆچۈشنى بىلمەيدىغان چىراغ ، ئاي بولسا مەشئەل ... ئەنە شۇنداق پارقىراپ تۇرغان يۇلتۇزلاردەك چاقناپ ياشىساڭ ، ئۆچۈشنى ، غەم - تەشۋىش نېمىلىكىنى بىلمىسەڭ ! —

كۆتۈلمىگەندە ئۇنىڭ قەلبىنىڭ تېگى - تېگىدىن قانداقتۇر ھەسرەت - نادامەت يوپۇرۇلۇپ چىققاندەك بولدى ، — نېمە ئۈچۈن ئادەملەر ئاشۇ ئاي ۋە يۇلتۇزلاردەك خاتىرجەم ، چاقناپ ياشىيالمايدۇ ! ؟ نېمە ئۈچۈن بەزىلەر شۇنچە رەزىل ، شۇنچە ياۋۇز ، تېخى شۇنچە پۇلدار ! ئەكسىچە ، بەزىلەر شۇنچە ئاق كۆڭۈل ، شۇنچە سەممىي ، ئەمما يامانلارنىڭ قولىدا مەھكۇم ! ؟... »

ئەمدى خىسلەتنىڭ نەزىرىدە ، تولۇن ئاي خىرەلەشتى ، يۈزى داغلىق ، ھەسرەتلىك كۆرۈندى . بايىلا كۈلۈپ تۇرغان يۇلتۇزلار بولسا ، كۆز يېشىنى تۆكۈۋاتقاندەك مۆلتۈلۈق ، مىسكىن كۆرۈن-

دى . خىسلەت تۈگۈلۈپ ئولتۇرۇپ قالدى ، ئويلاپ ـ ئويلاپ ئوينىڭ ئاخىرىغا يېتەلمەي ، ئۆزىنى كېرەكسىز لاتىدەك ئاجىز ، بىقۇۋۋەل ھېس قىلدى !...

ئۈچ كۈندىن بېرى ، خىسلەت گۇاڭجۇغا قوشنا بولغان نەن-خەي شەھىرىنىڭ بىر بۇلۇڭىدا تۇرۇۋاتاتتى . ئۇنى ئەزەم چوڭ ئۆزى بىلەن بىللە ئېلىپ كەلگەنىدى . بۇ يەردە يەنە خۇماركۆز بىلەن موللاجىمۇ بار ئىدى . خۇماركۆز جۇخەيدىن قايتۇرۇپ كېلىنگەندىن كېيىن ، ئەزەم چوڭ ئېھتىمالغا قارشى ، ھاجى قۇۋاننىڭ ئۆچ ئېلىپ ، چوڭراق ئىش تېرىپ قويۇشىدىن ساقلى-نىش ئۈچۈن ، مەلۇم ۋاقىت گۇاڭجۇدىن ئايرىلىپ ، كۆزدىن يىراقراق تۇرۇشنى ئويلىغانىدى . شۇڭا ، گۇاڭجۇدىكى ئىشلارنى ھېيت ئاغماققا تاپشۇرۇپ ، ئۆزى ئۇلارنى باشلاپ نەنخەيگە كەلگە-نىدى .

ھەر كۈنى ئەتىگەندە ، موللاجى خۇماركۆزنى يېتىلەپ «بازار ئويناتقىلى» چىقىپ كېتەتتى . ئەزەم چوڭمۇ ئۇيقۇسى قانغاندا ئورنىدىن تۇرۇپ ، ئىشىكنى سىرتتىن قۇلۇپلاپ ، كۆزدىن غايىب بولاتتى . خىسلەت كۈن بويى ئۆيدە يالغۇز قالاتتى ، بۇنداق غېرىب-لىق ، تەنھالىق ، زېرىكىش ئۇنىڭ جان ـ جېنىدىن ئۆتۈپ كەت-تى . بۇنىمۇ تۇرمۇش دېگىلى بولامدۇ ؟ ! بۇنداق تۇرمۇشتىن تۈرمە ياخشى ئەمەسمۇ ! ؟ ھېچبولمىغاندا ، ئۇ يەردە مۇڭداشقۇدەك ئادەم تېپىلىدۇ ، ئاپتاپقا قاقلانغۇدەك ۋاقىت چىقىدۇ !... لېكىن بۇ يەرچۇ ؟ بۇ يەر ئۆي ئەمەس ، بەئەينى تىرىك تۇرۇپ چۈشكەن دوزاخنىڭ ئۆزى ! ...

شۇ كۈنلەردە ، خىسلەتنىڭ يۈرەك ئاغرىقى خۇددى تاپانغا سانجىلغان زەھەرلىك تىكەننىڭ ئاغرىقىدەك ئېغىر ۋە چەكسىز ئىدى . ئۇنىڭ ئازابقا تولغان ئاشۇ يۈرىكىدىن ئۆزى ھەققىدە مۇنداق ئۆكۈنۈشلۈك مىسرالار ئېتىلىپ چىقاتتى :

www.uyghurkitap.com

تەبىئەت ساڭا ھۆسن ئاتا قىپتۇ ،
ئاتا قىپتۇيۇ ، خاتا قىپتۇ !...

دېمىسىمۇ ، مانا شۇ گۈزەل ھۆسن ـ جامال ئۇنىڭ جېنىغا قادالغان ئەجەل ئوقىدەك ، ئۇ نەپرەتلىنىدىغان ، يىرگىنىدىغان ئادەملەرنى ئۆزىگە رام قىلىۋالغانىدى !

كېيىنكى كۈنلەردە ، ئەزەم چوڭ خىسلەتنى ياخشى كۆرۈپ ، بەكلا ئىچكىنىشىپ كەتتى ، بىر ـ ئىككى كۈن كۆرمىسە چىدىمايدىغان ، ھەتتا خىسلەت تىللاپ ، دۈشكەللىسىمۇ ھار ئالمايدىغان بولۇپ قالغانىدى . ئەمما خىسلەت ئۇنىڭدىن بىزار ئىدى ، زورلۇق ئاستىدا ئۇنىڭ بىلەن بىللە ياتقان ۋاقىتلىرىدا گويا سانسىز يىڭنە ـ تىكەنلەرنىڭ ئۈستىدە ياتقاندەك ئازابلىناتتى ، ئۇنىڭ قوللىرى بەدىنىگە تەگسە گويا نىجاسەت تەگكەندەك يىرگىنەتتى ، ھاراق بۇخسۇپ تۇرغان تىنىقى يۈزىگە ئۇرۇلغاندا ، گويا يىن پۇراپ سالغان ئادەمدەك سەسكىنىپ كېتەتتى . ھەممىشە قەلبىدە نومۇس ، نەپرەت ۋە يىرگىنچكە ئوخشاش ئاچچىق تۇيغۇلار ھاكىم ئىدى ، ئەمما ، ئۇنىڭ ياۋۇزلۇقىدىن ئەيمىنىپ ، ئىچىدىكىنى سىرتقا چىقىرالمايتتى ! ... بۇنداق چاغلاردا ، چوڭقۇر ئۆكۈنۈش ۋە ھەسرەت ـ نادامەت بىلەن ئۇنىڭ يۈركى يىغلايتتى : «ئانا ، جېنىم ئانا ! — دەپ ئانىسىغا نالە قىلاتتى ئىچىدە ، — مېنى نېمىشقا بۇنداق ئاجىز ، مەزلۇمە قىز قىلىپ تۇغقان بولغىيدىڭىز ! ؟ ئەمدى مەن يىتتۇرۇپ قويغان ياشلىقىمنى ، يىتتۇرۇپ قويغان پاكلىقىمنى ، يىتتۇرۇپ قويغان بەختىمنى نەدىن تاپىمەن ! ؟ گەپ قىلىڭە جېنىم ئانا ، زادى نەدىن تاپىمەن ! ؟... »

ئۆتكەن بىر كۈنى ئەزەم چوڭ ئۇنىڭ ئالدىغا بىر تۇتام پۇلنى تاشلاپ :

— چىرايلىق مودا كىيىملەرنى ئېلىپ كىيىڭ ، — دېدى سىلىق ـ سىپايە تەلەپپۇزدا .

— بازارغا ئۆزۈم چىقىپ ئالارمەن؟ — دېدى خىسلەت كۆڭلىگە ئاللىقانداق خىياللارنى پۈكۈپ.

— ياق، ھازىرچە بولمايدۇ! — دېدى ئەزەم چوڭ گويا ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى تۇيغاندەك تەدانلىق بىلەن، — بازاردا ئېزىپ قالىسىز، ھەتتا بەزى يامان نىيەتتىكى ئادەملەر تۇتۇپ كېتىشى مۇمكىن، مەن سىزدىن ئايرىلىپ قالسام بولمايدۇ. پۇلنى گۈلپەرگە بېرىپ، قانداق كىيىم كىيدىغانلىقىڭىزنى ئېيتىڭ، شۇ ئەكېلىپ بېرىدۇ...

— ماڭا ھېچ نەرسە كېرەك ئەمەس! — دېدى خىسلەت بىردىن تەرىنى تۈرۈپ، — سىلەرنىڭ ھەممەت - شاپائىتىڭلارمۇ كېرەك ئەمەس! مەن ھېچكىمگە ۋە ھېچ نەرسىگە زار ئەمەس! مەن كىيىمنى، تۇتقۇنلۇقنى ئەمەس، تۇرمۇشتىكى ئەركىنلىكنى سۆيىمەن! ئادەم ئەمەس، باشمالتاقتەك قۇش جېنىدا قەپەسدە تۇرۇشنى خالىمايدۇ! سىلەر بىر ئاجىز قىز بالىنى بۇنداق بوزەك قىلماڭلار! ئۆز خۇشلۇقۇڭلار ئۈچۈن ناتىۋان قىز - ئوغۇللارنى قۇربان قىلماڭلار!...

ئەزەم چوڭ كۈلدى، كۈلگەندىمۇ تاغ كەكلىكىدەك قېقىراپ كۈلدى.

— كىم سىزنى قۇربان قىپتۇ، خانقىز؟ — دېدى ئۇ ھىيلىگەرلىك بىلەن، — مانا، ساپساق تۇرماسىز! ھېچكىم سىزنى قوي قىلىپ ئۆلتۈرۈپ، ھېيت ئويىنغىنى يوققۇ!؟ سىز ئەقىللىق قىز، شارائىتقا ماسلىشىشنى بىلمىسىڭىز بولمايدۇ. ھەرقانداق ئادەم بۈگۈن ئۈچۈن، كېلەچەك ئۈچۈن، ئۆزىگە ھەم باشقىلارغا نەپ كەلتۈرۈش ئۈچۈن، شارائىتقا ماسلىشىشنى بىلىشى كېرەك. ماسلاشقانلار ياشايدۇ، ماسلاشمىغانلار يوقىلىدۇ، دېگەننى ئاڭلىمىغانمۇسىز؟!...

مانا شۇ سوغۇق، كۆڭۈلسىز سۆھبەتتىن كېيىن، خىسلەت ئۆزى ئۈستىدىن ئوقۇلغان قىسمەت ھۆكمىنى چۈشەنگەندەك بول-

دى . بىرنەچچە ئاي مابەينىدە ، ھايات ئۇنى ئۆز تۇزاقلىرىغا ئىلىندۇرۇشقا ئۇرۇنۇپ كەلگەن بولسىمۇ ، لېكىن ئۇ بەزىدە قۇتۇلۇپ ، بەزىدە تۇتۇلۇپ ، ئۆز تەقدىرىگە تېخى ئۇزۇل ـ كېسىل تەن بەرمىگەنىدى . ئەمدى ئۇ ، تەن بەردى ! ئۆزىنى قاتمۇقات دەردكە مۇپتىلا قىلىپ ئۆكسۇتۇۋاتقان ، غەلىتە شەكىللەر بىلەن ئادەمنى ئازابلاپ بىزار قىلىۋاتقان بۇ ھاياتتىن جاق تويغانىدى !

خىسلەت ئويلايتتى : «ياشقىمۇ ، قېرىغىمۇ ھامان بىر ئۆ-لۈم ! ئۆلۈملا ئادەمنى ئەبەدىي خاتىرجەم قىلىدۇ . دېمىسىمۇ ، بۇ دۇنيادا ئۆلۈمدىن كىم قېچىپ قۇتۇلۇپتۇ ! ؟ ئادەم تۇغۇلغان كۈندىن باشلاپ ئۆلۈم ئۇنى قوغلايدۇ ، ئادەم قاچىدۇ ، باللىق ۋاقتىدا قاچىدۇ ، ياشلىق ۋاقتىدا قاچىدۇ ، قېرىغاندىمۇ قاچىدۇ ! لېكىن ئۆلۈم ئۇنى ھارماي ـ تالماي قوغلايدۇ ، ئىز بېسىپ قوغلايدۇ ، ئاخىر ئادەمنى ئۆز چاڭگىلىغا ئالىدۇ . ئىنساننىڭ پاجىئەسى مانا شۇنىڭدا ! ئۇ ئۆزىنىڭ ھامان بىر كۈنى ئۆلىدىغانلىقىنى بىلىدۇ ، بىلىپ تۇرۇپ ياشايدۇ !… شۇنداق ئىكەن ، بىلىپ تۇرۇپ ئۆلسە نېمە بوپتۇ ! ؟ مەن ھازىر ھەرۋاقىت ، ھەر-زامان سېزىپ ، بىلىپ تۇرۇۋاتىمەنكى ، مانا ماۋۇ ئاپتاپ نۇرىدا غىڭشىپ ئۇچۇپ يۈرگەن چىۋىنىڭمۇ ئۇشبۇ ماكان ۋە ئۇشبۇ زاماندا ئۆز ئورنى بار . ئۇ شۇ ئورۇنندى سۆيىدۇ ۋە شۇنىڭ بىلەن بەختىيار ، ئەمما مەنچۇ ؟ ! پەقەت مەنلا بۇ ھاياتقا ئۆگەي-مەن ! شۇڭا ، ھاياتنىڭ بۇ گۈزەللىكلەردىن ماڭا نېمە پايدا ؟ !…

توۋا ، قېرىشقاندەك مانا شۇنداق چۈشكۈن ، ئۈمىدسىز چاغ-دا ، بىردىنلا ئۇنىڭ ئېسىگە ، خىيالىغا ، كۆز ئالدىغا ئۇتۇق كېلەتتى . خىسلەت ئۇنىڭ يېقىملىق ، مەنىلىك گەپلىرىنى ئاڭلى-غاندەك ، يۈزىگە ھاياجانلىق تەبەسسۇم يۇگۇرەيتتى ، ئۇتۇقنىڭ تاتلىق گەپلىرى ، شادىيانە كەيپىياتى ، زەۋقى ئۇنى ھەيرەتكە سالغاندەك ، ئۇنىڭغا دالدا بولغاندەك بولاتتى . شۇڭا ، ئۇنىڭ قاپقارا ، دۈگىلەك كۆزلىرى چاقناپ ، ئۇزۇن ، تال ـ تال كىر-

پىكلىرى پىلدىرلاپ، يۈزى كۆلكە بىلەن نۇرلىناتتى، ھېقىقەتەك سۆزۈك لەۋلىرى بولسا، تۇرۇپ مۇلايىم يىمىرىلىپ، تۇرۇپ تاتلىققىنە يېيىلاتتى...

ئۇ ئۆز خىيالىدا، ئۇتتۇق كۆزدىن غايىب بولغۇچە قاراپ تۇراتتى، ئۇتتۇق كېتىۋاتقان تەرەپتە سارغۇچ ھارارەت لاۋۇلدىغاندەك بولاتتى، نېمە ئۈچۈندۇر، يىراق - يىراقلاردا يۈرىدىغان قۇياش بۇگۈن ئادىشىپ، بۇلارنىڭ بېشى ئۈستىگە كېلىپ قالغاندەك، دالا - دەشت ئۇياقتا قېلىپ، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى لاپ - لاپ ياندۇرۇۋاتقاندەك بولاتتى...

لېكىن، بۇنداق شېرىن، ھاياجانلىق ھالەت ئۇزۇنغا بارمايتتى، خىسلەت يەنە ئۆزىنىڭ مۇڭلۇق دۇنياسىغا قايتىپ كېلەتتى.

«ھايات يا مامات! — دەپ ئۆز - ئۆزىگە كەسكىن خىتاب قىلاتتى ئۇ، — مەن ئەمدى ھېچكىمگە، ھەتتا ئۆزۈمگىمۇ كېرەك ئەمەسمەن! ئەمما، ئۇتتۇق سىز ياشىشىڭىز، بەختلىك ياشىشىڭىز كېرەك! ھېچبولمىسا، مەن ئۈچۈن بولسىمۇ ياشاڭ، سۆيۈملۈكۈم! غازاڭ بولغان مۇھەببىتىمىز ھەققىدە كېيىنكىلەرگە ئېيتىپ بېرىش ئۈچۈن بولسىمۇ ياشاڭ! مانا شۇ چاغدا، مەن ھەمىشە يادىڭىزدا، يېنىڭىزدا بولىمەن! ...»

بۇ سىرلىق، تىترەك ئاۋازدىن يۈرىكى ئېزىلىپ، كۆزلىرى پارقىراپ كەتكەن خىسلەت نەچچە كۈندىن بېرى كۆڭلىدە پىشۇرغان ھەسرەتلىك شېئىرنى ئاۋازلىق ئوقۇيتتى:

«مەن سېنى سۆيەتتىم يۈرەك قېتىمدىن،
گاھى تارتىنىپ، گاھى ئىنتىلىپ.
كىم سۆيسە مەن كەبى سۆيسۇن ئامرىقىم،
ئىلاھىي سۆيگۈمنى مۇقەددەس بىلىپ.»

ئۇ مانا شۇ شېئىر بىلەن كۆڭلىنىڭ چوڭقۇر قاتلىمىدىن

www.uyghurkitap.com

ئىلگىرىكى بەختلىك تۇرمۇشى بىلەن ئادا - جۇدا بولغاندەك بولاتتى !...

خىسلەت ئۆزىنىڭ مانا شۇنداق مۇدھىش ، خەستە بىر ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى ۋە خېلىدىن بېرى مۇشۇنداق سوغۇق روھىي ئىسكەنجىدىن قۇتۇلالماي ، نېمىگىدۇر تارتىنىپ ، نېمىگىدۇر قىيالماي كېلىۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇراتتى ...

مانا بۈگۈن يېرىم كېچىدە ئويغىنىپ ، دېرىزىدىن ئاسمانغا- ئاسماندىكى ئاي ۋە يۇلتۇزلارغا قاراپ خىيال بىلەن مۇڭلىنىپ ئولتۇرۇشىمۇ ئەنە شۇنىڭدىن ئىدى . ئۇ ئازاب ۋە ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە ئۆرتەندى ، ئۆرتىنىشكە پايلىماي دەسلەپ ئېسەدەپ ، كېيىن ئۆكسۈپ يىغلاشقا باشلىدى .

بىر چاغدا ، يېنىدا پۇشۇلداپ ياتقان ئەزەم چوڭ ئويغاندى ۋە ئۇنى بەزلىمەكچى بولغاندەك ، بېلىدىن قۇچاقلاپ ئۆزىگە تارتماقچى بولۇۋىدى ، خىسلەت گويا بىرى گۆرگە سۆرەپ كېتىۋاتقاندەك ئەندىكىپ ، شۈركۈنۈپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى ۋە ئەزەم چوڭغا چەكچىيىپ ۋارقىرىدى :

— ئەمدى مېنىڭ بىر يېرىمدىن تۇتقۇچى بولماڭ ! يەنە شۇنداق قىلماقچى بولسىڭىز ، ئۆزۈمنى دېرىزىدىن تاشلايمەن !

— راستمۇ ؟ — ئەزەم چوڭ مەسخىرە قىلغاندەك تەلەپپۇزدا پەرۋاسىزلىق بىلەن سورىدى ، — راستلا ئۆزىڭىزنى تاشلامسىز ! ؟

— ئىشەنمىسىڭىز مانا قاراپ تۇرۇڭ !

خىسلەت ھېچبىر ئىككىلەنمەي دېرىزىگە قاراپ ماڭدى . ئەزەم چوڭ دەسلەپ «پوپوزا قىلىۋاتىدۇ» دەپ ئويلاپ ، جەينىكىگە تايىنىپ قاراپ ياتتى . خىسلەت ناھايىتى تەمكىنلىك بىلەن بىر ئورۇندۇقنى تارتىپ دېرىزىنىڭ يېنىغا ئەكەلدى ، ئاندىن ئورۇندۇق ئارقىلىق دېرىزە تەكچىسىگە چىقتى ، ئۇ يەردە تۇرۇپ ، دېرىزىنىڭ چوڭ قاپقىقى بىلەن بىردەم ھەپىلەشتى ، داتلىشىپ

كەتكەن تۆمۈرلەر بىر پەس غىچىرلاپ ، چوڭ قاپقاق داراڭلاپ ئېچىلدى . مانا شۇ چاغدىلا ئەزەم چوڭ خىسلەتنىڭ دېگىنى «پوپو-زا» ئەمەسلىكىنى بىلىپ ، چاچراپ ئورنىدىن تۇردى - دە ، ئېتىلىپ كەلگىنىچە خىسلەتكە ئېسىلدى . ئەگەر ، ئەزەم چوڭ دەقىقە كېچىككەن بولسا ، خىسلەت راستتىنلا توققۇز قەۋەت ئېگىزلىكتىن ئۆزىنى تاشلاپ ، بۇ دۇنيا بىلەن مەڭگۈلۈك خوشلىشاتتى . ئۇ شۇنداق ئىرادىگە ۋە شۇنداق نىيەتكە كەلگەنىدى !...

— مېنى نېمىشقا تۇتۇۋالىسىز ! ؟ — دەپ ۋارقىراپ كەتتى خىسلەت ، — مېنىڭ سىزنى كۆرەرگە كۆزۈم يوق ! بۇ دۇنيادا ياشىغىممۇ يوق . مېنى قويۇۋېتىڭ ! ...

— بولدى قىلىڭ ، ئاچچىقىڭىزغا هاي بېرىڭ ! — دېدى ئەزەم چوڭ خىسلەتنىڭ قولىدىن چىڭ تۇتقانچە ، — پىتنىڭ ئاچچىقىدا چاپاننى ئوتقا سالغىلى بولمايدۇ ، قىزچاق !

ئۇ بۇگۈن تۇنجى قېتىم ئاجىز بىر قىزنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى كەمسىتىپ ، ئۇنىڭغا يالۋۇرۇۋاتاتتى .

— بولدى ، بولدى ، يىغلىماڭ ! — دېدى ئۇ خىسلەتنى پەپىلەپ ، — مەن نېمە دېسىڭىز شۇنى قىلاي ، هەرگىز بۇنداق ئەخمەقلىقنى قىلماڭ ! ...

ئۇ ئۆزىمۇ سەزمىگەن ، تۇيمىغان هالدا يەنە نۇرغۇن گەپلەرنى قىلدى . بۇ گەپلەر ئەزەلدىن ئۇنىڭ خاراكتېر مەنتىقىسىگە ، تۇرمۇش مىزانىغا ۋە ئەقىدە - ئېتىقادىغا ئۇيغۇن كەلمەيدىغان گەپلەر ئىدى . ئۇ دەيدىغاننى دەپ بولۇپ ، ئۆز ئاغزىدىن شۇنداق سەممىي ، رايىش ، سىپايە گەپلەرنىڭ چىققانلىقىغا ئۆزىمۇ هەيران قالدى . بۇنىڭ نېمە ئۈچۈنلۈكىنى ئۇ چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيتتى ، پەقەت يۈرىكىلا قانداقتۇر بىر نەرسىنى سېزەتتى ، هېس قىلاتتى . بۇ بەلكىم كىشىلەر هەمىشە دەپ يۈرىدىغان : «مۇهەببەتنى هېچقانداق كۈچ ، هەتتا ئىلاهىي كۈچمۇ توسۇپ قالالمايدۇ . ئۇ ئالىمغىمۇ ، زالىمغىمۇ ئوخشاش نېسىپ بولۇۋېرى-

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

دۇ !» دېگەن ھېكمەت بولسا كېرەك .
خىسلەتنىڭ كەيپى خېلى كۆتۈرۈلۈپ ، ئەسلىگە كېلىپ قال-
دى ، لېكىن ئۇ ، ئۆمرى بىنا بولۇپ بۇنداق قاباھەتلىك كۈنلەرنى
كۆرمىگەن . شۇڭا ، تەسىراتلىرى يەنە شۇنچىلىك خىرە ، چىگىش
ئىدى . بېشىمۇ پۈتۈنلەي گاڭگىراپ قالغانىدى . پەقەت بىر نەرسى-
لا ھەر ۋاقىت ، ھەر دەقىقە ئۇنىڭ كۆز ئۆڭىدە تۇراتتى ، خاتىر-
سى بىلەن يۈرىكىدە شۇنىڭدىن باشقا ھېچ نەرسە يوق ئىدى . ئۇ
بولسىمۇ : «ھايات يا مامات ! ياكى تۇتقۇنلۇقتا تۇرۇپ ئۆلۈش ،
ياكى ھۆرلۈككە چىقىپ ياشاش !» …
ئۆز جېنىغا قەست قىلغۇچىلارنى كىشىلەر روھىي جەھەتتىن
ئاجىز ، ئەمما ئىرادىسى كۈچلۈك ئادەملەر دېيىشىدۇ . خىسلەت
ئۆزىنى يۈكسەك ئىرادىلىك ئادەملەر قاتارىغا قوشالمىسىمۇ ، ئەمما
ھازىر ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى ئىشەنچسىزلىك ، ناتىۋانلىق ، غەم -
غۇسسە ۋە ئەينى پەيتتە ئەتراپىدىكى ئادەملەرگە بولغان چەكسىز
نەپرەت چىرماپ ئالغانىدى . شۇڭا ئۇ ، بەزىدە ئوت قويۇپ ، ئۆزى
بىلەن بىللە ئەزەم چوڭنىمۇ كۆيدۈرۈپ ، بۇ دۇنيا بىلەن خوشلى-
شىشنى ئويلىدى ، لېكىن يەنە تۇرۇپلا بۇ نىيىتىدىن يالتايدى …
نېمە ئۈچۈن ئوت قويىدۇ ؟ ! بۇنداق ئۆلۈشنىڭ تۇرغان -
پۈتكىنى بىر دەھشەتقۇ ! ئەگەر باشقىلار چاققان كېلىپ ، ئوتنى
ئۆچۈرۈپ ئۇنى قۇتقۇزۇپ قالسىچۇ ! ؟ ياق - ياق ! بۇنداق قىلىش-
قا زادى بولمايدۇ ، ئىنسان تەبىئىتى بۇنىڭغا بەرداشلىق بېرەلمەي-
دۇ ! ئەمما ، بەرىبىر بۇ دۇنيادىن — يورۇق ئالەمدىن كېتىشى
كېرەكقۇ ! ئەزەم چوڭدەك ئىپلاسلار يۈرگەن زېمىندا ئۇنىڭ
بىلەن بىللە ياشاشقا ۋىجدانى قانداق چىدايدۇ ! ؟…

3

ئۆتكەن كۈنلەر بەئەينى چۈشكە ئوخشايدۇ . ئادەمنىڭ چۈشى-

دە يېگەن غىزاسى ھەرقانچە لەززەتلىك بولسىمۇ، ئۇ بەرىبىر چۈشىدە يېگەن تائام بولۇپ قېلىۋېرىدۇ.

نەزەرنىڭ كۈنلىرى ئەنە شۇنداق ئۆتۈۋاتاتتى. بىرنەچچە ئاي تارتقان روھىي ئازاب، تۇرمۇش خورلۇقى، غېرىبلىق، مىسكىنلىك كىچىككىنە نەزەرنى تېخىمۇ ئېزىپ، مۈكچەيتىپ، ئۇنىڭ بىر چاغلاردىكى بالىلارغا خاس ئۇماق، سەبىي، نۇرانە يۈزىنى بەئەينى بىر پارچە خۇنسىز، تاتىراڭغۇ تېرىگە ئوخشىتىپ قويغانىدى ...

ئۇ يەنە شۇ ئاسما كۆۋرۈك ئۈستىدە بوران چىقسىمۇ، يامغۇر ياغسىمۇ، پىژغىرىم ئىسسىق بولسىمۇ مۈكچىيىپ ئولتۇرۇپ تىلەمچىلىك قىلاتتى. ھۇۋقۇش تاز ئۇنى ھەر كۈنى ئەتىگەندە سۆرەشتۇرۇپ ئەكېلىپ قويۇپ، كەچتە كاۋاپلىرىنى سېتىپ بولغاندىن كېيىن بىللە ئەكېتەتتى. نەزەر كۈن بويى مۈكچىيىپ، خىيال بىلەن ئولتۇرغىنىغا يارىشا، خېلى كۆپ پۇل تاپاتتى. بۇ دۇنيادا قولى ئوچۇق، كۆڭلى يۇمشاق ساخاۋەتچى ئادەملەر تېخى بار ئوخشايدۇ. ئۇ باشقا دىۋانىلەردەك ۋارقىراپ نالە قىلمىسىمۇ، باش ئۇرۇپ سەدىقە تىلىمىسىمۇ، ئۆتكەن ـ كەچكەنلەر ئۇنىڭ ناكار پۇتىغا، بىچارە قىياپىتىگە قاراپ، ئازدۇر ـ كۆپتۇر پۇل تاشلاپ ماڭاتتى، لېكىن نەزەر بۇ پۇللارغا قاراپمۇ قويمايتتى، بىر كۈندە قانچىلىك پۇل چۈشتى، ئۇنىڭ ئۇچۈن پەرۋايى پەلەك ئىدى، بۇ ھېساباتنى پەقەت ھۇۋقۇش تازلا بىلەتتى، ئەمما ئازراقلا شېرىنكانىسىنى قايرىپ قېلىپ، قالغىنىنى پۈتۈنلەي ھېيت ئاغماققا ئۆتكۈزەتتى...

بۈگۈن ئەتىگەن ھۇۋقۇش تاز نەزەرنى ئەكېتىۋاتقاندا، نەزەر تولىمۇ مىسكىن ئاۋازدا ئۇنىڭدىن سوراپ قالدى:

— خالمەت ئاكا، يۇرتنى، ئاتا ـ ئاناڭنى كۆرگۈڭ كەلمىدىمۇ؟

بۇ تۇيۇقسىز سوئال ھەدېگەندە ھۇۋقۇش تازنى ھودۇقتۇرۇپ

قويدى . ئۇ كېتىۋاتقان يېرىدە چىپپىدە توختاپ ، نەزەرىنىڭ مۆل-دۈرلەپ تۆرغان كۆزلىرى بىلەن مەسۇم چىرايىغا تىكىلگىنىچە تۇرۇپ قالدى .

راست ، ئۇنىڭ يۇرتىنى ، ئاتا - ئانىسىنى كۆرگۈسى كەلمى-گەنمىدۇ ؟ ! ئۇنىڭ يۇرتى زادى نەدە ؟ ئاتا - ئانىسى ھاياتمۇ ؟ !...

ئۇ ئەزەلدىن بۇ سوئاللارغا جاۋاب تاپقان ئەمەس ! پەقەت يۇرت دەپ ئاتىلىدىغان ، تۇغۇلۇپ توققۇز ياشقىچە ئويناپ چوڭ بولغان ئەگرى - بۈگرى كوچىلار بىلەن بىر - بىرىگە چاپلاپ سېلىنغان قىڭغىر - سىڭغىر ئۆيلەرلا ھېلىمۇ ئۇنىڭ ئېسىدە ! ئۇ بۇ يەرلەرنى بەزىدە چۈشىدىمۇ كۆرىدۇ ، ئويغىنىپ كېتىپ ، شۇ يەرلەرگە كەتكۈسى ، ئاشۇ سىرلىق ، تار كوچىلاردا ئايلانغۇ-سى ، ئاشۇ مېھرى ئىسسىق ئۆيلەرنى تاۋاپ قىلغۇسى كەپ كېتى-دۇ ! ...

ئۇنىڭ باللىق كۆزىدە ، ئاتا - ئانا دەپ ئاتىلىدىغان ئۇلۇغ ئادەملەرنىڭ پەقەت خىرە - شىرە سىيماسىلا قالغان . پېشانىسىنى قورۇق قاپلىغان ، ئۇزۇنچاق يۈزىدىكى ساقال - بۇرۇتلىرىنى ئاق ئارىلىغان ، كەم سۆز ، خىيالچان بىر ئادەم ھەر كۈنى سۈبھىدە ئورۇم ۋە شاپتۇل قاچىلانغان غالتەك ھارۋىسىنى سۆرەپ چىقىپ كېتىپ ، كەچتە قايتىپ كېلىدۇ ، بۇ چاغدا خالمەت بىر ئاچىسى ۋە يەنە بىر ئۇكىسى بىلەن ئۇخلاپ قالغان بولىدۇ ، قاچانلاردۇر دادىسىنىڭ يىرىك قوللىرى بىلەن باش - كۆزىنى سىلاپ ئەركى-لەتكەنلىكىنى ئۇيقۇلۇق ئىچىدە سېزىدۇ ...

ھەمىشە بېشىغا ئاق داكا رومال چىگىپ ، قوشنا - قولۇملى-رىنىڭ نېنىنى يېقىپ ، كىرىنى يۇيۇپ ، كەچتە قولتۇقىغا ئىس-سىق نان بىلەن بىرنەچچە سامسىنى تۈگۈپ كېلىپ ، باللىرىنى مېھمان قىلىدىغان كۆيۈمچان ، رايىش ئانىسىنىڭ تېرىسى يىرىك-لەپ كەتكەن ئاقۇچ يۇمىلاق يۈزى ، مۆڭلىنىپ قارايدىغان قاپقارا

كۆزلىرى ھېلىمۇ ئۇنىڭ ئېسىدە ! ...
لېكىن ، ئارىدىن ئون بەش يىل ئۆتكەن بۈگۈنكى كۈندە ، ئاشۇ يىرىك قوللىرى بىلەن باش ـ كۆزىنى سىلاپ ، ئاتىلىق مېھىر ـ مۇھەببىتىنى بىلدۈرگەن جاپاكەش دادا ھاياتمىكىن ! ؟ ھايات بولسا ، نېمە كۈنلەرنى كۆرۈۋاتقاندۇ ؟ ! ھەمىشە بېشىغا ئاق داكا رومالنى چىگىۋالىدىغان ، قاپقارا كۆزلىرى مۆڭلىنىپ قارايدىغان ئاشۇ كۆيۈمچان ئانىچۇ ؟ ! بۇ شەپقەتسىز يىللار ئۇنى كىشىلەرنىڭ كىرىنى يۇيۇشقا ، نېنىنى يېقىشقا سېلىۋېرىپ ھالىدىن كەتكۈزمىگەنمىدۇ ؟ !...
ھۆۋقۇش تاز پەقەت مۇشۇنچىلىك ئەسلەپ ، مۇشۇنچىلىكلا ئويلىيالايتتى ، ئۇنىڭ بالىلىق ئالىمىدە پەقەت شۇنچىلىك نەرسىلا ساقلىنىپ قالغانىدى . ئۇ بەزىدە ، ئۆزىنىڭ ئاشۇ نەلەردە قالغان يۇرتىنى ، مىسكىن ئاتا ـ ئانىسىنى يوقلاپ بارالمىغانلىقىغا قاتتىق ئۆكۈنسىمۇ ، ئەمما ئۆز تەقدىرىنىڭ مۇشۇنداق كاج ئىكەنلىكىگە تەن بېرىپ ، ھەممىنى ئۇنتۇشقا تىرىشاتتى ، ئەزەم چوڭ ئۇنى كىچىكىدىن تارتىپ ئاشۇنداق ئويلاشقا ، ئاشۇنداق قىلىشقا ئۆگەتكەنىدى !...
— يۇرتۇمنى ، ئاتا ـ ئانامنى كۆرگۈم كەلسىمۇ ، مەندە نېمە ئامال ، نەزەر ! ؟ — دېدى ھۆۋقۇش تاز ئاخىر خىيالىدىن سەگىپ ، — مېنى ھازىر قويۇپ بەرسەڭ ، تۇغۇلۇپ ئۆسكەن مەھەللەمنىڭ نەدىلىكىنى تاپالمايمەن ، ئاتا ـ ئانامنىڭمۇ ھايات يا ماماتلىقىنى ، نەلەردە يۈرۈۋاتقانلىقىنى بىلمەيمەن !...
— خالمەت ئاكا ، تېخى كۆزى ئېچىلمىغان كۈچۈك چېغىدا يۇراپ يۈرۈپ ئانىسىنى ئىزدەيدۇ !— دېدى نەزەر بىر خىل ئىچكى ئازاب بىلەن ، — لېكىن بىز ئادەمغۇ ، ئادەم بالىسىغۇ ! ...
توۋا ، بالىنىڭ ئاغزىدىنمۇ ئەۋلىياچە سۆز چىقىدۇ ، دېگەن گەپ راست ئىكەن ـ دە ! بۇنىڭغا ھۆۋقۇش تاز بۈگۈن راستىنلا

قايىل بولدى . شۇ تاپتا ئۇ ، ناھايىتى چوڭقۇر خىجىللىق ، تەڭ-لىك ئىچىدە قالغانىدى ، ئۇ ئۆزىنى تۈنجى قېتىم مانا شۇنداق ناتىۋان ، ناخۇش ھالەتتە سېزىۋاتاتتى...

مانا شۇ قىسقىلا سۆھبەت كۈتۈلمىگەندە ، ھۆۋقۇش تازنىڭ قەلبىدە نەزەرگە نىسبەتەن بىر خىل ئاددىي ھېسداشلىق بىلەن ئاكىلارچە مېھىر - مۇھەببەت تۇيغۇسىنى ئويغاتتى ، ئۇ ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا نەزەرنى ياخشى كۆرۈپ قالغانىدى...

ئۇ نەزەرنى ئاسما كۆۋرۈك ئۈستىگە ئەچىقىپ ، كۈندە ئولتۇ-رىدىغان يېرىگە ئورۇنلاشتۇردى ۋە ئۇنىڭغا بىر شىشە سۇ بىلەن شامالداپ قالغان بىر ناننى بېرىپ بولۇپ ، يەنە نېمىدۇر ئېسىگە كەلگەندەك ، سومكىسىنى ئاچتى ۋە ئۇنىڭدىن بۈگۈن ئەتىگەن خوتۇنى گۈلپەرى پىشۇرۇپ بەرگەن يوغان پوشكالنىڭ يېرىمى بىلەن بىر پىششىق تۇخۇمنى نەزەرگە ئۇزاتتى :

— بۇنىمۇ يەپ قورسىقىڭنى توق تۇتقىن ، ئۇكام ! — دېدى بىر خىل كۆيۈنۈش تەلەپپۇزى بىلەن ، — بولمىسا ، بۇ يەردە ئىسسىق ئۆتۈپ ، شامال ئۇرۇپ كېسەل بولۇپ قالىسەن !

— بۇنى ئۆزۈڭ يە ، خالمەت ئاكا ! — دېدى نەزەر ئۇنىڭ كۆڭلىنى چۈشىنىپ ، — مەن چىدايمەن ، لېكىن سەن كەچكىچە كاۋاپ ساتىمەن دەپ جاپا چېكىسەن !...

لېكىن ھۆۋقۇش تاز زورلاپ ئۇنىڭ قولىغا تۇتقۇزدى :

— ئال ئۇكام ، ئالە ! مېنىڭ قورسىقىم تويماي قالسا ، يەيدىغان كاۋاپ بار ، لېكىن ساڭا خۇدانىڭ ئاپتىپى بىلەن يامغۇ-رىدىن باشقا ھېچ نەرسە يوق ...

ئۇلار بۈگۈن تولىمۇ ئىللىق ھەم مېھىرلىك كەيپىياتتا خوشلاشتى .

چۈشكىچە جاھان تىنىچ ، ئاسايىش ئۆتتى ، نەزەرنىڭ «ئوقىتى» مۇ خېلى ئوبدان بولدى . ئەمما ، چۈشتىن كېيىن ھاۋا بىردىن بۇزۇلۇپ ، ئاسماننىڭ يۈزى يۇندى چاچقاندەك سەتلىشىپ

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

كەتتى . شامال سوْرگەن قارا بوْلوْتلار تەرەپ ـ تەرەپتىن دەۋرەپ كېلىپ ، يورۇقلۇقنى يوْتوْپ كەتتى ، ئەتراپتا قويۇق مانان پەيدا بولدى ، ئارقىدىنلا يامغوْر تاراسلاپ يېغىپ كەتتى . بايىلا رەستە ـ كوچىلاردا تولوْپ يوْرگەن غولغوْن ئادەملەرموْ بىردەمدە تەرەپ ـ تەرەپكە قېچىپ ، شەھەر بوشاپ قالدى ، پەقەت نەزەرلا يەنە شوْ ئاسما كوْۋرۈكنىڭ ئوْستىدە يامغوْرغا يوْز توْتوْپ ئولتوْراتتى . ئوْنىڭ ئالدىدا يېيىلىپ ياتقان پوْللارموْ يامغوْر سوْيىگە چىلىنىپ ، لەشتەك بوشاپ كەتكەندى…

يوْرەكنى سىقىدىغان سوغوْق يامغوْر توختىماي يېغىشقا ، ئەدەشكە باشلىدى ، ئوْنىڭدىن باھار ئەمەس ، بەلكى كەچ كوْزدىكى سېرىق قارنىڭ ھىدى كېلەتتى…

نەزەر دەسلەپ توڭلىدى ، كېيىن چىلىق ـ چىلىق بولوْپ كەتكەن كىيىمىدىن يوْمران ، ئاجىز بەدىنىگە ئوْتوْۋاتقان سوغوْق سوْدىن ئەندىكىپ تىترەشكە باشلىدى . كىرپىكلىرى پوْچوْلوْپ ، كوْزىنى ئاچالماي قالدى ، بوْرنى ئاچچىق ئېچىشىپ ، لەۋلىرى كوْكىرىپ كەتتى …

ئىككى ـ ئوْچ سائەتكىچە قارا يامغوْرنىڭ ئاستىدا ھەرىكەتسىز ئولتوْروْپ قالغان نەزەرنىڭ قەلبىنى ئەمدىلىكتە زىمىستان سوغوْق قاپلاپ ، كوْز ئوْڭى قاراڭغوْلىشىپ كەتكەندى …

ھوْۋقوْش تاز نەلەردىن ئالدىراپ كېلىپ ، ئوْنى ئەكەتمەكچى بولغاندا ، نەزەر ئاللىقاچان ئوتتەك قىزىپ ، بىھوش ھالەتكە چوْشوْپ قالغانىدى …

* *

نەزەرنىڭ قىزىتمىسى كېچىچە چوْشمىدى ، ئوْنىڭ ئوْستىگە كالتە يوْتىلىپ زادىلا ئارام تاپمىدى .

ئەتىسى ، ھوْۋقوْش تاز ئوْنى دوختوْرخانىغا ئاپارماقچى بول-

غاندا ، ھېيت ئاغماق قوپاللىق بىلەن توستى :

— ساراڭمۇسەن ! — دېدى ئۇ قاپىقىنى تۈرۈپ ، — بۇنى دوختۇرخانىغا ئاپىرىپ ، ئۆزىمىزنى سازايى قىلماقچىمۇسەن ! ؟ ماڭ ، كوچىدىكى دورىخانىدىن قىزىتمىنى قايتۇرىدىغان دورىدىن بىر قۇتا ئەكىلىپ بەر ، شۇنى يەپ جىم ياتسۇن !

ھۇۋقۇش تاز ئىتائەتكۆيلۈق بىلەن شۇنداق قىلدى . لېكىن نەزەرگە دورا كار قىلمىدى ، ئەھۋالى بارغانسېرى يامانلاشتى ، ئۇ جىددىي خاراكتېرلىك ئۆپكە ياللۇغىغا گىرىپتار بولغانىدى . بىر-نەچچە كۈن ئىچىدە ئۇنىڭ يۈزلىرى تاتىرىپ ، گەۋدىسى چۆكتى ، بوينى بىلەن يەلكە گۆشلىرىمۇ قېچىپ ، كۆزلىرى ئىچ - ئىچىگە پېتىپ كەتكەندەك ، ئاجىزلاپ كەتتى...

نەزەر خۇددى سەكراتقا چۈشۈپ قالغاندەك ، سەگەكلىك بىلەن بىھوشلۇق ئوتتۇرىسىدا جان تالىشىۋاتقان كۆڭۈلسىز بىر ۋاقىتتا ، خىسلەت نەنخەيدىن قايتىپ كەلدى . ئۇنىڭ نەزەرنى كۆرمىگىنىگە خېلى ۋاقىت بولۇپ قالغانىدى . ئۇ نەزەرنى بۇ ھالەتتە كۆرىمەن ، دەپ زادىلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىدى . ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئىڭراپ ياتقان — رەھىمسىز كېسەللىك يەپ كېتىۋاتقان ئون ئىككى ياشلىق بۇ بالا ئۆز - ئۆزىدىن ناھايىتىمۇ ناتونۇش ئىدى ، خۇددى دەرەختىن پىلدىرلاپ تۆكۈلگەن زەپىران ياپراققا ئوخشايتتى .

نەزەرنىڭ بۇنداق ئېچىنىشلىق ئەھۋالى خىسلەتنىڭ نازۇك قەلبىنى گويا زىمىستان قىشنىڭ قېلىن مۇزلىرىدەك مۇجۇپ ئۆتتى .

ئۇ نەزەرنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ ، ئۇنىڭ گۆشلىرى سىزىپ كەتكەن ئىنچىكە قولىنى ئالقىنىغا ئالدى ، ئۇنىڭ قولى مۇزدەك سوغۇق ئىدى ، گويا ئۇنىڭ جىسمى ھېلىلا مۇز گەمىسىدىن چىققاندەك بىلىنەتتى . خىسلەت ئۆزىنى تۇتالماي يىغلاپ سالدى ۋە ئاچچىقىدا ۋارقىراپ ، ئۆينى بېشىغا كىيدى :

— ھۇ… رەھىمسىز باغرى تاشلار ! نېمىشقا دوختۇرخانىغا ئاپارمايسىلەر ؟ ! قاراپ تۇرۇپ كىچىككىنە بىر بالىنىڭ بېشىغا چىقماقچىمۇسىلەر ! ؟ سىلەرگە لەنەت ، سىلەرنى يەر يۇتقاي ، ئىلاھىم !…

ئۇنىڭ ۋارقىرىشىنى ، ئاچچىق گەپلىرىنى ئۆزىدىن باشقا ھېچكىم ئاڭلىمايتتى . ئەزەم چوڭ ئۇنى بۇ يەرگە تاشلاپ قويۇپ ، يەنە كۆزدىن غايىب بولغانىدى ، ئۆزى بىلەن بىللە كەلگەن خۇمار-كۆز بىلەن موللاجىنىڭمۇ قارىسى كۆرۈنمەيتتى . پەقەت ئۇستۇنكى قەۋەتتىكى بىر ئۆيدە ھېيت ئاغماق كىم بىلەندۇر پاراڭلىشىپ ئولتۇراتتى . بىر چاغدا ، ئۇ خىسلەتنىڭ ۋارقىراشلىرىدىن بىزار بولۇپ ، ئۇنىڭ يېنىغا كىردى ۋە قوپاللىق بىلەن ئۇنى جىملىمەك-چى بولدى :

— ئەمدى بولدى قىلىڭ ، خېنىم ! بۇ يەردە ۋارقىراش مۇسابىقىسى يوق ، بىكاردىن ۋارقىراۋېرىپ پوقاق بولۇپ قالماڭ ، يەنە !

خىسلەت ئۇنىڭغا زەردە بىلەن ئالىيىپ سورىدى :

— نەزەرنى نېمىشقا دوختۇرخانىغا ئاپارمايسىلەر ؟ !

— خانقىز ، بىلەمسىز ! جۇڭگودا ھەقسىز داۋالىنىش تۈزۈ-مى يوق ! — دېدى ھېيت ئاغماق پەرۋايىغىمۇ ئالماستىن ، — دوختۇرخانىنىڭ ئىشىكىدىن كىرىشىڭىزلا پالان پۇل ، بۇ پۇلنى سىز چىقىرامسىز ؟ ! نەزەر دېگەن بۇ شۇمتەك تېخى بويىنىدىكى قەرزنى تۆلەپ بولغىنى يوق ، ئۇنىڭغا يەنە پۇل خەجلىسەك ، بۇ زىياننى كىم تۆلەيدۇ ! ؟ ھېلىمۇ ئۇنىڭغا بىرمۇنچە دورا ـ دەرمەك ئېلىپ بەردۇق !

— سىلەر ئادەممۇ ! ؟ — دېدى خىسلەت ھېيت ئاغماقنىڭ بەدرەڭ تەلەتىگە نەشتەردەك قادىلىپ ، — سىلەردە مېھىر ـ شەپقەت دېگەن نېمە يوقمۇ ! ؟ …

ھېيت ئاغماق مىيىقىدا كۈلۈپ ، خىڭىلداپ قويدى . ئۇ ، شۇ

ھەربىكىتى بىلەن بۇ يەردە مېھىر ـ شەپقەت دېگەن نەرسىنىڭ يوقلۇقىنى ، قىلچە مېھىر ـ شەپقەت قىلماسلىق بۇ يەرنىڭ ھاياتلىق مىزانى ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرگەنىدى ! ...

شۇ كۈنى خىسلەت پۈتۈن بىر كېچە نەزەرگە ھەمراھ بولدى . ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇرۇپ ، ئۇ بىئارام بولغاندا ، ئازابلانغاندا ، تىترىگەن قوللىرى بىلەن ئۇنىڭ يۈزىنى ، چاچلىرىنى سىلايتتى ، تەسەللى بېرەتتى ، يوپۇتاتتى ، تىنچلاندۇراتتى . لېكىن ، نەزەر ئۇنىڭ گەپلىرىنى ئاڭلىمايتتى ، چۈشەنمەيتتى ، ھەتتا ئۇنى تونۇماس ھالەتكە كېلىپ قالغانىدى .

تۈن يېرىمىدىن ئۆتكەندە ، خىسلەتنى ئۇيقۇ باستى ، قانچىلىك ئۇخلىدىكىن ، بىر چاغدا يەنە چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتى ، نېمە ئۈچۈندۇر ۋەھىمىگە چۈشۈپ ، كارىۋاتتىن سەكرەپ تۇرۇپ كەتتى . نەزەر جىم بولۇپ قالغانىدى ، خىسلەت ئاستا كېلىپ ئۇنىڭ تۆپىسىگە ئېڭىشتى ، ئۇنىڭ يېنىدا ئولتۇردى ۋە يۈرىكى قاتتىق ئۇرغان ھالدا ، ئىڭىر ـ ئىڭىر نەپەس ئېلىپ ، ئۇنى كۆزدىن كەچۈرۈشكە باشلىدى . نەزەر يەنىلا جىم ئىدى ، خىسلەتكە بېشىنى بۇراپمۇ قارىمىدى ، گويا ئۇنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇغانغا ئوخشايتتى . خىسلەت ھامان تەلمۈرگەن كۆزلىرى بىلەن ئۇنىڭغا قاراپ ئولتۇراتتى ، ۋاقىت ئاستا ئۆتۈۋاتاتتى ، ئاسمان بارا ـ بارا يورۇماقتا ئىدى . نەزەر بىر چاغدا خىرىلداپ ، ئىنجىقلاپ ، ئۆزىنىڭ تېخى ھايات ئىكەنلىكىدىن شەپە بەردى . خىسلەت تىترىگەن قوللىرىنى سوزۇپ ، ئۇنىڭ بېشىنى ، يۈزىنى مېھىر بىلەن سىلاشقا باشلىدى . شۇ پەيتتە ، ئۇ بۇنىڭدىن باشقا نېمىمۇ قىلالىسۇن ! ؟ ئەمدى ئۇنىڭ ئۆزىمۇ قانداقتۇر بىر خىل ئەنسىزلىك ، قورقۇش ۋە ۋەھىمە ئىچىدە تىترەشكە باشلىدى ، بىردىن خۇددى پۇت ـ قولىدا جان قالمىغاندەك ھالسىراپ قالدى ، ئاللىقانداق چەكسىز ، باش ـ ئايىغى يوق بىر غەم ـ غۇسسە ئۇنىڭ يۈرىكىنى ئۆرتىمەكتە ئىدى ...

شۇ ئارىدا ، ئاسمان پۈتۈنلەي ئاقاردى ، سۈبھى كۆتۈرۈلۈپ ، ئۆي ئىچى گىرىمسەن يورىدى . خىسلەت نىھايەت بېشىنى سامان تەكىيىنىڭ بىر چېتىگە قويدى ، ماجالسىز قولى بىلەن نەزەرنىڭ ئورۇق بەدىنىنى سىلىدى ، يۈزىنى ئۇنىڭ قان دىدارى يوق ئاپئاق يۈزىگە ياقتى ، نەزەرنىڭ كۆچ ـ مادارى تامامەن قۇرۇغان ، تېنىدە ھايات ئۇچقۇنلىرى ئارانلا پىلدىرلاپ قالغاندەك ئىدى ...

خىسلەتنىڭ كۆزلىرىدىن قۇيۇلغان ياش نەزەرنىڭ تاتىراڭغۇ يۈزىگە ئېقىپ چۈشۈشكە باشلىدى...

شۇ چاغدا ، نەزەر قۇرۇپ ، گەز باغلاپ كەتكەن قانسىز لەۋلىرىنى ئاجىز مىدىرلىتىپ ، بىر نەرسىلەرنى شىۋىرلىغاندەك بولدى ، خىسلەت قۇلىقىنى ئۇنىڭ ئاغزىغا يېقىن ئاپاردى ۋە ئۇنىڭ شىۋىرلاپ قىلغان سۆزىنى خېلى ئېنىق ئاڭلىدى :

— ئاچا ... سىز ... قۇرئاننىڭ ... ئايەت ... لىرىدىن ... بىرەرنى ... بىلەمسىز ؟ ...

بۇ تۇيۇقسىز سوئالدىن ھەيران بولغان خىسلەت چېچىپىدە توختاپ قالدى ۋە يەنە دەرھال ئېسىنى يىغىپ ، ئاستا جاۋاب بەردى :

— بىلىمەن ئۇكام ، بىرنەچچە ئايەتنى بىلىمەن ... ئانام ئۆگەتكەن ... نېمە بولدى ؟ ئەجەب بۇنى سوراپ قالدىڭغۇ ، نەزەر ؟

— ئۆزۈمچە... ، — ئۇنىڭ يەنە بىر ھازاغىچە دېمى ئىچىگە چۈشۈپ كەتتى ، كېيىن ناھايىتى تەستە يەنە شۇنداق زەئىپ ، مۇڭلۇق ئاۋازدا پىچىرلىدى ، — ئاچا... ئېسىڭىزدە بولسۇن... ئالىمادىس... ماڭا... بىرەر ئىش... بولۇپ قالسا... قۇرئاندىن... بىرەر كەلىمە... ئايەت...

خىسلەتنىڭ يۈرىكى ئېرىپ كېتىدىغاندەك «شۇۋ» قىلىپ كەتتى ، ئۇ نەزەرنىڭ بېشىنى قولىغا ئېلىپ ، تەسەللى بەرمەكچىدەك ئاغزىنى ئۆمەللەپ ئۇنىڭغا قارىۋىدى ، ئۇنىڭ چاناقلىرىغا ئولتۇرۇشۇپ كەتكەن خۇنسىز كۆزلىرىدە لىققىدە ياش تۇرغانلى-

قىنى كۆرۈپ ، كۆڭلى تېخىمۇ بۇزۇلدى ۋە قىلماقچى بولغان گەپلىرى بوغۇزىغا كەپلىشىپ قالدى .

— ئاچا… شۇنداق… قىلىڭ… ، — نەزەر يەنە شۇ گەپنى تەكرارلىدى ، ئەمما بۇ قېتىم ئاۋازى بارغانسېرى پەسلەپ كەتتى ، — بىرەر… كەلىمە… ئايەت… ئوقۇپ…

نەزەرنىڭ بېشى شىلىققىدە قىلىپ ، خىسلەتنىڭ ئېتىكىگە چۈشتى ، خىسلەت قاتتىق ۋارقىرىۋەتتى . ئۇنىڭ ئاۋازى خۇددى قەبرىستانلىقتىن چىققان غەيرىي سادادەك مۇدھىش ئاڭلاندى :

— نەزەر ! … جېنىم ئۇكام ! …

ئادەم ئۆلۈم بىلەن ئەڭ ئاخىرقى ئەبەدىي ھۆرلۈككە ئېرىشىدۇ ، دەيدىكەن . راست ، نەزەر شۇنداق بولدى . مانا شۇ گىرىمسەن ، جىمجىت تاڭدا ، تۇتقۇنلۇقتا تونۇشقان ، ئۆزىگە ئوخشىغان بىر ناتىۋان ئاچىسىنىڭ قۇچىقىدا ئەبەدىي تىنچلىققا ئېرىشىپ ، بۇ دۇنيانىڭ جەبىر - جاپالىرىدىن مەڭگۈ ئادا - جۇدا بولدى ! ئەمما ، ئۇنىڭ ئۆلۈمى خىسلەتنى قاتتىق ئېچىندۇردى ، ئۇنىڭ دەردكە تولغان يۈرىكى تېخىمۇ ئازاب بىلەن ئىڭراشقا باشلىدى . ئەمما ، يىراقتا… نەزەرنىڭ يۇرتىدا نەچچە ئايدىن بېرى ئۇنىڭ يولىغا تەلمۈرۈپ تۇرغان كىشىلەرنىڭ ئازابى تېخىمۇ ئېچىنىشلىق ئىدى . تۇيۇقسىز يوقاپ كەتكەن يالغۇز ئوغلىنىڭ دەردىدە بىتاب بولۇپ ، يۈرەك پارىغا تارتىشىپ ئۆلەلمەي ، كۈن ساناپ ياتقان بىر مۇشپىق ئانىنىڭ پۈتۈن ئارزۇ - ئارمانلىرىمۇ ئەنە شۇ ئۆلۈم بىلەن تەڭ يەر بىلەن يەكسان بولغانىدى !…

ئۆمۈر دېگەن شامال ئاغزىدىكى چىراغ ئىكەن . نەزەرنىڭ ھاياتلىق چىرىغى ئەنە شۇنداق ئاسانلا — لىپ قىلىپ ئۆچتى ، تۈگىدى . ئەمما ، كۆيگەن دەرەخنىڭ كۆتىكى قالغاندەك ، ئۇنىڭ ئىرادىسى ، غۇرۇرى ، ئىنسانى ھاياتلار ئارىسىدا كۈچلۈك چۇقان بولۇپ قالدى !…

بۇ چۇقاننىڭ تەسىرىگە چوڭقۇرراق ئۇچرىغانلارنىڭ بىرى

ھۆۋقۇش تاز ئىدى . نەزەرنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىن ، ئۇ بىرنەچچە كۈنگىچە ئېسىنى يىغالماي يۈردى . ئۇنىڭ نەزىرىدە ، بالا ئۆلگەن بولسىمۇ ، ئەمما ئۇنىڭ نەچچە ۋاقىتتىن بېرى تارتقان ئازابلىرى ، كۆز ياشلىرى ، ئاھۇ پەريادلىرى تىرىكتەك ئىدى . ھۆۋقۇش تاز-نىڭ شۇ كۈنلەردىكى ئۇيقۇسىزلىقى ، غەلىتە چۈشلىرى ، قارا بېسىپ ئۆندەرەشلىرى ، ئۆزىنى قەيەرگە قويۇشنى بىلمەي مەج-نۇنلارچە يۈرۈشلىرى ئەنە شۇنىڭدىن ئىدى . ئۆلۈكنىڭ چاڭگىلى كۈچلۈك بولىدۇ ، دېگەن گەپ راست ئوخشايدۇ . نەزەر ئۆلگەن بىلەن گويا ئۇنىڭ نازۇك قوللىرى ھۆۋقۇش تازنىڭ بوغۇزىدىن قاتتىق قىسقانچە قېتىپ قالغانغا ئوخشايتتى . شۇڭا ئۇ ، بەزىدە نەپەس ئالالماي ، قىينالغاندەك بولاتتى !...

نەزەرنىڭ ئۆلۈمىدە ، ھۆۋقۇش تاز ئۆزىنى ئەيىبلىك ھېساب-لايتتى . ئەگەر ئۇ ، ئاشۇ كۈنى چۈشكىچە كاۋاپلىرىنى سېتىپ بولۇپ ، كاۋاپدانىنى ئۆيگە ئەكېلىپ قويۇش ئۇچۇن كېلىپ ، غەپ-لەت ئۇيقۇسىدا شۇنچە ئۇزۇن ئۇخلاپ كەتمىگەن بولسا ، نەزەر شۇنچە ئۇزۇن ۋاقىت يامغۇردا قالمىغان بولاتتى ! بۇنى ئاز دېگەن-دەك ، ئۇنى ۋاقتىدا داۋالىتىش ئۇچۇن كۆكرەك كېرىپ چىقالمى-غانلىقى ئۇنىڭ يەنە بىر چوڭقۇر ھەسرىتى ئىدى !

نەزەرنىڭ ئۆلۈمىدە تېخىمۇ بەتتەر بولغىنى ، بۇ كۆڭلى قارا بەتبەخلەر ئۇنىڭ ئۆلۈكىگىمۇ «خروئىنىدا زەھەرلىنىپ ئۆلگەن» دېگەن بەتنامنى چاپلاپ ، مۇناسىۋەتلىك ئورۇنلارنى ئالدىغانلىقى ئىدى . ھۆۋقۇش تاز ھەرقانچە ئويلىسىمۇ ، بۇ كاززاپلىقنى كاللى-سىدىن ئۆتكۈزەلمەيتتى . شۇنىڭغا قارىغاندا ، ئۇلارنىڭ قولىدىن ھەرقانداق رەزىللىك ، ساختىلىق ، ئالدامچىلىق كېلىدىكەن ! بۇ-نى تېخــى ھــۆۋقــۇش تــاز تولۇق چۈشىنىــپ ، كــۆرۈپ يېتەل-مەپتۇ !...

ھۆۋقۇش تاز ئەمدى ھەرقانچە ئويلىسىمۇ ، ئۆزىنى ئەيىبلى-سىمۇ ، ئۆكۈنۈپ ، ھەسرەت چەكسىمۇ ، بولار ئىش بەربىر بو-

ئۇيغۇر كىتاب تورى بېكىتى
www.uyghurkitap.com

لۇپ بولغانىدى .

شۇنداق ئەقىللىق ، ئىرادىلىك ، شۇنداق مەسۇم بىر بالا بۇ يورۇق دۇنياغا تۆرىلىپ ، تېخى ئۆمرىنىڭ ئون ئىككى باھارىنى تۈگەتمەيلا ، يەنە بۇ دۇنيادىن شۇنداق ئېچىنىش ، شۇنداق پاجىئە بىلەن ئۇن - تىنسىز كېتىپ قالدى . ئۇنىڭ جەسىتى «غېرىب كېپەن» بولۇپ ، تاغۇ تاشلار ئارىسىدا قالدى . ئۇنى كىم ئۆلتۈر-دى ! ؟

مانا بۇ قاباھەتلىك سوئال باشقىلار قاتارى ، ھۆۋقۇش تازنىڭ يۈرىكىگىمۇ ئاچچىق ئەلەم بولۇپ ئورناپ قالدى ! ...

4

بۈگۈن ھۆۋقۇش تاز ئۈچۈن تولىمۇ غەلىۋىلىك كۈن بولدى . ئەتىگەندە بىر سومكا ئۆچكە گۆشىنى كۆتۈرۈپ ، ئۇتۇقنىڭ يېنىغا كېلىۋىدى ، ئۇ سومكىنى پىرقىرىتىپ تاشلاپ ۋارقىراپ كەتتى :

— ئەمدى مېنى قويۇۋېتىش ! بولمىسا بۇ يەرگە ئوت قويۇۋې-تىمەن !

كەم تاماق ، چىرايى ئاقىرىپ كەتكەن ئۇتۇقنىڭ ھازىر چاچ-لىرى ھۈرپىيىپ ، چېكە تومۇرلىرى بۆرتۈپ چىققان ، قوۋزى چۆكۈپ ، قىڭراقنىڭ بىسىدەك ئۈچلىنىپ چىققان قاڭشىرى ، قىزىرىپ قالغانىدى . گەپ قىلسا ، ئاۋازى بوغۇزىدىن خىرقىراپ ، خۇددى ئازاب چېكىۋاتقان ، ئېغىر يوللارنى بېسىپ كېلىۋاتقان ئادەمدەك ماجالسىز چىقاتتى . ئۇ ، مانا شۇ كونا ، خىلۋەت يەر ئاستى ئۆيىگە نەزەربەند قىلىنغاندىن بۇيان ، ھەر كۈنى ھۆۋقۇش تاز ئەكىرىپ بەرگەن بىرنەچچە كىلو گۆشنى توغراپ ، زىخقا ئۆتكۈزۈپ تەييارلاپ بېرەتتى ، بۇنىڭ ھېسابىغا ھۆۋقۇش تاز ئۇنىڭغا ئادەتتىكىچە ئاش - تاماق يەتكۈزۈپ بېرەتتى . بەزى

كۆڭلىرى تۈيۈقسىز ھېيت ئاغماق بۇ يەردە پەيدا بولۇپ ، ئۇنى كۆزىتەتتى ، سەل ـ پەل غوۋغا كۆتۈرسە ، پۈتنى زەنجىر بىلەن باغلاپ قوياتتى…

بۈگۈن ئۇتۇقنىڭ چۈشى بۇزۇلدىمۇ ياكى پىغانى توشتىمۇ ، يەنە غوۋغا كۆتۈردى ، ئاغزىغا كەلگەن گەپلەر بىلەن ئەزەم چوڭنى ، ھېيت ئاغماقنى ، ھۇۋقۇش تازنى تىللىدى ، قارغىدى ، ئۇلارنى بوش قويۇۋەتمەيدىغانلىقىنى ، ھامان بىر كۈنى ئۆچ ـ ئىنتىقامىنى ئالىدىغانلىقىنى ئېيتتى …

— قاراپ تۇرۇش ، خۇمسىلار ! — دېدى ئۇ ئاخىر ئۆز ـ ئۆزىگە ئەھدە قىلغاندەك قەھرلىك تەلەپپۇزدا ، — سەنلەرنى سوراق قىلىدىغان يەر بولمىسا ، مەن سوراق قىلىمەن ! جېنىمنى تىكىپ قويدۇم ، سەنلەردىن ھېساب ئالىدىغان كۈن ئاخىر كېلىدۇ ، چوقۇم كېلىدۇ !…

شۇ گەپلەردىن كېيىن ، گويا ئۇنىڭ ئىچى بوشىغاندەك ، ئاستا ـ ئاستا پەسكويىغا چۈشتى . چىرايىنى ئايانچلىق پۈرۈشتۈرۈپ ، تام تۈۋىدە ھارغىن ئولتۇرۇپ قالدى . ھۇۋقۇش تاز ئىشىككە يېقىن كېلىپ ، بىر غېرىچ چوڭلۇقتىكى كۆنگۈرىدىن ئۇنىڭغا قارىدى ۋە بىر خىل ئوڭايسىزلانغان ، خىجىل بولغاندەك تەلەپپۇزدا :

— ئۇتۇق ئاكا ، مەندە نېمە ئامال ! ؟ — دېدى بېشىنى تۆۋەن سېلىپ .

ئۇتۇق ئۇنىڭغا سەپسالدى ، ئۇنىڭ بىچارىلىك ، ناتىۋانلىق چىقىپ تۇرغان تۇرقىغا قاراپ ، بىردىنلا ئۇنىڭ كۆڭلى يۇمشىدى . دېمىسىمۇ ، ئۇنىڭدا نېمە گۇناھ ؟ ئۇ بىر ئاجىز غالچىغۇ ! ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئۇ ھازىرغىچە ئۇتۇققا يامان نىيەتتە ، يامان خىيالدا بولۇپ باققىنى يوق ، قولىدىن كېلىشىچە ياخشى مۇئامىلىدە بولدى ، ھەتتا ئۇتۇقنىڭ بىرنەچچە قېتىم ئۇنىڭ غەپلەت ئۇيقۇدىن ئويغىنىپ ، ئادەمچە ياشاش توغرىسىدا قىلغان

www.uyghurkitap.com

خېلى قاتتىق تەربىيە ـ تەنبىھلىرىنىمۇ ئېغىر ئالمىدى، بەلكى بۈگۈنكىدەكلا بېشىنى تۆۋەن سېلىپ، رايىشلىق بىلەن ئاڭلىدى...

— سەندىن ئاغرىنمايمەن، خالمەت! — دېدى ئۇتۇق ئۇنىڭ كۆزلىرىگە مېھىر بىلەن قاراپ، — سەن بىر قول، گويا ئۇلار تىزگىنەك بىلەن باشقۇرىدىغان بىر بويۇم! ئەقلىڭ بار، لېكىن ئۆز پىكرىڭ يوق! يۈرىكىڭ ئۇرۇپ تۇرىدۇ، ئەمما ھىممىتىڭ يوق! سەن بۇنداق كېتىۋەرسەڭ بولمايدۇ، ئوكام! كۆتۈڭگە پالاس سېلىپ بەرسە، يۇمشاقكەن دەپ، ئاستىڭدىن سۇ قۇيۇپ بەرسە، سالقىنكەن دەپ يۈرۈۋەرسەڭ بولمايدۇ، ئاز ـ تولا ھوشۇڭنى تېپىپ، ئادەمدەك ئەركىن، ئازادە ياشاشنى ئۆگەن!...

ھۆۋقۇش تاز بۈگۈن ئەتىگەندىلا مانا مۇشۇنداق — دەسلەپ غەزەپ بىلەن ئېيتىلغان تىل ـ ھاقارەت، كېيىن كۆيۈنۈش بىلەن ئېيتىلغان يۈرەك سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، كۆڭلى خېلى پاراكەندە بولدى. ئۇتۇقنىڭ كېيىنكى سۆزلىرى گويا كېسەللىك ئوچىقىنى تاپقان دورىدەك، ئۇنىڭغا ھەم ئاچچىق، ھەم شىپالىق بىلىندى. ئۇ خېلى ۋاقىتقىچە بۇ سۆزلەرنىڭ تەسىرىدىن قۇتۇلالمىدى، كۆڭلىدە ھەر خىل سوئاللار تۇغۇلدى، ئۆزىچە جاۋاب ئىزدىدى، ئەمما لايىقىدا جاۋاب تاپالماي، تولا ئويلاپ مېڭىسىگە قاداق كېرىپ كەتتى. ئۇ ئەنە شۇنداق خىيالچان، چۈشكۈن روھىي ھالەتتە كاۋاپچىلىق قىلىپ يۈرۈپ، چۈشتە بىر بىغەرەز خەبەردار بىلەن ئۇرۇشۇپ قالدى. ئەگەر ئەتراپتىكىلەر ئىككىسىنى ئايرىپ، جېدەلنى بېسىقتۇرمىغان بولسا، بەلكىم ھۆۋقۇش تاز بۇ جېدەلخور گۈپچەكتىن قاتتىق ئەدەپ يەپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى!...

بۇ ئىشلارنى ئاز دېگەندەك، ھۆۋقۇش تاز كەچتە ھېرىپ ـ ئېچىپ ئۆيگە كەلگەندە، يەنە بىر پالاكەتنىڭ ئۈستىدىن چۈشتى:

تۇغۇتى يېقىنلاشقان گۈلپەرى كارىۋاتتا ئىككى پۈكۈلۈپ، ۋايجانلاپ ياتاتتى. ئىشتىنى، كۆڭلەك پېشى ۋە كارىۋاتتىكى

ئەدىيال نەدىندۇر ئاققان ئالىقانداق سۈيۈقلۇق بىلەن بۇلغىنىپ كەتكەنىدى ...

خوتۇنىنىڭ ئەھۋالى ھۇۋقۇش تازنى گاڭگىرىتىپ قويدى ، ئۇ كارىۋاتنىڭ ئەتراپىدا پىرقىراپ ، نېمە قىلارىنى بىلمەي قالدى . خوتۇنى ھەدەپ ۋارقىراپ ، ئۇنى تېخىمۇ ئەنسىزلىككە سېلىۋەتتى :

— ۋايجان ... مەن بولالمىدىم... ئۆلىدىغان ئوخشايمەن ... ۋاي داد ! ...

ھۇۋقۇش تازنى ۋەھىمە باستى : تۇغۇتنى جەڭ دېيىشىدۇ ، جەڭ ئىككەن ، يا ئۆلۈم ، يا كۆرۈم دەيدىغان گەپ ! مۇبادا... ئالىمادىس بىرەر كېلىشمەسلىك بولۇپ ، نەچچە ئايدىن بېرى زارىقىپ كۈتكەن بولغۇسى پۇشتى - پاناھىدىن ئايرىلىپ قالسا... ۋاي خۇدايىمەي !... بۇنىڭغا ئادەم قانداق چىدايدۇ ! ؟... گۆلپەرچۇ ؟ ئۇنىڭ ئەھۋالى نېمە بولىدۇ ؟ !... قانداق قىلىش كېرەك ؟ ئەمدى مەن قانداق قىلىمەن ؟ !...

ھەر ھالدا ھۇۋقۇش تازنىڭ كاللىسى ئىشلەپ قالدى ، شۇنچە جىددىيلىك ، تېڭىرقاش ئىچىدىمۇ ، ئۇ يەر ئاستى ئۆيىدىكى ئۇتۇقنى خىيالىغا كەلتۈردى ، ئۇنىڭ دوختۇرلۇقىنى ئېسىگە ئالدى . دەرھال ئۇنىڭدىن ياردەم سوراش ئۈچۈن ئۆيدىن چىقىپ ، ئاستىنقى قەۋەتكە گۈلدۈرلەپ چۈشۈشكە باشلىدى ، ئەمما يېرىم يولغا كەلگەندە ، خۇددى بىرى شىللىسىدىن كۈچەپ تارتقاندەك ، بىر پۇتى ئاستىنقى ، بىر پۇتى ئۈستۈنكى پايىدە توختاپ قالدى . كاللىسىدىن چاقماق تېزلىكىدە : «ئۇ قېچىپ كەتسە قانداق قىلىمەن ! ؟» دېگەن سوئال يالت قىلىپ ئۆتتى . بۇ سوئال ئۇنىڭ تېپچەكلەپ تۇرغان ئوتتەك يۈرىكىنى سوۋۇتۇۋەتتى ، تېخى بايىلا كۆڭلىگە يورۇقلۇق بەخش ئەتكەن ئۈمىدلىرىمۇ خىرەلەشتى . راستتىنلا ، ئۇتۇق بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ قېچىپ كەتسە ، ھۇۋقۇش تاز بۇنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالمايتتى ! لېكىن... لېكىن

ھازىر بۇلارنى ئويلاشنىڭ ۋاقتىمۇ ؟ ! گۈلپەرىنىڭ ، بۇ دۇنياغا كۆز ئاچىدىغان يېڭى بىر جاننىڭ تەقدىرى قىل ئۈستىدە تۇرۇۋات-سا ، بۇنداق بىھۇدە خىياللارنى قىلىشنىڭ نېمە ھاجىتى ! ؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە ، شۇ تاپتا ھۆۋقۇش تازنىڭ ئۇتۇقتىن باشقا بىرەر نىجات-كارى بارمىتى ؟ ! ئۇ ، بۇ ئەتراپتىكى دوختۇرخانىلارنى بىلمەيدۇ ، بىلگەن تەقدىردىمۇ ، مۇناسىۋەتلىك رەسمىيەتلەرنى ئۆتىمەي تۇ-رۇپ ، تۇغۇت بۆلۈمىگە كىرگىلى بولمايدۇ ، بۇ دېگەن نازۇك سىياسەت مەسىلىسى ! يەنىلا ئۇتۇقنى تېپىش كېرەك ، قارىغاندا ، ئۇ ئۇنچىلىك نامەرد يىگىتلەردىن ئەمەس ، ھەرگىزمۇ باشقا بىرد-نى ئوتقا تىقىش ھېسابىغا راھەت كۆرىدىغان ئادەملەرگە ئوخشىمايدۇ !...

ھۆۋقۇش تاز يولنى داۋاملاشتۇردى ، بەلكى تېخىمۇ تېز قەدەملەر بىلەن تۆۋەنگە چۈشۈپ ، ئۇتۇقنى توۋلىدى :

— ئۇتۇق ئاكا ، گۈلپەرى بولالماي قالدى !

ئۇتۇق ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ سورىدى :

— نېمە بولدى ؟ خالمەت ، ئالدىرىماي سۆزلە ، گۈلپەرىگە نېمە بولدى ؟

ھۆۋقۇش تاز كۆرگەن - بىلگەنلىرىنى ئالدىراپ ، ھولۇقۇپ تۇرسىمۇ ، ئەمما تەپسىلىي سۆزلەپ بەردى ، ئۇتۇق ھەممىنى چۈشەندى ۋە ھۆۋقۇش تازغا تەسەللى بېرىپ مۇنداق دېدى :

— بالىنىڭ باش سۈيى يېرىلىپتۇ ، تولغاقمۇ سەل بۇ-رۇن تۇتۇپتۇ ... ئەمما قورقما ، چوڭ ئىش يوق ، ئامالىنى قىلىمىز ! ...

ھۆۋقۇش تاز يوغان قولۇپنى داراڭشىتىپ ئىشىكنى ئاچتى ، ئىككىسى ناھايىتى تېزلىكتە ئۈستىگە — ھايات - ماماتلىق كۈرە-شى قىلىۋاتقان گۈلپەرىنىڭ قېشىغا چىقتى . گۈلپەرى بايىقىدەكلا ئازاب ئىچىدە تولغىنىپ ، ئۆزىنى ئۇياق - بۇياققا تاشلاپ ئىڭراپ ياتاتتى .

ئۆتۆق ئۆنى ئىنچىكە تەكشۈردى ، تومۇرىنى تۇتتى ، نەپىسى-نى تىڭشىدى ، كۆزىگە قارىدى ، قورسىقىنى سىلاپ ، ھامىلىنىڭ ئەھۋالىنى كۆزەتتى . ئەھۋال ئۆنچىمۇ خەتەرلىك ئەمەس ، شۇن-داقلا ، ئۆنچە ئاسانمۇ ئەمەس ئىدى .

— يېقىن ئەتراپتا دورىخانا بارمۇ ؟ — سورىدى ئۇ ھۆۋقۇش تازدىن .

— بارغۇ دەيمەن ، — دېدى ھۆۋقۇش تاز مۇجمەل تەلەپپۇز-دا ، — بىر چاغدا دورا ئالغاندەك قىلىۋىدىم ، بۇ يەردىن بىر كوچا نېرىدا...

— ئۇنداق بولسا... ، — دېدى ئۆتۆق ھۆۋقۇش تازغا بىرمۇ-بىر جېكىلەپ ، — سەن دەرھال بېرىپ ، بىر پارچە دېزىنفېكسىي-يىلەنگەن رەخت ، دوختۇرلار ئىشلىتىدىغان بىر جۈپ پەلەي ، بىر شېشە ئىسپىرت ، بىر دانە قايچا ئېلىپ كىرگىن . قانچە تېز بولسا ، شۇنچە ياخشى !

ھۆۋقۇش تاز «ماقۇل» دەپ بېشىنى لىڭشىتتى ، ئەمما ئى-شىكنىڭ تۈۋىگە كەلگەندە ، نېمە ئۈچۈندۇر چىرايىنى بىر قىسما پۈرۈشتۈرۈپ توختاپ قالدى .

— نېمە بولدى ؟ — سورىدى ئۆتۆق ئالدىراپ ، — بىر نەرسىنى ئۇنتۇپ قالدىڭمۇ ؟ تېزرەك بولساڭ بولاتتى ...

— ئۆتۆق ئاكا ... ،— ھۆۋقۇش تاز تىلىنى چاينىدى ، — سىز ...

ئۆتۆق دەرھال چۈشەندى ۋە ھۆۋقۇش تازغا كايىغاندەك ۋار-قىرىدى :

— خالمەت ، بىلىپ قوي ! مەن بىر دوختۇر ، قولىدا كېسەل تۇرسا ، تاشلاپ كېتىدىغان نامەرد ، ناكەسلەردىن ئەمەسمەن !

ئۆتۆقنىڭ ئاۋازىدىكى قەتئىيلىك بىلەن قەھر ھۆۋقۇش تازنى سەگىتىپ قويدى ، ئۇ ئالمان - تالمان ئىشىكنى ئېچىپ ، بىنادىن گۈلدۈرلەپ چۈشۈپ كەتتى .

www.uyghurkitap.com

ئۇ ھايال ئۆتمەي ، ئۇتتۇق بۇيرۇغان نەرسىلەرنى ئېلىپ چىقتى . ئەپتىدىن يۇگۇرۇپ بېرىپ ، يۇگۇرۇپ كەلگەندەك قىلاتتى ، ئەڭنىدىكى ناۋات رەڭ كۆڭلەك تەردىن شورلاپ ، دۇمبىسى پۈتۈنلەي چەل بولۇپ كەتكەنىدى .

ئۇتتۇق ئىشنى باشلىۋەتتى ، ئۇنىڭ ھەرىكەتلىرى شۇنداق قائىدىلىك ، چاققان ھەم ئىدىتلىق ئىدى . ئۇ ، گەرچە تۇغۇت دوختۇرى بولمىسىمۇ ، ئەمما ، ئوقۇش پۈتتۈرۈش پراكتىكىسى ۋاقتىدا ، بىرەر ئايدەك تۇغۇت بۆلۈمىدە ئىشلىگەنلىكى بۇگۈن ئۇنىڭغا تازا ئەسقاتتى . شۇغىنىسى ، گۈلپەرىنىڭ تۇغۇتى ئانچە ئوڭۇشلۇق بولمىدى ، بالىنىڭ كىندىك شوينىسى بوينىغا ئوردىلىپ قېلىپ ، تۇغۇتنىڭ خېيىمخەتىرىنى ئاشۇرۇۋەتتى ، سەللا بىخەستىلىك قىلىنسا ، بوۋاق بوغۇلۇپ ئۆلۈپ قالاتتى...

ۋاقىت سوزۇلغانسېرى ، گۈلپەرىنىڭ ئاۋازىمۇ كۈچىيىپ كەتتى ، ئۇ تولغىناتتى ، ئىڭرايتتى ، ۋارقىرايتتى ، ھەتتا ئۆزىنىڭ بىلەكلىرىنى چىشلەپ قانىتىۋەتتى . بۇنىڭغا قاراپ ھوۋقۇش تازىمۇ جىددىيلەشتى ، بىئارام بولدى ، پېشانىسىنى تەر باستى ، كۆزلىرى بىر نۇقتىدا تىك تۇرماي بىسەرەمجان تىكىلەتتى ، ئۇنىڭدىن بىر چىگىش تەخىرسىزلىك ئەكس ئېتەتتى ، ئۇنىڭ نىگاھى بىردەم ئايالىغا ، بىردەم ئۇتتۇققا كۆچەتتى...

ئۇتتۇق ئۆزىنى تۇتۇۋالدى ، بۇنداق پەيتتە ، ئۇ ئۆزىنى يوقىتىپ قويسا ، چاتاقنىڭ چوڭى چىقىشى مۇمكىن ئىدى . شۇڭا ئۇ ، سەۋرچانلىق ، ئېھتىياتچانلىق بىلەن پۈتۈن زېھنىنى ، ئەقىل - پاراسىتىنى ، تېخنىكىسىنى ئىشقا سالدى . يۈز - كۆزلىرىنى مونچاق - مونچاق تەر بېسىپ كەتتى...

خۇداغا شۈكرى ، ئۇنىڭ تەرى بىكار ئاقمىدى ، ئاخىر مۆجىزە يۈز بەردى ، ئالاھازەل بىرەر - ئىككى سائەتلەردىن كېيىن ، پاقلاندەك بىر ئوغۇل بوۋاق ئىڭەلەپ يەرگە چۈشتى ، بىھوش ھالەتكە كېلىپ قالغان گۈلپەرى بالىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ ، كۆز-

لىرىنى ھالسىز ئاچتى ۋە ئىبسەدەپ يىغلاپ كەتتى...

ئوغلىنىڭ ساق ـ سالامەت تۇغۇلغانلىقىنى كۆرگەن ھۆۋ-قۇش تازىنىڭمۇ تۇنجى قېتىم يۈزىدە بەختىيارلىق كۈلكىسى پار-لاپ ، كۆزلىرىدە تەنتەنە شولىسى چاقناپ كەتتى ! ئۇ ، ئۆمرىدە بىرەر قېتىممۇ ئۆزلۈكىدىن راھەتلىنىپ كۈلۈپ باقمىغانىدى . ئەگەر كۈلگەن دېيىلسە ، پەقەت بىرىنىڭ قولى بىلەن غىدىقلىنىپ كۈلگەنىدى . بىر قېتىم بىر ئاغىنىسى ئۇنىڭدىن : «نېمىشقا كۈل-مەيسەن ؟» دەپ سورىغاندا ، ئۇ كۆزلىرىنى يوغان ئېچىپ ، چوڭ-قۇر بىر ئىچكى تىنىقى بىلەن : «مېنى كۈلۈشنى بىلمەيدۇ ، دەم-سەن ؟ ياق ، مېنىڭمۇ ھەمىشە قاقاقلاپ ، تېلىقىپ كۈلگۈم بار . ئەمما ، مېنىڭ مۇشۇ ئۆمرۈمدە كۈلگۈدەك ئىش بولدىمۇ ! ؟ قايسى خۇشاللىق ، قايسى بەخت ئۈچۈن كۈلەي ! ؟ » دېگەنىدى .

ئەمما ، بۈگۈن ئۇ كۈلدى ، راستتىنلا كۈلدى ، كۈلگەندىمۇ شۇنداق بەختىيار ، مەغرۇرانە ھالەتتە كۈلدى ، ئۇنىڭ كۈلكىسى تەسىرلەندۈرۈش كۈچىگە شۇنچىلىك باي ئىدى ! ...

ئۇتۇق كۆزلىرىنى سەل يۇمغان ھالدا ، قانداقتۇر بىرنېمىگە مەستانە بولغاندەك ، ھۆۋقۇش تازغا ھەۋەس بىلەن قاراپ ئولتۇراتتى ! ...

*　　　*

ئارىدىن ئۈچ كۈن ئۆتتى . ھۆۋقۇش تاز يەنە ئۇتۇقنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئىلتىماس قىلدى :

— ئۇتۇق ئاكا ، ئوغلۇمنىڭ جېنىنى سىز قۇتقۇزۇپ قالدىڭىز ، ئەمدى ئۇنىڭ ئىسمىنىمۇ سىز قويۇپ بېرىڭ !

ئۇتۇق رازى بولدى :

— بولىدۇ ، ئۇنداق بولسا مېنى بوشات ، ئوغلۇڭنىڭ ئىسمىنى ئەزەلدىن كەلگەن قائىدە ـ ئۆدۈم بويىچە قويايلى !

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

ھۆۋقۇش تاز بۇ قېتىم ئىككىلىنىپ تۇرمىدى، دەرھال يوغان ئىشكەل قۇلۇپىنى ئېچىپ، ئۈتۈقنى چىقاردى، ئۇلار بىللە ئۈستىگە چىقتى.

گۈلپەرى خېلى ياخشىلىنىپ قالغانىدى، ھۆۋقۇش تاز ئۈچ كۈندىن بېرى ئۇنى ئۈتۈقنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە، دورا ۋە ئوزۇقلۇق بىلەن ئوبدان پەرۋىش قىلغانىدى. ئۇ، ئۈتۈقنى كۆرۈپ بېشىنى كۆتۈرمەكچى بولۇۋىدى، ئۈتۈق ئۇنى قولى بىلەن جىملەپ:

— قوزغالماڭ سىڭلىم! — دېدى ئاستاغىنا، — ياخشى بوپ قاپسىز!

— سىزگە رەھمەت، ئۈتۈق دوختۇر! — دېدى گۈلپەرى ھاياجاندىن كۆزلىرىگە لىققىدە ياش ئېلىپ، — ئانا - بالا ئىككىمىزنىڭ جېنىنى قۇتقۇزۇپ قالدىڭىز، خۇدايىم سىزنىڭ ئىشىڭىزنىمۇ ئاسان قىلار!...

ئۈتۈق بوۋاقنى قولىغا ئالدى. ئۇنىڭغا ھەۋەسلەندى. توۋا، ئادەم بالىسى دېگەن ئەجەب بولىدىكەن - ھە!؟ تېخى تۇنۇگۈنلا بەئەينى بىر تال قىزىل قۇرتتەك مىلىقلاپ تۇراتتى، مانا بۈگۈن رەسمىي ئادەم سىياقىغا كىرىپ، يىگىتلەردەك ۋىلىقلاپ تۇرۇپتۇ. كىچىك بالا كۈندە نەچچە خىل ئۆزگىرىدۇ، دېگىنى راست ئىكەن - دە!...

ئۈتۈق ئۇنىڭ سۇزۇك، سىلىق، يۇمران بەدىنىنى سىلاپ تۇرۇپ خىيالغا كەتتى. شۇ دەقىقىدە ئۇ خىسلەتنى ئەسلىدى، خىسلەت بىلەن ئۆزىنىڭمۇ ئاشۇنداق ئوماق، تاتلىق پەرزەنتلىرى بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ، بىردىنلا كۆڭلى بۇزۇلدى، يۈرىكىنى بىر نەرسە قاتتىق سىققاندەك، ئىچ - ئىچىدىن ئازابلىنىپ كەتتى...

— ئۈتۈق ئاكا، ئوغلۇمغا قانداق ئىسىم قويىسىز؟ — ھۆۋقۇش تازنىڭ ئاۋازى ئۇنى خىيالدىن سەگىتەتتى.

— ھە... مۇنداق قىلايلى ،— دېدى ئۆتۆق ئېسىدى يىغىپ ،— ئاۋۋال بىر ـ ئىككى مېتىر كەلگۈدەك پاكىز رەخت تاپقىن ، ئۇ جايناماز بولسۇن ، شۇنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇپ ، ئوغلۇڭنىڭ ئوڭ قولىقىغا ئەزان ، سول قولىقىغا تەكبىر ئېيتىپ ئىسىم قويىمىز .

ئۆتۆق بىر پارچە ئاق رەخت ئۈستىدە يۈكۈنۈپ ئولتۇردى ، بوۋاقنى قولىغا ئالدى ۋە بىر خىل ئاكىلىق مېھرى بىلەن :

— ئىنسان بۇ دۇنياغا ئەركىن ، ھۆر تۆرەلگەن ! — دېدى ھۇۋقۇش تاز بىلەن گۈلپەرىگە قاراپ ، — لېكىن سىلەر بىر مەزگىل ئەركىنلىكلەرنى يوقىتىپ ، باشقىلارغا قۇل بولدۇڭلار ، ئەمما سىلەرنىڭ بۇ پۇشتۇڭلار — بۇ سەبىي ، مەسۇم ، پاك پەرزەنتىڭلار ئۇنداق بولماسلىقى كېرەك . مۇشۇ ئوغۇل بولسىمۇ ، ئەركىن ـ ئازادە ياشىسۇن ، شۇڭا ، ئۇنىڭغا «ئەركىن» دەپ ئىسىم قويايلى !

ئۆتۆقنىڭ ئىچكۆيەرلىك بىلەن ئېيتقان بۇ سۆزلىرى ھۇۋقۇش تازنى يەنە بىر قېتىم ئويغا چۆمدۈردى ، ئۇنىڭ روھىي دۇنياسى خۇددى تىپتىنچ كۆلگە تۇيۇقسىز تاش چۈشكەندەك چايقىلىپ ، خېلى ۋاقىتقىچە تىنچلانمىدى...

ئاددىي ۋە قىسقىلا بولغان ئىسىم قويۇش مۇراسىمى ئاخىرلاشتى .

ئەركىن قولدىن ـ قولغا ئۆتۈپ تەبرىكلەندى . مانا شۇ كۈندىن باشلاپ ، ئۇ بۇ ناتىۋان ئائىلىنىڭ خۇشاللىقى ، بەختى ۋە كېلەچىكى بولۇپ قالدى ، بۇ بىر جۈپ شور پېشانە ئەر ـ خوتۇنلارنىڭ تەقدىرىنى ، كۆڭلىنى بىر ـ بىرىگە مەھكەم باغلايدىغان جانلىق رىشتىگە ئايلاندى ! ...

ئىشلار تۈگەپ ، بىر پىيالىدىن چاي ئىچىلگەندىن كېيىن ، ھۇۋقۇش تاز تۇيۇقسىزلا :

— ئۆتۆق ئاكا ، ئەمدى سىز كېتىڭ ! — دېدى مەردانە

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئاۋازدا ، — نەگە بارسىڭىز بېرىپ ، ئۆز ئىشىڭىزنى قىلىڭ !
ئۇتۇق دەسلەپ ھەيران بولدى ، ئۆز قۇلىقىغا ئىشەنمەي قالدى ، كېيىن ھۇۋقۇش تازنىڭ قەتئىي ، مەردانە قىياپىتىگە قاراپ ، ئاستا سورىدى :
— مەن كەتسەم ، سەن قانداق قىلىسەن خالمەت ؟
ھۇۋقۇش تاز ھەممىنى ئويلاپ بولغاندەك قىلاتتى :
— مەن بىلەن كارىڭىز بولمىسۇن ، كېتىۋېرىڭ !— دېدى ئۇ يەنە كېسىپلا ،— ئەمما ، مېنىڭ قويۇۋەتكەنلىكىمنى بىرى بىلىپ قالمىسۇن ، ئۇتۇق ئاكا ! بولمىسا ئۇلار مېنى يۇمغاقسۇتنى سىققاندەك مىجىۋېتىدۇ !...
ئۇتۇق كارىدورغا چىقتى ، ھۇۋقۇش تاز ئۇنىڭ ئارقىسىدىن چىقىپ خوش ئېيىتتى . ئۇتۇق پەلەمپەيدىن چۈشۈپ كېتىۋېتىپ ، بىر خىل ئېچكى تۇيغۇ بىلەن مۇنداق دېدى :
— خوش خالمەت ! ئۆلمىسەك يەنە كۆرۈشىمىز ، ئامان بول ! ئېسىڭدە بولسۇن ئۇكام : ئەركىننى ئوبدان تەربىيىلە ، ئوقۇت ، بىلىملىك قىل ، شۇ چاغدىلا ، سەن ھەم ئەجدادىڭغا ، ھەم ئەۋلادىڭغا يۈز كېلەلەيسەن ! ...

5

دۇنيادا تاۋۇتتىن تېز ماڭىدىغان نەرسە بولمىسا كېرەك .
ئادەملەر ھەمىشە ئالدىرايدۇ ، ئالدىراپ ماڭىدۇ ، ئالدىراپ يۈگۈرەيدۇ ، ئەمما شۇ بىرەر دائىرىنى چۆرگىلەپ يۈرىدۇ . تاۋۇت بولسا ، ئۇنداق ئەمەس ، ئۇ مېيىتنى ھەش ـ پەش دېگۈچە ئۆز قارارگاھىغا — ئاخىرقى مەنزىلىگە يەتكۈزۈپ قويىدۇ ! ...
مانا ، نەزەرنىڭ ئۆلگىنىگە ھايت ـ ھۇيت دېگۈچە بىرەر ئاي بولۇپ قالدى . ئۇنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىن خىسلەت تېخىمۇ كەم سۆز ، تېخىمۇ خىيالچان بولۇۋالدى . ئۇنىڭ بۇرۇنقى ئوچۇق ، مۇلايىملىقىدىن ، ئەتراپىدىكى كىچىك قىزلار بىلەن گەپلەشكەن-دە ، ئۇلارنى بىردەم بولسىمۇ كۇلدۇرۇپ ، كۆڭلىنى كۆتۈرىدىغان

قىزنىڭچىلىقلىرىدىن ئەسەرمۇ قالمىغانىدى . ئەجەبا ، بىرىنىڭ ئۆ-لۈمى باشقا بىرىنى گويا كۆچ - قۇۋۋەتتىن قالغان قېرى تۆگىدەك چۆكتۈرۈپ قويىدىغان قۇدرەتكە ئىگىمىدۇ ؟ ! ئەجەبا ، ئۆلۈم شۇنداق دەھشەت بولسا !...

خىسلەتنىڭ نازۇك ۋۇجۇدىغا تىترەك ئولاشتى ، ئۇنى بىر خىل ۋەھىمە باستى . «ئۆلىدىغان بولسا ، نېمىشقا تۇغۇلىدۇ ئادەم ! ؟— خۇددى نوردىن شارقىراپ ئۆتۈۋاتقان سۇدەك قاياقىدىن ، نېمىگىدۇر ئالدىراۋاتقان مۇدھىش خىياللار ئۇنىڭ ياشاش ئۈچۈن ، كەلگۈسى ئۈچۈن تاقەتسىز ئۇرۇۋاتقان يۈرىكىنى قىس-ماقا ئېلىشقا باشلىدى ، — نېمىشقا ئۆلىدۇ - ھە ! ؟ چوڭ بولۇپ ، ئەمدى يەرنىڭ قاتتىقلىقىنى ، ئاسماننىڭ كەڭلىكىنى ، گۈلنىڭ رەڭگىنى ، ھىدىنى چۈشەنگەندە ئۆلۈپ كېتىش... ياق ، ياق !... »

قىزنىڭ ياش ، نازۇك كۆڭلى بۇنداق چىگىش ، مۇدھىش خىياللارغا بەرداشلىق بېرەلمىدى . ئۇ ئىككى كۈندىن بېرى كۆ-ڭۈل دەپتىرىگە يېزىپ كېلىۋاتقان بىر شېئىرنى يەنە شىۋىرلاپ ئوقۇشقا باشلىدى :

تىرىك قالماق يا ئۆلمەك — شۇدۇر مەسىلە ،
قايسىبىرى بۇلاردىن ماڭا مەنسۇپ ؟
شۇ تەتۈر — شۇم پەلەكنىڭ ئازابلىرىغا ،
شىكايەتسىز ، ئىسيانسىز چىداپ تۇرماقمۇ ؟
ياكى ئۇنىڭغا پەنت بېرىپ قوزغالماق ،
ئېلىشىپ يا يەڭمەك ، يا ئەسىر بولماقمۇ ؟
ئۆلۈش ... ئۇنتۇلۇش ، مەسىلە تامام .
ۋۇجۇدىمىزغا چىرماشقان مىڭ - مىڭ تەشۋىشنىڭ —
زەنجىرىنى ئەبەدىلئەبەد ئۈزىدۇ ئۆلۈم .
ۋە لېكىن دىلنىڭ ئەزىمەت ئارمانى شۇكى :
ئۆلمەك — غەپلەت چۈشىدە ئۇخلىماق دېمەك !

نەزەرنىڭ ئۆلۈمى خىسلەتنىڭ روھىي دۇنياسىدا ئەنە شۇنداق داۋالغۇش ۋە تەۋرىنىشلەرنى پەيدا قىلغانىدى . ئۇ ، بۇرۇنقى ئۆلۈ ۋېلىش ئارقىلىق ، بۇ دۇنيانىڭ ئازاب ـ ئوقۇبەتلىرىدىن بىر يولى ئادا ـ جۇدا بولۇش نىيىتىدىن ئاستا ـ ئاستا يالتىيىپ ، ياشاش ، ياشىغاندىمۇ ئادەمدەك غۇرۇر بىلەن ياشاش ئىرادىسىگە كەلگەن‌دى . تېخى خام ۋە تەجرىبىسىز ، ئەمما مەغرۇر ۋە ئوت ـ ئاتەش بۇ قىزنىڭ كۆڭلىدە يېقىندىن بېرى ئاللىقانداق پىلانلار پىشىپ يېتىلىۋاتقاندەك قىلاتتى . گەرچە بۇ پىلانلار ئادەمنى ھالاكەتكە ئېلىپ بارىدىغان ، نازۇك ، خېنىم سۈپەت بۇ قىزنىڭ تەبىئىتىگە زادىلا ماس كەلمەيدىغان مۇدھىش پىلاندەك قىلسىمۇ ، ئەمما ، بىر تەرەپتىن يۈرىكى كۆيگەن ، بىر تەرەپتىن ۋىجدانى ئازابلانغان خىسلەت ئاخىر شۇنداق قەتئىي بىر خىيالغا كەلگەنىدى : «ئەزەم چوڭنى ئۆلتۈرۈۋېتىمەن !···»

ئۇ ئەزەم چوڭدىن چەككەن ئەلەملىرى ، خورلۇقلىرى ، ئۇنىڭ قولىدا نومۇسىنى يوقىتىپ ، ئاخىر ئىپلاس پاھىشىدەك بىر ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقى ، كىچىككىنە نەزەرنىڭ پاجىئەلىك ئۆلۈمى — ھەممىسى ، ھەممىسى ئۇچۇن ئىنتىقام ئېلىش ئىستەكىدە ئىدى . قىساس ئوتى ئۇنىڭغا تىنچلىق بەرمەي قويىدى ، ۋۇجۇدىنى ئورمانغا كەتكەن يانغىندەك ئاستا ـ ئاستا يالماپ ، كۆيدۈرۈپ كېتىۋاتاتتى···

«ئۇنى ئۆلتۈرىمەن ، چوقۇم ئۆلتۈرىمەن !» بۇ ئۇنىڭ قەتئىي ۋە ئاخىرقى قارارى ئىدى ! توغرا ، چەككەن بارچە ئازابلىرى ئۈچۈن ، بىگۇناھ نەزەرنىڭ ئېچىنىشلىق ئۆلۈمى ئۈچۈن ، ئەنە شۇنداق يول بىلەن ئەزەم چوڭدىن ئۆچ ئالىدۇ ! ··· ئۇ شۇنداق ئويلايتتيۇ ، يەنە تۇرۇپلا ئۆز خىيالىدىن ئۆزى قورقۇپ كېتەتتى . كۈچى يېتەرمىكىن ! ؟ ئۇ ئەر كىشى ، ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇقىدەك كۈچلۈك ! ···

ئەمما ، قانداقلا بولمىسۇن بەربىر ئۆلتۈرۈش كېرەك ! نەچچە ۋاقىتتىن بېرى يۈرىكىنىڭ ئاستىدا تۈتەپ ياتقان ئەلەم ـ خورلۇقلار كۆنسېرى جانلىنىپ ، ئۇنىڭغا جاسارەت ئاتا قىلاتتى ، روھىغا مەدەت بېرەتتى ، ئىنتىقام ھېسسى غالىب ئورۇنغا چىقاتتى…

ئەزەم چوڭغا ئۇچۇق ـ ئاشكارا تاشلىنىشقا بەلكىم جۈرئىتى يەتمەس ، بەلكىم مەقسىتىگە يېتەلمەي ، ئۇنىڭ كالتىكىدىن ھالاك بولار ! ئەمما قانداق توقۇناق چىقمىسۇن ، يولىنى نېمىلەر توسمىسۇن ، بەربىر ئەھدىنى ئەمەلگە ئاشۇرىدۇ . ھېچبولمىغاندا ، ياردار قىلىپ قويار ! … ياق ، بۇنداق قىلىش بىلەن قەستىنى ئېلىش نىيىتىدە تومۇرلىرىدىن تېشىپ ئېقىۋاتقان قانىنىڭ سوۋۇشى ناتايىن ! چوقۇم ئۇنىڭ جېنىنى ئېلىش كېرەك ! ياش ھاياتىنى پايمال ئەتكەن ، ياۋۇزلارچە خورلىغان ، پۈتۈن ئارزۇ ـ ئارمانلىرىنى يەر بىلەن يەكسان قىلغان مەلئۇنىنىڭ جازاسى شۇ بولۇشى كېرەك !…

شۇنداق ، ئاتا ـ بوۋىلىرىمۇ توغرا ئېيتقان : «ساپال ئۇچۇن ساق قالغۇچە ، گۆھەر ئۈچۈن كۇكۇم ـ تالقان بول !» دەپ . ئەگەر ئۇنى ئۆلتۈرۈش يولىدا ، ئۆزۈممۇ بىر نەرسە بولۇپ كەتسەم ئەرزىيدۇ ، ھەرگىز ئۆكۈنمەيمەن ، پۇشايمان قىلمايمەن ! ئەگەر ئۇتۇقنىڭ دىدارىنى كۆرۈشكە ئۈلگۈرەلمەي ، ئىنتىقام يولىدا ـ ھىجران ئازابىدا ئۆلۈپ كەتسەم ، تۇپراقلىرىمدىن ئۇنىڭ ئىشق ئوتى مېھرىگىياھ سۈرىتىدە ئۆسۈپ ، ئۇنىڭ ھەربىر بەرگى زۇۋانغا كېلىپ ، مېنىڭ پىراق دەشتىدە چەككەن جاپالىرىمنى ، ئىنسانەك ياشاش ئۈچۈن قىلغان كۈرەشلىرىمنى ، سۆيگۈ ـ ۋاپا يولىدا تۆككەن قان ـ ياشلىرىمنى ئۇنىڭغا بىرمۇبىر بايان قىلىپ بېرىدۇ !…

خىسلەت شۇنداق ئويلىدى ۋە شۇنداق قىلىش نىيىتىگە كەلدى .

بۇنىڭ ئۈچۈن ، ئەلۋەتتە مۇۋاپىق ئورۇن ، ۋاقىت ھەم پۇر-
سەت كېرەك ئىدى . ئۇ نەدىندۇر بىر سويام ئۇزۇنلۇقتىكى قوش
بىسلىق پىچاقنى تېپىپ ، ئۇنى يوشۇرۇنچە تاشقا ، سېمونتقا بىلەپ
ئىتتىكلەتتى ۋە كىشىلەرنىڭ كۆزىگە چېلىقمايدىغان يەرگە تىقىپ
قويدى . بۇ ئۇنىڭ قىساس يولىدىكى ئۈمىدى ۋە بىردىنبىر قورالى
ئىدى . گەرچە بۇ قورال بەكلا ئاددىي ۋە كىچىك بولسىمۇ ، ئەمما
خىسلەتنىڭ نەزىرىدە ، رەقىبىنىڭ ئەجەللىك يېرىگە ئەپلەپ ئۇرا-
لىسا جاننى ئالاتتى . خىسلەت بۇ ئىشلارنى دەسلەپ ئويلىغاندا ،
ئۆز - ئۆزىدىن ۋەھىمىگە چۈشۈپ ، يۈرىكى سالاتتى . نېرۋىسى
جىددىيلىشىپ ، كۆز ئالدى قاراڭغۇلىشىپ كېتەتتى . ئەمما ،
ھازىر ئۇ ئۆزىنى تۇتۇۋالدى ، ئويلاۋەرگەچكىمىكىن ، يۈرىكى
توختاپ ، نېرۋىسىمۇ كۈچلىنىپ قالدى ، كۆز ئالدىغا قان ۋە
جەسەتنى كەلتۈرسىمۇ ، يۈرىكى ئاغمايدىغان ، كۆڭلىگە ۋەھىمە
چۈشمەيدىغان بولۇپ قالدى . بۇ كۈنلەردە ، ئۇنىڭ پۈتۈن خىيالى-
نى ، ۋۇجۇدىنى «قىساس - ئىنتىقام» دەيدىغان بىرلا سۆز ، بىرلا
ئۇقۇم ئىگىلەپ ئالغانىدى . مانا شۇ سۆز ، مانا شۇ ئۇقۇم ئۇنىڭ
كىچىككىنە نازۇك جىسمىغا چەكسىز كۈچ - غەيرەت ، چەكسىز
باتۇرلۇق ۋە چەكسىز ئىرادە بەخش ئەتكەنىدى ! ...

خىسلەت تاقەتسىزلىك بىلەن كۈتكەن ۋاقىت ۋە پۇرسەت
ئاخىر كەلدى .

بىر ھەپتىدىن بېرى قارىسىنى كۆرسەتمىگەن ئەزەم چوڭ
بۈگۈن كەچكە يېقىن خىسلەت تۇرۇۋاتقان ئۆيدە پەيدا بولدى . ئۇ
ئۆزى يوق چاغلاردا ، چاپارمەنلىرىگە خىسلەتنى ناھايىتى چىڭ
ساقلاشقا بۇيرۇيتتى . بۇ قارىماققا ، ئۇنىڭ قېچىپ كېتىشىدىن
ساقلىنىشتەك قىلسىمۇ ، ئەمەلىيەتتە ئەزەم چوڭنىڭ قاتتىق كۈن-
داشلىكىدىن ئىدى ، ئۇ ئۆزىدىن باشقا بىرەر ئەركەك زاتنىڭ
خىسلەتنىڭ قولىنى تۇتۇش تۇگۇل ، كۆزىگە ئۇزاقراق تىكىلىپ
قارىشىنىمۇ راۋا كۆرمەيتتى . ئۇ خىسلەتنىڭ ھەمىشە ئۆزىگە ،

پەقەت ئۆزىگىلا مەنسۇپ بولۇشىنى ، بىرەر بىگانىنىڭ ئارىغا قىس-
تۇرۇلۇپ ، راھەت - پاراغەتلىك تۇرمۇشىنى چالغىتىشىنى زادىلا
خالىمايتتى . بۇ جەھەتتە ، ئۇ خىسلەتنىڭ كۆڭۈل رايىنىڭ ،
ھېسسىياتىنىڭ قانداقلىقىنى خىيالىغا كەلتۈرمەيتتى ، پەقەت
قىزنىڭ ئازاب ئىچىدە زورلانغان جىسمىدىن ئاشۇ دەقىقە ئىچىدە
يۈز بېرىدىغان كىچىككىنە لەززەت بىلەن ئۆزىنىڭ ھايۋانىي نەپ-
سىنى قاندۇرسىلا بولاتتى !...

— ياخشى تۇردىڭىزمۇ خىسلەت ؟ — ئەزەم چوڭ ئىشىكتىن
كىرىپلا خۇشامەتگۈيلۇق بىلەن سورىدى ، — ئەجەب سېغىندىم ،
كۆزۈمدىن ئۇچۇپ كېتەي دېدىڭىز جۇمۇ ، خانقىز !

بۇنداق گەپلەر خىسلەتنىڭ يۈرىكىگە سىغمىسىمۇ ، كۆڭلىنى
غەش قىلىپ ، غەجىقىنى كەلتۈرسىمۇ ، ئەمما ئۇ ، ھارغىن جىل-
مىيىپ قويىدى . ھاياجان ۋە تەقەززالىق بىلەن كۈتكەن بۇگۈنكى
ئۇچرىشىش نېمە ئۇچۇندۇر ئۇنى سالماق ۋە ئوچۇق كۆڭۈلرەك
بولۇشقا ئۈندەيتتى .

— ئەجەب يوقاپ كەتتىڭىزغۇ ؟ — خىسلەت ناھايىتى زور
كۈچ بىلەن ئۆزىنى بېسىۋېلىپ ، مۇلايىم ئاۋازدا سورىدى ، —
بىر ھەپتىدىن بېرى نەلەردە يۈردىڭىز ؟

خىسلەتنىڭ ئاۋازىدىكى بۇنداق مۇلايىملىق بىلەن ھەرىكىتى-
دىكى سىپايىلىك بۇگۈن ئەزەم چوڭنى باشقىچە خىيالغا كەلتۈ-
رۈپ قويدى : «ئۇ مېنى راستتىنلا سېغىنىپتۇ ! ... كۆڭۈلدىن
كۆڭۈلگە يول بار ، دېگىنى شۇ دە ! ئۇنىڭ نەچچە ۋاقىتتىن بېرى
قىلىپ يۈرگەنلىرى ناز ئىكەن ، ناز ! دېمىسىمۇ ، قىز بالىغا ناز
يارىشىدۇ ! ... »

— نەلەردە يۈرەتتىم ، خىسلەت ! — دېدى ئەزەم چوڭ تېخى-
مۇ ئېچىلىپ - يېيىلىپ ، — ھېلىقى تۇردۇش دېگەن گالۋاڭنىڭ
ئىشى بولمامدۇ !

— تۇردۇش ؟ — خىسلەت ھېچ نەرسىنى چۈشەنمىگەندەك

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئۈنىڭ ئاغزىغا قارىدى .

— ھە··· سىز تېخى بىلمەيسىز ، — دەپ خىسلەتنى قولىدىن تارتىپ يېنىغا ئولتۇرغۇزدى ئەزەم چوڭ ، ئۇ ئەمدى بىرەر سىر-داش ، قەدىناس ھەمراھىغا كۆڭلىدىكى گەپلىرىنى ئېيتقاندەك سىر تۆكۈشكە باشلىدى ، — تۇردۇش دېگەن بىزنىڭ جەنۇبىي شىنجاڭدىن ئادەم يۆتكەشكە مەسئۇل ئادىمىمىز . ئۇ يېقىندا ، پەيزاۋاتتا پالاكەتكە يولۇقۇپتۇ···

— قانداق پالاكەت ؟ — ئەمدى خىسلەتمۇ قىزىقىپ ، ئاسماق-چىلاپ سوراشقا باشلىدى .

— خەقلەر دەسلەپ ، ئۇنىڭ ھەرىكىتىدىن گۇمانلىنىپ پې-يىگە چۈشۈپتۇ ، — دەپ چۈشەندۇردى ئەزەم چوڭ ، — كېيىن بىرنەچچە بالىنى يۆتكىمەكچى بولغانلىقىنى بىلىپ قېلىپ ، قات-تىق ئۇرۇپتۇ···

— ئۆلۈپتىمۇ ؟

— ياق ، چالا ئۆلۈك قىلىپ ، ھاجەتخانىغا تاش-لىۋېتىپتۇ !···

«ۋاي ئىست ! ··· ئۆلسىچۇ ئەبلەخ ! — دەپ ئىچىدە غەزەپ بىلەن ئويلىدى خىسلەت ، — خەلقىنىڭ قارغىشىغا قالغان ئۇنداق ئادەملەرنى يەر يۇتقىنى ياخشى ! ··· »

راست ، تۇردۇش خەلقىنىڭ غەزىپىگە ، قارغىشىغا ئۇچرىغان-دى . ئۇنىڭ نۇرغۇن يامان ئىشلىرىنى كۆرۈپ ، سەۋر قاچىسى تاشقان يۇرتلۇقلار ئاخىر ئۇنى مېھمانغا چاقىرىش نامىدا خالىي بىر يەرگە ئاپىرىپ ئۇرۇپ ، چالا ئۆلۈك بولغاندا ھاجەتخانىغا تاشلىۋەتكەن ۋە شۇ ئارقىلىق پۇخادىن چىققانىدى . ئەگەر بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقان بىرنەچچە ھەمتاۋاقلار دەرھال ھەرىكەتكە كېلىپ ، ئۇنى قۇتقۇزۇپ قالمىغان بولسا ، تۇردۇش شۇ كۈنى ھاجەتخانىدا تۇنجۇقۇپ ئۆلگەن بولاتتى !···

ئەزەم چوڭ بىر ھەپتىدىن بېرى ، ئەنە شۇ ئىشلارنىڭ ھە-

لەكچىلىكىدە ، بىردەم ئۈرۈمچىگە ، بىردەم قەشقەرگە تېلېفون قىلىپ ، خەۋەر كۈتۈپ ئەنسىزلىك ئىچىدە ئۆتتى ، تۇردۇشنىڭ دوختۇرخانىغا ئورۇنلىشىپ ، خەتەردىن ئۆتۈپ كەتكەنلىك خەۋىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىنلا ، ئاز - تولا ئارامغا چۈشكەنىدى...

— تۇردۇش ئەمدى ساقايسىمۇ ، ناكار بولۇپ قالىدۇ ! — دېدى ئەزەم چوڭ قايغۇرغاندەك مىسكىن ئاۋازدا .

«پۈتى باسماس ، قولى تۇتماس بولۇپ قالسۇن ، ئىلاھىم ! — دەپ ئويلىدى خىسلەت خۇشال بولۇپ ، — ئۇنداق ئادەملەرنىڭ تىرىكى نانغا ، ئۆلۈكى خامغا زىيان !...»

خىسلەت ئۆمرىدە تۇنجى قېتىم باشقىلارنىڭ دەردىدىن ، قايغۇسىدىن خۇشاللىق ھېس قىلىۋاتاتتى . ئەگەر ئۇنىڭ مەسۇم كۆزلىرى مۇشۇ بىرنەچچە ئايلىق قىسقىلا ۋاقىت ئىچىدە شۇنچە كۆپ قاباھەتلىك ئىشلارنى كۆرمىگەن ؛ سەبىي يۈرىكى شۇنچە ئېغىر خورلۇق ، ئازابلارنى تارتمىغان بولسا ، بەلكىم ئۇ ئەزەم چوڭدەك ، تۇردۇشتەك ئادەملەرنى يامان كۆرمىگەن ، ئۇلارغا ئۆلۈم ۋە ئازاب تىلىمىگەن بولاتتى . ئەمما ئۇ ، شۇ قىسقىلا بىرنەچچە ئاي ۋاقىت ئىچىدە بىر ئۆمۈر يەتكۈدەك ئاچچىق ساۋاققا ئىگە بولدى ، بۇ دۇنيانىڭ يالغۇز گۈزەللىك ، يورۇقلۇق ، مۇھەببەت ۋە ئالىيجانابلىق بىلەنلا تولغان دۇنيا ئەمەسلىكىنى ، ئۇنىڭدا يەنە قانداقتۇر رەزىللىك ، قاراڭغۇلۇق ، نەپرەت دېگەنگە ئوخشاش قەبىھ نەرسىلەرنىڭمۇ بارلىقىنى ... ئىشقىلىپ ، بۇ دۇنيانىڭ ياخشىلىق بىلەن يامانلىقتا تەڭ پاتقان دۇنيا ئىكەنلىكىنى ، جەننەتتەك ئېسىل تۇرمۇش ئىچىدە يەنە قانداقتۇر دوزاختەك زۇلمەتلەرنىڭمۇ بارلىقىنى پۈتۈن ئەقىل - ئىدراكى بىلەن كۆرۈپ يەتتى . بۇنداق ئىشلارنىڭ ھەممىسىدە ئادەم رول ئوينايتتى . شۇڭا ، خىسلەتنىڭ قەلبىدىمۇ ئادەم ۋە ئادەمنىڭ قانداقلىقى توغرىسىدىكى چۈشەنچە ناھايىتى چوڭقۇر ھەم روشەن ئىدى ! ...

ئۇ ، بۈرۈن ئادەملەرنىڭ ھەممىسى بىر - بىرىگە ياخشىلىق ،

www.uyghurkitap.com

بەخت تىلەيدۇ، ئۆزئارا سەمىمىي، ۋاپادار بولىدۇ، دەپ ئويلايد-
تى. شۇڭا، ئادەملەر ئۇنىڭ نەزىرىدە، ھاياتنىڭ مەڭگۈلۈك زىند-
نىتى ئىدى. شۇنىڭ ئۈچۈنمىكىن، ئۇ ئۆز ۋاقتىدىلا خاتىرە
دەپتىرىنىڭ بېشىغا ئۆمەر ھەييامنىڭ:

«دۇنيانىڭ تىلىكى، مېۋىسى ھەم بىز،
ئەقىل كۆزىنىڭ قارىسى — جەۋھىرى ھەم بىز.
يۇمىلاق جاھاننى ئۈزۈك دەپ بىلسەك،
چەكسىزكى، ئۇنىڭ كۆزى — گەۋھىرى ھەم بىز.»

دېگەن رۇبائىيىسىنى كۆچۈرۈپ، ئۆزىگە دەستۇر قىلىد-
ۋالغانىدى.

ئەمما، ھايات باشقا، خىيال باشقا ئىكەن! ئۇنىڭ نەزىرىدە
ئۇلۇغ سانالغان ئادەملەر ئارىسىدىن ئاجايىپ چاكىنا، بەتنىيەت،
ياۋۇز ئادەملەرمۇ چىقىپ قالدى. چىراي - شەكلى، بوي -
بەستى شۇنداق كېلىشكەن ئادەملەرنىڭ روھىي دۇنياسىدىكى رە-
زىللىكلەر خىسلەتنى ھەيران قالدۇردى. شۇ چاغدىلا، ئۇ ئۆزى-
نىڭ تولىمۇ ساددا، خام ۋە ئاق كۆڭۈل ئىكەنلىكىگە تەن بەردى،
زەھەرلىك چايانىنىڭ ھەممىشە پۇتى ئاستىدىكى كېسەكنىڭ تېگىدە
ياتىدىغانلىقىنى بىلىپ يەتتى... مانا شۇنداق شەپقەتسىز رېئاللىق
ئاخىر خىسلەتتەك ساددا، رايىش، مۇلايىم بىر قىزنى باشقىلارغا
زاۋاللىق، ئۆلۈم تىلەيدىغان، ھەتتا شۇ يولدا خۇن تۆكۈپ قاتىل-
لىق قىلىدىغان رەھىمسىز ھالغا كەلتۈرۈپ قويغانىدى!...

— مەن بەك چارچاپ كەتتىم، خىسلەت، — دېدى ئەزەم
چوڭ كەچلىك تاماقتىن كېيىن ئىككى رومكا قېقىۋېلىپ، —
تۇردۇشنىڭ ئىشلىرى ھالىمنى قويمىدى. بۈگۈن بۇرۇنراق يې-
تىپ ئارام ئالايلى، بولامدۇ!؟

— بولىدۇ، ئەمىسە سىز يېتىپ تۇرۇڭ، — دېدى خىسلەت

ئوچۇق چىراي بىلەن ، — مەن ئوبدانراق بىر يۇيۇنۇپ چىقاي .

ئەزەم چوڭ يېشىنىپ كارىۋاتقا چىقتى . تېلېۋىزورنى پەس قويۇپ ، بېشىغا ياستۇقنى قىرلىدى . خىسلەت سىرتقى كىيىملىرىنى سېلىپ ، ئىچ كىيىم بىلەن مۇنچىغا كىرىپ كەتتى .

ئالاھازەل ، يېرىم سائەتتىن كۆپرەك ۋاقىت ئۆتكەندە ، خىسلەت مۇنچىدىن چىقتى . ئۇ خېلى تېتىك ھەم بەردەم كۆرۈنەتتى ، ئىلمان سۇدا خېلى ئۇزاق يۇيۇنۇپ ، نېرۋىسىنى ، كەيپىياتىنى ئوبدانلا تەڭشىۋالغانىدى . نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ساقلاپ يۈرگەن ھېلىقى قوش بىسلىق پىچاق ئۇنىڭ ئوڭ قولىدا — ئىچ كىيىمىنىڭ يېڭى ئىچىگە يوشۇرۇلغانىدى .

ئۇ ، مۇنچىدىن چىقىپلا ، ئەزەم چوڭنىڭ يېنىك خورەك تارتىپ ، ئۇيقۇغا كەتكەنلىكىنى بىلدى . بۇمۇ بىر ھېسابتا ياخشى بولدى ، ئۇنى ئۇيقۇلۇقتا ئۇجۇقتۇرۇش تېخىمۇ ئاسان بولاتتى . خىسلەت ئەسلىدە ، ئورۇنغا كىرگەندىن كېيىن ، دەسلەپ بىر ئامال بىلەن ئۇنىڭ جان يېرىنى كېسىۋېتىپ ، ئاندىن يۈرىكىگە پىچاق سېلىپ ئۆلتۈرۈشنى پىلانلىغانىدى . ئەمدى ئۇنىڭ ۋاقىتسىز ئۇخلاپ كېتىشى ئىشنى تېخىمۇ ئاسانلاشتۇرغاندەك قىلاتتى . بولۇپمۇ ، بۇ ھال خىسلەتنىڭ «بۈگۈن ئۇنىڭ ئىپلاس قولىنى بەدىنىمگە تەگكۈزمەيمەن !» دېگەن ئىرادىسىگە تازىمۇ ماس كەلگەنىدى .

خىسلەت كارىۋاتقا تېخىمۇ يېقىنراق كەلدى ، بىرقەدەم ، يېرىم قەدەم تاشلىدى . ئۇ بىر پەس مۆلدۈرلەپ تىكىلىپ قالدى ، ئەزەم چوڭدىن باشقىچە سادا چىقمىدى ، ئۆي ئىچى ئۆلۈك سۈكۈناتقا چۆمگەنىدى . خىسلەتنىڭ يۈرىكى قېنىدىن ئېتىلىپ چىققۇدەك سوقۇشقا باشلىدى ، پۈتۈن ئۆيگە ئۇنىڭ يۈرەك سوقۇشى ئاڭلىنىۋاتقاندەك ئىدى...

ئەزەم چوڭ ئاسما مايكا ، كالتە ئىشتان بىلەن ئوڭدىسىدا ياتاتتى . ئاغزى يېرىم ئوچۇق ، كۆكسى بىر خىل رىتىمدا دەم

كۆتۈرۈلۈپ ، دەم چۈشۈپ تۇراتتى ، خورەك ئاۋازىدىن قارىغاندا ، خېلى قاتتىق ئۇيقۇغا كەتكەندەك قىلاتتى ···

خىسلەت ئۆزىنى قاتتىق تۇتۇشقا ، چوڭقۇر نەپەس ئېلىپ ، كەيپىياتىنى تەڭشەشكە تىرىشتى . ئەمما ، قىزلارغا خاس ئاجىزلىد- قى يەنىلا ئۆزىنى كۆرسىتىۋاتاتتى . پىچاق تۇتقان قولى سېزىلەر- لىك تىترەپ ، ئۇنىڭ زەرب بىلەن نىشانغا — مەلئۇننىڭ يۈرىكىگە توغرىلاپ ئۇرۇشىغا هالاقىت بېرىۋاتاتتى . شۇنداقتىمۇ ، خىسلەت تىرىشتى ، مۇشۇ ئادەم تۇپەيلى بېشىغا كەلگەن كۈلپەتلەرنى ، تارتقان ئازابلارنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ ، پۈتۈن ئەلىمىنى ، نەپرىتىنى ، ئۆچ - ئاداۋىتىنى قولىغا ، يۈرىكىگە ، كۆزىگە يىغىش- قا تىرىشتى ، ئەمدى قولىمۇ تىترىمىدى ، كۆزى رەقىبىنىڭ خۇ- نۈك ، رەزىل چىرايىغا نەشتەردەك قادالدى . ئۇ پىچاقنىڭ دەستى- نى ئىككى قوللاپ تۇتۇپ ، ئېگىز كۆتۈردى ··· شۇ چاغدا ···

شۇ چاغدا ، خۇددى بىرى ئۇنىڭ ئىسمىنى ئاتاپ توۋلىغاندەك ياكى بىرى يانپىشىدىن قاتتىق چىمدىغاندەك ، ئەزەم چوڭ كۆزىنى لەپپىدە ئاچتى . پۈتۈن - سۈرۈك بىر ئەركىشىنىڭ يىلاندەك سۈرلۈك كۆزلىرىنى تۇيۇقسىزلا ئېچىپ قارىشى خىسلەتنى هو- دۇقتۇرۇپ قويدى ، ئەمما ئۇ ، ئەزەم چوڭنىڭ كۆزىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ ، كۆزىنى يۇمدى - دە ، قولىدىكى پىچاقنى بايا نىشانلى- غان يۈرەككە قارىتىپ كۈچ ۋە غەزەپ بىلەن ئۇردى . ئەمما ئەزەم چوڭ چاققانلىق بىلەن يانغا ئۆرۈلگەچكە ، ئۆتكۈر پىچاق ئۇنىڭ يۈرىكىگە ئەمەس ، بەلكى سول مۈرىسىگە ئوقيادەك قادىلىپ قال- دى ، ئۇ ياۋا توڭگۇزدەك چىرقىراپ ، تولغىنىپ كەتتى ، ئاپئاق يوتقان - كۆرپە بىردەمدە قىزىل قانغا بويالدى ···

ئىشنىڭ چالا بولۇپ قالغانلىقىدىن ئۆكۈنگەن خىسلەت بۇ يەردىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ، ئۆزىنى ئىشىككە ئاتتى ، ئەمما ئۆلگۈ- رەلمىدى ، جان ئاچچىقىدا تەلۋىلەشكەن ئەزەم چوڭ ئېتىلىپ كېلىپ ، ئۇنىڭ چېچىدىن تۇتۇۋالدى···

خىسلەتنىڭ يوغان ، بوتا كۆزلىرىدىن نۇر چاقناپ تۇراتتى ، جاۋغىيىدا ئاچچىق مەسخىرە كۈلكىسى بار ئىدى . كىشىلەرگە بۇ گويا غالىبلارنىڭ تەبەسسۇمىدەك بىلىنەتتى …

— ئەمدى سەن مېنى ئۆلتۈرۈۋەت ، هايۋان ! — دەپ ۋارقىرىدى خىسلەت ئۇنىڭغا مەردانە تىكىلىپ ، — مېنىڭ تارتىشقۇدەك هېچنېمەم قالمىدى ، سەن هەممىنى ۋەيران قىلدىڭ !

— ئۇنداق ئاسان ئىش يوق ، قانجۇق ! — ئەزەم چوڭ ئۇنىڭ چېچىدىن قامالـلاپ تـۇرۇپ ، قـورسىقىغـا بىـرنـەچچىنـى تېپىۋەتتى ، — ئەمدى قاراپ تۇر ، ئۆلۈمىدىن بەتتەر كۈننى كۆرسىتىمەن ساڭا !

خىسلەت قاتتىق تېپىكتىن زەخمە يەپ ، ئىككى پۈكلىنىپ قالدى ، شۇ ئارىلىقتا ، ئەزەم چوڭ قان ئېقىۋاتقان يېرىنى تېڭىپ ، ئۆزىنى ئوڭشىۋالدى ۋە ئىشتىنىنىڭ كەمرىنى سۇغۇرۇپ ، توقىسى بىلەن خىسلەتنىڭ ئۇدۇل كەلگەن يېرىگە ئۇرۇپ ، پۇخادىن چىقىشقا باشلىدى . خىسلەت زادىلا ئاۋاز چىقىرىپ دادلىمىدى ، لېۋىنى قاتتىق چىشلەپ قان چىقىرىۋەتتى . بىردەمدە پۈتۈن ئەزايى ـ بەدىنى ئادەم تونۇغۇسىز هالغا كېلىپ قالدى . بۇ ئەيىنى تەبىئەتنىڭ ئۆزى ئىدى — ئادەم كىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر ، ئەنە شۇنداق ئۇرۇپ ـ سوقۇشلارنى بېشىدىن كەچۈرگەندىن كېيىن ، مانا شۇنداق قىياپەتكە كىرىدۇ : خىسلەتنىڭ يۈزى تاياق زەربىدىن يېرىلغان ، ئىششىغان ، كۆكەرگەن ، هۆرـ رەڭ ـ هۆررەڭ بولۇپ كەتكەن ، كۆز قارىچۇقلىرى قىيسىيىپ ، كۆزىنىڭ ئېقى ئۆلۈك بىر رەڭ بىلەن شېشىدەك پارقىراپ كەتكەنىدى ! …

6

ئۇپۇقتا قىزىل ـ قىزىل سىزىقلار هاسىل بولدى ، بۇلۇتلار ئارىسىدىن بىر بۇرجىكى كۆرۈنۈپ تۇرغان قۇياش چوغدەك يالتىـ

-رايتتى . بۇلۇتلارمۇ قىزغۇچ تۇس ئالغان ، ئۇلار قىمىر قىلمايت-تى ...

بۇ چاغدا ، شەھەرنىڭ جەنۇبىدىكى بەييۇن تېغى ئۈستىدىكى قارامتۇل بۇلۇتلارنىڭمۇ باغرى تىلىندى ، ئۇنىڭ ئاراچ - ئاراچلى-رىدىن قۇياش نۇرى ئوقيادەك ئوخچۇپ چىقىپ ، يېشىل زېمىننى تېخىمۇ نۇرەپشان قىلدى .

ئەمما ، ئۆزگىرىشچان تەبىئەتنىڭ بۇ سەلتەنەتلىك كۆرۈنۈش-لىرى ئۇزۇنغا بارمىدى . ھايال ئۆتمەي ، ئوزايى بۇزۇلغان قارا بۇلۇتلار يەنە دەۋرەپ ، سىلجىپ ، يېيىلىپ ، كۆك ئاسماننىڭ سۈزۈك يۈزىنى بىردىنلا سەتلەشتۈرۈۋەتتى ...

بۇ چاغدا ، شەھەرنىڭ ئاۋات يېرىدىكى «بەيجيا» سودا سارىيىدا نەرسە - كېرەك سېتىۋېلىش ئۈچۈن ئايلىنىپ يۈرەتتى . ئۇ تۆتىنچى قەۋەتتىن چۈشۈۋېتىپ ، قارشى تەرەپتىكى پەلەمپەيدە بىرى بىلەن سىرلىق پاراڭلىشىپ يۇقىرىغا چىقىپ كېتىۋاتقان بىر ئادەمنى — چاچلىرى توزۇغان ، ئۆپكىدەك قىزد-رىپ كەتكەن ، كۆزلىرىنى قىسىپ ، تىنماي تەبەسسۇم قىلىۋاتقان بىر چىراينى كۆردى ۋە شۇ ھامان ئۇنى توندى ، ئۇ ئەزەم چوڭ ئىدى ، ئۇنى كۆرۈپلا ئۆركەشنىڭ ئىچىگە جىن كىردى ، ئۇ ئەمدى يولىنى ئۆزگەرتىپ ، باشقا بىر پەلەمپەيدىن بەشىنچى قە-ۋەتكە كۆتۈرۈلدى ، قارا كۆرۈنەر يۈرۈپ ، ئەزەم چوڭنىڭ ئىزىغا چۈشتى . ئەزەم چوڭ بەشىنچى قەۋەتتە يەنە بىر ئادەم بىلەن كۆرۈشۈپ ، بىرنەچچە مىنۇت مۇقۇلداشقاندىن كېيىن ، ئۇيەر - بۇيەرنى ئارىلاپ ، ھېچنېمە ئالماي تۆۋەنگە چۈشۈشكە باشلىدى . ئۆركەش ئۇنىڭغا تېخىمۇ ھوشيارلىق بىلەن ئەگەشتى . بۇ چاغدا ، تايغاندەك سەزگۈر ئەزەم چوڭمۇ ئۆركەشنىڭ ئۆز ئىزىغا چۈشكەن-لىكىنى ئالللىقاچان بىلىپ بولغانىدى . شۇڭا ، ئۇمۇ كۆڭلىگە ئالللىقانداق شۇملۇقلارنى پۈكۈپ ، ئۆركەشتە تېخىمۇ چوڭ گۇمان پەيدا قىلىش ئۈچۈن ، بەزى ئادەملەر بىلەن قەستەن كۆرۈشۈپ ،

نىمىلەرنىدۇر دېيىشىپ ، بىرمۇنچە سىرلىق ۋە ساختا كۆرۈنۈشلەرنى پەيدا قىلدى . بۇلارنى كۆرگەنسېرى ئۆركەشنىڭ كۆڭلىدىكى گۇمان كۈچەيدى : «ئەزەم چوڭ بۈگۈن چوڭ بىر سودىغا تۇتۇش قىپتۇ ! — دەپ ئويلىدى ئۇ ، — چوقۇم خىروئىن سودىسى ياكى بولمىسا ئادەم سودىسى ! مەن بۈگۈن جەزمەن نەق پاكىتقا ئېرىشىمەن ! » ئۇ ئەنە شۇ خىيال بىلەن ئاخىرىغىچە ئۇنىڭ پېيىگە چۈشۈش نىيىتىگە كەلدى .

ئەزەم چوڭ سىرلىق ھالدا سودا سارىيىدىن چىقىپ ، ماشىنا توختىتىش مەيدانىغا كەلدى ۋە قارا رەڭلىك «پاسات» نىڭ بېشىنى بۇراپ چوڭ يولغا چىقتى . ئۆركەشمۇ دەل شۇ مەيدانغا توختىتىلغان كۈمۈش رەڭلىك «خوندا» غا ئولتۇرۇپ ، ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئەگەشتى...

يېقىندىن بۇيان ، ئۆركەش بىلەن ئەزەم چوڭنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى يوشۇرۇن ئېلىشىش خېلى جىددىي ھالەتكە كېلىپ قالغانىدى .

ئۆركەش شۇ كويغا چۈشكەندىن باشلاپ ، ئەزەم چوڭنىڭ جىنايى قىلمىشلىرىغا ئائىت بىر قىسىم ماتېرىياللارغا ئېرىشتى . ئۇنىڭ دەرگاھىدىن قېچىپ چىققان ئەنۋەر ئىسىملىك ھېلىقى بالا ئوغرىلىق ، يانچۇقچىلىقتا سېلىنىۋاتقان بىرمۇنچە كىچىك «شورىكا» لارنىڭ ۋە ئۇلارنى باشقۇرىدىغان بىرنەچچە «قۇش» لارنىڭ ئەھۋالى توغرىسىدا سۆزلەپ بەردى . كېيىن ، ئۆركەش جۇخەيگە بېرىپ ، «تارىم ئاشخانىسى» دا يۈز بەرگەن ھېلىقى قانلىق ۋەقەنىڭ جەريانىنى ئىگىلىدى ، بىر قىسىم مېيىپ بولغان ، زىيانكەشلىككە ئۇچرىغان ئادەملەرنىڭ شىكايەتلىرىنى ئۈنئالغۇغا ئېلىۋالدى ، بەزى گۇۋاھچىلارغا گۇۋاھلىق سۆزى يازغۇزدى . بۇ ئىشلارغا يېقىندا تۇتقۇنلۇقتىن قۇتۇلۇپ چىققان ئۇتۇقنىڭ سەرگۈزەشتىلىرى قوشۇلۇپ ، بۇ خېلى قىزىقارلىق ھەم سالماقلىق بىر دېلوغا ئايلىنىش ئالدىدا تۇراتتى . ئەمما ، بىر ئىش يەنە ئەپلەشمىدى ،

www.uyghurkitap.com

ئۇتۇقنىڭ تۇتقۇن قىلىنىشى ئاخىرقى ھېسابتا پاكىتقا ئايلىنالمىدى ، ئۇ ھۇۋقۇش تازنىڭ ياردىمىدە قۇتۇلۇپ چىققاندىن كېيىن ، ئۇدۇل «ئوغۇزخان» رېستورانىغا كېلىپ ، ئۆركەش بىلەن كۆرۈشتى ، ئىككىسى مەسلىھەتلىشىپ ، دەرھال شۇ تەۋەدىكى ساقچىخانىغا دېلو مەلۇم قىلىش قارارىغا كەلدى ، ئۇلار يازما ئەرز سۇندى ، ساقچىخانىمۇ بۇ ئىشقا جىددىي كۆڭۈل بۆلدى ، دېلو تۇرغۇزدى ، ئۈچ كۈندىن كېيىن ، ئۇلار ئۇتۇق بىلەن ئۆركەشنى چاقىرىپ ، تۇتقۇن قىلىنغان يەرنى كۆرسىتىشنى ھەم گۇۋاھچى تېپىشنى تەلەپ قىلدى . ئۇتۇق ئىككى ساقچىنى باشلاپ ، بىرنەچچە كوچا ۋە بىنالاردىن ئۆتۈپ ، ئۆزى قامالغان يەر ئاستى ئۆيىنى ناھايىتى تەسلىكتە تاپتى ، تاپتىيۇ ، ئۇ يەرگە قاراپ ئۆزىمۇ ھەيران قالدى . چۈنكى ، ئۇ يەر ئادەم قامالغان ئۆي ئەمەس ، بەلكى ئۆمۈر بويى ئادەم ئىزى تەگمىگەندەك ، ۋەيرانە بىر ئامبارغا ئايلىنىپ قالغانىدى... ئۇتۇق ئۇستىگە چىقىپ ، ھۇۋقۇش تازنى ئىزدىدى ، ئۇنىڭمۇ ئۆيى بوش ، ئىشىكلىرى ھاڭغىرقاي ئوچۇق تۇراتتى . ئۇلار بىنادىن بىر – ئىككىيلەننى تېپىپ سورىۋىدى ، ئۇلارمۇ ھېچنېمىنى بىلمەيدىغان ئىشلەمچىلەر بولۇپ چىقتى...

دېمەك ، ئەزەم چوڭ يەنە چاققان كەلگەنىدى ، بارلىق ئىزلارنى يوقىتىش ئۈچۈن ، يەر ئاستى ئۆيىنى ئۇستىلىق بىلەن ئۆزگەرتىۋەتكەن ، ھۇۋقۇش تازنىمۇ تۇيۇقسىز كۆچۈرۈپ ، ئۇنىڭ گۇۋاھچى بولۇپ قېلىشىدىن ساقلانغانىدى .

شۇنداق قىلىپ ، ئۇتۇق بىلەن ئۆركەشنىڭ ئەرزى پاكىتقا ئېرىشەلمىدى ، پاكىت بولمىسا ، ھېچكىمنى جاۋابكارلىققا تارتقىلى بولمايتتى . بۇ ئىشلار ئۇتۇققا قاتتىق ھار كەلدى ، بۇرۇنقى ئازاب – ئوقۇبەتلىرى ئاز كەلگەندەك ، يەنە مۇنداق ئەخمەق قىلىنىشى ئۇنىڭ ئۆچ – ئاداۋىتىنى ھەسسىلەپ ئاشۇرۇۋەتتى ، ئۇ ئەمدى شەخسىي ئۆچ ئېلىش نىيىتىگە كەلدى ، ئەزەم چوڭنى تۇتۇۋالسىلا ، ئەيلەپ – چەيلەپ پۇخادىن چىقماقچى بولدى . بۇ

جەھەتتە ، ئۇتۇق بىلەن ئۆركەشنىڭ يولى ئوخشاشمايتتى . ئۆركەش يەنىلا مۇھىم پاكىتقا ئېرىشىپ ، ئەزەم چوڭنى قانۇننىڭ جازاسىغا تارتىش كويىدا ئىدى . مانا شۇ كوي بۈگۈن ئۇنى ئەزەم چوڭنىڭ پېيىگە چۈشۈرگەنىدى .

ئىككى پىكاپ بىر ـ بىرىنى كۆزىتىپ ، مارىلاپ ، شەھەرنىڭ خېلى كۆپ يوللىرىنى باستى . ئەزەم چوڭ ئۆركەشنىڭ رەسمىي ئۆز ئىزىغا چۈشكەنلىكىنى ، ئاخىرىغىچە بەل قويۇۋەتمەيدىغانلىقىنى پەملەپ يەتكەندىن كېيىن ، ماشىنىدا كېتىۋېتىپ ، ھېيت ئاغىماققا تېلېفون قىلدى :

— بۈگۈن ئۆركەش دېگەن ھېلىقى كۈشەندە ئۆز پۇتى بىلەن بىزنى يوقلاپ كېلىدىغاندەك قىلىدۇ ! — دېدى ئۇ ھېيت ئاغىماققا مەنىلىك قىلىپ ، — كۆڭلىمىزدىكىدەك ئىش بولىدىغان بولدى . مەن ئۇنى «باش ئەگىم»[1] دىكى ھېلىقى ئۆيگە ئەگەشتۈرۈپ چىقىمەن . سەنمۇ دەرھال شۇ يەرگە چىققىن . بۈگۈن ئۇنى ئوبدانراق سەگىتىپ قويايلى ، ئىككىنچى بىزنىڭ پېيىمىزگە چۈشمەيدىغان بولسۇن !

ئەزەم چوڭ ھېيت ئاغماق بىلەن سۆزلىشىپ بولۇپ ، ماشىنىنى شەھەرنىڭ سىرتىغا — ھېلىقى چاغدا نەزەر قېچىپ ، خىلمەت تۇتۇلۇپ قالغان خىلۋەت يەردىكى كونا بىنا تەرەپكە قاراپ ھەيدىدى ، ئۆركەشمۇ تاپ بېسىپ ئەگەشتى…

ئۇلار ھايال ئۆتمەي ، مەنزىلگە يېتىپ كەلدى . ئەزەم چوڭ ماشىنىنى بىنانىڭ ئالدىدا توختىتىپ ، ئەتراپقا شۈبھىلىك قارىۋەتكەندىن كېيىن ، ئىتتىك قەدەم بىلەن بىنانىڭ ئىچىگە كىرىپ يوقىرى كۆتۈرۈلدى ، ئۆركەشمۇ ماشىنىسىنى نېرىراقتىكى بىر توپ كاداڭ دەرەخنىڭ دالدىسىدا توختاتتى ۋە ماشىنىدىن چۈشمەي ، بىردەم بىنانى كۆزىتىپ جىممىدە ئولتۇردى . بىر چاغدا ،

---

[1] ئۇلار ئۆزلىرىگە ئۇۋا قىلىۋالغان جەت ، خىلۋەت يەرلەرنى پەقەت ئۆزلىرىلا بىلىدىغان ئاشۇنداق شەرتلىك ئىسىملار بىلەن ئاتايتتى .

www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇر كىتاب تورى

تۆتىنچى قەۋەتتىكى بايا قاراڭغۇ تۇرغان بىر دېرىزە ۋاللىدە يورۇ-
دى ، دېرىزە ئالدىدا بىر ئەر كىشىنىڭ كۆلەڭگىسى پەيدا بولدى ،
شۇ چاغدا ، يەنە بىر پىكاپ غۇيۇلداپ كېلىپ ، بىنانىڭ ئالدىدا
توختىدى ۋە بىرى ماشىنىدىن چۈشۈپ ، بايا ئەزەم چوڭ كىرىپ
كەتكەن ئىشىكتىن ئۇدۇل كىرىپ كەتتى .

«ھە··· ئەمدى ئىش پۈتتى ، ئۇلار سودىلىشىدىغان بول-
دى ! — دەپ ئويلىدى ئۆركەش ئىشەنچ بىلەن ، — ئاۋۋال ئۆزۈم
كىرىپ تىڭ - تىڭلاپ باقاي ، ئاندىن ۋاڭ باۋ سافچىغا تېلېفون
بەرسەممۇ ئۈلگۈرىدۇ ، پەقەت بولمىغاندا ، ئىشىكنى سىرتتىن
تاقاپ قويىمەن ، ئۇلار ھېچ يەرگە قېچىپ كېتەلمەيدۇ !··· »

ئۆركەش ماشىنىدىن چۈشتى ، بىناغا كىرىپ تۆتىنچى قەۋەت-
كە چىقتى ۋە خۇددى كۆلدە ئۈزۈۋاتقان غازدەك تىۋىشسىز قەدەم
بېسىپ ، ئىشىك تۈۋىگە يېقىنلاشتى ، قۇلىقىنى ئىشىكنىڭ ئاراچ-
لىرىغا يېقىن تۇتۇپ ، ئىچىدىكى گەپ - سۆزلەرنى ئاڭلىماقچى
بولدى . شۇ چاغدا ··· دەل شۇ چاغدا ، كۈتۈلمىگەن ئىش يۈز
بەردى ، ئۇنىڭ ئارقا تەرىپىدىن ئاڭلانغان قوپال ئاۋاز ئۇنى ھو-
دۇقتۇرۇپ قويدى :

— قەدىمىڭىزگە مۇبارەك بولسۇن ، ئۆركەش ئەپەندى ! قې-
نى ، ئۆيگە مەرھەمەت قىلىڭ !

بۇ ھېيت ئاغماق ئىدى . ئۇ بايا بىناغا كىرىپ ئۆزىنى دالدىغا
ئالغان ۋە ئۆركەشنىڭ كىرىشىنى ساقلاپ تۇرغانىدى . ئۇ ئۆر-
كەشنى ئىتتىرىپ ، دۆشكەللەپ ئۆيگە ئېلىپ كىردى .

ئۈچ ئادەم بىر شىرەنى چۆرىدەپ ، ئۈچبۇرجەك بولۇپ ئول-
تۇردى . ئەزەم چوڭ ئۆركەشكە ھىيلىگەرلىك ، ياۋۇزلۇق چىقىپ
تۇرغان ۋە كۆرەڭلىگەن نەزىرى بىلەن قاراپ تۇراتتى . ئۇنىڭ
ھارغىنلىق ، ئۇيقۇسىزلىقتىن قىزارغان كۆزلىرى خۇنسىز ،
جىرتىيىپ قالغانىدى . ئۆركەشكە سوغۇق ، خۇنۇك نەزەردە قادى-
لىپ تۇرغان بۇ كۆزلەردە ئاللىقانداق چوڭقۇر زۇلمەت چۆكۈپ

ياتاتتى ، ئۇلارنىڭ قارىشى ناھايىتى سىرلىق ۋە غەلىتە ئىدى .
ئۇ ئاخىر زۇۋانغا كىرىپ ، تەنە تەئەددى بىلەن مۇنداق دېدى :
— ئۆركەش ئەپەندى ، سىز خۇددى يەرگە چېچىلغان تېرىق-
تەك ، تۇرمۇشنىڭ ھەممە بۇلۇڭ - پۇچقاقلىرىغا كىرىپ بېقىشنى
ئويلايدىكەنسىز - ھە ! ؟ بىلىپ قويۇڭ ، كېچىسى ماڭغان ئەر-
نىڭ ، كۈندۈزى ماڭغان يىلاننىڭ ئۆمرى قىسقا بولىدۇ ، ياكى
سىزنى مەكتەپتە ئۆلۈمدىن قورقمايدىغان قىلىپ تەربىيە-
لىگەنمۇ ؟ !
— ئۆلۈم دېگەن ئۆلۈمنى ئويلىمايدىغان ، بەئەينى ئۆمۈچۈك-
تەك كۈن كەچۈرىدىغانلار ئۈچۈن دەھشەتلىك بىلىنىدۇ ! — دېدى
ئۆركەشمۇ بوش كەلمەي ، — مەن تۇغۇلغان كۈنۈمدىن باشلاپ ،
ھامان بىر كۈنى ئۆلىدىغانلىقىمنى ئويلاپ كېلىۋاتىمەن !
— قالتىس !… قالتىس !… ، — دېدى ئەزەم چوڭ ۋە
ئارقىدىنلا شۇنداق خەندان ئۇرۇپ كۈلدىكى ، پۈتۈن بەدىنى سىل-
كىنىپ ، كۆزلىرىدىن ياش چىقىپ كەتتى . بۇ ھال ئۆركەشنىڭ
كۆڭلىنى تېخىمۇ غەش قىلىپ قويدى .
— مەنچۇ يىگىت ، — دېدى ئۇ كۈلكىسىنىڭ ئاخىرىنى
مەسخىرىلىك چۇشۇرۇپ ، — ئالىپتىگەرلىكنى يامان كۆرىمەن ،
ئۆزىنى پەرىشتە قىلىپ كۆرسىتىدىغانلاردىن بەكمۇ بىزارمەن !
ئەمدى نەق گەپنى قىلىشايلى ، ئېيتىڭە ، ئەنۋەر نەگە كەتتى ؟ !
— قايسى ئەنۋەر ؟ — بىلمىگەن قىياپەتتە سورىدى ئۆر-
كەش .
— تولا خۇپسەنلىك قىلما ! — دېدى ھېيت ئاغماق بىردىنلا
سەنلەپ ، — سەن ئاتىدارچىلىق قىلماقچى بولغان ئەنۋەر ، بىز-
نىڭ ئەنۋەر !
— ئۇنىڭ ئۆز ئاتا - ئانىسى تۇرسا ، نېمىدەپ سەنلەرنىڭ
بولىدۇ ؟ ! — دېدى ئۆركەش زەردە بىلەن ، — مەن ئۇنى ئۆز
يۇرتىغا ، ئاتا - ئانىسىنىڭ يېنىغا يولغا سېلىۋەتتىم !

— ئۇ بىزنىڭ، ئۇنى بىز پۇلغا سېتىۋالغان! — دېدى ئەزەم چوڭ دىككىيىپ تۇرۇپ، — سېنىڭ ئۇنىڭغا ھامىيلىق قىلىش ھەققىڭ يوق!

— پۇلغا!؟ پۇلغا سېتىۋالدىم دەمسەن!؟ — دېدى ئۆركەشمۇ ئۇلارنى ئاياپ تۇرماستىن سەنلەپ، — پۇل دېگەن ئايال خەقنىڭ قېشىدىكى ئوسمىدەك نەرسە، بىرلا يۇيسا تۈگەيدۇ! ئەمما، ئادەمنىڭ قىممىتى ئۇنداق ئەمەس، بىزنىڭ كىيلەچەكىمىز ھېسابلىنىدىغان بالىلارنىڭ قىممىتى تېخىمۇ ئۇنداق ئەمەس، ئۇنى ھەرگىزمۇ پۇل بىلەن ھېسابلىغىلى بولمايدۇ! ئەنۋەردەك بالىلار ئاتا ـ ئانىسى بىلەن بىرگە بولۇشى، ئوقۇپ تەربىيىلىنىشى، بىلىم ئېلىشى كېرەك. بۇ ئۇلارنىڭ ئىنسانىي ھوقۇقى! ئادەم پەقەت قورسىقىدىكى بىلىم، ھۈنەر بىلەن ھايۋانلاردىن پەرقلىنىدۇ. ئەگەر ئۇ بىلىمنى، ھۈنەرنى، ھالال ئەمگەكنى خورلىسا، ئاقىۋەتتە ئۆزىمۇ خورلۇققا قېلىپ ۋەيران بولىدۇ!...

— بولدى، ئاغزىڭنى يۇم! — دېدى ئەزەم چوڭ سەت ۋارقىراپ، — سەن بىلەن ۋەزخانلىق قىلىدىغانغا ۋاقتىم يوق! ئېيتە، سەن مېنىڭ پىيىمگە چۈشۈپ نېمە قىلماقچى؟!

— ھالاك قىلماقچى!

— ھالاك قىلماقچى؟!

ئەزەم چوڭ يەنە قاقاقلاپ كۈلدى، ئەمما بۇ قېتىم ئاغزىدىن شالى ئېقىپ كەتتى. ئۇنىڭغا ھېيت ئاغماق دالدا بولدى:

— بىزنى بوش چاغلاپ قاپسەن ـ دە، يىگىت! بىلىپ قوي، بىز خۇدانىڭ سۆيگەن بەندىلىرى، بىزگە ئېسىلغانلارنىڭ بېلى چورت ئۈزۈلىدۇ، جۇمۇ!

بۇنداق چاغلاردا ئۆركەشمۇ بوش كەلمەيتتى، سۆزگە سۆز توغرا كەلگەندە، ھەتتا دادىسىدىنمۇ يانمايتتى.

— ناننى پۈتۈن يېسەڭ يېگىنكى، ئەمما، گەپنى بۇنداق پۈتۈن قىلما، ھېيتاخۇن! — دېدى ئۇ مەسخىرىلىك

قىلىپ، — ئۇنىڭ ھۆددىسىدىن چىقىپ بولالماي ئۆزۈڭ ئۇزۇلۇپ قالىسەن!...

سۆز جېڭى ئانچە ئوڭۇشلۇق بولمىدى، ئىككى ئادەم بىر ئادەمگە بەس كېلەلمەي، ئوڭايسىز ئەھۋالغا چۈشۈپ قالدى. بولۇپمۇ، ئۆركەشنىڭ ئەزەم چوڭنىڭ پېيىگە چۈشۈشتىكى مۇد-دىئاسى، ئەنۋەرنىڭ شىكايەتلىرىنى ئۈنئالغۇ لېنتىسىغا ئالغانلىقى، جۇخەيدىكى قانلىق ۋەقەنى تەكشۈرگەنلىكى، ئۇتۇق بىلەن بىرلىشىپ پاكىت توپلاۋاتقانلىقى قاتارلىق بىرمۇنچە ئىشلار ئەزەم چوڭ بىلەن ھېيت ئاغماقنى خېلى ۋەسۋەسىگە سېلىپ قويدى. ئەگەر ئۇنى مۇشۇ پېتى ئۆز رايىغا قويۇۋەتسە، «كۆزگە ئىلمىغان پۈتقا چوماق» بولۇپ قېلىشى مۇمكىن ئىدى. بۈگۈن ئۇ، ئۆز پۇتى بىلەن بۇ دەرگاھقا كەلگەنىكەن، جەزمەن قاتتىقراق چۆچۈ-تۇپ «يامان» نىيىتىدىن ياندۇرۇش كېرەك. بولمىسا، كۈنلەر-نىڭ بىر كۈنى ئۇ قازى بولۇپ، شاپائەت تەختىگە چىقىپ قېلىشى مۇمكىن! ...

ئەزەم چوڭ ئەمدى گەپنى چىرايلىق، سىپايە قىلىشقا تىرىش-تى:

— ئۆركەش ئەپەندى، ئەمدى ھوشۇڭنى تېپىپ، ئويۇنۇڭنى يىغىشتۇرۇۋال! كونىلاردا: «ئېسىڭنىڭ باردا كۆتۈڭنى ياپ!» دېگەن گەپ بار. بۇنداق پەلەپەتىش گەپلەرنى، تىتەم-پەتى ئىشلارنى قىلىپ يۈرسەڭ، ئۆزۈڭگە ئىش تېپى-ۋالىسەن!

— ھېچقىسى يوق! — دېدى ئۆركەش مەردانە قىياپەت-تە، — بۇ يورۇق دۇنيانى تېخى كۆزۈم كۆرۈۋاتقانىكەن، مەن دەيدىغاننى دەپ، قىلىدىغاننى قىلىمەن!

بۇ گەپ ئەزەم چوڭنىڭ زىتىغا تەگدى، شۇ تاپتا، ئۇنىڭ چاقناپ كەتكەن كۆزلىرىدىكى قانداقتۇر يارقىن نۇر ئەمەس، بەلكى بىر خىل ۋەھشىيلىكنىڭ، تەلۋىلىكنىڭ سوغۇق

www.uyghurkitap.com

ئەلەڭگىسى ئىدى !

شۇ تاپتا ، ئۆركەشمۇ خۇددى «يېڭى تۇغۇلغان موزاي يولۋاستىن قورقماپتۇ» دېگەندەك ، ئۆزى ئويلىغان مەقسەتكە يېتىشتە ھېچنېمىدىن قورقمايدىغاندەك قىلاتتى . ئۇنىڭ نەزىرىدە ، تۇرمۇش تولىمۇ ئاددىي ۋە ئوچۇق - ئاشكارا ئىدى . قانۇن ، ئەدلى - ئادالەت دېگەنلەرمۇ ھەمىشە ، ھەممە يەردە غالىب ۋە رەھىمسىز ئىدى . ئەمما ، تۆت يىللىق قۇۋناق مەكتەپ ھاياتىدىن ، دۆۋە - دۆۋە كىتابلار ئارىسىدىن ئەمدىلا ئايرىلىپ جەمئىيەتكە يۈزلەنگەن بۇ تەجرىبىسىز ، كۆڭلى تۈز ، گۈدەك يىگىت رېئال تۇرمۇشنىڭ ئۆزى ئويلىغاندەك ئۇنداق ئاددىي بولماستىن ، بەلكى مۇرەككەپ ۋە سىرلىقلىقىنى ، قانۇن ، ئەدلى - ئادالەتنىڭمۇ غالىب ۋە رەھىمسىزلىكىدىن سىرت ، يەنە قانداقتۇر پاكىت ، ئىسپات ، دەلىل ، گۇۋاھ دەيدىغان ئۆزگىچە خاس نۇرغۇن ئۆلۈك بەلگىلىمە - پرىنسىپلىرىنىڭ بارلىقىنى ، ئەگەر بۇ بەلگىلىمە - پرىنسىپلارغا چۈشمىسە ، ھەرقانداق يامان ، رەزىل دەپ قارالغان ئادەمنىڭمۇ تېگىشلىك جازادىن قۇتۇلۇپ قالىدىغانلىقىنى ، تۇرمۇشنىڭ ناھايىتى كۆپ تاسادىپىي ھادىسە ۋە پاجىئەلەرگە تولغانلىقىنى تېخى تولۇق ، چوڭقۇر چۈشىنىپ يەتمەيتتى . ھازىر ئۇنىڭدا پەقەت كۈچلۈك قىزغىنلىق ، ئىنتىلىش ۋە ھېسسىياتلا بار ئىدى ، قاباھەتكە ، رەزىللىككە قارشى كۈرەش ئۈچۈن زۆرۈر بولغان تەدبىر ، تەمكىنلىك ۋە تەجرىبە دېگەنلەر يوق دېيەرلىك ئىدى ، شۇڭا ، ئۇ بۈگۈن ئىككى يوشۇرۇن رەقىبىنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى ناھايىتى ئەركىن تۇتتى ، كۆڭلىدىكى ئوي - خىياللىرىنى يوشۇرۇپ ئولتۇرمىدى ، قانداق ئويلىغان بولسا ، شۇنداق سۆزلىدى ، ئۇلاردىن ھېيىقمىدى ، تەپ تارتمىدى ، ھەتتا ئۇلارنىڭ بىرەر شۇملۇقلارنى قىلىپ قويۇشىدىن ئەنسىرىمىدى . ئەمما ، ئۇنىڭ قورقۇمسىز مەردانىلىكى ، ئوچۇق كۆڭۈل ، راست سۆزلۈكى ئەكسىچە ، رەقىبلىرىنىڭ كۆڭلىگە ئەندىشە ، قورقۇنچ سېلىپ

قويدى . ئۇلار ئۇنىڭدىن ھېيىقتى ، تەپ تارتتى ، ئۇنىڭ بىرەر ئىش قىلىپ قويۇشىدىن ئەنسىرەپ قالدى . شۇڭا ، ھېيت ئاغماق يېنىدىكى كۈمۈش تولتىلىق خەنجىرىنى سۇغۇرۇپ ، ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا ئويناتتى :

— بۇ يىلان تىللىق خەنجەرنىڭ زەھىرىنى كۆرۈپ قوي ، جۇمۇ !

ئۇ خەنجەرنى پوپوزا قىلىش نىيىتىدە ، ئۆركەشنىڭ كۆز ئالدىدا ئوينىتىپ ، خۇددى ئۇنىڭ بوينىنى ئۈزمەكچىدەك يالغان ھەرىكەت بىلەن مۇنداق بىر شىلتىۋىدى ، كۈتۈلمىگەندە ، خەنجەر-نىڭ ئۆتكۈر بىسى ئۆركەشنىڭ بوينىدىكى ئانا تومۇرغا تېگىپ ، تومۇرنى ئۈزۈۋەتتى··· بېسىم بىلەن جىرقىراپ چىققان قان بىر-دەمدە ئۆركەشنىڭ بەدىنىنى ، ھېيت ئاغماقنىڭ باش - كۆزىنى ، ھەتتا تاملارنىمۇ قىپقىزىل بويىۋەتتى . ئۆركەش «ۋاي !··· » دېگىنىچە قولى بىلەن كېسىلگەن يەرنى چىڭ بېسىۋالغان بولسى-مۇ ، ئەمما ئىسسىق قان قوللىرىنىڭ ئاراچىلىرىدىن شىرقىراپ ، بۇلدۇقلاپ ئېقىشقا باشلىدى···

تېزلا قانسىرىغان ئۆركەش ئازابلىق ئىڭراش بىلەن سېمونت يەرگە گۈپپىدە چۈشتى . ئۇنىڭ نۇرى ئۆچۈۋاتقان كۆزلىرىگە گويا ئاسمان غۇلاپ ، يۇلتۇزى - پۇلتۇزى بىلەن بېشىغا چۈشۈۋاتقان-دەك ، يەر ۋاڭگىدە يېرىلىپ ، ئۆزى ئاشۇ يېرىقنىڭ قەرىگە چۈ-شۈپ كېتىۋاتقاندەك كۆرۈنۈپ كەتتى ···

ھېيت ئاغماق قاننى كۆرۈپ تەمتىرەپ ، ھولۇقۇپ قالدى .

— قانداق قىلىمىز ، چوڭام ! — دېدى ئۇ ئالدىراپ ، — كۈتۈلمىگەن ئىش بولدى ، دوختۇرغا ئاپىرىمىزمۇ ؟

— ئەخمەق ! ئۆزۈڭنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بەرمەكچىمۇ ؟ ! — دېدى ئەزەم چوڭ تەمكىن ھالدا ، — بۇ ئىش ھامان بولاتتى ، ئىككى تەرەپ ئېلىشقانىكەن ، بىر تەرەپ ھامان ھالاك بولىدىغان گەپ . ئەمما ئۇنىڭ ھالاكىتى سەل بۇرۇن بولۇپ قالدى . ھېچقى-

سى يوق ، ئەمدى ئۇنى ئۇزۇل - كېسىل مۇرادىغا يەتكۈزۈپ
قويايلى !

ئەزەم چوڭ ھېيت ئاغماقنىڭ قولىدىكى خەنجەرنى ئالدى ،
شۇ تاپتا ، ئۇنىڭ كۆزلىرى قانغا تولغان ، كۆڭلى بۆرىدەك ھۇۋ-
لايتتى ، يۈزىدە پەقەت خۇنخورلۇق شەپىسىلا كېزەتتى . ئۇ ، يەردە
قانسىراپ ، ھالسىز ئاۋازدا : «قاتىل ··· نامەرد ··· سەنلەرمۇ
جاجاڭنى يەيسەن ! ··· » دېگەندەك گەپلەرنى قىلىپ ياتقان ئۆر-
كەشنىڭ ئۇدۇل كەلگەن يېرىگە خەنجەر ئۇردى ···

بۇ ئىشلارغا ئەزەم چوڭنىڭ پۇلغا ھېرىسلىكى ، ھارامدىن
ھەزەر قىلماسلىقى ، مال - دۇنيا ئالدىدا ھەرقانداق مۇقەددەس
نەرسىنىمۇ ئاياغ - ئاستى قىلىشتىن يانمايدىغان رەزىل تەبىئىتى
سەۋەب بولدى . بۇ خاتالىق ئەمەس ، پەسكەشلىكمۇ ئەمەس ، بەلكى
سېپى ئۆزىدىن ۋەھشىيلىك ، ياۋۇزلۇق ئىدى !···

ئۆلۈم ۋەھىمىسى بېشىغا چۈشكەن شۇ دەقىقىدە ، خاتىرىلەر
خۇددى چاقماق يورۇقىدا غىل - پال كۆرۈنگەن نەرسىلەردەك ،
ئۆركەشنىڭ خىيالىدىن ناھايىتى تېزلىك بىلەن بىرمۇ بىر ئۆ-
تۈشكە باشلىدى . كۆز ئۆڭىدە نىمدۇر ئېچىلغاندەك بولدى :
پەۋقۇلئاددە ئىچكى بىر يورۇقلۇق ئۇنىڭ دىلىنى روشەن يورۇت-
تى . بۇ ھالەت يېرىم مىنۇتچە داۋام ئەتكەن بولسا كېرەك ،
كېيىن ئۇ ، ئۆز كۆكسىدىن ئېتىلىپ چىققان ۋە ھېچقانداق كۈچ
بىلەن توختىتىپ بولمايدىغان دەھشەتلىك بىر پەريادنىڭ بىرىنچى
تاۋۇشىنى ناھايىتى ئېنىق خاتىرىلەپ قالدى . لېكىن شۇ تاپتا ،
ئۇنىڭ تۇيغۇن يۈرىكى ئۆلۈمنىڭ ساناقلىق مىنۇتلىرىنى سەزگەچ-
كە ، كۆز ئالدى قاراڭغۇلىشىپ ، ئېڭىدا نە غەزەپكە ، نە پۇشايماد-
غا ، نە ئېچىنىشقا ، نە بىرەر باشقىچە ھېس - تۇيغۇلارغا ئورۇن
قالمىغانىدى . ھەممە يەر قاپقاراڭغۇ ، مۇدھىش بىر بوشلۇققا
ئايلىنىپ كەتكەنىدى ··· ئەڭ ئاخىرى ، ئۇنىڭ ئېڭىمۇ لىپ قىلىپ
ئۆچتى ۋە زىمىستاندەك قاراڭغۇلۇققا چۆكتى ···

× ×

ھۆۋقۇش تاز خامۇش بىر كەيپىياتتا ئەتراپىغا قارىدى ۋە سەپچىپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى .

سىرتتا يامغۇر يېغىۋاتاتتى ...

ئۇنى يېرىم كېچىدە ئويغاتقان ئادەم موللاجى ئىدى :

— يۈر ، مۇھىم ئىش چىقىپ قالدى !

موللاجى كونا «سانتانا» نى ھەيدەپ يولغا چىقتى . يامغۇر تاراسلاپ چۈشۈپ ، يولنى خىرەلەشتۈرۈۋەتكەنىدى . ماشىنا چاقىدىن شىرقىراپ سۇيۇق لاي چاچرايتتى ...

ماشىنا يېرىم سائەتتەك ماڭغاندىن كېيىن ، شەھەرنىڭ شەرقىي شىمال تەرىپىدىكى «خولو» تېغىنىڭ خىلۋەت يانباغرىغا كېلىپ توختىدى . ئورمانلىق تاغنى تۇمان قاپلىغان ، شۇنداق سۈرلۈك ھەم جىمجىت ئىدى . تاراسلاپ چۈشۈۋاتقان يامغۇر ئۇنىڭ كەڭ باغرىغا سىڭىپ غايىب بولاتتى .

موللاجى بىلەن ھۆۋقۇش تاز ماشىنىدىن چۈشتى ، ماشىنىنىڭ ئارقا ساندۇقىنى ئاچتى ، ئۇلارنىڭ ھەر ئىككىسىدە قولچىراغ بار ئىدى .

— بۇ نېمە ؟ — سورىدى ھۆۋقۇش تاز ماشىنىنىڭ ئارقا ساندۇقىدىكى چىپتا تاغارغا ئورالغان نەرسىنى كۆرۈپ .

— جەسەت !

— جەسەت ؟ !

— ھە ، جەسەت ، — دېدى موللاجى ئاۋازىنى پەسەيتىپ ، — بولدى ، ئاغزىڭنى يۇم خالمەت ! بۇ كاللا كېتىدىغان ئىش ! چوڭئام بىزگە ئىشىنىپ بۇ ئىشنى تاپشۇردى ، ئىس - بۇسىنى چىقارماي دەرھال كۆمۈۋېتەيلى !

ئۇلار جەسەتنى ماشىنىدىن ئالغۇچە ، ئورالمىسى بۇزۇلۇپ ، مېيىتنىڭ يۈزى ئېچىلىپ قالدى . ھۆۋقۇش تاز ئۇنى كۆرۈپلا

تونىدى ، تونۇپ ھەيرەتتە قالدى . «ئۆركەش ! ...» ئۇ چۆچۈپ ، ئەندىكىپ تۇۋلاپ سالدى ، ئىرۋىلىرى قاقشاپ ، ئېڭى جىمىرلاپ كەتتى ، قوللىرى سېزىلەرلىك تىترەيتتى ...

— سەن ئۇنى تونۇمسەن ، خالمەت ؟ — سورىدى موللاجى ئۇنىڭغا گۇمان بىلەن قاراپ .

— كۆرگەندەك قىلىمەن... ، — دېدى ھۇۋقۇش تاز مۇجمەل جاۋاب بېرىپ ، لېكىن ئۇ يالغان ئېيتقانىدى ، ئۇ ئۆركەشنى تونۇيدىلا ئەمەس ، بەلكى بۇ چىقىشقاق ، ئاق كۆڭۈل ، سەممىي يىگىت بىلەن بىرنەچچە قېتىم ئۇچرىشىپلا ياخشى كۆرۈپ قالغانىدى...

— خالمەت ، نېمىگە ھاڭۋېقىپ تۇرىسەن ! ؟ — دېدى موللاجى ئۇنى ئاگاھلاندۇرۇپ ، — كىم بولسا بولمامدۇ ، ئىشقىلىپ ، ئۇ چوڭلارنىڭ ئەڭ يامان ، ئەشەددىي دۈشمىنى ئىكەن ! تېز بول ، كۆمۈۋېتەيلى ! ...

ئۇلار جەسەتنى كۆتۈرۈپ ، ناھايىتى تەستە تاغنىڭ قاپتىلىغا ئېلىپ چىقتى ، ئاندىن چۈۋۈلغان يۈگەكلىرىنى يېشىپ ، قايتىدىن مەھكەم ئوراشقا باشلىدى . ھۇۋقۇش تاز جەسەتكە قاراپ يەنە بىر قېتىم شۈركىنىپ كەتتى . قانداقتۇر ياۋۇز ، شەپقەتسىز بىر قول بۇ بەختسىزنىڭ ئۇدۇل كەلگەن يېرىگە پىچاق تىققانىدى . چۇچۇمەل قان ھىدى دىماغنى ئېچىشتۇرۇپ ، كۆڭۈلنى ئاينىتاتتى . ھۇۋقۇش تاز كۆپ ئۆلۈملەرنى كۆرگەن ، ئەمما ئىنسان بالىسىنىڭ بۇنداق تېز ، بۇنداق ئاسان ۋە مۇنداق دەھشەتلىك ئۆلۈشى مۇمكىنلىكىگە ئەقلى يەتمەيتتى ! ...

ئۇلار گۆرجەك بىلەن تاغ قاپتىلىدىكى يوغان بىر تاشنىڭ يېنىغا گۆر كولىدى ، جەسەتنى تارغىنە ئۆرەككە پۈكلەپ چۈشۈرۈپ كۆمدى ، ئۈستىگە نۇرغۇن غولدە ـ غەشتىلەرنى تاشلىدى . بۇ ئىشلارنى قىلغۇچە ئۇلار چىلىق ـ چىلىق سۇ بولۇپ كەتتى ، ھۇۋقۇش تازنىڭ كۆزىدىن ئاققان ياشلارمۇ يامغۇر سۈيى بىلەن

ئاربلىشىپ كەتتى ···

دۇنيادا دەسلەپكى نەپرەتنىڭ ، ئەلەمنىڭ تۇغۇلۇشى بەلكىم مۇشۇنداق يالقۇنلۇق بولغان بولۇشى مۇمكىن . ھۇۋقۇش تازنىڭ كۆزلىرى ياشقا تولغان بولسىمۇ ، لېكىن يەنىلا ئوت چاقنىغاندەك يالقۇنلاپ تۇراتتى . بەختىگە يارىشا ، ئۇنىڭ بۇ ئاجايىپ ھالىتىنى يېنىدىكى ھەمراھى موللاجى سەزمىدى ، ئېتىبارمۇ قىلمىدى ···

ئۇلار ئىشنى تۈگىتىپ قايتتى ، بارغانسېرى كۆچەيگەن يامـغۇر ئۇلارنىڭ ئىزلىرىنى پاك ـ پاكىز يۇيۇپ ، تاغ باغرىنى ھېچ ئىش بولمىغاندەك ، ئەسلىدىكى تىنچ ، سەلتەنەتلىك ھالىتىگە كەلتۈرۈپ قويدى .

ئەمما ، ھۇۋقۇش تازنىڭ يۈزىگە دەھشەت ۋە بىچارىلىك ئالامەتلىرى يېيىلغانىدى . ئۇ ئۆزىنى خۇددى ئەشەددىي بىر جىنايەتـچىدەك ھېس قىلاتتى ، ھازىرلا دەھشەتلىك بىر جىنايەت ئۆتكۈزۈپ كەلگەندەك ئىدى ، ئۇنىڭ تاتارغان يۈزىگە كۆز يېشى ئېقىپ چۈشكەنىدى ۋە بۇ ياش تىترەپ تۇراتتى ···

× ×

تەبىئەتنىڭ ئوزايى بۇزۇلسا ھېچ گەپ ئەمەس ، ئاسماننىڭ باغرى كەڭ ، قارا بۇلۇتلار كېلىدۇ ـ كېتىدۇ ··· ئەمما ، ئادەمـنىڭ كەيپى بۇزۇلسا ، كۆڭلىنى قارا بۇلۇت باسسا ، بۇ ناھايىتى يامان ، خۇددى مىتە يېگەن بۇغدايدەك ئادەمنى ئىچىدىن ئەپ قويىدۇ !···

بۇ كۈنلەردە يارمەمەتنىڭ ئەھۋالى ئەنە شۇنداق ئىدى .

ئۆركەش بىرنەچچە كۈندىن بېرى ئۇن ـ تىنسىز غايىب بولدى . بۇ ئىشنىڭ تۇرغان ـ پۈتكىنى تېپىشماقتەك سىرلىق ئىدى ···

ساقچىلارمۇ ھەربىكەتكە كەلدى ، بولۇپمۇ ۋاڭ باۋ بىرنەچچە

www.uyghurkitap.com

كۈن قاتتىق ئىشلىدى ، پۈتۈن شەھەرنىڭ بىرنەچچە كۈنلۈك قاتـ
ناش ھادىسىلىرىمۇ ئىنچىكە تەكشۈرۈلدى ، ئەمما ئۆركەشنىڭ
تىرىك ياكى ئۆلۈكلۈكىدىن زادىلا دېرەك بولمىدى .

بىر ھەپتىدىن كېيىن ئۇنىڭ ماشىنىسى تېپىلدى . ماشىنا
بىلەن بىللە ئىككى چىڭخەيلىك ئىشلەمچى قولغا چۈشتى . ئۇلارـ
نىڭ ئىقرارى مۇنداق بولدى :

ئۇلار يۇرتىدا تراكتورچى ئىكەن ، ئەمما ئىشلەپ تاپقان پۇلـ
لىرى ئائىلىسىنى قامداشقا يەتمىگەچكە ، ئالتە ئاي بۇرۇن ئىككىـ
سى گۇاڭجۇغا كېلىپ ئىشلەمچى بوپتۇ ، خېلى كۆپ پۇل تېپىپـ
تۇ ، ئەمدى يۇرتقا قايتماقچى بولۇپ ، بازار ئارىلاپتۇ ، گۈزەل
جۇجياڭ دەريا بويلىرىنى سەيلە قىپتۇ . شۇ چاغدا دەريا بويىدا
كېتىۋېتىپ ، ئۆزلىرى ئەزەلدىن ئاڭلاپ باقمىغان ئاجايىپ بىر
سېھىرلىك ناخشا كۈي ئاۋازىغا مەپتۇن بولۇپ توختاپ قاپتۇ ،
ئەتراپقا بويۇنداپ قارىشىپتۇ ، يېقىنلا يەردىن ئاجايىپ بىر مەرداـ
نە ، يېقىملىق سادا ئاڭلىنىپتۇ ، ئۇلار قىزىقىپ ، ئىزدەپ ئاخىر
تېپىپتۇ . مۇڭ ۋە ھاياجانغا تولغان بۇ ناخشا ـ كۈي ئۇلاردىن
ئۈچ قەدەم نېرىدىكى كۈمۈش رەڭلىك «خوندا» ماركىلىق پىكاپـ
نىڭ ئوچۇق دېرىزىسىدىن ئۇقچۇپ چىقىۋاتقانىكەن . ئۇلار تېخىـ
مۇ قىزىقىپ ، ماشىنىغا يېقىن كەپتۇ . سازنىڭ دىلكەش ناۋاسى
بىلەن زوققا تولۇپ ئېيتىلىۋاتقان مۇقامنىڭ مەردانە ئاھاڭى
ئۇلارنىڭ دىللىرىنى سىلكىپ ئويغىتىپ ، كۆڭۈللىرىنى ئەللەيـ
لەپتۇ ... لېكىن ، ھايال ئۆتمەي ، ئۇلارنىڭ كۆڭۈل مەيلى ئۆزـ
گىرىپتۇ ، ئەمدى ئۇلارنىڭ دىققىتى ھېلىقى مۇڭلۇق ، مەردانە
كۈيلەردە ئەمەس ، بەلكى پارقىراپ تۇرغان چىرايلىق ماشىنىغا
مەركەزلىشىپتۇ . چۈنكى ، ماشىنىنىڭ ئۈنئالغۇسىدىن ناخشا ـ
مۇزىكا ياڭراۋاتقان بىلەن ، ئادەم يوق ئىكەن . ماشىنىنىڭ ئىشىـ
كىمۇ قۇلۇپلانمىغان ، ئاچقۇچىمۇ ئۆز جايىدا ساڭگىلاپ تۇرغانىـ
كەن . ئۇلارنىڭ كۆڭلى بىر نەرسىنى تۇيۇپ ، خېلى ۋاقىتقىچە

ماشىنىنى كۆزىتىپتۇ، ئاڭغىچە ناخشا - مۇزىكىمۇ ئۆزلۈكىدىن بېسىقىپتۇ. ئۇلار تاكى كەچ كىرگۈچە ماشىنىنىڭ ئەتراپىدا مارىلاپ يۈرۈپتۇ، يەنىلا ئىگىسى كۆرۈنمەپتۇ. شۇ چاغدىلا ئۇلار: «خۇدا بەردى دېگەن مانا شۇ!» دەپ، قاراملىق بىلەن ماشىنىنى ھەيدەپ كېتىپتۇ. بىرنەچچە كۈن شەھەر ئىچىدە ھەيدەپ ئويناپتۇ، كېيىن شۇ پېتى چىڭخەيگە ھەيدەپ كەتمەكچىمۇ بوپتۇ. ئەمما ئۇزاق يولدا بىرەر پېشكەللىككە يولۇقۇپ قېلىشتىن قورقۇپ، ماشىنا بازىرىدا ئېلىشىغا سېتىۋېتىپ كەتمەكچى بوپتۇ ۋە دەل شۇ چاغدا تۇتۇلۇپ قاپتۇ ...

ساقچى ئورۇنلىرى ئۇلارنىڭ ئېيتقانلىرىنىڭ راست ياكى يالغانلىقىغا ھۆكۈم قىلالمىدى. بۇنداق ئەھۋالدا ھېچكىم ئۇلارنىڭ قاتىل ئەمەسلىكىگە كاپالەتلىك قىلالمايتتى. شۇڭا، ئۇلار بىرىنچى گۇماندار سۈپىتىدە تۇتۇپ تۇرۇلدى. مانا بۇ «قېتىق ئىچكەنمۇ ئوغرى، تاۋۇقنى يالىغانمۇ ئوغرى» دېگەن ھەقىقەت ئىدى.

ئەمما، بۇ ئىشلارنىڭ ھېچقايسىسى يارمەمەتكە تەسەللى بولالمىدى، بىرنەچچە كۈن ئىچىدە ئۇنىڭ چىرايى سولىشىپ، گەۋدىسى چۆكۈپ، خېلى ئوبدانلا قېرىلىق يەتكەندەك بولۇپ قالدى ...

قېرىلىق — غەمكىنلىك ... قېرىلارنىڭ كۆڭلى خۇددى ياۋا سۇلار يىغىلىپ قالغان لايلاتمىنىڭ ئۆزى. ئۇنى ئاندا - ساندا چىقىپ قالغان شامالمۇ، كۆكتىن چۈشكەن سىم - سىم يامغۇرمۇ چالغىتىدۇ، بىزەۋىتى قىلىدۇ. ئۇ ئېرىق - ئۆستەڭلەردىكى قاياقلارغىدۇر ئالدىراۋاتقان دولقۇنلاردەك بەسلىشىپ ئاقالمايدۇ، پەقەت چايقىلىدۇ، خالاس! خۇددى شۇ كۈنلەردە، يارمەمەتنىڭ كۆڭلىمۇ ئەنە شۇ جىنىدەك شامالدىن چايقىلىپ بىزەۋىتى بولىدىغان لايلاتمىدەك، تىنچسىز، سوغۇق ھەم ئۆلۈك ئىدى! ...

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

7

«كوزا كۈندە سۇنمايدۇ ، كۈندە سۇنىدۇ» دېگەندەك ، خۇماركۆز كۆتۈلمىگەندە «بېيجىڭ يولى» دېگەن قايناق بازاردا تۇتۇلۇپ قالدى . ئۇ بىر ئايالنىڭ سومكىسىدىن يانفون ئوغرىلاۋاتقاندا ، نەق پاكىت بىلەن قولغا چۈشتى . ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قوغلاپ يۈرگەن موللاجىمۇ بۇ قېتىم ئۇنى قۇتقۇزالمىدى ، چۈنكى ، مال ئىگىسى ئۇنى شۇ ھامان ساقچىغا تاپشۇرۇپ بەرگەنىدى . موللاجى پەقەت ھوشيارلىق بىلەن ساقچىغا ئەگىشىپ ، خۇماركۆزنىڭ قايسى ساقچىخانىغا ئېلىپ بېرىلغانلىقىنىلا بىلىۋالالىدى .

بۇ خەۋەر ئەزىم چوڭغا يەتكۈزۈلگەندە ، ئۇ خۇماركۆزدىن يەنە ئايرىلىپ قالغانلىقىنى بىلىپ چىچاڭشىپ كەتتى . ئەگەر بۈگۈن - ئەتە ئۇنى ساقچىخانىدىن قۇتقۇزۇپ چىقمىسا بولمايتتى ، ئەگەر ئۇنى ساقچىلار «سەرگەردان بالىلارنى قۇتقۇزۇش مەركىزى» گە ئۆتكۈزۈپ بەرسە ، ئىش قىيىنلىشاتتى ، ئۇ يەردىن خۇماركۆزنى شىنجاڭغا ئەكېتىپ قالسا ، ئەزىم چوڭ تۇخۇم ئورنىدا ئالتۇن تۇغىدىغان ئېسىل بىر مېكياندىن پۈتۈنلەي مەھرۇم بولۇپ قالاتتى...

ئۇنىڭ كاللىسىغا بىر ئەقىل كەلدى ۋە بۇ ئەقلىدىن ئۆزىمۇ خۇشال بولۇپ كەتتى .

ئۇ ھېيت ئاغماقنى چاقىرىپ مۇنداق دېدى :

— سەن دەرھال ئايتۇرەكنى ئىزدەپ تېپىپ ، ئۇنى ساقچىخانىغا ئەۋەتكىن ، خۇماركۆزنى شۇ خوتۇنلا قۇتقۇزۇپ چىقالايدۇ ، بىز ئۇنىڭغا يۇقىرى ھەق بېرەيلى !

— ماقۇل ، مەن كەتتىم ، — ھېيت ئاغماق ئالچاڭلاپ چىقىپ كەتتى .

ئەزىم چوڭنىڭ «ئايتۇرەك» دېگىنى — يەتتە - سەككىز يىلدىن بېرى مۇشۇ شەھەردە جاھاندارچىلىق قىلىپ يۈرگەن ئاي-

تولۇن ئىسىملىك بىشەم، هاياسىز بىر چوكان ئىدى. ئۇ ھەر كۈنى ئەتىگەندە يۇيۇنۇپ - تارىنىپ بولۇپ، ئەينەككە قاراپلا كۆڭلى بۇزۇلاتتى، تەبىئەتنىڭ ئۆزىگە قىلغان بۇ ئادالەتسىزلىكىدىن يۈركى ئېچىشىپ، ئېيتقۇسىز بىر ئازاب ۋۇجۇدىنى چۇلغايتتى. چۈنكى، ئۇنىڭ ئىسمى چىرايلىق بولغان بىلەن رەڭگى سەت، بوي - تۇرقىمۇ قوپال ئىدى. ئەگەر ئۇستا رەسسام ئۇنى ئەينەن سىزىشقا توغرا كەلسە، مۇنداق بىر قىياپەت كۆرۈرمەنلەر ئالدىدا نامايان بولاتتى: پاكار بوي، ناغرا يۈز، پىلتە كۆز، يوغان ئېغىز، غۇژمەك قاش...

شۇنىڭ ئۈچۈنمىكىن، ئۇ بوي - تۇرقى كېلىشكەن، چىرايلىق قىزلارنى كۆرسە، ئۇلارغا ھەۋەس قىلاتتى ۋە بەزىدە ئىچى ئاداپمۇ كېتەتتى. بۇنداق چاغلاردا، ئۇنىڭ باشقىلارنى چىرايلىق، ئۆزىنى سەت ياراتقان ئاللاغا نالە - شىكايە قىلغۇسى، ئۆزىنى مۇشۇنداق تۇغۇپ قويغان ئانىسىنى ئەيىبلىگۈسى، بەزىدە ھەتتا ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالغۇسى كەپ كېتەتتى. بۇ ھېسسىيات قايسىبىر چاغدا كىمدۇر بىرىنىڭ ئۆز كەينىدىن: «ۋاي - ۋۇي، ئۇنىڭ نېمىسىنى دەيسىز، سالما باش، داپ يۈز، قىرى يوق كالتەكتەك بىرنېمە ئۇ!...» دېگىنىنى ئاڭلىغاندا تېخىمۇ كۈچىيىپ كەتكەندى. ئەمما ئۇ، شۇ چاغدا بۇ گەپلەرگە تەن بەرمەي، زەردە بىلەن: «سەن تېخى مېنى سەت دەۋاتامسەن... ھۇ ... يۇندى چىراي، چېقىر كۆز! سېنىڭچۇ مەندەك چىرايىڭ بولسا، ھەر كۈنى بانكىغا ئامانەت قويۇپ ئۈسسۈمىنى يەيتىڭ!...» دەپ ئۆزىگە تەسەللى تاپقانىدى. كېيىن ئۇ، ھەر خىل پەرداز ۋە چىراي گۈزەللەشتۈرۈشلەر بىلەن ئۆزىنى تۈزەشكە ئۇرۇنغان بولسىمۇ، ئەمما قايسىبىر شائىرنىڭ:

«ئىلتىپاتىڭ بولمىسا، ساھىبجامال مەڭلىك بىكار،
رەڭگى يوق قوقلاق خوتۇنغا ئۇپا - ئەڭلىكمۇ بىكار!»

دەپ يازغىنىدەك ، بەھۇدە ئىش بولۇپ قالدى .

دەرۋەقە ، ھەممە ئادەمدە گۈزەللىكنى سۆيىدىغان قەلب بار . گۈزەللىكنى سۆيۈش ئىنسانلارنىڭ تۇغما خۇسۇسىيىتى . ياش قىزلار ئۈچۈن گۈزەللىك بىباھا گۆھەر . ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ باشـ قىلارنى مەپتۇن قىلغۇدەك جەزبىدار بولۇشىنى ئارزۇ قىلىدۇ . ئەمما ، ئۇنداق بولماي ، ئايتولۇندەك بولۇپ قالسا قانداق قىلغۇـ لۇق ؟ ! يەنىلا ياشاش كېرەك ، بۇ شېرىن جاندىن كىممۇ تويۇپ باقىقان ! ؟ تۆشۈك مونچاقنىڭ يەردە قالغىنى نەدە بار ؟ !...

ئايتولۇن يىگىرمە ياشقا كىرگەندە ، ئۆزىدىنمۇ بەتتەر تەتۈر ئۇستىخان ، قاراچۇقۇر ، ئوتتۇز بەش ياشلاردىكى بىرىگە ئەگە- شىپ بۇ يەرلەرگە چىقىپ قالغانىدى . ئۇ بەش يىلغىچە ئۇنىڭغا نىكاھسىز خوتۇن بولۇپ ، كېچىسى ئۇنىڭ بۇيرۇقىدا ، كۈندۈزى ئۇنىڭ قۇيرۇقىدا ئەگىشىپ يۈردى . بۇ جەرياندا ، ئۇنىڭ بىلەن بىللە ھەرخىل سودا ـ سېتىقنى ئۆگەندى ، بەزى ۋاقىتتا تۇتام ـ تۇتام پۇللارغا ئېرىشتى ، بەزىدە بولسا ، ئاچ ـ زېرىن ، يىلىڭ ـ يوپۇقمۇ يۈرۈپ كەتتى . ئۇ يىگىرمە بەش ياشلارغا تولغان كۈنلەرنىڭ بىرىدە ، ئۇنىڭ ھېلىقى قاراچۇقۇر ئېرى تۇ- يۇقسىز يوقاپ كەتتى ۋە شۇ يوقىغانچە قارىسىنى كۆرسەتمىدى ، ئايتولۇن يالغۇز تىرىكچىلىك قىلىشقا باشلىدى . كۈندۈزى ئۇي- غۇرلار ئاچقان ئاشخانىلاردا يۇندىخورلۇق قىلدى ، كېچىلىرى بۇرۇنقى مۇناسىۋەت دائىرىسى ئىچىدە «زەھەر» سودىسى قىلدى . بۇ چاغدا ، ھېلىقى ئېرىدىن يادنامە بولۇپ قالغان نىكاھسىز بىر قىزىمۇ تۇغۇلدى ، بالىنىڭ تۇغۇلۇشى ئۇنىڭ سودىسىنى يۈرۈش- تۈرۈۋەتتى ، ئۇ ئەمچەكتىكى بوۋاقنى كۆتۈرۈپ يۈرۈپ ، «زە- ھەر» سودىسىنى خېلى ئوڭۇشلۇق ئېلىپ باردى ، بوۋاق ئۇنىڭغا ئەپلىك ھەم مۇستەھكەم قالقان بولدى . بىرەر پېشكەللىككە يولۇ- قۇپ ، ساقچىلار تۇتۇۋالسىمۇ ، بوۋاق ئۇنى قۇتقۇزۇپ قالاتتى . ئەمما ، بۇ «خاسىيەتلىك» بوۋاق ئۇنىڭغا ئۇزاق ھەمراھ بولالمىـ

دى ، «چىچەكتە چېكىلمىگەن قىزىلدا قىرىلار» دېگەندەك ، ئۇنىڭغا قىزىل چىقىپ ، يېشىغا يەتمەيلا ئۆلۈپ كەتتى...

مانا شۇ خوتۇن ھازىر ئوتتۇز ياشلارغا كىرىپ قالغان بولسىمۇ ، يەنىلا ھارامدىن يانماي ، مەشرىقتىن ئىزدىسە ، مەغرىپكە قېچىپ ، ئەمما چوڭ سودىغا ئارىلاشماي ، كىچىك سودىنى قولدىن بەرمەي ، خېلى ئوبدان ياشاپ كېلىۋاتاتتى ...

ھېيت ئاغماق ھايال بولمايلا قايتىپ كەلدى .

— ئايتۇلۇن بىلەن كۆرۈشتۇم ، — دېدى ئۇ خوجايىنغا دوكلات قىلىپ ، — خۇماركۆزنى قۇتۇلدۇرۇپ بېرىشكە قوشۇلدى ، ئەمما شەرت قويدى .

— نېمە شەرت ؟ ! — ئالدىراپ سورىدى ئەزەم چوڭ .

— ھۇۋقۇش تازنىڭ ئوغلىنى ئىجارىگە ئالىدىكەن...

— نېمە ، نېمە ! ؟ — ئەزەم چوڭ ئىچى پۇشقاندەك چىرايىنى پۇرۇشتۇردى ، — زادى نېمە گەپ بۇ ! ؟

ھېيت ئاغماق تەپسىلىي چۈشەندۈردى . ئۇنىڭ ئېيتىشىچە ، ئايتۇلۇن ھۇۋقۇش تازنىڭ ئەمچەكتىكى ئوغلى ئەركىننى سودا قالقىنى قىلىش ئۈچۈن ، كۈنلۈكىنى بەش يۈز يۈەندىن ئىجارىگە ئالماقچى بوپتۇ . ھەر كۈنى ئەتىگىنى ئەركىننى ئانىسىنىڭ قۇچىقىدىن ئەچىقىپ ، كەچتە قايتۇرۇپ بېرىدىكەن ، قورسىقى ئاچسا ، ئېمىزگۇ بىلەن سۈت ئىچكۈزىدىكەن ، پىچىنە يېگۈزىدىكەن...

ئايتۇلۇننىڭ قويغان شەرتى ئەزەم چوڭغا بىرئاز تىك كەلدى . ئۇ ئۆز ۋاقتىدا ، ئاكىسى سايىم قاپاق تۇتۇلۇپ ، كېيىن تۈرمىدە ئۆلگەندىن كېيىن ، خروئىن سودىسىغا بەكمۇ ئۆچ بولۇپ كەتكەنىدى . ئۆزى قىلىش تۈگۈل قىلىۋاتقانلارنى كۆرسىمۇ ، خۇددى ئالۋاستىغا يولۇققاندەك يىرگىنىپ كېتەتتى . شۇڭا ، ئۇنىڭ دەرگاھىدىكى چوڭ ـ كىچىكلەرنىڭ ھەممىسى بۇ مەرەزگە ئەزەلدىن يېقىن يولىمايتتى ، بۇ خۇددى مەرەزنىڭ مەرەز بىلەن پۈت تېپىشقىنىدەكلا ئىش ئىدى .

www.uyghurkitap.com

— قانداق قىلىمىز ؟ — ئەزەم چوڭ ھېيت ئاغىماققا قارىدى ، شۇ تاپتا ئۇ ، ئىككى ئوتنىڭ ئارىسىدا كۆيۈۋاتقاندەك ، تەڭقىس ئەھۋالدا قالغانىدى .

— مېنىڭچە ، شەرتكە كۆنەيلى ! — دېدى ھېيت ئاغىماق سالا قىلىپ ، — ھازىر خۇماركۆزنى قۇتقۇزۇش مۇھىم . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، زەھەر سودىسىنى ئايتۇلۇننىڭ ئۆزى قىلىدۇ ، بىز بىلەن مۇناسىۋىتى يوق . بوۋاق پەقەت ئۇنىڭغا بىر قالقان ، تېخى چىمچىلاقتەك تۇرۇپ ، كۈندە بەش يۈز يۈەن پۇل تاپسا ، ياخشى ئەمەسمۇ ! ؟ بۇنچىلىك پۇلنى ھازىر دادىسىمۇ ، ئانىسىمۇ تاپالمايدۇ ، بىزگە يۆلەك بولغىنى بولغان ! ...

ئەزەم چوڭ ھېيت ئاغىماقنىڭ پىكرىگە مايىللىشىپ قالدى . دېمىسىمۇ ، ھازىر خۇماركۆزنى قۇتقۇزۇش ئەڭ مۇھىم ، بۇنىڭ ئالدىدا باشقا ئىشلارنى ئويلاپ ، دېلىغۇل بولۇپ ئولتۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق . ھەرقانداق بەدەل تۆلەپ بولسىمۇ ، ئۇنى دەرھال قۇتقۇزۇش كېرەك !

ئۇ ئاخىر شۇ قارارغا كەلدى ۋە قارارىنى ھۇۋقۇش تازغا ئېيتتى . كۈتۈلمىگەن يەردىن ھۇۋقۇش تاز ئۇنىڭغا ئۆكتە قوپتى :

— چوڭئام ، بۇ قانداق ئىش ! ؟ ئانىسىنى ئېمىۋاتقان كىچىككىنە سەبىي بالىنى مۇنداق پاسكىنا ئىشقا سالسا راۋا بولامدۇ ؟ ! سىلى ئەزەلدىن زەھەر سودىسىغا ئۆچ ئىدىلىغۇ ! ؟...

— شۇنداق ! — دېدى ئەزەم چوڭ دوق قىلغاندەك ، — مەن زەھەر سودىسىغا ھېلىمۇ ئۆچ ، ئۆزۈم قىلمايمەن ، زادىلا قىلمايمەن ! ئەمما ، مەن ئۆچ بولغان بىلەن باشقىلار ئامراقكەن ئەمەسمۇ ! قارىغىنا ، ئاشۇ ئايتۇرەك چېغىدا پۇل تېپىپ بېيىپ كەتتى . لېكىن مەنچۇ ؟ مەن ھەربىرىڭدەك بىكار نان ئەللەزىلەرنى باقىمەن دەپ ، روۋۇكلىشىپ كېتىۋاتىمەن ! ئۆزۈڭگە قارىغىنا ، سەن ماڭا قانچىلىك پۇل تېپىپ بېرىۋاتىسەن ! ؟ خوتۇنۇڭچۇ ! ؟ خوتۇنۇڭ تېخى «تۇغۇتتا چىقىلىپ كەتتىم» دەپ ، قېرى قېچىردەك سۆڭ-

گىچىنى چىقىرىپ ياتىدۇ . ھەربىرىڭىنىڭ قورسىقى ، كىيىم ـ كېچىكـى ھەم ئۆي ئىجارىسىگـە كەتكـەن پـۇل ئاسماندىن چۈشەمدۇ !؟ كونىلاردا : «ئاچچىق ئۆرۈككە كۆت توشامدۇ !» دېگەن گەپ بار . بۇنداق بىكار يېتىپ يېگەنگە تاغمۇ چىدىمايدۇ ، خالمـەت ! ماڭا پۇل كېـرەك ، پۇل ! ھازىـر پۇل دېگەنىنىـڭ ئەركەك ـ چىشىسىنى ، ھالال ـ ھارىمىنى ئايرىيدىغان ۋاقىت ئەمەس . ئوغلۇڭ بولسىمۇ ، ئاز ـ تولا پۇل تېپىپ تۇرسۇن . بالىنى سەن تاپقان بىلەن ، ئۇنىڭ تەۋەلىكى ، ئىگىدارچىلىقى مەندە ، مەن ئۇنىڭ مەڭگۈلۈك ھامىيسى !...

بۇ گەپلەردىن ھۇۋقۇش تازنىڭ زۇۋانى تۇتۇلدى ، زۇۋانى تۇتۇلدى دېگەندىن كۆرە ، ئاچچىق يۇتۇپ جىم بولۇپ قالدى ، دېگەن تۈزۈك . چۈنكى ، ئۇمۇ ئۆز ۋاقتىدا چوڭام ئۇچۇن نۇرغۇن پۇل تېپىپ بەرگەن ، چوڭام ئۇنىڭدىن ماختانغان ، پەخىرلەنگەن . ھالا بۈگۈنگە كەلگەندە ، يېشى ئۇلغىيىپ ، پۇتى ناكار بولۇپ ، بۇرۇنقىدەك ئالغۇر ـ چاپقۇر بولالماي قالغاندا ، بۇنداق ھاقارەتـ لىنىسە دۇرۇس بولامدۇ ؟ ! ھۇۋقۇش تاز ھازىرمۇ بىكار يەپ ياتقىـ نى يوققۇ ! بىر تەرەپتىن ، كاۋاپچىلىق قىلىپ ، بىر تەرەپتىن «شوركا» لارنى ئىشقا سېلىپ ، يەنىلا ئاز ـ تولا پۇل تېـپىۋاتىـ دىغۇ ! ئـۇنىڭ ھـازىر تۆھپىسى كۆپ بولمىسىمۇ ، ئەجرى كۆپـ قۇ !؟ چوڭام نېمانچە يۈزسىز ، نائىنساپ ـ ھە !؟...

لېكىن ئۇ ، بۇ گەپلەرنى ئەزەم چوڭغا يۈرىكى پېتىنىپ ، يۈز تۇرانە ئېيتالمايتتى ، ئېيتىشتىن ئەيمىنەتتى ، قورقاتتى . چۈنكى ، ئەزەم چوڭ ئۇنى كىچىكىدىن ئاشۇنداق ئۆگەتكەن ، كۆنـ دۈرگەن ، ئۆزىنىڭ ئەزەلدىن ھەقلىكىگە ، ئاغزىدىن چىققان ھوـ رىنىڭمۇ بىھۇدە ئەمەسلىكىگە ئىشەندۈرگەن ! ئەزەم چوڭ ئەزەلـ دىن لەھەڭ ، ھۇۋقۇش تاز يەمچۈك بولۇپ كەلگەن ، مانا ئەمدى ئۇنىڭ قىرىقى توشمىغان ئوغلىمۇ يەمچۈك بولماقچى !...

بۇ دىلخەستىلىكلەر ئەزەم چوڭ بىلەن ھۇۋقۇش تازنىڭ

مۇناسىۋىتىدە تۇنجى قېتىم يوشۇرۇن دەز پەيدا قىلدى...

*　　　　*

ئايتۇلۇن شۇ كۈنى كەچكە يېقىن خۇماركۆزنى ساقچىخانىدىن قۇتۇلدۇرۇپ چىقتى. بۇ ئىش ھەقىقەتەنمۇ خېمىردىن قىل سۇغۇرغاندەك ئاسان پۈتتى. بۇنىڭدا، ئايتۇلۇننىڭ بىر دادلىسا ئاغزى ۋە قىلىقى شاللاقلىشىپ كېتىدىغان بىشەملىكى بىلەن ھاياسىزلىقى ئەسقاتتى. ئۇ، ساقچى باشلىقى بىلەن كۆرۈشۈپلا ئەيھۇھەنناس سالدى، خۇماركۆزنى «مېنىڭ قىزىم، بۈگۈن قويۇپ بەرمىسەڭلار ئۆلۈپ بېرىمەن!» دەپ ھازا ئاچتى. ساقچىلار ھەقىقەتەنمۇ تەمتىرەپ قالدى، تىل ئۇقۇشماسلىق ئىككى ئوتتۇرىدىكى مۇناسىۋەتنى تېخىمۇ قاتماللاشتۇرۇۋەتتى. بىر چاغدا، ئايتۇلۇن كۆڭلىكىنىڭ ئالدىنى يوغان ئېچىپ، سولىشىپ كەتكەن ئەمچەكلىرىنى پولاڭشىتىپ، خۇددى «خۇماركۆزنى قويۇپ بەرمىسەڭ، ئاغزىڭغا ياقىمەن» دېگەندەك قىلىقلار بىلەن ساقچىلارغا ھاياسىزلىق قىلدى. ئاخىر ئۇنىڭدىن تويغان، بىزار بولغان ساقچى باشلىقى خۇماركۆزنى قويۇۋېتىش بۇيرۇقىنى چۈشۈردى. ئۇنىڭسىزمۇ، خۇماركۆزنى قانداق قىلىش مەسىلىسى ئۇلارنىڭ بېشىنى قاتۇرۇپ تۇراتتى. چۈنكى، يانفونى ئوغرىلانغان ھېلىقى ئايال خۇماركۆزنى ساقچىغا تاپشۇرۇپ بېرىپلا، ھېچقانداق ئەرزشىكايەت قىلماي، ئۆز يولىغا كەتكەنىدى. بۇنداق ئەھۋالدا، ساقچىخانا خۇماركۆزنى ئەيىبلىيەلمەيتتى ھەم قىرىق سەككىز سائەتتىن ئارتۇق تۇتۇپمۇ تۇرالمايتتى. پەقەت «سەرگەردان بالىلارنى قۇتقۇزۇش مەركىزى» گە تاپشۇرۇپ بېرىشى مۇمكىن ئىدى. دەل شۇنداق چاغدا ئايتۇلۇننىڭ پەيدا بولۇپ، داد ـ پەرياد سېلىشى خۇماركۆزنىڭ ئاسانلا قۇتۇلۇپ چىقىشىغا سەۋەب بولۇپ قالغانىدى...

ئۇ ، لەۋزىنى ئىشقا ئاشۇردى ، ئەزەم چوڭمۇ ئۇنىڭ شەرتىگە قوشۇلۇپ ، تەلىپىنى قاندۇردى : مانا شۇ كۈندىن باشلاپ ، ئايتۇ-لۇن ھەر كۈنى ئەتىگەندە كېلىپ ، ھۇۋقۇش تازىنىڭ ئوغلى ئەر-كىننى گۈلپەرىنىڭ باغرىدىن يۇلۇپ ئېلىپ چىقىپ كېتىدىغان ، كەچقۇرۇن چىرايى قارىداپ ، يۇمران لەۋلىرى گېزەرگەن ، كى-چىككىنە قارىقاتتەك كۆزلىرىنى چاپاق باسقان ھارغىن بوۋاقنى بىچارە ئانىنىڭ قۇچىقىغا تاشلاپ بېرىدىغان بولدى . بۇنداق چاغ-دا ، گۈلپەرىنىڭ يۈزى ئازابتىن خۇنۇكلىشىپ كېتەتتى ، كۆزلى-رىدە ئەلەم ئەمەس ، غەزەپمۇ ئەمەس ، بەلكى كىمگىدۇر بولغان كۈچلۈك بىر نەپرەت ياناتتى ، ۋۇجۇدى تىترىگىنىچە ئۆزۈپ - ئۆزۈپ نەپەس ئېلىپ ئولتۇرۇپ قالاتتى ···

8

ئۆكۈنۈش ، پۇشايمان ۋە ئەلەم ھۇۋقۇش تازىنى قاتمۇقات ئىسكەنجىگە ئېلىشقا باشلىدى ···

ئۇ ، بوتۇلكىدىكى ئاخىرقى ھاراقنى بىراقلا ئىچتى ـ دە ، بېشىنى تۆۋەن سېلىپ تامشۇنۇپ قويدى . شۇ تاپتا ، ھاراق تەپتى-دىن ئۇنىڭ تېنى ئۆرتىنەتتى ، دىلىمۇ ئۆرتىنەتتى !···

ئۆتكەن كۈنلەرنى ، ئۆتكەن ئىشلارنى ئەسلەش نېمىدېگەن ئېغىر ـ ھە ! ؟

«ۋاقىت شامالدەك ئۆتۈپ كەتتى ، يېدىم ، ئىچتىم ، تېنىم يايرىمىدى ! ئائىلىگە ، پەرزەنتكە زار بولدۇم — خۇدا بەردى ، ئەمما ئۆزۈمگە نېسىپ بولمىدى ! ياخشى ئادەملەر ، يورۇق دۇنيا مەندىن يۈز ئۆردى ··· نېمە ئۈچۈن ؟ ! قايسى گۇناھلىرىم ئۈچۈن ئەي خۇدا ! ··· »

ھۇۋقۇش تاز جوجياڭ دەريا ساھىلىدىكى گۈللۈكنىڭ بىر بۇلۇڭىدا ئۆزى تەنھا ، جىمجىت سۈكۈت ئىچىدە ئولتۇرۇپ ،

www.uyghurkitap.com

ھامان ئۆزىنى ئىزدەيتتى . بۇ كىچىككىنە خىيابانىنىڭ ھەممە يېرى غۇچچىدە گۈل ـ گىياھ ئىدى . گۈللەر تولىمۇ رەڭدار : يېشىل ، قىزىل ، سېرىق ، سۆسۈن ۋە يەنە قانداقتۇر ئەجەش رەڭلەر بىلەن جۇلالىنىپ تۇراتتى . گۈللۈكنىڭ ئىچىدە ئولتۇرغان قىسما ـ قىسما ئادەملەرنىڭ پاراڭلىرى ، كۈلكىلىرى خۇددى ئۇنىڭ خىيالىلىرىدەك دەم كۆتۈرەلەتتى ، دەم پەسلەيتتى . ئۇ قوللىرىنى ئارۋاڭ ـ سارۋاڭ تاشلاپ ، كۆزلىرىنى يۇمغىنىچە قېتىپ ئولتۇراتتى . يېنىدا رەڭگى ئۆڭۈپ ، پەشلىرى مايلىشىپ كەتكەن نىمكەش كاستۇم تاشلاقلىق ، ئالدىدا ئۇنىڭ تېنىگە ھارارەت بەخش ئېتىپ ، تىلىنى ئىلتىجاغا كەلتۈرگەن ھاراق شىشىسى دومىلاپ ياتاتتى .

«ئىچىم دەردكە تولغان ، قەلبىم يارىلانغان… قاچان ، قانداق بولۇپ بۇ ھالغا چۈشتۈم ـ ھە ! ؟ قايسى قىلمىشىم ئۈچۈن ، قايسى گۇناھلىرىم ئۈچۈن قەلبىمگە ئورناشتى بۇ يارا ! ؟… »

ئۇ ئىچ ـ ئىچىدىن بوغۇلۇپ ، ئازابلىنىپ ، ئۆز ـ ئۆزىنى توختاۋسىز سوراقلايتتى : «ياخشى ئادەملەر ھامان خاتىرجەم ، ئوبدان ياشايدىكەن ، ئۇلارنىڭ چۈشلىرىدىمۇ بۇ دۇنيا يورۇق ، كۆڭۈللۈك بولىدىكەن . ئۇلار قان ـ تەرى بىلەن دەرەخ تىكىپ ، بىنا ـ قورغانلار ، ئەل ـ يۇرت بىلەن بىللە جاھان سۈرگەنلەر !… ئۆلۈم ـ ھەق . ياغاچ ئاتقا مىنىپ ، قارا يەر قەرىگە سەپەر قىلغۇدەك بولسا ، ئۇلارنىڭ ئۇزاتقۇچىلىرى ، بىرەر كەلىمە ئايەت بىلەن ۋىدالاشقۇچىلىرى بار . شۇڭا ، ئۇلار ھەرگىز غېرىبسىنماي ، مەڭگۈلۈك ھالاۋەت ئۇيقۇسىدا ياتىدۇ . مەنچۇ ؟ مېنىڭ ئۆمرۈم مۇشۇنداق دەككە ـ دۈككە ئىچىدە ، باشقىلارنى ئالداپ ، قاقشىتىپ ئۆتەمدۇ ! ؟ ئۆلسەمچۇ ! ؟ ئۆلۈكۈم خاكسار ئىتتەك ، ‹غېرىب كېپەن› بولۇپ قالامدۇ ؟ !… ئاھ ، ئاداشقان بەندە !… مەن مۇشۇ يېشىمغىچە نېمىگىدۇر ئېرىشىش ئۈچۈن باشقىلارنىڭ ئارقىسىدىن بەزىدە سوكۇلداپ ، بەزىدە يۈگۈرۈپ

چاپتىم ، تىنىمسىز ئەگەشتىم . بۇ چىپىش ، بۇ ئەگىشىشنىڭ زادىلا پايانى بولمىدى . ئەمما ، ئۇنىڭ ھېسابىغا زادى نېمىگە ئېرىشتىم ؟ ! ھېچكىم ماڭا بۇ ھەقتە ھېچنېمە دېمىدى ، پەقەت ئۇتۇق ئاكاملا ماڭا : «ھەي تازچاق ، شۇنچە چاپتىڭ ، ئەمدى بولدى قىل ، نەپسىڭنى يىغ ، ئەتراپقا قارا ، ھايات قانداق گۈزەل ! ئۇنىڭدىن لەززەت ئال ، زوقلان ، ئەمدى ساۋاب ھەققىدە ئويلا ، ئۆز ئەجرىڭ بىلەن بىر توپ كۆچەت تىك ، بىرەر جاپاكەشكە ياردەم قىل ، ئاخىر قاچانغىچە خەقنىڭ ئارقىسىدىن چېپىپ ، خەققە ئەگىشىپ ، ئۇنىڭ چوماقچىسى بولىسەن ، قىسمەتنى تەقدىر ئەمەس ، ئۆزۈڭ پەيدا قىلىسەن !… » دەپ ئاگاھلاندۇردى . ئويلىسام ، ئۇنىڭ گەپلىرى توغرا ! بىرىگە چوماقچى بولۇش بەئەينى نەيزىنىڭ ئۇچى بولغانغا ئوخشايدىكەن ، نەيزىنىڭ ئۇچى ئۆتكۈر ھەم خەۋپلىك ، بىۋاپا ھەم سوغۇق ! ئۇنى تۇتقان ئادەمنىڭ جان ساقلىمىقى مۇشكۈل . شۇنداق ئىكەن ، جېنىڭ تۇمشۇقۇڭغا كەلگەندىمۇ يەنە خەقنىڭ ئارقىسىدىن چېپىشنىڭ ، خەققە ئەسەبىيلەرچە ئەگىشىشنىڭ پايدىسى نېمە ! ؟… » بەرھەق ! دېمىسىمۇ ، كۈنىنىڭ كەينىدىن ئاي ، ئاينىڭ كەينىدىن يىل كېلىپ ، شۇنچە يىللار ئۇن ـ تىنسىز ئۆتۇپ كەتتى . ھۇۋقۇش تازنىڭ تۇرمۇشىدا قىلچە ئۆزگىرىش بولمىدى . ئەمما ، ئۇلارچۇ ؟ ئۇلار بەئەينى سۇتنىڭ ئۇستىدىكى قايماقتەك ئەتىۋارلىنىپ ، ئېسىل تۇرمۇش كەچۈرۈۋاتىدۇ ، ۋە لېكىن ، ھۇۋقۇش تاز بولسا مەڭگۈ بويسۇنغۇچى ، دەپسەندە قىلىنغۇچى ! ئۇلار بەرسە يەيدۇ ، بەرمىسە بېزىرىپ يۈرۈۋېرىدۇ ، بەئەينى بىر تىلەمچى ، دىۋانە !…

ھۇۋقۇش تاز كۆزلىرىنى خىرە ـ شىرە ئېچىپ ، ئەتراپقا سوغۇق نەزەر تاشلىدى . كۈن غەربكە يانپاشلىغان ، ئۇنىڭ قىزغۇچ نۇرلىرى دەرەخلەرنىڭ ، گۈل ـ گىياھلارنىڭ ئۇچلىرىدا جىلۋە قىلاتتى . ھاۋا يەنىلا ئىسسىق ، دىمىق ، ئەمما ئارىلاپ ـ ئارىلاپ ئاززاق سالقىن شامال گۈللۈكنى سىيپاپ ئۆتەتتى . چۈش-

تىنكى ئىسسىقتىن قاناتلىرى كۆيگەن چىۋىنلار مانا ئەمدى بىرئاز سەگىدەپ ، دەرەخلەرنىڭ كاۋاكلىرىدىن چىقىپ جانلاندى . ئۇلارنىڭ بىرنەچچىسى ئۆتكۈر پۇراق سېزىمى بىلەن گىڭزىلداپ كېلىپ ، ھۇۋقۇش تازنىڭ ئالدىدىكى بوتۇلكىغا قوندى ۋە بوتۇلكا ئاغزىدىكى ۋىنو يۇقىنى تېتىپ - تامشىپ ، ئەجەب بىر شوخلۇق بىلەن قانات قېقىشىپ قويدى…

شۇ ئارىلىقتا ، نەدىندۇر قوڭۇر رەڭلىك ، ئالما ياپرىقىدەك كېلىدىغان بىر كېپىنەك پەيدا بولدى . ئۇ بىرنەچچە خىل گۈللەر ئۈستىدە ھارغىن پىرىلداپ ئايلىنىپ ، ئاخىر ھۇۋقۇش تازنىڭ مايلىشاڭغۇ كاستۇمىغا قوندى . توۋا ، ئۇنىڭ ئەپتى ئادەمگە نېمانداق ئوخشايدۇ - ھە !؟ بۇرتۇپ چىققان كىچىككىنە كۆزلىرى كۆل رەڭ ، بەئەينى سەيۋى رەڭلىك قاشتېشىدەك يالتىرايدۇ…

كەيپتىن بېشى ئېغىرلىشىپ ، كۆزلىرى خىرەلەشكەن ھۇۋقۇش تازنىڭ كېپىنەككە كۆزى چۈشۈشى بىلەن ئەندىككەندەك تېنى سىلكىنىپ كەتتى .

«ئەرۋاھ كېپىنەك ! — دەپ ئۆز - ئۆزىگە پىچىرلىدى ئۇ قانداقتۇر ھېيىقىش بىلەن ئۇنىڭغا قاراپ ، — نەزەرنىڭ ئەرۋاھىمىكىن… ياكى ئۆركەشنىڭمىدۇر ؟ ! قاش - كۆزلىرى ئۆركەشنىڭ قاش - كۆزلىرىگە نېمانداق ئوخشايدۇ - ھە !؟ خۇددى ئۆزى ! ئەمما ، بۇرۇتى كۆرۈنمەيدىغۇ ! ھە… ئۆركەش بۇرۇت قويمىغان يىگىت ! بىچارە ئۆركەش… غېرىب نەزەر !… خار - زارلىقتا كۆز يۇمۇشتى ! ئۇلارغا ياردەم بېرەلمىدىم… ئۆلۈكلەر تىرىك ، تىرىكلەر ئۆلۈك دەيدىغان گەپ بار . ئەنە شۇ تىرىك ئاتالغان ئۆلۈكلەر ئۆز بۇرادىرىنى يوقلاپ كەلدىمىكىن ؟ ! ياكى يانلىرىغا چاقىرىۋاتامدىغاندۇ ! ؟ ئاھ ، خۇدا !… »

ھۇۋقۇش تاز تىترەك قوللىرى بىلەن يۈزىگە پاتىھە تارتتى . كېپىنەك خۇددى ئۇنىڭ كۆڭلىدىكى گەپلىرىنى ، قىلمىۋاتقان ئىبادەتلىرىنى چۈشەنگەندەك ، ئۇنىڭ ئەتراپىدا ئىككى - ئۈچ ئايلە-

ـنىپ قويۇپ ، گۈللۈكلەرگە قاراپ ئۈچۈپ كەتتى...
هۇۋقۇش تاز ئاستا ئورنىدىن تۇردى ، ئۇنىڭ هاراق كەيپىمۇ تارقاشقا باشلىغانىدى . ئۇ ئەمدى ھەممە نەرسىگە ئېتىبارسىز رەۋىشتە ئۆتكەن كۈنلەرنى ئەسلەيتتى ، بەلكىم ئۇ غايىب بولغان ئاشۇ ۋاقىتلىرىدىن ئۆكۈنۈش بىلەن نۇرلۇق بىر دەقىقە ئىزدەيدىـ غاندۇ !...
خىياللار هۇۋقۇش تازنى كۆپ ئەزدى . ئۇ ھەر تەرەپنى ئويلىدى ، نەچچە خىل پىلانلارنى تۈزدى ، بىرنەچچە قېتىم قارارىـ نى ئۆزگەرتتى ، گاھ ئۆزىنى غەمكىن ، ئاجىز سېزەتتى ، گاھىدا ئۆزىنى شۇ كۈنگە ، شۇ كويغا سالغىنى ئۈچۈن ، چوڭئامدىن ، ھېيت ئاغماقتىن ئۆچ ئېلىش خىيالىغا كېلەتتى !...
راستىنى ئېيتقاندا ، هۇۋقۇش تاز ناھايىتى ئىنتائەتگۈي ، ئىخلاسمەن ۋە ئاق كۆڭۈللۈككە مايىل ئىدى . ئەمما ، كېيىنكى پەيتلەردە ، ئۇ ئۆزىنىڭ بەكمۇ كەمسىتىلىپ ، ئەرلىك غۇرۇرىنىڭ دەپسەندە قىلىنىۋاتقانلىقىدىن ئازابلىنىدىغان ، بۇنىڭغا تاقابىل تۇـ رۇشنىڭ يوللىرىنى ئىزدەيدىغان بولۇپ قالغانىدى . بولۇپمۇ ، يېقىندىن بېرى ھېيت ئاغماقنىڭ ھەدېسىلا گۈلپەرىنى ئۆيدىن چاقىرىپ ، «مۇھىم ئىش بار» دېگەن باھانىدە ، ئۇ يېقى شىنىـ جېن ، بۇ يېقى نەنخەي تەرەپلەرگە ئەكېتىپ ، كۆڭۈل ئېچىپ يۈرۈشى ئۇنىڭ جان - جېنىدىن ئۆتۈپ كەتكەنىدى ...
هۇۋقۇش تاز ئەلەم بىلەن ئويلايتتى ، خىيالىغا ئەجدادلارـ نىڭ : «ئەي ئوغلان ، ئۈچ نەرسىنى : بېلىڭدىكى پىچىقىڭنى ، ئاستىڭدىكى ئېتىڭنى ، ئەمرىڭدىكى خوتۇنۇڭنى بىراۋغا بەرمە ، شۇندىلا ئەل ئوغلى بولالايسەن !» دېگەن ئىبرەتلىك سۆزلىرى كېلىپ ئازابلىناتتى . ئۇ ، شۇ كۈنلەردە ئائىلىسىگە ئىگە بولالماي قالغانىدى . ئۆي تۇتتۇم دېگەنىبىلەن ، ئەمەلىيەتتە قۇرۇق ئۆستەڭـ گە مىراب بولۇپ قالدى . نە خوتۇنغا ، نە بالىغا ئىگە بولالـ مىدى !... ئۇلار يۈرۈن گۈلپەرىنى خالىغانچە ئاياغ - ئاستى

قىلغان، ئۆزلىرى زېرىككەندە ھۇۋقۇش تازغا چېتىپ قويغان، ھۇۋقۇش تازمۇ تەقدىرگە تەن بېرىپ، ئۆتكەنگە سالاۋات قىلغاندى. ئۇلار ئەمدى بولدى قىلسا بولاتتى. لېكىن ئۇلار يەنە نىيىتىدىن يانمىدى، ھۇۋقۇش تازنىڭ ئەرلىك غۇرۇرىنى پايخان قىلىپ، يۈرىكىنى زەخىمدە قىلىشقا باشلىدى...

بۇ ئېغىر ئەلەم ئۇنىڭ كۆكرىكىدىن نەشتەردەك تىلىپ ئۆتتى، كۆزلىرىدىن ياش تامچىلايتتى. «پىچاقنىڭ جاراھىتى پۈتۈپ كېتىدۇ، ئەمما يۈرەككە چۈشكەن جاراھەت پۈتمەيدىكەن! — دەپ ئويلايتتى ئۇ پىغان بىلەن، — بولارچە بولسا، مەن كۆزۈم تۇرۇپ كور، تىلىم تۇرۇپ گاچا، قۇلاقلىرىم تۇرۇپ گاس بولسام... شۇ چاغدا ياخشى بولمامدۇ بۇلارغا!؟ ياق — ياق... ئوغۇل بالىغا ئىككى نومۇس بىر ئۆلۈم، دېگەن گەپ بارغۇ! ...»

بۇ خىياللار ئۇنىڭ ئاچچىق يۇتقان كۆڭلىدىن ئۆتتى. ئۇ، بۇنداق ناتەھلىلىكلەرگە چىدىمىدى، ئۇنىڭ روھىدىكى قۇللارچە ئىتائەتمەنلىك ئاستا — ئاستا سۇسلاپ، ئۇنىڭ ئورنىنى يىگىتلىك غۇرۇر بىلەن ئىسيان بەگۋاشلىقى ئىگىلەشكە باشلىدى...

ھەقىقىي نەپرەتمۇ خۇددى ھەقىقىي مۇھەببەتتەك كۈچلۈك، چوڭقۇر ۋە تەلۋە بولىدۇ. ھۇۋقۇش تاز ھازىر ئەنە شۇنداق كۈچلۈك نەپرەت تۇيغۇسى ئىچىدە ياشىماقتا ئىدى...

*　　　*

ئەزەم چوڭ بۇگۇن كەچتە، قول ئاستىدىكى چاپارمەنلىرى ئارىسىدىن بىرنەچچىنى تاللاپ، زىياپەت بەردى. ئۇ بەزىدە، خۇشى تۇتۇپ قالغان چاغلاردا، مانا شۇنداق داستىخان سېلىپ، ھاراق قويۇپ، ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى ئۆزىگە تېخىمۇ رام قىلاتتى. يېقىندىن بېرى، خۇن تۆكۈلۈپ، ئادەم ئۆلىدىغان ئىشلار بولغاچ-

قا ، بۇ سالپا ـ ساياق چوماقچىلارنىڭ تىزگىنىنى تېخىمۇ چىڭراق تۇتۇش زۆرۈر بولۇپ قالغانىدى .

داڭلىق خۇيزۇ ئاشخانىسىنىڭ ئايرىمخانىسىدا بولۇۋاتقان زىياپەت خېلى قىزىدى ، تائاملار مول ، هاراق سەرخىل ئىدى .

ئەزەم چوڭ ئۆزى باشلاپ بىرنەچچە رومكىنى ئىچىۋەتتى ، هېيىت ئاغماق ، هاشىم توقۇناق ، موللاجىلارمۇ قىرلىق رومكىلارنى جىرىڭلىتىپ ئۇرۇپ ، «خوشە ، خوش !» لارنى كۆككە يەتكۈزدى . بۇلارنىڭ ئىچىدە پەقەت هۇۋقۇش تازلا هېچنېمىگە كۆڭلى تارتماي ، خامۇش ئولتۇراتتى . بۇنى كۆرگەن هېيىت ئاغماق ئۇنىڭغا مەسخىرە ، دوق ئارىلاش مۇنداق دېدى :

— هوي ، بىر چاغلاردا كالاچىتا هاراق ئىچىپ يۈرەتتىڭ ، بۈگۈن نېمە بولدى ساڭا ؟ ! بىر دومىلاپلا مۇنەججىم بولۇپ قاپسەنغۇ ! ؟

— توغرا ، توغرا !— دېدى هاشىم توقۇناقمۇ ئارىغا چۈشۈپ ،— هەي خالمەت ، ئوغۇل بالىدەك ئىش قىلە ، ئىككى قات بولمىغاندىكىن ! سەنمۇ بىزدەك بۇقۇرۇپ ـ بۇقۇرۇپ ئىچىپ باقمامسەن !

— كۆڭلۈم تارتمايدۇ !— دېدى هۇۋقۇش تاز قىسقىلا قىلىپ .

— كۆڭلۈڭ نېمىنى تارتىدۇ ؟— قەستەن ئۇنىڭ چىشىغا تېگىشكە باشلىدى هېيىت ئاغماق ،— گۈلپەرىنى تارتامدۇ ! ؟

— ئۇنىڭ ئىسمىنى ئاغزىڭغا ئالما ! — بىردىنلا ئەسەبىيلىشىپ ۋارقىرىدى هۇۋقۇش تاز ،— هەققىڭ يوق !

— ۋاي ـ ۋۇي··· تىلىڭ چىقىپ قاپتىغۇ ، مامكاپ تاز !— دېدى هېيىت ئاغماق ئۇنى كۆزگە ئىلمىغاندەك زەهەرخەندە تەلەپپۇزدا .

هۇۋقۇش تاز ئۇنجى قېتىم هېيىت ئاغماقا تىك قاراپ ، كۆڭلىدىكىنى دادىل ئېيتتى :

— تىلى يوق ، ئاغزى پۇچۇق دېگەنمىدىڭ مېنى ! ؟ كىشى-
نىڭ ئاغزى ـ بوغۇپ قويىدىغان تاغار ئەمەس ، نېمە دېگۈسى
كەلسە دەۋېرىدۇ ! ...
— سەنمىچۇ ھېيت ئاكا ،— دېدى موللاجى ئاغزىدىكى لوق-
مىنى تەتۈر چايناپ ،— ئۆمۈچۈك كاكىسىنى ئارتىپ يۈرگەندەك ،
ھەدېسە گۈلپەرىنى نەگە بارساڭ سايىدەك ئەگەشتۈرۈۋالى-
دىكەنسەن . ئۇمۇ سەندىن قورقۇپ ، ماڭ دېسەڭ ماڭىدىكەن !...
موللاجىنىڭ كەيپچىلىكتە ئېيتقان سۆزلىرى ھۇۋقۇش تاز-
نىڭ يارىسىنى تىلغىۋەتتى .
— ئەسكى دېگەندىن ئادەم توگۇل ، مازارنىڭ جىنلىرىمۇ
قورقىدۇ ـ دە !— دېدى ئۇ ھېيت ئاغماقا دارىتمىلاپ .
— ھەي !... سەن تېخى مېنى ئەسكى دەۋاتامسەن ! ؟— دېدى
ھېيت ئاغماق ھۇۋقۇش تازغا دېۋەيلەپ ،— بىلىپ قوي ، غۇنچىن
كۆزنى سۆزمىسە ، بۇقا ھەرگىز ئارغامچىنى ئۈزمەيدۇ ! كىمنىڭ
ئەسكىلىكىنى خوتۇنۇڭدىن سورا !
بۇ گەپلەر ھۇۋقۇش تازغا ھار كەلدى ، يىگىتلىك غۇرۇرىغا
تېخىمۇ قاتتىق تەگدى . ئەپتىدىن ، ئۇنىڭ قەھر ـ غەزىپىنىڭ
چەك ـ چېگرىسى يوق ئىدى ، كۆزلىرىدىن سوغۇق ئۇچقۇنلار
چاچرايتتى . ھېيت ئاغماق ئۇنىڭغا سەگەكلىك بىلەن تىكىلىپ
قارىدى ، ئۇنىڭ بۇنداق سوغ نەزىرى ئادەمنىڭ قەلبىنى ئازابلايدى-
غان زەھەر ئىدى !
— سېنىڭ دەستىڭدىن يۈرەكلىرىم قاداق بولۇپ كەتتى ،
مېنىڭ ! — دەپ ئورنىدىن دەس تۇردى ھۇۋقۇش تاز ،— سەندەك
ئادەم بىلەن بىر يەردە ئولتۇرۇپ تاماق يېيىش ماڭا ھارام ،
ئۇنىڭدىن زەھەر يېگىنىم ياخشى ! ...
ھۇۋقۇش تاز مېڭىشقا تەمشەلدى ، ھېيت ئاغماق يەنە شۇنداق
كۆرەڭلىك بىلەن ئاغزىنى پۇرۇشتۇرۇپ :
— كەتسەڭ كېتىۋەر ، مەن سېنى ئىت پوقىدا ئىسرىق

سىلىپ چاقىرىپ كەلمىدىم !— دېدى سېسىق گەپ قىلىپ .

ھۆۋقۆش تاز ئۇنىڭغا غەزەپ بىلەن ھۆرپەيدى ، شۇ تاپتا ، كۆچى يەتسە ، ئۇنىڭ ئالدىغا سەكرەپ بېرىپ ، ئاشۇ سېسىق گەپ قىلغان ئاغزىغا ، شۆملۈق چىقىپ تۇرغان كۆزىگە بىرنەچچىنى ئۇرۇۋەتكەن بولاتتى . لېكىن ، ئۇ ئاجىز ئىدى ، ھەرگىز كۆچى يەتمەيتتى ، شۇڭا ، ھەمىشە ئاچچىقىنى ئىچىگە يۇتۇپ يۈرۈشكە مەجبۇر بولاتتى . ئەمما ، بۇ قېتىم گەپتە بولسىمۇ ئۇنى يېڭىشكە ، پۇخادىن چىقىشقا ئۇرۇنۇۋاتاتتى :

— توغرا ، شۇڭا مەن ئىت بىلەن سايە ، مۈشۈك بىلەن تۆر تالاشماي دەپ كېتىۋاتىمەن !— دېدى ئۇمۇ ھېيت ئاغماقنىڭ زىتىغا تېگىپ .

ئەگەر شۇ ئارىلىقتا ، ئەزەم چوڭ كايىپ ، بۇ ئىككىسىنى توختىتىۋالمىغان بولسا ، بەلكىم ھۆۋقۆش تاز بىلەن ھېيت ئاغ-ماق تۇتۇشۇپ ، بىرمۇنچە كۆڭۈلسىزلىكلەرنى تېرىغان بولاتتى .

ئەزەم چوڭ بۇ ئىككىسىنىڭ ھېچقايسىدىن قىيالمايتتى . ھېيت ئاغماق ئۇنىڭ ئىشەنچلىك چوماقچىسى ، چوماقچى بولغاندى-مۇ ، ئۇنىڭ جېنىنى ، دەرگاھىنى قوغداپ كېلىۋاتقان رەھىم-سىز ، تەلۋە چوماقچى ئىدى . ھۆۋقۆش تاز بولسا ، ئۇنىڭغا ئۇزۇن يىل ئەگەشكەن ، ئۇنىڭ ئۇجۇر - بۇجۇرلىرىنى چوڭقۇر بىلىد-غان ئىخلاسمەن چاپارمىنى ئىدى . ئۇ بۇلارنىڭ بۇنداق ئىت - مۈشۈكتەك تالىشىپ ، بىرەر كۇتۇلمىگەن ئىش تېرىپ قويۇشى-دىن ، بولۇپمۇ ، ھېيت ئاغماقتا تەڭ كېلەلمەيدىغان ھۆۋقۆش تازنىڭ ئاچچىقىغا پايلىماي ، بەزىبىر پىنھان سىرلارنى ئاشكارىلاپ قويۇشىدىن ئەنسىرەيتتى .

— بۇرادەرلەر ! دەريالارنىڭ قۇرۇپ كېتىدىغان ، تاشلارنىڭ-مۇ ئېزىلىپ كېتىدىغان ۋاقىتلىرى بولىدۇ !— دېدى ئۇ ئىككى-لەننى ئىككى يېنىغا ئولتۇرغۇزۇپ ، — ئەمما ، بىز ئۇنداق

ئەمەس ، بىز بىر - بىرىمىز ئۈچۈن خۇددى قان - قېرىنداشتەك تۇغقان بولۇپ كەتكەنلەر ! تۇغقان دېگەننىڭ بېغىشى چىڭ ، رىشـ-تى چوڭقۇر بولىدۇ . بىز ئۇزۇن يىللىق هايات سەپىرىدە ، بىر كېمىگە چىقتۇق ، نۇرغۇن جاپا - مۇشەققەتلەر بىلەن بۇگۈنكى كۈنىمىزنى ياراتتۇق . شۇڭا ، بىزنىڭ يولىمىزمۇ ، جېنىمىزمۇ بىر ! ياشىساق تەڭ ياشايمىز ، ئۆلسەكمۇ تەڭ ئۆلىمىز ! بۇنداق هايات - ماماتلىق چوڭ ئىشنىڭ ئالدىدا ، بۇنچىلىك ئۇششاق - چۈششەك ئىشلار نېمىگە ئەرزىيدۇ ! ؟ بىز بۇنداق ئەرزىمەس ئىشـ-لار بىلەن ئارازلاشمايلى ، بىر - بىرىمىزنىڭ دىلىنى رەنجىتمەيـ-لى ! قېنى ، ئىشلىرىمىزنىڭ روناق تېپىشى ئۈچۈن ، ئىجىل - ئىناقلىقىمىز ئۈچۈن كۆتۈرۈيلى ، خوش ... خوشە !

هەممەيلەن رومكىلارنى ئۇرۇشۇپ ، ئارقا - ئارقىدىن بىر-نەچچە قەدەھتىن ئىچىشتى . بۇ قېتىم هۇۋقۇش تازىمۇ ئىچتى ، ئەزىم چوڭنىڭ قولىنى ياندۇرالمىدى . شۇ تاپتا ، ئەزىم چوڭ شۇنداق مۇلايىم ، دىلكەش ، خۇش چاقچاق بولۇپ كەتكەنىدى . ئەمما ، ئۇنىڭ هەممە قىلىقلىرى سەمىمىيەتسىز ئىدى ، ئۇنىڭ بۇ سەمىمىيەتسىزلىكى شۇقەدەر كۈچلۈك ئىدىكى ، هەمسۆهبىتىد-نىمۇ ئۆزىگە ئوخشاش بولۇشقا مەجبۇرلايتتى ، ئادەم هەتتا قانداق قىلىپ ئۇنىڭ دېپىغا ئۇسسۇل ئويناۋاتقانلىقىنى سەزمەي قالاتتى !...

هاراق ئىچىلگەنسېرى كەيپ ئېغىرلاشتى ، ئەمدى ئۇلار قەلب سۆزلىرىنى ئېيتىشقا ، بولۇپمۇ ، ئەزىم چوڭنى ماختاپ ئۇچۇرۇشقا باشلىدى :

— ئۆزلىرىنىڭ مەزهىپى كەڭ ، چوڭئام ! مېهمان چاقىرىشتا هاتەم جۇمۇ !— دېدى هاشىم توقۇناق قولىدىكى رومكىنى ئۇنىڭغا تەڭلەپ ، — قېنى ، ئۆزلىرى بىلەن بىر ئىچەي... مەن سىلىنىڭ قوللىرىدىكى قىرلىق تاش چوڭئام... قەيەرگە ئاتقىلىرى كەلسە ئېتىۋەرسىلە... تەگكەن يەردىن قان چىقارماي قويمايمەن !...

قېنى ، خوشە…
ھېيت ئاغماقمۇ ئۇنىڭغا رومكا تۇتتى :
— بىرزى ئىچەيلى ، چوڭام ! — دېدى ئورنىدىن تۇرۇپ ، — بايىقىدەك پىشمىغان يەرلىرىمىز بولسا…
ئۇنىڭ گېپىنى موللاجى ئەپقاچتى :
— ھەي … تېخىچە پىشمىغىنىڭ نېمىسى ! ؟ چوڭام سېنى خۇددى قازان قاتلىمىسىدەك ، بىر تەرىپىڭنى ئۈچ يىل ، يەنە بىر تەرىپىڭنى ئۈچ يىل پىشۇرغان تۇرسا ! …
ھەممەيلەن كۈلۈشۈپ كەتتى ، موللاجىنىڭ سۆزى سورۇنغا قىزغىن كەيپىيات ئاتا قىلدى .
— توغرا ، ھەممىڭلار پىشتىڭلار !— دېدى ئەزەم چوڭ موللاجىنىڭ گېپىنى تەستىقلاپ ،— ھەممىڭلار نى ـ نى ئىشلارنى تەۋرىتەلەيسىلەر . گەرچە بۇ دۇنيادا جەننەت يارىتىش ئاسان بول-مىسىمۇ ، ئەمما مەن سىلەر بىلەن بىللە جەننەت يارىتىمەن . بىز شۇ جەننەتتە تېخىمۇ ياخشى ياشايمىز ! …
سورۇن ئەنە شۇنداق داۋام قىلدى . ھاراق ئىچىلگەنسېرى ئۇلار سۆيۈلۈشقا باشلىدى ، گەپلىرىمۇ خۇددى قىرى يوق كېسەك-تەك چاك باسمايۋاتاتتى …
ھۇۋقۇش تاز ئۈچ رومكىدىن كېيىن زادىلا ئىچمىدى ، بەك زورلىغان ۋاقىتتا ، رومكىدىكى ھاراقنى بىر ئاماللاپ چايغا تۆكۈ-ۋەتتى .
شۇ تاپتا ، ئۇنىڭ كاللىسى سەگەك ئىدى ، شۇڭا ، بۇ يەردى-كى ھەممە گەپلەرگە ، قىلىقلارغا باشقىچە نەزەر بىلەن سەپسېلىش-قا باشلىدى . شۇنداق ، ئۇ بەزىدە بىر نەرسىلەرگە ناھايىتى سادد-لىق بىلەن قىزىقىپ قالاتتى ، ئۇنىڭ تېگى ـ تەكتىنى بىلىشكە ئۇرۇناتتى . ئەمما ، بۇ يەردە بولۇۋاتقان ياغلىما گەپلەر ، غىلجىڭ قىلىقلار ئۇنىڭغا تولىمۇ غەلىتە ، يات كۆرۈنۈشكە باشلىدى . ھېيت ئاغماق تۇگۇل ، موللاجى ، ھاشىم توقۇناقمۇ ئۇنىڭ كۆزىگە

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

باشقىچە بىگانە ئادەملەردەك كۆرۈنۈپ كەتتى . ئۇلارنىڭ گەپلىرى ، قىلىقلىرى ئۇنىڭ غىدىقىنى كەلتۈردى ، سەسكەندۈرۈۋەتتى...

«مەن ئەمدى بۇنداق ياشىمايمەن ، ھاياتىمنى شامالغا سورۇشنى خالىمايمەن !— دەپ ئويلىدى ھۇۋقۇش تاز ئۆز - ئۆزىگە تەنە ۋە دەشنام بېرىپ ،— مەن بۇنداق ئىشلارنى بىر مەرتەم قىلىپ كۆرگەن ، تويغان ! ... بەلكىم ئۇ چاغدا زۇلمەت ئىچىدە قالغان بولغىيتىم ، ئەمدى بەلكىم ئاشۇ زۇلمەت ئىچىدىن يورۇق بىر تاڭنىڭ ئېتىپ كېلىۋاتقىنىنى كۆزۈمگە كۆرۈنگەندۇ ! بەلكىم ئۆزۈممۇ شۇنى ئارزۇ قىلغاندىمەن ! ... »

شۇنداق ، ئۇ ئارزۇ قىلدى ، ئۆزىنىڭ يوقىتىپ قويغان ئىمان - ئېتىقادىنى مانا شۇ يول بىلەن قايتۇرۇپ ئالماقچى بولدى . شۇ ئىمان - ئېتىقاد بولمىسا ، ئۇ ئەمدى ياشىيالمايدۇ ! ئادەم ئاخىر بىر نەرسىگە ئىشىنىش ، بىر نەرسىگە ئېتىقاد قىلىش كېرەكقۇ !...

9

تۇرمۇش دېگەن شۇنداق ئىكەن ، سەن ئۇنىڭدىن بىرەر ھەقدەقەتنى چۈشەنگەن ۋاقتىڭدا ، ئاللىقاچان بىرمۇنچە ئېچىنىشلىق بەدەل تۆلىگەن بولىدىكەنسەن !

«مەن ئەمدى پۈتۈنلەي تۈگەشتىممۇ ! ؟ ھاياتىم ئاخىرقى پايانىغا بېرىپ قالدىمۇ ؟ ! مەن تېخى يىگىرمە تۆت ياشقۇ ! ؟... »

كاللىسىغا تۇيۇقسىز كەلگەن بۇ پىكىر نازاكەتنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىغا بەئەينى دەھشەتلىك ئاغرىققا ئوخشاش تارالدى . ئۇ ئەندىككەندەك چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى ...

ھازىر ئۇنى قانچە يوپۇتمىسۇن ، قانچە كۆڭلىنى كۆتۈرمى-

سۇن ، ئۇ پۈتۈنلەي ئۈمىدسىزلىككە چۈشكەندى . ئۇ ئىپادە قىلىپ بولمايدىغان بىر غەم ـ غۇسسە ئىچىدە «قۇياشلىق ئارال ئارامگاھى» دىن چىقىپ ، قايسىبىر كونا ، مەينەت ئارقا كوچىلاردىكى مۇساپىرخانىلاردىن ماكان تېپىش ئۈچۈن يۈرۈپ كەتتى . ھاۋاسى دىمىق گۇۋاگجۇنىڭ نەم ئىسسىقى قىزنىڭ ئىككى چېكىسىدىن قاتتىق سىقماقتا ، بوشاشتۇرماقتا… ئۇ مىغ ـ مىغ ئادەملەر ئارىسىدىن تۈرتۈپ ، دۈگجۈپ باراتتى ، ھېچقانداق مەقسەتسىزلا كىملەرنىڭدۇر يۈزىگە تىكىلىپ قارايتتى ، كىملەرگىدۇر ۋارقىراپ ـ جارقىراپ ئىچىنى بوشاتقۇسى كېلەتتى . ئۇ ، شۇ يوسۇندا بىرمۇنچە يول يۈرۈپ ، ئاۋات بىر كوچىنىڭ دوقمۇشىغا كەلگەندە ، ھۇۋقۇش تاز بىلەن ئۇچرىشىپ قالدى . ھۇۋقۇش تاز قانداقتۇر خەنزۇچە گەپلەرنى ئۇيغۇر تەلەپپۇزىدا ۋارقىراپ ، ئۇچەي كاۋىپى سېتىۋاتاتتى . نازاكەت ھۇۋقۇش تازنى تونۇمىسىمۇ ، ئەمما ئۆزى بىلەن يۇرتداش بولغاچقىمىكىن ، ئۇنى كۆرۈپلا بەدىنىگە ئىللىق بىر سېزىم تارالدى . ئۇنىڭ بىلەن بىرنەچچە ئېغىز بولسىمۇ ، ئۆز تىلىدا سۆزلەشكۈسى ، مۇڭداشقۇسى كەلدى .

— سىز ئۇرغۇيمۇ ؟— سورىدى ئۇ ھۇۋقۇش تازنىڭ يېنىغا كېلىپ ئاستاغىنا .

— ياق ، مەن ئۇرغۇي ئەمەس ، ئۇيغۇر ! — دېدى ھۇۋقۇش تاز ۋە تۇيۇقسىز پەيدا بولغان بۇ ناتونۇش قىزنىڭ باش ـ ئايىغىغا چوڭقۇر سەپسالدى .

قىزنىڭ روھىي ھالىتى ، چىرايى شۇقەدەر خامۇش ، شۇقەدەر ئايانچلىق ئىدىكى ، سەپسېلىپ قارىغان ئادەم قورقۇپ كېتەتتى .

نازاكەت ئۆز گېپىدىن سەل خىجىل بولدى ئەتىمالىم :

— كەچۈرۈڭ ، ئۆزۈڭدىن بېرى ئۇيغۇرچە گەپ قىلماي ، تىلىم كالۋالىشىدىغان بولۇپ قاپتۇ ، — دېدى ئوڭايسىزلانغان

دەك ،— سىزنى كۆرۈپ پاراڭلاشقۇم كەلدى …

ئۇلار تېزلا چىقىشىپ قالدى . ھۇۋقۇش تازمۇ ئادەم خۇمارداپ ، گەپ سېغىنىپ قالغانىدى . ئۇ ئۆزى ئولتۇرىدىغان چاقاقغىنە كۇرسىنى نازاكەتنىڭ ئاستىغا قويۇپ بەردى ، ئاندىن لازا ، زىرىلىرىنى تەگشەپ بىرنەچچە زىخ كاۋاپمۇ پىشۇرۇپ بەردى…

شۇ تاپتا ، نازاكەت ئىللىق تەبەسسۇم قىلىپ تۇراتتى ، لېكىن بۇ تەبەسسۇم ئەينى ۋاقىتتا ئۇنىڭغا زادىلا ياراشمىدى ، خۇددى ئۇشبۇ تەبەسسۇمدا نېمىدۇر سۇنغاندەك ، قاداقچى قانچە ئۇرۇنمىسۇن بۇ سۇنغان نەرسىنى ئەمدى قاداشقا زادىلا قادىر ئەمەستەك كۆرۈنەتتى . دېمىسىمۇ ، شۇ كۈنلەردە نازاكەتنىڭ يۈزىدە قان ، كۆزىدە نۇر ، جىسمىدا مادار قالمىغانىدى . ئۇنى گويا يېنىنى يەر يەپ كېتىۋاتقاندەك ، قانداقتۇر بىر نىجىس كېسەل چاڭگىلىغا ئىلىنىۋالغانىدى…

ھۇۋقۇش تاز نازاكەتنىڭ ئەھۋالىدىن ئانچە - مۇنچە خەۋەردار بولغاندىن كېيىن ، خۇددى بىر نەرسىگە قىزىققاندەك ئۇنىڭدىن سورىدى :

— سىز دېگەن ھېلىقى «قۇياشلىق ئارال ئارامگاھى» دېگەن يەردە سىزدىن باشقا ئۇيغۇر قىزلارمۇ بارمۇ ؟

— بار ،— دېدى نازاكەت سەممىيلىك بىلەن ،— بۇرۇن ئۈچ قىز بىر ياتاقتا تۇراتتۇق ، مەن ، جەننەت ، خىسلەت . يېقىندا يېڭىدىن يەنە ئۈچ قىز پەيدا بولدى . ئۈچىلىسى شىنجاڭلىقكەن…

— توختىڭە ، توختىڭە… ، — دېدى ھۇۋقۇش تاز ئالدىراپ ، — بايا «خىسلەت» دېگەندەك قىلدىڭىزما ؟

— ھەئە ، خىسلەت ! — دېدى نازاكەت بۇ ئىسىمدىن ئالاھىدە پەخىرلەنگەندەك تۇيغۇ بىلەن ، — بۇرۇن مەن ئۇ قىز بىلەن بىر ياتاقتا تۇرغان . ئەمما ئۇ ، بىرەرگە قولىنىڭ ئۈچىنىمۇ تۇتقۇزماي ، بىر كېچىدە قېچىپ كەتتى . مەن ئۇنىڭ غەيرىتىگە ، ئىرا-

دىسىگە قايىل ، ئاجايىپ قىز ئىدى...

نازاكەت يەنە بىر قېتىم بۇ جەھەتتە ئۆزىنىڭ خېلى ئاجىزلىقىنى ، خىسلەتتەك دۇنياغا دادىل قارالماسلىقىنى ، ئۇنىڭدەك مۇستەقىل ، جەسۇر ۋە سەمىمىي ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىپ ، كۆڭلى بۇزۇلدى ! ...

نازاكەتنىڭ سۆزىدىن كېيىن ، ھۇۋقۇش تاز خۇددى مۆلدۈر چۈشكەندەك ، بىر دەقىقە شۈمشىيىپ تۇرۇپ قالدى . ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا خىسلەتنىڭ يېقىندىن بۇيانقى ئېچىنىشلىق تەقدىرى قايتا نامايان بولغاندەك بولدى ...

خىسلەت ئاشۇ كۈنى ئەزەم چوڭنى ئۆلتۈرەلمەي يارىدار قىلىپ ، قاتتىق تاياق يېگەندىن كېيىن ، تېخىمۇ چىڭ تەقىب ئاستىغا ئېلىندى . لېكىن ئۇنىڭ غۇرۇرى ، ئىرادە ـ جاسارىتى ھەممەيلەننى ھەيرەتتە قالدۇردى . شۇ چاققىچە ئەزەم چوڭغا تىغ كۆتۈرۈش تۇگۇل ، ئۇنىڭ بىرەر ناشايان ئىشلىرىنى تىلغا ئېلىپ يۈزىگە سېلىشقا ھەددى سىغىدىغان ئادەم چىقمىغانىدى . شۇڭا ، بۇ دەرگاھتىكى ئىنتائەتمەن قۇللارنىڭ نەزىرىدە ، خىسلەت قەھرىمانغا ئايلىنىپ كەتتى . ھالبۇكى ، شۇ كۈنلەردە بۇ ئاجىز ، ئەمما قەيسەر قىز ئېلىشىپ قالغاندەك بىر خىل تۇتقاقلىق كېسىلىگە گىرىپتار بولغانىدى ! ...

خىسلەتنى ھەر قېتىم تۇتقاقلىق تۇتۇشتىن ئىلگىرى ، غەلىتە بىر روھىي ھالەت يۈز بېرەتتى . ئۇ دەردتىن ، بېسىمدىن ، قىيناقلاردىن يۈرىكى زىمىستان بولۇپ كەتكەن بىر دەقىقىدە شۇنداق ھالەتلەر بولاتتىكى ، كۈتۈلمىگەندە مېڭىسى چاراقلاپ ئېچىلغاندەك بولاتتى ، ۋۇجۇدى كۈچ ـ قۇۋۋەتكە تولۇپ ، جانلىنىپ كېتەتتى . خۇددى چېقىنىدەك يالت قىلىپ ئۆتىدىغان ئاشۇنداق قىسقا ۋاقىتلاردا ئۇنىڭ ھايات سەزگۈلىرى ، ئىچكى خىيال سېزىملىرى ئون باراۋەر ئارتاتتى ، ئەقلى ۋە يۈرىكى پەۋقۇلئاددە بىر نۇر بىلەن يورۇشۇپ كېتەتتى . ئۇنىڭ پۈتۈن ھاياجانلىرى ،

www.uyghurkitap.com

پۈتۈن ئازابلىرى ، پۈتۈن تەشۋىشلىرى بىردەم بولسىمۇ بېسىقىپ ، تىنجىپ ، ئۇنىڭ ئورنىنى شادىيانە ھېسلار بىلەن تاتلىق ئۈمىدلەر ئىگىلەپ ، ئۇنى ئاللىقانداق خاتىرجەملىك بىلەن ئاسايىشلىققا چۆمدۈرەتتى...

لېكىن ، بۇنداق ھالەت ئۇزۇنغا بارمايتتى ، ئۇنىڭ ئەقلى ۋە خاتىرىلىرى يەنە ئۆز ئەكسىگە كېلىپ ، دۇچ كەلگەن ھەرقانداق نەرسىگە ئىلىناتتى ، ئۇ زادىلا كېچىكتۈرۈپ بولمايدىغان ، قىلىنىشى زۆرۈر بولغان بىر ئىشنى ئۇنتۇشنى ئىستىسىمۇ ، لېكىن ئەتراپىغا كۆز يۈگۈرتۈشى بىلەن يەنە شۇ ئىش يادىغا چۈشەتتى ، ئۆزىنىڭ غەمكىن خىيالىغا دۇچ كېلەتتى . ئۇ بۇنداق خىياللاردىن قۇتۇلۇشنى قانچىلىك خالايتتى ـ ھە ! ؟...

ئۇ ، ئەنە شۇنداق خىيال بىلەن رېئاللىقنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئىلەڭ ـ سىلەڭ ياشاپ كېلىۋاتاتتى ...

ھۆۋقۇش تاز خىسلەتنى ئەسلىدىيۇ ، ئەمما ئۇنىڭ ھەققىدە نازاكەتكە بىر نەرسە دېيىشنى خالىمىدى .

— ئەمدى سىز قانداق قىلاي دەيسىز ؟— سورىدى ئۇ بىردىنلا پاراڭنىڭ تېمىسىنى يۆتكەپ .

— يۇرتقا كېتەي دەيمەن... ،— نازاكەتنىڭ ئاۋازى زەئىپ ۋە غەمكىن چىقتى ، — چوڭ شەھەرگە... ئويۇنغا... ھەممىگە... ھەممىگە تويدۇم !...

راست ، ئۇ ھەممىگە تويغانىدى ! ئۇنىڭ ياشلىقى ، گۈزەللىكى ، شوخلۇقى مانا شۇ ئەزىم شەھەرنىڭ بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرىدا پايخان بولۇپ كەتتى . ئۇنىڭ ئۆزىگە قالغىنى ، سولغۇن چىراي بىلەن نىمجان ھايات بولدى . ئەمدى ئۇ ، ئاشۇ نىمجان ھايات بىلەن بىر پاتمان پۇشايمان ، ئۆكۈنۈش ۋە ھەسرەتلىرىنى ھاپاشلاپ ، ئۆز يۇرتىغا كەتمەكچى بولۇۋاتاتتى !...

— ياخشى ئويلاپسىز ، نازاكەت !— دېدى ھۆۋقۇش تاز ئۇنى رىغبەتلەندۈرۈپ ،— ئادەم ئەرشىئەلاغا چىقىپ كەتسىمۇ ، يەنە

هامان تۇغۇلۇپ ، تۇز يېگەن جايدىن كېچەلمەيدىكەن . مەنمۇ يۇرتـ
ـقا كېتىشنى ئويلاپ يۈرۈيمەن !...

ئۇلار ئوتتۇرىسىدا يەنە ئانچە ـ مۇنچە دىلكەش سۆزلەر ئېيـ
ـتىلدى ، ئەپسۇس ـ نادامەتلەر قىلىندى ، ئاخىرىدا نازاكەت ھۆۋـ
ـقۇش تازدىن سورىدى :

— بىلەمسىزكىن ، مۇشۇ يېقىن ئەتراپتا ئەرزانراق مېھماند
خانا بارمۇ ؟

— بار ، بىلىمەن ، — دېدى ھۆۋقۇش تاز ئاخىرقى بىرنەچچە
زىخ كاۋىپىغا خېرىدار چاقىرىپ ، — سەل تەخىر قىلىڭ ، مەن
سىزنى باشلاپ باراي .

ھايت ـ ھۇيت دېگۈچە ئۇنىڭ كاۋاپلىرىمۇ سېتىلىپ تۈگىـ
ـدى ، ئۇ كىچىك ، ئەپچىل كاۋاپدانىنى يىغىشتۇرۇپ ئۆشىنىسىگە
ئارتتى ـ دە ، نازاكەتنى بىر كوچىغا باشلاپ ماڭدى . ئۇ كېتىۋېـ
ـتىپ :

— سىزنى ئۆيۈمگە باشلاپ بارسام بولاتتى ،— دېدى خىجىل
بولغاندەك تەڭقىس ھالەتتە ،— لېكىن ھازىر ئۆزۈمنىڭمۇ تۇرۇـ
ۋاتقان يېرىنىڭ تايىنى يوق ...

ئۇ يېڭىلا تونۇشقان بۇ قىزغا تۇرمۇشىدىكى كۆڭۈلسىزلىكـ
ـلەرنى ئېيتىشنى خالىمىدى . ئۇ يېقىندىن بېرى گۈلپەرىگە چىدـ
ـراي ئاچماي يۈرەتتى ، بىر ئۆيدە تۇرۇۋاتقان بولسىمۇ ، خۇددى
دەڭدە ياتقان بىـگانە ئادەمـلەردەك كىرىپ ـ چىقىشاتتى ، سوردـ
ـغانلارغا «تۇرمۇشىمىز ياخشى » دەيتتىۇ ، ئەمما يالغۇز قالغاندا ،
پىنھان ئىزتىراپ چېكەتتى !

— كۆڭلىڭىزگە رەھمەت !— دېدى نازاكەت ئۇنىڭ تەكەللۇـ
ـپىدىن خۇشال بولۇپ ،— مەن بۇ يەردە بىرنەچچە كۈن تۇرۇپلا
كېتىمەن...

ئۇلار تار ، مەينەت بىر كوچىدىكى ئەرزان باھالىق مۇساپىرـ
ـخانىغا يېتىپ كەلگەندە ، قاراڭغۇ چۈشۈپ قالغانىدى . نازاكەت شۇ

www.uyghurkitap.com

يەرگە ئورۇنلاشتى ، بىر پەس دېمىنى ئېلىپ ، كەيپىياتىنى تەڭشەش ئۈچۈن ياتاقتىكى ئەسكى ساپاغا چۆكۈپ ئولتۇردى ۋە شۇ ئولتۇرغىنىچە خىيالغا پاتتى…

خۇدا بىلىدۇ ، ئۇ قانچىلىك ئويلىدى ، نېمىلەرنى ئويلىدى !…

ئۇ نۇرغۇن نەرسىلەردىن قورقماقتا ۋە نۇرغۇن نەرسىلەرنى سەزمەكتە ئىدى . شۇ نەرسىلەر ئۇنىڭغا دەھشەتلىك تۇستە ئازاب بېرەتتى ، قىينايتتى …

شۇ تاپتا ، ئۇنىڭ بىرەر دىلداش قەدىردانى بىلەن ھەسرەتلەشكۈسى ، دەردلەشكۈسى كەلدى . ئەمما ، ھازىر ئۇنىڭ دىلداش كىشىلىرى قالمىغانىدى . يولدا قوشۇلغان ھەمراھ — ھەمراھ ئەمەس دېگەن گەپ راست چىقتى . ئۇنىڭغا ئۆزىنى يېقىن تۇتۇپ ، ئەتراپىدا پەرۋانىدەك ئايلىنىپ يۈرگەنلەرنىڭ ھەممىسى يېرىم يولدا قوشۇلغانلار ! باللىق دوستلىرى ، ستۇدېنت ساۋاقداشلىرى نەدە ! ؟… ئۇ ھېچقاچان ئۆزىگە بۇنداق سوئال قويمىغانىدى . قېنى ئەمدى ، ئاشۇ يىللار قايتىپ كەلسە ، نۇرلۇق ، غۇبارسىز تاڭلارنى زارىقىپ كۈتكەن — غەمسىز ، غەرەزسىز يىللار قايتىپ كەلسە ! … ئۇ يىللارنىڭ ئەتىسى بەكمۇ جىلۋىدار ، بەكمۇ پارلاق ئىدى . ئەمدىچۇ ؟ ئەمدى ئۇ ئەتىدىن نېمىنى كۈتىدۇ ! ؟…

نازاكەتنىڭ تۇرۇپلا باللىق ، ئۆسمۈرلۈك دەۋرىگە قايتقۇسى كەپكەتتى . باللىقنى سېغىندى ، مال - دۇنيادىن ، ھاۋايى - ھەۋەسلەردىن كېچىپ ، باللىقى ، ياشلىقى ئۆتكەن شادىمان كوچىلاردا يۈرگۈسى كەلدى . ئەمما ، بۇنىڭ ئىلاجى يوق ، ئۇ بەكمۇ يىراقلاپ كەتكەنىدى . بۇنداق ئېگىزلىكتىن ھېچكىم ئۆز ئايىغى بىلەن چۈشكەن ئەمەس ، بەلكى غۇلىغان ، يىقىلغان ، ئىتتىرىلگەن !…

ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ، نەرسە - كېرەكلىرىنى ئۇيان - بۇيان يىغىشتۇردى . خىيالچان ھالەتتە تامدىكى پۈچۈق ئەينەكنىڭ ئال-

ـدىدا تۇرۇپ قالدى . بىرنەچچە دەقىقىدىن كېيىنلا نىگاھى ئۆزد-
نىڭ ئەينەكتىكى ئەكسىگە چۈشتى . ئۇنىڭغا كۆزلىرى جىرتاي-
غان ، چاچلىرى شالاڭشىغان ، يۈزى غەمدىن سولاشقان بىر چىراي
ھېسسىز تىكىلىپ تۇراتتى . «ۋاي خۇدايىمەي ، شۇنچىلىك ئۆز-
گىرىپ كەتتىممۇ ! ؟ تېخى بىر يىلنىڭ ئالدىدا قانداق چىرايلىق
قىز ئىدىڭ ! يىگىتلەر ئارقاڭدىن زوقلىنىپ ، قىزلار كۆزلىرىنى
مۆلدۈرلىتىپ يۈرمەمتى !… بەختىڭنى ئۆزۈڭ پايمال قىلدىڭ ،
ھە… ئۆزۈڭ ! قەيەردە ئاداشتىڭ ؟ ! نېمىشقا ئاددىي تۇرمۇشۇڭنى
ئاسراپ قالمىدىڭ ! ؟ نېمىشقا ئاشۇ يىراقتىكى چۈشكە ئوخشاش
كۈنلەردە ، ھاۋايى - ھەۋەسلەر قانتىدا ، مەۋھۇم مەنزىللەرگە
يول سالغىنىڭدا ئەس - ھوشۇڭنى يىغىپ ئالالمىدىڭ ! ؟ بەلكى
شۇنىڭدا بۇگۈنكىدەك ھەسرەت - نادامەت قىينىماستى ! خاتالارنى
تۈزىتىشنىڭ ، شامالغا سورۇلغان ھۆسن - جامال بىلەن ياشلىق
يىللارنى ئارقىغا قايتۇرۇشنىڭ ئامالى يوقمىكىن ! ؟… »
ناز اكەت كاللىسىدا تىنىمسىز چەرخ ئۇرۇۋاتقان ئاشۇ كۆ-
ڭۈلسىز سوئاللارغا جاۋاب تېپىشقا ئۇرۇنمايتتى ، ھەتتا بۇ ھەقتە
ئويلاشقا يۈرىكى بەرداشلىق بېرەلمەيدىغانلىقىنى سېزىپ تۇراتتى .
ئادەم ئۆزىنىڭ زەئىپلىكىدىن ۋە ناچارلىقىدىن شەرمەندىلىكىنىڭ
ئاخىرقى نۇقتىسىغا يېتىشى مۇمكىن . لېكىن بۇ شەرمەندىلىك-
ىنىڭمۇ چېگرىسى بار . ئادەم ھەرقانداق ھالدىمۇ شۇ چېگرىدىن
نېرىغا ئۆتەلمەيدۇ ۋە خۇددى مانا شۇ چېگرا نۇقتىسىغا كەلگەندە
ئادەم ئۆز شەرمەندىلىكىدىن سەسكىنىشكە باشلايدۇ !…
بۇ كۈنلەردە ، يولدىن ئازغان بۇ شورلۇق قىز ئۆزىنى دۇنيادا
ھەممىدىن پەس ۋە ئىپلاس ، بۇزۇق ئادەم دەپ بىلەتتى ! ئۇ ئۆز
شەرمەندە - شەرمىسارلىقىدىن پۇتۇن ئىچ - ئىچىنى يەپ تاشلىغا-
نىدى . ئۇ دەسلەپ مېنىڭ گۇناھىم يوق ، مەن ئەيىبلىك ئەمەس ،
مېنى ئادەملەر شۇ كويغا سالدى ، مېنى بۇزۇق ، ياۋۇز ئادەملەر
شۇ ھالغا چۈشۈردى ، دەپ نالە - پەريادمۇ قىلدى ! دېمىسىمۇ ،

www.uyghurkitap.com

بەزى ئادەملەر ئۇنى بىر ئويۇنچۇق ، بۇيۇم سۈپىتىدە ئەخمەق قىلدى ، قولدىن ـ قولغا ئۆتكۈزۈپ بازارغا سالدى . دەرۋەقە ، ئۇمۇ بۇنىڭغا ناھايىتى تېزلا كۆندى ، ھۇزۇرلاندى ، ئەيش ـ ئىشرەت قوينىدا بىھوش بولدى… ئاخىر ئويۇننىڭ نەتىجىسىمۇ چىقتى ، ئۇ ئېغىر ھالدا جىنسىي يول كېسەللىكىگە گىرىپتار بولۇپ يىقىلىۋىدى ، ھېچكىم يولىمىدى ، بۇرۇن ئاغزىدىن بال تامدۇرۇپ «ئۆچتۇم — كۆيدۇم» دېگەنلەرمۇ بىردىنلا قارىسىنى كۆرسەتمىدى ، ھەممىسى خۇددى بىر تال مىجىلغان ، سولاشقان گۈلنى تاشلىغاندەك ، بىراقلا تاشلىۋەتتى ! ئۇ تاپقان پۇللىرىنىڭ كۆپ قىسمىنى كېسەل داۋالاشقا خەجلەپ تۈگەتتى …

لېكىن ، ئۇ كىشىلەرگە نېمە دېمىسۇن ، ئۇنىڭ ئۆزى ھەممىدىن بۇرۇن ئۆزىگە ، ئۆزىنىڭ سۆزلىرىگە ئىشەنمەيدۇ ، ئۇنىڭ ئىمانى كامىلكى ، ئۇ … ھەممىسىگە گويا ئۆزى ئەيىبدار ! …

نازاكەت ئېغىر تىندى ، ئۇھ تارتتى ، ئۆتكەن كۈنلەرنى ئەسلەپ ئازابلىق خورسىندى . كۈنلەرنىڭ : «ئۆتكەن كۈنۈڭ ئوتتۇن بولدى ، ئاچچىق ـ ئاچچىق تۈتۈن بولدى !» دېگىنى شۇ ئىكەن ـ دە !…

شۇ كۈنى ئاخشىمى ھۇۋقۇش تازمۇ ئۇخلىيالمىدى . ئۇ نازاكەتنى ، خىسلەتنى ۋە ئاشۇلارغا ئوخشاش ، بۇ شەھەرنىڭ بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلىرىدا تېنەپ ـ تەمتىرەپ يۈرگەن بەختى قارا قىزلارنىڭ تەقدىر ـ قىسمەتلىرىنى ئويلاپ ، يۈرىكى ئېچىشتى ، پۇچىلاندى…

نېمە قىسمەت بۇ !؟ ئادەم بۇ دۇنيادا بەختىيارلىق ئىچىدە ئالدىنىپ ، خارلىنىپ ياشىغاندىن كۆرە ، بەختسىزلىك ئىچىدە ئادىمىي قەدىر ـ قىممەت بىلەن ياشىغان مىڭ مەرتەم ياخشى ئەمەسمۇ !؟…»

ھۇۋقۇش تازنىڭ روھىي دۇنياسىدا ئەنە شۇنداق ئۆزگىرىش بولۇۋاتاتتى !…

10

كىشىلىك تۇرمۇشتا ئادەم ھەرخىل توسقۇن ـ سىناقلاردىن خالىي بولالمايدۇ . ۋاھالەنكى ، مانا شۇ توسقۇن ـ سىناقلار ئادەمنى تاۋلاپ ، چېنىقتۇرۇپ ھەقىقىي ئەزىمەتلەرنى يارىتىدۇ !

ئۇتۇقنىڭ بېشىغا كەلگەن كۈلپەتلەر ئۇنى باشقىچە ئادەمگە ئايلاندۇرۇپ قويدى . ئۇ بۇرۇن ھاياتنى — مەكتەپ ، دوختۇرخانا ، ئاق خالات ، كېسەل ، ئوپېراتسىيە ۋە مۇھەببەت دەپلا چۈشىنەتتى ۋە شۇ دائىرىدىكى ئىشلار بىلەنلا ئالدىراش ئۆتكەنىدى . ئەمما ، بۇ قېتىمقى گۇاڭجۇ سەپىرى ۋە بۇ يەردە بېشىدىن ئۆتكەن ئىشلار ئۇنىڭ ھايات ھەققىدىكى بۇنداق قېلىپلاشقان ساددا قارىشىنى تىرىپىرەن قىلىۋەتتى . بىرنەچچە ئايلىق ئاچچىق ئەمەلىيەت ئۇنىڭغا ھايات ھەقىقىتىنى ئوبدانلا تونۇتۇپ قويدى . شۇندىلا ئۇ ، بۇ دۇنيادا سائادەت بىلەن پالاكەتنىڭ ، ياخشىلىق بىلەن يامانلىقنىڭ تەڭ مەۋجۇت ئىكەنلىكىنى ، ئۇلار ئوتتۇرىسىدا ھەمىشە ، ھەر دائىم شەپقەتسىز كۈرەش بولۇپ تۇرىدىغانلىقىنى چۈشىنىپ يەتتى . ئەگەر ، بۇ يوشۇرۇن ئېلىشىشتا ئادەم سەللا بىخەستەلىك قىلسا ، رەزىللىكنىڭ قۇربانى بولۇپ كېتىدىغانلىقىمۇ ئۇنىڭ كۆڭلىگە ئايان بولدى !...

ئۇتۇق گىرىمسەن يورۇپ تۇرغان كەڭرى باغدا ئۇزاق ئولتۇردى ۋە ئايلاندى ، ئاخىر ئۆزىنى بىر خىياباندا ئايلىنىپ يۈرگەن ھالدا كۆردى . مانا شۇ خىياباندىكى تاش ئورۇندۇقتىن تاكى نېرىدىكى كۆزگە تاشلىنىپ تۇرغان قېرى پالما دەرىخىگىچە يۈز قەدەمچە كېلەتتى ، ئۇ ئۆز نەزىرىدە ، شۇ مۇساپىنى ئوتتۇز ياكى قىرىق قېتىمچە بېسىپ ئۆتكەندەك ئىدى . ئۇ ، شۇ ئارىلىقنى ئايلىنىپ ، خىيال سۈرۈپ يۈرەتتىيۇ ، لېكىن بىرەر سائەتتىن بېرى نېمىلەرنى ئويلىغانلىقىنى زادىلا ئەسلىيەلمىدى . شۇغىنىسى ، ئۇ كاللىسىغا كەلگەن بىر خىيالنى تۇتۇپ ئالدى ۋە بۇ

www.uyghurkitap.com

خىيالدىن كۆتۈلمىگەندە يايراپ كۈلۈپ كەتتى ، ئەمما ئۇنىڭ كۈلۈ-
كىسى يۈرەككە پاتىدىغان ئازابلىق كۈلكە ئىدى . ئۇ خىسلەتنى
ئويلىغان ۋە خىسلەت بىلەن خۇددى مۇشۇنداق باغدا بىللە بولغاز-
لىقىنى ئەسلىگەنىدى . شۇ چاغدا ئۇلار گۈلزارلىق ئىچىدىكى
يولنى بويلاپ ، ئاستا مېڭىپ ، خۇددى مۇشۇنداق نۇرلۇق چىراغلار
چاقناپ تۇرغان تىمتاس خىيابانغا كەلگەن ، گەرچە ئۇلار پاراڭلى-
شىپ ، سىرداشمىسىمۇ ، لېكىن ھەر ئىككىسىلا كۆڭۈل دەرۋازى-
سىنىڭ ئېچىلىپ ، قەلب ئېتىزىغا بىر تالدىن خىسلەتلىك ئۇرۇق
چۈشكەنلىكىنى ، بۇ ئۇرۇقنىڭ شۇنداق تېز بىخلىنىپ ، تەبىئەت-
تىكى ھەرقانداق جانلىقتىنمۇ تېز سۈرئەتتە ئۆسۈۋاتقانلىقىنى
يۈرەكلىرى بىلەن ھېس قىلىشقانىدى…

باغدا ئېھتىمال ھېچكىم قالمىغان بولسا كېرەك ، ئەتراپ
تىمتاس جىمىپ كەتتى . كېچە خېلى سالقىن ، ئىللىق ، ھەممە
يەر نۇرغا تولغانىدى . ئەمما قويۇق دەرەخزار باغدا — ئۇتۇق
ئولتۇرغان خىياباندا قاراڭغۇ سۈكۈنات ئىدى…

ئۇتۇقنى يەنە خىيال باستى : «مەن ئۇنى تاپمىسام بولمايد-
دۇ !— دەپ ئۆز - ئۆزىگە خىتاب قىلاتتى ئۇ ،— بولمىسا ،
ئۇنىڭ ئاتا - ئانىسىغا نېمە دەيمەن ! ؟ يۇرتتىكىلەرگە نېمەدەي-
مەن ! ؟ ئەڭ مۇھىمى ، ئۆزۈمنىڭ ۋىجدانىغا نېمە دەپ جاۋاب
بېرىمەن ! ؟ ئۇ مېنىڭ ياردىمىمگە ، مېھىر - مۇھەببىتىمگە
موھتاج بولغاندا ، مەن ئۇنى تاشلاپ كەتسەم بولامدۇ ؟ !
لېكىن… »

مانا شۇ «لېكىن» ئۇنى كېچە - كۈندۈز قىينايتتى . خىس-
لەتنى زادى نەدىن تېپىش كېرەك ؟ ! ئۇ ، بۇ شەھەرگە كېلىپلا
خۇددى ئوتقا قاقلىغان شاكىلاتتەك ئېرىپ كەتتىمۇ ؟ ! ياكى ئەيسا
پەيغەمبەردەك ئاسمانغا چىقىپ كەتتىمۇ ! ؟…

ئۇتۇقنىڭ شۇنچە ئىزدەشلىرى ، ئۇرۇنۇشلىرى ۋە بۇ يولدا
تارتقان جاپا - مۇشەققەتلىرى بىكار كېتىۋاتاتتى . ھەتتا بەزىلەر

ئۇنىڭغا : «مۇنداق كاتتا شەھەردە نېمە ئىشلار بولمايدۇ ! ئۇ بەلكىم بىرەر بۆلۈك - پۇچقاقتا ئۆلۈپ قالغان بولۇشى مۇمكىن !… » دەپ شۇم ئېغىزلىقمۇ قىلدى . لېكىن ئۇتۇق بۇ- نىڭغا ئىشەنمەيتتى ، ئۇنىڭ يۈرىكى خىسلەتنىڭ ھاياتلىقىغا ، بەل- كى ھەمىشە ، ھەر دائىم ئۆزلىرىگە تەلمۈرۈپ ، تەلپۈنۈپ تۇرغان- لىقىغا گۇۋاھلىق بېرىپ تۇراتتى .

«مۇبادا … ئالىمادىس … شۇنداق بولۇپ قالسا … ،— دەپ ئۇنداق ئېھتىماللىقنىمۇ ئويلايتتى ئۇتۇق ،— ئۇنىڭ ئۆلۈكىنى بولسىمۇ تاپىسام بولمايدۇ ! بولمىسا ، مېنىڭ شۇنچە ۋاقىت تارتقان ئازابلىرىم ، جاپالىرىم نۆلگە تەڭ بولمامدۇ ! ؟ مېنى قاد- داقمۇ ۋاپادار ئاشىق دېگىلى بولىدۇ ؟ ! … »

ئۇتۇق نىيىتىدىن يانمىدى ، ۋاقىت نەتىجىسىز ئۆتۈۋاتسىمۇ ، خىسلەتتىن بىرەر شەپە ، ئۇچۇر بولمىسىمۇ ، ئۇ يەنىلا بەل قويۇ- ۋەتمىدى ، ئۇ ، ۋاقىتنىڭ كارامىتىگە ، ۋاقىتنىڭ ھامان بىر كۈنى مۆجىزە يارىتىدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى . چۈنكى ، ۋاقىت ئادەمنىڭ ئىرادىسىگە باقمايتتى ، ھېچ نەرسە ئۇنىڭ ئالدىنى توسۇپ قالال- مايتتى ، دۇنيادىكى جىمى مەۋجۇدات ۋاقىتنىڭ ئىسكەنجىسىدە بولاتتى ! …

ئەنە شۇ شەپقەتسىز ۋاقىت يەنە تېخى ئۇتۇقنى يۈرتىدىكى خىزمىتىدىن ئايرىۋېتىشىمۇ مۇمكىن ئىدى . چۈنكى ، ئۇنىڭ رۇخسەت مۆھلىتى ئاللىقاچان توشۇپ ئۆتۈپ كەتتى . ئەمما ئۇتۇق بۇ ھەقتىمۇ ئويلاپ قويدى ، ئالدى بىلەن دوختۇرخانا رەھبەرلىكى- گە بىر پارچە دوكلات يېزىپ يوللىۋەتتى ، ئەگەر ئۇلار بۇنى ھېسابقا ئالماي ، ئۇنى خىزمىتىدىن بوشاتماقچى بولسا ، بۇنىڭمۇ كارى چاغلىق ئىدى ، ئۇتۇقنى يۇقىرى مائاش بىلەن تەكلىپ قىلىۋاتقان شەخسىي دوختۇرخانىلار بار ئىدى ، پەقەت بولمىغاندا ، ئۇتۇق شۇ يەرلەردە ئىشلەپ ، ئۆزىنىڭ «قاسساپلىق» كارامىتىنى كۆرسىتىپ ئۆتۈۋېرەتتى…

www.uyghurkitap.com

گۇاڭجۇدا ئۇتۇقنى تۇتۇپ تۇرۇۋاتقان خىسلەتتىن باشقا، يەنە بىر ئادەممۇ بار ئىدى . ئۇ ھازىر بىر تەرەپتىن ، خىسلەتنى ئىزدەپ ، يەنە بىر تەرەپتىن ، ئاشۇ ئادەمنى مارىلاپ يۈرەتتى . بۇ ئادەم ئەزەم چوڭ ئىدى . ئۇتۇقنىڭ نەزىرىدە ، ئەگەر ئۇ ئەزەم چوڭ بىلەن بىرەر قۇر ھېسابلاشماي كەتسە ، ئۆمۈر بويى پۇشاي-ماندا ، نادامەتتە قالاتتى ! ئۇنداق بەتنىيەت ، ناكەسلەرگە بىرەر قېتىم ئۆزىنى كۆرسىتىپ قويۇش — ئوغۇل بالىلىقنىڭ ئالامىتى ئىدى . دېمىسىمۇ ، نېمە گۇناھى ئۈچۈن شۇنچە ئازابقا سالىدۇ ئۇ نامەرد ! ؟ ئۇتۇقنى بوزەك چاغلاپ قاپتۇ ـ دە ! ئەمدى كۆر-سۇن ، تۇتۇپلىنىۋالسا ، بىرەر يېرىنى ئەيىبناق قىلىپ ، دەرد ـ ئازابىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى تېتىتىپ قويىدۇ ! ئاتا ـ بوۋى-لارمۇ : «بەلدەشكەننىڭ بىلىنى پۈك ، تىزلەشكەننىڭ تىزى-نى !» دېمىگەنمىدى !

ئۇتۇق ئۆزىنىڭ تۇيۇقسىز تۇتقۇن قىلىنىشى توغرىسىدا ، كېيىنچە باشقىچىرەك خىياللاردا بولغانىدى . بولۇپمۇ ، ھۇۋقۇش تاز قويۇۋەتكەندىن كېيىن ، ئۇ بۇ ھەقتە چوڭقۇرراق ئويلاپ ، ئۆز ـ ئۆزىگە بىرمۇنچە سوئاللارنى قويىدى : «ئەزەم چوڭ مېنى نېمىشقا تۇتقۇن قىلىدۇ ؟ ! بىز ئەزەلدىن تونۇشمىساق ، ئارىمىزدا ھېچقانداق دادى ـ مۇئامىلە بولمىسا ، نېمە ئۈچۈن شۇنداق تۇيۇق-سىز تۇتقۇن قىلىدۇ ! ؟ پەقەت گەپتە مەندىن يېڭىلىپ قالغانلىقى ئۈچۈنما ! ؟... بۇنىڭغا خىسلەت سەۋەبلىك ئەمەسمىدۇ ؟ ! خىسلەت ئەزەم چوڭنىڭ قولىدىمۇ ـ يە ! ؟...»

بۇ گۇمانىي سوئاللارنى ئۇتۇق بىرنەچچە قېتىم ھۇۋقۇش تازدىن سورىغاندا ، ئۇ قەتئىي رەت قىلغانىدى . شۇنداق بولسىمۇ بۇ سوئاللار ھازىرغىچە ئۇتۇقنىڭ كۆڭلىنى بىئارام قىلىپ كېلى-ۋاتاتتى . ئۇ بەزىدە ، ئۆزىنىڭ تۇتقۇن قىلىنىشى بىلەن خىسلەتنى باغلاپ ، خىسلەت چوقۇم ئەزەم چوڭنىڭ قولىدا بولۇشى ، شۇڭا ئۇ مېنى كۆزدىن يوقاتماقچى بولغان بولۇشى مۇمكىن دەپ

ئويلايتتى . بۇ خىياللارمۇ ئۇنى ئەزەم چوڭنى تېزرەك تېپىپ ،
ئۇنىڭ بىلەن ھېسابلىشىشقا ئۈندەيتتى !...
ئۇتۇق ھازىر كۆپ ۋاقىتلىرىدا يارمەمەتكە ياردەملىشىپ ،
«ئوغۇزخان رېستورانى» غا قارىشىۋاتاتتى . ئۆركەش غايىب بول-
غاندىن كېيىن ، يارمەمەت ھەم روھىي ، ھەم جىسمانىي جەھەتتىن
تېزلا تۈگىشىپ كەتتى . پۈتۈن - سۈرۈك بىر ئوغۇلدىن ئايرىلىش
ئەللىك ياشتىن ئاشقان كۆيۈمچان دادا ئۈچۈن كۆتۈرۈپ قوپقۇسىز
دەرد بولدى . بۇنى ئاز دېگەندەك ، ئۇنىڭ دېلوسىنىڭ تېخىچە
مۇئەللەقتە ئېسىقلىق تۇرۇشى ئۇنىڭ دەرد - ئازابىنى تېخىمۇ
كۈچەيتىۋەتتى . ئەگەر ئۆركەش ئۆلگەن بولسا ، ئۇنىڭ ياۋۇز
قاتىلى زادى كىم ؟ ! ئەگەر قاتىل تۇتۇلۇپ ، تېگىشلىك جازاغا
ئۇچرىغان بولسا ، بەلكىم كۆز ئالدىدىن شىۋىقەدرىدەك ئۈچۈپ
كەتكەن ئوغلىنىڭ دەردىدە قان يىغلاپ ، مۈكچىيىپ قالغان ناتى-
ۋان ئاتا - ئانىغا ئاز - تولا تەسەللى بولغان بولاتتى . لېكىن ،
بۇ ئىشلار قېرىشقاندەك زادىلا ئىلگىرى باسمىدى . ھېلىقى چىڭ-
خەيلىك ئىككى ئىشلەمچىمۇ ياكى گۆش ، ياكى بەزگە ئايرىلماي ،
يەنە شۇ گۇماندار سۈپىتىدە تۈرمىدە بىھۇدە يېتىۋاتاتتى...
رېستوراندىكى ئىشلارنىڭ كۆپلۈكىدىن مادارى كەتكەن يار-
مەمەت ئاخىر ئۇتۇقنى ئۆزىگە ياردەمچىلىككە تەكلىپ قىلدى . ئۇ
ئۆز كۆزىتىشى بويىچە ، ئۇتۇقنىڭ ئاق كۆڭۈل ، زېھنى ئۆچۈق ،
لەۋزى ھالال ئىكەنلىكىگە ، خۇددى ئۆز ئوغلى ئۆركەشتەك ھەق-
گۆي ، غۇرۇرلۇق يىگىت ئىكەنلىكىگە قىزىقىپ قالغانىدى . بۇ
تەكلىپ ئۇتۇقىمۇ خۇشياقتى ، ئۇ ئەمدى پۇلدىن ، ياتاق ھەم
تاماقتىن غەم قىلمايتتى...
بۈگۈن «ئوغۇزخان رېستورانى»دا ، خۇددى «تېرىساڭ ئالار-
سەن ، تىلىسەڭ تاپارسەن» دېگەندەكلا ئىش بولدى .
چۈشلۈك تاماق ۋاقتىدا ، تۇيۇقسىز ئەزەم چوڭ پەيدا بولۇپ
قالدى . ئۇنى بۇ يەردىكىلەر تونۇمايتتى ، ھەتتا يارمەمەتمۇ كۆرۈپ

www.uyghurkitap.com

باقمىغانىدى . چۈنكى ، ئۇ ئەزەلدىن بۇ يەرگە كەلمەيتتى ، بۈگۈن
ئۇنىڭ قىلچە تەپتارتماي ، قورقماي بۇنداق يەككە ـ يېگانە كېلى-
شى — بىرىنچىدىن ، ئۆركەشنىڭ ئىشىنى ئاستىرتىن
تىنىڭ ـ تىڭشاپ بېقىش بولسا ، يەنە بىرى ، يۈرتىنىڭ تامىقىنى
ھەددىدىن زىيادە سېغىنغانلىقىدىن ئىدى .

ئەزەم چوڭ ئۆركەشنى ئۇجۇقتۇرۇۋەتكەندىن كېيىن ، بىر-
نەچچە كۈنگىچە قارا بېسىپ ، ئەنسىز يۈردى . ۋاقىت ئۆزىراپ ،
ئۆزى ھەققىدە ھېچقانداق گۇمانىي شەپىلەر ئاڭلانمىغاندىن كې-
يىن ، كۆڭلى جايىغا چۈشكەنىدى . شۇنداقتىمۇ ، بۇ قاغدالما
ھىيلىگەر بۈگۈن بۇ يەرگە كېلىپ ، ئۆركەشنىڭ دادىسىدىن ،
يېقىن ئادەملىرىدىن ئۇنىڭ تەقدىرى توغرىسىدىكى گەپلەرنى ئۆز
قۇلىقى بىلەن ئاڭلاپ باقماقچى ۋە شۇ باھانىدە ، بۇ يەرنىڭ داڭلىق
ئاشمانتىسى بىلەن لەگمىنىنى تويغۇچە يەپ باقماقچى بولغانىدى .

لېكىن ، ئىش ئۇنىڭ ئويلىغىنىدەك بولماي قالدى ، كۈتۈل-
مىگەندە ، ئۇ ئۆزىنى پايلاپ يۈرگەن ئەشەددىي رەقىبى ئۇتتۇق
بىلەن دوقۇرۇشۇپ قالدى ، ئۇ ئۇتۇقنىڭ بۇ يەردە ئىكەنلىكىنى
خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەنىدى .

— مەن سىزنى يۈرتقا كەتكەن چېغى ، دەپتىمەن ! — دېدى
ئەزەم چوڭ چاندۇرماستىن ئۇتۇققا يەر ئاستىدىن قاراپ .

— مەن سىزنى تاشلاپ قانداق كېتىمەن ، ئەزەم چوڭ ! —
دېدى ئۇتۇق زەھەرخەندىلىك بىلەن كۈلۈپ ، — بىزنىڭ ئوتتۇرد-
مىزدىكى ھېساب ـ كىتاب تېخى تۈگىمىگەن تۇرسا ! ...

— قانداق ھېساب ـ كىتاب ئۇ ؟ — ئەزەم چوڭ خۇپسەنلىك
بىلەن سورىدى .

— ئۇنتۇپ قاپسىز ـ دە ! ؟ — ئۇتۇق ئۇنىڭ كۆزىگە بىگىز-
دەك قادالدى ، — ئېسىڭىزگە سەپ قوياي : سىز مېنى قانۇنسىز
تۇتقۇن قىلدىڭىز ، يەر ئاستى ئۆيىگە قاماپ ئازابلىدىڭىز ! مەن
سىزگە بۇنىڭ جاۋابىنى قايتۇرماي كەتسەم ، قەرزدار بولۇپ قال-

ـامدىمەن ! ••• يەنە تېخى خىسلەتنىڭ ئىشىمۇ بار ، سىز ئۇ قىزنى نەگە يوشۇردىڭىز ! ؟

ئىشنىڭ بۇنداق ئاقىۋىتى ئەزەم چوڭنى سەل ھودۇقتۇرۇپ قويدى ، گويا ئۇنىڭ يۈزىدە قىپقىزىل ئىز قالدۇرغان رەھىمسىز تەستەكتەك ، ئۇنىڭ يۈرىكىگە ئېغىر تەگدى . ئەمما ، نۇرغۇن قازانلاردا قايناپ ، نۇرغۇن قايناملاردا چۆرگىلەپ چىققان بۇ قاقـ ۋاش يەنە دەرھال ئۆزىنى ئوڭشىۋالدى .

قىزىق ، ئۇ بەزىدە ناھايىتى سەزگۈر بولۇپ قالاتتى ، بەزىدە بولسا ، تولىمۇ دۆتلىشىپ كېتەتتى . ئەمما بۇ قېتىم دۆتلەشمىـ دى ، بەلكى ئەسلىي تەبىئىتى بويىچە ، ھىيلىگەرلەشتى .

— خىسلـەت دېگـەن كىم ئـۇ ؟ ئەجەب چىرايلىـق ئىسمىـ كەن ـ ھە ! ؟ ئۆمرۈمدە ئاڭلاپ باقماپتىكەنمەن ! — دېدى ئۇ ھاڭۋاققاندەك قىياپەتتە .

— خۇپسەنلىك قىلماڭ ، ئەزەم چوڭ ! — دېدى ئۇتۇق ئۇنىڭ زىتىغا تېگىپ ، — سىز بىلىسىز ، يۈرىكىڭىز پوكۇلداۋاتـ تىدىغۇ دەيمەن ! سىز بىر گۇناھكار ، سىزنىڭ گۇناھىڭىز شۇنچىـ لىك كۆپكى ، سىزنى سوتلىغان ئادەممۇ ساۋاب تاپىدۇ !•••

— نېمانداق شۇم ئېغىز نېمىسەن ! ؟ قويە ، بۇنداق پەلىپەـ تىش گەپلىرىڭنى !— دېدى ئەزەم چوڭ ۋە بىردىنلا يۈزسىزلىككە ئۆتتى ،— مەن سېنى تونۇمايمەن ، ئاداش ! ئارامىمدا تاماق يېگىـ لى قوي !

— نېمە ! ؟ سەن مېنى تونۇمامسەن ؟ !— دېدى ئۇتۇقمۇ ئاچچىقى تۇۋىدىن تۇتۇپ ،— ئۇنداق بولسا ، مەن ئۆزۈمنى ساڭا تونۇتۇپ قوياي !

ئۇ ، تاماق يېيىشكە تەمشەلگەن ئەزەم چوڭنىڭ شىللىسىدىن بۇركۇتتەك قامالىدى .

— يۈر ، ماۋۇ ئۆيگە كىرىپ پاراڭلىشايلى !— دېدى ئۇتۇق ئۇنى تارتقۇچلاپ .

ئۇ ، بۇ يەردە تاماق يەۋاتقان بىرمۇنچە خېرىدارلارنىڭ ئالدىدا ئۇنىڭغا تاشلىنىشنى بىئەپ كۆردى .

— قولۇڭنى تارت ! — دېدى ئەزەم چوڭ ئۇتۇققا كۆلىيىپ ، — بولمىسا ساقچى چاقىرىمەن ، جۇمۇ !

بۇ گەپ ئۇتۇقنىڭ كۆلكىسىنى قىستىدى :

— سەن ساقچى دېگەننىڭ نېمىلىكىنى بىلەمسەن ! ؟

شۇ ئارىلىقتا ، بىر ئىش بىلەن ئۇتۇقنى ئىزدەپ كەلگەن ياقۇپ ئىسىملىك ئاشپەز پەيدا بولۇپ قالدى . ئۇ پۇت - قوللىرى يوغان تەمبەل يىگىت ئىدى ، ئۇنىڭ بەلۋېغىدا بىر غېرىچ ئۇزۇن- لۇقتىكى يىڭنىسار پىچىقى ئېسىقلىق تۇراتتى .

— كېلە ، ياقۇپ ! — دېدى ئۇتۇق ئۇنىڭغا ئەزەم چوڭنى ئىشارە قىلىپ ، — ماۋۇ ئەبلەخنى ئاۋۇ ئۆيگە ئەكىرەيلى ، ئازراق ھېساب - كىتابىمىز بار !

ياقۇپ نېرى - بېرىسىنى سۈرۈشتۈرمەيلا ، ئەزەم چوڭنىڭ قولتۇقىدىن ئالدى ، ئەزەم چوڭ دەسلەپ قارشىلىق قىلىپ ، مۇشۇ يەردىلا — خېرىدارلارنىڭ كۆزىچە جېدەل تېرىماقچىمۇ بولدى ، ئەمما ئىشنىڭ چوڭىيىپ ، كۈتۈلمىگەن پىشكەللىكنىڭ يۈز بېرىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەپ ، ئۇلارنىڭ ئالدىغا چۈشۈپ ماڭدى . ناھايىتى كەلسە ، ھازىر ئۇلاردىن بىر - ئىككى مۇشتنى ئارتۇق يېيىشى ، كېيىن ئۇلاردىن ھەسسىلەپ ئۆچ ئېلىشى مۇم- كىن ئىدى !...

ئۇتۇق ئەزەم چوڭنى كىچىكرەك ، بوش بىر ئايرىمخانىغا باشلاپ كىردى ۋە كىرىپلا ئىشىكنى ياپتى - دە ، ئۇنىڭغا تاشلان- دى ، ئىككىسى تۇتۇشۇپ كەتتى ، نېمە قىلارىنى بىلمىگەن ياقۇپ دەسلەپ تېڭىرقىدى ، كېيىن ئۇتۇققا بولۇشتى . ئۇتۇققا نەدىن كەلگەن كۈچكىنىتاڭ ، ھەربىر مۇشت ئاتقاندا ، ھەربىر كاللا ئۇر- غاندا ئەزەم چوڭ ئىڭراپ كېتەتتى...

ئۇتۇق ئەمدى پۇخادىن چىققاي دەۋاتقاندا ، ئايرىمخانىغا يارمە-

مەت كىرىپ قالدى ، ئۇ بۇ يەردىكى گۇلدۇر - گالاچلارنى ئاڭلاپ ئەنسىرەپ قالغاندى .

— نېمە ئىش بۇ ؟ ! — يارمەمەت ئاچچىقلاپ ، ھەيران بولۇپ ۋارقىرىدى .

— ئەزەم چوڭ دېگەن مۇناپىق شۇ ! — دېدى ئۇتۇق ئۇنىڭغا بىگىز قولىنى چەنلەپ ، — مېنى تۇتقۇن قىلغان ، مەن ئەمدى ئۇنىڭ پېيىنى كېسىۋېتىمەن ! — ئۇ ، شۇنداق دېدى - دە ، ئارقىسىدا تۇرغان ياقۇپنىڭ بېلىدىكى پىچاقنى شارتلا سۇغۇرۇپ ، ئەزەم چوڭغا يەنە تاشلانماقچى بولدى . ئەمما يارمەمەت ئۇنىڭ ئالدىنى توسۇپ كايىدى :

— ساراڭلىق قىلماڭ ، ئۇتۇقجان ! بىر ئادەمگە تىغ ئۇرۇپ ھۆددىسىدىن چىقماق ئاسان ئەمەس !

— ئۇنىڭ تىغ ئۇرغان ئادەملىرى ئازمۇ ! ؟ — دېدى ئۇتۇق ئەلەملىك تىنىپ ، — ئۆركەشنىڭ يوقاپ كېتىشىدە مۇشۇ ئەبلەخنىڭ قولى بارمۇ تېخى !

— ھەي - ھەي ! ... ئاغزىڭغا ھېزى بول ، جۇما ! — دېدى ئەزەم چوڭ ئەندىككەندەك چۆچۈپ ، — ۋاقتى كەلگەندە ، بۇنداق شۇم ئېغىزلىقىڭ ئۈچۈن ئاچچىق پۇشايمانغا قالمىغىن يەنە ! ...

— بولدى ئۇتۇقجان ، ئۆزىڭىزنى بېسىۋېلىڭ ، — دەپ نەسىھەتكە ئۆتتى يارمەمەت ، — ئىنسان پەرىشتە ئەمەس ، شۇڭا ، بەزىدە يول قويغان خاتالىق - سەۋەنلىكلىرىمىزنى خۇدا ئۆزى كەچۈرسۇن دېمەكلىك ئىنسانلىقتۇر . پەقەت گۇناھ قىلمايمىز دېگەندىمۇ ، بەزىدە كۆرۈپ - كۆرمەي بىرەر چۇمۇلىنى دەسسەپ قويىمىز . ئۇمۇ ئاغزىدا ئۆز ئۇۋىسىغا دان توشۇپ كېتىۋاتقان بىر جانلىقتۇ ! بۇ گۇناھ ئەمەسمۇ ؟ ... ھەرقانداق بەندە ئۆزى ئۆتكۈزگەن گۇناھقا يارىشا جازاغا تارتىلىدۇ . ئەلۋەتتە ، بۇ جازانى خۇدامۇ بېرىدۇ ، قانۇنمۇ بېرىدۇ ، ھېچكىم بۇنىڭدىن قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ ! ...

www.uyghurkitap.com

— ئۇغۇ شۇنداق ! — دېدى ئۇتۇق يارمەمەتنىڭ سۆزىگە ئازراق ئۆكتە قوپۇپ ، — ئەمما لېكىن ، «شەرىئەتنىڭ يەتمىش ئىككى پۇتىقى بار» دېگەندەك ، بىزنىڭ قانۇنىڭمۇ ئەمرىمەرۇپ-لىىرى جىقكەن ، يارمەمەت ئاكا ! بۇرۇن مەن قانۇنغا ، ئەد-لى- ئادالەتكە ئىشەنگەن ، قانۇننىڭ بىر تەرەپ قىلىشىنى كۈت-كەن . لېكىن ، ئاقىۋەت ئۇنداق بولماي قالدى . بىز زادى قايسى جەمئىيەتتە ياشاۋاتىمىز ؟ ! كىمگە ئىشىنىش كېرەك ؟ بۇنداق مەرەزلەردىن زادى قاچان قۇتۇلىمىز ! ؟ مەن بۇ سوئاللارغا جاۋاب تاپالماي قايمۇقۇپ قالدىم !...

— قايمۇقماڭ ، ئىككىلەنمەڭ ! — دېدى يارمەمەت يەنە شۇ ئاق كۆڭۈللۈك بىلەن ، — سىز ماڭا قارىغاندا كۆپ ئوقۇغان ، ئەمما مەن سىزگە قارىغاندا كۆپنى كۆرگەن . مېنىڭ كۆرگەنلى-رىم قانۇننىڭ كۈچى ، قانۇننىڭ مۇقەددەسلىكى ! ھەممىمىز ئۇنىڭغا ئىشەنمىسەك بولمايدۇ !...

دەرۋەقە ، يارمەمەت كۆپنى كۆرگەن ، كۆپ ئىشلاردىن ئەقىل تاپقان سەۋرلىك ، ئېھتىياتچان ، كۆڭۈل - كۆكسى كەڭ ئادەم ئىدى . ئەگەر ئۇ ، ئۇزۇن يىللىق ئەگرى - توقاي ، جاپالىق تۇرمۇش يولىدا ئاشۇنداق ياخشى روھىي ھالەتلەرنى يېتىلدۈرمى-گەن بولسا ، بەلكىم بۈگۈنكى كۈندە مۇنداق چوڭ ئىش تەۋرى-تىپ ، بۇنداق زور ئىگىلىكنى بەرپا قىلالمىغان بولاتتى...

قانۇن - ئىنتىزامنى مۇستەھكەملەش ، مەسئۇلىيەتنى سې-زىش — ئادەملەردىن كۈچ ۋە غەيرەت ، ۋىجدان ۋە نومۇس بىلەن مېھنەت قىلىشنى تەلەپ قىلىدۇ . يارمەمەت ئۆز ئەمەلىيىتىدىن بۇلارنى چوڭقۇر ھېس قىلغان ۋە بىلگەنىدى . ئۇ يەنە شۇنىمۇ بىلەتتىكى ، بۇ جەمئىيەتتىكى بەزىبىر رەزىل ، داشقال ئادەملەر-نىڭ قولىدىن ھەر بالا كېلەتتى . ئەگەر ئەزەم چوڭ ئۇتۇق ئېيت-قاندەك ئاشۇنداق قارانىيەت ، ئەبلەخ ئادەملەر جۇملىسىدىن بول-سا ، ئۇنى بۇ يەردە ئەدەپلەپ ، جاجىسىنى بېرىش — ئادەمنى

تېخىمۇ يامان ئاقىۋەتلەرگە گىرىپتار قىلىشى مۇمكىن ئىدى. يارمەمەت بۇنداق ئادەملەرنىڭ خۇي ــ پەيلىنى، تەلۋە ــ قاراملىقلىرىنى كۆپ كۆرگەن: بەزىلىرى بازار تالىشىپ، ئادەم تالىشىپ بىر ــ بىرلىرىنىڭ باش ــ كۆزىنى يېرىشقان، پۇت ــ قوللىرىنى كېسىشكەن، ھەتتا ئۆلۈم ۋەقەلىرى چىققان؛ بەزىلىرى بولسا، بىر ــ بىرلىرىدىن ئۆچ ــ ئىنتىقام ئېلىش ئۈچۈن، دۇكانلىرىنى بۇزغان، ئۆيلىرىگە ئوت قويغان!...

بۇنداق نادان، كۆڭلى قارا، تەلۋىلەردىن ھەر ۋاقىت ھوشيار تۇرۇش لازىم. بولمىسا، ئادەم بىر ئۆمۈر پۇشايمانغا قالىدۇ!... ئۇلارنىڭ جاجىسىنى قانۇن بەرسۇن، قانۇننىڭ كۈچ ــ قۇدرىتىگە ھېچنېمە تەڭ كېلەلمەيدۇ!...

يارمەمەت مانا شۇنداق خىياللار بىلەن ئۇتۇقنى تىنجىتىپ، ئەزىم چوڭنى قۇتقۇزۇپ قالدى.

ئەزىم چوڭ «ئوغۇزخان رېستورانى» دىن ئاغزى ــ بۇرنىدىكى قانلارنى سۈرتۈپ، ئۇتۇققا خۇددى «خەپ، توختاپتۇر!» دېگەندەك سوغۇق نەزەر بىلەن گۆلىيىپ چىقىپ كەتتى. ئۇنىڭ شۇ ۋاقىتتىكى تۇرقى بەئەينى ئىگىسى تېپىۋەتكەن ئىتتەك ئايانچلىق ئىدى.

11

ھەرقانداق ئادەم خاتالىشىدۇ، لېكىن ھاماقەت ئادەملەر ھوشىنى تاپماي كېتىۋېرىدۇ. خۇداغا شۈكرى، ھۇۋقۇش تاز ھەرنېمە بولسا ھاماقەتلەردىن بولۇشنى خالىمىدى. ئۇمۇ يىگىتقۇ! يىگىت ئىكەن، ئۆلىدىغان ئىش بولسىمۇ، ئۆلىدىغان يېرىگە كۈلۈپ بېرىشى كېرەك!

توغرا، ئۇلار بىر ئوغرى كېمىسىگە چىققانلار، شۇڭا ئۇلارنىڭ جېنى بىر! ئەمما، جېنى باشقىلارمۇ بار ئۇ كېمىدە! ئۇلار

www.uyghurkitap.com

سەن بىلەن بىللە غەرق بولۇشنى خالىمايدۇ ! ھۆۋقۇش تاز مانا شۇنداق بولۇشنى خالىمىدى ، ئۇ قەلبى بۇلغانغان ، ئىمانى يوق ، روھى مەرەز ئەزەم چوڭ ، ھېيت ئاغماق قاتارلىق ناكەسلەر بىلەن بىللە ئۇ دۇنياغا كېتىشنى خالىمىدى . گەرچە ، ئۇمۇ ئۆز ۋاقتىدا ئاشۇلارنىڭ قەبىھ جىنايەتلىرىگە ھەمشېرىك بولغان بولسىمۇ ، ئەمدىلىكتە ئۆز قىلمىشىدىن پۇشايمان يېدى ، نەپرەتلەندى ، يىرگەندى ! دېمىسىمۇ ، «داپ چالغاننىڭ ھەممىسى باخشى ئەمەس ـ دە !…»

ھۆۋقۇش تاز ئاخىرقى سىناققا دۇچ كەلدى ، يۈرەكنى تارا-زىغا سالىدىغان ۋاقىت كەلگەنىدى . ئۇ ، ئۆز يۈرىكىنىڭ ئۆز ئەقىسىدىگە خائىنلىق قىلمايدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى !…

كېيىنكى كۈنلەردە ، ھۆۋقۇش تازنىڭ كۆز ئالدىغا ھەمىشە «چوڭام» نىڭ كاللا كېسەر جاللاتلىرى كېلىپ سەپ تارتىدىغان ، نەزەرنىڭ غېرىب كېپەن قەبرىسى ، ئۆركەشنىڭ قانغا بويالغان جەسىتى كۆرۈنۈپ ، يۈرىكى ئازابلىنىدىغان ، سۇر باسىدىغان بو-لۇپ قالغانىدى !

بەزىدە ئادەمنىڭ ئېسىگە بىرەر مۇزىكا پارچىسى ياكى ناخشا بۆلىكى چۇشۇپ قالىدۇ ، ئادەم ئۇنى ياقتۇرغان ـ ياقتۇرمىغانلى-قىغا قارىماستىن ، ئۆز خىيالىدا قايتىلايدۇ . خۇددى شۇنىڭغا ئوخشاش ، ھۆۋقۇش تازنىڭ ئېسىگە ھەمىشە ھېلىقى يامغۇرلۇق كېچىسى «خولو» تېغىغا كۆمگەن ئېچىنىشلىق جەسەت چۇشۇۋا-لاتتى . غەلىتە يېرى شۇكى ، ئۇنى ھەرگىزمۇ «چوڭام» لار ئېيت-قاندەك «بىزنىڭ ئەڭ ئەشەددىي رەقىبىمىز» دەپ ئەمەس ، بەلكى گۇناھسىز بىر بىچارە قىياپىتىدە تەسەۋۋۇر قىلاتتى !

شۇ تاپتىمۇ ، ھۆۋقۇش تازنىڭ كۆزىگە ئۆركەشنىڭ سوزۇ-لۇپ ياتقان جەسىتى خىرە ـ شىرە كۆرۈنگەندەك بولدى ، نەزىرى-دە ، ئۆركەش تۇمان ئىچىدىن چىقىپ كېلىۋاتقاندەك ، ئاستا ـ ئاستا ئېنىق كۆرۈنۈشكە باشلىدى . ھۆۋقۇش تاز ئۇنىڭغا ئىنتى-

لىپ ، ئالدىغا پىشۋاز چىقماقچى بولدى ، لېكىن پۇتلىرى ئىرادى-
سىگە بويسۇنمايتتى ، گەپ قىلىشقا ئېغىز جۇپلىدى ، ئەمما تىلى
زۇۋانغا كەلمەيتتى...
نېمىشقا ئۇنىڭغا ھەر دائىم ئاشۇ جەسەت كۆز ئالدىدا پەيدا
بولۇپ ، يۈرىكىنى مۇجۇپ تاشلايدىغاندەك ئازابلايدۇ ؟ ! ھە ... ئۇ
بىلدى ، ئۇنىڭ ئازابلىق يۈرىكى شۇنداق بىر ھەقىقەتنى سەزدى :
بۇ ئۇنىڭغا قىلىنغان بېشارەت ، ئاگاھلاندۇرۇش !...
ھۇۋقۇش تاز بۇنىڭدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ، بۇنى ئۇنتۇش
ئۈچۈن ، جەزمەن ئۇنى ئاشكارىلىشى كېرەك . شۇ چاغدىلا ، كال-
لىسىغا كىرىۋالغان بۇ ئەسەبىي خىيالدىن خالاس بولىدۇ !...
ھۇۋقۇش تاز ھەممە ئىشنى ھەل قىلىدىغان ئۇزۇل - كېسىل
سائەتنىڭ كەلگەنلىكىنى ھېس قىلدى ، شۇڭا ، ھەرقانداق بېپەر-
ۋالىق ، ھەرقانداق جۈرئەتسىزلىك ئۇنىڭ قەلبىنى ئېغىر يارىلان-
دۇراتتى . ئۇنىڭ ھازىرقى ئارزۇ - ئىستەكلىرى ناھايىتى كۈچ-
لۈك ئىدى ، بۇ يولدا ئۇ خېلى قەيسەر ھەم جاسارەتكە تولغانىدى ،
ئەيتىدىن ھەرگىزمۇ «لاپ» قىلىپ يېنىپ ، «پىس» قىلىپ
ئۆچۈپ قالىدىغانغا ئوخشىمايتتى .
ھۇۋقۇش تاز ئەمدى يۈرىكىنى توختىتىپ ، ئىككىلەنمەيلا
قولىدىكى يانفوننىڭ نومۇرلىرىنى باستى ، ھايالشمايلا قارشى
تەرەپتىن ئاۋاز كەلدى : «ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم ، ۋەي... كىم ؟ »
«ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام... سىز يارمەمەت ئاكاممۇ ؟... ھە ،
مەن خالمەت... سىز بىلەن كۆرۈشەي دېۋىدىم... ھە ، ئىش بار
ئىدى... مالال كۆرمەي ۋاڭ باۋ ساقچىخىمۇ خەۋەر قىلىپ قويسى-
ڭىز... بىللە سۆزلەشسەك... ۋاقتى دېدىڭىزما... خۇدا بۇيرۇسا ،
چۈشتىـن كېيىـن سائـەت ئۈچتە بولسۇن... مەن يېنىڭىزغا
بارىمەن... خوش !... »
ئىككى تەرەپ چۈشتىن كېيىنكى سائەت ئۈچنى ئاجايىپ بىر
روھىي ھالەتلەردە — ھولۇقۇش ، قىزىقىش ، تەشۋىش ، ئارىسال-

www.uyghurkitap.com

دىلىق ۋە ئاخىر جاننى تىكىشكە ئوخشاش جىددىيچىلىك ئىچىدە كۈتمەكتە ئىدى !...

ۋاقىت ئۇنىڭ بىلەن كارى يوق، ئۆز ئوقى بويىچە پەرۋاسىز ئىلگىرىلىمەكتە، ئۇ بىرى تۇتۇۋالسا توختاپ قالىدىغان، بىرى ئىتتىرىۋەتسە كېتىپ قالىدىغان نەرسە بولمىغاچقا، ئۆز يولىدا دەخلىسىز، توختاۋسىز مېڭىپ، ئاخىر سائەت ئۈچكە باردى.

ئۇلار — خۇۋقۇش تاز، يارمەمەت ۋە ۋاڭ باۋ «ئوغۇزخان رېستورانى» نىڭ ئازادە، يوپيورۇق، خىلۋەت بىر ئۆيىدە كۆرۈشتى. يارمەمەت سوغۇق ئىچىملىكلەر بىلەن مېۋىلەرنىڭ سەرخىللىرىنى ئەكىرىپ قويغانىدى.

— قېنى، ئۇسسۇزلۇق ئىچىڭلار، مېۋە يەڭلار! — دېدى ئۇ مېھمانلارنى قايماق رەڭلىك خىروم ساپانىڭ ئالدىدىكى چاي شىرەسىگە تەكلىپ قىلىپ.

سوغۇق ئىچىملىكلەر ئىچىلدى، مېۋىلەر يېيىلدى. شۇ ئارىلىقتا، يارمەمەت خۇۋقۇش تازغا سەپسالدى، ئۇنىڭ ئەپتىگە، تۇرقىغا قاراپ، يارمەمەتنىڭ كۆڭلىدىن ئۆتتى: «ئۆتكەندە كۆرگىنىمدە خېلى بەردەم تۇراتتى، ھازىر ئىككى پۈكۈلۈپ قاپتۇ. كۆزلىرى ئىچ - ئىچىگە پاتقان، رەڭگىدە رەڭ يوق ... تازا تەشۋىش چەككەندەك كۆرۈندۇ، بىچارە!»

خۇۋقۇش تاز خېلى بىر ھازاغىچە يارمەمەت بىلەن ۋاڭ باۋنىڭ ئالدىدا بېشىنى ئېگىپ، ئېغىر سۈكۈتكە پاتقانچە ئولتۇردى، كېيىن بېشىنى ئاستا كۆتۈرۈپ، ئۇلارغا دادىل قارىدى، ئۇنىڭ كۆزلىرىدە بۇرۇنقىدەك مەككارلىق بىلەن مۇناپىقانە جىلۋە يوق ئىدى. بەلكى بۇ كۆزلەر ئېنىق بىر قارارغا كەلگەن ھالال، ئىنساپلىق، مەرد ئادەمنىڭ كۆزلىرىگە ئوخشاش سەممىي ئىدى.

— بىلەمسىز، يارمەمەت ئاكا! مەن شۇ كۈنلەردە، بەزىدە ئۆزۈمگە ئۆزۈم ئەبلەخ بولۇپ كۆرۈنۈپ كېتىمەن! چۈنكى، بىر مەزگىل غەپلەتتە يۈرۈپ، ئىمانىمنى يوقىتىپ قويغان ئوخشايمەن

دەپ ئويلايمەن ! ...

ھۆۋقۇش تاز ئۆزىنىڭ قابىلىيەتسىز ھەم يارامسىزلىقىنى ھەرقەدەمدە ھېس قىلىپ تۇراتتى ، ئەينى چاغدا ، ئۇ ئۆزىنى ئەركىن ، مۇستەقىل بىر ئادەم سۈپىتىدە كۆرۈشنى ئارزۇ قىلاتتى . خۇددى مانا شۇ ئارزۇ — ئىستەك ئاشۇ بەختى قارا ئۆسمۈرلۈك چاغلىرىدىلا ئۇنىڭ يۈرىكىنى قاتتىق يارىلىغانىدى . كېيىنكى ۋاقىتلاردا ، ئۇ ئۆزىدىكى قايغۇ — ئەلەملەرنىڭ ئۆزۈندىن بېرى دەپسەندە قىلىنىپ كېلىۋاتقان يىگىتلىك غۇرۇرىدىن تۇغۇلۇۋاتقانلىقىنى سېزەتتى ، بۇ ئادىل سەزگۇ ئۇنى تېخىمۇ بەتتەر قىينىغانىدى !...

— ھۆرمەت قىلساڭ بېشىڭغا چىقىدىكەن ، ئىتمۇ چاپىنى ئەسكىنى تالايدىكەن ! ھەممىگە چىداپ كەلدىم ، «تاز» دەپ مەسخىرە قىلىسىمۇ ، يۈمشاقباش كۆرۈپ خورلىسىمۇ چىدىدىم !— دەپ ئەلەم بىلەن سۆزلەشكە باشلىدى ھۆۋقۇش تاز ، — ئەمدى چۈشەندىم ، ئۇلار زادى ئىنساپنى بىلمەيدىكەن ، سېنى ئادەم قاتارىدا كۆرمەيدىكەن . چارپاقا جىنىدا باسساڭ «ۋاق» دەيدۇ . مەنمۇ ئەمدى «ۋاق» دېدىم ، ئەلەم خورلۇقتا چىدىماي «ۋاق» دېدىم ! — ئۇ بىر پەس تۇرۇۋالدى ، كېيىن دېمىنى رۇسلاپ ، تەمكىنلىك ھەم دادىللىق بىلەن داۋام قىلدى ،— مەن بۈگۈن سىلەرگە چوڭ بىر سىرنى ئاچىمەن ! لېكىن شەرتىم شۇكى ، بۇ سىر مۇشۇ يەردە قالىدۇ ، مېنى چاتماڭلار !...

سىر ئېچىلدى . نەزەرنىڭ ئۆلۈمىدىن تارتىپ ، ئۆركەشنىڭ ئۆلۈمىگىچە بولغان گۇناھكەبىرلەرنىڭ ھەممىسى سۆزلەندى . ئۆركەش ئۆلتۈرۈلگەن ئۆي بىلەن جەسىتى كۆمۈلگەن تاغنىڭ خەرىتىسى سىزىلدى ...

— ئەزەم چوڭنى قانداق تاپىمىز ؟— سورىدى ۋاڭ باۋ قولىدىكى دەپتەرگە بىر نەرسىلەرنى يېزىۋېتىپ ، — مۇقىم ئادرېسىنى دەپ بېرەلەمسىز ؟

www.uyghurkitap.com

— ئۇنىڭ مۇقىم ئادرېسى يوق ،— دېدى ھۇۋقۇش تاز ،— ئۇ يۆتكىلىپ يۈرىدۇ ، بىر يەردە ئۇزۇن تۇرمايدۇ . لېكىن ، ئۇنى تېپىشنىڭ بىردىنبىر ئامالى — ھېيت ئاغماقنى تۇتۇش . ھېيت ئاغماق تۇتۇلسىلا ، ئەزەم چوڭ ھېچ يەرگە قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ !

ھۇۋقۇش تاز ۋاڭ باۋغا ھېيت ئاغماقنىڭ ئىككى يەردىكى تۇرار جايىنى ئېنىق ئېيتىپ بەردى .

— ياخشى ئىش بولدى ، خالمەت ! قالتىس ئىش بولدى ، سىزگە رەھمەت !— دېدى ۋاڭ باۋ ئۇنىڭ قولىنى چىڭ قىسىپ ،— بىزگە چوڭ ياردەم قىلدىڭىز ! ئېسىلىپ قالغان قاتىللىق دېلوسى ئايدىڭلاشتى . ئەمدى جەمئىيەت بىر ئوچۇم رەزىل كۆچلەردىن تازىلىنىدىغان بولدى ! …

يارمەمەتمۇ ھۇۋقۇش تازنى باغرىغا باستى ، ئۇنىڭ كۆزىدىن ئازاب ۋە خۇشاللىق ئارىلاشقان ئىسسىق ياش ئازغىن يۈزىنى بويلاپ ئېقىشقا باشلىدى …

12

قۇياش چىقتى ، بىردەمدە ھەممە ياقتا مەيىن نۇرلىرىنى چاچتى ، ھەممە ياقنى نۇرەپشان قىلدى . سامادا ئىللىق كۆيلەر تارالدى ، زېمىنغا ئۇلۇغ قۇدرەت ياغدى ، گۈزەل بەيىۋەن تېغىدىن كەلگەن ساپ ، ئىللىق شامال گۇاڭجۇ كوچىلىرىدىكى بۇس - تۇتەكلەرنى پاك - پاكىز تازىلىۋەتتى ! …

«كىمكى قىلسا يامانلىق ، تۇرار جايى سامانلىق» دېگەندەك ، ئەزەم چوڭنىڭ ئۆزى خان ، ئۆزى بەگ ئۆتكەن كۈنلىرى ئاخىرلاشتى . ھەيۋەتلىك تاغلارنى بىر مۇشت بىلەن تالقان قىلىۋېتىمەن دەيدىغان كۆرەڭ ھېيت ئاغماقمۇ بوگون ئۆز قولى ئاستىدىكى ھۇۋقۇش تازغا ئوخشاش ئاجىز ئادەملەر ئالدىدا ھېچنېمىگە ياردىمايدىغان كېرەكسىز ، پاخشە بىرنېمىگە ئايلىنىپ قالدى ! …

ئۆلارنىڭ تۈتۈلۈپ ، قولىغا كويزا ، پۇتىغا ئىشكەل سېلىن-غانلىق خەۋىرى يىراق - يېقىنغا تېزلا تارقالدى ...

بۇ خۇش خەۋەر تارقالغان كۈننىڭ ئەتىسى ئۈتۈقنىڭ ئالدىدا هاياجانغا چۆمگەن نەۋقىران بىر چىراي پەيدا بولدى . بۇ هۆۋقۇش تاز ئىدى .

— هەرقانداق ئىشنىڭ ۋاقتى - سائىتى بار ئىكەن ، ئۈتۈق ئاكا !— دېدى ئۇ ئۈتۈقنىڭ قولىدىن تۇتۇپ ،— يۈرۈڭ ، هازىر مەن سىزنى خىسلەت بىلەن كۆرۈشتۈرەي ...

— خىسلەت ! ... ،— ئۈتۈق هاياجاندىن ۋارقىرىۋەتتى ، بۇ ئىسىم ئۇنىڭ جېنىغا جان قوشقاندەك ، كۆزلىرى چاقناپ كەتتى ، — هازىر كۆرۈشەمدۇق ؟

— هەئە ، هازىر كۆرۈشىسىلەر ! — دېدى هۆۋقۇش تازمۇ هاياجانلىنىپ ، — ئۇ سىزنى ساقلاپ تۇرۇۋاتىدۇ ، بىزنىڭ ئۆي-دە !

توۋا ، تۇرمۇشتىكى ئىشلارنىڭ ئاجايىپلىقىنى قاراڭ ! شۇنچە ۋاقىت زارىقىپ كۈتكەن ، شۇنچە ئادەملەردىن دېرىكىنى قىلغان ، شۇنچە يەرلەرگە بېرىپ ئىزدىگەن ۋە شۇ يولدا شۇنچە كۆپ كۆ-ڭۈلسىزلىكلەرگە ئۇچرىغان بىر ئادەمنى بۈگۈن هۆۋقۇش تاز تۇيۇقسىزلا خۇددى بۇ مەهەللىدىن ئۇ مەهەللىگە بېرىپ ، بىرەر تۇغقىنىنى يوقلايدىغاندەك ياكى بازارنىڭ بىر دوقمۇشىدا ساقلاپ تۇرغان بىرەر يېقىنى بىلەن كۆرۈشىدىغاندەك ، شۇنداق ئاددىي ، شۇنداق تەبىئىي هالدا باشلاپ كېتىۋاتاتتى .

توۋا ، ئۈتۈقنىڭ شۇنچە ۋاقىت رىيازەت چېكىشى مۇشۇنداق ئاسانلا بىر ئىش ئۈچۈنمىدى ! ؟ ...

ئۈتۈق هەددىدىن زىيادە هاياجانلانغىنىدىن شۇنداق ئويلىدى-مۇ ، ئەيتاۋۇر ئۆزىمۇ بىلەلمەي قالدى . ئەمما ، ئۇنىڭ خىيالى يەنە بىردىنلا ئىزىغا چۈشتى : توغرا ، هۆۋقۇش تاز توغرا دەيدۇ ، ۋاقىت - سائىتى توشمىسا ، بۇ دۇنيادا هېچقانداق ئىشنى ۋۇجۇدقا

www.uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

چىقارغىلى بولمايدۇ! ھەممە ئىش ۋاقىتنىڭ ھۆكۈمرانلىقىدا بولىدۇ، ئۇ ئەزەلدىن ئادەمنىڭ ئىرادىسىگە باققان ئەمەس! ۋاقتى كەلگەندە ئادەمنى ھەشەم - دەرەم بىلەن بۇ دۇنياغا ئاپىرىدە قىلىپ، يەنە ۋاقتى كەلگەندە ئادەمنى بۇ دۇنيادىن قايغۇ - ھەسرەت بىلەن ئېلىپ كېتىدىغانمۇ ئەنە شۇ شەپقەتسىز ۋاقىت ئەمەسمۇ! ...

ئۆتۈقنىڭ ئويلىغىنى، ئىشەنگىنى توغرا چىقتى: ۋاقىت ئاخىر ئۆز كارامىتىنى كۆرسەتتى، ئاخىر مۆجىزە ياراتتى! ...

ئۇلار تاكسىدا كېتىۋېتىپ پاراڭغا چۈشتى:

— ئوغلۇڭ قانداقراق، خالمەت؟ ئەركىننى دەيمەن...

— ياخشى، ئۇمۇ تونۇگۈندىن باشلاپ ھەقىقىي ئەركىن بولدى.

— گۈلپەرچۇ؟

— ئۇمۇ بولىدۇ... ھېيت ئاغمىقىنى شۇ تۇتۇپ بەردى، دەڭا! لېكىن چوڭامنىڭ قانداق تۇتۇلغانلىقىنى بىلەلمىدىم...

— ئۇ مەرەزنى ۋاڭ باۋ تۇتتى! — دېدى ئۆتۈق چىشلىرىنى كىرىشتۈرۈپ، — ۋاڭ باۋ ئۇنى تىنماي بىر سوتكا رازۋېدكا قىلىپ، ئاخىر خەيجۇ رايونىدىكى بىر مېھمانخانىدىن تۇتۇپتۇ. ۋاڭ باۋنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇ ئەبلەخ دەسلەپ خېلى كۆرەڭلىك قىپتۇ، قولىغا ئېلىش بۇيرۇقىنى كۆرسەتسە، چىچاڭشىپ: «مەن دېگەن شىنجاڭلىق پۇقرا، سىلەرنىڭ تۇتۇش ھوقۇقۇڭلار يوق! ...» دەپ پوپاڭ ساپتۇ ۋە ساقچىلارنىڭ كۆزىنى غەلەت قىلىپ قاچماقچى بوپتىكەن، ۋاڭ باۋ چەبدەسلىك بىلەن باسماقداپ، قولىغا كويزا سالغاندىن كېيىن ياۋاشلاپتۇ! ...

— خوپ بوپتۇ! — دېدى ھۇۋقۇش تاز ئۆزىنى ئازادە سېزىپ، — ئەمدى ئۇ قانۇننىڭ ھەققانىي جازاسىغا ئۇچراپ جاجىسىنى يەيدىغان بولدى!

— توغرا دېدىڭ! — ئۆتۈقنىڭ كۆڭلىدىن ئاللىنېمىلەر

كەچتى ، — قانۇن يەنىلا ئادىل ، مۇقەددەس ئىكەن . ئۇنىمۇ
پەقەت ۋاقىت ئىسپاتلايدىكەن ! ...

ئارىغا جىملىق چۈشتى ، ماشىنا ئوڭغا بۇرۇلۇپ ، يەنە بىر
كوچىغا كىرگەندە ، ئۇتۇق ھۇۋقۇش تازدىن سورىدى :

— بىر ئائىلە كىشىلىرى خاتىرجەم بولدۇڭلار ، خالمەت .
ئەمدى قانداق قىلاي دەيسىلەر ؟

— يۇرتقا كېتىمىز - دە ! — دېدى ھۇۋقۇش تاز
كېسىپلا ،— لېكىن ھازىر ئەمەس ، ئۆز ئالدىمغا كاۋاپچىلىق
قىلىپ ، ھالاللىق بىلەن بىرئاز پۇل تاپقاندىن كېيىن كەت-
مەكچى ... ئەسلىدىغۇ ، بۇ يەرنىمۇ ياخشى كۆرىمەن ، ئۇتۇق ئاكا !
يەتتە - سەككىز يىللىق ئۆمرۈم مۇشۇ يەردە ئۆتتى ئەمەسمۇ ؟
تېخى بۇ يەر ئەركىنىنىڭ تۇغۇلغان يېرى دەڭا ! ...

— ھە ، راست ... خىسلەت سېنىڭ ئۆيۈڭگە قانداق كېلىپ
قالدى ؟

— مەن ئۇنى تۈنۈگۈن ئۆزۈم باشلاپ كەلدىم ...

شۇنداق ، تۈنۈگۈن ئەتىگەندىلا ئەزەم چوڭنىڭ ئۇۋىسى بۇزۇ-
لۇپ ، دەرگاھى پاتپاراقچىلىققا تولغاندا ، ھۇۋقۇش تاز خىسلەتنى
ئىزدەپ تېپىپ ئۆز ئۆيىگە ئەكېلىۋالغان ، شۇ ئارقىلىق ئۇتۇققا
يەنە بىر قېتىم رەھمەت - تەشەككۈرىنى بىلدۈرمەكچى بولغان-
دى .

ئۇلار ئۆيگە كەلدى ، خىسلەتنى كۆرۈش ئىستىكىدە ئۇتۇق-
نىڭ يۈرەكلىرى تىپىچەكلەپ كەتكەندى . ئەمما ، ئۇلار ئۆيگە
كىرگەندە ، ئۆيدە گۈلپەرى بىلەن ئەركىنىدىن باشقا ئادەم يوق
ئىدى .

— خىسلەت قېنى ؟— ھولۇقۇپ ، ئەنسىرەپ سورىدى ھۇۋ-
قۇش تاز خوتۇنىدىن .

— تېخى ھېلىلا بار ئىدى ،— دېدى گۈلپەرى ئۇتۇققا ئەيىب-
كارلارچە مۆلدۈرلەپ قاراپ ،— مەن ئاشخانىغا كىرىپ ، ئەركىن-

نىڭ سۈتىنى قايىنتىپ چىققۇچە ئۆيدىن چىقىپ كېتىپتۇ…
ئۇتۇقنىڭ كۆڭلى بەئەينى يېپ تاشلىغان لەگلەكتەك لەسسىدە بولۇپ، ئۇلۇغ - كىچىك تىندى، ئىچىدىكى دەرد يەنە بىر قېتىم ئېغىر تىنىق ئارقىلىق سىرتقا كۆتۈرۈلۈپ چىقتى…
تەقدىرنىڭ ئۇنىڭغا قىلىۋاتقان چاقچىقى نېمانداق تۇتۇگىمەيدۇ - ھە! ؟ بۇ راستىنلا چاقچاقمۇ ياكى قەستەن ئەخمەق قىلىپ ئازابلاشمۇ! ؟
— مەن سىلەرنى تۇيۇقسىز كۆرۈشسۇن، دەپ ئۇنىڭغا ئېيتمىغاندىم، ئۇتۇق ئاكا! — دېدى ھۆۋقۇش تاز ئۇنىڭ كۆڭلىنى ياساپ، — ھېلىمۇ ھېچ گەپ يوق. ئۇنى تاپالايمىز، مەن ئۇنىڭ نەگە بارىدىغانلىقىنى بىلىمەن!
— سەن قانداق بىلىسەن؟ !— كۆڭلى يېرىم ھالدا سورىدى ئۇتۇق.
— ئۇ چوقۇم نەزەرنىڭ تۇپراق بېشىغا كەتتى! — دەپ ئىشەنچ بىلەن چۈشەندۈردى ھۆۋقۇش تاز، — ئۆز ۋاقتىدا ئۇ مەندىن: نەزەرنىڭ نەگە كۆمۈلگەنلىكىنى، مېنىڭ باشلاپ بېرىدىشمنى ئۆتۈنگەندى، ئەمما، ئۇ چاغدا ئۇنى باشلاپ بېرىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى، مەن پەقەت ئۇنىڭغا نەزەرنىڭ شەھەرنىڭ شىمال تەرىپىدىكى مۇسۇلمانلار قەبرىستانلىقىغا كۆمۈلگەنلىكىنى ئېيتىپ بەرگەنىدىم. دېسەم - دېمىسەم ئۇ ھازىر چوقۇم شۇ تەرەپكە كەتتى…
ھۆۋقۇش تاز ئۇتۇقنى باشلاپ ئۆيدىن چىقتى ۋە بىر چاغلاردا نەزەر دەپنە قىلىنغان يىراقتىكى خىلۋەت تۆپىلىككە قاراپ يۈرۈپ كەتتى…
دەل شۇ چاغدا، خىسلەتمۇ دىگەندەك شۇ تەرەپكە قاراپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ كېيىنكى كۈنلەردە، ئۆلۈم توغرىسىدا زادىلا ئويلىمايدىغان بولغانىدى. لېكىن بۈگۈن نېمە ئۈچۈندۇر كۆزىگە

نەزەرنىڭ غېرىب قەبرىسى كۆرۈنۈپ كەتتى . ھەتتاكى ، بىر كۈن-
لەر كېلىپ مەنمۇ شۇ كۈنگە قالامدىمەن ، دەپ شۈركۈنۈش ئىچىدە
ئويلاپ كەتتى ۋە ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا گۈلپەرىنىڭ كۆزىنى
غەلەت قىلىپ ، ئۆيدىن چىقىپ كەتكەنىدى .

خىسلەت خۇددى بىرىدىن قوغدانماقچى بولغاندەك ، قولىغا
بىر تاياقنى ئېلىۋالغانىدى . شۇ تاپتا ، ئۇ ئەتراپتا نېمىلەر بولۇ-
ۋاتقانلىقىغا پەرۋا قىلمايتتى ، قۇلىقىغا ھېچقانداق گەپ ، ھەتتا
ئاۋازمۇ كىرمەيتتى ، كۆزىگە ھېچكىم ، ھېچ نەرسە كۆرۈنمەيتتى ،
ئۇ ئېغىرلاشقان پۇتلىرىنى سۆرەپ ئاستا كېتىۋاتاتتى . نۇرى
قاچقان كۆزلىرىنى يىراقتىكى بىر نۇقتىغا تىكەتتى ، ئېقى سارغى-
يىپ ، قارىقى كېڭىيىپ كەتكەن كۆزلىرى تېخىمۇ سۇرلۇك ،
تېخىمۇ غەلىتە بولۇپ كەتكەنىدى ...

«مەن قانچە ياشقا كىردىم؟ ... يىگىرمىگە؟ ياقەي ، شۇنچە
ئىشلار ، شۇنچە ۋاقىت ئۆتكەن تۇرسا ، يىگىرمىدە نېمە ئىش
قىلىمەن!؟ ... ،— ئۇنىڭ كاللىسى تۇمان ئىچىدە قالغاندەك ،
خىرە - شىرە پىكىر قىلاتتى ،— ئەللىك ياشقا كىردىم ... بەلكى
ئۇنىڭدىنمۇ كۆپ كىرگەندىمەن! شۇنداق ، كىرسەممۇ كىرگەندى-
مەن! ئەمما بۇ ئىككىسىنىڭ نېمە پەرقى بار؟! مەن ئۈچۈن
ھازىر ھەممىسى ئوخشاش . چۈنكى ، ھەممىسى تامام ، ھەممىسى
تامام بولدى! ... توۋا ، يۈرىكىم نېمىشقا بۇنچە خاتىرجەم؟ لىپ
قىلىسچۇ ، كاشكى! ھە ... ئەمدى بىلدىم ، ئاخىر ... مەن يوققۇ!
بۇ دۇنيادا مېنىڭ بارلىقىمدىن كىمگە پايدا ، يوقلۇقۇمدىن كىمگە
زىيان؟! ... ئانا! ... ئانامغا ئېچىنىۋاتىمەن... دادامغا ، ئۇتۇققا
تارتىشىۋاتىمەن! ... دادا ، ئانا! ۋاپاسىز قىزىڭلارنى كەچۈرۈڭلار!
نېمە چارە ، مەن بۇ دۇنياغا سىلەرنى غەم - قايغۇغا پاتۇرغىلى
كەلگەنىكەنمەن! ... ئانا ، مېنى كەچۈرۈڭ ، جىنىم ئانا! ...»

ئۇ يىغلىدى . ئۆكسۈپ ، ئۇھسىنىپ يىغلىدى ، ئەمما كۆزد-

www.uyghurkitap.com

دىن ياش چىقمىدى ، ئۇنىڭ ياشلىرى قۇرۇپ كەتكەنىدى . شۇڭا ، ئۇنىڭ يۈرىكى يىغلاۋاتاتتى ! ...

ھاۋا سۈتتەك ئوچۇق ، دېڭىزغا ئوخشايدىغان زەڭگەر ئاسمان بوشلۇقىدا سۈزۈك ، يۇپقا ئاق بۇلۇتلار ئۈزۈپ يۈرەتتى . چاقناپ تۇرغان قۇياش كۆكسىنى ، زېمىننى نۇر ۋە ھارارەتكە تولدۇرغانىدى ...

خىسلەت كېتىۋېتىپ بىر تاش كۆۋرۈكتىن ئۆتتى ، نەچچە غۇلاچ كەڭلىكتىكى سېمونت ئۆستەڭدە قارامتۇل ، مەينەت سۇ ئاستا تولغىنىپ ئاقاتتى . خىسلەت ئۆستەڭ بويىدا تۇرۇپ قالدى ، كۆزىگە سۇدا ئېقىپ كېتىۋاتقان ھەرخىل نەرسىلەر كۆرۈندى . ئەنە ، يىراقتىن لەپپەڭشىپ ئېقىپ كېلىۋاتقان بىر قىزىل لالىنى كۆردى ، گۈل بەرگىلىرى يېپىلىپ كەتكەن لالە كىشىگە خۇددى زېدە بولغان يۈرەك پارچىسىدەك كۆرۈنەتتى ، يېنىك دولقۇنلار ئۇنى ئەرمەك قىلىپ ئوينىغاندەك ، گاھ ئەركىلىتىپ يەلكىسىگە چىقىراتتى ، گاھ ئىتتىرىپ لاي قىرغاققا ئۇراتتى ...

خىسلەتنىڭ ئېڭىدا بىردىنلا گويا ئوچۇق ئاسماندا چاقماق چاققاندەك ، مۇدھىش بىر ھالەت بولۇپ ئۆتتى : چاقماق گويا كۆك باغرىنى تىلغاندەك ، گۈلدۈرماما زېمىننى لەرزىگە سالغاندەك بولدى... چاقماق قەھرىلىك ، گۈلدۈرماما دەھشەتلىك ئىدى ... خىسلەت گويا بۇ زۇلمەت ئىچىدىن بۆسۈپ چىقماقچىدەك ، سالماق قەدەم تاشلاپ كېتىپ باراتتى ... دېگەندەك ، ئۇنىڭ مەنزىلىنى دەقىقە بولسىمۇ چاقماق ۋاللىدە يورۇتۇپ ئۆتتى ، تۇرۇپ - تۇرۇپ يالت - يۇلت قىلغان كۈچلۈك چېقىن ئۇنىڭ يولىنى يورۇتۇپ ، ئۆز باغرىغا چىللىغاندەك بولاتتى ، ئۇنىڭ ئارقىدىن ئۇ ياخشى كۆرىدىغان ھېلىقى مۇڭلۇق ، مىسكىن ناخشا بەئەينى سايىدەك لەيلەپ كېلەتتى :

«ئاھ مانا ، قولۇمدا ھاسا تايىقىم ،
بىر ئېغىر سۈكۈتتە كېتىپ بارىمەن .
ئېيتقىنچۇ ئەي دوستلار ، قېنى ئۇ ئارمان ،
مەن ئەمدى قاياققا ، نەگە بارىمەن ! ؟ ... »

خىسلەتنىڭ ئېڭىدىكى چاقماق ، گۈلدۈرماما ، چېقىن بىر مەھەل كۆچىيىپ ، كېيىن ئاستا ـ ئاستا پەسكويغا چۈشتى ، نېرىپلىرى بوشاشتى ، ۋۇجۇدىدىكى جىددىيلىك سۇسلاشتى ، ئۇ قايتىدىن تەبىئەتنىڭ ئەسلىي ھالىتىدىكى نۇرلۇق ، مۇلايىم ، سەلتەنەتلىك تۈسىنى يەنە ھېس قىلىشقا باشلىدى . شۇ چاغدا ...

دەل ئاشۇ دەقىقە ئىچىدىكى روھىي ئازادىلىك يۈز بەرگەن چاغدا ، ئۇنىڭ كۆزىگە يىراقتىكى ئادەملەر ئارىسىدىن ئاجايىپ بىر تونۇش چىراي كۆرۈنگەندەك بولدى . ئۇنىڭ كۆز ئۈڭىدىن چىرايى ھارغىن ، چاچلىرى قارا ۋە جىڭگىلەك ، تەلمۈرۈپ قارىـ شى ، ئىللىق تەبەسسۇمى ناھايىتى تونۇش بىر شېيىئا لىپ قىلىپ ئۆتكەندەك بولدىيۇ ، يەنە شۇ ھامان غولغۇن ئىچىدە غايىب بولدى ...

«ئۇتۇق ! ... ، — ئۇنىڭ يۈرىكى جىغ قىلىپ قالدى ۋە ئەندىككەندەك ، ئۆز ـ ئۆزىگە سوئال قويدى ،— ئۇ بۇ يەردە نېمە ئىش قىلار ؟ ئەمەس ... بۇ مېنىڭ كاللامدىكى خىيالىي سېزىم ، ئۇتۇن ۋە تۇمان ... لېكىن ، ئەجەب ئوخشايدىغۇ ! ئۇنىڭ كۆزى ، قاراشلىرى ... »

خىسلەت يەنە ئىختىيارسىز ھالدا شۇ تەرەپكە قارىدى ، يەنە شۇ تەلمۈرۈپ باققان ئوتلۇق كۆز ، ئىللىق تەبەسسۇم ، نۇرانە چىراي ... يۈگۈرۈپ كېلىۋاتقان مەزمۇت قەدەم تىۋىشى ...

«شۇكەن ... راست ، شۇكەن ... ئۇتۇق ! ئۇنىڭ يېنىدىكىسى ھۇۋقۇش تاز ئەمەسمۇ ! ئۇ باشلاپ كېلىۋېتىپتۇ ... ئۇتۇق كەپتۇ ! ئۇ مېنى ئىزدەپ كەپتۇ ! ... ئاھ ، خۇدا ! ئەمدى ئۇنىڭ بىلەن

www.uyghurkitap.com

قانداق كۆرۈشىمەن ! ؟ … »

خىسلەت ھاياجانلاندى ، پۇت ـ قوللىرى سىزىلەرلىك تىتـ
رەشكە باشلىدى ، كۆزلىرى يەنە شۇ تەرەپكە قارىغىنىچە قېتىپ
قالدى . بۇ قاراشتا ئاجايىپ چوڭقۇر ئەلەم ۋە ئۈنسىز نالە ـ پىغان
بىلەن بىللە ، يەنە قانداقتۇر ئازابلىق سېغىنىش ۋە قۇدرەتلىك
بىر ئۈمىتۈلۈش بار ئىدى ! …

2005 ـ يىلى دېكابىر ـ 2008 ـ يىلى يانۋار .
شېنجېن — گۇاڭجۇ — شاڭخەي .
قەشقەر — ئۈرۈمچى .

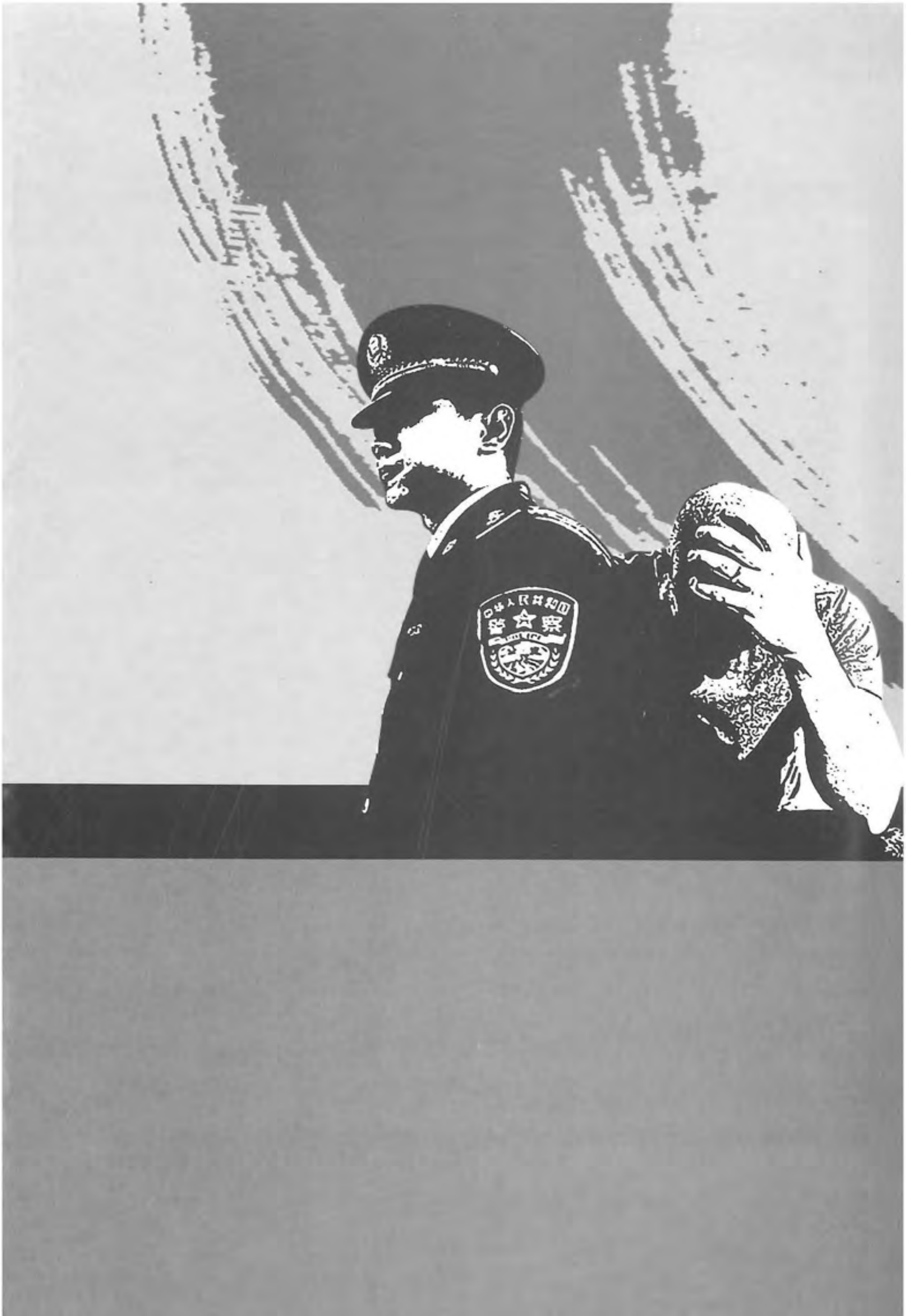
警察

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com